كتب خطی

فارسی وعربی

فهرست

کتابخانهٔ مجلس شورای ملی

تألیف

عبدالحسین حائری

جلد دهم از انتشارات کتابخانه

(ادارهٔ بررسی وتحقیق)

(بخش دوم)

تهران - ۱۳۴۷

چاپخانهٔ مجلس شورای ملی

کتب خطی

فارسی وعربی

فهرست
کتابخانهٔ مجلس شورای ملی

تألیف

عبدالحسین حائری

جلد دهم از انتشارات کتابخانه

(ادارهٔ بررسی وتحقیق)

(بخش دوم)

تهران - ۱۳۴۷

چاپخانهٔ مجلس شورای ملی

مقدمه

با توفیق خداوند بزرگ ، بخش دوم مجلد ۱۰ فهرست مجلس بافاصله‌ای کوتاه ـ نزدیك به ۴۰ روز پس‌ازبخش اول نشرمیگردد .

از ۱۵ مهرماه سال ۱۳۴۷ ، این سومین مجلد فهرست است که ادارهٔ بررسی و تحقیق براثر پشتیبانی ها وتشویقات **ریاست معظم مجلس شورای ملی** توفیق چاپ و نشر آنرا یافته است (واین‌علاوه برمجلد ۸و۱۴ فهرست است که کتابخانه مجلس دراین مدت منتشر ساخته است) .

درتهیه این مجلد ازهمکاریهای ارزنده آقای فریدون **طهماسبی** (همکار سابق ادارهٔ بررسی وتحقیق) بهره فراوان برده‌ام .

از زحمات کارکنان چاپخانهٔ محترم مجلس نیزمانند همیشه سپاسگزارم

۴۷/۹/۲۵ ـ عبدالحسین حائری

یادآوری

ده شماره اول بخش دوم وشماره آخر بخش اول شماره هائی است که در محل خود نیامده ودر اینجا استدراک گردیده است .

۱ ـ شفاء (ص ۱-۱۵۳ دفتر) (عربی)

از ابوعلی بن سینا شیخ الرئیس .

در کنار برگهای نسخه ما حاشیه‌های صدرا نقل شده .

آغاز: الحمد لله رب العالمين ... الهى الثالث عشر من كتاب الشفا فى الالهيات...

پایان: وخليفة الله فيه . کاتب در ذیل نسخه چنین رقم کرده «تمت نسخة الالهى على يدى محمد سعيد الجيلى ليلة الجمعه من العشر الاول شهر ربيع الاول سنة تاريخها ۱۰۹۶» (در نسخه ۱۹۶)

۲ ـ العقل والنفس على ذوق اهل الاشراق (عربی)

(ص ۱۵٤ ـ ۱۵۷ دفتر)

این نام را مصنف (که نام او در رساله و در نسخه نیامده) در پایان یاد کرده رساله‌ایست مختصر در بارهٔ عقل و نفس و حدوث و قدم نفس .

این رساله دارای یك مقدمه و عنوانهای مقدمه (در اتحاد انوار)

فصل در اینکه نفوس مطلقا انوار ذاتی و قائم بذات اند) تکمله (عقیده متألهان و حکماء فرس بعقل مدبر انواع افلاك فصل (عدم انقسام نفس به اجزاء مقداریه و متحده .

فصل (در اینکه روح حیوانی حامل جمیع قوه‌هاست) .

خاتمه ـ نفس نزد اشرافیان حادث بحدوث بدن است .

آغاز: (بسمله) ومنه الاعانه فى القسم.. فهذه بنذة من كلام اساطين الحكماء المتالهين فى بيان العقل والنفس و احوالهما من الحدوث والقدم ... حررتها لبعض اصحاب الاسرار و قوابل لمعان الانوار . . . بفضل الله ... مقدمة الانوار مطلقا عند ـ الاشراقيين متحده بالحقيقه سواء كانت مجردة قائمه بذاتها اومحسوسه قائمه بالاجسام و انما اختلافها بذواتها فى الشدة والضعف والكمال والنقص وغير ذلك من الامور الخارجه عن الحقيقه . والنور ان كان قائما بنفسه ...

پایان: فالمتألهون یحتظون (در نسخه: یحیطون) فی هذه النشئه بنصیب وافر من هذه اللذه و یشغلون بها عن اللذات الحسیه کما قال النبی (ص) ابیت عند ربی یطعمنی و یسقعن . . فهو علی نور من ربه و هذا آخر ماقصدنا ایراده فی هذا المختصر المسمی برسالة العقل و النفس علی ذوق الاشراق و الحمد لله اولا و آخراً و ظاهراً و باطنا.

۳ ـ العروس (ص۱۵۸ـ۱۵۹ دفتر) **(عربی)**

از شیخ الرئیس ابن سینا .

نسخه رساله شمارۀ ۶۸۳/۸ الهیات نیز همین رسالة العروس ابن سیناست که درفهرست آن کتابخانه بنام « رساله فی حدوث العالم و اثبات العقول العشره و النفوس الفلکیه» یاد شده .

فهرست الهیات : ۳۶۴ ، دکتر مهدوی ۳:۳۹۱

و نیز رجوع بشماره ۲۹۳۸/۱۷ (ص۳۵۵) این فهرست شود .

۴ ـ شفاء ـ طبیعیات (ص۱۶۲ـ۴۲۲ دفتر) **(عربی)**

طبیعی شفاء بوعلی است از آغاز تا اندکی از فصل ۴ از فن ۲ (فی اصناف القوی و الحرکات البسیطه).

آغاز: (بسمله) الفن الاول من الطبیعیات فی السماع الطبیعی...

پایان: فتحرك هذه الی الوسط مثلا تلك لم یتحرك.

[۳۰۳۰ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نستعلیق و شکسته نستعلیق تحریری قرن ۱۱ـه . و به چند قلم . شماره۱ : بخط شکسته نستعلیق محمدسعید جیلی و مورخ شب جمعه عشر اول ربیع الاول ۱۰۹۶ . برگ فاصله بین شمارۀ ۳ و ۴ از نیمه وصالی شده ولی به نوشته ها آسیب نرسیده. کنار همه برگهای شماره یکم وصالی شده و در بیشتر صفحات کلماتی از نوشته های درحاشیه از بین رفته .

پشت برگ اول دفتر نوشته‌هایی پراکنده دیده میشود. سراسر دفتر تصحیح و مقابله شده و نسخه بدلها و اصلاحات در حواشی دیده میشود.

قطع خشتی ۲۵ × ۱۹/۵ ج: تیماجی قهوه‌ای صفحات: ۴۲۰ سطور: ۲۴و۲۷. کاغذ: اصفهانی شکری رنگ شماره ثبت: ۶۷۰۰۳. جدید: ۶۴۱۸

شرح دعاء صباح (فارسی)

از ابراهیم امینی. نام مؤلف در دیباچه کتاب چنین آمده و مقصود صدرالدین سلطان ابراهیم امینی فرزند میرک جلال الدین قاسم بن میرک محمد امین است که در ۹۲۸ که خوندمیر بخشهای آخر حبیب السیر را مینوشته زنده بوده.

صدرالدین ابراهیم امینی بنوشتهٔ خوندمیر دانشمندی عارف و شاعر و از خراسان بوده درعهد سلطان حسین میرزا بایقرا صدارت داشته. پس از تسلط ابوالفتح محمدخان شیبانی به هرات رفت ولذا در برخی ازمدارك همچون هدیة العارفين و معجم المؤلفین بنقل از معجم المصنفین اورا هروی خوانده‌اند ودر آغاز سلطنت شاه اسماعیل اول صفوی در ۹۲٦ (۱) بزادگاه خود خراسان بازگشت.

خوندمیر که معاصر او بوده و سرگذشت اورا نوشته، این تألیفات را برای او یاد کرده است:

۱ـ ظاهراً بهمین دلیل بغدادی درهدیة العارفين در تاريخ درگذشت اوراپس از۹۲٦ نوشته، امابرای مامسلم است که‌وی تا ۹۲۸ که خوندمیر جزوات آخرحبیب السیر رامینوشته زنده بوده.

مرحوم نفیسی نوشته است ابراهیم امینی در ۹۴۱ هنگام استیلای ازبکان در هرات کشته‌شد. (نویسنده مدرك این سخن راارائه نداشته‌است) وسبب کشته شدن اورا هم‌سبب پیوستن به‌شاه اسماعیل دانسته است درباره امینی مینویسد: وی‌از اعیان هراةوازوزرای سلطان‌حسین بایقرا وظاهراً..؟ ازکسانی است‌که درهرات بدستگاه شاه‌اسماعیل پیوسته وبهمین جهت او راکشته‌ام زیراکه‌کتابی درتاریخ شاه اسماعیل بعنوان فتوحات شاهی تاحرات۹۱٦ نوشته. (تاریخ تنظیم دفتر:...)

۱ـ تاریخ فتوحات شاهی (که تاریخ شاه‌اسماعیل بامر او است).

۲ـ رباعیات در ترجمه دیوان حضرت علی (ع)

۳ـ مناظرهٔ مهر و مکتوب.

در دانشگاه مجموعه‌ایست شامل ۳ کتاب از ابراهیم امینی و در فهرست آن کتابخانه گفته نشده که این ابراهیم امینی کیست. سه کتاب مزبور اینها این است :

۱ـ شرح و ترجمه مناجات حضرت علی (ع) است بنظم و از دیباچه آن که در فهرست نقل شده پیداست که امینی هر یك بیت از مناجات منظوم منسوب به علی (ع) را با یك رباعی ترجمه کرده است (نظیر همین کار را در کتاب حاضر ـ شرح دعاء صباح) و ترجمه دیوان کرده و هر فقره دعاء و هر بیت دیوان را با یك رباعی ترجمه کرده است) (۱)

۲ـ شرح دعاء صباح ـ کتاب حاضر

۳ـ ترجمه دیوان علی (ع) ـ که در حبیب‌السیر نیز یادشده ـ بنام نظم‌الجواهر (این نام درحبیب‌السیر نیامده) .

از تاریخ فتوحات شاهی نسخه‌ای در دانشکدهٔ ادبیات و در کتابخانه سلطان القرائی (تبریز) موجود است. ودر مجلد دوم فهرست دانشگاه نیز نسخه از کتاب فتوحات شاهی معرفی شده و آقای منزوی مؤلف فهرست مزبور نوشته‌اند که در نسخه صریحاً نوشته شده «فتوحات شاهی تألیف ابراهیم امینی است» اما نوشته نسخه را نادرست دانسته و آن را بخشی از حبیب‌السیر خواندمیر شناخته‌اند. درذریعه وفهرست ادبیات نیز این نظر آقای منزوی در ذیل عنوان فتوحات شاهی نقل شده. این نگارنده تصور میکنم که در مراجع یادشده، ابراهیم امینی بدرستی شناخته نشده و مؤلفین محترم این مراجع ازسخن خوندمیر درحبیب‌السیر بی‌اطلاع مانده‌اند زیرا با گفته خوندمیر مسلم میگردد سلطان ابراهیم امینی کتابی در تاریخ شاه اسماعیل صفوی

۱ـ شرح دعاء صباح ظاهراً پس از تألیف حبیب‌السیر نوشته شده.

نگاشته ودرهمان زمان که خوندمیر بخشهای آخر حبیب‌السیر را مینوشته امینی نیز به تألیف فتوحات شاهی باعباراتی آمیخته به استعارات و لطائف اشتغال داشته. مگر آنکه نسخه شمارۀ ۱۰۱۲ دانشگاه بخشی از حبیب‌السیر باشد نه فتوحات‌شاهی (واین نگارنده با کمال تأسف تااین زمان موفق به دیدن نسخه فتوحات دانشگاه نشده‌ام).

کتاب حاضر دارای دیباچه‌ای مفصل است با نثری متکلف واز دیباچه آن استفاده میشود که: مؤلف از خراسان بوده ودوراز آنجا بسر میبرده و چون شجاع الدوله ملك‌سلطان محمود- از اوباالقاب: کریم بن الکریم، سلطان الملوك و ملك‌السلاطین شجاع‌الدوله‌والسلطنة‌والاقبال یاد کرده به‌خراسان وارد شده، او نیز به‌زادگاه‌خود باز میگردد و پس‌از مقدمه‌ای مورد لطف سلطان قرارمیگیرد «و بعداز آن خواست که رقمی که کلك‌شکسته برهم بربسته باشد ازنظر همایون اثرش فیض پذیر گردد تا بآن تقریب گاهی بنگاهی مشرف آید» واز آنجا که سلطان از دوستاران خاندان عصمت بوده کتابی در شرح وبیان مجملات ونکات دعاء صباح پرداخته «تا بوسیله آن‌ازآفات دنیا وآخرت موجب نجات...ودرسلك دعاگویان‌آن آستان راه کند و غائبانه ظل‌ظلیل آن‌عتبنه علیه رابرخود پناه سازد».

این نگارنده تااین زمان درنیافته‌ام که این شجاع‌الدوله یا شجاع‌السلطنة سلطان ملك‌محمود که درخراسان‌آمده ومصنف رابا او سابقۀ‌آشنایی بوده کیست.

دردانشگاه نسخه‌ای از شرح ابراهیم امینی بردعای صباح موجود است که بنوشتۀ فهرست نگارآنرابرای خواجه حبیب‌الله، همان که حبیب‌السیر بنام اوست نوشته است.

شیوۀ این شرح چنین‌است که‌پس‌ازنقل‌فقراتی کوچك ازدعاء صباح مؤلف‌به ترجمه‌آن فقره‌وبحث درمعانی معنوی ورموز دعاء عنوان نکته‌یافته پرداخته‌است. درذیل هرفقره ابیات ورباعیاتی ازخود ودیگران نیزآورده است.

ازقاضی میرحسین یزدی میبدی وشرح اوبردیوان منسوب به حضرت علی (ع) و از مشکوة‌الانوار غزالی و فتوحات محیی‌الدین یاد کرده.

یکی از رباعیات خود او این است :

صد شکر که روح را درین تنگ قفس

هـر دم بهوای تـازه‌ای نیست هوس

میراث طلب زمـورث خود همه کس

میراث نبوت وهـدی مـا را بس

در پایان کتاب دو رباعی و یك مثنوی هفت بیتی آمده است. در پایان نسخهٔ دانشگاه (که درفهرست نقل شده) بیتی است نه بوزن مثنوی مزبور (در پایان نسخه ما) ومشتمل برماده تاریخ تألیف کتاب است آن بیت این است:

کرد رقم ازپی تاریخ آن « تم دعـاء لصباح الامیر »

ومصراع آخر مطابق ۹۲۹ است.

در بنگال نیز نسخه‌ای از این شرح هست که تاریخ آن ۱۰۲٦ است .

ذریعه:... فهرست دانشگاه شمارهٔ ۲٤٥٧(ج۹ص ۱۱۹۲– ۱۱۹٦ وج ۲ : ٦۳۷ حبیب السیرحات خیام ٤ : ۳۲٦-۳۲۸ فهرست بنگال ۱:٥۳۲

آغاز: (بسمله) خیر غره طلع من غیب لیل المداد علـی صباح اهل التیقن والاعتقاد حمدمن دلع لسان الصباح... وبعد بلسان دعا گویی دربان تناجولی بعرض میرساند داعی یقینی ابراهیم امینی کـه بحکم امر نافذ فرمان قل ادعوالله . . . استدعای مقاصد بدعااز حضرت عزت عزوعلافعلی است لازم.. تادرین ولا که بعداز وفورمرور محنت وبلا که لازم سفر وملازم جلاست ، نوبت دیگر آفتاب جهانتاب مقاصد از مطلع امانی طالع گشته ... پرچم حضرت اعلی شاه دین پناه پرتو توجه برساحت حالت اهالی خراسان انداخت... فقیر کثیر الحق (حیر کسیر البدن بوطن آمد وبتقریبی رقعهٔ نیازی بسدهٔ سینه عالیجاهی ارسال داشت ... آن دین پناهی که‌ظل دولتش درتموز نیمروز مورث بردالیقین وغم اندوزست . . نگین تمکین والدماجدش بانظم بدیع. زئدست کسی که در دیارش- ماند خلفی بیادگارش- با سجع خذالکتاب بقوه ونقش خاتم اتمش وآتیناه الحکم صبیا نـاصب مناصب العدل

والجود ناهج مناهج النصفه بصفة الانصاف فی الوجود ... الکریم بن الکریم سلطان الملوك وملك السلاطین شجاع الدوله والسلطنه والاقبال ملك سلطان محمود ... و بعدازمطالعه آن ضریعه... باستفار و استخبار احوال این پایمال گشوده بودند...

پایان: بحمدالله ای دل که ازفیض عام به سیرابی این بوستان شد تمام
درآن هرطرف رنگی ازگل شگفت زهرنکته ریحان وسنبل شگفت
بنام کسی یافت زیب تمام کزو یافت ملك ریاست نظام
زترکی و چرکس غلامان دلیر یخ و برف افکنده در گرمسیر
... رخش مهبط نور اقبال وجاه خدای جهان داردش در پناه

[۳۰۳۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ زیبای قرن ۱۱ تا اوایل ۱۲ ـ ه فقرات دعا باآب طلا ، عناوین وعبارات تازی وآیاتی که بگواه آمده ، باقلم آبی یاطلا ویاشنگرف است برگ اول دارای نیم سرلوح مذهب وتمام صفحات دارای جدول بقلم آب طلا ولاجوردوشنگرف است . کنارهای دوبرگ اول وگوشه‌های چندبرگ بعداز آنها و ۲ برگ آخروصالی شده وکنار تمام برگهای نسخه آثارموریانه دیده میشودکلماتی از سطور دوبرگ اول وآخر آسیب دیده وخوانده نمیشود

قطع : رقعی ۱۸ــ ۱۲/۵ × ؛ جلدتیماجی قهوه‌ای . صفحات ۱۳۰ سطور : ۱۵ . کاغذ : اصفهانی شماره ثبت قدیم ۶۶۹۱۷ . جدید ۶۲۶۳

شرح تذکرة (عربی)

شرح عبدالعلی بیرجندی (م ـ ۹۳۴) بر تذکره خواجه نصیر طوسی درهیئت. تذکرهٔ خواجه (که بچاپ رسیده) بنام « مختصر هیئت» و شرح حاضر بنام شرح مختصرهیئت نیز شناخته میشود .

صاحب ذریعه ، در ذیل عنوان « شرح تذکره » از این شرح و نسخه‌های موجوددرمشهدوتهران وراغب پاشا«استامبول» یاد کرده‌اند . درمجلد ۱۴ نیزازشرح بیرجندی بر مختصرالهیئهٔ خواجه یادکرده وآنرا احتمالا همان سی فصل عربی

پنداشته‌اند و نوشته‌اند یك نسخه ناقص از آن در کتابخانه مجلس موجود است. حقیقت آنست که مختصر هیئت همان تذکره هیئت خواجه است (نه مختصر تقویم مشهور به سی فصل) واز شرح بیرجندی بر آن نسخ متعدد دردست است .

فهرست دانشگاه ٤ : ٦٠٦ ذریعه ٤ : ٥٠ ۱۳ ؛ ١٤٤و١٤ : ٦١ .

آغاز: بسمله ، الحمدلله الذی خلق السموات والارض و .. وبعدفیقول المفتقر عبدالعلی بن محمد بن الحسین احسن الله احواله .. ان شرف العلوم بنباهة الموضوع وجلالة الغایه و وثاقه الدلایل ...

انجام : عن طریق التعنت والعناد... وانا المتوسل عبدالعلی بن محمد بن حسین حسن الله شانه وصانه عما شانه آمین یارب العالمین

[۳۰۳۳]

نسخه‌ایست به‌خط نستعلیق ۱۳ـ ه . در میان برگ ۱۱۹ ـ ۱۲۰ بردو برگ کوچك دائره شکل الصاق وروی آنها دوائر هندسی ترسیم شده .. برگهای ازوسط نسخه بدلها درحواشی صفحات ضبط شده . عنوانها وبرخی از اشکال هندسی شنگرف است ،

قطع خشتی ۱۸ × ۲۶ جلد : تیماجی قهوه‌ای ترنجدار . صفحات ۴۳۹ . سطور ۲۵ . کاغذ : فرنگی شکری آثار مهره (چندبرگ وسط رنگ آبی است) . شمارهٔ دفتر ثبت قدیم ۷۸۲۵ . جدید . ۶۴۹۵

دلیل الهدی **(عربی)**

شرح محمدبن علی بن احمد حریری حرفوشی کرکی عاملی دانشمند شیعی (م ـ ۱۰۵۹) برقطر الندی و بل الصدی تالیف ابن هشام نحوی (م ـ ۷۲۲)

این شرح درحقیقت شرح وتکمیل وتهذیب شرح شهاب الدین احمدفاکهی است برقطر بنام مجیب الندی و لذا بغدادی دلیل الهدی را شرح برشرح فاکهی خوانده وحرعاملی در شمار مؤلفات او « شرح قطر فاکهی » را یاد کرده بدون ذکر اسم دلیل الهدی .

حرفوشی ازدانشمندان جامع ومحقق قرن ۱۱ـ ه بوده وصاحب امل الامل ومؤلف

سلافة‌العصر اورا بسیار ستوده‌اند، حرعاملی اورا دیده و چند بیت از مرثیهٔ شورانگیزی که درمرگش سروده ونیز قطعاتی ازسروده‌های خود حرفوشی را نقل کرده .

شرح حرفوشی بر قواعد شهیددراین فهرست خواهیم شناخت .

وی کتاب حاضر را در ۱۰۴۷ بپایان رسانیده است .

امل‌الآمل چاپ بغداد بتحقیق سیداحمدحسنی ج ۱ : ۱۶۲-۱۶۷ کشف‌الظنون چاپ استامبول ۲ : ۱۳۵۲ . هدیة‌العارفین ۲۸۴ ذریعه ۸ : ۳۶۲

آغاز: بسمله ، یامن غرقت فی تیار الوهیته سوابح‌الانظار و تاهت فی موامی معرفته ثواقب‌الافکار نحمدك علی آلائك...

و بعد فیقول افقر الخلق الی مولاه‌الغنتی محمدبن علی بن احمد الحریری وفقه‌الله للعمل فی یومه لغده قبل ان یخرج الامر من یده کما ان الرسالة المسماة بقطر الندا وبل الصدا التی الفهاملك العلماء و رئیس الفضلاء ابوعبدالله جمال الدین محمدبن یوسف بن هشام الانصاری رحمة‌الله ...

پایان: و قد خطر لی ابیات جعلتهاله بمنزلة الختام وهی :

وقدیسرالله الکریم لجمعه وحادیه فی جوده الواسع الجم

وارجو من‌الله الکریم ثوابه و اساله التوفیق فی البدو والختم

[۳۰۳۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۲ ـ ه . درکنارص ۴ یك فقره حاشیه شده . برگ ۱ و ۲ و ۱۱ و دوبرگ آخر وصالی شده . عبارات متن (قطر) باقلم قرمز است جز درصفحات آخر نسخه

قطع : خشتی ۱۶ × ۲۳ . ج : پارچه‌ای گلدار زمینه‌سفید صفحات : ۵۰۹ . سطور ۲۳ . کاغذفرنگی شماره‌دفتر ثبت‌قدیم : ومهر ۷۸۰۲ . جدید : ۶۴۹۳

۱ ـ هدایة المؤمنین الی الحق المبین (فارسی)

فی معرفة اصول الدین (ص ۲ ـ ۴۱۶ دفتر)

از مرتضی بن عبدالوهاب حسینی لاهیجی است . این کتاب درعلم کلام و بروش متکلمان شیعه ساخته‌شده .

در فهرستهای : دانشگاه ، حقوق ، استان قدس ، مجلس ، سپهسالار ، فاضلیه نسخه‌ای از این کتاب یاد نشده

مؤلف کتاب را در یك مقدمه و پنج باب و یك خاتمه ترتیب داده است .

مقدمه : در سبب آفرینش و نیازمندی آفریده و بی‌نیازی آفریدگار و ...

باب اول : در بیان اثبات واجب‌الوجود و توحید او (ص ۱۵ دفتر)

باب دوم : در اصل دوم است که عبارت از عدل باشد (ص ۱۰۶ دفتر)

باب سوم : در نبوت است (ص ۲۳٤ دفتر)

باب چهارم : در بیان اثبات امامتست (ص ۲۹۵ دفتر)

باب پنجم : در بیان معاد و حشر ارواح و اجساد است (ص ۳۷۲ دفتر)

خاتمه : در بیان رجعت است (ص ۳۷۲ دفتر)

آغاز: حمد و سپاس وستایش بیقیاس خداوندیرا سزد که اختراع فرمود لامن شی و ابداع نمود موجودات را الاعلی احتداء مثال شی تا آنکه بشناسد او را باسم نه بحقیقت و کنه کل شی . کنت کنز مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف وچونکه شناختن اوسبحانه ... اما بعد بدانکه چنین گوید ... مرتضی بن عبدالوهاب الحسنی الحسینی لاهیجی ... که بعضی از برادران ایمانی و اخلاء روحانی ... از کمترین خواهش نموده‌اند که رساله در باب معرفة اصول دین ... و اورا مسمی بهدایة المؤمنین الی الحق المبین فی معرفة اصول الدین کرده...

انجام : پس بدرستیکه اوسبحانه و تعالی ولی هر چیز است تا اینجا ختم نمودیم رساله را نفع بخشد حق تعالی باینطالب یقین .. اینکه بگرداند این اوراق را خالص از برای وجه کریم خود و باعث از برای ثواب ... و اینکه عفو نماید مؤلف سراپا تقصیر را از جمیع تقصیرات و لغزشها ...

سپس کاتب افزوده : قدفرغ من تسوید . . . موسی بن خلیل بن تقی بن جعفر بن محمد ابراهیم مازنورانی الاصل ساکن لاهیجان بحسب الخواهش . .

ملامحمدحسن واعظ مازندرانی المدعو بخوش مزه ... فی یوم الجمعة پنجم شهر ربیع الثانی سال ... سنه ۱۲۸٦ ... باری بیادکار بماند خط سیاه .. لاهیجانی المسکن

۲ـ نان وحلوا (ص ۴۲۰-۴۴۸ دفتر) (فارسی)

ازشیخ بهایی (محمدبن حسین عاملی) ومکرر بچاپ رسیده است .
فهرست مشار فارسی ـ ۱۵٦۳

آغاز:

ایها اللاهی عن العهد القدیم ایها الساهی عن النهج القویم

انجام :

زین غم برهان که گرفتاراست دردست هوا وهوس زاراست

[۳۰۳۴ ـ مجموعه]

دفتریست به‌خط نستعلیق بادوقلم ش ۱ نستعلیق موسی بن خلیل بن تقی بن جعفر بن محمد ابراهیم مازندرانی ساکن لاهیجان که بخواهش ملامحمد حسن وعظ مازندرانی معروف به خوشمزه آنرا درپنجم ربیع الثانی ۱۲۸٦ نوشته است کاتب درپایان نام خود رابقلم شجری نیزیادداشت کرده است . ش ۲ دفترنام کاتب وتاریخ کتابت ندارد این رساله (ش ۲) دارای یك سرلوح با مرکب سیاه است .

صفحه‌های رساله اخیر (ش۲) دارای جدولهای : شنگرف ، مشکی ، سبزو کمندشنگرف است . درپشت نخستین برگ یادداشتی ازبهاردر بارهٔ معرفی کتاب ومؤلف آن نوشته شده .

قطع : ۱۴×۲۲ ، جلد : تیماج تریاکی مقوایی ترنج ونیم ترنج وکنگره وکمند که تمامی منگنه شده، وگل وبوته‌داراست ، صفحات: ۴۴۸ سطور : ۱۷و۱۴، کاغذ: فرنگی الوان . شماره دفترثبت : ۷۴۴۴۱ .

جوك باشست (فارسی)

درعرفان وتصوف هندی . این کتاب را نظام‌الدین پانی‌پتی بهنگام ولایت

عهدی محمد جهانگیر . . . سلطان سلیم بهادر و بفرمان جلال‌الدین اکبرشاه هندی در ۱۰۰٦ آنرا ازسانسکریت بپارسی درآورده است .

میرابوالقاسم فندرسکی لغات این کتاب را شرح کرده‌و نسخه‌هایی از آن در سپهسالارودانشگاه واین کتابخانه موجود است .

فهرست دانشگاه ج ۳-۴۲۸ فهرست مجلس : ج ۲-٤١٥ و ایوانف :

آغاز :

همچوآ بست این سخن بجهان   پاك ودانش فزای چون قرآن ...

شکر و سپاس بیقیاس سزاوار حضرت دادار آفریدگار بیمثل و مانند و بی همتاست .

انجام : با شاگرد خود بهرك نام بشرح گفت ازاحوال را مجند که‌بشسته دیدپس کیان نموده نام شد ... بخط ... سید عظیم‌الله حسب‌الخواهش برادر دینی آقا محمد رضا بیك خدابنده‌لو ... چونکه وجود درعین پریشانی بود امیدوار هستیم عفوفرمایند . . . تمام شد درشهر ربیع الثانی ۱۲٥۰ . . . حرره سید عظیم‌الله ولدسیه فتح‌الله سنة ۱۲٥۰...

[۳۰۳٥]

نسخه‌ایست بخط نسخ‌سیدعظیم‌الله پسرسید فتح الله مورخ ربیع الثانی ۱۲٥۰ که آنرا حسب خواهش آقا محمد رضا بیك خدا بنده‌لو نوشته است .

درص ۹ یادداشت تملك بهار مورخ ۱۲۸۹ و با مهر چهارگوش سپهر ماسجع (لااله الاالله الملك الحق المبین عباسقلی) و پس ازپایان‌کتاب یادداشتی درنکوهش جوك دیده‌میشود

درص ۳٥۸-۳٦۱ نسخه‌اشعاری است از : حافظ شیرازی ، فاتح ، شاه نعمة الله ولی وشمس . و درص ٤٦۲ این رباعی از ملك‌الشعراء بهار بتاریخ ۱۳۱۰ نوشته شده :

با اینهمه وسعت زمین خلق الله   دارند ز زندگانی هم اکراه

دانشورزنده جاهل‌است‌وگمراه   چون‌مرد،فقید گرددوطاب‌ثراه

درکنار برخی ازبرگهای آغاز نسخه یادداشتهایی در توضیح دیده میشودمطالب متن نوشته شده است .

درآغاز از ص ۱-۹ سفید و در پایان نیز ازص ۳۶۲-۳۶۶ سفید و نانوشته است در کنار برخی از برگها افتادگیها و عنوانها یادداشت شده است .

قطع:خشتی ، ۱۸/۵ × ۲۲/۵ ج تیماج تریاکی یك‌لا . صفحات : ۳۶۶ سطور :۱۷ کاغذ :سفیدفرنگی تیره ، شماره دفترثبت قدیم : ۷۴۴۴۳ .

اعتقادات (میزان) (فارسی)

کتابیست دراعتقادات ازمحمد باقر بن محمد جعفر ودرآن ازعقاید شیعه‌اثنی عشری درچندفصل گفتگومیکند. مؤلف مدعی‌است که برای‌بدست‌آوردن اعتقادات صحیح میزان معینی وضع کرده است .

وی‌آنرادرچهارشنبه‌دوازدهم‌ربیع‌الاول۱۲۸۶ بپایان رسانیده است .

آغاز: حمد مخصوص حکیمی‌است‌کامل که نورهدایت اوروشن‌ترازآن‌است که طالبان‌آن‌آنرا به‌بینند وظهوراوظاهرترازآن‌است که‌آنرا نشناسند وندای او بلیغ‌تروفصیح‌ترازآن است که‌آنرا نشنوند ونفهمند وراه اوواضح‌ترازآن است که آنرا گم کنند واوآسان‌ترازآن است که نتوانند ازعهده برآیند اگرچه ... و بعد چنین گوید این حقیرخاکساروذرهٔ بی‌مقدارمحمد باقربن محمدجعفر...

انجام : وخداوند محل تجری دردین خود باقی نگذارده وحجت خود را برخلق تمام کرده وازگفتن اینکه مامتحیریم وحجت خداوند تمام نیست،حجت خداوند ناقص نخواهد شد پس بهمین قدراکتفا میشود که مورث ملال‌حال دوستان نشود والسلام علی من اتبع الهدی ... ختم شد این مختصردرروزچهارشنبه‌دوازدهم شهرربیع‌الاولی مطابق هزارودویست وهشتاد وشش هجری حامداً ... تحریر یافت دریوم یکشنبه بیست هفتم شهرشوال‌المکرم بتاریخ شهرفوق سنه ۱۲۸۶ تحریر یافت ... حسینقلی ...

[۳۰۳۶]

نسخه‌ایست بخط نسخ حسینقلی در ربیع‌الاول ۱۲۸۶ . در ص ۲۶۳ دعایی دربارهٔ حافظه ازشیخ احمد نقل شده است . عنوان ونشان : شنگرف .

قطع : ۱۱×۱۸ ، ج : مقوایی ، صفحات : ۲۶۳ ، سطور : ۱۴ کاغذ : فرنگی
شماره دفتر ثبت‌قدیم : ۷۴۴۹۰

شکارنامه ایلخانی (فارسی)

دربیان فن بازداری وقوش داری ودستورالعمل برای شکارچیان و قوشچیان وتربیت حیوانات شکار کننده وراه بدست‌آوردن‌ایشان ... ازعلی‌بن منصورحلوایی زندهٔ در (۷۰۵) بنا بتاریخ یاد شده درمتن ص ۳۸ که ازدرباریان طغا تیمورخان وخواجه علی مؤید است .

وی گوید اصل این کتاب همان صید نامه ملکشاهی است که علی‌بن محمد نیشابوری‌آنرا بدستورسلطان ملکشاه وخواجه نظام‌الملك نوشت وچون‌درصیدنامه دربارهٔ شاهین وشفتارو نیزدرباب گشادکردن شیروپلنگ ومانندآنهاسخنی نرفته بود شش باب برآن افزودم مؤلف دراین کتاب از کتابها و کسان بسیار نام میبرد که بترتیب یاد میگردند :

باز نامه جاماسب ، بقراط و رساله جالینوس و ابوذرجمهر ، جوارح نامه ابوالبحتری صید نامه ابوالفوارس فسادزری، شکره نامه ابوالفرج بازدار،صیدنامه ابوذرکری و دهقان نجاری و رافع سیار ، بازنامه جمشید ، بازنامه نوشیروانی ، عبدالملك‌بن نوح ، شاه خلف ، سلطان ملکشاه ، خواجه نظام‌الملك ، ملك سهیل بلخی ، ابوالعباس‌بن فضل ، عبدالله‌بن خالد مروی ، سران شاد هراتی،علی‌بن‌عبدالله خوارزمی، صاحبك رومی ، خواجه زکی اصفهانی ، افضل‌الدین فارسی ، خواجه مجدالدین ، اسماعیل سیستانی ، سربارهندی، تالش ترکستانی ، عبدالعزیزمصری صدف نوش غربی .

شکارنامه ایلخانی بردومقدمه وبیست وهفت باب ترتیب یافته اما درفهرستی را که‌مؤلف درآغازآورد (درنسخه‌ما) ۲ مقدمه و دوازده باب را یاد کرده و است نسخه‌ای ازاین کتاب درفهرست بنگال معرفی شده .

فهرست یاد شده تا باب دوازدهم باین ترتیب است :

مقدمه ۱ـ درعلم جانوران شکار کننده ازپرندگان واین مقدمه مبنی‌است بر بیست ودوباب .

مقدمه ۲ـ درعلم جانوران دونده چون شیروپلنگ ... واین مقدمه مشتمل است بر پنج باب .

باب ۱ـ اندرعلامت وصفت بازان وعیب وهنرایشان والوان ورنگها .

» ۲ـ اندرصیاد که‌چگونه باید بازرا ازدام بسلامت بیرون کند .

» ۳ـ اندربازدار که چگونه باید اندربازداری .

» ٤ـ اندرچشم گشادن وخشاك بانواع دادن ومنفعت ومضرت آن .

» ۵ـ اندرطبع جانورشناختن تابرطبع خود هست یا نه .

» ٦ـ اندرشکاربیرون شدن شکاری ودعائی که بوقت رفتن خوانند .

» ۷ـ اندرداروددادن جهت حفع ودفع مضرت سرما ...

» ۸ـ اندرپریدن ازدرخت بدرخت جستن ...

» ۹ـ اندرتدارك آنکه بازفربه شکاربکند ...

» ۱۰ـ اندرتدارك گرفت باز ...

» ۱۱ـ اندرتدارك پای سست کردن بازو ...

» ۱۲ـ اندرگریزافکندن وگریزخانه ساختن ...

فهرست ایوانف ۲ : ٤۲۲ ـ ٤۲۳

آغاز: حمد بیحد و سپاس بیقیاس که سیمرغ قاف دو اسبه بسرحد عـد واحصاءآن نرسد حضرت منزه خداوندی راحلت نعمائه وتبارکت‌اسمائه که بنا بر ارادت ابداع وانواع و اجناس واجتماع قوی و حواس ظلمات طلسم‌آدم خاکی را مخزن ابداع و منبع‌آب حیات گردانیدی و بنی‌آدم را بکرامت ولقد کرمنا . . .
چنین گوید محرراین مقدمات ومفسراین مقالات ... علی‌بن‌المنصورالحورنی . . .
که درایام عنفوان شباب حق سبحانه تعالی این ضعیف‌رابملازمت آستان دولت...

طغا تیمورخان ... ودرسلك بندگان خاص وملازمان حضرت منخرط گشت ...

انجام : تا بعد از نماز پگاه بگوشت ماکیان سیاه سرگین بروغن بنفشه آلوده این معالجه سه روز بپایپی بکن و اگربه نشود کتیـرا و صمغ عربی و هزار درمان خشك ازهريك نيمدرم خرد بسای و بهپزوبا سه درم روغن گاو کهنه بسرش ولبه بخش کن و ازاین دارو ها نیمدرم خرد بسای با نیم درم را با یکدرم روغن گاوبیامیزد وبروی یخ نه تابفسردوبازرا فروگیرو بگلوی بازفرونه وبازراهمچنان درقبابچه بسته میخی بردیواربزن وبازرا .

[۳۰۳۷]

نسخه بیاضیست ناقص بخط نستعلیق قرن ۱۳ بدون نام ونشان . عنوان ندارد برگ آخر پارگی دارد وبرخی ازکلمات آن خوانده نمیشود

قطع وخشتی ۱۲/۵ × ۲۲ ، ج : مقوایی ، صفحات : ۸۸ ، سطور : ۱۴ ، کاغذ : فرنگی شماره دفتر ثبت قدیم ۷۴۴۹۲ جدید ۵۸۰۸

شعشعهٔ ذوالفقار **(فارسی)**

ازسیدمحمد شفیع بن بهاءالدین محمدحسینی(قرن ۱۲ ـ ه) صاحب تاریخ العرفاء ومحافل المؤمنین .

دراین کتاب تاریخ جنگهای حضرت علی (ع) است درعهد پیغمبر (ص) وپس ازآن دارای ده شعشعهٔ است .

شعشعهٔ اول ـ جنگ بدر .

» دوم ـ جنگ احد

» سوم ـ جنگ خندق

» چهارم ـ جنگ خیبر

» پنجم ـ گشودن مکه

» ششم ـ جنگ حنین

» هفتم ـ نبرد معروف بهذات السلاسل

» هشتم ـ جنگ جمل

» نهم ـ جنگ صفین (بامعاویه)

» دهم ـ نبرد با خوارج

سیده‌محمدشفیع این تاریخ را بنام کریم‌خان زند ساخته (بدون تصریح بنام او) ودر ۱۱۸۴ بپایان رسانیده وازآثار منظوم خودمانند ساقی‌نامه و رباعیات دراین کتاب مندرج ساخته .

رجوع شودبه ذریعه ۱۴ : ۱۹۷ ـ ۱۹۸ و ذیل مجمل التواریخ زندیه بقلم استاد مدرس رضوی ص ۲۹۹ .

آغاز: بسمله ، شعشعه افزای میدان پرجولان مقال ولامعه‌پیرای‌بیابان بی پایان اقوال ، پرتو افروز مضمار وسعت اثرنامه ، یعنی ذوالفقار دوسرخامه باآنکه آراستگی لشکر سخن وفتح عسکر کلام ازدست گوشه از صفوف محامد ایـزد سبحانرا نمیتواند گشود ، ودلدل براق شمائل برق مشاکل قلم ...

انجام : یعنی تنبل باین لؤلؤ لالا معترف گردید .

نـام محمد است و علی‌حرزجان من   وزاین دونام نیك براعدا مظفرم

و الصلوة والسلام علی‌محمد وآله معصومین الطیبین الطاهرین واصحابه و المتابعین یسلماً کثیراً کثیراسنه۱۲۵۵ .

[۳۰۳۸]

نسخه ایست بخط نستعلیق مورخ ۱۲۵۵ ، پس ازآخرین ص کتاب یك برگ ازنسخه بریده شده‌وجای آن پیداست ، برگ اول نسخه به‌جلد چسبیده عنوانها بشنگرف است .

قطع ، رحلی ۲۱×۳۴ . ج : تیماج زرد یك‌لا صفحات ۳۴۱ ، سطور ؛ ۱۷ ، کاغذ فرنگی ، شماره دفتر ثبت قدیم ؛ ۷۸۰۲۶ ، جدید ؛ ۶۴۹۱ .

فتح الوهاب **(عربی)**

شرح قاضی ابویحیی زکریا انصاری (م ـ ۹۲۸) برمنهج‌الطلاب خود اودر فقه شافعی .

وی نخست از کتاب منهاج الطالبین محیی الدین نووی (م - ۶۷۶) برگزیده‌ای فراهم آورده بنام منهج الطلاب و آنگاه بدرخواست کسی این شرح رابرای روشن ساختن معضلات آن کتاب نگاشت .

حاج خلیفه درحرف فاء کتاب «فتح الوهاب بشرح الآداب» ازقاضی انصاری یاد کرده ودرذیل عنوان «منهاج الطالبین» نخست شرح انصاری رادرشمار شروح منهاج یاد کرده وپس ازچند سطر گوید در برگزیدهٔ منهاج نیز امام زین الدین ابویحیی زکریابن محمد انصاری شرحی مزجی نوشته بنام الفتح الوهاب وبرگزیده‌ای که نخست فراهم آورده منهج الطلاب نام داده آغازمختصر [برگزیده مذکور] چنین است: الحمدلله الذی هدانا لهذا» وآغاز شرح مختصر (فتح الوهاب) چنین است :الحمدلله علی افضاله ... »

چنانکه پیداست آغاز فتح الوهاب (شرح مختصر منهاج) درنسخه ای که در دست ماست باآنچه حاج خلیفه دراینجا نقل کرده مطابقت ندارد .

ازسخن چاپی چنین برمیآید که انصاری جزاین فتح الوهاب ، کتابی دیگر بنام «فتح الوهاب بشرح الآداب» دارد ونیز جزاین کتاب حاضر که شرح مختصر منهاج است ، شرحی برمنهاج دارد .

بغدادی بدین نکته تصریح کندو گوید : شرح انصاری برمنهاج «نهج الطلاب» نام دارد .

رجوع شود به کشف الظنون چاپ استانبول ۲ : ۱۲۳۶ و ۱۸۷۴ هدیة - العارفین ۱ : ۳۷۴ .

آغاز: بسمله ، الحمدلله وحده قال سیدنا ومولانا قاضی القضاة شیخ الاسلام ملك العلماء الاعلام سیبویه زمانه فرید عصره واوانه زین الدین لسان . . . وبعد كنت اختصرت منهاج الطالبین فی الفقه تألیف شیخ الاسلام ابی زکریا یحیی محیی الدین ... النواوی رحمه‌الله تعالی فی کتاب سمیته بمنهج الطلاب وقدسألنی ...

انجام : الفقیر احمدبن احمد غفرالله ذنوبه ... سیدنا محمد وآله وسلم

تسليماً كثيراً وكان الفراغ من كتابته ليلة الخميس من ... سنة اثنين وستين وتسعمايه

[۳۰۳۹]

نسخه ایست بخط نسخ احمد بن احمد مثنی مورخ ۹۶۲ اغلب صفحات نسخه محشی است کنار بسیاری از برگها مندرس وسیاه شده ، برگهای اول نسخه وصالی دارد. متن (منهج) با قلم قرمز نوشته شده .

قطع : خشتی ۲۲ × ۲۹ ، جلد : تیماجی مشکی مندرس صفحات ۴۸۵ ، سطور ۳۷ کاغذ : ترکی شماره ثبت دفتر قدیم : ۷۸۰۲۴ ، جدید ۶۴۹۴

الفوائد الغياثيه (عربی)

شرح عمیدالدین عبدالرحمان ایلچی (م - ۷۵۶) بر تلخیص خطیب قزوینی (م - ۷۳۹) از مفتاح العلوم سکاکی (م - ۶۰۶) . (نسخه حاضر فاقد آغاز کتاب است)

رجوع شود به کشف الظنون ۲ : ۴۸۲

انجام : اذا طلبت منه العون والنصرة فهو كالليث ... وليكن هذا آخر ما اردنا ايراده في شرح هذا المختصر والحمدلله رب العالمين .

[۳۰۶۰]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق مرتضی بن حسین حسینی ملقب به‌قوام . آغاز کتاب از نسخه افتاده . بعضی از صفحات نسخه محشی است .

آغاز موجود فالمقدم مثله واما الذى ذكره الامام عبدالقاهر فلانه يوجب ان لا يكفى قولنا مالا يعلم بوجه من الوجوه لا يثبت ولا ينفى جزا اذ المفهوم من كلامه ان الخبر هو الذى يكون نسبة معلوم الى معلوم آخر ... و ظاهر ان المحكوم عليه فى هذا التركيب ليس بمعلوم ذ يمتنع ان يقال مالا يعلم بوجه من الوجوه معلوم واذا لم تكن ...

قطع : رقعی ۱۱ × ۱۸ ج : مقوائی . صفحات : ۲۰۵ سطور: ۱۷ .کاغذ : سمرقندی ضخیم . شماره ثبت قدیم : ۷۸۰۲۷ ، جدید : ۶۴۹۷ .

لوامع صاحبقرانی (فارسی)

= لوامع‌قدسیه ، شرح مولی‌محمدتقی مجلسی بر کتاب «من‌لایحضره‌الفقیه» محمدبن علی‌بن بابویه قمی (م ـ ۳۸۱).

مولی‌محمدتقی مجلسی نخست شرحی بعربی‌براین کتاب‌نوشته درچند مجلد بنام‌روضة‌المتقین وپس‌ازآن به خواست شاه عباس صفوی ، شرحی دیگر بفارسی (شرح حاضر) برآن نگاشته است .

صاحب روضات نوشته است که این شرح فارسی مجلسی نیز مانند شرح عربی او برتمام کتاب‌فقیه ودارای یکصد هـزار بیت است . صاحب کشف‌الحجب میگوید لوامع صاحبقرانی فقط شرح نیمه‌اول من‌لایحضره‌الفقیه (ربع اول ودوم) است (همین اندازه که سال ۱۳۲۳ ـ ۱۳۲٤ درتهران چاپ‌شده) .

ابن یوسف شیرازی سخن کنتوری را تأیید کند و گوید « شرح نیمهٔ‌اول‌را خود شمرده‌ام یکصد هزار بیت است» .

ولی‌همانگونه که صاحب ذریعه‌نوشته‌اند مجلسی ربع‌سوم من‌لایحضره‌الفقیه را نیزبفارسی شرح کرده و این قسمت که شامل کتاب قضاء است تا پایان کتاب الکبائر ، در کتابخانه شوشتری (نجف) موجود است.چنین پیداست که شرح‌ربع سوم را کنتوری ندیده و بنابرین احتمال آنکه مجلسی شرح ربع چهارم را نیز نوشته(وشاید بعدها بدست‌آید) خاصه باگواهی صاحب روضات ، قوی میگردد . تنها نکته‌ای که جای شك باقی میماند آنست که بنوشته صاحب‌روضات تمام شرح بریکصد هزار بیت است وبرطبق شمارش ابن یوسف تعداد ابیات شرح نیمهٔ اول (چاپ‌شده) یکصدهزار ـ ۱۰۰۰۰۰ بیت است .

مولی محمد تقی مجلسی درشرح خود برفقیه (درشرح عربی وفارسی)کاری تازه وکوششی ارزنده کرده است .

وی در ذیل هریك ازمراسیل کتاب فقیه که دردیگر کتب واصول معتبر حدیث(مؤلفات ازصدوق یاکلینی ودیگر اصول معتبر) بطورمسند نقل شده ، بوجود آن مسند ومدرك آن اشاره کرده و بدینطریق (همچنانکه خود درفائده یازدهم از دوازده فائده دیباچه لوامع تصریح کرده)اثبات کرده که تمام مراسیل فقیه(جز تعدادی اندك که ازده تجاوز نمیکند) مسند است ، وکوششهای علماء برای توجیه وجود ۲۵۰۰ مرسل در فقیه غیرلازم.

وی برلوامع صاحبقرانی مقدمه‌ای نوشته‌دارای۱۲فائده ودریکی ازفائده‌ها بتفصیل دربارهٔ مراسیل صدوق در من‌لایحضره الفقیه سخن گفته و نیز اختلاف متقدمان ومتاخران دراصطلاحات علم‌درایةالحدیث واطلاق‌عنوان صحیح وضعیف براخبارواسنادآنها بتفصیل‌سخن گفته است ونگارنده درمجله معارف اسلام‌سخنان مجلسی‌را دراین باب نقل کرده است .

مجلسی ازشرح ربع اول (طهارة) در ۱۰۶۵ و ازشرح ربع دوم (تا پایان فرائض جوارح) در۱۰۶۶ فراغت یافته.نسخه اصل بخطمؤلف ازج اول‌در کتابخانه فخرالدین نصیری (تهران) موجود است . درمجلس نیزنسخه‌ای ممتازازآن بخط نستعلیق‌زیبای بهاءالدین محمدبن صالح مازندرانی بهشمارهٔ ۸۳۴ موجود است.در سپهسالارودانشگاه نیز نسخه‌هائی ازاین شرح است که درذریعه ازآنها یاد شده .

رجوع شود به ذریعه ۱۴:۹۴و ۱۸: ۳۶۹-۳۷۰ مجله معارف اسلامی (تهران سال۱۳۴۷شماره‌پنجم‌ص :۷۲) مقاله نگارنده دربارهٔ من لایحضره الفقیه ، فهرست سپهسالار ۱ : ۲۹۹ - ۳۰۰ مجلس ۳ : ۶۲-۶۴ دانشگاه ۵ شمارهٔ ۱۸۴۶ و ۱۸۴۷ فهرست‌بنگال ۱:۲۶۸

آغاز: بسمله ، الحمدلله رب‌العالمین والصلوة علی افضل . . . ابواب الصلوة حدودها قال‌الرضا صلوات‌الله علیه‌الصلوة لها اربعه آلاف باب و قال الصادق (ص) الصلوة لها اربعة‌آلاف حد . باسانید متکثرة منقولست ازز کریابن‌آدم با آنکه سند صدوق نیزباوصحیح است که گفت ...

انجام : وبگو که یاوری میخواهم ازاسم حق سبحانه و تعالی و ازذات الهی یا اینکه چون استعانت ازو نخواهم ... انجام ناقص .

[۳۰۶۱]

نسخه‌ایست ناقص بخط نسخ تحریری قرن ۱۱ . عناوین شنگرف . پشت برگ اول و برگ آخر چند یادداشت دیده میشود .

قطع : خشتی ۱۸/۵ × ۲۵ . جلد: تیماجی قرمز صفحات: ۶۰ سطور: ۲۵ کاغذ: اصفهانی شکری رنگ . شماره ثبت قدیم : ۶۷۰۰۱ . جدید : ۶۴۱۶

مصابیح السنه **(عربی)**

تألیف امام حسین بن مسعود فراء بغوی شافعی (م - ۵۱۶) دراحادیث .

بغوی احادیث صحیح بخاری ومسلم و دیگر کتب حدیث اهل سنت را دراین کتاب باشیوه و خاص گرد آورده بدینگونه که احادیث را به «صحاح» و «حسان» تقسیم کرده ومقصود وی ازصحاح احادث منقول درمسلم وبخاری واز حسان احادیث چهار کتاب دیگر که معروف اند به «سنن» .

رجوع شود به کشف الظنون چاپ استانبول : ۱۶۹۸ .فهرست دانشگاه:... دارالکتب قاهره سال ۱۹۲۴: ۱۴۸.

آغاز: عن رافع بن خدیج وسهل بن ابی خثمة انهما ما حدثان ان عبدالله بن سهل محیصة بن مسعود رضی الله عنه اتیا خیبر فتفرقا فی النخل فقتل عبدالله بن سهل فجاء عبدالرحمان بن سهل وحویصة ومحیصة ابنا مسعود ...

انجام : حسین منی و انا من حسین احب الله من احب حسیناً حسین سبط (السبط ولدالوالد) .

[۳۰۶۲]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۳- ه . ابواب وعنوانها بشنگرف . صفحات همه محشی است . این نسخه بخشی ازمصابیح وازکتاب قسامه آغازمیشود .

قطع : خشتی ۱۵/۵ × ۲۱/۵ . جلد : تیماجی زرد رنگ . صفحات ۵۴۹ .سطور ۱۳ کاغذ : فرنگی . شماره ثبت قدیم : ۷۸۰۲۲ ، جدید : ۶۴۹۳ .

۱ـ تحفهٔ عباسی (ص ۱ـ۱۷۳ دفتر) **(فارسی)**

تألیف مولانا محمد طاهر کاشی (م ـ ۱۰۹۸) مؤلف رساله مباحثهٔ نفس شماره ۳۰۵۹/۱۲ این فهرست .

این کتاب در کلام است و مؤلف آنرا بنام شاه عباس نوشته .

رجوع شود به ص ۵۱۰ همین فهرست وذریعه ۳ : ۴۵۲ .

آغاز: و باقی آثار که حضرت پروردگار که درین آیه

پایان: سه بار گفته شود تمم بالخیر رب تمم بالخیر » کاتب افزوده « قد فرغ من تسوید هذا الکتاب المسمی به التحفة العباسی من تصانیف مولانا محمد طاهر کاشی فی لیلة الخمیس عشرین شهر شعبان المعظم من شهور سنه ست و سبعین والف من الهجرة النبویه علی هاجرها الثناء والتحیه کتبه الفقیر المذنب الراجی برحمة ربه الغنی محمد امین بن محمد طاهر بن هدایة الله الکفرانی عفی عنهم وغفر ذنوبهم بالنبی والوصی .

۲ـ ترجمة الصلوة (ص ۱۷۴ـ۲۰۴ دفتر) **(فارسی)**

تألیف مولی محسن بن مرتضی فیض کاشی (م ـ ۱۰۹۱) و گوید :

«چون اذکار نماز بزبان عربی وارد است و بسیاری از ابنای عجم بلکه عرب هم از فهمیدن آن عاجزند بخاطر این ضعیف محسن بن مرتضی رسید که آنرا بزبان فارسی ترجمه نماید و بعضی آداب وفواید بآن منضم سازد تا شاید جمعی از مؤمنان از آن بهره‌مند گردند واین فقیر بی بضاعت را در اوقات حضوردل بدعای خیر یادآوری نمایند بیت

توکه کیمیا فروشی نظری بقلب ما کن

که بضاعتی نداریم و فکنده‌ایم دامی

پس ساعتی چند ازاوقات صرف این مهم نمود و این هشت در که بمنزلهٔ درهای بهشت است برروی، طالبان گشود و بترجمة الصلوة موسوم ساخت » .

ذریعه ٤ : ١١٤ وهمین فهرست صفحه : ۳۳۸

آغاز: « هر که نه گویا بتو خاموش به

هرچه نه یاد تو فراموش به

پایان: (موجوددرنسخه) . قراءت آهسته‌می‌شودنیزواجب دانسته‌اند

[۳۰۳۶ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ متوسط محمد امین بن محمد طاهر بن هدایة‌الله کفزانی مؤرخ ۱۷۰۶ عناوین بسرخی نوشته شده .

قطع : رقعی ۱۳/۵ × ۱۹/۵ جلد میشن نیلی یکلا . صفحات : ۲۰۴ . سطور ۱۵ .

کاغذ : اصفهانی شکری رگه‌دارآهارمهره شده شماره ثبت دفتر ۲۲۴۰۶

۱ ـ رساله سلوک (ص ۱-۱۷ دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله ولی دارای ۱۰ اصل وخاتمه .

این همان رساله‌ایست که در « پارهٔ از رسائل شاه نعمة‌الله ولی » بامر مرشد بزرگ ذوالریاستین وبه کوشش وحید دستگردی درمردادماه ۱۳۱۱ شمسی چاپ شده ودربرخی ازموارد اندك اختلافی باآن نسخه دارد .

آغاز: الحمدلله علی صفاته العلی والصلوة والسلام .. یعنی راه طالبان وسبیل سالکان بحضرت حقیقة‌الحقایق بعدد نفوس خلایق است ...

پایان: تا مرادات ومحبوبات وتعلقات .

کاتب درپایان نسخه رقم کرده است :

«بتاریخ پنجم شهرشوال المکرم محض استنساخ بتعجیل قلمی گردید الفقیر مخصوص یاعلی مدد ۱۲۹۳ » .

۲ ـ اشعار پارسی و تازی (ص ۱۸ ـ ۴۸ دفتر) (فارسی)

شامل یك قصیدهٔ پارسی دساتیری و یك قصیده و یك قطعه شعر به تازی از هدایة‌الله.

کاتب نسخه که گویندهٔ این اشعارست درپایان نسخه رقم کرده:

« برحسب فرمان مجرای قبله گاهی جناب میرزا محمدحسین لازال مخصوصاً بالطاف الالهی تحریر این چند قصیدهٔ عربی و پارسی تضییع صفحات نمود امید از توجه مخصوص معظم الیه (!) مدظله العالی اینکه درظلال عطوفتشان نوعی قابل شود که ازعهدهٔ خدمات شایسته تر از آنها برآید بندهٔ درگاه هدایة‌الله غفرالله ذنوبه فی شهرربیع الاول من سنه ۱۲۹۴ ».

درآغاز قصیدهٔ پارسی (ص ۱۹) این جملهٔ ساخته‌شده از لغات جعلی دساتیری «فه‌سام شالش پارلیم مزدام» دیده‌میشود که زیر آن ترجمهٔ آن‌را چنین نوشته‌اند:

« بنام دانش آفرین یزدان»

وبخط دیگری درحاشیه نوشته شده :

« این فقره بزبان اصل دساتیراست که باعتقاد پارسیان زبان آسمانی است و لهجهٔ یزدانی لیکن این ترکیب‌را ناظم خود انشاء نموده‌است ولفظ شالش که‌بمعنی دانش‌است باتخلص ناظم مناسب است وخالی ازلطفی نیست» .

ازین قرار سرایندهٔ این اشعار هدایة‌الله نام‌داشته ودانش تخلص میکرده‌واز شعرای اواخر قرن سیزدهم بوده است . قصیدهٔ پارسی قصیدهٔ مصنوع پر تکلفیست که سراینده خواسته‌است بفارسی سره بسراید وکلمات مجعول کتاب دساتیررا که فارسی اصل پنداشته درآن بکاربرده ، مطلع آن اینست :

پس‌ازنیایش کیهان خدیوپاك خدا — همی سرایش خواهم بشیوهٔ شیوا

وآنرا بمدح وکیل الملك نامی‌سروده که ظاهراً مرتضی قلیخان وکیل‌الملك

پسر محمد اسماعیل‌خان وکیل‌الملك نوری حکمران کرمان باشد و در ص ۲۸ در مدح او گوید:

ستوده درگه کـان دهش وکیل الملك
که می ندیدش گردون بجز دی همتـا

این قصیده شامل ۹۳ بیت وکاتب درپایان آن رقم کرده است:

« بروزرش ازمردادماه سال یکهزاردویست ونودوچهاریزدگردی نگارش یافت امیدکه نگرنده برنگارنده نگیرد وپوزش اورا بپذیرد سپاس خدای را در آغاز و انجام ».

ودرزیر سطر اول بخط ریزتر نوشته شده:

« در روز ۱۸ شهرمردادماه سنه ۱۲۴۵ ».

کاتب در زیر اغلب ابیات بخط ریزتر معانی و مفاهیم آنها را بزبان معمولی نوشته است.

قصیدهٔ تازی شامل ۱۷ بیت که درصدر آن نوشته:

« وله ایضاً بالعربیه فی‌هجوصاحبه ».

ومطلع آن اینست:

لی صاحب اکـزم کاله لم یدربالتقوی ولد اکبر

وپس ازآن سه بیت درذم طبیبی بنام مسیح.

آغاز: چکامهٔ پارسی:فه‌سام . . .

پایان: کانه لم یلج روح علی‌جسده.

۴ ـ شرح گلشن راز (ص ۵۰ـ۱۸۵ دفتر) **(فارسی)**

بخشی ازشرح شمس‌الدین محمدبن علی‌لاهیجی متخلص باسیری متوفی در ۹۱۲ است که بنام مفاتیح الاعجاز در ۸۷۷ برمنظومهٔ گلشن راز محمود شبستری نوشته و بشرح لاهیجی معروفست وچند بـارچاپ شده از آن جمله در تهران در ۱۲۶۴ قمری.

آغاز: موجودات را قایم بحق بیندلاجرم ...

پایان: بجهة آن گفته‌اند که در اوصاف مذکوره

[۳۰۶۴ ـ مجموعه]

دفتریست بخط شکسته نستعلیق تحریری خـوش (عناوین بخط نسخ و رقاع است) هدایة الله متخلص بدانش .

عناوین وابیات متن‌وعبارات‌تازی بسرخی نوشته شده و عبارات‌تازی گاه‌بشنگرف‌است. مطالبی‌که ازقلم افتاده درحواشی باهمان خط افزوده و دورآن جدول‌کشی کرده‌اند.

تمام صفحات دارای جدول‌کشی چهار خطی باقلم‌آب طلا ومرکب سیاه است . اشعار نیزدرجداول نوشته شده .

قطع‌نیم‌خشتی۲۲ × ۱۴ ۰ ج : میشن سبزخط‌کشی‌کرده بدون مقوا . صفحات: ۱۸۵. سطور۱۴۵ تا ۱۷ .کاغذ : فرنگی . شمارهٔ دفترثبت ۱۴۰۸۳ .

۱ ـ خفی علائی (ص۱ ـ ۱۲۶دفتر) **(فارسی)**

تألیف زین‌الدین ابوابراهیم اسماعیل بن‌حسین بن محمدبن احمد حسینی گرگانی پزشك معروف متوفی در ۵۳۱ .

مؤلف خوددرمقدمه گوید که چون ذخیرهٔ خوارزمشاهی را بپایان رساند، بهاءالدین علاءالدوله‌تـاج الملوك قزل ارسلان ولیعهد ابوالمظفر خوارزمشاه‌حسام امیرالمؤمنین گفته است که ذخیره کتاب بزرگیست وباید کتاب مختصری ترتیب داد ، مؤلف این کتاب را پرداخته است وهردوبخش علمی و عملی قرارداده . نام درست این کتاب « خفی علائی » است و کـاتب درصدر نسخه بخطا نوشته است : « هذاالکتاب الطب موسوم بخف علائی » . بخش اول تا پایان صحیفهٔ ۵۷ .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین والصلوة والسلام علی‌نبیه محمد وآله ...

پایان: در قضیت بمالد نفع عجیب بیند .

رجوع شود بفهرست دانشگاه ٤ : ۷۵۷ ، بنگال ۱ : ۷۱۵

۲ـ قرابادین (ص ۱۲۶ـ۲۸۰ دفتر) **(فارسی)**

کتاب دوم و سوم از قرابـادین ذخیرهٔ خوارزمشاهی است (کتاب دوم در صحیفهٔ ۲۱۰ بپایان‌میرسد) .

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی نبینا محمدوآلهاجمعین...

پایان: ودایم شیرتازه وروغن تازه بخورند .

کاتب درپایان نسخه رقم کرده است : «تمت (!) الکتاب بعون الملك‌الوهاب علی‌ید احقر خلق‌الله و اقـل عبادالله وهـاب بن محمد علی بـن محمد تقی غفرالله تعالی ذنوبهم و عفی‌الله عن جرائمهم بمحمد وآله الطیبین الطاهرین المعصومین و رحمةالله وبرکاته تمت الکتاب فی‌شهررجب‌المرجب من‌شهورسنه خمسه وتسعین ومائتین بعدالالف من‌الهجرة النبویة المصطفویة علی‌هاجرها الف الف سلام وتحیه صلی‌الله علیه و علی اهل بیته هم خیرالبریه فی‌سنه ۱۲۹۵ .

[۳۰۶۵ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ خوش محمدعلی‌بن محمد تقی مورخ ۱۲۹۵ . عناوین بامرکب سرخ وسبز فهرست عناوین مطالب بـا همان درریك درحاشیه نوشته شده .

قطع : خشتی ۲۲ × ۱۷/۵ . جلد کاغذ ابری سیاه و ارغوانی با عطف وگوشه متن ارغوانی‌صفحات ۲۸۰.سطور۱۹. کاغذفرنگی روسی.شماره‌ثبت‌قدیم: ۱۳۰۱۷ .جدید:۵۵۲۶

۱ـ لوامع (ص۱ ـ ۹۲دفتر) **(فارسی)**

تألیف نورالدین عبدالرحمن جامی شاعر و عارف مشهور قرن نهم .

این کتاب شرحیست برقصیدهٔ میمیهٔ خمریهٔ معروف ابـن‌الفارض و هریك از فصول آنرا « لامعه » گذاشته است .

جامی خود در تاریخ اتمام آن سروده :

بی‌دعوی فضل جامی ولاف هنر در سلك بيان كشيد این عقد گهر
وآن لحظه که شد تمام آورد بدر تاریخ مه وسال وی از «شهر صفر»

قسمتی از آغاز کتاب افتاده است .

آغاز: موجود باشد وانجذاب باطن بفضل و كمال سيرت جبلی .

پایان: تاریخ مه وسال وی از شهرصفر .

کاتب افزوده :

« تمت تحریر یافت روز پنجشنبه ۲۹ شهر شعبان المعظم۱۰۵۸(درنسخه : ۱۵۸ !) علی ید الفقیر آقا شیخا نعلی بن جعفرقلی گنجلو (!) وغفر ذنوبه » .

۲ـ نزهة الارواح (ص۹٦ـ۲۵۲ دفتر) **(فارسی)**

ازمیرحسین بن عالم هروی غوری(۱)معروف به فخر السادات ومیر حسینی سادات رم پیش از ۷۲۰).

این کتاب که در تصوف است دارای ۲۸ فصل است و خود مؤلف فهرست فصلها را در دیباچهٔ کتاب آورده ودرفصل ۲۸ سال عمر خودرا که بچهل رسیده یاد کرده است .

حسینی درهمین فصل ۲۸ تصریح کرده است که سال تألیف یافراغت ازتألیف این کتاب (نزهة الارواح) ۷۱۱ هجری بوده (در همین وقت سال عمرش به چهل رسیده).درنسخه دانشگاه که تاریخ آن اواخر قرن ۱۳ ـ ه است بجای احدی عشر وسبعمایه «احدی وعشرین وسبعمائه» نوشته‌شده واین نوشته که دورنیست سهو کاتب باشد ، موجب آن شده‌است که فهرست نگارمحترم سخن جامی ودیگران رادرباره تاریخ مرگ حسینی نادرست پندارد اما چنانکه گفتم درنسخه‌ما که‌ازتتمه قرن۱۱ وبسیار مصحح وپاکیزه است و بدست مردی اهل فضل نوشته شده «احدی وعشره وسبعمایه» است .

---

۱ ـ مصنف خوددر فصل ۲۸ کتاب که بمنزله خاتمه‌کتاب است نام ونسب خودراچنین یادکرده حسین بن عالم بن ابی‌الحسین حسینی ، ریو نیز چنین آورده .

فهرست دانشگاه ۳ : ۵۰۷ - ۵۰۹ ، کشف‌الظنون ۱۹۳۹۱۲ ریو ۱ : ۴۰

آغاز: بتوفیقش چوروشن دیدم آواز

سخن را هم بنامش کردم آغاز

سپاس بیقیاس و منتهای بی‌منتها ملکی را که ملکش بی‌نیاز است و درگاه لطفش درگاه بیگاه بردربستگان او باز...

پایان نسخه ما (که ناقص است) : وله ادری ممافی الغیب بیت کجافقه .

[۳۰۶۶ - مجموعه]

دفتریست بخط نستعلیق آقا شیخا نعلی بن جعفر قلی گنجلو (کذا...) ومورخ ۱۰۵۸ (در نسخه: ۱۵۸). عبارات تازی نسخ وعناوین بقلم شنگرف است و گاه بالای آن خط کشیده شده ص اول شماره یکم نونویس والحاقی است ودرشت آن فهرست مندرجات کتاب نزهة‌الارواح نوشته شده وازپایان نسخه چیزی افتاده است .

قطع رقعی ۹/۵ × ۲۸/۵ ج : میشن خرمایی داغ کرده صفحات ۲۵۲ . سطور ۱۶ کاغذ : اصفهانی شکری آهار مهره‌وار ، شماره ثبت : ۱۳۸۲۵

۱ - شرح فصوص الحکم (ص ۱ - ۱۹ دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله ولی کرمانی وشرح است برفص اول (فص کلمة الهی) ازفصوص محیی‌الدین طائی اندلسی (م- ..). این رساله بجز دورسالهٔ دیگر اواست که درشمارهٔ ۱۳ و ۷۹ وصف آنها خواهد آمد .

رجوع شود فهرست دانشگاه شماره ۲۹۲۰/۹

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین و الصلوة والسلام علی خیر خلقه ... فص حکمة الهیه فی کلمة آدمیة سخنی عارفانه میگویدباری از اهل ذوق میجوید .

پایان: پند سید را کجا داند تمام

قدر او حق میشناسد و السلام

۲ ـ رسالهٔ برزخیه (ص ۱۹ ـ ۲۶ دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله ولی.

رساله کوچکیست که درآغاز هرمطلب آن‌عنوان «برزخ» نوشته شده.

آغاز: الحمدلله رب العالمین حمد منعم برمنعم واجبست ...

پایان: ظاهر وباطن اوست نادانی حضرت اوست اول و آخر.

۳ ـ مکاشفات (ص ۲۷ ـ ۳۷دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله ولی

کاتب درآغاز نسخه نوشته است:

«رسالهٔ مکاشفات جناب سید».

ودرپایان نسخه رقم کرده:

«بعنایة‌الله و توفیقه رساله مکاشفات جناب سیدالاولیاءصورت اتمام پذیرفت روزشنبه ۱۴ شهر جمیدی الاول ۱۲۶۵ من‌الهجرة النبویه صلوات‌الله».

این‌رساله‌نیز رسالهٔ‌مختصریست که هریك‌ازمطالب آن‌عنوان «مکاشفه»دارد.
دانشگاه.۲۰۹۰

آغاز: «یاحبیبی من‌انت ومن هو ...

پایان: چار ارکان باسه‌جوهر دوجهان ازیك اله، لله‌الحمد وایمادالمنه.

۴ ـ رساله‌منشآت (ص ۳۸ ـ ۳۹دفتر) (فارسی)

رسالهٔ مختصریست ازشاه نعمة‌الله ولی.

آغاز: الحمدلله الذی انشاء اعیاننا ...

پایان: «... این قیامت رونماید والسلام.

۵ ـ نفسیه (ص ۳۹ ـ ۴۱ دفتر) (فارسی)

این رساله مختصر نیز ازشاه نعمة‌الله ولی کرمانی‌است.

کاتب درپایان نسخه رقم کرده :

« بتاریخ یوم یکشنبه ۱۵ شهر جمادی الاول ۱۲۶۵ بعون‌الله صورت اتمام پذیرفت» .

آغاز: الحمدلله رب العالمین والسلام علی خیر خلقه ...

پایان: ادنی فنای وحدت بوددراحدیت.

۶ ـ هاء [رساله...] (ص ۴۱ ـ ۴۴ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی .

درصدرنسخه نوشته: «رسالهٔ موسومه بهاء» .

آغاز: الحمدلله الذی نوروجه حبیبه من نوره ...

این رساله بنام کردم ها ازهویة نکته‌ای بشنو زنا

پایان: هرچند کتاب‌عالمی بنوشتیم پوشیده ز لوح کایناتیم مدام

۷ ـ مهدیه [رساله...] (ص ۴۴ ـ ۴۶ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی‌دربارهٔ‌مهدی‌موعود (ع) .

آغاز: الحمدلله و الصلوة علی رسول الله عن ابی سعید الخدری . . . بشارةباد یارانرا که‌آن‌صاحب قران‌آمد...

پایان: این است علامت قیامت فرمود رسول حق به امت

۸ ـ **رساله درتحقیق‌ولایت** (ص ۴۶ ـ ۴۸ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی .

آغاز: هوالاول والآخر والظاهر والباطن ...

عارفانه سخن بجان بشنو گفته عارفان چنان بشنو

پایان: عین سماست فمنه بدء والیه یعود .

۹ ـ مراتب (ص ۴۸ ـ ۵۰ دفتر) (فارسی)

از شاه نعمة‌الله ولی .

آغاز: الحمد لولی الحمد والسلام علی صاحب لواء ...

پایان: آن ولایت درین ولایت جو .

۱۰ـ **تحقیقات** (ص ۵۱ـ۶۰ دفتر) (فارسی)

از رساله‌های شاه نعمة‌الله ولی

مطالب این رساله هر یك عنوان « تحقیق » دارد

فهرست دانشگاه :شمارهٔ ۴۲۰۹/۱

آغاز: الحمدلله الذی خلق الانسان علی صورته ...

پایان: عباراتنا شتی وحسنك واحد و كل الی ذاك الجمال یشیر .

۱۱ ـ **رساله فی تحقیق الجنات** (ص ۶۰ـ۶۳ دفتر) (عربی)

از رساله‌های شاه نعمة‌الله ولی

آغاز: اشهدان لااله الاالله البر الكریم . . . اعلم ان الجنه جنتان جنة محسوسه وجنة معنویه ...

پایان: بود این سلطنت ای جان بابا .

۱۲ ـ **اصول** (ص ۶۳ـ۶۶ دفتر) (فارسی)

از رساله‌های شاه نعمة‌الله ولی كرمانی وهر یك از مطالب آن عنوان «اصل» دارد وشامل ۲۹ اصل است .

آغاز: در نزد اصحاب صوفیه و ارباب الهیه وجود من حیث هو هوای لابشرط شیء اعم است از كلی وجزئی

پایان: این فراغت مدام می‌بینم گر چه جز لحظه‌ای نمی‌یابد

اصل ۲۹ وجود جلال مطلق است و معرفت کنه‌او حرام والسلام علی من اتبع الهدی

۱۳ ـ شرح فصوص (ص ۶۶ ـ ۷۴ دفتر) **(فارسی)**

شرحیست از شاه‌نعمة‌الله بر کتاب فصوص‌الحکم‌ از فص آدمی تافص محمدی.
این رساله بجزدورساله دیگرست درهمین زمینه که درشمارهٔ ۱ شرح یکی ازآنها گذشت ودرشمارهٔ ۸۰ شرح دیگری خواهدآمد.
فهرست دانشگاه :۲۹۲۰/۹

آغاز: « الحمدلله‌رب‌العالمین‌والصلوة والسلام ... غزل

حبیبی سیدی یا ذاالمعالی سوی الله عند شمس کالکلالی

پایان: در همه‌حال تابع‌اویم .

۱۴ ـ مجمع‌الاسرار (ص ۷۴ ـ ۷۸ دفتر) **(فارسی)**

از شاه‌نعمة‌الله‌ولی وی‌دراین‌رساله‌هر مطلبی را درتحت‌عنوان«سر»آورده‌است

آغاز: الحمدلله‌رب‌العالمین والصلوة والسلام ... رباعی

ازمبدأ و از معادیکره‌بشنو کزمبدء وازمعیدیابی‌خبری

پایان: بی‌تکلف خوش‌تمامش کرده‌ام .
وصلی‌الله‌علی محمدوآله اجمعین » .

۱۵ ـ اسرارالعباده (ص ۷۸ ـ ۹۹ دفتر) **(فارسی)**

از رسائل‌شاه نعمة‌الله ولی این‌رساله درآداب طاعات وعباداتست وکاتب

آغاز: الحمدلله‌الذی خلق الارواح بقدرته ...

پایان: وردناسالمین‌غانمین بحرمة نبیک‌سیدالمرسلین صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم

۱۶ ـ سؤال‌وجواب (ص ۹۹ـ۱۰۴ دفتر) (عربی)

ازشاه نعمة‌اللّه‌ولی . مولف خود درمقدمهٔ رساله گوید که در رابع ربیع‌الاول نامه‌ای ازیکی از پادشاهان شامل چند سؤال باو رسیده و وی جواب نوشته است . وی جواب هرسؤال را پس‌از نقل متن آن نوشته است
عبارت چنین است :
در رابع ربیع‌الاول نوازش‌نامه‌ای ازبندگی حضرت‌اعلی‌السلاطین ... نزول اجلال فرمود بوسیدم وبرمردمك دیده نهادم ... سؤال چندی محققانه فرموده که عقول درآن متفکراست‌وفهوم‌متردد واگر چه علماء و حکماء قدم بدلائل عقلیه ونقلیه‌درمعانی بعضی ازسؤالات‌ایمائی نموده‌اند ... اماعرائس مقصودوابکارمراد ... مستور مانده بالهام ربانی وتأییدات سبحانی و بدولت بندگی حضرت خاقانی

گوییم جواب آنسؤال از سروجان تا دریا بندذوق آن اهل کمال

تعداد سؤالات .. وسؤال آخرمنظوم‌است وجواب‌آنرا نیزشاه‌بنظم‌داده‌است
آغاز: الحمدللّه‌علی‌نواله .. نظم‌یاحبیبی
پایان: سؤال :

قیامت را بمعنی نیك دانیم بگو با ما زمعنی‌قیامت

جواب

بتو کرذات‌بنماید‌تمامت ز غیرت‌نه‌نشان ماند نه نامت
همه عالم شود فانی بیکدم قیامت آن بود اینك قیامت

۱۷ ـ سلوك (ص ۱۰۴ـ۱۱۱ دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌اللّه.این رساله‌شامل‌ده‌اصل‌است‌وهمان‌شماره۳۰۶۴/۱این‌فهرست‌است آغاز وپایان این نسخه مطابق بانسخه چاپی است .
آغاز: الحمدلله علی‌صفاته‌العلیا والسلام عباده ...
پایان: اصلاح بین‌الناس والسلام والصلوة علی محمد وآله اجمعین .

۱۸ ـ نوریه [رساله ...] (ص ۱۱۱-۱۱۲ دفتر) (فارسی)

از شاه نعمة‌الله ولی. کاتب درپایان آن سه سطر افزوده شده و درسر آغاز آن نوشته است : « تمثیل مناسب بدین مقام »

ودر پایان رساله رقم کرده : « تم الرسالة بحمدالله والمنه » .

آغاز: « الحمدلله والصلوة والسلام علی رسول الله ... »

پایان: « ... والله بکل شیئی محیط » .

۱۹ ـ رساله دربیان اقطاب (ص۱۱۳-۱۱۶ دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله ولی واین رساله درموضوع اقطاب دوازده گانه و اوتاد چهار گانه ونقباء است . . دانشگاه (قطبیه) ۴۲۰۹/۶

آغاز: الحمدلله الذی یوجب الدنو والتدلی ...

پایان: ویکی ازسه بدن نه بیش میشود و نه کم والله تعالی اعلم بالصواب وصلی الله علی محمد وآله .

۲۰ـ محبت نامه (ص ـ۱۱-۱۱۸ دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله . مطابق با چاپ وحید دستگردی

آغاز: الحمدلله الذی عین عین حبیبه یحبد فی علی...

پایان: محب خویشتن را یاد می‌دار.

۲۱ـ معارف (ص ۱۱۸-۱۲۴ دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله ولی وهرمطلب آن عنوان «معرفت» دارد .

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة و السلام علی نبیه . . . قال الله تعالی سنریهم آیاتنا فی الآفاق ...

پایان: والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب .

۲۲ـ تفسیر کلمهٔ توحید (ص ۱۲۴ـ۱۲۵ دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله ولی

آغاز: «الحمدلله علی نواله ...»

پایان: والصلوة والسلام علی محمد وآله وعترته .

۲۳ـ تفسیر فاتحة الکتاب (ص ۱۲۵ـ۱۲۹ دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله ولی . درصدرنسخه عنوان رساله «شرح فاتحه‌الکتاب» است .

آغاز: الحمدلله الذی نورقلوب اولیائه بانوارالعرفان ...

پایان: دانسته شد که بسمله ازفاتحه است .

۲۴ـ نصیحت نامهٔ سالکین (ص۱۲۹ـ۱۳۰دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله ولی،شامل نه نصیحت .

آغاز: یا ولدی اعزك‌الله فی‌الدارین معلوم باشد

پایان: علی ظهورها وقدمحیهابنورها .

۲۵ـ تفسیرسورهٔ توحید (ص ۱۳۰ـ۱۳۲دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة‌الله ولی .

آغاز: هو هولااله‌الاهو ..

پایان: تنزیه ازنسب نسب حق تعالی‌وتقدس .

۲۶ ـ حورائیه (ص ۱۳۲ـ۱۳۴دفتر) (فارسی)

این رساله درشرح این رباعی معروف ازابوسعید ابوالخیرست :

حورا بنظارهٔ نگارم صف زد رضوان زتعجب کف خود بر کف زد

آن خال‌سیه برآن‌رخان مطرف‌زد ابدال زبیم چنگ در مصحف زد

این رباعی را برخی ازعرفای دیگرهم شرح کرده‌اند واین شرح بضمیمهٔ کتاب «حالات وسخنان شیخ ابوالخیر» درپطرزبورگ بسال میلادی چاپ شده است .

رجوع به ص ۱۱۴ این فهرست شود .

آغاز: احمده علی انعامه‌العمیم واحسانه‌الجسیم ...

پایان: ابدال زبیم چنگ درمصحف زد یعنی بصفات

۲۷- نصیحت (ص ۱۳۵-۱۳۷دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی

این رساله را برای پسرش سید خلیل‌الله نوشته وشامل نه نصیحت است .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین والصلوة علی ...

پایان: واسماء الهیه باذات با صفة متعینه

۲۸- رساله فی تحقیق المراتب الالهیه (ص ۱۳۷-۱۴۰دفتر) **(عربی)**

ازشاه نعمةالله ولی،شامل سه فصل

این رساله درمجموعه وحید دستگردی‌چاپ شده

آغاز: فصل : بدانکه مراتب الهی چهارست ...

پایان: باز پس که‌امید هست که برسد .

۲۹- رساله خلوت (ص ۱۴۰-۱۴۱دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی

این رساله‌نیز درمجموعه وحیدچاپ‌شده

آغاز: یا اخی اعزك‌الله‌فی‌الدارین معلوم فرما...

پایان: این چنین خلوتی مبارك باد .

۳۰ـ الخلیقه (ص ۱۴۱ـ۱۴۲دفتر) **(فارسی)**

این رساله ازشاه نعمة‌الله ولی ودرنیم صحیفه است .
نام آن درصدر نسخه «الرساله‌المرسوم بالخلیقه» وظاهراً صحیح خلقیه‌است
آغاز: الحمدلله رب‌العالمین والصلوة علی محمد ...
پایان: انظر الی حقیقة الاشیاء تعش عیش السعداء .

۳۱ـ حروف اصلیه (ص ۱۴۲دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی
شامل هفت نظروکاتب درصدر آن رقم کرده :
رساله دربیان حروف اصلیه .
آغاز: وبعد : یا اخی ایدك‌الله بروح‌القدس معلوم فرما...
پایان: تا حروف خمسهٔ منفصله ومتصله .

۳۲ـ رساله احدیت (ص ۱۴۲ـ۱۴۳دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی
درنیم صحیفه . وی‌رسالهٔ دیگری بهمین نام دارد که در شمارهٔ۷۵ ذکر آن خواهدآمد .
آغاز: الحمدلله رب‌العالمین والصلوة علی محمد .
پایان: هرچه نقش خیال او دارد .

۳۳ ـ مقامات القلوب[رساله فی‌بیان...] (ص ۱۴۳دفتر) **(عربی)**

ازهمان مؤلف
این‌رساله‌نیز نزدیك به‌نیم صفحه‌و بزبان تازی .
آغاز: الحمدلله والسلام علی عباده ...

پایان: من العبودية سراً و اعلاناً و باطناً وظاهراً .

۳۴ـ تحقیق ایمان (ص ۱۴۳ـ۱۴۴ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی در ۹ سطر .

آغاز: الحمدلوليه والصلوة على نبيه یااخی ... معلوم فرموده باشی که بناء

پایان: «مرتبهٔ ستة کامله دارد فافهم» .

۳۵ـ منظومه در تحقیق ایمان مثنوی (ص ۱۴۴ دفتر) **(فارسی)**

شامل چهل و یك بیت . ازشاه نعمةالله ولی

شاه دراین منظومه اصول عقائد شیعه وارکان سلوك رایاد کرده است .

آغاز: گر کسی پرسدت که ایمان چیست

صفت دین و شرط احسان چیست

پایان:

یارب ازفضل خویش رحمت کن جای سید مقام جنت کن

۳۶ـ تفسیر فاتحة الکتاب (ص ۱۴۴ـ۱۴۵ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی شامل هفت سطر .

آغاز: الحمدلله والصلوة علی رسول الله...

پایان: تا بیابی مرا درخود والسلام .

۳۷ـ نصایح منظومه ـ مثنوی (ص ۱۴۵ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله شامل ۳۰ بیت خطاب بخلیل الله پسرش که بیت اول آن اینست:

این نصیحت بگوش جان بشنو با تو گویم چنین چنان بشنو

آغاز: هوالاول والآخر والباطن والظاهر ...

پایان: کثرت و وحدت این چنین گفتیم در توحید را نکوسفتیم

۳۸ـ فرق بلوغ کمال و کمال بلوغ [رساله در...] (ص۱۴۵ـ۱۴۶) (فارسی)

از شاه نعمة الله ولی. رساله ایست مختصر شامل نه سطر.

در فهرست دانشگاه رسالهٔ بلوغ شمارهٔ ۲۹۲۰/۳۵ یاد شده

آغاز: «الحمدلله و لااله الاالله و الله اکبر و بعد سائلی سلمه‌الله سؤال فرمود که فرق میان کمال بلوغ و بلوغ کمال چیست ...

پایان: و بلوغ کمال علم بانه لایعلم الاهو

۳۹ـ نفسیه (ص ۱۴۶ـ۱۴۷ دفتر) (فارسی)

از شاه نعمة‌الله ولی در نفس انسان.

آغاز: قال الله تعالی فی حق آدم علیه السلام ...

پایان: چون یقین نیست این حدیث بمان.

۴۰ـ تعریف روح انسانی (ص۱۴۷ دفتر) (فارسی)

گفتاری است در دوازده سطر از شاه نعمة الله ولی.

آغاز: «اللهم اهدنا الصراط المستقیم ...

پایان: اگر تو طالب آبی، بجوی آب ازما.

۴۱ـ وجهیه (ص۱۴۸ـ۱۴۹ دفتر) (فارسی)

از شاه نعمة‌الله ولی. این رساله نیز در روح انسانی است.

در صدر نسخه چنین نوشته شده‌است:

«هذاالرساله (!) المدعوه بالوجهیه من انوار وجود کمالاته».

آغاز: قال الله تعالی کل شیء هالك ...

پایان: روح جزئی و نفس جزئیه فانیه فافهم.

۴۲- توحید [رساله‌در...] (ص۱۴۹-۱۵۵دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة الله ولی در مراتب توحید .
هریک ازمطالب آن عنوان « توحید » دارد

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام . . . احـد و واحد است ووحدت هم . . . یك بیك میکنم بیان فافهم

پایان: صد سلام ازما بیاران والسلام .

۴۳- رساله فی بیان الخلافة (ص۱۵۵دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمةالله ولی در تفسیرخلافت الهی .

آغاز: الحمدلله رب العالمین و به‌نستعین ...

پایان: اما فنای‌کلی مستلزم فنای جزئی باشد .

۴۴ - الکلمة‌القدسیه (ص۱۵۵-۱۵۷دفتر) (فارسی)

از شاه نعمة الله ولی . این رساله دربارهٔحقیقت‌وبقاء روح است .

آغاز: وکلمة القاها الی مریم وروح منه ...

پایان: هست ما را بس امید ازلطف دوست .

۴۵- سؤال وجواب (ص۱۵۷دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمة الله پاسخ‌چهار سؤال بنظم و نثردربارهٔ روح انسان‌وحضرات‌خمس .

آغاز: بگوجانیکه زین عالم جداشد ...

پایان: والمحرمون لحرامه و صلی‌الله علی محمد وآله .

۴۶- تعریفات (ص ۱۵۷-۱۶۵دفتر) (فارسی)

ازشاه نعمةالله، شرح‌مصطلحات عرفاء نه بر ترتیب‌الفبایی.هریك ازمطالب‌آن عنوان « تعریف » دارد.

فهرست دانشگاه : ۱۶۲۸/۹ .

آغاز: « الحمدلله الذی خلق الاشیاء بقدرته . .

پایان: مظهراسم اعظمش خوانم .

این چنین است و آن چنان دانم

۴۷_مراتب (ص۱۶۶ _ ۱۷۷دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة اللّه‌ولی.رساله ایست درعرفان که هریك از مطالب‌آن عنوان « مرتبه » دارد .

آغاز: الحمد لولی الحمد و به نستعین .. بیت :

سخن از رند مست میگویم رند مست خوشی همی جویم

پایان: ومشاهدة کیفیت‌صدورعالم ازحق‌ورجوع آن بحق بعام صحیح و کشف صریح مهیا باد بمحمدوآله .

۴۸_ ذوقیات (ص۱۷۷_۱۷۹دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة اللّه ولی .

آغاز: الحمدلله الذی نورعیون‌العارفین ...

پایان: واللّه یقول الحق و یهدی السبیل .

۴۹_ شرح سؤال کمیل بن زیاد (ص۱۷۹_۱۸۲دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة اللّه در شرح حدیث حقیقة مروی از کمیل‌بن زیاد .

در ص۱۹۸این فهرست و ذریعه چندشرح براین‌حدیث یادشده .

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة و السلام ...

اما بعد روایت است که کمیل بن زیاد قدس سره‌سؤال کرد از حضرت ...

پایان:

این رساله یادگاراست ازامام سیدی شرحش نموده والسلام

۵۰ ـ هیئیه (ص۱۸۲ـ۱۸۳دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة الله ولی .

این رساله بجز رسالهٔ دیگریست بهمین نام که با شمارهٔ ۷۸ این دفتر خواهد آمد .

آغاز: الحمد لولی‌الحمد والصلوة علی صاحب‌لواء الحمد . قیل‌الالف یشار به الی الذات الاحد یه ای الحق ...

پایان: اول حروفات‌است و آخر نقاط والله اعلم بالصواب .

۵۱ـ رساله در تحقیق وجود (ص ۱۸۴ـ۱۸۵ دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة الله ولی .

درفهرست دانشگاه رساله ایجاد از کرمانی باشمارهٔ ۲۹۳۰/۶ یاد شده .

آغاز: الحمدلله علی افاضته الوحود . .

پایان: چون بسازند آب دان برآب .

۵۱ـ نصیحت نامه (ص۱۸۵ـ۱۸۷دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة الله ولی.این رسالهٔ مختصر شامل چهارده نصیحت خطاب بیکی از پادشاهانست وکاتب درصدر نسخه نوشته : « نصیحت نامه خلیفة الله فی ارضه » .

دردیباچه سخنی‌دارد دربارهٔ تعدادپادشاه واینکه بقلع وقمع ثانی قیام باید نمود و تعدد ظل‌الله را همچون تعدد اله موجب فساد شمرده و نصیحت نامه رابا این بیت آغازمیکند: نصیحت‌نامه‌ای بس عارفانه نوشتم از برای آن یگانه

آغاز: الحمدلله المتفرد ذاته ...

پایان: ماچو شمعیم وغیرپروانه .

۵۳ـ رساله درنسبت خرقه (ص۱۸۷–۱۸۸دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة الله ولی .

فهرست دانشگاه شماره ۲۹۲۰/٤

آغاز: « الحمدلله علی نواله والصلوة والسلام چون بمقتضای الارواح جنود مجنده ...

پایان: خرقه پوشان بسی روان کردیم .

۵٤ـ نکات (ص ۱۸۸ ـ ۱۹۱ دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة الله در سه صحفه وهرمطلبی عنوان « نکته » دارد .

آغاز: الحمدلله الذی عین عین اعیان العالم ...

پایان: ظاهر و باطن توباشی والسلام .

۵۵ ـ التوکل (ص۱۹۱دفتر) **(فارسی)**

ازهمان مؤلف

آغاز: قال عزوجل ومن یتوکل علی الله فهوحسبه ...

پایان: افروخته مجلس توچون شمع شود .

۵۶ ـ درتسبیح (ص ۱۹۲ ـ ۱۹۳دفتر) **(فارسی)**

ازهمان مؤلف در۱٤ سطر .

آغاز؛ قال‌رسول‌الله (ص) من قال سبحان‌الله فثوابه عشر ...

پایان: ولی حقیقت حق‌را نمیتوان‌دانست .

۵۷ ـ رساله درحواس‌ظاهروباطن (ص ۱۹۳ ـ ۱۹۵دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی .

آغاز: الحمدلله والصلوة علی رسول الله ... قال رسول الله (ص) من فقد حسا فقد علما ...

پایان: همچو داروغهٔ بملك عراق .

۵۸ ـ خلقت انسان [رساله در...] (ص ۱۹۵ دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة‌الله ولی .

رساله خلیقهٔ او نیز در همین موضوع با شمارهٔ ۳۰۶۷/۳۰ یادشد

آغاز: هوالدال علی ذاته بذاته ...

پایان: خورشید صفت برهمگان میتابد ، جعلنا الله وایاکم منه .

۵۹ ـ اقسام وجود الموجود (ص ۱۹۸ ـ ۲۰۵ دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة‌الله ولی در وجود اقسام وجود وموجود باعناوین «نکته» .

در این رساله از اهل حق ، حکما متکلمان و معتزله وعقائد آنان یاد کرده‌است .

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام قال اهل الحق الموجود ماله تحقق فی الخارج ...

پایان: این رساله بذوق برخواند .

۶۰ ـ برازخ (ص ۲۰۵ ـ ۲۰۹ دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة‌الله ولی .

رساله برزخیه او باشماره ۳۰۶۷/۲ یادشد . هریك ازمطالب عنوان «برزخ» دارد.

آغاز: الحمد لولی الحمد وبه نستعین ...

چشم و دل دوستان من روشن باد هرجا یاری است خاطرش بامن باد

پایان: تعبیر اگر چنین کنی می‌شاید .

۶۱ ـ رسالة در حقیقت مثال و دیگر عوالم معنوی **(فارسی)**

(ص ۲۰۹ ـ ۲۱۴ دفتر)

ازشاه نعمة‌الله ولی .

آغاز: الحمدلله حق حمده والصلوة علی خیر خلقه .. امابعد این عجاله ایست که بموجب التماس عزیزی ازاخوان صفا ... در بیان حقیقت مثال و خیال مقید و کیفیت مراتب ومقامات رویا ودرجات خلق وادراك علوم و معانی ازعالم علوی و اطوار خیال ومثال وارواح واعیان ... بدانکه ... وجود را من حیث ... نزد ارباب کشف وعرفان سه مرتبه است . . .

پایان: « .. درپناه عصمت مصون ومحفوظ دارد بمنه وکرمه انه قریب مجیب وصلی الله علی محمدوآله و اولیائه علیهم السلام .

۶۲ ـ سر التوحید (ص ۲۱۴ ـ ۲۱۹ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی .

کاتب در صدر آن نوشته :

«رساله فی بیان سر التوحید من ادق اشاراته»

هر یك ازمطالب آن عنوان «نکته» دارد .

آغاز: الحمدلله الذی اظهر الاشیاء بظهور کماله . . .

پایان: نظری کن بهردوقسم نگر .

۶۳ ـ ذوقیة (ص ۲۱۹ ـ ۲۲۴ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی .

رساله ذوقیات او باشماره ۳۰۶۷/۴۸ این دفتر یادشده و شامل ۲۹ «ذوق» است .

هریك ازمطالب این نیز عنوان «ذوق» دارد .

آغاز: بحمدالله علی نعمائه ونشکره علی آلائه ...

پایان: فقیریم وغنای ماهمین است .

۶۴ ـ رموز (ص ۲۲۴ ـ ۲۲۹ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی .

هریك ازمطالب‌این‌رساله عنوان «رمز» دارد .

در فهرست دانشگاه رساله رموزات سیدنعمة‌الله با شمارۀ ۲۹۲۰/۱۱ یادشده

آغاز: الحمدلله الجواد بظهور الوجود ...

پایان: بندگی سیداست این والسلام .

۶۵ـ فیوضات (ص ۲۲۹ـ۲۳۲ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله‌ولی کرمانی

هریك ازمطالب‌آن عنوان «فیض» دارد وشامل ۱۲ فیض است .

آغاز: الحمدالله الذی اظهر اسماؤه‌بظهوره ...

پایان: شادی روان نعمت‌الله .

۶۶ـ رسالۀ مجمع‌الاسرار (ص ۲۳۲ـ۲۳۶ دفتر) **(فارسی)**

این‌رساله‌عیناً‌همان‌رساله‌شماره ۳۰۶۷/۱۴ این‌دفتراست که‌با‌نام‌مجمع‌الاسرار یاد شد . کاتب گویا متوجه یکی بودن این دونشده ، بار دوم آنرا بانام « مجمع ـ الاستار» نوشته وعنوانهای‌آن بجای «سر»«ستر» است با این تفاوت که‌برای‌هر یك از«ستر»ها شماره گذارده که‌مجموعاً ۱۳ سترو یك خاتمه‌دارد .

با مقابله دقیق دونسخه اشتباه‌کاتب مشهود میگردد .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین ... رباعی

ازمبدء وازمعاد بشنوخبری کزمبدی و ازمعید یابی‌اثری

پایان: مجمع‌الاستار (..؟) نامش کرده‌ام

بی تکلف خوش تمامش کرده‌ام

۶۷ـ **مجمع اللطایف** (ص ۲۳۶ـ۲۶۲ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی

درمسائل مختلف تصوف ودرویشی دارای چندین فصل

فهرست دانشگاه شمارهٔ ۴۲۰۹/۲

آغاز: انا فتحنالك فتحاً مبینا ... افتتاح سخن بنام ویست ...

پایان: مثل این نسخه درولایت نیست .

۶۸ـ **مخزن‌الاسرار** (ص ۲۶۲ ـ ۲۶۴ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی

پس از دیباچه، مثنوی در تصوف دارای ۲۶ بیت آورده که مطلعش این است :

ای‌وجود تو منبع‌الانوار وی‌صحر تومحزن‌الاسراسر

آغاز: الحمدلله الذی انزل علی عبده‌الکتاب‌ای انزل بقدرقابلیته . .

پایان: همه بامراست والیه یرجع‌الامر کله .

۶۹ـ **وجودیه** (ص ۲۶۴ـ۲۶۵ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمة‌الله ولی

رسالهٔ دیگری بهمین نام ودرهمین موضوع دارد که درشمارهٔ ۸۲ ذکر آن خواهدآمد ونیز رجوع به ص...این فهرست شود .

آغاز: وجود من حیث هوهو غیروجود ذهنی...

پایان: هریك زمقام خود سخن می‌رانند .

۷۰ـ **الهامیه** (ص ۲۶۵ـ۲۷۳ دفتر) **(فارسی)**

ازهمان مؤلف

هریك ازمطالب این رساله‌عنوان «الهام» دارد

آغاز: الحمدلله الذی خلق الاشیاء بقدرته . الهام وحی عبارتست از انزال معانی مجرده

پایان: سید کائنات مظهر ذات   آنکه او جد ماست درعالم

۷۱ ـ انعامات (ص ۲۷۳ ـ ۲۸۳ دفتر) **(فارسی)**

ازهمان مؤلف .

هر یك ازمطالب این رساله عنوان «انعام» دارد .

آغاز: هوالاول والآخر والظاهر والباطن ، انعام هر نکته‌ای که گویم انعام حضرت اوست...

پایان: گفت من بودم و نبود آدم ،

۷۲ ـ الهدایه (ص ۲۸۳ـ۲۸۸ دفتر) **(فارسی)**

ازهمان مؤلف .

هر یك ازمطالب آن عنوان «هدایت» دارد .

فهرست دانشگاه ۴۲۰۹/۵

آغاز: الحمدلله الذی انزل علی عبده الکتاب ... یاولدی ایدك الله بروح القدس معلوم فرما که عین حقیقت انسانیت...

پایان: یادگار نعمة‌الله یاددار .

۷۳ ـ رسالهٔ فقریه (ص ۲۸۸ ـ ۲۸۹ دفتر) **(فارسی)**

ازهمان مؤلف .

فهرست دانشگاه شمارهٔ ۲۹۳۰/۷ و ۴۲۰۹/۸

آغاز: قال رسول‌الله صلی‌الله علیه و آله الشریعه اقوالی و الطریقه افعالی والحقیقه حالی . والفقر فخری ...

پایان: اتفاق اهل‌الله والله اعلم بالصواب.

۷۴ _ **اخیار و ابرار و نظار [رساله در...]** (ص ۲۸۹ _ ۲۹۱) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی (در کمتر از یك صفحه)

آغاز: : اعلم ایدنا وایاك باعلایق ...

پایان: وصحبه اجمعین وسلم تسلیماً کثیراً .

۷۵ _ **احدیت** (ص ۲۹۱ _ ۲۹۲ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی .

این رساله بجز رسالهٔ دیگر یست بهمین نام که (باشمارهٔ ۳۲) ذکر آن گذشت .

آغاز: فرش وجود بحسب تناسب ...

پایان: علی محمد وآله واولیائه واصحابه اجمعین .

۷۶ _ **لوایح** [1] (ص ۲۹۲ _ ۲۹۹) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی .

هر یك ازمطالب آن عنوان « لایحه » دارد و هر لایحه یك رباعی (شیوه‌ای که جایی نیزدرلوایح خود دارد)

ذریعه ۱۸ :

آغاز: قال‌الله تعالی الله نورالسماوات ...

آن ظلمت نور و جسم وجانست	وین هر دو حجاب عـارفان است

پایان:

هر دو را دوست دار ای فرزند	تا که باشی توهر دو را دلبند

قوله تعالی والله یقول الحق ویهدی السبیل والحمدلله رب العالمین وصلی الله علی محمد وآله اجمعین .

۷۷ _ **اصطلاحات** (ص ۲۹۹ _ ۳۴۵ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی . شرح اصطلاحات عرفاءاست بر ترتیب حروف الفبایی .

این رساله دربمبئی بطور جداگانه چاپ شده .

آغاز: سپاس بی‌قیاس حضرت واجب الوجودی‌را ..،

پایان: که یابی زسید طریق‌هدی .

۷۸ ـ عینیه (ص ۳۴۵ ـ ۳۵۷دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی .

هریك ازمطالب آن عنوان «عین» دارد وبجز رساله دیگریست بهمین نام که باشمارهٔ ۵۰ این دفتر ذکر آن گذشت .

آغاز: الحمدلله الذی خلق آدم علی صورته ...

آغاز: علی محمد وآله واولیائه واصحابه اجمعین .

۷۹ ـ جواهر (ص ۳۵۷ ـ ۳۶۹دفتر) **(فارسی)**

= ترجمه‌وشرح فصوص‌الحکم‌محیی‌الدین‌بن عربی‌ازشاه‌نعمةالله ولی ،ازفص آدمی تافص محمدی .

این‌رساله بجزدو رسالهٔ دیگرست درهمین زمینه که با شمارهٔ ۱ وشمارهٔ۱۳ این‌دفتروصف آنها گذشت .

آغاز: الحمدلله والصلوة علی‌رسول‌الله ... فص‌کلمه حکمة الهیه ...

نقوش فصوص ازجواهر بجو   امور فتوحات باما بگو .

پایان: عارف بمسمیات خاتم صلی‌الله علیه وآله‌وسلم .

۸۰ ـ رساله فی‌تحقیق مرتبةالاحدیه فی‌سورة التوحید **(عربی)**

(ص ۳۶۹ ـ ۳۷۰دفتر)

ازشاه نعمةالله ولی .

این رساله بتازی و کمتر ازیك صحفه ونیم است .

پایان: سورة التوحیدوالسلام علی‌اهل التوحید .

۸۱ ـ لوایح (ص ۳۷۱ ـ ۳۷۸ دفتر) (فارسی)

از شاه نعمة‌الله ولی کرمانی

این رساله همان رساله شمارهٔ ۷۶ است که وصف آن گذشت و کاتب آنرا نیز (مانند رساله مجمع الاسرار) دوبار نوشته است

آغاز: قال الله تعالی الله نور السماوات ...

پایان: یقول الحق و هو یهدی السبیل .

۸۲ ـ وجودیه (ص ۳۷۸ ـ ۳۷۹ دفتر) (فارسی)

از شاه نعمة الله ولی. این رساله بجز رسالهٔ دیگریست بهمین نام و در همین موضوع که با شمارهٔ ۶۹ ذکر آن گذشت .

کاتب در پایان نسخه نام آن را «رسالهٔ روحیه» نوشته ولکن در صدر نسخه بخط سرخ «رسالهٔ وجودیه» ضبط کرده ه :

آغاز: بسمله الصورة النوعیه الانسانیه ...

پایان: صاحب مرتبه توبی و سلام . کاتب افزوده:

«تم الرساله الروحیه فی شهر رمضان المبارك والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله و اولیائه» .

۸۳ ـ شرح ابیات فصوص الحکم (ص ۳۷۹ ـ ۴۰۱ دفتر) (فارسی)

از شاه نعمة الله ولی. شرح ابیاتی است که محیی الدین در فصوص بگواه آورده. این رساله بجز سه رسالهٔ دیگرست در شرح فصوص که باشماره هـای ۱ ـ ۱۳ و ۷۹ وصف آنها گذشت. مؤلف در دیباچهٔ این رساله گوید:

«اما بعد دوستان را اعلام میدارد که بدرخواست یاری که محرم ماست و بالتماس دردمندی که مستحق دواست در شرح ابیات فصوص الحکم شروع خواهیم کرد .

آغاز: «الحمدلله والصلوة علی رسول الله . . . اعلم ان الحق اذا اراد من عبده المناجاة فی مساجد الجماعات ...

پایان: تمت الرسالة الشریفه بتاریخ یوم یکشنبه هفتم شهرشوال المکرم من شهور سنه ۱۲۶۵» .

۸۴ـ یونسیه (ص ۴۰۱ ـ ۴۰۲ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی درتأویل داستان اقامت یونس چهل روز درشکم ماهی .
عنوان آن درصدر رساله ننوشته ولی در فهرستی از این رسائل که بخط دیگر در صفحهٔ اول نوشته شده نام این رساله را چنین ضبط کرده‌اند و موضوع آن نیز با این نام مناسب است .

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام ... اما بعد درویشی ازروی استفاده سؤال کرد که یونس در بطن ماهی ...

پایان: کل شیء یرجع الی اصله .

۸۵ـ تاجنامه (ص ۴۰۳ ـ ۴۰۴ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی دربارهٔ تاج ۱۲ ترك درویشان .

آغاز: الحمدلله علی کل حال والصلوة والسلام..علی احسن مقال . بیت

تاج سر عارفان آگاه   فرزند رسول نعمةالله

پایان: هرکه او گشت نعمة اللهی .

۸۶ـ اصول خمسه (ص ۴۰۴ـ۴۰۸ دفتر) **(فارسی)**

ازشاه نعمةالله ولی شامل پنج قسمت که هریك « مقدمه» نام دارد .

مقدمه اول ـ در تحقیق حقیقت ذات الهیه .

مقدمه دوم ـ دربیان اسامی لایتناهی ذات الهی .

مقدمه سوم ـ شئون الهی .

مقدمه چهارم ـ قضاء وقدر .

مقدمه پنجم ـ مفاتیح الغیب .

آغاز: الله من حیث هویته و ذاته ...

پایان: بر اعیان موجودات و هوالجوادالکریم » .

۸۷ ـ پاسخ چند پرسش (ص ۴۰۸ـ۴۱۲ دفتر) **(فارسی)**

از شاه نعمة‌الله ولی شامل ۱۲ سؤال که در مسائل مختلف تصوف ازو کرده‌اند ووی پاسخ نوشته .

آغاز: سؤال ـ ما الانسان الجواب طائفه گفته‌اند که مسمای انسان لطیفه‌ایست ربانی ...

پایان: قبول عارفان و عاشقان باد ، بمحمد و آله الامجاد .

۸۸ـ حروف (ص ۴۱۲ـ ۴۱۳ دفتر) **(فارسی)**

این رساله بجزسه رسالهٔ دیگریست درهمین زمینه که وصف یکی از آنها درشمارهٔ ۳۱ گذشت ووصف دورسالهٔ دیگر درشمارهٔ ۸۹ و ۹۰ پس ازین خواهد آمد.

فهرست دانشگاه شمارهٔ ۲۹۲۰/۳۲

آغاز: خوش بگوای یار بسم الله بگو...

پایان: معنی آن چوعارفان میدان .

۸۹ ـ حروف (ص ۴۱۳ـ۴۲۱ دفتر) **(فارسی)**

هر یك ازمطالب آن عنوان «حرف» دارد واین رساله بجز سه رسالهٔ دیگریست که وصف دو رسالهٔ آن در شماره‌های ۳۱ و ۸۸ گذشت ووصف دیگری درشمارهٔ ۹۰ خواهد آمد .

فهرست دانشگاه شمارهٔ ۲۹۲۰/۲۹ و ۲۹۲۰/۳۲

آغاز: حمد جوادی که ازخزانهٔ جود موجودات...

پایان: عین ما را بعین ما دریاب.

۹۰ ـ تفسیر حروف مقطعهٔ قرآن(ص۴۲۱-۴۲۷دفتر) (فارسی)

در توجیه ومعنی حروف‌الفبا مقطعه اوایل‌سوره قرآن و این رساله بجز سهٔ رسالهٔ دیگریست دربارهٔحروف که وصف‌آنها درشماره‌های ۳۱ و۸۸ و۸۹ گذشت.

وی نخست حروف‌اول‌سوره‌ها را با ذکرنام‌سوره نقل وسپس‌باتجدیدمطلع، رساله را آغاز کرده‌است.

آغاز: الم ذلك الکتاب سورهٔ بقره ...

آغاز مطلب: بسمله،الحمدلله ... بیت:معنی‌حرف باتوخواهم گفت درمعنی لطیف خواهم سفت...

پایان: مجمع الکتابست والسلام.

کاتب درپایان نسخه رقم کرده است:

« تم الرساله الشریفه فی‌شهرشوال المکرم.

۹۱ـ کشف الاسرار (ص۴۲۵-۴۳۵ دفتر) (فارسی)

از رسائل ارزندهٔ شاه نعمة‌الله ولی درعلم توحید.

مؤلف دردیباچه‌بنام رساله تصریح کرده وآنرادره۵باب‌وخاتمه مرتب ساخته.

فهرست ابواب‌ـرا خود دردیباچه بدینگونه آورده:

باب اول ـ الوجود من حیث الاحدیه.

باب دوم ـ بیان مرتبه الاحدیه‌الجمعیة الالهیه.

باب سوم ـ الواحدیه الجمعیة الرحمانیه.

باب چهارم ـ عالم الارواح.

باب پنجم ـ الشهادة المطلقه.

خاتمه (درفهرست یادنشده) در اشاره بمراتب شهادت مطلقه

شاه نعمة‌الله پس از ذکر فهرست بالا و پیش ازشروع درباب اول گوید :
«بدانکه هر بابی از ابواب خمسه اشارتی است بحضرتی از حضرات الهیه من الانبساط والیقین».

درضمن مطالب دوائری برای نشان دادن عوالم رسم کرده است .
ذریعه ۱۷ : ۱۴ ـ ۱۵ فهرست دانشگاه شمارهٔ ۴۲۰۹/۱۰
آغاز: الحمدلله الذی تجلی ذاته لذاته با حدیة جمعه ...
پایان: هوالاول والآخر والظاهر و الباطن فمنه بدأ والیه یعود .

[۳۰۶۷ ـ مجموعه]

دفتریست بخط شکسته ستعلیق خوش مورخ ۱۲۶۵ شامل ۹۱ رساله فارسی (جزدورساله که عربی است) ازشاه نعمةالله ولی، همه بقلم یك کاتب است که نام خود را یاد نکرده ودر ذیل همه رساله‌ها رقم دارد. دوشماره مکرریکدیگراست .
عناوین بهمان خط بمرکب سرخ نوشته شده وگاهی درحواشی افتادگی‌ها را بهمان خط افزوده‌اند درپایان هررساله حدیثی ماخوذ ازکتب معتبر بهمان خط گاهی بامرکب سیاه وگاهی با مرکب سرخ نوشته شده ـ همهٔ صفحات جدول شش خطی ازلاجورد ومرکب سیاه وطلا وشنگرف دارد ودربالای هر صفحه بهمان خط متن کلمه «یا علی» نوشته شده ـ کاغذ فرنگی نازك شکری آهارمهره کرده ـ کاتب ازروزپنجشنبهٔ ۴ جمادی‌الاولی ۱۲۶۵ تا ماه شوال آن سال مشغول نسخه‌برداشتن این کتاب بوده واینکه درشمارهٔ ۲ این مجموعه تاریخ سال را ۱۲۶۶ گذاشته اشتباه کرده است .
کاتب این دفتر رابرای حاجی آخوند مراغه‌ای وبه امراو نوشته ودر پایان دفتر رقم کرده :

«بسم‌الله تبارك و تعالی چون عالم تدوین انموزجی است از عالم تکوین و مکاتبات نمونه است ازمعاینات وحق تعالی رازین هردومقوله عوالمی‌است نامتناهی درهر مرتبهٔ آن عوالم علی حسب‌الترتیب تکوینا وتدوینا مراتبی مرتبست من‌الاعالی الی الادانی ومن‌الاوائل الی الثوانی گرچه درظاهر هریك راخالقی ازمظاهر متعین است لیك درحقیقت همه را خالق اوست ان‌الله خلقکم وما تعملون شکر بی‌منتها

مراورا نصیبهٔ ازترتیب تداویکا کلمات فقراء کرامت فرموده درتحریر این نوع از مقالات عرفان حظ وافروقسمت التفات فرموده وچنین تقدیرفرمود که این نسخهٔ شریفه مالامال از مطالب لطیفه که مسند است بجناب زبدةالاولیاء و نخبةالفقراء شاه نعمةالله علیه آلاف التحیه والثناء بقلم داعی بتحریر آمده امتثالا لامر الشیخ الاجل واطاعة لحکم الحاکم الاعز اعنی جناب حاجی المراغهٔ الملقب بحاجی آخوندا ومشتملست برلالی عرفان وجواهر ایقان که فروگذاشت نشده است والسلام» .

قطع : وزیری ۲۳/۵ × ۱۴/۵ ج : تیماجی مشکی. صفحات : ۴۳۷ . سطور :۲۵

کاغذ : فرنگی مارك . شماره ثبت قدیم : ۱۳۲۳۵ . جدید ۳، ۵۵۲ .

جنگ شعر **(فارسی)**

دراین جنگ اشعاری از عده‌ای ازشعراءِ متاخر فراهم گردیده و نام برخی ازاین شاعران بتکرار آمده است .

فهرست اشعارو نام شاعرانی که ابیاتی ازایشان دراین جنگ آمده :

۱ـ طبیب اصفهانی
۲ـ میرزا صادق اصفهانی
۳ـ میرزا ابراهیم صفا
٤ـ صفا
۵ـ میرزا عبدالله مازندرانی طوفان
٦ـ ایضا « «
۷ـ مصطفی بیك شاملو متخلص به آذر
۸ـ موجی
۹ـ عطار
۱۰ـ ایضاً عطار
۱۱ـ جامی
۱۲ـ ملا حسین متخلص به رفیق اصفهانی
۱۳ـ وحشی
۱٤ـ کلیم
۱۵ـ عاشق اصفهانی
۱٦ـ مشتاق
۱۷ـ حافظ
۱۸ـ جامی

۱۹ـ شیخ سعدی
۲۰ـ خیام
۲۱ـ باباطاهر
۲۲ـ محتشم کاشانی
۲۳ـ طبیب اصفهانی
۲۴ـ ایضاً سعدی
۲۵ـ رباعی از درویش مجید
۲۶ـ ایضاً مشتاق
۲۷ـ ایضاًعاشق (آقامحمداصفهانی
۲۸ـ میرزا ابوالقاسم تفرشی
۲۹ـ رباعی ازمخفی
۳۰ـ پروانه
۳۱ـ رباعی متضاد(ازناشناس)
۳۲ـ ایضاً شیخ سعدی

[۳۰٦۸]

دفتریست (بیاض) بخطشکسته نستعلیق قرن۱۳ـهکه سطورتمام صفحات چلیپا نوشته شده‌تمام صفحات دارای جدول آب‌طلایی استودرفاصله بین‌ابیات نیزخطزرین‌کشیده شده.

قطع‌جیبی ۸×۱۶ج: تیماجی قهوه‌ای رنگ صفحات ۲۹۳. سطور ۱۶ـچلیپاـکاغذ فرنگی آهارمهره‌دار شماره‌ثبت قدیم: ۷۸۹۷۱. جدید: ۶۴۴۵

تحفةالزائر **(فارسی)**

ازمولی محمدباقر مجلسی (م‍ـ۱۱۱۱). وی‌ازبین زیارتنامه‌هایی که خوددر مجلدمزار بحارالانوار گردآورده،آنهایی‌را که‌باسندمعتبر نقل‌شده‌بر گزیده‌ودراین کتاب که‌بفارسی‌نوشته‌فراهم‌آورده.بیشتر زیارتنامه‌های‌مخصوص‌رانیزدراین کتاب یادنکرده وبعدها (بنوشته‌صاحب ذریعه)حاج‌شیخ فضل‌اللّه‌نوری بداشاره‌حاج‌میرزا حسین‌نوری زیارات مخصوص معتبر راکه مجلسی درتحفه‌نیاورده گردآورده و به آن کتاب الحاق کرده وباآن در۱۳۱٤ بچاپ رسانیده

این کتاب دارای ۱۲ باب وخاتمه است وبارها چاپ شده.

ذریعهٔ۳: ٤۳۸ فهرست سپهسالارم: ۱۵ـ۱۷

[۳۰٦۹]

نسخه‌ایست بخط‌نسخ مورخ۱۲۵٦. رقم‌کاتب وتاریخ‌کتابت ندارد. صفحهٔ اول دارای

یك‌سرلوح مذهب‌ومرصع. صفحات همه‌باقلم‌های زرولاجوردوشنگرف جدول کشی شده‌ودارای کمندبقلم زرین‌است. عناوین شنگرف.

قطع: رقعی ۱۴ × ۲۱. ج: روغنی دارای ترنج دروسط صفحات ۷۴۹. سطور: ۱۵. کاغذ فرنگی‌آهارمهره‌دار. شماره‌ثبت‌قدیم: ۷۷۹۶۸ جدید: ۶۴۴۲

اخلاق ناصری (فارسی)

ازخواجه نصیرالدین طوسی

رجوع شودبه ذریعهٔ ۱ : ۳۸۰ آثار واحوال خواجه ۲۵۶

[۳۰۷۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ ونستعلیق‌قرن ۸ـه دربرخی ازبرگها آثارآبدیدگی دیده میشود پایان‌نسخه ناقص‌است. برگ‌اول نیزپارگی دارد. عنوانهاشنگرف است.

قطع: نیم‌خشتی ۹/۵ × ۱۸/۵. ج: تیماجی قهوه‌ای. صفحات ۳۰۵. سطور: ۱۷. کاغذ سمرقندی‌شکری ضخیم شماره‌ثبت‌قدیم ۷۷۹۷۴. جدید: ۶۴۴۸

۱ـ نزهة‌الارواح (ص ۱ـ۳۰۴ دفتر) (عربی)

= تاریخ‌حکماء ازشمس‌الدین شهرزوری (قرن ـ ۷)

رجوع شودبه فهرست دانشگاه ۴ : ۱ـ۳

(نسخه حاضردرترجمه شیخ‌اشراق (شهاب‌الدین مقتول‌پایان یافته‌است)

آغاز: بسمله، وبه نستعین الحمدلله القدیم الازلی السرمدی المتعالی بجلال احدیته‌عن‌احداق النواظرالمنفرد بکمال صمدیته عن‌الاشباه والنظایر المنزه عن ادراك الاوهام‌المسلوب‌عن‌ذاته‌المقدسه ..

انجام: فانت هوالمعین وفیك وجوده. وفیك‌جمع‌الخلق‌والعرش‌والکرسی

۲ـ اثبات‌النبوة (ص ۳۰۵ـ۳۲۶ دفتر) (عربی)

ازشیخ‌الرئیس ابن‌سینا. رساله‌ای نیزبفارسی دراثبات نبوه‌به‌او منسوب است فهرست مصنفات ازمهدوی‌ص ۲ـ۳ وص ۲۰۰.

آغاز: بسمله . وبه نستعين عونك يالطيف سألت اصلحك الله تعالى ان اجعل جل ما خاطبت به فی ازالة الشكوك المتاكده عندك فی تصديق النبوة لاشتمال دعاويهم علی ممكن سلك به مسلك الواجب ولايقيم عليه حجة لابرهانيه ولاجدلية ومنها ممتنعة يجری مجری ...

پايان: والسبعة المؤدية الی النار سميت ابوابالها والثمانية المؤدية الی الجنه سميت ابوابالها فهذا الابانة جميع المسائل علی الايجاز .

۳ـ اخلاق (رساله فی...) (ص۳۲۷ـ ۳۴۲ دفتر) **(عربی)**

ازشيخ الرئيس ابن سينا دراخلاق وبيان راه ترك رذائل وتحلی به فضايل .
شيخ الرئيس رسالهای ديگر نيز در اخلاق بنام البر والاثم دارد. اين رساله (نسخه حاضر) خطبه وديباچه ندارد

فهرست مهدوی ص۲۲ـ۲۳ـ ۵۱ـ۵۲

آغاز: (بسمله) المعتنی بامر نفسه المحب لمعرفة الفضايل و كيفية اقتنائها لتزكوبها نفسه يجب عليه تكميل قوته النظريه بالعلوم...

پايان: ولهذا الكلام تمام نذكر فی موضعه والسلام

۴ـ نامهٔ ابوسعيد ابوالخير به شيخ الرئيس وجواب شيخ بآن (عربی)

(ص۳۴۴ـ۳۴۹ دفتر)

نامهايست ازابوسعيد به شيخ وپاسخ اواست به ابوسعيد . در بارهٔ اين نامه وپاسخ آن درص۳۵۲ اين فهرست سخن رفت (متن پاسخ شيخ الرئيس باعنوان حصول علم وحكمه با شماره ۲۹۳۸/۱۱ ياد شده) .

آغاز: (بسمله وبه نستعين هذه رساله الشيخ الكبير ابی سعيد بن ابی الخير الی الشيخ ابی علی بن سينا قدس الله روح الاول و تجاوز عن سيآت الثانی بسم الله... الله عند كل عبد ايها العالم وفقك الله لما ينبغی ورزقك ...

آغاز پاسخ شیخ : وصل کتاب الشیخ الزاهد العارف منبئا عن جمیل صنع الله لدیه ..

انجام پاسخ شیخ: واتوب الیه و استکفیه واسأله ان یقربنی الیه انه قریب مجیب تم جواب الرساله بیداقل طلبه محمدعلی.

۵ کلمة التصوف (ص۳۴۵-۴۰۲ دفتر) **(عربی)**

از شیخ شهاب الدین سهروردی -شیخ اشراق- درشرح حقایق عرفانیه مشتمل بر ۲۰ فصل.

فهرست مجلس ۱۴ : ذریعهٔ ۱۸ : ۱۲۲

آغاز: بسمله . المحمود الله و محمد رسول الله لك العباده والتسبیح والاذکار والتقدیس والیك القربات ومنك البرکات انك واهب الحیوة صل علی ملائکتك المقربین وانبیائك المرسلین واهل طاعتك...

انجام : واعلم ان الصوفی هوالذی اجتمع فیه جمیع هذه الملکات .والتصوف اصطلاح علی هذه وآخر ما اوصیك به تقوی الله عزوجل فان العاقبة للمتقین سبحانك لاعلم لنا الا ما علمتنا انك انت العلیم الحکیم الجواد الکریم .

۶-حدود (رسالهٔ...) (ص۴۰۳-۴۳۷ دفتر) **(عربی)**

از شیخ الرئیس ابن سینا

فهرست مجلس ۵:۲۰۶-۲۱۴

آغاز: عونك یالطیف قال الشیخ الرئیس ابوعلی الحسین بن عبدالله بن سینا رحمة الله اما بعد فان اصدقائی سألونی فی ان املی علیهم حدود اشیاء یطالبونی بتحدیده . . .

انجام : فالقدیم بحسب الزمان هوالذی لیس له مبداء اعلی وهوالواحدالحق تعالی عما یقول الظالمون علوا کبیرا تمت الرساله.

۷ ـ مثنوی عشاق نوا (ص ۴۲۱-۴۴۸ دفتر) (فارسی)

از رازی (بنوشتهٔ صدر نسخه از فخر رازی) در وحدت و توحید و در سر تمثیل وحدت (درزبان عرفاء وصوفیان) است بنای و نوای نی والف و نقطه وسرایت وجود حق درعالم (همانکه مولوی درآغاز دفتر اول مثنوی بزرگ خود کرده است).

نام یا تخلص شاعر (رازی) ونام مثنوی (عشاق نوا) از این ابیات استفاده میشود :

روح از آن روز که از عالم پاك — روی آورد بدین عالم خاك
نفس و کل بود و را نام اول — بنگر نیك اگر نه ای احول
روح آنگاه نها دندش نام — که شدش منزل ارواح مقام
بشنو از من سخن واعظ راست — چون بمعنی نگری روح خداست
آنکه این راز چو رازی پوید — همچو منصور انا الحق گوید
روح از آن نقطه که مشتق باشد — بحقیقت حق مطلق باشد
داند آنکو بود از غیر جدا — که محمد نبود غیر خدا
انت منی که محمد فرمود — طالبان را ره تحقیق نمود
چون درین پرده شدم محرم راز — ره عشاق نوا کردم ساز
آنچه قانونی دیوان قضا — گفت در پردهٔ عشاق نوا

این مثنوی ۴۴ بیت است واز بیت آخر چنین پیداست که مثنوی دنباله دارد و در این نسخه ناتمام است .

آغاز: عشاق نوا فخررازی . بسمله ، وبه نستعین

ای نوای دل عشاق از تو — صد نوا ساز در آفاق از تو
ساز دلسوز نوا مطرب مست — همه رابرده بیك نغمه زدست

پایان:

الف از عالم توحید آمد — صفت عارف تجرید آمد

وحدت ارمیطلبی واحد باش — حرف غیرازورق خودبتراش
سرحق را زکجاداند مـرد — چون الف تا نشود واحدوفرد

آغاز:

عـاشقان سر نشناسند ز پـا — چیست حرف الف و نقطهٔ یا

انجام :

باش ایدل نفسیهمدم عشق — نکتهٔ گوش کند ازعالم عشق

۸ـ درفضیلت امیرالمؤمنین (ع) (ص ۴۵۰-۴۵۴ دفتر) **(فارسی)**

ازمحمدبن ناصربن حمزهٔ علوی رازی . درآغاز متن حدیثی بنقل ازکلینی کافی آورده است .

آغاز: عن محمدبن یعقوب عن محمدبن یحیی عن علی بن الحسین النیشابوری عن ابی الحسین موسی علیه السلام عن ابیه عن جده باسناده عن رسول الله : قال اذا کان یوم القیامه کان علی عرش عز وجل اربعة من الاولین واربعه من الآخرین ... گوید مؤلف این کلمات ومحرر این آیات محمدبن ناصر بن حمزة العلوی الرازی که بی هیچ شك بهترین خلایق پیغمبران بودند و از پیغامبران شش بهترین... پیغامبر مرسل بودند.. که حق ایشانرادرقرآن ستوده ویاد کرده و امیرالمؤمنین علی (ع) را در قرآن ستوده و با ایشان برابر کرده...

پایان: و چون افضل امیرالمؤمنین (ع) بود اولی تر امیرالمؤمنین (ع) بود . در همه فضائل بـا همه صحابه شریك است و ایشان هر یکی بیك فضیلت یابد وشریکند والسلام علی من اتبع الهدی .

۹ ـ ضرورت مرگ (گفتار در ...) (ص ۴۵۵-۴۵۱ دفتر) **(فارسی)**

گفتاری است کوتاه از خواجه نصیرالدین طوسی درضرورت مرگ برای بدن برحسب قواعدطبیعی. بنوشتهٔ مدرس رضوی نسخه هایی ازاین گفتار خواجه در

کتابخانهٔ رضوی وملك ودانشگاه موجود است

آثار واحوال خواجه : ۳۰۱

آغاز: نکتة اخری لـه فـی ضرورة الموت . الموت ضروری امره (درآثار واحوال : الموت وقوعه ضروری) والوجه فیه ان السبب الموجب للموت فی جمیع الحیوانات هوان البدن الذی یولد الغاذیه وان کان کافیافی قیامه بدلاعمایحلل . . . بحسب الکمیه لکنه غیرکاف بحسب الکیفیه ...

پایان: و ذالك هـوالسبب الموجب لفساد الممتزج لاغیر فحصل المـراد ـ وذلك مااردنا .

۱۰ـ نامه‌ها (۴۶۰ـ۴۸۱ دفتر) (عربی)

نامه‌هائی که بیشتر آنها خطاب بسید محمد علوی نوشته شده بدینگونه :

ص ۴۶۰ ـ ۴۷۶ : وکل ولایة لابد یوماً مغیرةالصدیق علی الصدیق ، وکتب الی صدیق له جواب کتابتة ... وکتب الی محمدالعلوی ، مکتب الانام کتاب ورد .

ص ۴۷۶ـ کتبك یا ولدی عندی تحف و شمامات وانوار وبـاکورات افرح بأولها و انتظر ورود ثانیها واشکوك...

ص۴۷۷ـ وکتب الی تلمیذ له وردعلیه کتابه بانه علیل: وصل کتابك یاسیدی فسرنی نظری الیه‌ثم...

ص۴۸۰ ـ وصل کتاب شیخی مکتوباً بخط ینطق بغیرلسان ویفصح من غیربیان احسن من کل شی غیراخلاق کاتبه ...

انجام نامه‌ها: ولاشك ان‌هذه‌ثمرة محبتی للعترة الطاهرة .

۱۱ـ کلام الملوك ملوك الکلام (۴۸۲ـ۶۰۹ دفتر) (عربی)

ازعبدعلی بن ناصرالحویزی ومعروف به ابن رحمه .

در امل‌الآمل از او یـاد کرده و از مؤلفات او « قطرالغمام فی شرح کلام الملوك ملوك‌الکلام » شمرده شده

ذریعه ۱۷ : ۱۵۸ ، ۱۸ : ۱۱۱ فهرست مجلس ۴ : ۴۲۰ امل الامل : ۱۶۵ .

آغاز: بسمله ، و به نستعین و بعد فیقول غبار نعال اهل الفقر عبد علی بن ناصر المشهور بابن رحمة الحویزی ، عقدالفکر لیلة طرفی بالنجوم لوارد و رد علی من الهموم فضض عن عینی کحل الرق والبس مقلتی حلل السهاد فذهب بی کل مذهب حتی وصل الی قول القائل کلام الملوك ملوك الکلام ...

پایان: وفی التنزیل لوما تاتنا بالملائکه وزعم المالکی انها لم تات الاللتخصیص ورد لوما الاصاخه للوشاة لکان لی من .

[۳۰۷۱ـ مجموعه]

دفتریست بخط شکسته ونسخ اوایل قرن ۱۴ تا اواخر قرن ۱۳ ـ ه . در ذیل شمارهٔ دوم نام کاتب محمد علی وتاریخ کتاب ۱۳۰۱ (در نسخه ۱۳۱) ثبت شده و بنظر میرسد همه دفتر بدست یك کاتب و بچند قلم نوشته شده . شماره یکم نیمی به نسخ و نیمی به نستعلیق تحریری است شمارهٔ ۲ ـ ۳ و ۷ نسخ است پشت برگ اول دفتر سطوری از عقدالفرید بخط کاتب دفتر دیده میشود

قطع : رقعی ۱۷ × ۱۱ جلد : تیماجی سبز رنگ . صفحات ۶۰۹ سطور ۱۳ تا ۱۴ .
کاغذ : فرنگی سفید . شماره ثبت دفتر ۱۳۷۶۷

۱ ـ دانشنامهٔ شاهی (ص ۱ ـ ۱۱۸ دفتر) (فارسی)

ازمولی محمد امین استرآبادی (م ـ ۱۰۳۶) . این کتاب دارای چهل فائده است درمسایل کلامی ، فلسفی ، منطقی ، اصول فقه وعبادات ومؤلف آنرا برای قطب الدین محمد شاه دکنی ساخته و دردیباچه این کتاب گوید :

« چون این رساله در طریقه خاصه بمنزله کتاب اربعین فخررازی است در طریقهٔ عامه مرتب برچهل فائده شد » .

درفائدهٔ اول دانشمندان را به ۶ فرقه تقسیم کرده اشراقیان ، صوفیان متشرع ، مشائیان ، کلامیان ، پیروان معصومین وتنها فرقه آخر را برصواب دانسته . در ذیل این فائده تاریخچهٔ آغاز رواج علم اصول فقه وروش فلسفی ونظری رادراصول عقائد پس ازکلینی ، وتحولات آنراتا زمان علامه حلی و پس ازعلامه تا زمان استاد

خود میرزا محمد استرآبادی (البته بر اساس معتقدات خود) شرح داده. وی علامه را پایه گذار و مروج طریقه‌ای که (خلط بین طریقه عقلی و نقلی در کلام و در اصول فقه) شناسد و روشی را که او در باب تقسیم احادیث به ٤ قسم و شیوه‌ای را که در تصحیح وجرح و تعدیل اخبار واجماعات اتخاذ کرده و بعدها مورد پسند شهید ثانی وشیخ علی کرکی و دیگران قرار گرفته، بغفلت منسوب دارد ودر بیان آغاز پیکار خود با مجتهدان گوید: «پس ایشان (یعنی میرزا محمد استرآبادی) بعد از آنکه جمیع فنون احادیث را بفقیر تعلیم کردند بفقیر اشاره کردند که احیاء طریقه اخباریان بکن و شبهات که معارضه با آن طریقه دارد، رفع آن شبهات کن مرا این معنی بر خاطر میگذشت لیکن رب العزة تقدیر کرده بود که این معنی بر قلم تو جاری شود - پس فقیر بعد از آنکه جمیع علوم متعارفه را از اعاظم علماء آن فنون اخذ کرده بودم در مدینه منوره سر بگریبان فکر فرو میبردم... تا آنکه بتوفیق رب العزه. باشاره لازم الاطاعه امتثال نمودم و بتألیف فوائد مدنیه موفق شدم - و بمطالعه شریف ایشان رسید». استرآبادی در این کتاب از قطب رازی قوشچی و گرگانی بخوبی یاد کرده و بر دوانی وصدر دشتکی تاخته و هرجا مناسبتی پیش آمده از تعرض وطعن بر دوانی وصدرالدین شیرازی دریغ نداشته و بتکرار آندو را مخرب دانشها متظاهر و مرائی و افکار آنان را نادرست وواهی و خیالات فاسد خوانده است. وی در یکجا گوید:

«منطق و حکمت و کلام ... ببرکت افکار صحیحه سلطان المحققین نصیر الملة والدین وانظار مستقیمهٔ قطب الملة والدین و در نتیجهٔ تنقیح سید المحققین ... جرجانی ومولانا علی قوشجی تنقیح تمام یافته بود و چون نوبت ... باین دو مشکك مستعجل متخاصم حریص در تخریب کلام قوم بقصد تحصیل جاه و شهرت در میانه عوام رسید، طرفی از منطق و اکثر حکمت و کلام را حرکت قهقرائی بخلاف صواب دادند و فاضل دوانی میخواست بوسیله رد کلام محققین رئیس محققین شود و در واقع همگی افکار او واهیست چنانکه در این رساله و در فوائد مدنیه بیان کرده‌ایم» در دنبالهٔ سخنان

بالا ، عقیده‌ای که درباره چند کتاب اظهار داشته جالب است : « چند چیز که نزد اهل تحقیق ، تحصیل آن شبیه است بـه اینکه شخص تفحص کند کاه دانی بقصد آنکه سوزن گم‌شده‌یابد، یکی از آن فن‌معمی ، دیگری کافیه ابن حاجب در نحو دیگری شرح جامی، دیگرحواشی‌دنیه دوانیه برشرح جدید تجرید و برحواشی مطالع و تهذیب منطق وفقیر بقصد هدایت خلق اظهار این معنی کرد .

در ذیل فائده شانزدهم سخن دیگر مانند این سخن دارد که جالب است : «دو کتاب است که دربلاد عجم تعلیم وتعلم آن شایع شده یکی شرح جامی برکافیهٔ ابن حاجب و یکی حواشی دوانی برشرح تجرید و با آنکه اکثر فضلای عجم ادراکات عالیه دارند عایق ایشان از تحصیل حق ، این‌دو کتاب است» .

پس ازاین برنامه خاصی‌برای تحصیل‌علوم پیشنهاد کرده است (ص۳۲دفتر)

در فائده ۲٤ ، حـدیث معروف منقول از حضرت سجاد را که(سورهٔ توحید نازل شد برای مردم آخرزمان که‌افکار عمیق دارند) چنین معنی کرده‌است:مردم آخرزمان دراثبات توحید بدلیل نقل مانند سورهٔ توحید اکتفا خواهند کرد.

درفائدهٔ‌سیم‌در باب‌صفات‌ذات‌وصفات‌فعل‌سخن گفته‌واراده‌وعلم‌و کلام‌رااز‌صفات فعل دانسته.در فائده ۳۸تمام دعاء کمیل را نقل کرده (بمناسبت سخن درباره خلود کفار) وفائده ٤۰ نیز درادعیه وعبادات است .

استرآبادی دردانشنامه ازفوائد مدنیه‌وحواشی‌خودبر کافی‌بتکرار‌یاد کرده .

نسخه‌ای‌ازاین کتاب‌در کتابخانه‌رضوی،دانشکده‌حقوق‌وسپهسالار‌موجوداست.

ذریعه ٤٦:۸فهرست رضوی ٤ : ۹۹ سپهسالار ٤ : ٤۰۳ حقوق : ...

آغاز کتاب:الحمدلله‌الذی عرفنا نفسه ...(۱)

آغاز نسخه حاضر : علامة علماء الزمان‌نادرةالعصروالاوان نواب‌معلی‌القاب سلطان‌السادات ... الصدرالاعظم ... سمی خیر اجداده ... کرات ومرات تصـریح باین معنی واقع شده بود که نواب کامیاب پادشاه دین‌پناه ... السلطان‌بن‌السلطان

۱ ــ آغاز خطبه‌کتاب از فهرست سپهسالار ج ۴ نقل‌شده .

قطب الحق والدین . . . در حداثت سن و عنفوان شباب ... حاوی معظم کمالات شده اندر خاطر فاتر گذشت که انموذجی ازغوامض مسائل حکمیه و کلامیه ـ ومنطقیه واصولیه وعربیه جمع کند و ختم آنرا برطرفی از ادعیه ماثوره...نماید ـ وآنرا هدیه مجلس شریف ... کند .

پایان: و اجعلنی من خیارالعالم .

الهی تو ای شاه درویش دوست — که آسایش خلق در ظل اوست
بسی بر سر خلق پاینده دار — بتوفیق طاعت دلش زنده دار

.. وانصره وانصر عساکره ... من الملك العلام.

در کنار ص دوم نسخه، حاشیه‌ای با نشان «حل سلمه‌الله» دیده‌میشود.

۲ ـ قواعدالعقائد (ص۱۲۰ ـ ۱۵۰ دفتر) **(عربی)**

از خواجه نصیرالدین طوسی (م ـ ٦٧٢) در اصول عقاید دارای ٦ اصل (در مقدمه) و٥ باب .

بنوشته آقای مدرس رضوی کهن ترین نسخه این رساله در کتابخانهٔ آستانه رضوی و مورخ ٦٧٠ است .

ذریعه ۱۷ :۱۸ ، ۱٤ :۲۳ ـ ۲٤ فهرست ادبیات :۲۵۲ آثار و احوال خواجه از مدرس رضوی : ۲٤۸ .

آغاز: (بسمله) الحمدلله المنقذ من الحیرة والضلالة ..

پایان نسخه‌حاضر (ناقص) لقوله المهدی من ولد فاطمة وکونه داعیا (کلمه اخیر رادهٔ صفحه بعد است که از نسخه حاضر افتاده)

۳ ـ فصول نصیریه (ص۱۵۱ ـ ۱۹۰ دفتر) **(فارسی)**

از خواجه نصیرالدین طوسی (م ـ ٦٧٢)

این رساله دارای یك فصل است در توحید و خدا شناسی (که خواجه

نخست آنرا نوشته) و سپس سه فصل دیگر در عدل ، نبوت و امامت ومعاد . (که بعدها افزوده)

هریك از فصلها دارای عنوانهای اصل ، هدایه وتبصره است.

نسخه حاضر (که ازاول وآخر ووسط افتاده‌هایی دارد که نشان داده خواهد شد) دارای مزیتی خاص است زیرا در هر صفحه از نسخه دوستون است یك ستون اصل فارسی فصول است و ستون دیگر ترجمهٔ عربی آن است که بقلم رکن‌الدین گرگانی انجام یافته. در نوشتن ستونها که درهمه صفحات بصورت چلیپا نوشته‌شده کاملا دقت شده و ابتداء ستون اصل و ترجمه مطابقت کامل دارد و این خودنشان‌دهنده کمال ترجمه و دقت مترجم است ونیز موارد اختلاف ترجمه با اصل ازلحاظ بسط و اختصار و سهو مترجم و سطوری ازاصل که ترجمه نشده و اختلاف شیوهٔ ترجمه بطوری که در همه جا یکسان نیست ، به‌آسانی روشن میگردد . از جمله موارد اختلاف در اول اصل دوم‌ازفصل اول‌است که گرگانی در ترجمه دچار سهو شده (و در حاشیه نسخه ما بـدان اشاره شده) .

عبارت خواجه در فصول چنین است « اصل‌وهر که حقیقت واجب و ممکن چنانکه گفتیم دانست بی زیادت‌کلفتی داند که اگر واجبی نبود هیـچ موجودی نتواند بود که موجود بغیر یعنی(۱) ممکن را ـ نه از خویش و نه از غیر ، پیش از وجود آن‌غیروجود نتواند بود»

گرگانی این سخن خواجه‌را بدینگونه تعریف کرده .

اصل ـ کل من عرف حقیقة الواجب والممکن کما قلناه عرف بادنی فکر انه‌لولم‌یکن فی‌الوجودواجب‌الوجودلم‌یکن لشیءمن‌الممکنات وجود اصلا لان ـ الموجودات‌کلها یکون ممکنه والممکن‌لیس له‌وجود ولالغیره عنه‌وجود ـ » .

۱ ـ چنانکه ملاحظه میگردد خواجه در اینجا کلمه‌یعنی‌را بکار برده واین نشان‌میدهد که برخلاف آنکه برخی‌از فضلانوشتند و اصراورزیدند که‌کلمه یعنی که‌اکنون‌رایج‌است‌درمثل این‌موردغلط است وصحیح : اعنی‌است . بکار بردن این کلمه‌درپایان پارسی‌سابقه‌دارد .

چنانکه پیداست کلمات عربی بین دو خط تیره ترجمه این جمله فارسی خواجه است «ممکن را نه خود وجود است و نه غیر را از او وجود تواند بود» و این جمله علاوه بر اینکه مطابق اصل نیست، خود نادرست و ناتمام است. تعریب صحیح سخن خواجه چنین تواند بود:

«والموجود بالغیر ای الممکن، قبل وجود ذالك الغیر لاوجود له اصلا لابنفسه ولا بالغیر».

ازجمله موارد اختلاف ترجمه و اصل نیز سطوری است که خواجه در پایان فصل اول نوشته و توضیح داده که «چون این فصل در توحید تحریر افتاد برادری از برادران دینی اقتراح کرد تاباقی ابواب اصول هم بدین منوال... پرداخته گردانید اگرچه علایق و عوائق ... درغایت جمعیت بودند.. فصلی چند بر فصول گذشته بر سبیل الحاق کرده آمد و اقتداء بسنت اهل عدل .. در ترتیب ابواب اختیار کرده شد ... وچون از بحث در خالق فارغ شدیم اول در احوال خلق شروع کنیم وبعد از آن از کیفیت بعثت بحث کنیم».

این سطور بالااصلا در ترجمه عربی نیامده.

ترجمهٔ فصول بعربی بقلم رکن الدین محمد بن علی فارسی گرگانی استرابادی (قرن ۸) است که برخی دیگر از آثار خواجه رانیز بعربی بر گردانیده (وبجز سید رکن الدین حسن استرابادی شاگرد خواجه و شارح قواعدالعقائد است)

رجوع شود به آثار و احوال خواجه ۲۴۹ ـ ۲۵۰ ذریعه ۱٦۸ :. فهرست دانشگاه ۵٦۳:۳ ـ ۵٦٤ فهرست مجلس ۹ ۲۹۷، ۳۹۲

از اول نسخه حاضر دیباچه وچند سطر از آغاز فصل اول ونزدیك دوصفحه (ازصفحات نسخه موجود) از پایان فصل اول (پیش از ختم و ارشاد) ونزدیك به دو صفحه از اوائل فصل دوم (ازسطر اول اصل دوم) و درحدود ۳صفحه از فصل چهارم معاد که پایان نسخه است افتاده است).

آغاز موجود: باما وجود دانند و اینچنین تعریف، زیرکان نپسندند تقسیم ـ

هر که تفکر کند به اندك نظری بداند که موجودی که بود یا هستی او ازغیر بود ...

پایان: و این خلاف مذهب ایشان است و یکی از ایشان (نسخه بدل: دیگر آنکه یکی از ایشان) نیز اولیتر نبود بتاثر تا احباط کند و چون یکی دیگر را احباط کند (کلمه اخیر راده صفحه بعداست که درنسخه نیست)

در ذیل نسخه در حاشیه صفحه سطوری از ترجمه فارسی نوشته که نسخه بدل است.

۴ ـ فصول نصیریه (ترجمه...)(ص۱۵۱ـ۱۹۰دفتر) **(عربی)**

ترجمه فصول نصیریه خواجه نصیر از شیخ رکن الدین محمد بن علی فارسی وضمیمه نسخه قبل است بصورتیکه در ذیل شماره پیش یادشد.

نقائص نسخه فارسی فصول ـ که یادشد ـ عیناً (با کمی اختلاف) دراین ترجمه نیز هست.

آغاز: تقسیم وجود کل شی واما ان یکون من غیره اولم یکن...

پایان: وذلك ینا فی مذهبهم و ایضاً لایکون احدهما اولی بالتاثیر

[۳۰۷۲ـ مجموعه]

دفتریست بخط شکسته نستعلیق ونسخ ازقرن ۱۱ـ ه شماره اول شکسته نستعلیق مورخ ۱۰۶۰ـ ه است ونام کاتب که درذیل رقم او بوده سیاه شده . شماره۲ نسخ وشماره۳ نستعلیق و۴ نسخ است (شماره ۳ و۴ هر کدام نیمی ازیك صفحه رافرا گرفته است وهردوازص ۱۵۱ آغاز شده ودر ۴۰۹ پایان یافته درکنار دوبرگ اول شماره۳ و۴ حاشیه هائی با نشان «شرح» و بدون نشان نوشته شده بین صفحات ۱۵۰ـ۱۵۱ و ۱۶۲ـ۱۶۳ و ۱۷۴ـ۱۷۵ و پس ازپایان دفترافتاده گی هست . روی صفحه ۱۱۹ (صفحه سفید فاصله بین شماره ۱و۲) نوشته ای بعربی دربیان ۵ مورد اختلاف اشاعره ومعتزله ونوشته ای بفارسی دیده میشود دربارۀ دعاء، که ابیاتی ازمولوی درپایانش آمده وکنار آن نویسنده چنین نوشته «بحکم المأمور معذور بقلم شکسته رقم به تصحیح این صحیفه پرداخت مماکتبه علی ۱۱۴۰». عناوین درسراسر دفتر شنگرف است

قطع : ربعی باریك ۱۹ × ۱۰ ج : تیماجی قهوه با سحاف عطف ازپارچه مشکی . صفحات : ۱۹ . سطور: ۲۱و۲۰ + ۱۶ . کاغذ: اصفهانی شکری. شماره ثبت قدیم ۷۷۹۴۷ جدید : ۶۱۷۰

۱ـ گوهر مراد (دفتر ۴ـ۴۰۹) (فارسی)

از مولی عبدالرزاق بن علی بن حسین فیاض لاهیجی (م ـ ۱۰۷۳) .
این کتاب یك دوره کلام بفارسی است در یك مقدمه وسه مقاله و یك خاتمه وبارها چاپ شده است .
فهرست دانشگاه ج ۳ـ۶۱۴ فهرست فارسی مشار ـ ۱۳۲۵ .
آغاز: گوهر مرادی که غواص فکرت را از دریای حیرت در کف اندیشه آید...
انجام : وچون عارف باینمقام رسد هر آینه بحق وصول رسیده باشد .

۲ـ مکتوب (ص ۴۱۲ـ۴۱۴ دفتر) (فارسی)

از محمد دهدار .
درفهرست ج ۵ مجلس نه مکتوب ازاو یاد شده است .
دهدار دراین مکتوب حاضر دربارهٔ شئون وجود سخن گفته بجز ۹ مکتوب یاد شده درفهرست ج ۵ مجلس است .
دربارهٔ محمد بن محمود دهدار وابومحمد محمود دهدار رجوع شود به ص ۵۸ـ۵۹ این فهرست .
آغاز: من مکاتیب عارف اسرار خواجه محمد دهدار . . . این ارقام بجانب برزخ جامع نعیم جسمانی... ازین عدم نمود ار محمد دهدار نگاشته حق محبت شده مخبر ازآنکه چون بربساط حضور اکثر بادهٔ انبساط و سرورمی کاست ومذاکره مسئله وجود ...
انجام : اقرأ کتابك کفی بنفسك حسیبا وچون مطلوب ازین مکتوب تذکار بود اطناب ننمود چهرهٔ مقصود همیشه مشهود باد والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

۳ـ فصول نصیریه [ترجمهٔ...] (دفتر ۴۱۵ـ۴۲۶) (عربی)
ترجمه فصول خواجه نصیر در اصول عقاید بقلم شیخ رکن الدین محمد بن علی فارسی جرجانی (شماره ۴/۳۰۷۲ این فهرست) .

آغازخطبه این ترجمه را که آقای مدرس رضوی درآثارواحوال خواجه یاد کرده اند باصدر نسخه ش ۳۰۷۲/٤ و دیگر نسخه هایی که تا کنون دیده ایم متفاوت است.

آثارواحوال خواجه ـ ۲٤۹ فهرست رضوی ـ ج ٤ ۲۱٤ فهرست کتب چاپی عربی مشار : ٦٦٨ همین فهرست.

آغاز: اما بعد حمدالله الواجب وجوده الفایض...فان علم الکلام وان کثرت اسراره و بعدت اغواره ...

انجام : ولا یضیعه بتفریطه و جهله والاشقا شقاءً مبینا وخسر خسراناً مبینا ...فی التاریخ بیستم شهر ربیع الثانی سنة ۱۱۲۵ . . . کاتب الحروف شیخ پیر محمد ولد شیخ جان محمد .

٤ـ نقدالنصوص فی شرح نقش الفصوص **(فارسی)**

(ص ٤۲۸ـ۵۹۰ دفتر)

شرح عبدالرحمان جامی است برفصوص الحکم محیی الدین عربی که آنرا در ۸۳٦ بانجام رسانده است .

درکنار صفحه های نسخه موجود حاشیه هایی با نشان (منه) وجوددارد .

رجوع شود به همین فهرست :۲۹حقوق : ۱۲۰ فهرست، مشارفارسی:۱۵۹۵

آغاز: الحمدلله الذی جعل صفایح قلوب ذوی الهمم قابلة لنقش فصوص الحکم...

انجام : یك جام حواله کن بجامی ، زان جام مدام مست و والــه ، دارش بمحمد و آله .

[۳۰۷۳ـمجموعه]

دفتریست بخط نسخ شیخ پیرمحمد پسرشیخ جانمحمد ساکن دیوان باد شاهی ازدیه های عظیم آباد . مورخ ۱۱۳۵ رساله ش ۴ نیز بخط نستعلیق و خط وکاغذ آن نوتر ازسه رساله دیگردفتراست و گویا کاتب دیگرآنرا نوشته باشد درکنار ش ۴ دفتر حاشیه هایی با نشان (منه) نوشته شده که خط آن باخط متن تفاوت دارد

درپایان ش ۱،۳،۴ دفتر یادداشتهای تملك و انتقال نسخه به عباسقلی خان سپهر ودرچندموضع

مختلف نسخه مهرهای چندی با نقش‌های گوناگون ازاودیده میشود .
عنوان و نشان : شنگرف .
قطع : ۱۶×۲۵/۵ ج : تیماج سرخ (کناروعطف آن وصالی شده) مقوایی‌صفحات:
۵۹۲ سطور : ۲۳ کاغذ:اصفهانی (رنگوای‌فرنگی) شماره‌ثبت‌قدیم:۷۴۴۳۹.جدید: ۵۷۵۹

زينةالمجالس (فارسی)

ازسید مجدالدین محمدبن ابی‌طالب حسینی که در ۱۰۰٤ بنام‌شاه‌طهماسب ساخته است .

الذریعة ج۱۲ـ۹٤ فهرست دانشگاه ج۱۳ـ۳٤۸٦ فهرست مشارفارسی‌ـ۹۰۳

آغاز :

ثنـای نامتناهـی و حمـد نامحصور
بر آن‌سزاست که شد هردو کون‌ازومعمور

انجام : بیان فتوحات علیه و حالات قدسیه حضرت شاه عالم پناه بیش از آنست که دراین مختصر گنجد اگرتوفیق رفیق شود دواعیه چنان است که بعضی ازآن‌در کتابی مفرد مبین شود .

[۳۰۷۴]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق بی نام ونشـان . پشت برگ دوم یادداشت تملك عبدالله‌بن حسن‌بن عبدالله مورخ ۱۵ ربیع‌المولود ۱۲۹۱ نوشته شده .

چند یادداشت ومهردرپشت همین برگ است‌که تقریباً روبه محوشدن است درپایان مهر و یادداشت تملکی بودکه ، از روی پاك‌کرده‌اند ودرآخرآن نوشته شده (دورهٔ مصطفی میرزا ۱۲۵۱) . در ص نسخه تـاریخ‌وفات فتحعلیشاه قاجاررا دراصفهان پنج شنبه ۱۹ جمادی‌الثانیه ۱۲۵۰ نوشته است .

کنار‌برخی ازبرگهای‌آغـازوانجام ومیان نسخه وصالی شده است درکنار برخی از برگها عنوانها ویادداشت‌های مختلف نوشته شده و مهرهایی درمواضع مختلف نقش است‌که برخی ازآنها را عمداً محوکرده‌اند . نیمه بیشتر صفحه ۲۶۸ـ۲۶۹ سفید است . عنوان و نشان شنگرف .

قطع ۲۱×۳۲ ج : تیماج تریاکی دارای ترنج و نیم ترنج و کنگره زرکوب گل و بوته دار (عطف کتاب با تیماج سرخ است) صفحات : ۵۷۸ کاغـذ : فرنگی . شماره دفتر ثبت قدیم : ۷۴۴۴۰ جدید: ۵۷۶۰ .

مختار الصحاح (عربی)

ازمحمدبن ابی بکر عبدالقادر رازی (قرن۸ـه)

رجوع به ص۱۴۸ همین فهرست شود .

[۳۰۷۵]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق علی بن یحیی سلامکی مورخ ۹۶۲. نسخه‌ایست مصحح و نسخه بدلها واصلاحات درکنارصفحات بچشم میخورد. فقراتی نیز نقل از تفسیر ابو اللیث، صدرالدین وجزاینها درحواسی صفحات نوشته شده. صفحه اول باقلم آب طلاولاجورد جدول کشی شده.

قطع: خشتی ۱۸×۲۸ج تیماجی مشکی منگنه. صفحات : ۳۴۳ سطور: ۲۵ کاغذ: سمرقندی شکری رنگ. شماره دفترثبت قدیم: ۷۷۹۹۱ جدید: ۶۴۶۲

ایضاح القواعد (عربی)

شرح فخرالمحققین محمد (م-۷۷۱ فرزند علامه حلی نیز قواعد علامه

رجوع شود به فهرست مجلس ۷: ۲۴-۲۷: ذریعهٔ ۲: ۴۹۶ دانشگاه ۵: ۱۷۸۵-۱۷۹۱.

آغاز: رب یسرواختم بـالخیر ، الحمدلله ذی العزه والبقاء والقدره والعلاء والکبریاء ...امابعد فلما کان کتاب شیخنا الاعظم وامامنا المعظم افضل المتأخرین والمتقدمین لسان الحکماء والمتکلمین مشید قواعد المسلمین المؤید بـالنفس القدسیه والاخلاق النبویه والدی جمال الملة والحق والدین ابی منصور الحسن بن الامام السعید العلامه ملك المناظرین ...

[۳۰۷۶]

نسخه‌ایست مصحح بخط نسخ بشیوه حاج ابراهیم بن حسن سرخه‌ای و مورخ ۹۳۷. بردو برگ اضافی اول نسخه، صورت وقف نامه این نسخه بوسیله شاه سلطان حسین ومهراوباسجع، بنده‌شاه

ولایت سلطان‌حسین» ودرذیل وقف‌نامه مهرمدوری پاسخ‌علی بن عبدالوهاب حسین وگواهی ابواب جمعی بتاریخ ۱۱۴۴ دیده میشود.

قطع: خشتی ۱۷/۵ × ۲۴ ج: تیماجی قهوه‌ای رنگ‌دورمنگنه صفحات: ۵۲۱ سطور: ۲۵. کاغذ: سمرقندی شماره‌ثبت قدیم: ۷۸۰۲۱ جدید: ۶۴۹۱

حاشیهٔ شواهدالربوبیه (عربی)

از حاج ملاهادی سبزواری (م ــ ۱۲۸۹) برشواهدالربوبیه صدرالمتألهین شیرازی (م-۱۰۴۱).

نسخه‌ای ازاین حاشیه باشمارهٔ ۱۷۸۹ در کتابخانه‌ما فهرست مجلس ۵: ۱۸۶، ذریعهٔ ۶ : ۱۴۴

آغاز: (بسمله) قوله‌لان غیره به‌یکون متحققاً اه. هذا یوهم المصادره ولیس بمصادرة لانه من‌المحققات عقلاواتفاقا ان‌المهیة من‌حیث هی‌لیست الاهی لاتستحق لحمل‌الموجود ولاالمعدوم والخلاف هوبعدالجعل ان‌الاصیل یعنی‌الموجود

انجام: علی‌مزاجه المرطوبة حاکتها بالمیاه والامطار ومن‌هناشرط‌التنقیه قبل‌الریاضه فی‌آخر شرح حکمة‌الاشراق

[۳۰۷۷]

نسخه‌ایست بخط‌نسخ ابراهیم تهرانی مورخ ۱۲۷۰ این نسخه در زندگی سبزواری ودر سبزوار نوشته شده وکاتب در صدر نسخه نوشته «هذه حواشی فی‌المحقق‌الالهی العارف الربانی استادالکل الحاج ملاهادی سبزواری» پشت برگ اول تملك عبدالوهاب اصفهانی بتاریخ ۱۲۷۴ دیده میشود عنوانها شنگرف است.

قطع: وزیری‌کوچك ۱۱/۵ × ۴۰ ج: مقوای سفید صفحات : ۳۸۲. سطور ۱۷. کاغذ فرنگی شماره‌ثبت‌قدیم: ۷۸۰۱۹. جدید: ۶۴۸۹

لوامع‌الاسرار (عربی)

ازقطب‌الدین محمدرازی بویهی (م...) برمطالع الانوار ابوالثناياء ارموی (بخش‌منطق) کشف‌الظنون.:.. مجلس ۵:...

[۳۰۷۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ و نستعلیق قرن ۹ـ هـ نیمه‌اول نسخه نستعلیق بی نقطه و نیمه دوم نسخ است .

بیشتر صفحات بخشی‌است، پایان‌نسخه ناقص‌است و کنار برگ‌اول وصالی‌شده درون‌جلد وپشت برگ‌اول نوشته‌های درباره‌کتاب دیده میشود عناوین شنگرف.

قطع: وزری ۱۴ × ۲۳. جلدتیماجی مشکی. صفحات: ۳۹۵ سطور: ۲۳ کاغذ: ترکی.

شماره ثبت‌قدیم: ۷۸۰۲۰. جدید: ۶۴۹۰

صراط السطور (منظومه) **(فارسی)**

= قلمیه‌منظوم‌ازسلطان‌علی‌مشهدی. درباره قواعد خط و تعلیم نستعلیق رموز این هنر .

وی این منظومه را در سالهای پیری (۹۲۰ ـ هـ) برای سید محمد هاشم حسینی (که مادرش بگفته خوداو در دیباچه منشور مادرش از اقوام سلطان علی است (وبنوشته ذریعه خواهر زاده اواست) سروده است . اما مؤلف خود میگوید که‌این منظومه را برای «فرزند ارجمند سعادتمند سیادت انتساب . محمد هاشم المتخلص بهاشمی که والده‌اش از اقوام این فقیرست و پدرش از سادات هاشمی و حسینی است» سروده و تصریح میکند که درین زمان یعنی در سال ۹۲۰ که این منظومه رامی گفته هشتادوپنج سال ازعمر او گذشته است ازین قرار درسال ۸۳۵ ولادت یافته است .

درآغاز منظومه درشرح‌حال خود وداستان خوابی که دیده گوید:

در جوانی بخط بدی میلم — عشق خط راند از مژه سیلم
بر سر کوی کم قدم زدمی — تـا توانستمی قلم زدمـی
از قضـا میر مجلسی روزی — پیشم آمد بسان دلسوزی
قلم و کـاغذ و دواتم جست — بیست‌و نه حرف رازحرف نخست
بنوشت و روان بدستم داد — شدم از التفـات او دلشاد

زانکه ابدال بود(و) صاحب حال   گشت حالش مبدأ(مبدل) الاحوال
زین سبب عشق خطز باده شدم   دل گرفتار مرد ساده شدم
بعداز ین مدتی بر ین بگذشت   عشق خطم از آن و این بگذشت
نیت روزهٔ علی کردم   قلم مشق را جملی کردم
در خیال این که کار بگشاید   شه بخوابم جمال بنماید
تا شبی خواب دیدم از ره دید   که خطم دید(و) خامه‌ام بخشید
خواب را مختصر نمودم باز   قصهٔ خواب هست دورودراز
بیش از ین زین سخن نیارم گفت   که ندارم مجال گفت و شنفت
بنده سلطان علی غلام علیست   خط شهرت زنام او علنیست؟
سنهٔ عمر چون ببیست رسید   خط سودا ز صفحه‌ام بدمید
رونهادم بکنج مدرسه‌ای   بی خیال کجی و وسوسه‌ای
اکثر روزها چو ماه صیام   روزه می داشتم بصدق تمام
شام در روضهٔ رضا بودم   سر بر آن آستانه می‌سودم
چونکه از روضه آمدم بیرون   پیش مادر شدم بخانه درون
خدمتش را بجان کمر بسته   در مطلوب خویش در بسته
چونکه در مشق بی‌حد و بی‌عد   شدم القصه شهرهٔ مشهد
پیش من گل رخان سیم ذقن   بهر تعلیم خط بوجه حسن
آمدندی ز دور و از نزدیك   خواه از ترك وخواه از تازیك
بعداز آن ترك مدرسه کردم   کس ندیدی بمدرسه گردم
سر نهادم بکنج خانهٔ خویش   گفتم از سوز سینه بادل ریش
کای دل آن به که ترك خط گویم   نقش خط را ز لوح دل شویم
تا چنان سازمش کزان گویند   حرف حرف مرا بجان گویند
بس نشستم بکنج خانه مدام   حاصل قصه روزها تا شام
مشق را چون قلم کمر بسته   پس زانوی خویش بنشستم

بریدم ز خویش و یار و رفیق — آخرالامر یافتم توفیق

درپایان این منظومه نیزدراحوال خویش وتاریخ اتمام کتاب گوید:

بود هشتاد و چار عمر عزیز — گشته زایل تمام عقل و تمیز

باتو این عذرلنگ ازآن گفتم — ای پسندیده یار ننهیتم

که زدست بلای شوم فرنگ — شده بودم زرنج آبله لنگ

مدت پنج سال پیوسته — بودم از دست آبله خسته

خسته دل در قوی نمانده اثر — نتوان گفت شعر ازین بهتر

سال اتمام نظم این نامه — نهصد و بیست زدرقم خامه

بود سال نخست اول سال — که بآخر رسید قیل و مقال

شرح آداب خط زبیش وزکم — کردم آخر درین رساله رقم

شمس الکتاب (کاتب نسخه) درپایان نسخه رقم چندسطری دارد.

آغاز: بعدازادای حمدخالق لوح وقلم الذی علم بالقلم...

پایان: ... بالنبی وآله الامجاد.

[۳۰۷۹]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق زیبای شمس الکتاب (محمدحسینی) وی این نسخه را برحسب فرمان میرزامحمد حسین خان مستوفی که درذیل نسخه‌از او یادکرده، نوشته است. عناوین شنگرف است.

قطع: رقعی ۱۳ × ۱۶/۵، ج تیماجی عنابی رنگ صفحات: ۳۰ سطور: ۱۲. کاغذ: فرنگی ضخیم سیصدرسگ. شماره ثبت قدیم: ۷۷۹۸۲. جدید: ۶۴۵۳

حاشیهٔ صحیفهٔ سجادیه **(عربی)**

ازمولی محسن فیض کاشانی (محمدبن مرتضی) متوفی در۱۰۹۱ بر صحیفه سجادیه ازآغاز تا «دعائه لاستکشاف الهموم» وماده تاریخ پایان تألیف آن ـ که مؤلف درپایان آورده ـ جمله «تم شرح الدعا» است (مطابق ۱۰۵۶).

این کتاب با نورالانوار جزایری چاپ شده است.

رجوع شود به ذریعه ۶: ۱۴۶ و ۱۳: ۳۵۸.

آغاز: الحمدلله الذی کتب فی صحیفة قلوبنا محبة اهل بیت حبیبه و جعل افئدتنا تهوی الیهم...

پایان: ای الفتن المضلة اعاذنا الله منها ووفقنا لکل خیر وصار تاریخ تمامه تم شرح الدعا.

[۳۰۸۰]

نسخه ایست بخط نسخ قرن ۱۲ (بدون رقم کاتب). کنار بسیاری از برگهای نسخه وصالی شده اما به سطور آن زیانی نرسیده نسخه ایست مصحح و «بلغ» در حواشی آن دیده میشود.

قطع: رقعی ۱۱ × ۱۸.۰ ج تیماجی مشکی. صفحات ۸۸ سطور: ۱۷. کاغذ اصفهانی شماره دفتر ثبت ۱۴۷۶۲

المصباح (عربی)

شرح میر سید شریف گرگانی (م-۸۱۲) بر بخش سوم مفتاح العلوم سکاکی (م-۶۲۶) در معانی و بیان. (قسم اول و دوم مفتاح بترتیب در صرف و نحو است).

سید این شرح را بسال ۸۰۴ در سمرقند نوشته است، واز نوشته حاجی خلیفه چنین پیداست که سید بر این شرح خود حاشیه هایی نوشته است که مستقلا تدوین شده.

کشف الظنون- چاپ استامبول: ۱۷۶۳

آغاز: بسمله. علیه نتوکل و به نستعین نحمدك اللهم علی ما هدیتنا من دقایق المعانی ببدایع البیان واطلعتنا علیه من حقایق المعانی ببدایع البرهان ونصلی علی نبیك المبعوث باشرف الادیان و رسولك ... و بعد فقد طال ما جال فی صدری و دار فی خلدی ان ارتب للقسم.

انجام: وحسبنا الله ونعم الوکیل نعم المولی ونعم النصیر- اتفق اتمام الکتابة علی

يدالعبد الضعيف المذنب الراجي الى رحمة ربه الغني محمد بن غياث الدين بن صدر الدين الخبارقي . سنة ثلث وعشرين وتسعمائه.

[۳۰۸۹]

نسخه‌ایست تماماً با یک خط به نستعلیق متوسط نوشته شده‌است و کاتب آن محمد بن غیاث الدین بن صدرالدین الخبارقی که در تاریخ آخر صفر سنهٔ ۹۲۳ ـ هـ ـ (ثلث وعشرین وتسعمائه) کتابت پذیرفته.

صفحه اول ودوم نسخه وحالی واکثر صفحات آب دیده است ولی بمطالب صدمه‌ای وارد نساخته اکثر حواشی صفحات محشی است بر پشت نخستین ورق یادداشتی ترکی و نیز این یادداشت دیده میشود: این کتاب شرح مفتاح را آقای ملاوردی‌الله پسر ملاعباس که بازدیدش رفته بودم بمن تعارف نمود ۰۰۰۱۲۹۲ ـ هذاالکتاب الشریف المستطاب ... لوجه الشرع الصواب و طرز معتبر عنداولی الالباب واما... الی غفورء الارباب زین‌العابدین بن فاضل المازندرانی علفی عنهما بالنبی والولی فی اوائل شهر رجب المرجب سنهٔ ۱۰۳۰ و نیز مطالب دیگری.

قطع : خشتی ۱۵×۲۲ . جلد : تیماجی لاجوردی تیره . منگنه و ترنج دار با مقوای ضخیم صفحات: ۵۳۶ ص. سطور هر صفحه: ۲۳ سطر کاغذ ترکی آهاردار شماره ثبت دفتر: ۲۲۵۶۲

الجمل والعقود (عربی)

از شیخ الطائفه ابوجعفر محمد بن حسن طوسی (م ـ ۴۶۰ ح).

وی این کتاب را در ابواب عبادات (از طهارت تا امر بمعروف و نهی از منکر) بدرخواست شاگردش قاضی ابن البراج نوشته و ابواب را شماره نهاده است وشیوه‌ای خاص در گردآوری مسائل دارد.

نسخه‌ای از این کتاب در کتابخانهٔ مجلس در مجموعه کتب اهدائی مرحوم امام جمعهٔ خوئی باشمارهٔ ۲/۱۶۴ موجود است که تاریخ کتابت آن ۱۲۴۴ و نسخه‌ای در دانشگاه است (جزء مجموعهٔ اهدائی مشکاة) که تاریخ آن ۹۲۷ است. اما نسخه حاضر ـ که تاریخ ندارد ـ کهنه‌تر است و تاریخ کتابت آن از قرن ۸ تجاوز نمیکند.

ذریعهٔ ۱٤٥:٥، فهرست مجلس ۷: ٦٢

آغاز: الحمدلله حق حمده .... : فانی مجیب الی ماسأل الشیخ الفاضل اطال الله بقاءمن املاء مختصر یشتمل علی ذکر عقود العادات وذکر عقودابوابهاوحصر جملها...

پایان: فهذه جمل قدلخصناها وعقدناها .. ویجاز بنابه احسن الجزاء فانه ولی ذلك والقادر علیه وهو بفضله یسمع ویجیب.

[۳۰۸۲]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۸ـ ه. بیشتر برگهای نسخه مندرس وکنارهای نیمه اول وصالی‌شده ولی بنوشته‌ها آسیبی نرسیده (جز برخی ازسطور در برگ۳) چندفقره نوشته بدون نشان‌درکنار صفحات‌دیده میشود. برگ۱و۲ تازه والحاقی است.

قطع: خشتی ۱۸ × ۱۲ جلدتیماجی‌قرمزرنگ صفحات۸۵. سطور:۱۵ کاغذ: خان بالغ شماره‌ثبت: ۱۴۲۸۵

من لایحضره الفقیه (عربی)

ازمحمدبن علی بن بابویه صدوق (م- ۳۸۱)

ذریعهٔ ۱٤ : ۹٤ فهرست‌معارف ج۱: اخبار کشف الحجب وص ٥٧٥ این فهرست.

آغاز: اللهم انی احمدك واشكرك واتوكل علیك...

[۳۰۸۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدباقربن فخرالدین علی مورخ ۱۰۵۱.

این نسخه دوبار نزد مولی‌محمد تقی‌مجلسی قرائت وتصحیح شده‌است. ذیل جزء سوم و کنارآخرین برگ کتاب قبل از شروع «مشیخه» که آخرین قسمت کتاب فقیه‌است، دستخطی ازمحمدتقی مجلسی‌موجود است متضمن آنکه این‌نسخه در چندین جلسه باکمال دقت نزدوی قرائت شده‌است مجلسی ازکسی‌که متصدی قرائت وتصحیح نسخه نزداوبوده بدون ذکرنام، تجلیل فراوان‌کرده است. تاریخ قرائت وتصحیح نسخه (بطوریکه ازاین دو دستخط بدست میآید) باراول ۱۰۵۸ـ ه «۷سال پس‌از تاریخ‌کتابت» وباردوم ۱۰۶۰ـ ه «۹ سال پس‌از

تاریخ کتابت» بوده‌است تاریخ دستخط دیگر «ذیل جزء ۲» ۱۰۵۹ است. علاوه بر این ۲ دستخط، کنار بسیاری از برگها «بلغ ایده‌الله» یا «بلغ افاض‌الله عایه» بخط مجلسی دیده‌میشود. پشت برگ نخستین یادداشتی بامضای محمد صادق الحسینی بتاریخ ۱۱۰۸ـه دیده میشود. یك یادداشت بی‌امضاء دیده‌میشود متضمن آنکه سه‌اجازه ازمجلسی دراین نسخه هشت این اشتباه بطورمسلم ازدستخطهای مذکور ناشی گردیده است برگهای نسخه‌بدون جدول وکنار پارهٔ ازآنها وصالی شده است. ازسلطان العلماء و محمد تقی مجلسی (بارمز: سلطوم‌ت) حاشیه‌هایی کنار برخی صفحات نسخه‌دیده میشود. ازقاموس وکنزاللغه نیزفقراتی دربرخی حواشی نقل گردیده‌است.

قطع: رحلی ۲۲ × ۳۲ . ج تیماجی لیموبی صفحات ۷۲۲ . :سطور ۲۵ . کاغذ فرنگی شماره دفتر ۲۳۱۸۵

من لا یحضره الفقیه (عربی)

ازمحمدبن بابویه صدوق ـ کتاب بالا .

[۳۰۸۴]

نسخه‌ای دیگرست بخط هاشم بن فخرزمان خوانساری و امین بن محمد علی مورخ ۱۰۶۶ کنار چند برگ اول نسخه وصالی شده وفاقد بخش آخر(مشیخه) است .

درحواشی این نسخه ، حاشیه جمعی ازعلماء ازجمله سلطان العلماء ونیزحواشی محمد تقی مجلسی بامضای رمز: م ت ق وازکتب لغت ، برکنار بیشترصفحات آن دیده میشود . از شرح فارسی مجلسی براین کتاب نیزدرحواشی نسخه ، بسیار نقل شده است . ذیل نسخه دو مهر بزرگ موجود است که نقش آن « محمد یوسف الحسینی » است برگ اول مندرس و بعضی قسمتهای آن تعمیر شده است .

پایان : ـ فاذهب عنهم الرجس وطهرهم تطهیراً.. تم کتاب من لایحضره الفقیه تألیف الشیخ السعید ... علی‌خامهٔ اقل‌الناس وافقرهم الی رحمة الله .

قطع : رحلی ۲۱ × ۳۰ جلدتیماجی قهوه‌ای . شمارهٔ صفحات: ۶۰۷ سطورهرصفحه : ۲۵ . کاغذ : اصفهانی شمارهٔ دفتر ۲۷۹۵۷ .

من لا یحضره الفقیه (عربی)

از صدوق قمی ـ کتاب بالا

[۳۰۸۵]

این نسخه بخط نسخ محمد سعید ابهری ومورخ ۱۷۵ برگهای آن دارای جدول ، در پشت آخرین برگ یادداشتی است از علم الهدی فرزند فیض کاشانی . متضمن آنکه این نسخه بخواست او کتابت و درحضور جمعی از محققین و اهل فضل قرائت و تصحیح گردیده است برکنار برخی ازصفحات وهمچنین روی چندین برگ اضافی که بقطعهایی کوچکتر از قطع کتاب است حاشیه‌هایی ازعلم الهدی با امضای رمز عهد و یا بنقل وی از پدرش نوشته شده است .

حاشیه‌هایی نیز از مجلسی برکنار بعضی صفحات با امضای « م ت ق » نقل گردیده است . اجزاء کتاب در این نسخه برخلاف سائر نسخ از یکدیگر مجزی نگردیده است . صورت خط صدوق که دربیشتر نسخ ذیل مشیخه موجود است از این نسخه حذف شده است . متن دستخط که درنسخه فوق موجود است چنین است :

یقول محمدبن علی‌بن موسی‌بن بابویه القمی مصنف هذاالکتاب قدسمع السید الشریف الفاضل ابوعبدالله محمدبن الحسن العلوی الموسوی المدینی المعروف بنعمة ادام الله تاییده وتوفیقه وتسدیده هذاالکتاب من‌اوله‌الی آخره بقرائتی‌علیه وروایته‌له عن مشایخی‌المذکورین وذلك بارض بلخ من ناحیة ایلاق . وکتب بخطه حامداًلله وشاکراً و علی محمد و آله مصلیاً وذلك فی‌ذی‌القعده من‌سنة اثنین‌وسبعین وثلثمائه .

پایان : وماکان فیه عن سعدبن طریقت الخفاف فقد رویته عن ابی‌عنه عن سعدبن عبدالله ... عن سعدبن عمربن ثابت عن سعدبن طریف الخفاف

قطع : رحلی ۱۹ × ۳۱ جلد تیماجی مشکی‌عطف دامن‌دار. شماره صفحات : ۵۰۰ . سطورهرصفحه : ۲۲ کاغذ : ضخیم و آهار مهره .

من لا یحضره الفقیه **(عربی)**

ازصدوق قمی ـ نسخه‌ای دیگر از کتاب بالا .

[۳۰۸۶]

این نسخه بخط نسخ متوسط اواخر ۱۰ ویا اوایل ۱۲ ـ ه .

نسخه دیگریست از آن کتاب . دارای حواشی بسیار ازکتب مختلف لغت . فقه . اخبار

وقسمتی از حواشی ؛ سلطان العلماء و مجلسی اول بعربی و فارسی . صفحات بدون جدول و مانند نسخه معرفی شده فوق . فاقد صورت خط صدوق ذیل « مشیخه » است . این نسخه قدیمتر از سایر نسخ فقیه استکه دراین فهرست معرفی گروید . تاریخ کتابت ندارد . یك یادداشت متضمن گواهی بر تصحیح ومقابله و قرائت نسخه دیده میشودکه نام قرائت کننده و امضای نویسنده یادداشت ازآن محو گردیده است تاریخ این یادداشت که بخطی بسیارتازه‌تر ازخط کتاب است وذیل جزء آن نوشته شده ، ۱۱۳۱ هـ است . اولین برگ نسخه با خط نسخ زیبائی تجدید کتابت شده است .

آغاز: مانند سائر نسخ است .

پایان: فقد رویته عن ابی‌عن سعدبن عبدالله عن الهیثم ابن ابی مسروق النهدی عن الحسین بن علوان عن عمر بن ثابت عن سعدبن طریف الخفاف .

قطع : وزیری مستطیل : ۱۸ × ۲۹ جلد : تیماجی قرمزکوبیده ، عطف‌دامن‌دار. شمارهٔ صفحات: ۷۵۵ سطور هر صفحه: ۲۵ . کاغذ: فرنگی نازك شمارهٔ دفتر: ۲۳۰۹۰

ارشاد الاذهان (عربی)

ازحسن بن یوسف علامهٔ حلی (م ـ ۷۲۶) درفقه کامل (طهارت تادیات).

ذریعه ۱ : ۵۱۰ مجلس ۴ : ۶۲و۱۰ : ۲۱۸

آغاز: الحمدلله المتفرد بالقدم والدوام المنزه عن الاعراض ..

پایان: اوتذکرة الفقها ... اوقواعد الاحکام اوغیرذلك من کتبنا .

[۳۰۷۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ اصیل‌الدین محمدسلمان مورخ ۱۰۶۴ ، کنار برگ ۱و۲ وبرگ آخر وصالی ، وبرگهای اضافی آغاز وپایان وهمچنین پشت نخستین‌وآخرین برگ کتاب یادداشتهای بسیاری دیده میشود وازآنجمله یك یادداشت درآخر نسخه استکه اینگونه شروع میشود « هذامن املاء استادالبشر خلف‌صدق سیدالبشر میرمحمد زمان خلدالله‌تعالی‌الی یوم . (این یادداشت متضمن بیان‌اوزان مصطلحه درشرع است) . قسمتهایی ازکتب مختلفه فقه (مخصوصاً ازمؤلفات علامه‌حلی ، مؤلف ارشاد وازشروح آن) کنار برگهای نسخه‌نوشته شده‌است . ونسخه‌دیگری ازاین‌کتاب درج ۴ این فهرست بشمارهٔ ۱۲۸۷ معرفی گردید

قطع : وزیری مستطیل ۱۴ × ۲۴ جلد تیماجی قرمز شماره صفحات ، ۳۱۸ سطور هر صفحه : ۱۷ کاغذ آهارمهره برنگهای ، زرد، کرم روشن و سیر شماره ثبت : ۲۲۵۵۹

انوار الریاض (عربی)

حاشیه سیدمحمدبن عبدالصمد شهشهانی (م ۱۲۸۷ یا ۱۲۸۹) بر ریاض المسائل سیدعلی طباطبائی (صاحب ریاض)

وی ازشاگردان سیدمحمد مجاهد فرزند سیدعلی طباطبائی صاحب ریاض (م ـ) و خود صاحب ریاض واردکانی وکلباسی بوده واین کتاب رادرشرح وبیان مشکلات ریاض المسائل در ۵ جلد ساخته است .

درآغاز این شرح باحاشیه، کتاب ریاض راستوده و گویددرك مطالب آن کتاب بدون شرح آسان نیست وازسخنان اودرجلد اول استفاده میشود که آنراپس ازجلد دوم بپایان رسانیده است .

ذریعه ٦ : ۱۰۱ و ۲ : ٤۲۸ ـ ٤۲۹ مجلس ٤:٦٣

[۳۰۸۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ مورخ ۱۲۹۲ ازجلداول انوار الریاض بریك برگ اضافی اول نسخه صورت وقف‌نامه ایست حاکی ازاینکه برطبق وصیت مؤلف، این شرح در ۵ جلد، ۴ تا ۶ سال پس ازدرگذشت وی استکتاب شده‌است. تمامی این مجلدات (جزجلد ۲ که باقلم‌درشت تری نوشته شده‌است) بیك خط ویك‌قلم وروی یك کاغذ وازسال «۱۲۸۹ تا ۱۲۹۳» کتابت‌شده‌و صفحات آن بدون جدول است. جزء ۱و۲ این شرح دریك جلد بشمارهٔ ۱۲۹۸ درجلد ۴ این فهرست معرفی گردیده است . برکنار برخی ازبرگهای نسخه تعلیقاتی ازمصنف دیده‌میشود.

آغاز : نحمدك اللهم علی‌ما شرحت لناصدور یا بریاض المسائل شرحاً کبیراً ...

پایان : واتمام المجلد الثانی ایضاً قبل ذالك واسأله جل‌شأنه ان‌توفقنی (یوفقنی ـ ظ) لترسیم سائرالمجلدات مع‌هذا الباع‌القصیر فانه‌تعالی نعم‌المولی ونعم‌النصیر .

قطع : وزیری ۱۸ × ۳۸ جلد تیماجی سرمهٔ کوبیده شماره صفحات : ۶۵۵ سطور هرصفحه : ۲۷ کاغذ : آهارمهره‌ضخیم شمارهٔ دفتر : ۲۸۰۴۷

انوارالریاض (عربی)

حاشیه شهشهانی بر ریاض المسائل ـ ج ۲ کتاب بالا

[۳۰۸۹]

این نسخه جلد ۲ از آن کتاب است که طبق تصریح مؤلف در پایان این نسخه وذیل نسخهٔ ج - ۱، قبل از ج ۱ نوشته‌شده است . (شامل شرح کتاب الصلوة) این نسخه بقلم دیگر وفاقد صورت وصیت‌نامه ایست که در دیگر مجلدهای این کتاب است و بنظر میرسد که بخط مؤلف باشد ذیل نسخه ، پس از پایان سخنان مؤلف ریاض ، یادداشت مفیدی است از شهشهانی که اینك نقل میشود :

ویستفاد من هذه العباره ماسمی به الشارح شرحه هذا و الافالدیباحه خالیة من التسمیه وهو مشهور بـذلك موصول الینا بنقل خلفه الصالح شیخنا السید فان اهل البیت ادری بمافی البیت وقدسمیناه به فی اول دیباچه هذه الحاشیه وایضا یستفاد منها تاریخ الفراغ من هذا المجلد وهو عشرو نیف خلون من شهر صفر المظفر سنهٔ الف ومائه وتسعین واربعه وانا الخاطی اقول قدتم هذا المجلد من کتاب انوار الریاض من نعم الکریم الفیـاض علی مؤلفه (علی ید مؤلفه ـ ظ) المحتـاج الی التایید الربانی محمدبن عبدالصمد الشهشهانی الاصفهانی فی سنة رستمها فی دیباجه کتـاب الطهاره وهی اولی النصف الثانی من المأته الثالثه من الالف الثانی فانی قد شرعت فیها بعدما فرغت من هذا المجلد من دون تراخ ومهلة والحمدلله .

آغاز : الحمدلله رب العالمین ... وبعد فیقول العبدالراحی الی عفوربه ....

پایان : من‌دون تراخ و مهلة والحمدلله .

قطع : وزیـری ۱۸ × ۲۷ جلدتیمـاجی سرمهٔ ، شماره صفحات : ۶۲۱ ، سطور هر صفحه : ۲۵، کاغذآهار مهره ، شمارهٔ دفتر :۲۸۰۴۸ .

انوارالریاض (عربی)

از سید محمد شهشهانی مجلد ۳

[۳۰۹۰]

این نسخه ج ۳ وشامل شرح کتاب زکوة تاپایان کتاب الحج‌است وبر آخرین برگ آن‌فهرست‌که نقش آن «عبدالمجید حسینی» .

آغاز : الحمدلله العالمین ... من تألیفات اضعف‌العباد ...

پایان : من‌شرح‌متعلقات الشرح .. من‌کتاب الحج‌ویتلوه انشاءالله تعالی کتاب‌الجهاد،

قطع : وزیری ۱۸×۲۸ جلد تیماجی سرمه‌ای صفحات ۵۹۵ سطور : ۴۷ کاغذ : فرنگی‌آهار مهره شماره دفتر ۲۸۰۴۹ .

انوار الریاض **(عربی)**

از شهشهانی ـ ج ۴ کتاب بالا.

[۳۰۹۱]

این نسخه ـ جلد۴ از آنکتاب (ازآغاز شرح کتاب‌الجهاد تا پایان کتاب المیراث) بقلم نسخ اسماعیل حسینی فرزند محمدعلی واعظ بتاریخ ۱۲۸۹.

آغاز: (پس‌از تحیة) . فیقول‌المفتقر الی‌العفوالربانی محمدبن‌عبدالصمد ...

پایان: کماظهر منه سابقاً نغفل عن ذکره رأساً هنا .

قطع : وزیری ۱۸×۲۷ جلد: تیماجی قرمز . شمارهٔ صفحات: ۴۷۰ . سطور هر صفحه : ۲۷. کاغذ : آهار مهره ، ضخیم ـ شمارهٔدفتر: ۲۸۰۵۰.

انوار الریاض **(عربی)**

از شهشهانی ـ ج ۵

[۳۰۹۲]

این نسخه جلد۵ از آنکتاب (ازآغازکتاب‌الصید والذبائح تا پایان دیات) درآخر نسخه صورت دستخط مؤلف نقل گردیده است.

آغاز پس از خطبه : هذا هوالمجلدالسابع من مجلدات کتاب انوارالریاض‌شرحاً علی ریاض‌المسائل...

پایان: ـ ویرفع لی شیئاً من الدرجات انشاءالله الرحمن فانه لاتنفع الشفاعة الاباذنه.
قطع : وزیری بسانتیمتر ۱۸ × ۲۷ جلد تیماجی سرمهٔ . شمارهٔ صفحات : ۴۸۲ .
سطور هرصفحه : ۲۷ . کاغذ آهار مهره شده شمارهٔ دفتر ۲۸۰۵۱

الخلاف = مسائل الخلاف **(عربی)**

از شیخ الطائفه ابوجعفر محمدبن حسن طوسی (م ـ ٤٦٠) .

طوسی در این کتاب مسائل مورد اختلاف بین شیعه وعامه را بترتیب کتب فقهی گردآورده و در هرمسئله برای مذهب صحیح (امامیه) . ازظاهر قرآن‌سنت قطعی ، مفهوم استصحاب و اجماع ، دلیل آورده و در مقدمه کتاب شیوهٔ تألیف خلاف را بیان داشته است.

از نسخه‌های خلاف جز اندکی اطلاع نداریم ، صاحب ذریعه از یك نسخه کامل وکهن متعلق بکتابخانه حاج میرزا باقر قاضی طباطبائی تبریزی ونسخه‌ای ناقص (جلداول) که برآن اجازه‌ایست بخط احمدبن محمد موصلی مورخ ٦٦٨ یاد کرده‌اند خلاف درسالهای اخیر برحسب امرعلامه حاج آقاحسین طباطبائی بروجردی در دوجلد بچاپ سنگی رسید .

ذریعه ۷:۲۳۵ـ۲۳٦

[۳۰۹۳]

نسخه ایست بخط نسخ کهنه از جزء سوم خلاف که رقم کاتب و تاریخ کتابت نداردداما بنظر میرسد درحدودقرن ۷ نوشته شده.

این نسخه‌وشامل کتاب الصداق تاکتاب العتق و ازآخر ناقص‌است چندین برگ نیز ازاواسط سقط دارد . نسخه‌ایست بسیار قدیم ومسلماً تاریخ کتابت آن ازقرن ۶ و اوائل قرن ۷ تجاوز نمیکند و بنابراین فاصله بسیاری بادوران حیات مؤلف ندارد . برچند برگ اضافی ابتداء نسخه علاوه برفهرست ابواب کتاب یادداشتهایی محو شده وغیر قابل قرائت موجود است و از آن جمله یك یادداشت چندسطری است که هرچند تمامی آن خوانده نمیشود ولی آن مقدار که بسختی میتوان خوانده چنین‌است .

الاجل العالم الزاهد الاوحد العدل رضی الدین سعد الاسلام والمسلمین شرف الحاج والحرمین ... ناصح الملوك والسلاطین ابوسعد اسمعیل بن المظفر بن طاهر ازلف الله علیه و کبت عدوه هذا الجزء من مسائل الخلاف علی الفقهاء والعلماء الذین یسکنون فی مدرسة المعمورة بحصاره ... وعلی من یدخلها ویستفید منه لایباع ولا یورث ولا یخرج منها الی موضع آخر ...

یادداشت دیگری بتاریخ ۱۹۶۷ ـ هـ روی یك برگ اضافی اول نسخه دیده میشود.

آغاز: کتاب الصداق مسئلة اذا عقد علی مهر فاسد مثل الخمر والخنزیر والمیته و ما اشبهها..

پایان: و قال جمیع الفقهاء یثبت له علیه الولاء و ان لم یشترطا دلیلنا اجماع الفرقه و اخبارهم و ایضا قوله.

قطع: خشتی ۱۶ × ۱۷ ج تیماجی قرمز صفحات: ۴۰۳ ـ سطور: ۱۶ کاغذ: سمرقندی ضخیم. شماره دفتر ثبت ۱۴۱۶۶

اخلاق محسنی (فارسی)

جواهر الاسرار از مولی حسین واعظ کاشفی بیهقی.
(م ـ ۹۱۰ـ هـ)

وی این کتاب را برای سلطان حسین بایقرا و پسرش محسن میرزا ساخته است و نام اصلی این کتاب همان، جواهر الاسرار است و مؤلف دانشمند ذریعه استنباط کرده است که اخلاق محسنی نام تاریخی آنست.

جمله اخلاق محسنی مطابق عدد ۹۰۹ میشود و درذریعه سهواً دو جا ۹۰۷ چاپ شده).

این کتاب بارها با همین نام اخلاق محسنی چاپ شده

ذریعه۱: ۳۷۸-۳۷۷، فهرست دانشگاه ۳: ۶۵۸-۶۵۹ الهیات.

آغاز: بسمله، حضرت پادشاه علی الاطلاق عزت کلمته..

پایان: تاریخ هم نویسی ز اخلاق محسنی .

[۳۰۹۴]

نسخه‌ایست بخط شکسته نستعلیق مورخ ۱۳۴۰
این نسخه‌دارای یك سرلوح مرصع و مذهب درصفحه اول و جداول آب‌طلا ولاجورد وشنگرف‌وکمند زرین درهمه صفحات‌است .
قطع : خشتی ۱۳ × ۲۰ ج . تیماجی باترنج و نیم‌ترنج وچلیپا سوخته صفحات : ۳۱۵ . سطور : ۱۴ . کاغذ - فرنگی آهار کرده . شمارهٔ ثبت‌قدیم : ۷۷۹۷۰ .جدید۶۴۴۴

اصول تمدن **(فارسی)**

از میرزا ملکم خان .
شمارهٔ ۲۹۹۳ همین‌فهرست‌دیده شود .

[۳۰۹۵]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق صالح‌کسمائی مورخ ۱۳۱۴.
قطع خشتی ۱۶ × ۲۱ . شرح تیماجی عنابی . صفحات : ۸۷ . سطور۱۳. کاغذ : فرنگی ضخیم شکری‌رنگ . شمارهٔ دفترثبت‌قدیم ۷۷۹۹۳ . جدید ۶۴۶۴.

حدیقة‌السعداء **(ترکی)**

ترجمهٔروضة‌الشهداء ترکی بقلم‌محمدبن‌سلیمان‌بغدادی‌فضولی.روضة‌الشهداء از ملاحسین بیهقی کاشفی است .
ذریعه ٦ : ۳۸٤و فهرست‌مجلس ۷: ۱۰۵
(نسخه حاضر از آغاز افتادگی دارد.)

[۳۰۹۶]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق قرن۱۳ . صفحات اول کتاب‌از نسخهٔ افتاده . چندبرگ‌اول و آخر نسخه‌پارگی‌دارد . همه صفحات مجدول بشنگرف . عنوانها نیز شنگرف است .

قطع : خشتی ۱۲×۱۹ ج : تیماجی قهوه‌ای رنگ . صفحات ۵۷۵ سطور ۱۹.
کاغذ : ترکی سفید و آبی . شمارهٔ دفتر ثبت قدیم : ۷۷۹۷۳ . جدید ۶۴۴۷۰

خمسهٔ جامی (فارسی)

از نورالدین عبدالرحمان جامی شامل :
تحفة الاحرار ، سبحة الابرار ، یوسف و زلیخا ، لیلی و مجنون وخرد نامهٔ اسکندری .

جامی دو مثنوی دیگر دارد بنامهای سلسلة الذهب وسلامان و ابسال که با این پنج بنام هفت اورنگ شناخته میشود (وشاید جامی خود این نام نهاده) .

آغاز تحفة الاحرار :

بسم الله الرحمان الرحیم   هست صلای سر خوان حکیم

آغاز سبحة الابرار :

ابتدی بسم الله الرحمان   الرحیم المتوالی الاحسان

آغاز یوسف وزلیخا :

الهی غنچه امیدی بگشا   گلی از روضه جاوید بنمای

آغاز لیلی ومجنون :

ای خاك تو تاج سر بلندان   مجنون تو عقل هوشمندان

آغاز خردنامه اسکندری :

الهی کمال الهی تراست   جمال جهان پادشاهی تراست

نسخه‌ای ازخردنامه اسکندری در کتابخانه موجود است .

رجوع شود به «جامی» ازعلی اصغر حکمت ۱۸۳–۲۰۳ فهرست مجلس ۳

[۳۰۹۷]

نسخه‌ایست مذهب بخط نستعلیق محمودبن نظام مورخ ۹۳۷ و ۹۳۸ . صفحه اول ـ ودوم هریك چند سطردرمیان لوحی بزرگ مذهب ودارای نقاشی با قلم شنگرف و زنگار و آب طلا ودرآغازهریك ازچهارمثنوی دیگر نیزسرلوحی مذهب ومرصع دیده میشود . بین سطورصفحه ۲۹۱ نسخه زرافشان وهمه صفحات مجدول بقلم‌آب طلا ولاجورد . عنوانها باطلا درسوره‌های مذهب وابیات درجداول زرین نوشته شده .

قطع وزیری ۱۸×۲۸، ج : تیماجی با ترنج وچلیپای مذهب ، صفحات : ۳۸۲ ، سطور : ۲۱ (در ۴ ستون) ، کاغذ : اصفهانی ، شماره ثبت قدیم: ۷۷۹۷۶ جدید : ۶۴۴۹

یوسف وزلیخا (فارسی)

ازمولی عبدالرحمان جامی یکی ازپنج مثنوی‌یا هفت اورنگ او.

رجوع به ذیل شماره ۳۱۰۴شود .

[۳۰۹۸]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق مورخ ۹۰۱ ودر استراباد نوشته شده . صفحه اول دارای سرلوح مرصع ومذهب صفحات‌همه مجدول به قلم‌آب طلا ولاجورد وهمه متن وحاشیه است. عناوین وحداول ابیات‌آب طلائی . حواشی برخی ازبرگها تعویض وتعمیرشده .

قطع : خشتی ۱۴×۲۲ ، ج: تیماجی قهوه‌ای صفحات ۲۰۱. سطور: ۱۶(۳ستون) کاغذ سمرقندی شکری (حواشی تعمیرشده‌آبی رنگ است) شماره ثبت قدیم : ۷۷۹۸۱ ، جدید : ۶۴۵۲ .

۱ـ رسائل سعدی (ص ۱ـ۱۰۸ دفتر) (فارسی)

این قسمت شامل پایان دیباچه‌ایست که مطابق این نسخه در ۷۸٤ علی‌بن احمدبن ابی‌بکر بیستون برکلیات سعدی نوشته است وپس ازآن یازده رسالهٔ نثر از سعدی نوشته شده بدین ترتیب :

۱ـ تقریر دیباچه (ص ۲) .

۲ـ مجلس اول ازمجالس خمسه (ص ٦)

۳ـ مجلس دوم ازمجالس خمسه (ص ۸) .

٤ـ مجلس سوم ازمجالس خمسه (ص ۱۲) .

٥ـ مجلس چهارم ازمجالس خمسه (ص ١٤) .

٦ـ مجلس پنجم ازمجالس خمسه (ص ۱۸) .

۷ـ رسالهٔ صاحب دیوان (ص ٢٤) .

۸ـ سؤالات مولانا سعدالدین نظری (ص ٢٥) .

۹ـ رساله نصیحت ملوك (ص ۲۷) .

(کاتب درنوشتن عنوان اشتباه کرده و رسالـهٔ نصیحت ملوك را مجلس پنجم ازمجالس خمسه نوشته) .

۱۰ـ تقریرات ثلاثه (ص ٣٦) .

۱۱ـ گلستان (ص ٤٠ـ١٠٨) .

پایان آن نوشته نشده وباواخرباب هفتم منتهی می‌شود .

آغاز: ازمخادیم عظام وائمهٔ اسلام ومشایخ انام .

پایان: قاصرهمت وکافرنعمت که نه .

هرصفحه ١٩ سطربخط نستعلیق متوسط ـ عناوین بهمان خط بسرخی نوشته شده ـ کاغذ فرنگی خاکستری رنگ آهارمهره دار .

۲ـ آتشکده[بخشی از...](ص ۱۱۰ـ۲۰۲ دفتر) **(فارسی)**

تألیف حاج لطفعلی بیك آذربیگدلی ازآغاز کتاب تا همده‌ی ازشعرای طوس.

آغاز: درطرف حرم دیدم دل بفجه‌ای می گفت...

پایان: که بوقت بی خودیها نکنم شکایت ازتو»

[۳۰۹۹ـمجموعه]

دفتریست بخط نستعلیق تحریری متوسط . ازقرن ۱۳ـه عناوین بخط نسخ یا نستعلیق به‌سرخی نوشته شده اندازه سطورصفحات شماره ۲۹۱ مختلف است .

قطع : رحلی ۳۰ × ۲۰/۵ ، ج : کاغذ ابری سبزوسیاه که گوشه‌ها وعطف آن ازتیماج سیاه است ، صفحات : ۲۰۲ ، سطور : شماره ۱۹:۱ وشماره ۲۴:۲ ، کاغـذ : فرنگی ، شماره ثبت : ۱۴۰۹۰ .

۱- گلستان (ص۱-۱۱۶ دفتر) **(فارسی)**

از ابوعبدالله مصلح بن شرف سعدی شیرازی .

آغاز: منت خدای را عزوجل که طاعتش ...

پایان: بر رسولان پیام باشد وبس

هر صفحه ۲۳ سطر بخط نسخ تعلیق خوب ـ عناوین بهمان خط بسرخی نوشته شده . صفحات ۱ـ ۵ و ۷ ـ ۹ خاص شماره ۱ نونویس کرده‌اند ـ و بخط تحریریست وعناوین آن هم بسرخی نوشته شده ـ صفحه اول کهنه نویس شده تذهیب ضربی از طلا و لاجورد و شنگرف وسرنج وسفیدآب داردو همهٔ صفحات جدول پنج خطی از لاجورد وطلا و مرکب دارد و کاغذامیری، شکری آهار مهره‌دار قسمت نونویس شده کاغذ اصفهانی شکری آهارمهره‌دار

۲- بهارستان (ص۱۱۷ـ ۲۰۰ دفتر) **(فارسی)**

تألیف نورالدین عبدالرحمن جامی شاعر معروف قرن نهم که معروف‌ترین تقلید گلستان سعدیست و برطبق گفته خوداو (درر باعی پایان کتاب) در ۹۰۸ آنرا بپایان رسانیده‌است .

جامی این کتاب را برای فرزندش ضیاء الدین و بنام سلطان حسین ـ بایقراودرچندباب نوشته

این کتاب دراستامبول وبارها درتهران چاپ‌شده است .

آغاز: چو مرغ امرذی‌بالی زآغاز ...

پایان: محمدوآله البررة‌الکرام .

عدهٔ سطوروخصوصیات خط و کاغذ و عناوین و جدولها مانند شمارهٔ پیشین

صحیفهٔ اول سرلوح ضربی از طلا ولاجورد وزنگار وبرنج دارد و درمیان ترنج وسط آن نام کتاب راباشنگرف نوشته‌اند .

۳ـ اخلاق محسنی (ص ۲۰۱ ـ ۳۹۳ دفتر) **(فارسی)**

= جواهرالاخلاق تألیف ملاحسین واعظ کاشفی بیهقی ادیب و واعظ معروف قرن نهم

رجوع به ذیل شماره ۳۰۰۴ این فهرست

آغاز: حضرت پادشاه علی الاطلاق عزت کلمته . ..

پایان: تاریخ هم نویس زاخلاق محسن

عدهٔ سطور وخصوصیات خط و عناوین و تذهیب و جدول کشی و کاغذ مانند شماره‌های پیشین ـ درترنج تذهیب اول کتاب نام آنرا باشنگرف چنین نوشته‌اند «کتاب اخلاق المحسنین تصنیف ملاحسین واعظ » .

صفحات ۶۶ـ۸۳ و ۷۶ و ۸۳ خاص شمارهٔ ۳ نونویس شده است .

۴ـ لطایف الظرایف (ص ۳۹۴ـ ۵۹۴ دفتر) **(فارسی)**

تألیف علی بن حسین واعظ کاشفی معروف ومتخلص بصفی پسر ملاحسین کاشفی که ازادبای نامی نیمه اول قرن دهم ازومشایخ نقشبندیه

مؤلف خودتصریح میکند که این کتاب رادرسال ۹۳۹ پس از آنکه ازحبس هرات آزادشده و درغرجستان (گرجستان) در دربارشاه محمدبن سلطان محمد نصرالدوله بوده‌است ، نام‌او درچهارده باب درلطایف وحکایاتی که ازطبقات مختلف روایت کرده‌اند بپایان رسانده ومنتخباتی ازین کتاب جزومنتخبات فارسی بوسیله شارل شفرفرانسوی وسپس همه کتاب در بمبئی و نیزدرایران بسال ۱۳۳۶ بکوشش آقای گلچین معانی چاپ‌شده. نام کتاب درنسخه‌حاضر «لطائف الطوائف» است و بنوشته ذریعه قاضی نورالله نیزدرمجالس المؤمنین باهمین نام ازآن یاد کرده‌اما درنسخه‌های متعدد دیگراین کتاب (ازجمله درملك ومشهد) لطائف وظرائف است

رجوع شود به ذریعه ۱۸!۳۱۵-۳۱۶

(صفحات ۱۹۳-۱۹۸ از اصل نسخه افتاده و جای آن کاغذ سفید گذاشته‌اند و نیز از پایان نسخه چیزی افتاده است)

آغاز: بعد از ادای لطایف تحمیدات الهی و وظایف صلوات حضرت رسالت پناهی

پایان: گفت جبرئیل بتو می آمد گفت بیشتر

[۳۱۰۰-مجموعه]

دفتریست بخط نستعلیق خوب ۱۰۲۰ . رقم کاتب (برون تصریح بنام خود) در پایان شماره یکم دیده میشود و شماره ۴ نیز ناقص است . صفحاتی از دفتر نونویس است که در ذیل شماره‌ها یاد شد از این ۴ سرلوح مذهب است و هریك از شماره‌ها خود صفحه شماری خاص دارد . دیگر خصوصیات هریك در ذیل آن یاد شده .

قطع : خشتی ۱۱ × ۸/۵ ، جلد : میشن سیاه داغدار، صفحات (مجموع) : ۴۹۷ سطور : ۲۳ ، کاغذ : (بجز برگهای نونویس شده) امیری شکری آهار مهره ، شماره ثبت : ۱۳۷۳۶ .

۱- عروض (ص ۱-۳۳ دفتر) **(فارسی)**

= میزان الاشعار تألیف سیفی هروی شاعر معروف قرن نهم که از جمله کتابهای معروف رایج در فن عروض فارسیست و آنرا در سال ۸۹۶ بپایان رسانده چنانکه در تاریخ اتمام آن سروده است :

سیفی چو رساله‌ای نوشتی دلکش
کش هر که بدید شد دل و جانش خوش
اهل دل از آن چو فیضها می‌یابند
بنویس که هست « فیضها » تاریخش

و «فیضها» بحساب جمل ۸۹۶ است .

فهرست دیوان هند (اندیاافیس) : ۲۰۴۶ فهرست دانشکدهٔ ادبیات : ۳۵۶

۲- بدایع الصنایع (ص ۳۴-۱۴۴ دفتر) **(فارسی)**

درعروض وبدیع تألیف عطاءالدین محمود حسینی مشهدی متخلص بعطائی (م - ۹۱۹) که او نیزازشاعران معروف قرن نهم بوده واین کتاب رابنام نظام‌الدین علیشیر نوائی امیرمعروف دربارسلطان حسین بایقرا در۸۱۸ تألیف کرده ودرتسمیهٔ آن گفته است :

این بحر خیـلات بدایـع انجـام
کـز در صنایعست بـا زیب تمـام
سازد بعطـای حق عطـائی چو تمام
آنرا تو « بدایع الصنایع » کن نام

صاحب ذریعه از این رساله بنام « العروض والقوافی لاشعار الفرس » یاد کرده و گوید «عطائی آنرا از کتاب تکمیل الصناعه خویش بر گزیده است» .

عطائی درآغازوانجام رساله بدایع الصنایع تصریح کرده که تکمیل‌الصناعه را پس ازبدایع الصنایع به بیاض خواهدبرد . وی بعدها بخش آخرتکمیل‌الصناعه را رساله‌ای جدا با عنوان «رساله قافیه » ساخته است .

صاحب ذریعه در ذیل عنوان بدایع الصنایع از کتابی بدین‌نام که وحیدی تبریزی برای برادرزاده‌اش ساخته ، یاد کرده‌اند .

ما از وحیدی تبریزی (م - ۹۴۲) کتابی درعروض وقافیه می‌شناسیم بنـام «مختصروحیدی» یا «جمع مختصر» که آنرا برای برادرزاده‌اش ساخته‌است . (شماره ۲۹۵۹/۳ این فهرست) .

جز این بدایع الصنایع که ازعطائی مشهدی است ، این چند رساله رانیز بنام بدایع الصنایع می‌شناسیم :

بدایع الصنایع منسوب به غزالی .

بدایع الصنایع ازابوعلی حسینی قرن ۱۰ (درتاریخ) .

بدایع الافکار فی صنایع الاشعار ازشکافی (قرن ۱۰) .

بدایع الافکارفی صنایع الاشعار ازکاشفی ـ ملاحسین .

بدایع الاسحارفی صنایع الاشعار ازمطرزی .

بدایع السحرفی صنایع الشعرازابوالفضل منشی شیرازی قرن ۱۰

بدایع الصنایع حاضردارای یك مقدمه و در عروض وسه مقصدست درصنایع لفظی بدین ترتیب :

۱ـ محسنات لفظی .

۲ـ محسنات معنوی .

۳ـ محسنات لفظی ومعنوی.

(نسخه حاضرناقص است واوراقی ازپایان کتاب را ندارد) .

رجوع شود بـه ذریعه ١٥ : ٢٥٩ . ٣ : ٦٤ و ٤ : ٤١٩ فهرست دانشکده ادبیات : ٤٥ـ٤٦ .

آغاز: صنایع مدایح بی قیاس وبدایع لوایح...

پایان کتاب. پرسیدزعامیان یکی تاریخش

بـا وی گفتـم ده جمـادی الاخـر

پایان نسخه : سفعول فاعلات مفاعیل فاعلان واشتراط موافقت .

[۳۱۰۱ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نستعلیق تحریری قرن ۱۲ ، شامل ۲ رساله عروضی اشکال عروضی و عناوین با قلم سرخ نوشته شده وشماره دوم ناقص است .

قطع : خشتی ۱۹ × ۱۲ ، ج : میشن سیاه بدون مقوا داغ کرده ، صفحات : ۱۴۴ ، سطور : ۲۳ ، کاغذ : اصفهانی شکری آهار مهره دار ، شماره ثبت : ۱۳۶۷۸ .

۱ - فضیلت انسان (رسالهٔ ...) (ص۱-۴۱ دفتر) (فارسی)

از محمدبن محمود دهدار.

در صدر و ذیل این نسخه و ده رساله دیگر که با این رساله در دفتر شماره است ، نام مؤلف همچنین آمده‌است.

در ذیل شمارهٔ ۲۷۹۶/۱ این فهرست دربارهٔ محمدبن‌محمود دهدار وابو محمد محمود دهدار سخن رفت و برخی از این رساله‌ها نیز که در آن دفتر است شناخته‌شده

مؤلف خود تصریح میکند که این رساله را برای ابوالغازی مرتضی شاه بن نظام شاه نوشته(مقصودچهارمین پادشاه سلسلهٔ نظام‌شاهی دکن است. ذیقعدهٔ ۹۷۲ تارجب ۹۹۶).

آغاز: حمدوسپاس بی‌قیاس مر خداوندی‌را ...

پایان: وهو یهدی‌السبیل وصلی‌الله علی محمد وآله .

هر صفحه ۱۰ سطر بخط‌تحریری‌متوسط ـ عناوین بهمان خط بسرخی‌نوشته شده ـ کاغذ رقعه‌ای فرنگی سفیدرنگ .

۲ـ ملکات انسانی (ص۴۹ـ ۸۶دفتر) (فارسی)

از محمد دهدار .

این رساله شامل ده قسمتست که هر یك ازآنها را «فقره» نام نهاده .

رجوع شود به ۵۹ این‌فهرست .

آغاز: حمد و سپاس مر خداوندی راست که خواست بندگان ...

پایان: من‌النبیین والصدیقین والشهداءالصالحین .

هر صفحه ۱۵ سطر بخط تحریری متوسط ـ عناوین بهمان خط بسرخی ـ خصوصیات کاغذ مانند شمارهٔ پیشین .

۳ـ رساله در ذوقیات عقلی و معقولات ذوقی (ص۸۹ـ۱۰۵ دفتر) **(فارسی)**

از محمد دهدار فهرست الهیات : ۲۵۸

آغاز: لك الحمد و انت اهل له حمدا یعلو احمد الحامدین ...

پایان: پرتو آفتاب پرورش و مهر گسترش منور و محفوظ بـحق محمد و آله» .

عدهٔ سطور و خصوصیات خط و عناوین و کاغذ مانند شمارهٔ پیشین.

۴ ـ رساله در توحید (ص۱۰۸ـ۱۱۶) **(فارسی)**

از محمد دهدار .

رجوع شود به ص۲۵۸ فهرست الهیات :

آغاز: «جل ربی لا اله الا هو له الحمد فی الاولی والآخره .

پایان: والحمدلله وحده والصلوة علی محمد و آله الطاهرین .

عدهٔ سطور وخصوصیات خط و کاغذ مانند شمارهـای پیشین .

۵ ـ نفایس الارقام (۱۱۸ـ۱۴۵ دفتر) **(فارسی)**

مؤلف خود در مقدمه گوید که این رساله وا در سفر نوشته و درده قسمت پرداخته که هر قسمت را «رقم» عنوان گذاشته است .

رجوع شود بهمین فهرست ص ۵۹ والهیات : ۲۵۸ .

آغاز: ثنا و ستایش مرخداوندی راکه دلیل است ذات او...

پایان: والحمد لله رب العالمین وصلی الله علی محمد و آله الطیبین الطاهرین

عدهٔ سطور و خصوصیات خط و عناوین وکاغذ مانند شمارهای پیشین.

۶ـ الکواکب الثاقبه (ص۱۴۶ـ ۱۶۸) دفتر) **(فارسی)**

= کواکب الثواقب ازمحمد دهدار .

این رساله دارای هفت کوکب است (بتعداد ستارگان سیاره) :

کوکب اول ــ فضل علم .

کوکب دوم ــ کیفیه تعلم.

کوکب سوم ــ اثبات واجب بعقل.

کوکب چهارم ــ اثبات واجب به روش صوفیان .

کوکب پنجم ــ معرفة نفس .

کوکب ششم ــ قضاء وقدر .

کوکب هفتم ــ سر اختلاف علماء و مذاهب.

مؤلف خود گوید که این رساله را برای میرزا یوسف خان نامی که از سادات بوده است نوشته و آنرا در هفت قسمت پرداخت و هر قسمت را «کوکب» عنوان گذاشته است .

رجوع شود به ذریعه ۱۸ : ۱۷۸ الهیات ش ۱۹۲/۷ ــ صفحه ۸۵۸ :

آغاز: الحمدلله الذی علم الانسان مالم یکن یعلم...

پایان: سبب خیر دارین شود الحمدلله رب العالمین.

عدهٔ سطور و خصوصیات خط وعناوین وکاغذ مانند شمارهای پیشین .

کاتب در پایان نسخه رقم کرده :

«تمام شد رساله بعون الله در شنبه ۲۰۹(!) شهر رجب المرجب ۹۹ هوالعلی از رسایل خواجه محمد دهدار است بیداقل الفقرا محمدحسین تحریر گردید».

۷ ــ اشراق النیرین (ص ۱۷۰ ــ ۱۹۹ دفتر) (فارسی)

از محمد دهدار .

مؤلف این رساله را در دوفصل پرداخته و هرفصل را عنوان «نیر» داده است

فهرست الهیات: ۲۵۸ ورجوع شود به ذریعه ۱۸: ۱۷۸

آغاز: الحمدلله رب العالمین حمداً ینبغی لعظمته ...

پایان: و آله الطیبین الطاهرین المعصومین .

عدهٔ سطور و خصوصیات خط وعناوین وکاغذ مانند شمارهای پیشین.

کاتب در پایان نسخه رقم کرده است:

« فقیر حقیر سراپا تقصیر محمد حسین بن عبدالمجید تفرشی در نهایت پریشانی و عسرت و تنگدستی بتحریر این نسخه شریفه پرداخت رجب۹۹ التماس دعا از خواننده است » .

۸ ـ دریتیم (ص۲۰۰ ـ ۲۲۷دفتر) **(فارسی)**

این رساله در شیراز چاپ شده‌است

در کتابخانه آستان‌قدس نیز مجموعه‌ایست از رسائل محمدبن محموددهدار شامل ده رساله وهمانند مجموعه حاضراست‌در ترتیب رساله‌ها و شمارهٔ۸ آن در یتیم (رساله حاضر) مجموعه دیگری مورخ ۱۰۷۷ شامل ۵رساله: در یتیم ، وحدانیات ، ذوقیات ، رقائق‌الحقائق و کواکب الثواقب .

رجوع شود به‌ذریعه۸: ۱۷۸فهرست‌الهیات: ۲۵۸.

آغاز: حمد وسپاس ازلی الاساس مر آفریدگاری ...

پایان: ویهدی السبیل وصل علی محمد وآله .

عدهٔ سطور وخصوصیات خط وکاغذ مانند شمارهای پیشین.

۹ ـ رساله در نسبت افراد (ص۲۳۲ـ۲۴۱دفتر) **(فارسی)**

ازمحمددهدار .

رجوع شود به ذریعه

آغاز: حمد وسپاس مرخداوندی راکه نهال‌وجود ...

پایان: من خلق جدید والحمد لله رب‌العالمین .

عدهٔ سطور وخصوصیات خط وکاغذ مانند شمارهای پیشین.

۱۰ ـ الف الانسانیه (ص۲۴۸-۲۷۳ دفتر) **(فارسی)**

ازمحمدبن محمود دهدار.

دهدار در آغاز این رساله سورهٔ ضحی را تفسیر و تأویل کرده نسخه‌ای ناقص از این رساله در مجموعه‌ای در کتابخانه رضوی (شمارهٔ ۱۰ آن دفتر) است که صاحب ذریعه آنرا دیده است.

رجوع شود به ذریعه ۲. ۲۹۰ و ۱۸۸۸.۸ و ۱۸»

آغاز: «حمدوسپاس وستایش بی‌قیاس حضرت خداوندگاری راست...

پایان. علی‌محمد و آله‌الطیبین الاخیار والاطهار.

عدهٔ سطور وخصوصیات خط وعناوین وکاغذ مانند شماره‌های پیشین.

۱۱ ـ رقایق الحقایق (ص۲۷۶-۳۰۸) **(فارسی)**

ازمحمددهدارفهرست الهیات: ۲۵۸.

این‌رساله‌را دارای یک «فتح» وهفت «دقیقه» است.

آغاز: تبارك اسمك اللهم یامن کل یوم هوفی‌شأن ...

پایان: وآله اجمعین وسلم تسلیماً کثیراً کثیرا.

[۳۱۰۲ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نستعلیق تحریری محمدحسین بن عبدالمجید تفرشی فقیر نعمةاللهی مورخ ۱۲۹۹.

در ذیل بیشتر شماره‌ها رقم‌کاتب دیده میشودو درذیل شمارهٔ ۱۰ خودرا فقیر نعمةاللهی خوانده است.

تاریخ کتابت شماره اول دفتر ۸ ج ۱۲۹۹۲ وشمارهٔ ۱۱ (آخرین رساله دفتر): ۲۰ شعبان همین‌سال‌است.

قطع: خشتی ۲۲×۱۴. ج: میشن خرمایی‌داغ کرده. صفحات (با صفحات سفید) ۳۰۸. سطور رساله اول: ۱۲ وبقیه: ۱۵ کاغذ: فرنگی رقعه‌ای سفیدرنگ. شمارهٔ دفتر ثبت: ۲۲۹۲۵.

مسالك الافهام (عربی)

از شهید دوم زین الدین بن علی بن احمد شامی (م- ٩٦٦) موجود بخش سوم کتاب مسالك الافهام (کتاب النکاح) است تا پایان بخش ششم آن (کتاب الفرایض) .

رجوع شود به : فهرست مجلس ج ٧ - ٣٤٤ دانشگاه ج ٥ - ٢٠٣٥ فهرست مشار عربی - ٨٣٨ .

[٣١٠٣]

نسخه‌ایست بخط نسخ ١١٥٣ . در پایان نسخه یادداشت تملك عباسقلی سپهر بادومهر بیضی شکل ویك مهر چهار گوش ازاو دیـده میشود ، در گوش وکنار برخی از برگهـا نیز مهرهای گوناگونی ازسپهر نقش شده‌است . برگ اول وصالی شده‌است ، عنوان ونشان : شنگرف

آغاز: کتاب النکاح، اعلم ان النکاح یستعمل لغة فی الوطی کثیراً وفی العقد بقلة...

انجام : وذلك مجموع عشرین بنـارافتبین ان القسمة صحیحة والله الموفق تم کتاب الفرایض وبتمامه تم المجلد السادس من کتاب مسالك الافهـام الی تنقیح شرایع الاسلام علی ید مصنفه ... زین الدین بن علی بن احمد الشامی ...، وفرغ منه یوم الاثنین عندالعصر ... ذیحجه سنه ثلاث وستین وتسعمایه کتب فی سنة خمسین - وثلاث بعدالالف ومأتین ١٢٥٣ .

قطع : ٢١×٣١ ج : تیمـاج مشکی مقوایی دارای ترنج و نیم ترنج و کنگـره وکمند گل و بوته دار ، صفحه : ١٠٦٠ صفحه : ٢٥ کاغذ : فرنگی آهار مهره شماره دفتر ثبت قدیم : ٧٤٤٤٤ جدید ٥٧٦٤ .

درر البحار (عربی)

تألیف نور الدین محمد بن مرتضی زندهٔ در (١١١٥) و پسر برادر فیض کاشانی (م-١٠٩١) است .

این کتاب گزیدهٔ بحارالانوار مجلسی و نام کامل آن دررالبحار و ملقب به (نورالانوار) است

مؤلف در این گزیده اسانید و مکررات بحارالانوار را حذف کرد و اخبار صحیح و مورد اعتمادرا دراین کتاب‌درسه بخش گنجانیده است .

نخستین بخش‌از کتاب عقل وجهل تاپایان مبدء ومعاداست که مؤلف (بنابه نوشته‌پایان نسخه مورد گفتگو) ازتألیف آن‌در ۱۱۰۰ فارغ شده‌است .

حاجی‌نوری نسخه‌ای ازاین بخش‌را که بخط زیبای مؤلف نوشته شده‌دیده است وازآن درفیض قدسی یادمیکند .

دومین بخش کتاب دربیان مناقب اصحاب کساء تاپایان باب‌رجعت است(در پـایان نسخهٔ مانوشته : بخش‌دوم درنبوت وشایداین عنوان بهتر ازعنوان مذکور درذریعه است که برای‌بخش دوم‌آورده است) .

سومین بخش دربیان امامت .

رجوع شود به : الذریعة ج ۸-۱۱۹،فیض قدسی ازحاج میرزاحسین‌نوری و ذیل دوم‌بروکلمن - ۵۷۳ .

آغاز: الحمدلله الذی فجرمن قلوب اولیائه‌ینابیع الاسرار ثم صیرها بحاراً امن‌الانوار ... امابعد یقول ... محمدبن مرتضی الشهیر بنورالدین ... هذامنتخب من کتاب‌بحارالانوار...

انجام : بیان‌یفهم من‌سیاق الروایتین ان‌الله تعالی خلقا اخرلکن الامام (ع) لم‌یصرح به‌تقیه‌وخوفا من‌التشنیع تم کتاب‌المبدء والمعادمن‌اجزاء کتاب دررالبحار المصطفی من‌بحارالانوار ویتلوه انشاءالله کتاب‌النبوة ...، فرغ‌منه مؤلفه فی‌عام‌مأیه والف ... وتحیة .

[۳۱۰۴]

نسخه‌ایست بخط‌نسخ نام‌کاتب وتاریخ‌کتابت ندارد ، درپایان این‌نسخه (صفحه ۴۰۰) فهرست ابواب‌کتابت‌که ۱۱۰ باب‌است نوشته‌شده . درگوشه وکنار برگها حاشیه‌هایی بـا

نشان (منه) وافتادگیها ونسخه بدلها یادداشت شده‌است درپایان چندمهر ازعباسقلیخان سپهر نقش شده‌است ، عنوان ونشان : شنگرف .

قطع : ٢٠×٣٠ ج : تیماجی قرمز رنگ دارای عطف دامن دار صفحه : ٣٠٢ س : ٣٠ کاغذ : فرنگی آهاردار ، شماره دفتر ثبت‌قدیم : ٧٤٤٤٥جدید ٥٧٦٥ .

تذکرۀ شعراء (فارسی)

ازاسحاق بیك عذری‌بیگدلی برادربزرگ لطفعلی بیك‌آذرصاحب‌آتشکده ودرگذشتۀ ١١٨٥ . (آغازنسخۀ ما افتاده وانجام‌آن نیزبا نسخه‌های سپهسالار و دانشگاه تفاوت دارد وکمی بیشترازآن‌هاشعردارد) .

رجوع شود به : فهرست دانشگاه ج ١٤- ٣٨١٣ فهرست مجلس ج ١٥٢:٣ فهرست سپهسالار ج ٤٧٠:٢ .

آغاز :

غزال ازپنجۀ گرگ‌وگوزن ازبرثن‌ضرغام
حمام ازچنگل باز وتذرو از مخلب عنقا
زنعلینت مشرف فرق عرش وتارك کرسی
برهنه پای رفت موسی اگربرسینۀ سینا

انجام :

عیب است عظیم برکشیدن خود را
از جمله خلق برگزیدن خود را
از مردمك دیده بباید آموخت
دیدن همه کس را و ندیدن خود را

تمت الکتاب ... فی غرة شهرصفرالمظفر ١٢٣٩ .

[٣١٠٥]

نسخه‌ایست ناقص (آغاز افتاده) بخط نستعلیق شهر صفر ١٢٣٩ در صفحات ٣-٤ یادداشتی است دربیان اصطلاحات صوفیه که‌کاتب اصل اصطلاح ننوشته وجایش راسفید گذارده

است آغاز یادداشت چنین است : ... تصفیه قلب است از کدورات قلب ... عبارت است از آنچه بنده را از خدایتعالی بازدارد ... عبارت است از ترك دنیا ... عبارتست از محافظت جوارح ازما سوی الله وتوجه بحق ... عبارت از اضمحلال رسوم واندراد بعلوم حقیقت محمدی صلی الله علیه وآله .

درگوش وکنار برخی از برگها یادداشتهایی از عباسقلیخان سپهر وملك الشعراء بهار نوشته شده است ونیز گوشه وکنار برخی از برگها وصالی شده است . درمیان بیتها نامهای شاعران بشنگرف یادداشت شده است . در پایان نسخه یادداشتی از فتحعلی بن لسان الملك ملك المؤرخین در ۱۳۲۴ نوشته شده است مهرهایی ازسپهر در حواشی برخی از برگها نقش شده است عنوان ونشان : شنگرف .

قطع : ۱۹ × ۲۹/۵ ، ج : تیماج مشکی مقوایی دارای ترنج ونیم ترنج ، صفحات : ۴۳۸ ، س : ۲۰ ، کاغذ: سفیدفرنگی آهارمهره، شماره دفترثبت قدیم: ۷۴۴۴۶ .جدید ۵۷۶۶

الحکمة العرشیة **(عربی)**

ازصدرالدین محمدبن ابراهیم شیرازی (م – ۱۰۵۰) وبچاپ رسیده است.
فهرست مجلس ج ۵–۲۲۷ فهرست دانشگاه ج ۳–۳۰۰ فهرست عربی مشار ۳۱؛ یادنامه صدری –٤ .

آغاز: الحمدلله الذی جعلنامهن شرح صدره للاسلام فهوعلی نورمن ربه ...

انجام : ونورقلوبنا بانوارالحکمة والیقین بمحمد وآله .

کاتب سپس افزوده: قدفرغت من تسوید هذه الرسالة ... الشیرازی ... فی لیلة الجمعة تسعة عشرمن شهر ذیحجة الحرام من السنة ثلاثة وستون و مأتان بعد الف من الهجرة ... والسلام .

[۳۱۰۶]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق شب جمعه ۱۷ ذح ۱۲۶۳ درگوش وکناربرخی ازبرگها حاشیه‌هایی با نشان : لمحرره ، نوری قدس سره ، اسفار ، ملخص الاسفار، شواهد. یادداشت شده است ازحاشیه‌هایی که دارای نشان«لمحرره»است معلوم میگرددکه کاتب اهل فضل نیز بوده است . عنوان ونشان : شنگرف .

قطع : ۱۱ × ۱۷ ، ج ۰ تیماج زرد یك لا . صفحات : ۱۶۰ ، سطور : ۱۲، کاغذ : اصفهـانی ، شماره دفتر ثبت قدیم : ۷۴۴۴۸جدید۵۷۶۸ .

روضة الانوار عباسی (فارسی)

ازمولی محمدباقر سبزواری (م ـ ۱۰۹۰) .

درتهران سال های ۱۲۸۰ و ۱۲۸۸ بچاپ رسیده .

الذریعه ج ۱۱ : ۲۸۹ فهرست دانشگاه ج ۱۰ : ۱۹۳۱فهرست چاپی فارسی ـ ۲۳۱٦ .

آغاز: افتتاح کلام بنام واجب الاعظام پادشاهی سزد که بمتقضای حکمت بالغۀ ازلیه وضع قانون شریعت غراء ...

انجام : رأفتش که نوربخش اطراف عالم است برساحت امیدخواص و عوام لامع باد والحمدلله ... ونعم الوکیل سنه ۱۱۰٤ .

[۳۱۰۷]

نسخه‌ایست بخط نسخ مورخ۱۱۰۴، درصفحه‌دوم چندبیت شعرفارسی ودعائی یادداشت شده ، درصفحه ۳ یادداشت تملك سیدمحمدحسین سبزواری خشمردانی بامهر چهارگوش او به‌سجع (سیدمحمد الحسینی) وهمین مهردرپایـان کتـاب نیزنقش شده‌است . درپایان کتـاب تملك علی اصغر بن ابراهیم بن محمدبامهر بیضی شکل اودرنقش همین نام درتاریخ رمضان۱۲۹۲ نوشته شده‌است عنوان ونشان ؛ شنگرف .

قطع : ۱۸ × ۳۰ ج تیماج ترکی مقوایی صفحه : ۳۲۶ . س : ۲۵ کاغذ : اصفهانی : شماره دفتر ثبت قدیم: ۷۴۳۳۶ جدید .

جنگ (عربی ـ فارسی)

مطالب این جنگ بوسیله مرتضی بن آقابزرك تهرانی وسیدعلی اکبرچند گرد آمده ودرپایان برخی از یادداشتها، رقم آنان بچشم میخورد. ایـن جنگ دارای پراکندهایی است ازنظم ونثر که فهرست اجمالی آن ذیلاآوردمیشود :

دردفتر این یادداشتها به‌ترتیب نوشته شده:

یادداشتی ازسپهر ودو رباعی بی‌نام (ص۲).

غزل واشعاری ازمولانا آخوند ملامحمد هیدجی (ص۳ـ۷).

ترجیع‌بند واشعاری از ناصرخسرو (ص۸ـ۹).

ترجیع‌بندی ازشاه نعمت‌الله (ص۹ـ۱۱).

ترجیع بندی ازخواجو (ص۱۱ـ۱۳)

جرجیع‌بندی ازهاتف (۱۳ـ۱۶).

ترجیع‌بندی از عراقی (ص۱۷).

غزلی‌از شعور(ص۱۷).

اشعاری ازعرفی (۱۹ـ۲۳).

اشعاری ازسیدعبدالحسین وشیخ‌علی اکبروقدرةقمی‌وعالی قمی‌ومیرزانصرالله متخلص بآبانی وشیخ‌شبستری وشیخ‌مهدی طالقانی وناصرالدینشاه ودرویش‌میرزا آقاسمندرالحق ودرویش مخموروشیخ محمد حسن‌پسرجامی ملامحمد جعفرچاله میدانی متخلص به‌مخفی و ملاغلام علی شیرازی شاگرد میرزا ابوالحسن جلوه و شمس‌الشعرا وحاجی‌مشتری‌وشمس‌المناقب‌دربارۀقبه‌حضرت عبدالعظیم(ص۲۳ـ۲۹) وهمچنین‌اشعاری ازشیخ‌حسینعلی‌خلخالی‌ومیرزاحسین قمی‌وسهایی وعزت‌وفقری وشاهی وادهم وشکوهی وغوصی وطاهروغازی وقدسی،مانی، رضائی حکیمی، میر سیدعلی، نصیمی، هلالی، نظمی، ذهنی، کیفی، مقصدی عطری (ص۳۰ـ۳۹).

قصیده‌ای ازامین‌الاطباء تبریزی که درمدح برادرعزیز آقامیرزا حسن‌خان مهندس‌فرموده‌است (ص۳۹).

شرح‌حال شیخ‌عطار وبرخی ازاشعار او(ص۴۱ـ۵۰)

شرح‌حال سنائی وبرخی ازاشعاراو (ص۵۰).

اشعاری ازمیرزاحسن خان‌مهندس، عنصری، دهلوی، مولی‌غلامحسین‌عراقی

قلندر_ آقای سیدحسن شیخ ابوالحسن خرقانی، محمدحسین پسر حاجی آقا محمد ملایری، سیدخلیل، عطار (ص٥١-٥٥).

اشعاری ازمشفق، میرزاقوام (ص٦٥-٦٧).

گفتار عرفانی (٦٩-٧٠).

فقرودرویشی (ص٨٠).

بیان عبدالرزاق ارجی (ص ٨٤-٨٥).

کلامی ازحکماء (ص٨٦)

کلماتی منظوم ومنثوربدون نام (ص٨٨-٨٩).

سخنی ازصوفیه (ص ٩٠).

اشعاری ازشیخ بهایی وفایدهٔ فلسفی (ص٩٢-٩٣).

چندین قاعده فلسفی (ص٩٨-١٠٠).

قاعده‌ای دربارهٔ اعداد (ص١٠٣-١٠٥).

اشعاری بدون نام (ص١٠٨-١١٠).

گفتاری ازارسطو وشجرهٔ نسب سید بحر العلوم (ص١١٢).

شعری بدون نام (ص١١٤).

کلام فلسفی (ص ١١٦-١١٧).

پرسشی فقهی ازعلامه حلی (ص١١٨).

سخنانی دربارهٔ حضرت عیسی منقول از کتب نصاری (ص١٢٤-١٢٥)

یادداشتهایی درموضوعهای گوناگون (ص١٢٩-١٤٤).

آغاز. رباعی:

گیرم که فلک همدم وهمراز آید ناسازی دهر بر سر ساز آید

انجام : النکرة علی قسمین قسم غیر معین عند المتکلم وغیر معین عند المخاطب. عند المخاطبین فانهم للامعلیون الرجل.

(٣١٠٨)

دفتریست بخطهای نسخ ونستعلیق وشکسته نستعلیق: شکسته نستعلیق مرتضی فرزند آقا

بزرگ‌طهرانی در(ص۵۰-۵۲) و بیشتر دفتر بخط سیدعلی‌اکبر بن عبدالحسین بن‌محمدصادق بن‌مهدی بن علی بن منصوراست که اواهل دانش بود وازاساتید خودیادمیکند رقم‌اودر(ص۵۵، ۶۶،۶۹،۹۰، ۹۲،۹۸،۱۰۱،۱۰۴) وجز آن‌یافت میشودکه‌آنها رادر بین‌سالهای ۱۳۰۸-۱۳۱۱ نوشته است. درص۱۰۹ نستعلیق ازشخصی بنام محمد میلاوی دیده میشود در(ص۲، ۸۵،۹۰) یادداشتهایی ازسپهردیده میشود. نوشته‌های این جنگ به ترتیب نیست و صفحات پایان بعکس‌آغاز آن نوشته‌شده است. درمیان صفحه‌های سفید نانوشته بسیار است. برخی از صفحه‌های‌آغاز دارای جدول‌است. ص۱۷دفتر بامداد مشکی کم‌رنگ نوشته شده ودرص ۷۶ با مرکب‌مشکی جدول شطرنجی ترسیم کرده‌اند.

قطع: ۱۳/۵ × ۲۱/۵ج: تیماج تریاکی‌یک‌لاصفحات:۱۴۶سطور: مختلف‌است‌کاغذ: فرنگی الوان وشطرنجی شماره دفترثبت‌قدیم: ۷۴۴۴۲.جدید :

تاریخ خلفای بنی‌امیه (فارسی)

از عباسقلی خان سپهر کاشانی است و آنرا برای مظفرالدین شاه ساخته.

سپهر در مقدمه گوید درروز سه‌شنبه دوم ذیقعدهٔ ۱۳۱۹ که شرفیاب حضور شدم شاه بنگارش تاریخ سلاطین اسلامیه امر مقرر فرمود.

این کتاب از تاریخ زندگی معاویه شروع شده وبه‌اهتمام معاویه‌درسلطنت یزید پایان یافته است.

آغاز: سپاس خداوندی راکه اخبار مردم برگذشته روزگاران را موجب بصیرت و عبرت دانشمندان حال وهوشیاران استقبال گردانید ... بنده درگاه‌الله و چاکر پیشگاه جهان‌پناه‌عباسقلی سپهر وزیر تألیفات‌ودارالشورای کبری‌معروض میدارد بر دانایان بصیر و بینایان خبیر معلوم‌باد ...

انجام: چون معاویه بهوش آمد و یزید را بدید گفت ای پسرك من چه کردی گفت بمسجد شدم و خطبه بخواندم و مردمان باکمال رغبت با من بیعت کردند و خرسند بازگشتند وبمنازل خود باز شدند و بعضی مکالمات او بااو

[۳۱۰۹]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق‌محمدتقی خان کمال‌السلطنه که‌درحدود سال ۱۳۲۱ نوشته

است . در پایان نسخه این‌یادداشت بخط مؤلف (عباسقلی سپهر) نوشته‌شده : این چندحرف خط فرزندی میرزا محمد تقی خان‌کمال‌السلطنه پیشخدمت حضور مهر ظهور همایونی است.
حرره العبدالجانی عباسقلی سپهر کاشانی فی‌سنة ۱۲۲۱ عنوانها با جوهر شرح یره.
قطع ۱۷×۲۲ ج : مقوایی با عطف تیماج نارنجی صفحات :۷۲سطور : ۱۲ کاغذ: فرنگی آبی . شمارهٔ دفتر ثبت‌قدیم : ۷۴۴۱۰.جدید : ...

تفسیر معین **(عربی)**

از نورالدین محمدبن مرتضی بن محمد مؤمن ، معروف به‌نورالدین اخباری وبرادرزاده فیض‌کاشانی و مؤلف دررالبحار (شماره ... این‌فهرست) .
رجوع شود به فهرست آستانه ج ۱ تفسیر خطی ص۵۸ و فهرست دانشگاه ج۱–۶۵همین‌فهرست ص..

آغاز: الحمدلله الذی جعل‌القرآن وسیلة لنا الی اشرف منازل الکرامه و سلما نعرج به الی محل‌السلامه و سببا نجزی به‌النجاة ..وبعد فیقول ... محمدبن مرتضی‌المدعو بنورالدین ...

انجام : فان کان عدد تلك‌القطعه فرداً فلیفعل و ان‌کان زوجا فلیترك کذا ذکرهما العلامه فی‌مصباحه تمت‌الکتاب فی‌ید ... محمدتقی سمنانی المتخلص بالاثم فی شهرمحرم‌الحرام‌سنه۱۲۸۲ .

[۳۱۱۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدتقی سمنانی متخلص به آثم درمحرم ۱۲۸۲.
درپایان پس‌از رقم کاتب با خط نستعلیق نوشته‌شده :کتابت‌این‌کتاب عزیز از روی نسخه اصل نمودم‌که خط مؤلف ومصنف‌او بود از قرائت‌کننده این‌کلام خدا و از ناظر این کلمات التماس دعا دارم و طلب آمرزش از خدا . سپس مهر بیضی‌شکل به سجع : (محمد اسماعیل) نقش شده ، دومهر بیضی‌شکل‌که سجع آنرا محو کرده‌اند درپایان دیده میشود. پشت نخستین برگ نسخه یادداشتی ازبهار دربارهٔ خرید کتاب‌نوشته‌شده . صفحه‌هادارای کمند لاجورد و جدولهای لاجورد وشنگرف است . عنوان‌ونشان : شنگرف.
قطع : ۱۵×۲۱/۵ ج : تیماج مشکی دارای ترنج ونیم‌ترنج‌گل‌وبوته‌دارارغوانی صفحات:۳۸۸ سطور:۲۶کاغذ فرنگی شمارهٔ دفتر:۷۴۴۱۲ .

غزلان الهند (فارسی)

از آزاد حسین واسطی بلگرامی هندی .

وی نخست در ۱۱۷۷ کتابی بعربی نوشت بنام سبحة المرجان در چهار مقصد که فهرست آن (بنا بنوشته دیباچه این ترجمه) این است :

مقصد اول ذکر هندوستان بهشت نشان از کتب تفسیر و حدیث .

مقصد دوم ـ احوال علماء هند ـ آنانکه صاحب آثارند .

مقصد سوم ـ بعضی از صنایع بدیع هندی و مکمل علم بدیع تازی باصنایع بدیع هندی .

مقصد چهارم ـ فن نایکاهید که ماهیتش بجای خود بیان شود .

بلگرامی پس از پرداختن رساله عربی درچهار مقصد، بدرخواست دوتن از دوستان نزدیکش میرعبدالقادر اورنگ آبادی متخلص بمهربان وصدیق لاله لچهی متخلص به شفیق، در ۱۱۷۸ دو مقصد اخیر این رساله را بفارسی ترجمه کرد و غزلان الهند نام نهاد .

این ترجمه دارای یک مقدمه ودو مقاله است . مقاله اول بیان صنایع بدیعی درچهار فصل :

۱ ـ تعریس صنایع هندی .

۲ ـ صنایع مخترعه مؤلف (ازقبیل تفأل، وفاق ، نذر ، الغضب، کلام الروح، الخارق وجزاینها) .

۳ ـ (درنسخه ماموجود نیست)

٤ ـ در بیان سه صفت قدیم . (دارای سه عنوان الزهرة ـ البینات ، و دائرة التاریخ) .

مقاله دوم دربیان نایکاهید ـ شامل چهار فصل :

۱ـ بیان معشوقات مستخرجه هندیان (در این فصل زنان به شش قسمت تقسیم شده

ودر هر تقسیم دارای اقسامی از قبیل صالحه ، طالحه ، مستنکره ، مختفیه ، غافله و نظائر آنهاست) .

۲ ــ در بیان اقسام معشوقات مستخرجهٔ مؤلف .

۳ ــ اقسام عشاق بر آوردهٔ هندیان .

٤ ــ ذکر عشاق ، بر آوردهٔ مؤلف .

مؤلف از اشعار خود و شاعران بسیار بگواه آورده مانند: خواجه کلان اندجانی عشرتی صفاهانی ، اثر شیرازی ، حرفی اصفهانی ، حیاتی گیلانی ، حلمی اردبیلی قاضی نوری اصفهانی ، تقیا اصفهانی ، رشکی همدانی ، آقابانی نهاوندی ، قزلباش خان امید همدانی ، برهمن گرجی ، عنایة الله سبزواری ، قیلان بیك ، کم گو کشمیری ، آصفی لولی ، شکیبی صفاهانی ، غنی کشمیری ، سهیلی ، عظمدالله بیخبر بلگرامی عبداللطیف خان تنها ، میرزا ابراهیم همدانی ، مقیما تهرانی ، باقیا کاشانی ، جانی مقلد بخاری : دوستاق کرجی ، شکی همدانی ، شبیری لاهوری ، رفیعی کاشی ، میرزکی الدین رازی ، وجدان شهرندی ، شفیق اورنگ آبادی ، کاظم لولی ، ملاحیدر کلوج ، حاج اسماعیل قزوینی ، میرزا شرفخان قزوینی ، فضلی حردوبانی میرزا شرفجهان (یا) شرفخان قزوینی ، افسری کرمنی ، وفا هروی ، میرزا باقر وزیر فرحی ، حکیم شفای صفاهانی ، غافلا طالقانی ، آفرین لاهوری ، باقیا ثانی ، علی قلیخان ، سلطان ، حسن شهری ، شعله اردستانی ، سید صلابت خان ، سید ــ ملکی تویسرکانی ، ایمای اصفهانی ، شیخ عبدالسلام پیامی . ذوقی فتونی یزدی ، طوقی تبریزی ، میرزا حسابی نظیری ، غنیمت کنجاهی ، صانع بلگرامی ، بینش کشمیری ، واقف تبالوی ، زکی همدانی ، نواب ناصر جنگ ، شهید میر صیدی طهرانی ، امیر نجف بلگرامی ، فطرت قمی ، مطلع مترانی ، شبیری سخاوندی ، موسی رضا همدانی ، شرف مازندرانی ، دانش مشهدی ، شیخ علینقی کمره ای ، فتحی اردستانی ، میر شمس الدین فقیر دهلوی ، نسیم یزدجردی ، سید صلابتخان ، آرزوی اکبر آبادی ، عرشی یزدی ، کوکبی ماوراء النهری ، محمد عارف

بلگرامی ، حالتی ترکمان قزوینی،غیری فیروزآبادی ، آذری اسفراینی،نسبتی تسانسری ، حلمی اردبیلی ، ادهم ترکمان بیتاب کراتی ، جلال اسیر،امیر نظام شیرازی، ذکاءبلگرامی ، امیرخان انجام ، تابع قمی،وحیدقزوینی ، امیناء نجفی، افضلی‌الهٔآبادی ، میر افضل‌ثابت ، حکیم الهی قمی، کرمی‌کاشی، شیخ سعدمسیحی عاقل شاه جهانابادی .

دردیگربخشها نیز از اشعار شاعران معروف وغیرمعروف‌و نیزازسروده‌های خود بگواه‌آورده .

مؤلف‌درپایان کتاب(ذیل‌فصل٤ازمقالهٔ۲)سرگذشت‌خودرابه‌اجمال‌یاد کرده و بطور خلاصه آن این است در یکشنبه ۲۵ صفر ۱۲۱۰ درمحله میدانپوره واقع در بلگرام تابع صوبه « اوده» از سرزمین یورپ متولد شده و نسبتش به عیسی‌بن زیدبن علی‌بن الحسین (ع) ملقب به (موتم الاشبال)میرسد و دائی اوسید محمد میربخش ووقائع نگار پاد شاه دهلی بود ، ونزداین چند تن درس خوانده است : میر طفیل محمد ، میر عبدالجلیل (استاد لغت وحدیث و سیر نبوی وفنون‌ادب) میرسید محمد فرزند میرعبدالجلیل (عروض و قوافی) شیخ محمد حیات (که درمدینه صحیح بخاری تدریس میکرده) شیخ عبدالوهاب طیطاوی (که در مکه علم حدیث از او فراگرفته) . وی دست ارادت بمیر سید لطف الله بلگرامی داده بشاه جهان آباد اکبر آباد ، الهٔآباد ودکن و سیوستان و حجاز سفر کرده و در اواخرزندگی‌خویش(سن٦٣سالگی) که این کتاب مینوشتنددراورنگ‌آباداقامت داشته است »

آغاز: (بسمله) سرآمد محسنات کلام ستایش صانعی که خلوت کده تنزیه را وجود اونواخت . ونگارخانه تشبیه را نزول اومزین ساخت وبدیعترین صنایع اقلام درود برمرسلی که بیان‌کامل عیاررا با نسخه برسنجید وشعربلندبرکشید... امـا بعد التماس فقیر آزاد حسین واسطی بلگرامی شنیدنی‌است وگوهر چندی

۱– تراجم‌این شش تن ازعلماء هند در مآثرالکرم و سروآزاد یاد شده .

که بریاران عرض میکند خریدنی که این خادم آستان سخن ...

پایان: دردارالامن اورنگ‌آباد گوشه گیرم وازخاك آستان فقر سرمه کش دیدهٔ ضمیر عمر تنك‌مایه بشصت وسه کشیده وآفتاب زندگی بلب‌بام رسیده حقتعالی خاتمه بخیر گرداند وپروانه بی‌بال پررا بشعله دیدار رساند .

[۳۱۱۱]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق سیدعبداللطیف مورخ ۱۲۵۷، درآغاز نسخه سه برگ‌اضافی است وبرپشت وروی یکی ازآنها نقش مهرمیرزا تیمور شاه (پسرجهانگیر نوه اکبر شاه) وفتحعلیشاه،سکه نادرشاه ، سکه شاه عالم و قصیده‌ای از « اسیر» نوشته در صدر ص۱ تملك « حکیم محمد نورالدین»دیده میشود عناوین بشنگرف وگاه جای آنها سفید است .

قطع : خشتی۲۰/۵ × ۱۴/۵ شماره ج: تیماجی قهوه‌ای باحاشیه‌آب طلائی. صفحات (بدون برگهای سفید اضافی اول‌وآخر نسخه) : ۱۶۰ سطور : ۱۳. کاغذ : فرنگی . شمارهٔ دفترثبت قدیم : ۷۷۰۷۴ جدید : ۶۵۵۳

۱ـ ترجمهٔ جعفریه (ص۱ــ۲۰۰دفتر) **(فارسی)**

رساله جعفریه ازنورالدین شیخ علی بن عبدالعال کرکی (م- ۹۴۰) وترجمه حاضر از حسن بن عبدالغفار ازمعاصران پاشا گردان اواست‌ودرزندگی‌او نوشته

دیباچه کرکی دراین ترجمه نیامده ومترجم خود دیباچه ای برآن نویسد وگوید « به‌التماس بعضی‌ازاخوان مؤمنین‌این ترجمه را پرداخته‌است » .

ترجمه جعفریه بفارسی روان و سلیس و کاملا با متن مطابق است‌جز درچند مورد که جملاتی در توضیح مطلب بر اصل عربی‌افزوده .

در کتابخانه الهیات نسخه‌ای‌هست که تاریخ کتابت‌آن ۱۰۸۳و بخط نستعلیق علی اکبر بن شمس‌الدین کده بونی است و (بنوشته فهرست) مؤلف آن حسن بن عبدالغفار یادشده .

(نسخه حاضر ناقص است وچندبرگ ازآخر ترجمهٔ خاتمه‌جعفریه رافاقد است وپیداست که کاتب نوشته بوده وبعدها ساقط گردیده).

رجوع‌شودبه ذریعهٔ ٤:٩٤ و٥ــ۱۱۱فهرست‌الهیات : ۲۸ .

آغاز: شکر وسپاس وستایش مرمعبودی را که ازجملهٔ مخلوقات خود انسانرا برگزید واشرف خلائق گردانید واز گمراهی وضلالات بهدایت آورد وبنور معرفت خوددل ایشان منور گردانید. امابعدبدانك بعضی از اخوان دین وطالبان راه یقین چنین التماس کردند که رساله شریفه موسومه به‌جعفریه‌را که از تصنیف و تألیف شیخ الاسلام والمسلمین . وحید عصره و فریددهره مدظله العالی علی بن عبدالعالـی است ....بپارسی ترجمه نویسد که تاعام وخاص...ازاومستفید شوند هرچند که این فقیرحقیر کم بضاعت رااستحقاق این امرخطیر نبود بنابرمبالغه والحاح ایشان ... بایددانست که این رساله مذکوره مرتب است برمقدمه‌وبابی چندوخاتمه...

پایان نسخه حاضر: وبسکینه ووقاررود یعنی آرامیده وذکرخدامی گوید .. وغسل سنةاست وبدن‌را پاك کردن و خوشبوی ساختن- وجامه (کلمه اخیر راده صفحهٔ بعدستاکه درنسخه‌موجود نیست) .

۲ ـ جعفریه (ص ۲۰۰ ـ ٤٦٧ دفتر) (عربی)

ازنورالدین علی بن عبدالعالی کرکی (م ـ ۹٤۰) درواجبات ومندوبات نماز، دارای یك‌مقدمه و٤ باب (۱) وخاتمه، وهرباب خوددارای چندفصل است مقدمه، درتعریف وذکر فضیلت نماز .

باب اول ـ درطهارت (دارای چهـار فصل ویك تتمه) .

باب دوم ـ دردیگر مقدمات نماز (٥ فصل) .

باب سوم ـ افعال نماز .

باب چهارم ـ درتوابع نماز دارای ٥ فصل .

درکتابخانه مشهدرضوی نسخه اصل به خط مصنف که تاریخ فراغت ازآن ۹۱۷ است ونسخه‌ای بخطفرزند مؤلف عبدالعالی بن نورالدین مورخ ۹۱۸ موجود است،جعفریه‌درکنارحاشیه‌آخوندخراسانی بررسائل‌شیخ‌وبه‌ضمیمه المقاصدالعلیه

(۱) درذریعه وفهرست دانشگاه تعداد ابواب جعفریه٥ ، قیدشده واشتباه است . دانشگاه ٥ : ۱۸۴۱ -

(شرح جعفریه) به‌چاپ رسیده ، شروحی نیز بر آن نوشته‌شده که در ذریعه و کشف الحجب یادشده ، ترجمه‌آن رانیز (باشماره۳۱۱۲/۱ضمیمه‌نسخه حاضر) شناختیم.

ذریعه ۵ :۱۳۱۱۱ :۱۷۱ فهرست دانشگاه۵ : ۱۸۴۱ وشماره‌های ۵۰۹۳/۱ و... فهرست آستانقدس ۲۰ : ۳۲ ـ ۳۴ (فقه‌خطی) .

آغاز: نسخه حاضر : المعدن والنبات والمشوب بغیره او شاهد حال ...

پایان: وصلوة الاعرابی فانهـا اربع ، ولیکن هذا آخر ما اوردناه فی‌هذه الرساله (والحمد لله الذی وفق لاتمامها وختم الحسین فی‌افتتاحها واختتامها ... و فرغ‌من تسویدها مؤلفهاالعبد المذنب الجانی علی‌بن عبدالعالی و سط‌نهار الخمیس تقریباً عاشرشهر جمادی الاخری سنه سبع عشره وتسعمائه من الهجره ... بمشهد سیدی ومولای ثامن‌الائمه الاطهار ...مصلیا و مسلما .

[۳۱۱۳ـمجموعه]

دفتریست بخط‌نسخ حسینی ۹۲۸، تاریخ‌کتابت ونام‌کاتب تراشیده شده‌اما تاریخ‌هنوز خوانده میشود .

درکنار ص‌آخر جعفریه (شمارهٔ ۲ دفتر) نوشته‌رقم مؤلف بخط ازدیـده میشود این نوشته دربعضی‌نسخه‌ها دردنبال‌سخن مؤلف‌آمده امادراین نسخه‌که ظـاهراً بنظر مؤلف‌رسیده بخط‌خود اودرکنـار صفحه‌سطور جداگانه‌آمده،عنوانها به شنگرف است، درمتن‌وی اصلاحات انجام‌شده، سقطـات‌درحاشیه نوشته‌شده و بربعضی ازجملات خط‌کشیده‌شده عناوین به‌شنگرف

قطع : رقعی ۱۹ × ۱۲/۵ ، ج : تیماجی‌که ‌عطف‌آن با تیماج قرمز روش سجاف شده، صفحات : ۴۶۷ ، سطور : ۱۱ ،کاغذ : سمرقندی شکری ضخیم، شمـاره ثبت قدیم . ۷۸۱۰۱ جدید : ۶۶۰۲ .

المسالك الجامعیه = شرح الفیه (عربی)

ازمحمدبن علی‌بن ابی‌جمهور احساوی برالفیه شهیداول درواجبـات صلوة احسائی هنگـامیکه الفیه شهیدرا درس‌میگفته ،نوشتن این شرح رابرآن کتاب درنجف آغاز کرده‌وپس‌از مدتیکه ازآن بازمانده ، بـار دیگر بسال ۸۹۵ بهنگامیکه باجمعی‌ازیاران درمسجد کوفه معتکف بوده، بخواهش آنان به‌تکمیل

این شرح همت گماشته ودر ۲٤ ربیع آخر سال ۷۹۵ ، آنرا بپایان رسانیده است

این رساله رابرو کلمان وبغدادی درشمار مؤلفات احسائی یاد نکرده‌اند .

این کتاب در کشف الحجب وفهرست طوس ودر ذریعه بنام «المسالك الجامعیه یادشده. پشت برگ اول نسخه حاضر نیز باخطی نزدیك به‌زمان کتابت اصل نسخه ، همین نام قیدشده امادر دیباچه مؤلف کتاب، «المسائل الجامعیه» آمده است وچنین پیداست که دراین نسخه دست کاری شده وشاید دراصل درالمسالك» بجای «المسائل» بوده است .

یکی ازشاگردان احسائی بنام محمدبن صالح غروی ظاهراً نخستین کسی است که درذوالحجه همانسال نسخه‌ای دیگر تهیه کرده (نسخه حاضر) ونسخه خود رابنظر استاد رسانیده وباخود احسائی نسخه رامقابله وتصحیح کرده و کتاب رانزد اوخوانده . احسائی درآغاز اجازه‌ای که بدوداده مقابله وتصحیح نسخه را گواهی کرده است .

این اجازه را (که درپایان نسخه حاضر بخط مؤلف دیده میشود و اینك نقل میگردد) احسائی در مشهد رضوی در ۸۹۶ - یکسال پس از تألیف کتاب و استنساخ این نسخه نوشته است .

انهاه انهاء ... ومقابله فی . . . وفهم جمیع مااشیر الیه من المباحث المتقرره فیه وسال عن جمیع مشکلاتها وغوامضها واستکشف عن جمیع معضلاتها واجبته عن کل ذالك وبینته له بیانا کافیا شافیا .

فاخذه اخذفاهم حازم واعله عارف به وهوالشیخ الفاضل الکامل الورع التقی الصالح شمس الدین محمدبن صالح الغروی تجاوزالله عناوقد اجزت له روایته عنی بالطرق لی الی المشایخ الی الائمه(ع) وکان ذالك فی مجالس متعدده وآخرها الیوم الرابع من شهر جمادی الاولی سنه ست وتسعین وثمان مایه و کتب مصنفه الفقیر الی الله الغفور ، محمدبن علی بن جمهور الاحساوی تجاوز الله عنه وعنی وکان ذالك بالمشهد الرضوی المقدس .

---

۱ ــ نقطه گذاری نشان کلماتی است که دراثرپارگی نسخه، خوانده نمیشود .

[۳۱۰۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ تحریری مرایخ‌محمدبن صالح غروی ومورخ ۸۹۵ ،کاتب که‌از شاگردان مؤلف بوده‌این نسخه رابفاصله چندماه‌پس‌ازتألیف کتاب ازروی نسخه اصل نوشته و آنرا نزد استاد درس خوانده‌وبا نسخه اصل مقابله وتصحیح کرده و توضیحاتی راکه بهنگام خواندن نسخه، درنزد استاد ازاو میشنیده (چنانکه درمتن اجازه نیزبدان اشاره شده) در حواشی نسخه ضبط‌کرده وزیربرخی ازاین جواشی‌نشان «منه‌دام ظله» دیده‌میشود .درکنار بسیاری ازصفحات جمله(بلغت قراته زیا) مقابلته ایده‌الله) وورکنار صفحه‌آخر گواهی مقابله واجازه روایت‌مصنف به کاتب بخط مصنف دیده میشود .برپشت آخری برگ نسخه، بخشی ازکتاب کفایة الاثرفی امامه‌الائمه الاثناعشر آغازشده ودنباله‌آن ازنسخه‌افتاده و بیش ازیك صفحه ازآن درنسخه نیست آغازاین بخش : من‌کتاب کفایة الاثر ان‌الله وملائکته یصلون علی‌النبی حدثنا ...

کنار برگ‌آخر وچندبرگ نخست‌نسخه،مندرس‌است و برخی ازجملات حواشی دراثر اندراس بدرستی خوانده نمیشود .

برگهای نسخه برحسب‌کراسه (بسبك‌قدیم)شماره گذاری شده و مجموعا (۱۵) کراس وهرکراس۸ برگ(۱۶صفحه) است رقم‌کراس‌ها به‌حروف نوشته‌شده .

قطع : رقعی ۱۸/۵ × ۱۳۵ صفحات : ۲۴۹ سطور : ۱۷ ،کاغذ: سمرقندی شماره‌ثبت قدیم ، ۷۸۰۹۲ جدید ۰ ۶۵۹۳ .

الفصول المهمه **(عربی)**

ازشیخ حرعاملی (م-۱۱۰۴) دراصول وقواعد استنباط .

ذریعه ۲۴۵:۱۶ مجلس ٤ ۱۱۳۰

[۳۱۱۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ‌محمدزمان‌بن‌ومورخ ۱۱۰۲ این نسخه نزدمولامحمدتقی‌مجلسی خوانده‌ومقابله‌شده واودرچند جای نسخه ازجمله درکنارصفحه‌آخر گواهی‌کرده .

قطع: خشتی۱۹ × ۱۳/۵ ج: تیماجی مشکی ترنجدار صفحات؛۵۷۵.سطر ۱۹ کاغذ: اصفهانی نازك شماره ثبت قدیم : ۷۸۱۲۳ جدید : ۶۶۵۳

شرح کافیه (فارسی)

ازمیرسید شریف گرگانی (م ـ۸۱۶) برکافیه ابن حاجب (م ـ۶٤۸) درنحو
مجلس ۱۷۱:۶ ۱۰ : ۱۸۰ . مشار :۲٤۳۸

[۳۱۱۴]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق موسی بن عیسی سمرقندی مورخ ازقـرن ۱۱ـ هـ در اکثر برگها آثار آبدیدگی بچشم میخورد اما نوشته ها آسیب ندیده . صفحات مجدول با قلم‌آب طلائی ولاجورد است .

ازآغـازنسخه وپس از برگ اول‌آن اوراقی افتاده وپس از برگ اول یك برگ سفید است کنارچهـاربرگ آخر وصالی شده

آغازنسخه : چون همزه استفهام ، خواه زیاده ، چون‌زید مهمل باشد چون جسق ، خواه مستعمل باشد چون .

پایان : که‌کلمه دیگراست حقیقه‌والله اعلم‌بالصواب ... تمه قدوافق تحریر هذه‌النسخه الدقیق (کذا درنسخه) بعون‌الله الملك‌الشفیق... علی یداضعف عبادالله‌موسی‌بن‌عیسی‌سمرقندی آمین یا رب‌العالمین .

قطع :خشتی‌۱۴/۵ × ۲۲ ج : تیماجی‌عنابی . صفحـات ۴۳۳ :سطور : ۱۵ کاغذ : سمرقندی‌الوان شماره‌ثبت‌قدیم: ۷۸۱۲۰ جدید : ۶۶۵۰

جنگ (عربی و فارسی)

این جنگ را قاآنی شیرازی‌فراهم آورده است . و دربرخی از برگهای آن‌نوشته‌هایا ابیاتی است، که در بالای آن (لمحرره قـا آنی) بچشم میخورد . جنگی است دارای قطعات منثورومنظوم وبخشهایی‌ازرسایل‌فارسی‌وعربی‌ازخوداو ودیگران که اهم آنهابه ترتیب‌آورده میشود :

۱ـ نوشته‌ای‌ازنواب‌اردشیرمیرزا(ص ۱۶) .

۲ـ ابیاتی ازکاتب نسخه (قاآنی) ودیگران (ص ۱۸ـ۱۹) .

۳ـ مجمع‌الامثال (بخشی از ...) (ص ۲۰ـ۲۷) .

اشعاروپراکنده‌هایی از : فردوسی ، محاضرات راغب، موسوی، ابومحمد خازن ، ابیات وکلماتی ازکاتب نسخه قاآنی، بخشی از یکی ازقصاید ابوالشرف ناصح ابن‌ظفر، ابیاتی ازحافظ (ص ۳۲-۳۷) .

۵- خلاصة اللغات (بخشی از ...) (ص ۳۸-۵۱)

وپراکنده‌های ادبی و ابیات گوناگون.

۶- قصیدهٔ تحفة الحرمین ومفاخرالثقلین (ص ۵۲-۵۳) .

آغاز :

صبح خیزان بین بصدر کعبه‌مهمان آمده

جان عالم دیده و در عالم جان آمده

انجام :

فاقه پروردان چوپاکان حواری روزه دار

کعبه‌همچون‌خوان‌عیسی عیدایشان آمده

۷- نفایس‌الفنون بخش علم فصاحت وبلاغت (ص ۵۵-۵۹) .

۸- نامه‌ای به‌یکی ازفضلاء عربی (ص ۶۰) .

۹- نامه‌ای‌به‌عربی به‌نظام‌الدولة پسرامین‌الدولة(ص۶۱-۶۲) .

۱۰- نامه‌ای‌عربی به صدرالممالك امیرزا حعفر (ص ۶۲-۶۳) .

۱۱- نامه‌ای به‌عربی به‌صدرشیرازی (ص۶۳ - ۶۴) .

۱۲- نامهٔ عربی (ص ۶۴-۶۵) .

۱۳- اشعاروپراکنده‌هایی از : صفی‌الدین حلی ، ابن فارض ، شرح قصیده ابن فراس - معری ، عمارةبن عقیل (کتاب الحماسه) ، طغرائی،عباس‌بن اخنف ، امرءالقیس، ابواسحاق، ابوتمام، ابوفراس، خفاجی، ابی‌المسام، صماخ. (ص۶۶-۷۶)

۱۴- منشأت عربی (ص ۷۸-۸۲) .

۱۵- دربیان معرفت وحقیقت (ص ۸۷-۹۳) .

۱۶- اشعاروپراکنده‌هایی ازکشکول ، مجمع‌البحرین ، ابوالعلاء معری ، حیل‌المنجمین (ص ۹۳-۹۸) .

۱۷- **شانه‌بینی** (ص ۹۹-۱۰۲) **(عربی)**

از خواجه نصیر طوسی

آثار واحوال خواجه : ۳۲۰ فهرست مجلس ۹ :۳۵۵

آغاز: الحمدلله علی سوابع النغم وترادف القسم و صلی‌الله علی سیدالامم . . . وبعد هذه مقاله فی احکام النظر فی کتف الشاة تسمن الشاة وتذبح للشی الذی یراد - النظر فیه ثم یستخرج . . . المطر ان رای فی الکتف خطان احمران و فی جانبی الخطین عن یمینها وشمالها...

انجام : الکسوف والخسوف ان رای ممایلی الجانب الایمن حمرة اوسودا وکان فی وسطه دایرة صفراء فالشمس ینکسف وان کانت الدائرة بیضاء فالقمر والحمدلله رب العالمین نقل من نسخه نقلت من خط شیخنا الاعظم ... بهاء المله والدین محمد العاملی ... مثواه .

۱۸- **شانه‌بینی** (ص ۱۰۲-۱۰۴). **(فارسی)**

ذریعه ۱۳: ۱۴

آغاز: حکیمان گفته‌اند که شناختن شانه گوسفند با علم نجوم برابر است همه کس اندازهٔ آن علم ندارند ودر شناختن آن بزرگان دعوی دارند وعلمی نیکوست ومعتمد خواستم که دراین جایگاه یاد کنم تا کسی را که رغبت باشد...

انجام . برف و باران و تنگی اگر ازطرفی که پهن‌تر است بر نیمه بالای کنار شانه دوانگشت سفیدی بود آن سال باران بسیار آید لکن طعام نیك بود و اگر سیاهی خردك باشد پهن باز شده آن سال برف و باران بسیار بود والله اعلم تمت الرساله .

۱۹ - یادداشتی از ابراهیم بن علی بن یوسف شیرازی فیروزآبادی متولد در فیروزآباد ۳۹۳ ومتوفی در بغداد ۴۷۶ (ص ۱۰۶)

۲۰ - اشعار وپراکنده‌هایی : نثری مسجع ، غزلی از کاتب نسخه قاآنی اشعاری

ازابراهیم‌بن مهدی ، لغزی‌دربارهٔ قلم‌ویك‌رباعی‌از ابراهیم‌صولی‌بن عباس‌بن محمد بن‌صولی (منسوب بجدش صول‌ومتوفی و درشعبان۲۴۳) ونیزابیاتی ازابواسحاق ابراهیم‌بن علی‌بن‌تمیم‌معروف به‌حصری صردانی(م-۴۱۳) واشعاری از ؛ ابن خفاجه اندلسی (ابواسحاق‌ابراهیم‌بن ابن‌الفتح‌بن‌خفاجه‌اندسی) و حافظ ابوطاهر احدبن محمد بن احمد بن‌محمد بن ابراهیم سلفه‌اصبهانی ، ابن عبدربه ابوعمر احمد بن محمدبن عبدربه‌بن‌حبیب‌بن جدیربن‌سالم قرطبی ، ابوالعلامعری احمدبن سلیمان تنوخی و نیز از ابوعتاهیه ، ابی‌فراس ، ابواسحاق‌صابی ، یزیدبن معاویه وفقراتی ازالصواعق المحرقه ابن‌حجر (ص۱۰۷-۱۲۳)

۲۱ - بخشی است ازرساله‌ایکه درآن از فراق،اشتیاق،وفا،وداع ،شکرحق وشکرخلق ، شکایت‌روزگار ، شکایت‌ازملال‌واختلال حال وشکایت‌ازابناء دهروجز آنها تحت‌عنوان ابواب وفصول بتازی گفتگومی کند (ص۱۲۴-۱۴۸)

۲۲ - مقالات‌ادبی مقاله ۲۳-۲۵ از کتاب‌مقالات است (ص۱۴۹-۱۷۴)

۲۳ - اشعار و پراکنده‌هایی است باین‌ترتیب نامه‌عبدالرحمان‌بن محمدبن اشعث‌به‌حجاج هنگامیکه عبدالرحان براوخروج کرده بود . اشعاری‌ازکاتب‌نسخه قاآنی‌شیرازی که‌انها را در۱۲۵۲ یادداشت کرده . ص ۱۷۷-۱۸۳)

۲۴-قافیه (رساله‌در...) (ص۱۸۴-۱۹۰ دفتر) **(فارسی)**

ازمیرزا حبیب‌شیرازی‌متخلص به‌قاآنی

آغاز: بعدازتیمن‌موزون‌ترین کلامی که قافیه‌سنجان بلاعت‌بدان‌متکلم گشته اعنی‌سپاس‌وستایش‌حضرت واهب‌العطیات ... نموده میشود که این مختصریست ... بقواعدعلم‌قوافی که بموجب‌اشاره‌بعضی ازاجله اصحاب و اعزه‌احباب‌صورت تحریر وسمت تقریر می‌یابد امیدواری چنان است که بسعادت اصغاء محظوظ وبعین‌رضا منظور وملحوظ گردد . . . مقدمه‌بدانکه قافیه‌درعرف‌شعراء عجم‌عبارتست ازاتمام

آنچه تکرار آن در آخر ابیات واجب باشد.

انجام: خاتمه، قافیه بر دو قسم است قافیه معمول و غیر معمول غیر معمول آن است که بی آنکه درو تصرفی کنند شایسته آن باشد که قافیه واقع شود معمول آن است که بواسطه تصرفی شایسته آن باشد وآن تصرف گاه ترکیب دولفظ باشد چنانکه لفظ است مثلا بواسطه ترکیب بالفظ پیدا و امثال آن صلاحیت آن پیدا کند ... شعر

درآئینه‌روی توگر گویم راست   انوار تجلی الهی پیدا ست

چنانکه کمال اسماعیل لفظ کار درادر قصیدهٔ که مطلعش اینست:

برتافته است بخت مراروز گاردست   زانم نمیرسد بسر زلف یاردست

بروجهی که حرف دال راازجانب ردیف اعتبار کرده است چنانکه میگوید:

خصم سر دلت رافرمان همیکند   زان روی سعدداغ آو بخت کاردست

۲۵ ـ شرح هدایه اثیریه بخشی از شرح هدایه صدرای شیرازی است (ص ۱۹۴-۲۰۱)

۲۶ ـ اشعار وپراکنده‌هایی: شرح بخشی از قصیده لامیه عربی ابیاتی از تهامی، علی بن جهم، ابوالعلاء معری؛ واژه‌هایی برای بکاربردن درقافیه‌ها، بیان بحرهای اصلی درعلم عروض.

یادداشتی از کشکول شیخ بهایی، اصول علم حساب بفارسی مختصری در بیان علوم غریبه (ص ۲۰۲ ـ ۲۵۶).

[۳۱۱۵ـ جنگ]

جنگی است بخط نسخ و نستعلیق حبیب‌الله قاآنی شیرازی شاعر معروف که آن را در ۱۲۵۲ جمع آوری کرده است و در برخی از صفحه‌ها اشعاری از خود باعنوان (لمحرره قاآنی) یادداشت نموده است درآغاز و پایان ومیان نسخه صفحه‌های سفید زیادی وجوددارد.

قطع: ۱۶×۲۱ ج: پارچه‌ای قرمز صفحات: ۲۵۶ سطور: ۱۵، ۱۸، کاغذ: فرنگی و اصفهانی شمارهٔ دفتر ثبت: ۷۴۴۲۳.

داستان وامق وعذرا (فارسی)

از ظهیرالدین کرمانی زنده در ۹۲۶ -

پایان این نسخه با نسخه دانشگاه تفاوت دارند

فهرست دانشکده ادبیات ـ ۲۳۴

آغاز: حمد بیحد وثنای بیعدد مخصوص صانعی هست که بحکمت کامله ورحمت واسعهٔ خود... انی جاعل فی الارض خلیفه...

انجام:

مراساز ازطریق خویش آگاه   مبادا نفس سرکش کم کنم راه

تمت در یوم شنبه سوم شهر ربیع الاول ۱۲۹۲

من نوشتم صرف کردم روزگار   من نمانم خط بماند یادگار

نوشته بماند سیه بر سفید   نویسنده را نیست فردا امید

نوشتم من اینك بخط غریب   و نصر من الله فتح قریب

[۳۱۱۶]

نسخه ایست بخط نسخ شنبه سوم ربیع الاول ۱۲۹۲ . یك برگ اول کتاب ودو برگ از پایان آن وصالی شده است . پشت نسخه کسی کتاب را بهاشتباه ازظهیر اصفهانی پنداشته . عنوان و نشان : شنگرف.

قطع: ۱۴ × ۲۳/۵ .ج: پارچه پلاستیکی صفحات ۲۰۷: سطور ۱۴ کاغذ اصفهانی شماره دفتر ثبت قدیم : ۲۴۲۸۲ . جدید : ۵۶۱۷

۱ ـ رساله‌ای درحساب (ص ۱۰-۲۱۳ دفتر) (فارسی)

ابو اسحاق غیاث الدین کرمانی که از محاسبان و منشیان و شاعران روزگار شاه طهماسب اول است این رساله را بنام خواجه عبدالقادر کرمانی عبدالقادر کرمانی فرزند خواجه عبدالرشید که از اعیان و اشراف آنزمان بشمار

است نوشت و آنرا دریك مقدمه‌وچهار دفعه و یك خاتمه ترتیب داد.(آنچه دراین دفتر موجود است مقدمه و دفعه‌اول‌ودوم‌آن‌رساله‌است) .

وی درآغاز این‌رساله قصیده‌ای بنام شاه‌طهماسب‌ونیز اشعاری دربارهٔخواجه عبدالرشیدو خواجه عبدالقادر گفته واز این‌رساله‌ها ازحساب‌یاد کرده‌است:

۱– بحرالسیاق از شرف‌الدین‌فضل‌الله .

۲ –شمس‌السیاق که خواجه شمس‌الدین صاحب دیوان‌بنام خواجه‌میراحمد خانی ترتیب داده .

۳ ـ رساله تعلیم سیاقت از خواجه سلیمان شاه کرمانی.

٤ ـ قواعدالحساب از خواجه‌محیی‌الدین کرمانی .

مقدمه رساله‌حاضردارای سیزده فصل در بیان‌مطالب مختلفه و دفعه‌اول‌بیان ترتیب روزنامچه ودفعه دوم بیان توجیه وترتیب‌دفاتراست .

در کنار برگهای اوائل کتاب حاشیه‌های بی‌نام‌ونشان نوشته‌شده‌است رساله تدارك‌السموم‌ازغیاث‌الدین کرمانی‌درفهرست۹ با شماره شناسانده‌شد رجوع شود به : تاریخ عالم آرای عباسی زندگـی شاه طهماسب و صفحه ۱۶۷ وفهرست ۹ ص۸۳

آغاز:

ای نام تو سردفتر مجموعهٔ راز   آن به که کنم نسخه‌بنامت‌آغاز
ازنام‌تومجمل‌جهان گشت‌درست   وز ذکرتوقانون‌دوعالم‌شده ساز

تفصیل هرمجمل ومجمل هر مفصل حمد حضرت‌باقی‌سزاواریست که‌صحایف رنگ آمیز اوراق خزان وبهار و اوراق سفیدوسیاه لیل‌ونهار رقمی‌ازدفترآفرینش اوست وورقهای رنگین دفاتر گل‌رعنا...

انجام : (ص۲۱۱ دفتر) مخفی‌نماند که در اینصورت رقمه ابتیاع شده دفعه دفعه نوشته‌شده میتوان دودفعه بنویسند وبهمان اسم اکتفا نمایندامااقسم‌اول‌راکاتب اولی است وعمل‌تبدیل‌راچنین‌بایدنوشت...تمت‌الکتاب بعون‌الملك‌الوهاب فی‌یوم–

الاحد ثلث شهرمحرم... فی‌ید . ابراهیم ... سنه ۱۲۱۵

۲ ـ **جداول مختلفه** (ص ۲۱۴ ـ ۲۲۳ دفتر) **(فارسی)**

در این بخش دفتر چندین جدول از هیئت به این ترتیب آمده است .

۱ـ جدول خسوف .

۲ـ دایره پیدایش کسوف .

۳ـ جدول پیدایش قوس و قزح .

۴ـ جدول ستاره دمدار.

۵ـ چندین بیت درمنازل قمروبرخی از احکام نجومی.

۶ـ جدول سعدونحس ایام وبروج وکواکب .

۷ـ جدول اختیارات حالات قمر وجزآن.

۳ـ **سی‌فصل** (ص۲۲۴ ـ۲۶۹دفتر) **(فارسی)**

از خواجه طوسی وفارسی آنست .

احوال وآثار خواجه ص۲۲۵ فهرست چاپی فارسی : ۹۹۴

آغاز: الحمد لله رب‌العالمین والصلوة علی‌محمد وآله اجمعین اما بعدچنین گوید محرر این‌اصول ومقرر این‌فصول خواجه نصیر طوسی قدس‌الله روحـه این مختصریست درمعرفت تقویم مشتمل‌است برسی‌فصل ...

انجام : اما در شری متصل به سعدنیرین قیاس و به این‌مختصر بدین قدر اختصار کردیم اگر کسی‌زیادت ازین خواهد به دیگر کتب این‌علوم رجوع‌نماید والله اعلم . فی‌یوم‌الجمعه فی سنه۲۴شهرذیقعده ۱۲۱۴ بحسب الخواهش مخدومی مطاعی میرزا عباسعلی مرقوم گردید العبدالاثیم ابراهیم نمارستاقی...و خاصته

۴ـ**حساب** (رساله‌در ...) (ص۲۷۳ ـ ۳۷۲دفتر) **(فارسی)**

مؤلف شناخته‌نشده . درآن‌از کسی‌و کتابی یادنشده‌است این کتاب در سه مقاله ترتیب‌یافته‌است .

مقاله‌اول دربیان‌حساب اهل‌هند ودر آن دوباب‌است.

۱ ـ دربیان حساب صحاح ودر آن‌هشت فصل‌است .

۲ ـ دربیان حساب کسور و در آن یك مقدمه ودوازده‌فصل است.

مقاله دوم دربیان حساب اهل تنجیم و در آن‌یك‌مقدمه وشش باب‌است.

مقاله‌سوم دربیان مساحت ودر آن یك‌مقدمه ودو فصل آمده است.

صاحب ذریعه از این کتاب یاد کرده و نسخه‌ای از آنرا در کتابخانـه سید شیرازی دیده است.

الذریعه ج ۷:۵ .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین والصلوةوالسلام‌علی‌خیرخلقه محمدوآله‌اجمعین امابعداین رساله‌ایست درعلم‌حساب، مقدمه‌درحساب اهل‌هند. بدانکه حکمای‌هند خواسته‌اند که در کتاب اعداد اختصاری کنند ازاینجهت نه رقم وضع کرده‌اند از برای‌اعداد مادون‌عشره یکی تانه بدینصورت ۱،۲،۳،٤،۵،٦،۷،۸،۹ ومرتبه‌اول رادر حساب ازطرف یمین‌ازبرای احادمعین کرده‌اند دویم‌را ازبرای عشرات وسیم رااز برای‌مأت وبازسه مرتبه دیگر که بعدازین میآید.اولین ازبرای آحادألوف‌ودویم ازبرای عشرات...

انجام : امادر مثمن طریقش است که مثمن که ضلع‌بیست وچهار گز باشد عرضش‌دوضلع وربع‌نیست. ضلعی‌باشد. یك‌ضلع که بیست‌وچهارزرع‌است‌ودرضلعی. ضرب کنند هزار و هفتصد وهشتاد و چهار شود و این مساحت بـاین مثمن است وهوالمطلوب‌تمت. فی‌یوم‌الاثنین ثلاث عشرشهرجمادی‌الثانیه سنه‌ثلاث عشرومأتین بعدالالف فی‌ید. ...سنه ۱۲۱۳..الطاهرین.

[۳۱۱۷ ـ مجموعه]

دفتریست بخط شکسته نستعلیق‌ابراهیم نمارستاقی در۱۲۱۴ که‌آنرا بنابخواهش‌مخدوم خودمیرزا عباسعلی نوری‌نوشته‌است رقم‌کاتب درپایان رساله‌های ۱و۳و۴دیده میشود وآنچه مسلم‌است دررقمی‌که درپایان‌مثل ۱و۴یادشده تصرف‌کرده‌اند وآثارمحونمودن نیزدرپـایان آندورساله پیداست‌تنها رقمی‌که دست‌نخورده رقم‌پایان مثل۳است. درآغـاز دفتر(ص۱ـ۹)

چندین یادداشت که در بارهٔ استخاره اختلاجات اعضاء، اشعار معراج رفتن پیغمبر وحز آن است نوشته شده. مهرچهار گوش به نقش: (عبده عباس علی) همان کسیکه کاتب این دفتررا بخواطر او نوشته در آغاز و پایان مثل ۱ آمده است میان ش۲ و ۳ اشعاری در بـاره احکام نجوم و دایره منازل قمر یادداشت شده (ص۲۷۰-۲۷۲) در پایان دفتر (ص۳۷۳-۳۷۹) چند یادداشت گوناگون نوشته شده جدولها وشکلها وعنوانهای این دفتر بـه شنگرف وقلم مشکی نوشته شده. عطف پائین کتاب ونیز گوشه پائین کتاب سوخته و آثار سوختگی ودود درهمه صفحه‌ها نمایان است ولـی نوشته‌ها آسیب ندیده.

قطع خشتی : ۱۴×۲۱ ج تیماج مشکی مقوایی صفحات: ۳۸۲ سطور. ۱۲ کاغذ: سفیدوآبی اصفهانی شماره دفتر ثبت قدیم: ۷۴۳۹۴. جدید: ۵۷۲۰

گنجینهٔ نشاط **(فارسی)**

از معتمدالدوله میرزا عبدالوهاب نشاط (م ـ ۱۲۴٤) این گنجینه دارای پنج درج است بدین ترتیب :

درج اول : دیباچه‌ها خطب ؛ وقف‌نامه‌ها و نکاح‌نامه‌ها و توصیف بعضی از ولایات

درج دوم : بر نامه جات ومخاطبات وفرامین و احکام همایـون اعلیحضرت شاهنشاهی .

درج سوم : عرائض شاه وشاهزاده‌ها و مکاتبات ومراسلات .

درج چهارم : مناجاتها و رسالهٔ آداب عبودیت و نصـایح و واردات وجدی وتغزلات نثری .

درج پنجم : دیوان نشاط (مثنویات غزلیات ورباعیات) .

این کتاب در ۱۲۸۱ بچاپ رسیده .

ذریعه : ۱۱۸۹ و ۱۸ : ۲۴۸ دانشگاه ۲ . ۲۱۱ ـ ۲۳۹ فهرست حقوق: ۱۷۸ . مشارفارسی: ۱۳۲٤ .

آغاز درج اول: (بسمله) ابواب مخزون وجوذحکم...

[۳۱۱۸]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق مورخ ۱۲۴۸ دارای ۵ سرلوح است که باقلم آب طلایی گل

و بوته سازی‌شده و بین سطور دوصفحه‌اول زرافشان وحواشی‌آن نقاشی‌و گل‌و بوته آب‌طلاست. همه‌صفحات طلاولاجورد وشنگرف. جدول‌وکمند دارد درون هردوجلدیك‌شاخه‌گل نرگس باقلم‌روغنی نقاشی‌شده‌عنوانها شنگرف‌است.

قطع: رحلی ۳۰×۲۰ ج: روغنی. صفحات: ۵۲۱، سطور ۱۵. کاغذ فرنگی سفیدآهار مهره‌دار شماره ثبت‌قدیم: ۷۷۹۷۷ جدید: ۶۶۶۴

جواهر الکلام (عربی)

شرح شرایع الاسلام‌محقق‌حلی‌ازشیخ‌محمد حسن‌اصفهانی نجفی (م-۱۲۶۶) (نسخه حاضربخش کتاب‌الزکوة است از کتاب جواهر تاپایان صوم).

رجوع شود به‌ذریعه ۵: ۲۷۵ همین فهرست ص ۱۷۷

[۳۱۱۹]

نسخه‌ایست بخط‌نسخ تحریری ازمهدی‌بن ملازین‌العابدین نجف‌آبادی مورخ۱۲۵۵ طرف‌بالای حاشیه سفیدبرگ اول نسخه‌پاره‌شده ولی به‌متن آسیبی نرسیده.

آغاز: بسمله، کتاب الزکوة‌التی‌هـی‌لغةالطهارة ومنه‌قتلت نفسازکیة، قدافلح‌من‌زکیها، مازکی‌منکم من‌احد ... هی ازکی‌لکم واطهرلاولویةالتاسیس ...

انجام: اقل‌الاعتکاف وعلی کل‌تقدیرفلایخفی علیك‌التحقیق فی‌الجمیع والله‌هوالعالم کاتب افزوده«تمت‌الکتاب کتبه‌مهدی‌بن ملازین‌العابدین نجف‌آبـادی فی غره شهرربیع الاول من شهور سنه۱۲۵۵»

قطع‌خشتی۱۵×۲۰ ج: کالینگورباعطف‌وحاشیه ازتیماج‌قهوه‌ای. صفحات: ۸۰۲سطور ۲۵کاغذ: فرنگی سفید: شماره‌ثبت قدیم ۶۶۹۸۵. جدید: ۶۴۰۱

لوامع صاحبقرانی = لوامع قدسیه (فارسی)

شرح مولی محمدتقی‌مجلسی (م-۱۰۷۰) برمن‌لایحضره‌الفقه‌تألیف‌محمدبن‌علی بن‌بابویه‌صدوق (م-۳۸۱).

نسخه حاضر بقیه کتاب الصلوة است تا پایان صلوة

رجوع شودبه ص۵۷۵ این فهرست.

[۳۱۲۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ شکسته نستعلیق عبدالرضا بن محمدهاشم حسینی مورخ ۱۰۷۰ درحواشی تصحیحات و نسخه بدلها ثبت شده‌در پشت برگ اول مهر محمد بن محمد شفیع و یادداشت اودرباره این کتاب دیده‌میشود، عناوین شنگرف است. پشت برگ آخر وروی یك برگ اضافی آخر نسخه چند نوشته مختلف موجود است از آغاز نسخه اوراقی افتاده.

آغاز: وحال آنکه وجود وبقای من باوست وتوکل برومیکنم در جمیع امور وپناه می بریم بخداوندی که شنوا وداناست ازشر شیطان رانده‌درگاه الهی پس بدرستی که هرگاه این کلمات رابگوئی شیطان‌راکشته ویامیکشی اوراوزجر میکنی اوراوازخوددور میکنی وروی عن عمر بن یزید انه قال شکوت الی ابی عبدالله (ع)...

پایان: تمام شدربع اول ازکتاب من لایحضره الفقیه تصنیف محمد بن بابویه قمی منزه سازدحق سحانه وتعالی روح اوراودرعقب این جلداست جلددویم که اولش ابواب زکوتست واین قانون مصنفین است که ترتیب مجلدها معلوم بود والله اعلم. کتبه المذنب عبدالرضا بن محمدهاشم الحسینی غفرذنوبها آمین بتاریخ سلخ محرم الحرام سنه سبعین بعدالف

قطع: خشتی.. × ... ج: تیماجی زردرنگ صفحات :...سطور: ۱۹ کاغذ: اصفهانی.

شماره ثبت قدیم، ۶۷۰۰۲ جدید: ۶۴۱۷،

۱ـ سی فصل (ص ۱ـ۲۰ دفتر) **(فارسی)**

تألیف خواجه نصیرالدین طوسی.

ذریعه ۱۲: ۲۹۱ دانشگاه ۹۰۱:٤ مجلس ۱۰: ۳۳۲

آغاز: رب تمم قال افضل المتاخرین نصیرالدین ...

پایان: الی الکتب المؤلفه فی هذاالفن.

۲ـ هیئت (رساله..) (۲۱ـ۴۲ دفتر) **(فارسی)**

ازمولی علی قوشچی رسالهٔ مختصریست شامل دوقسم درهیئت ونجوم واختیارات وبنام «فارسی هیئت» معروفست وکرارا درمجموعه های کتب ریاضی چاپ شده.

آغاز: رب تمم بالخیر الحمدلله رب العالمین...

پایان: والیه‌المرجع والمآب وصلی‌الله‌علی محمدوآله‌اجمعین .

۳ـ جمع مختصر (ص۴۳ـ۸۴ دفتر) **(عربی و فارسی)**

تألیف وحید تبریزی (م‍ـ ۹۴۲)

رجوع شود به‌ص۳۹۱ این فهرست.

آغاز: رب‌تمم‌بالخیر سپاس بی‌قیاس واجب‌التعظیم را.

پایان: اورا کفایت باشدوالله‌اعلم بالصواب والیه المرجع و المآب.

۴ـ خط ترکی وسیاقی‌واوهل‌ومشجر (گفتاردر...) **(فارسی)**

(ص۸۵ـ۹۲دفتر)

این گفتارفصلیست که از کتابی گرفته‌اند.

آغاز: باید، که ازانواع خطوط ورسوم وآداب .

پایان: بهمین طریقه‌باید نوشت ودانست‌والله‌اعلم .

۵ـ کاغذ ورنگهای الوان گفتاردربیان ... **(فارسی)**

(ص۹۳ـ۱۰۳ دفتر)

این گفتارنیزفصلیست که از کتابی گرفته‌اند و در پایان آن چهارده سطراز آغاز کتابیست در وفق اعداد که بقیهٔ آن ازمیان رفته است .

آغاز: کاغذهای جمیع بلادرا تجربه کرده‌اند ...

پایان: برحسب ارادت‌کاتب واقع‌نشود والله‌اعلم بالصواب

[۳۱۲۱ـ مجموعه]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق قرن۹ـه درپایان شماره ۲، بخطدیگر، تاریخ ۹۰۸ گذارده شده‌واین نشان‌میدهدکه نسخه‌قبل ازاین‌تاریخ نوشته شده. عناوین به شنگرف .

قطع: رقعی: ۱۶ × ۱۲ ج: میشن خرمایی داغدار. صفحات ۱۰۳ سطور: ۲۰. کاغذ سمرقندی شکری‌رنگ آهارمهره‌دار شماره‌ثبت: ۲۴۱۰۳

١ـ شهاب الاخبار (ص٢ـ٢٣ دفتر) (عربی)

تألیف قاضی ابوعبدالله محمد بن سلامة القضاعی (م ـ ٤٥٤)
در آغاز نسخه حاضر طریق روایت این کتاب را بوسیله علامه حلی از مؤلف بنقل از اجازهٔ شیخ حسن صاحب معالم، روی یك صفحه نوشته شده .
دار الکتب چاپ ١٩٢٤، ١٢٩ و چاپ سال ١٩٦٤ ج٢: . فهرست مشار ـ عربی ـ: ٥٧٨

آغاز اجازه: الطریق الی کتاب الشهاب علی مافی اجازه المحقق الشیخ حسن بن الشیخ زین الدین الشهید الثانی رحمه الله حیث قال فیها و یروی ای العلامة الحسن بن یوسف بن المطهر الحلی ره کتاب الشهاب فی الحکم والاداب من کلام رسول الله صلی الله علیه و آله تألیف القاضی ابی عبدالله محمد بن سلامة القضاعی المغرب ... المدائنی عن ابی القاسم ابن الحصین عن القاضی ابی عبدالله القصای و فی اجازة الشیخ نجم الدین جعفر بن نما اجازلی ...

آغاز کتاب: (بسمله) و با توفیقی الا بالله اخبر الشیخ الاجل العارف ابوالقاسم هبة الله بن علی بن مسعود... امابعد فان الالفاظ النبویه والاداب الشرعیه جلاء لقلوب العارفین و شفاء الادوآء ...

انجام: باب الدعآء الذی ختم به الکتاب اللهم انی اعوذبك من علم لاینفع و قلب لایخشع و دعآء لایسمع و نفس لایشبع . اللهم انی اسألك عیشة سویه و منیة تقیة ولافاضح انتهی .

٢ـ کلمات قصار حضرت رسول (ص) (ص٢٤ـ٢٦ دفتر) (عربی)

شیخ صدوق در من لایحضره الفقیه، پاره‌ای از سخنان کوتاه که از جوامع الکلم پیغمبر (ص) است گرد آورده و در این بخش از دفتر حاضر نقل شده.
این کلمات بوسیله حضرت صادق (ع) نقل شده و پس از پایان آن نیز کلماتی چند بروایت مسعدة بن صدقه (مرسله) ثبت افتاده است.

آغاز: من کتاب من لایحضره الفقیه للشیخ الصدوق... و من الفاظ رسول الله

صلی الله علیه و آله الموجزه التی یسبق الیها : الیدالعلیا خیرمن الیدالسفلی ۰ ماقل و کفی خیر مما کثر والهی، خیر الزاد التقوی، راس الحکم مخافة الله عزوجل، خیر ماالقی فی القلب الیقین، الارتیاب من الکفر ، النیاحه من عمل الجاهلیه. الخمر جماع للاثام ، السعید من وعظ بغیره ، الشقی من شقافی بطن آمد...

پایان فقال الصادق جعفر بن محمد هذاقول رسول الله (ص) وفی روایةمسعدة ابن صدقه قال للمؤمن علی المؤمن سبعه حقوق واجبه ... وان لا یقول فیه بعدموته الاخیرا

۳ـ وصیت حضرت رسول (ص) به فاطمه (ع) (۳۱ـ۴۰ دفتر) (عربی)

مجلسی این وصیت را در بحار از روضهٔ کافی نقل کرده است و شامل پندها ـ و کلمات حکمت آمیز و احکام اخلاقی در شئون مختلف زندگی است و فقرات آن با عنوان «یافاطمه» آغاز میگردد .

در آغاز وصیت، سخنانی که در یکی از خطب معروف منسوب به حضرت علی دربارهٔ زنان آمده بعین همان عبارات در اینجا از رسول الله (ص) نقل شده .

آغاز: قال حدثنا اسمعیل عن الحسن قال حدثنا محمد بن احمد قال حدثنا صالح عن یحیی عن ابی امامه الباهلی قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم لفاطمه احفظی نفسك مما یکون اکثر حطب جهنم قالت یارسول الله و لم ذلك قال (ص) لان النساء لم یصبرن علی علی شدةقط... و یکفرن النعمه و یکثرن اللعن...

انجام : ودمعت عینهاو کانما دمعت من خشیة الله تعالی ، تمت الوصیة والحمدلله رب العالمین .

در ذیل وصیت نامه دو فقره به نقل از کشکول شیخ بهائی دربارهٔ شهر اصفهان وخواجه ربیع و نیز در کنار همین صفحه سخنی از مجلسی دربارهٔ استخاره بنقل از اکلیل المنهج وروی صفحه بعد جدولی از اسامی خداوند به حروف دیده میشود

۴ـ نورالانوار المبین فی حکم اخ الرسول الامین (عربی)

(ص ۳۸ـ۸۴ دفتر)

ازمحمدبن غیاث‌الدین الشیرازی طبیب. وی ازکلمات قصارعلی (ع) که سید رضی درنهج‌البلاغه آورده گزیده‌ای فراهم‌وماترتیب حروف الفباء باتقسیمی‌خاص مرتب ساخته . در حرف همزه نخست‌کلماتی راکه باالف ولام زائدآغاز میگردند (مانندالدین تعصم والدنیاسلم) و سپس بترتیب کلماتی که بلفظ امر ، بلفظ احذر، وبلفظایاك یادکرده‌است .

پس ازحرف همزه ، به حرف الف پرداخته ودر حرف الف نیزترتیبی خاص دارد بدینگونه که نخست کلمات‌آغاز شده باحرف‌استفتاح (الا) را یاد کرده‌وبدنبال‌آن بترتیب‌کلماتی است آغازشده‌با ضمیرمتکلم(انا)،آغازشده‌با«انی» ، بالفظ «انکم» ، بالفظ «آفة» وآغازشده‌بالفظ«اذا» .

درحرف باء و دیگرحروف نیز بدینگونه که یادشد ترتیبی خاص دارد .

عنوان باب یا فصل ندارد وهریك ازبخشها را بدینگونه‌آغازمیکند «ومما انتخبته مماورد فی حرف ... بلفظ...»

محمدبن غیاث‌الدین طبیب ، این کتاب را درسالهای پیری پرداخته و در دیباچه کتاب این نکته‌رایاد کرده است .

آغاز: بسمله، وبه‌نستعین الحمدلله الذی خلق‌الانسان بقدرته‌وهدانا بتوفیقه الی جادة طریق حکمته وفضلنا بتوحیده و جعلنا شهداء علی سایر اهل ... وبعد فیقول الفقیرالمعترف بالذنب والتقصیرالراجی عفوربه القدیرالقریب محمدبن غیاث‌الدین الشیرازی الطبیب اصلح‌الله احواله لدیه وغفرله ولوالدیه ، لماارایت انه قد مضی عمری ... تاسفت علی اضاعتی لاننی لم‌اقدم لاخرتی فیما مضی من‌زمنی شیئا ... وسمیته نورالانوارالمبین ... ومما انتخبته من حکمه علیه‌السلام من‌حرف الهمزه ... الدین‌یعصم والدنیا تسلم ، الدین یحل والدنیاتذل...

انجام : یتکلف من‌الناس مالایؤمن ویضیع من نفسه ما هوا کثر یامرالناس ولا یاتمرو یحذرهم ولایحذر، تم‌الکتاب بعون‌الله الوهاب وصلی‌الله علی خیرخلقه محمد والال والاصحاب وحسبناالله و نعم‌الوکیل ولاحول ولاقوة الابالله‌العلی‌العظیم

٥ـ صد کلمة (ص ٨٦–٨٧ دفتر) (عربی)

صد کلمه قصار حضرت مولی است که جاحظ گردآوری کرده و معروفترین مجموعه‌ایست از کلمات قصار حضرت علی (ع) این صدکلمه، بارها ترجمه و شرح شده و به نظم درآمده‌است.

فهرست دانشگاه ۲: ۲۹۰ و ۷۲۰۹ ذریعه ۱۳: ۳۵۹، ۱۴: ۴۰:

آغاز: بسمله، لو کشف الغطاء ماازددت یقیناً، الناس نیام فاذا ماتوا...الناس بزمانهم اشبه منهم بآبائهم، ماهلك امرؤ عرف قدره...

انجام: لسان العاقل وراء قلبه، قلب الاحمق وراء لسانه، تمت الکلمات والحمدلله علی نعمائه والصلوة علی الحمد وآله.

٦ـ نثر اللئالی (ص ٨٨–٩٢ دفتر) (عربی)

یکی ازمعروف ترین مجموعهٔ کلمات قصار وشامل ۲۵۸ همه‌است بترتیب حروف الفبا در ۲۹ باب (برای حرف «لا» نیز یك باب جداگانه ـ علاوه برحرف لام والف اختصاص دارد).

صاحب کشف الحجب وروضات گردآوری این کتاب را به علی بن فضل الله راوندی وافندی به قطب راوندی منسوب داشته‌اند. درکنار نسخه‌ما نوشته ایست از محمد ابراهیم بن عبدالعالی عاملی واو کتاب راازابوعلی طبرسی صاحب مجمع البیان دانسته نسخه چاپی (تهران ۱۳۱۲) نیز نام مؤلف همین طبرسی چاپ شده. صاحب روضات (بنوشتهٔ آقای منزوی) این نسبت را نپذیرفته ونسبت آنرا به علی بن فضل الله راوندی ترجیح داده است.

فهرست دانشگاه ۲: ۲۹۰–۲۹۱.

آغاز: بسمله. حرف الالف، ایمان المرء یعرف بایمانه، اداءالدین من الدین اخوك من واساك فی النسب...

انجام : یسعدالرجل بمصاحبة السعید اللهم لاتخیب رجاءنابفضلك و ارزقنا سعادةالدارین ببرکة السعداء عندك وصلی‌الله علی خیرخلقه‌محمدوآله الطاهرین وسلم تسلیما تمت .

پایان یك نسخه دانشگاه : یبلغ المرء بالصدق الی منازل الکبار .

درکنارصفحه‌اول نسخه‌نوشته‌ایست که‌کاتب‌از «بعضی نسخ» نقل کرده‌این نوشته صدر کتابی است جداگانه درترجمهٔ نثراللئالی وازمحمد مدعوبه ابراهیم عاملی بن عبدالعالی ، اما ازخودترجمه‌اثری نیست .

۷ ـ غرر = کلمات قصار(ص ۹۳ دفتر) **(عربی)**

مجموعه‌ایست ازکلمات قصارعلی (ع) ازمحمدبن حسن زورآبادی شامل۲۸ کلمه ـ تعدد حروف هجا : (درهرحرف یك‌کلمه‌آورده است) درآغاز نسخه نوشته است که این‌کلمات ترجمه‌شده است .

آغاز: من مولانا امیرالمؤمنین (ص) ـ بسمله ، کلمات شریفه بعدد حروف الهجا مسماة بالغررجمعها محمدبن الحسن الزورابادی رحمه‌الله‌وترجمهابعض آخر وهی هذه اشرف العبادة الاخلاص والشهادة ، بذرالاحسان‌لایبلی ...

انجام : یشهد علیك الکتاب یوم یقوم‌الحساب تمت والحمد ...

۸ـچهل‌حدیث نبوی (ص) (ص ۹۶ـ۹۸ دفتر) **(عربی)**

رجوع شود به ذریعه ۱ : ۴۰۹ـ۴۳۸ و ۱۳:۶۹ ـ ۷۰

آغاز: بسمله . الحمدلله رب‌العالمین والعاقبه للمتقین والصلوة والسلم علی خیرخلقه محمد وآله‌اجمعین ـ وبعد قال رسول‌الله من قرأ اوحفظ اربعین حدیثا من امتی سماه‌الله‌تعالی‌فی‌السماء ولیا وفی الارض فقیها ویحشره‌الله مع‌الصالحین .. قال‌الصلوة عمادالدین فمن اقامها فقد اقام‌الدین ...

پایان: وعن‌الرضا (ع) ... کلمة لااله‌الاالله حصنی ... قال‌الرضا بشرطها ...

انا من شروطها . کاتب افزوده : تم الاربعین .

انجام : احفظها و ضبطها والعمل بمقتضاها آمین یا رب‌العالمین و اجعلنا من خیرعبادك الصالحین بمحمد وآله الطیبین‌الطاهرین والحمدلله رب‌العالمین .

۹ـ چهل حدیث ازحضرت‌پیغمبر (ص) (ص ۹۸ـ۹۹ دفتر) **(عربی)**

این نسخه خطبه ودیباچه ندارد ودر کنارصفحه اول‌آن نوشته شده :

(بعضی از شعرا این احـادیث را بنظم فارسی شرح کرده و گویـا شارح جامی باشد) .

رجوع شودبه‌ذریعه ۱:۴۰۹ـ۴۳۸وص۶۹۵این‌فهرست

آغاز: قال عنه ، انما الاعمال بالنیات ، تفکرساعة خیرمن عبادة ستین سنة تفکروا فی صفات‌الله ولاتفکروافی‌الله ، الخمول راحة ...

انجام : قلب‌المؤمن بین‌اصبعین من اصابع‌الرحمن یقلبها کیف یشاء ،البینة علی‌المدعی والیمین علی من انکر ، تمت‌الاحادیث النبویه صلی‌الله علیه وآله‌وسلم.

[۳۱۲۲ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ قرن ۱۱ یا اواخرقرن۱۰ ـ ه . عنوانها بشنگرف

قطع : نیم خشتی ۱۵×۲۰ ح : تیماجی ... صفحات : ۹۹ . سطور : ۲۳ کاغذ برکی . شماره ثبت قدیم ۷۸۱۰۰ . جدید : ۶۶۰۱ .

التبرالمسبوك **(عربی)**

ترجمه نصیحة‌الملوك امام محمد غـزالی ازصفی‌الـدین ابوالحسن علی بن مبارك‌بن موهوب‌بن غنیمة بن‌غالب اربلی که اورا برای‌اتابك الب قتلق (م ـ ۵۹۵) نوشته.مترجم ازفضلای قرن ۶ـ ه بوده .

معجم‌المطبوعات ۲: ۱۴۱۱ . مقدمه استاد همائی برچاپ نصیحة الملوك ، فهرست‌دانشگاه ۱۲:۲۶۴۲(شماره۳۶۳۶).

آغاز: الحمدلله علی‌انعامه و افضاله ... رسم مولانا الامیر الاسفهسالارالاجل

السیدالکبیر ... سعدالدوله بهاءالمله فخرالامه مجدالملوک ابومنصور قاتما [نام ...] معین امیرالمؤمنین ... ان ینقل هـذا الکتاب وهو کتاب نصیحة الملوک من اللغة الفارسیه الی الالفاظ العربیه فامتثل الخادم و نسخه... ونقله علی ترتیبه وصورته ولم یغیر شیئا من وضع الکتاب وصیغته..

[۳۱۲۳]

نسخه ایست بخط نسخ قرن ۹، عناوین وسرآغاز مطالب باقلم درشت‌تر ، پشت برگ اول ابیاتی بعربی نوشته شده .

قطع: خشتی ۲۲۱۵ × ۱۷/۵ ،ج : تیماجی قهوه‌ای ضربی ، صفحات : ۲۰۵ سطور : ۱۴ ،کاغذ : سمرقندی شماره ثبت قدیم : ۷۸۱۲۷ . جدید : ۶۶۵۷ .

قاموس **(عربی)**

از مجدالدین محمد بن یعقوب فیروزآبادی (م ـ ۸۱۶ ، ۸۱۷)

رجوع شود به کشف‌الظنون : قاموس مجلس ۷ : ۲۰۹

[۳۱۲۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ ابوتراب بن‌محمد نصیرفیروزآبادی مورخ ۱۱۰۰ .

خط این نسخه که دارای تذهیبات بسیار است بسیار زیباتر و صحیح‌تر از دو نسخه فوق‌است صفحه نخستین دارای سرلوحه‌ای بزرگ است که‌زمینهٔ آن طلایی‌است و باقلم لاجورد وشنگرف گل و بوته سازی‌شده، صفحات همگی بـاقلم طلاولاجورد جدول بندی شده، سرآغاز بـاب‌ها وبیشتر فصل‌ها ونیز بیشتر لغات باقلم‌سیاه اما با همان‌خطاست .

دربسیاری از برگها آثار رطوبت بچشم میخورد اما به سطور وبتذهیب جداول آسیب نرسیده نخستین و آخرین برگ نسخه متن و حاشیه است وبنظر میرسد کـه برای تعمیر کنـاره‌های این‌دو برگ که گویا آسیب‌دیده بوده بریده‌شده‌و کناره هـای دیگری‌الصاق‌شده‌این کناره‌ها ازکاغذی دیگر وتازه‌تراست .

پس از پایـان‌کتـاب ،کاتب نسخه سطور زیررا ازحـاشیهٔ نسخه اصل که بخط‌مؤلف بوده آورده است :

«الحمدلله وسلام علی عباده الذین اصطفی، هذاالکتاب جمیعه وهوا ربعة اسفار

هذا الاخیر منها بخط مؤلفه شیخنا العلامه، فرید دهره فی لغة العرب مجدالدین الشیرازی تغمده‌الله برحمته ، و کتب احمد بن بحر الشافعی عفاالله تعالی عنه انتهی»

کاتب سپس اضافه کرده است که: آغاز جزء چهارم نسخه‌ای که این نسخه را از آن استنساخ کردم عبارت زیر به خط مصنف دیده‌شد .

هذا للشیخ عبدالرحمن بن المعمر الواسطی نظمه تجاه الکعبه المعظمه زادالله شرفاً و تعظیما :

هـذا کتاب ماله شبه	لانه اکمل مـا انشی
فیما حوی فاحرص علی نیله	واشکر علی انشائه المنشی

وله فیه :

الالیس فی کتب اللغات محققـاً	مشابه هذا فی الاحـاطه و الوضع
لقد ضم مـایحری سواه وفاقه	بمااختص من وضع جمیل و من جمع

وله فیه:

(۱) الاما لهذا فی اللغات مشابه	فما هو الا کاسمه زاخر البحر
احاط بما یحوی سواه و فاقه	بمبدع لفظ مع لغات بها کثر

وله فی رموزه :

ومافیه رمز بحرف فخمسه ... (۲)

قطع : رحلی ، بسانتیمتر : جلد تیماجی کوبیده یشمی رنگ دارای ترنج و گوشه شمارهٔ صفحات : سطور هر صفحه : ۳۳، کاغذ سمرقندی : نباتی، آهار مهره شمارهٔ دفتر : ۰۳۵۵۹۳

---

(۱) در نسخه دیگر (شماره ۳۱۲۷) کاتب این شعرها را به تقی‌الدین واسطی منسوب کرده ومصنف قاموس (برطبق نقل کاتب نسخهٔ حاضر ازخط وی) طاهرا ابیات مذکور را ازعبدالرحمن بن معمر واسطی دانسته‌است، زیرا مدلول سیاق عبارت آنستکه مرجع همه ضمائر له یکی‌است ومقصود ازضمیر نخستین مسلماً عبدالرحمن است ،

(۲) تمام این دوبیت را در نسخه شناسی نسخه شماره ۳۱۲۷ نقل کردیم .

قاموس (عربی)

از مجدالدین فیروزآبادی (همان کتاب بالا).

[۳۱۲۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ حدود قرن ۹.

این نسخه از آغاز تا قسمتی از ماده «هنعه» (ازباب عین) و فاقد بقیه کتاب است صفحات بدون جدول وتهذیب، قستی از برگ نخستین پاره ووصالی شده وسطور آسیب دیده روی‌وصله بازنویس شده، چون نسخه ناقص است فاقدتاریخ کتابت ونام کاتب است اما بشهادت خط وکاغذ، میتوان حدس زد در حدود قرن ۹ در هرات و یا دیگر بلاد ترکستان نگارش یافته باشد.

پایان: اوکوکبان ابیضان بینهماقید سوط، باشرالهنعه فی‌المجره.

قطع: رحلی، ۱۷ × ۳۰: جلدکالینگور مشکی عطف وگوشه تیماج شمارهٔ صفحات سطور هرصفحه: ۲۹، کاغذ: سمرقندی شمارهٔ دفتر: ۵۰۵۵۳.

قاموس (عربی)

از مجدالدین فیروزآبادی ـ کتاب بالا.

[۳۱۲۶]

نسخه‌ایست بخط ابوالحسن بن‌حسین محمدبن علی‌سالار الفونجی من‌قری طبس.

نسخه‌ای دیگراست ازآن‌کتاب وکاتب‌درآخر این ترجمه مبسوط فیروزآبادی راروی دو برگ نقل کرده است و در پشت نخستین برگ یادداشتهای مختلفی ازمالکان نسخه دیده میشود، قسمتی ازبالای این‌برگ تعمیرشده و سطوریکه دراثر تعمیر ازبین رفته دوباره نوشته شده.

قطع: رحلی، ۳۰ × ۱۷: جلد تیماج‌کوبیده مندرس دارای‌ترنج وسط‌شمارهٔ صفحات‌ب سطور هرصفحه: ۳۷، کاغذ: سمرقندی، شمارهٔ دفتر ۵۰۸۵۱.

قاموس محیط

ازفیروزآبادی (کتاب بالا).

[۳۱۲۷]

نسخه‌ایست بخط نسخ ریز قرن ۱۰ (از تاریخ کتابت آن رقم ۹۲ مانده و بقیه آن پاك شده است) تاریخ یکی از یادداشتها ۹۷۰ حدود است.

کنار بسیاری از برگهای آسیب موریانه دیده میشود برخی از برگها این نسخه وصالی شده. حواشی صفحهٔ یك و دو با شنگرف و زنگار گل و بوته سازی شده، سرلوحه برگ اول با آب طلا ولاجورد نقاشی شده. همه صفحات نسخه دارای جدول‌های بقلم لاجورد و آب طلایی است بر پشت نخستین برگ یادداشت های مختلفی دیده میشود که تاریخ یکی از آنها ۹۷۲ است. روی همین برگ بالای دو بیت عربی که متضمن بیان رموز مؤلف در کتاب است چنین نوشته: «وله رضی الله عنه فی بیان رموزه». و محتمل است که اشعار از فیروزآبادی باشد و اینست دو بیت مذکور

وما فیه من رمز بحرف فخمسة فمیم لمعروف وعین لموضع

(. . .) ثم هاء لقریة وللبدالدال التی اهملت فع

روی آخرین برگ، کاتب نسخه اشعاری درمدح کتاب قاموس ضبط کرده و بالای آن بقلم قرمز چنین نوشته.

من نظم الشیخ الامام العلامه حجة العرب تقی الدین الواسطی تجاه الکعبه ... فی مدح هذا الکتاب.

اشعار دراثر تعمیر خوانده نمیشود ونخستین مصراع آن چنین است:

الا مالهذا فی اللغات مشابه ..

سرفصلهای نسخه با آب طلا نوشته شده روی یك برگ اضافی آغاز و پایان نسخه درچنین نوشته شده: تقدیمی محسن امینی مجدی بکتابخانه مجلس مقدس شورای ملی آذر ماه ۱۳۱۸ خورشیدی.

قطع: وزیری کوچك ۱۵۰ × ۲۴. جلد تیماج مشکی منگنه با آکلیل. شمارهٔ صفحات ۹۵۷. سطور هر صفحه: ۳۳. کاغذ: آهار مهره: شمارهٔ دفتر ۲۳۶۰۳

قاموس (عربی)

از مجدالدین فیروزآبادی (نسخه‌ای دیگر از کتاب بالا).

[۳۱۲۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ مورخ ۹۸۰ خط عبدالرحمان بن محمد بن محمـد الخطاب المالکی

المکی همه‌اوراق این نسخه مندرس یا دارای تعمیری مندرس است اما سطور آن آسیب ندیده است . کتیبهٔ نخستین برگ . بالاجورد وآب طلا وقلم‌شنگرف‌نقاشی و ترجیع شده .

همه صفحات دارای جدول‌هایی بقلم آب طلا ولاجورد است . سرآغاز ابواب و فصول با قلم‌لاجورد ولغات بقلم لاجورد ویاقرمز و بخط ثلث‌نوشته شده است . پشت نخستین برگ‌دایره‌ای باچند قلم لاجوردکشیده شده‌که زمینه آن آب طلایی است و اشعاری در داخل آن دایره بقلم قرمز دیده میشود باآغاز اشعار :

هذا کتاب جلیل　　فیه کنوز المطالب
تألیف حبر امام　　من الکرام الاطائب

از نوشته کاتب در ذیل نسخه بدست میاید که در ۹۲۰ در مقابل کعبه(درمکه) کارکتابت این‌نسخه را بپایان رسانده‌است .

قطع : وزیری ۱۵ × ۲۵ : جلد تیماجی ضربی برنگ قرمز مندرس دارای ترنج وسط و لچکی صفحات: ۱۰۰۱ . سطور : ۳۳ کاغذ : سمرقندی‌نباتی.شماره‌دفتر: ۲۶۸۸۸

قاموس (عربی)

از مجدالدین‌فیروزآبادی .

[۳۱۲۹]

نسخه ایست بخط نسخ . کاتب حمر هاشم بن حاجی احمد ملقب به معلم شاهمیرزادی مورخ ۱۱۰۸ .

این‌نسخه نیز مانند چندنسخه بالا بدون تذهیب و جدول است . کنار برگ ۱،۲و۳ و ۳ برگ آخر تعمیر شده ولی سطور نسخه آسیب ندیده .پشت نخستین برگ‌چندین‌یادداشت لغوی متضمن‌درباره کلمهٔ «تلمیذ» دیده میشود .

روی دو برگ از برگهای آخر نسخه (پس‌ازپایان کتاب) عین ترجمه‌ای که درذیل‌نسخه بالا از ضوءاللامع نقل شده‌بود بخط کاتب نسخه نوشته شده .

قطع : رحلی ۱۷٫۰ × ۳۰ جلد تیماجی ساده قرمز ومندرس . شماره صفحات: ۵۵۰ . سطور . ۳۵ . کاغذ دولت‌آبادی . شمارهٔ دفتر: ۱۸۶۴۷

قاموس (عربی)

از فیروزآبادی (همان کتاب‌بالا).

[۳۱۳۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمد معصوم ۱۱۲۵ .
نسخه‌ای دیگر است از آن کتاب . از آغاز تاقسمتی از ماده «صفی»را فاقداست . صفحات نسخه بدون جدول و تهذیب و حاشیه نگاری اغات بقلم ثلث درشت ، وسیاه باقرمزنوشته شده ، کاتب در پایان نوشته است :
لقد من‌الله علینا .. من کتابةهذاالکتاب‌الحجیم .
قطع : وزیری ۱۵ × ۲۵ ، جلد : تیماجی مندرس . صفحات : . . . سطور ۲۵ .کاغذ: آهار مهره . شمارهٔ دفتر : ۵۰۶۷۵

قاموس (عربی)

از فیروزآبادی .

[۳۱۳۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدبن .. (نام پدر کاتب در اثر وصال خوانده نمیشود)مورخ۱۰۶۰؛
نسخه‌ایست‌مشتمل برحواشی مختلف جالبی‌واز
امثال میدانی،فقه‌اللغه ثعالبی ، ثمارالقلوب مضاف ومنسوب‌ثعالبی ، صحاح، المزهـر ، مختار صحاح ، تقویـم البلدان ، جغرافیـای ادریسی ، تذکـرهٔ ابوحیان توحیدی ، خطط مقریزی ، الروض المعطـار فی‌اسماء الاقطار لمحمدبن عبدالمنعم الحمیری ، نهایه الی‌غریب‌الحدیث ، جزء ۳۱ از تذکرهٔ صلاح‌الـدین صفدی ، سیرافی فی‌حواشی الهدایه ، الجنا المحبوب الملتقط مـن ثمارالقـلوب ، مالایسع‌الطبیب جهله لابن‌الکتبی ، شیخ‌برهان‌الدین ابراهیم‌بن علی‌بن عجبل فی کتابه المسمی بالمذاکرة ، شرح‌عقودالجمان تألیف جلال‌الدین سیوطی ، جامع صغیر سیوطی ، بهاء سبکی درعروس‌الافراح ، حسن‌التوسل فی‌صناعةالترسل‌تألیف الشهاب ، ابوالثنایامحمود ، عین‌الحیوةبدر دمامینی ، ابن درستویه فی‌شرح‌الفصیح اقتطاف‌الازاهر والتقاط‌الجواهر تألیف ابویوسف‌بن‌مالك ، الصدوق فی کتاب‌العلل توریشتی فی شرح‌المصابیح ، شمس‌العلوم تألیف ابن‌سعید حمیری . کـتاب‌النبات

ابوحنیفهٔ دینوری ، سلامةالانباری فی شرح المعلقات ، ابوالطیب اللغوی ، الحدادی فی السراج الوهاج ، سبکی در طبقات کبری ، ابوالبقاء بن ضیاء در کتاب البحر العمیق فصل دوم از باب هفتم فی الاحرار ، صنوبری ابوهلال حسن بن عبدالله بن سهل العسکری فی رسالة له فی اللغه سماه المعجم فی بقیه الاشیاء ، تاریخ حلب تالیف کمال الدین بن عدیم ، جلال محلی در تلخیص الهدی (هدی تألیف ابن جوزی ، مجمل ، نظم کتاب زیادات از نسفی بنقل غایه البیان للاتقان ، المقصور و المدود قالی ، ابوالطیب عبدالواحد اللغوی فی المثنی ، احاسن الکلام ومحاسن الکرام تألیف ابوالنعمان جاحظ فی کتاب مدح مصر ، بستان الاطباء بنقل اقسرانی در شرح موجز ، فارابی در دیوان الادب (۱) ، سیوطی در رساله الاحادیث الحسان فی فضل الطیلسان ، کامل مبرد ، ابن الراعی در کتاب فتوح المدارك الی اعراب الفیه ابن مالك ، ابن فوشته فی شرح المشارق ، منسك ابن جماعة ، سیرافی در شرح هدایه ، المشرع ثعالبی ، المغرب مطرزی ، فصیح ثعلب ، اغانی ، شارح وقایه ، حمزهٔ اصفهانی در کتاب التنبیه ، تهذیب نووی ، ذیل فصیح ، مجمل ابن فارس ، ابن الراعی فی شرح اجرومیه ، هشام کلبی فی کتاب الاصنام بنقل ابن الضیا فی المشرع ، نجم الدین فهد فی کتاب اتحاف الوری باخبار ام القری ، مصابیح بغوی ، مبهمات القرآن ابن حجر عینی در شرح کبیر ، نضر بن شمیل فی کتاب اسماء الآبار والحیاض ، ابو عبید در کتاب غریب الحدیث ، ابن سیده در المحکم ، ابن قتیبه فی غریب الحدیث بنقل سهیلی در کتاب خود ، زوزنی در شرح منظومه بنقل ابن ضیاء در حواشی که بخط خود برمتن کنز نگاشته . از شیخ محب الدین طبری بنقل البحر العمیق لابن الضیاء

حواشی فاضلانه‌ی این نیز بدون امضاء وباامضاء یحیی (که بگواهی شباهت خط حاشیه‌های اخیر با آنچه قبلا یاد شده میتوان گفت همه از یکتن است)

و بهر حال نویسنده این حواشی مردی فاضل و دارای اطلاعات و تتبع وسیع بوده نسخ

---

۱ ــ در برگ ۳۰۶ ص ـ ب بنقل از دیوان الادب آرد : فهرس فعلل : مجمع الاشیاء لغة رومیه والفهرست بالتاء لحن فاحش .

گرانبهایی در اختیار داشته و در نقل از مدارك کمال دقت را بکار برده و نوعاً آنها را نشانی کامل ذکر کرده است (۱) .

بسیاری از برگهای نسخه تعمیر ووصالی شده وقسمتهایی از متن که زیر وصله قرار گرفته روی وصله نگاشته است . مرکب برخی از سطور پخش شده وقابل خواندن نیست . همه صفحات مجدول بقلم لاجورد و آب طلا است صفحه اول دارای سرلوحه کوتاهی است که بالاجورد و آب طلا تزیین شده . درصفحه یك ودو نقطه‌هایی بزرگ با آب طلا در خلال سطور گذارده شده . در پایان نسخه قسمتی از نام کاتب و تاریخ کتابت در اثر تعمیر خوانده نمیشود و بدین صورت است : «ووقع ـ ... اوائل ربیع الاول .. و ستین و تسعمایه .. محمدبن .. عفی الله عنها» . رؤس ابواب و فصول با

---

(۱) در برخی از حاشیه‌های بدون امضاء به خطاهای مؤلف قاموس اشاره شده و مشتمل بر نقد متن است چنانکه :

الف ـ درص ب از برگ ۳۰۸ مؤلف قاموس گوید « قاقیس بن صعصعه بن ابی الحریق محدث » و نگارندهٔ حاشیه گوید این سخن خبطی بزرگ است ونوشته است « این غلط از غلط خواندن عبارتی از کتاب نهایه ناشی شده است . درنهایه چنین آمده آمده : وفافاً ، قیس بن صعصعه .. ومؤلف قاموس آنرا قاقیس خوانده است » .

ب ـ درص ب برگ ۲۰۹ مؤلف قاموس گوید «الخور . . موضع بارض نجد او واد وراء برجیل» در حاشیه چنین آمده : برجیل را محال است کسی بشناسد تا بتوان آنرا وسیله معرفی راوی خود . قرارداد . اما حقیقت آنست که مؤلف دراینجا مرتکب این تصحیف شده و اصل سخن آنست که ازهری برای کلمهٔ «خور» شعری را شاهد آورده که این جمله در آن بیت آمده : «بین خور وزابر» آنگاه برطبق عادت خویش بتفسیر لغات غریب شعر پرداخته وگفته است : « الخور واد وزابر جبل » ـ ومؤلف «قاموس» چنین خوانده «خور واد وراء برجیل» .

ج ـ در ص الف از برگ ۳۹ نگارنده حاشیهٔ بدون امضاء دربارهٔ نام زماء «ملکه جزیره» چنین آرد : ابوحاتم زبارا مقصور ومؤنث زبان میداند مانند سکری وسکران و دیگران زباء بامدخوانده و آنرا تأنیث «ازب» دانسته‌اند و درپایان گوید :

ذکر ذلك الشیخ محمدبن اسماعیل بن ابراهیم المتوفی فی حاشیه علی اوضح المسالك لابن هشام فی باب الفاعل عند قوله مااللجمال .. »

قلم لاجورد و مواد لغات گاه بقلم لاجوردی وگاه بقلم آب طلایی است کاتب عنوان برخی از مطالب وگاه آغاز داستان و یا سخن جالبی را در کنار صفحه باآب‌طلا نگاشته است

قطع: وزیری کوچك . ۱٤ × ۲۲ : جلد کوبیده دارای ترنج وسطچهار گوشه‌نقاشی گل وبوته . شمارهٔ صفحات : ۱٤۹۲ . سطور هرصفحه : ۲۵ . کاغذ : اصفهانی نباتی رنگ . برخی ازبرگهای نیمه دوم‌نسخه ضخیم‌تر است . شمارهٔ دفتر: ۲۷۶۸۶

شرح عوامل گرگانی (فارسی)

ازعباسقلی سپهر کاشانی.

ترجمه وشرح عوامل مایه قزوینی ازاو ودخترش‌ستاره‌خاتون دراین‌فهرست یادشده ص ۲۲٤ ، ٤۱۵.

آغاز: بسمله : قال‌المصنف الحمدلله رب‌العالمین والصلوة والسلام‌علی‌سیدنا محمد وآله اجمعین سپاس‌بی‌حدوقیاس...

انجام : مغنی چنین نبوده است زیرا که واقع‌شده است اخراج‌چنین‌مثالی به‌بودن تصمیم شرط از برای بودن الی بمعنی‌مع .

[۳۱۳۲]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق عباسقلی سپهرکاشانی (قرن۱۳) عناوین را او بقلم دیگر نوشته و درحواشی توضیحاتی‌داده است وشواهد و مثالهای‌عربی‌نسخ‌است و درپشت‌برگ اول‌یادداشتهای بخط عباسقلی سپهر کاشانی موجود ونسخه ناقص‌است.

قطع : رحلی ۲۷/۵ × ۱۸ جلدپلاستیك‌مقوادارباعطف‌وگوشه‌های تیماجی‌صفحات: ۷۰سطور ۱۶ کاغذ فرنگی برنك زردوسفید شمارهٔ ثبت‌قدیم : ۷۶٤۵۹.جدید:۵۹۸۳

دیوان اشعار (عربی)

منسوب بحضرت امیرالمؤمنین(ع) (نسخه‌حاضر ناقص است)

رجوع شودبفهرست‌دانشگاه ۲:۷۰۶-۷۱۳ ذریعه۹ : ۱۰۱ و ج۱۳:۳۶۶

آغاز موجود : ومن‌یستعتب الحدثان یوماً یکن ذاك‌العتاب ...

انجامموجود:الافات والثانی الی‌القبر والثالث الی‌الحساب . . . النارتم

[۳۱۳۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ حدود قرن ٦ ـ ه
ابتدا و انتهای نسخه افتاده است عناوین باقلم قرمز تشخیص شده است و در حواشی و بین‌السطور توضیحات و ترجمه بفارسی نوشته شده است و در بعضی صفحات مهرهای باسجع گوناگون و در برگ اول یادداشتی بچشم میخورد.

قطع رقعی ۱۵/٥ × ۱۱/٥ جلد تیماجی ضربی برنگ قهوه‌ای متمایل بزرد. صفحات...؟ سطور مختلف. کاغذ سمرقندی ۷٥٤٦ شماره ثبت قدیم: ۷٦٤٤۹ جدید. ٤۹۷٥

صمدیه (عربی)

شیخ بهاءالدین محمدعاملی = شیخ بهائی (م ۱۰۳۱).

رجوع شود به ذریعه ۱٥: ۸۸ مشار: ٥۹۳.

آغاز: و به نستعین. بسمله. احسن کلمة یبتدء بها الکلام و خیر خبر...

انجام: لوجهك الکریم و تقبله منا انك انت السمیع العلیم ... صلواتك علیهم اجمعین ۱۲۲۷!

[۳۱۳۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ مورخ ۱۲۲۷ و بادو قلم نگاشته شده‌است.
درپشت برگ اول و آخر یادداشتهائی وجوددارد و دربعضی از صفحات لغات بفارسی معنی شده است و عناوین بخط قرمز نوشته شده است وچند برگ در وسط جدول مهری برنگ طلا و شنگرف ودارای کمند نیز میباشد ومهرهای گوناگونی در بعضی از صفحات موجوداست.

قطع: رقعی ۱۸ × ۱۰/٥ جلد پلاستیك مقوادار برنك قهوه‌ای سوخته و دارای عطف و گوشه‌های تیماجی صفحات:... سطور مختلف کاغذ فرنگی برنگ نباتی. شماره ثبت قدیم: ۷٦۴٥۲ جدید: ٥۹۷۷ شمارهٔ ثبت دفتر ؟

مفتاح النجاة (فارسی)

محمد صادق اصفهانی ولد حاج میرزا اسدالله.

این رساله درباب حفظ صحت بهداشت است.

رجوع شود به ...

آغاز: بسمله : خدایی‌را پرستش و بندگی سزد که پدیدارنده‌موجوداتست و پیغام اویرا اطاعت نماید ...

انجام :

لاجرم مرد عاقل کامل ننهد بر حیات دنیا دل

در این‌مقاله باختصار وپریشان گویی ... برحسب فرمایش حضرت مستطاب وزیر تألیفات ۱۳۱۸ تحریر شد.

[۳۱۳۵]

دفتریست بخط نستعلیق محمود نوری قرن۱۴ پشت برگ اول یادداشتی‌وجود دارد و همچنین در صفحه آخر یادداشتی بنام عباسقلی سپهر موجود است و در اوراق‌آخر نظم‌وجوددارد و دربعضی از صفحات‌مهری بعنوان مشیر افخم عباسقلی سپهر موجود است .
قطع خشتی:۲۲ × ۱۷ جلدپلاستیك مقوا دار برنك قهوه‌ای سوخته باعطف وگوشه های تیماجی صفحات ؟ سطور ۱۱ کاغذ فرنگی برنك زرد . شماره‌ثبت‌قدیم: ۷٦٤۵۵ . جدید ۵۹۸۰

ترجمه روزنامه‌های خارجی **(فارسی)**

از عباسقلی‌سپهر کاشانی فرزندمحمد تقی لسان‌الملك‌سپهر

در باب واقعات وحوادث عالم .

رجوع شود به‌ترجمه سپهر ثانی

آغاز: بسمله . نمره اول است از روزنامه که درباب حریت و استقـلال و نجاح و اقبال و منشاء خلافت و زوال آن نوشته شده است و افتتاح آن بـه این آیت مبارك است ...

انجام : والعلم‌عندالله‌العلیم الخبیر البصیر القادر القاهر القدیر و نسئل.. فی‌شهر ذی‌قعده‌الحرام ۱۲۹٤ .

[۳۱۳٦]

دفتریست بخط شکسته نستعلیق عباسقلی‌بن لسان‌الملك قرن۱۳ بادوقلم بعضی از لغات در

حواشی معنی شده است و درپشت برگ اول یادداشتی وجوددارد.

قطع : ۲۱/۵ × ۱۳/۵ جلد پلاستیك مقوادار با عطف وگوشه‌های تیماجی برنگ قهوه‌ای سوخته صفحات ؟ سطور مختلف کاغذ فرنگی سفید . شمارهٔ ثبت قدیم ۷٦٤٥٦ : جدید: ۵۹۸۱

اخلاق محسنی (فارسی)

کمال الدین حسین کاشفی . (آغاز نسخه حاضر افتاده دارد)

رجوع به ص ٦۵۲ همین فهرست شود .

آغاز: معجز بیان آنحضرت بوده تخلقوا باخلاق الله ناطق شده تا امت عالی همت دانند که تحقیق بدین...

انجام : بر اسرار حکمت آدمی و منطوی برحقایق اطواراهل ...

اخلاق محسنی بتمامی نوشته‌شدتاریخ‌هم نویس ز اخلاق‌محسنی‌تمت‌الکتاب بعون الملك الوهاب فی یوم الاثنین رابع شهر ذی‌الحجه الحرام سنه ۹۵٤ الهجریه

[۳۱۳۷]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق مورخ ، ۹۵٤

عناوین بقلم آبی نگاشته‌شده است صفحات جدول‌بندی‌وبرنك طلااست ودر بعضی ازصفحات درحواشی مختصراشاراتی است اکثر صفحات آبدیدگی و بعضی ازآنها بعلت چسبیدگی آسیب‌دیده است ابتدای نسخه ناقص است و ابتدا و انتهای نسخه ممهور بمهره‌های گوناگون است ودر انتها یادداشتی بقلم سپهرکاشانی وجوددارد ودرمتن نظم‌ونثر توأم است.

قطع رقعی: ۲۰ × ۱۲ جلد تیماج‌مقوادار برنك آبی تند صفحات ؟ شماره‌سطور ۱۵. کاغذ اصفهانی‌زردرنك شماره‌شمارهٔ‌ثبت‌قدیم:۷٦٤٤۳. جدید۵۹۷۱

مجمع البیان (عربی)

نیمه دوم تفسیر مجمع البیان (بخشی ازسورة الرعدتاپایان قرآن کریم) شیخ طبرسی (ابوعلی فضل بن حسن طبرسی م ـ۵٤۸) است که بارها بچاپ رسیده

رجوع شودبه : فهرست مشارعربی ــ ۷۸۹ فهرست‌مجلس ۷:۲٦۰.

آغاز ناقص : الاستواء علی معنی الملك والاقتدار ... قوله تعالی وهوالذی مدالارض وجعل فیهارواسی القراءة ...

انجام : تم الجزء العاشر وهو آخر الکتاب... واغتناماً لشفاعة نبیك صلواتك علیه وآله یوم الزلفی قادر علی مایشاء والحمدلله وحده .

[۳۱۳۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ حاجی میرزا محمد حاجی‌شهمیرزادی پسر مولی محمد صالح درسالهای ۱۰۶۹ و ۱۰۷۰ و ۱۰۷۱ رقم‌کاتب باتاریخ کتابت درپایان بخشهای ششم وهفتم وهشتم ونهم ودهم‌کتاب آمده ودرپایان بخش‌دهم چنین‌است :

تم‌الجزء العاشر وهوآخرکتاب مجمع‌البیان لعلوم‌القرآن وقدوقع‌الفراغ من تسوید هذه النسخة‌الشریفة علی یداقل خلق‌الله تراب اقدام درویشان ابن ملا محمد صالح حاجی میرزا محمد حاجی‌الشهمیرزادی‌اللهم اغفرذنوبهم وذنوب جمیع‌المؤمنین والمؤمنات‌والمسلمین والمسلمات فی‌یوم‌الاحد فی‌سبع‌وعشرون‌من‌شهررمضان‌المبارك سنه سبعون بعدالالف من‌الهجرة النبویة المصطفویه صلی‌الله علیه‌وآله الی‌یوم‌الدین عفی‌عنهما وذنوبهما ۱۰۷۰ .

درپایان نسخه یادداشت تملك عبدالله بن محمد یحیی در۱۲۱۴ بادومهرچهارگوش از او به‌نقش‌های (قال انی‌عبدالله) و (یاابا عبدالله) آمده‌است .

سه‌مهرچهارگوش بزرگ وکوچك ازسپهر بانقش (لااله‌الاالله الملك‌الحق المبین) نیز درپایان نسخه‌است . افتادگیها وتوضیحات وتصحیح‌ها ونسخه بدلها درکناربرگها یادداشت شده . عنوانها باخط نسخ درشت‌مشکی وآیه‌ها باقلم شنگرف نوشته شده است . گوشه وکنار برخی ازبرگها وصالی شده .

قطع : رحلی۲۶ × ۴۰ ج: تیماج زرد مقوایی باترنج ونیم‌ترنج‌ضربی‌طلاکوب‌صفحات ۱۰۲۰سطور : ۲۹ کاغذ : اصفهانی . شمارهٔ‌دفترثبت‌قدیم : ۷۴۵۶۶.جدید:۵۸۶۳

تاریخ بیهقی **(فارسی)**

تاریخ بیهقی یا تاریخ مسعودی ازابوالفضل محمدبن‌حسین‌بیهقی (م‍ـ۴۷۰) که‌بارهاچاپ‌شده‌است.

رجوع شود به‌فهرست مشارفارسی ـچاپی فارسی ـ ۱۹۴۵ فهرست‌مجلس ج ۲ ـ ۱۲۷دانشگاه‌شماره ۲۹۸۳ .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین والصلوة ... امابعد چنین گوید گویندهٔ‌داستان باستان ...

انجام : تا آنچه وعده کرده‌ام تمام کنم انشاء .

[۳۱۳۹]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق داود فرزند میرزا محمدتقی همدانی در ۱۲۹۶ ھ که برحسب فرمایش سیدمحمد لکشرنویس‌باشی خراسان نوشته‌ورقم‌او درپایان چنین‌است :

برحسب امروفرمایش سرکار بندگان ... آقـامیرزاسیدمحمد لشکرنویس باشی مملکت خراسان .. درارض‌اقدس ... علی‌بن موسی‌الرضا ... بخط این‌بنده ... داودبن‌مرحوم‌میرزا محمدتقی همدانی تحریرشد استدعا ازناظرین داردکه چشم ازعیب بد نویسی‌آن بپوشند و غلطی‌داشته‌باشد تصحیح فرمائید زیرا این‌بنده سوادعربی نداشتم ولغت‌هم نمیدانستم انشاءالله بیاری اولیـای‌حق خودسرکارآقا دروقت مقابله‌آن با نسخه صحیح تصحیح خـواهند فرمود انشاءالله رحمت‌کند همه‌شیعیان را بتاریخ شهرجمادی‌الثانیه آشقان‌ئیل یکهزارو دویست‌ونود وشش هجری باتمام‌رسید ۱۲۹۶ .

این‌نسخه‌را ملک‌الشعراء بهارخوانده وتصحیح نموده ودرکناربرگها تصحیحات‌خودرا نوشته‌است . درمیان نسخه‌گاهی برگها وصفحه‌های سفید بدون نوشته دیـده‌میشود عنوانهـا بمشکی وشنگرف درکناربرگها یادداشت‌شده

عنوان ونشان : شنگرف .

پشت برگ نخستین کتاب این‌یادداشت ازبهارآمده است :

هوالمالک بالاستحقاق این‌نسخه شریف‌را درروزیازدهم محرم‌الحرام‌مطابق مطابق باسوم فروردین هزاروسیصد وشانزده شمسی بقیمت ده تومان از کتـابخانه طهران خریداری کردم .

این‌نسخه درخراسان ازبرای مرحوم میرزا محمدخان لشکرنویس ازروی نسخه‌ایکه‌ظاهراً متعلق بمرحوم سیدعلی‌خان درگزی بوده‌است استنساخ کرده‌اند واگرچه مشحون ازاغلاط است لکن مع هذا بـرای‌کارتصحیح تـاریخ بیهقی بد نیست وحسن‌آن درهمین است که کاتب بی‌سواد بوده و از خود تصرفی درعبارات ننموده است . حرره ملک‌الشعراء بهار غفرله .

قطع: ۲۱ × ۳۴ ج : تیماجی‌سرخ‌رنگ.صفحات: ۶۳۰ سطور : ۲۳ کاغذ : اصفهانی .

شماره دفترثبت : قدیم ۷۴۵۶۴ .جدید ۵۸۶۱

اخبار علیه

(فارسی)

تاریخی است از ولادت ناحیت وغزوات امیر (ع) ازمحمد فصیح که در ۱۰۵۷ بفرمان شاه‌عباس دوم ساخته است .

رجوع شود به فهرست مجلس ۶ : ۲۲۴ .

آغاز: ستایش بی‌منتهی و نیایش لایعد
(آغاز در ناقص‌ها افتاده و آنچه موجوداست درنسخه از اینجا شروع میشود)
تلك الایام مداولها بین الناس .

انجام : وآن تیغ علم باد دراقلیم گشائی .

[۳۱۴۰]

نسخه‌ایست که‌دارای‌افتاده‌از(آغاز) بخط نستعلیق محمدتقی فیروزآبادی شیرازی‌مورخ ۱۰۸۸رقم‌کاتب درپایان‌چنین است : بعدالحمد که‌انتساخ‌این‌نسخه گرامی ازنسخهٔ‌اصل‌صورت اختتام‌پذیرفت وانتقال این‌کتـاب سپاس ازخط‌مؤلف ... تمت‌الکتاب ... علی‌ید...محمدتقی فیروزآبادی شیرازی فی‌تاریخ بیستم شهرجمادی‌الثانیه سنه ۱۰۸۸ .

مهرسپهر درآغاز وانجام نسخه‌آمده است .گوشه وکناربرخی ازبرگهـا وصالی‌شده است عنوان‌ونشان : شنگرف .

قطع : ۱۶ × ۲۴ ج : تیماجی زرد رنگ یك‌لا صفحات ۵۸۲ سطور : ۱۹ . کاغذ اصفهانی .شماره دفترثبت قدیم۷۴۵۶۱ .

لطایف‌الاخبار

(فارسی)

تألیف بدیع‌الزمان رشیدخان‌عالمگیری ، درشرح کوششهای(بی‌نتیجه)شاه جهان پادشاه هند برای فتح قندهار از۱۰۵۶ تا ۱۰۶۳ ومرتب است بر یك آغاز ونمایش وانجام .

آغاز: حمد بیحدی که ابواب فتحرا بروی پادشاهان گشاد مـر خدائی را سزاست که اخبار لطایف کمالش هر گوشی شنیده و سپاس بیقیاس که شاهد ظفر راهم‌آغوش خسروان تواندنمود...

انجام : شکرشکن شوند همه طوطیان هند

زین قند پارسی که به بنگاله میرود

کاتب افزوده بتاریخ دوم ذیقعده سنهٔ ۱۱۳۵ هجری تمام شد .

۱ ـ مرحوم بهار پشت برگ نخستین نوشته : درسنه ۱۰۶۳ مهندسان اروپائی درخدمت شاه‌جهان بوده‌اند درمحاصرهٔ قندهار دراردوی شاهزادهٔ دارا شکوه حضور داشته‌اند ودرلاهور مانوری تهیه کرده‌اندوصورت قلعهٔ قندهار راساخته و مورچالها بقاعدهٔ فرنگ بر گردان قلعه‌زده وبایورش آنـرا مفتوح ساخته‌اندولی درفتح خود قلعه قندهارکاری ازپیش نبرده‌اند . ورق ۹ ب .

ونیزدرهمین برگ است بامداد کم‌رنگ «یکی‌ازاین اروپائیـان دوتوپ بزرگ‌راضایع کرده وبانوکرخود بدرون قلعه‌فرارمیکند افسوس‌که اسم‌ونژاد این فرنگی‌هارامعلوم‌نکرده است . ورق ص ۲۶ ب ۲۷ آ .

درکنار برگ دوازدهم این توضیحات‌ازبهار آمده‌است:

(اوتار بهمـازبان داده است اوتار خان یکی ازغلامان شاه عباس دوم است که بعدازمردان محرابخان حافظ قندهار مأمور ایـن خدمت شد و قهرمان این روایت اواست‌ودرنتیجه‌حسن‌خدمت‌ومردانگی که‌درحفظ قندهارنمود ذوالفقارخان نام گرفت والسلام.م بهار .

[۳۱۴۱]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق سدهٔ‌سیزدهم . نام‌کاتب‌وتـاریخ‌کتابت ندارد درمیان نسخه چندبرگ (برگ ۵۶ ـ ۷۹) وجودداردکه ازجهت خط‌وکاغذ بانسخه تفاوت‌دارندوگویا نونویس‌شده‌است . درپایان نسخه‌نوشته : مؤلف اینواقعه مخاطب برشیدخان عالمگیری‌دیوان. درگوشه وکنارنسخه این‌یادداشتها ازبهار نوشته‌شده .

زبان دادن یعنی قول‌دادن وهم‌پیمان شدن .

این ذوالفقار همان اوتارخان است که درفوق ذکرشد تنهادرتاریخ‌شاه‌عباس دوم که درنزد حقیراست مینویسد اوتارخان بعداز مراجعت دارا شکـوه ذوالفقار لقب گرفت والله اعلم . م . ب .

کوه‌لکه یا کوه لکی درشمال قندهار وجزء قلعه است .

رسد یعنی قسمت وبخش بسیار .

دربرگ ۱۲ نوشته قیل یعنی‌محاصره . غنیم یعنی‌دشمن وطرف مقابل .

دربرگ ۲۶ نوشته آب ذره یعنی کسی که‌آب خندق محصور آن‌را بوسیلهٔقنوات خارج سازد وخندق‌را برای یورش آماده سازد .

دربرگ ۴۶ بامداد نوشته ؛ جمدهره نوعی‌اسلحه است یعنی دهرهٔ جم که‌بزبان‌هندی عزرائیل باشد .

درگوشه وکنار برخی ازبرگها افتادگیها ونسخه بدلها یادداشت شده‌است .

عنوان ونشان : شنگرف .

قطع : وزیری۱۷ × ۲۴ ح تیماجی‌سرخ رنگ دارای ترنج ونیم‌ترنج گل وبوته‌دار صفحات:۳۷۶ سطور : ۱۷ کاغذ اصفهانی .شمارهٔ دفترثبت‌قدیم:۷۴۵۶۰.جدید:۵۸۵۸

۱ ـ ترجمه‌الفوايد الضيائيه (ص ۱ـ ۶۱دفتر) (فارسی)

عباسقلی سپهر هنگامی که شرح جامی (الفوايد الضيائيه) رامیآموخت این ترجمه‌پرداخته‌این بخش‌از آغازمرفوعات تابخشی‌از«مفعول معه»است.ترجمه‌عوامل ازمایه‌عباسقلی سپهر وازدخترش‌طلعه‌السلطنه‌دربخش نخست‌این فهرست یاد شده

نسخه حاضر نیمه دوم کتاب است که در اثر اشتباه صحاف مقدم افتاده

سپهرپشت برگ اول این‌رساله نوشته :

۱ ـ پشت برگ نخستین : هوالباقی . درایامی که شرح جامی‌را میخواندم تمام‌آنرا ترجمه کردم موجود است این چند جزورا که بخیال‌خود وعالم طفولیت لازم میداشتم‌کاتب خوش خط خوب بنویسد بمرحوم میرزاهاشم ولد مرحوم میرزا عبدالباقی‌کاشانی دادم نوشت محض یادگاراو ضبط کردم تحریراً فی‌شهر جمادی‌الثانية سنة ۱۲۹۶ حرره‌الحقیر الجانی عباسقلی‌بن لسان‌الملک‌کاشانی .

۲ ـ درکنار برگ دوم‌نوشته :

خط میرزاهاشم پسرمیرزا عبدالباقی‌مرحوم‌است‌کاشانی‌بود ومیرزاعبدالباقی ازآدمهای خوب روزگار ونزد مرحوم محمد حسین‌خان ملک‌الشعراء ولد مرحوم

فتحعلی خان ملك الشعراء کاشانی بود ومیرزا هاشم مدتها درس فارسی باین بنده میداد وبعدازآن این چند جزو را که بنده در ترجمه و شرح جامی نوشته بخط خود نوشت و مدتی است درطهران مرحوم شده است

آغاز: مصنف میگوید الرفوعات یعنی اسمهائیکه این صفت داشته‌اند مرفوع میباشند . شاح میگوید که مرفوعات جمع مرفوع است نه جمع مرفوعة چنانکه مضروبات جمع مضروبة است .

انجام : یعنی مثل مفعول دوم باب علت ومفعول سیم باب اعلمت است دراینکه جایز نمیشد واقع شوند موقع فاعل پس این مفعول .

۲ - ترجمهٔ عوامل جرجانی (ص۶۲-۲۲۴ دفتر) **(فارسی)**

ترجمه و شرح عباسقلی سپهر است بر کتاب عوامل مأیه جرجانی که سپهر به نوشته خودش آنرا هنگام اشتغال به آموختن کتاب جامع المقدمات نوشته است

آغاز: خدای تعالی فالتقطة آل فرعون لیکون لهم عدواً ... یعنی پس گرفتند وپرورش دادند اورا آل فرعون تا اینکه درعاقبت کارش ایشانرا ...

انجام : بعدازین شروع درنوع دوم از کتاب دوم در حروف مشبهة بالفعل میشود ... قد فرغت من تسویده وتصنیفه یوم الاثنین ثلاثة وعشرین من شهر رجب- المرجب سنهٔ خمس وثمانین و مأتین بعدالالف ۱۲۸۵ .

ترجمه عوامل مایة قزوینی از سپهر درصفحه ۲۹۲ این فهرست یادشده.

در پایان شمارهٔ دوم کتاب نوشته : هوالباقی . بنده فقیر کثیرالزلل والتقصیر عباسقلی بن لسان الملك کاشانی در ایامیکه در تحصیل مقدمات میکوشید این اجزاء را در شرح و ترجمه عوامل جرجانی نگاشت بعد بواسطه تصاریف زمان وگردش دوران از نگارش دیگر ابواب بازماند دیگر از نیك وبد آن آگاه نیست زیرا که ازآن هنگام تا این هنگام بهیچوجه نگاه نکرده‌ام و نمیدانم چه پایه ومایه‌دارد محض یادگار ایام طفولیت ضبط وثبت شد حرره شهر جمادی الاخری ۱۲۹۶.

۳ ـ شرح عوامل جرجانی (ص ۲۲۸ ـ ۲۴۱ دفتر) (فارسی)

شرح عوامل جرجانی است از عباسقلی سپهر و از آغاز تا بخشی ازمعنیهای لام جاره و ناقص است .

نیمه‌ای دیگر از این شرح که با شماره ۳۱۴۱/۲ یادشد (بخش دوم) وگویا درصحافی جابجاشده .

ورجوع شود به‌ص۷۱۴شود .

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... سپاس وثنا کسی را سزاست که آموزگار عالم وعالمیان است و درود بیعدد برسید ابرار محمد وآل اوباد.

انجام موجود: ونفس اماره هم گاه پویای عیش وطرب و جویای لهوولعب است پس جد وجهد آن بیشتر درمنهیات است و اندر عمل خیر.

[۳۱۴۲ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ میرزا هاشم کاشانی ونسخ ونستعلیق عباسقلی سپهر درنیمه‌دوم سده سیزدهم . از سپهر درگوشه وکنار نسخه یادداشتهایی‌است ازسپهر که برخی‌ازآنها یادگردید

قطع : خشتی۱۸ × ۲۲ ج : تیماج یشمی‌یك‌لا صفحات: ۳۴۲ سطور : ۱۳و۲۰ کاغذ: فرنگی ،شمارهٔ دفترثبت‌قدیم : ۷۴۵۵۸ . جدید :

کنزاللغات (کنزاللغة) (عربی به‌فارسی)

ازمحمدبن عبدالخالق‌بن معروف زیدی (م ـ ۸۸۳ هـ) درلغت‌عربی به‌فارسی.

وی این کتاب را درحدود ۸۷۰ برای کارکیا سلطان محمد (۸۵۱ ـ ۸۸۳) پسرکارکیا ناصرکیا پادشاه گیلان نوشته است .

درکنزاللغات لغات قرآن واحادیث بترتیب الفبائی (با رعایت حروف آخر کلمات) تفسیروترجمه شده ودارای ۲۸ باب ودرهرباب کلمات قرآن وحدیث‌را با رعایت ترتیب بحسب حروف اول وبدین صورت آورده :

ـ مصادرثلاثی مجرد .

ـ مصادر ثلاثی مزید ورباعی‌ها بترتیب موجود در کتابهای صرف .

ـ اسماء جامد .

مؤلف درآغاز کنزاللغات ۱۷ قاعدهٔ دستوری ومدارك را خوش‌را یاد کرده .

ازاین کتاب نسخه‌های چند درمجلس ودیگر کتابخانه‌هاموجود است‌وچند بارنیز درایران چاپ‌شده .

فرهنگنامه‌ها ازمنزوی : ۱۶۸ ـ ۱۶۹ ، ذریعه ۱۸ : ۱۲٤ کشف‌الظنون : مجلس ۳ : ۱۱۳ ـ ۱۱٤ .

آغاز: بسمله ،

ابتدای هرنسخه آن خوبتر در هر مقام

کو بود با حمد معبود خدای نیك نام

جواهر کنوزلغات حمد وستایش نثار بارگاه حضرت متکلمی که‌زبان‌اصناف آدمیان‌را کلید گنج خانه سخن گردانید...

انجام: یادی جمع یؤیؤاست والله‌اعلم .. کاتب‌رقم کرده:قدفرغ ... میرزا حسنعلی‌شد انشاء‌الله که بجز خوبی مطالعه ننمایند ومبارك ومیمون‌باد .

[۳۱۴۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ میرزا حسینعلی مورخ ۱۲۶۸ عناوین شنگرف

قطع:وزیری۱۵ × ۲۵ ج گالینگورسجاف تیماج قرمز صفحات ۶۵۹سطور۱۷ کاغذ فرنگی‌شماره ثبت قدیم : ۶۹۹۶ جدید۱۱ ۶۴

تاریخ **(فارسی)**

بخش دوم کتاب تاریخ‌جنگ‌چین وملل‌متحد در ۱۹۰۰میلادی‌برابر با۱۳۱۸ ه ق این بخش دارای ٦۷ فصل‌است .

آغاز: جلد دویم تاریخ جنگ چین وقشون ... فصل اول درباب محـاصرهٔ شهرپکن اخبارغیرصحیح زیاد طبع ونشر شده ...

انجام : دیدم ایام تابستان من ضایع نشد جنگ فیمابین چین وقشون متحده را تماشا کردم تمام شد جلد دویم تاریخ جنگ چین وقشون ملل متحد

[۳۱۴۴]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق سده سیزدهم نام کاتب و تاریخ کتابت ندارد صفحه‌ها در جدول لاژورد ومشکی وزرد وشنگرف وکمند : شنگرف عنوان و نشان شنگرف .

قطع : رحلی ۱۷/۵ × ۲۹ جلد : ماهوتی مقوایی صفحات ۱۸۰ سطور : ۱۶ کاغذ فرنگی پسته‌ای شماره دفتر قدیم : ۷۴۵۷۶ جدید : ۶۲۰۰

الوافی (عربی)

از فیض کاشانی (م: ۱۰۹۰)

وافی در ۳ جلد است و نسخه حاضر بخش نکاح است از آن کتاب .

رجوع شود به فهرست مجلس ۱۰ : ۳۸۱

آغاز: الحمدلله والصلوة والسلام علی رسول الله . . . کتاب النکاح و الطلاق والولادات وهوالثانی عشر من اجزاءالکتاب ...

انجام : والحمدلله رب العالمین . وآله الطاهرین .

[۳۱۴۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ سدهٔ سیزدهم نام کاتب و تاریخ کتابت ندارد . در پایان نسخه فهرست ابواب و مطالب کتاب آمده است .

عنوان و نشان شنگرف .

قطع : وزیری ۱۶ × ۲۵ ج تیماجی مشکی رنگ باعطف و بر گردان تیماجی صفحات : ۵۱۴ سطور: ۲۳ کاغذ : فرنگی شماره دفتر ثبت قدیم ۷۴۵۷۵ . جدید: ۵۸۶۸

قاموس المحیط (عربی)

ازمجدالدین محمدبن یعقوب فیروزآبادی شیرازی کازرینی (م ـ ۸۱۷) .

در این فهرست نسخه .

نسخه حاضر ازفصل صاد از باب عین تا پایان قاموس است .

رجوع شود به ص ۷۰۵-۷۱۰ این فهرست .

انجام : وفتحه الغرب والشرق ويسلم تسليماً كثيراً وصحبه اجمعين .

[۳۱۴۶]

نسخه‌ایست (بدون آغاز) بخط نسخ محمد بن محمد بن خليلي در ۹۷۱ ورقم او درپایان نسخه چنین است :

و الحمدلله وحده ... الفراغ من نسخ هذا الجزء وما قبله على يد ... محمد بن محمد ... وكان الفراغ من نسخه عشية نهار الاثنين رابع عشر شهر ربيع الاول سنة ۹۷۱ .. الراحمين .

پشت نخستين برگ نيز اين چند نوشته ديده ميشود جلال الدين السيوطى له تعاليق على القاموس. صاحب القاموس متأخر عن الزمخشرى والذهبى وعن احمد بن محمد مصنف البحر المحيط فى شرح الوسيط .

درآغاز وانجام نسخه ودرگوشه وكنار برگها يادداشتهاى بسيارى نوشته شده است . نسخه بدلها وافتادگيها وتوضيحات نيز يادداشت شده .

آغاز نسخه : فصل الصاد . الاصبع ج مثلثة الهمزة ومع كل حركة تثلث الباء . والعاشر اصبوع بالضم كل ذلك مؤنث وقد يذكر اصابع واصابيع .

عنوان و نشان شنگرف .

قطع : رحلى ۱۹×۲۷/۵ ج تيماجى عنابى رنگ داراى ترنج ونيم ترنج صفحات : ۴۸۴ سطور ۳۳ كاغذ : فرنگى شماره دفتر قديم : ۷۴۵۷۲ . جديد: ۵۸۶۶

۱- رساله خلق الكافر (ص ۱-۶۲ دفتر) (عربى)

از شيخ محمد حسن حر عاملى (م- ۱۱۰٤)

وى اين رساله را در ۱۰۷٦ بپايان رسانيد وشامل ۱۲ فصل و خاتمه است.

فصل اول- در توجيه خلق كافر (نخست دليلى اجمالى وكلى وپس از آن ۱۲ دليل ديگر كه او خود ساخته است يادميكند).

فصل دوم- اخبارى چند كه دلائل مذكور در فصل اول را تأييد ميكند (شامل ۱۲ دسته از اخبار) .

فصل سوم ـ ابطال جبر واثبات اختیار .

وی دراین فصل، نخست ٥ مسلك دربارهٔافعال عباد نقل وسپس دوازده دلیل بر ابطال جبر یاد کند و گوید ادلهٔ ابطال جبر اضعاف اضعاف این مذکورات است .

فصل چهارم ـ ادله جبریان (پنج دلیل یاد کرده).

فصل پنجم ـ پاسخ وشبهات و دلائل جبریان. دراین فصل از کتاب «الموازنه» تصنیف بعض اهل عدل (۱) یاد کند و گوید. (در آن کتاب آیات جبر و آیات عدل گردآوری ونشان داده شده که آیات دال بر عدل هفتاد برابر بیش از آیاتی است که ظهور در جبر دارد) .

فصل ششم ـ دوازده حدث در ابطال جبر وتفویض.

فصل هفتم ـ دوازده حدیث در اثبات قدرة واختیار عباد ـ علاوه بر احادیث مذکور در فصل ٦ .

فصل هشتم ـ احادیث طینه .وی احادیث طینه را به دوازده طریق نقل وتأویل و توجیه کرده است.

فصل نهم ـ توضیح وتأویل اخبار طینة که موهم جبرند بر وجهی اجمالی.

فصل دهم ـ تأویل اخبار مذکور بتفصیل.

فصل یازدهم ـ تأویل مشیاو تفسیر واراده متعلق ـ افعال مکلفین که در اخبار بسیار آمده وفصل وتأویل دوازده حدیث در این باب.

فصل دوازدهم ـ در توجیه قضاوقدر متعلق بهسعادت وشقاوة وخیروشر ونقل ـ وتفسیر دوازده حدیث در این باب.

خاتمه در فصل احادیث، ازبخش درقضاوقدر.

شیخ حر در این خاتمه نیز (مانند بیشتر فصلها) دوازده حدیث یاد کرده است ودر تتمهٔ خاتمه ،رساله اثبات منزلة بین المنزلین ورد بر اهل جبر وتفویض منسوب به حضرت هادی را که صاحب تحف العقول وطبرسی در احتجاج نقل کرده اند بتمامها آورده

۱ـ شاید موازین العدل تألیف علی بن حاتم قزوینی است.

ودر پایان آن در بارهٔ علت اختلاف مضامین احادیث، چنین گوید:

«انتهی کلامه (ص) والکتاب المنقولة منه هذه الرساله لایخلو عن سقم وما اشتملت علیه من بعض العبارات التی هی غیر معهودة فی هذا الزمان له نظائر کثیره فی الاحادیث وذلك اما التفسیر بعض النساخ عن سهو او اشتباه اولان المقام کان یقتضی ذلك وفهم السامعین کان یوجبه وکانوا یستحسونه و یقبلونه خاصه اوغیر ذلك.. ولذلك تری فی الاحادیث تفاوتا عظیما فی العبارات لانهم کانوا یکلمون الناس علی قدر عقولهم - ومبلغ افهالهم ...

نام این کتاب در برخی از نسخه‌ها ومدارك «خلق الکافر» ثبت گردیده وشیخ حر عاملی خود در امل الآمل از این رساله بنام «رساله فی خلق الکافر ومایناسبه» یاد کرده است و چنین پیداست که تألیف این رساله را (بدرخواست یاران) در توجیه خلق کافر آغاز کرده وسخن را بمناسبت به مسئله جبر وتفویض کشانیده .

ذریعه ۷ : ۲۴۶ امل الامل چاپ بغداد به تحقیق سید احمد حسینی ج ۱:۱۴۶
نسخه حاضر فاقد دیباچه واندکی در فصل است .

آغاز: رساله (۲) : بسمله الحمدلله المتفضل بالخلق والانشاء ... فقد سالنی بعض الاصحاب ... بیان الوجه والعله فی خلق الکافر ...

آغاز نسخه موجود: فی ذکر العلل والوجوه فی خلق الکافر التی ظهرت لنا فان الحکم الخفیه التی لم نطلع علیها فی افعال الله سبحانه کثیرة جدا کما بیننا و ومن الکتاب والسنه ...

پایان: تمت الرساله بحمدالله علی ید مؤلفها العبد محمد بن حسن الحر العاملی... فی اواخر شهر صفر سبعین بعدالالف من نصرة علی مشرفها السلام (۱)

۲ - کشف التعمیه عن وجه التسمیه (ص ۳۴-۷۱ دفتر) (عربی)

از شیخ حر عاملی درحکم بر زبان راندن نام امام دوازدهم شیعه (ع) در

---

۱ - صدر رساله بنقل از نسخه دیگری که در کتابخانه موجود است نقل شد.
۲ - نسخه دیگر مجلس (که از آن یاد کردم) از پایان ناقص است

عصر غیبت و رد بر رسالهٔ یکی از معاصران کـه در اثبات تحریم تسمیه مطلقاً بدون فرق بین حال ضرورت دهند وحالت امن نوشته .

وی در دیباچه گوید « دراین روزها رساله‌ای بدستم افتاد ازیکی ازاجلاء سادات کـه عصر او نزدیك است به‌عصر ما ، دربارهٔ اثبات تحریم تسمیه‌صاحب‌الزمان (ع) درمجالس مطلقاً بدون وی درشگفت شدم زیرا که این سخن مخالف صریح اخبارشیعه‌وسیرت علماء واساتید ماست از این رو برخود فرض‌شمردم که احادیث صریحه‌درامر به‌یاد کردن‌نام امام۱۲(ع)رادر این رساله گردآوردم هرچندا کنون همه‌مدارك‌و کتابهای مورد نیاز را در دسترس ندارم ، اما همین‌احادیثی‌را که‌دراین رساله گرد آورده‌ام کفایت میکند.نخست احادیث جوار و شیوهٔ استدلال را یاد میکنم ، آنگاه ادله واحادیث منع تسمیه را که سید مذکور در رساله خود یاد کرده نقل‌میکنم‌وبتاویل آنها می‌پردازیم و پس از آن سخنان خود او را نقل کرده‌وپاسخ‌میگوییم »

این رساله نیز مانند بسیاری از آثار شیخ حر دارای ۱۲ فصل است و در ۱۰۷۷ آنرا بپایان رسانیده .

ذریعه ۱۸ وامل‌الآمل ذیل ترجمه‌مؤلف

آغاز: الحمدلله الذی اختار لنفسه احسن الاسمـاء ... و بعد فـیقول سخن مولانا القائم المهدی و عبده المخلص الولی محمد بن الحسن بن علی بـن محمد الحر العاملی ...

پایان: وقد اوردنا فیها مافیه بل فی بعضه کفایه ... و فرغ منها فی‌العشر الاوسط من ذی‌الحجه سنة ۱۰۷۷ والحمدلله وحده وصلی‌الله علی محمد وآله

۳ـ نزهة الاسماع (ص ۱۴۱ـ۱۹۰ دفتر) **(عربی)**

ازشیخ حرعاملی . وی این رساله را درتحقیق معنی اجماع (ازادلهٔ فقهی) وتمییز اجماعی که قابل استنادواستدلال است وشرائط وخصائص‌آن ومباحث‌متعلق

به‌آن در۱۲فصل وخاتمه نوشته ودر۱۰۷۸ ازتألیف‌آن فراغت یافته.شیخ حرعاملی دراین رساله از رساله‌ها و کتابهای بسیار یاد کرده است .

نسخه‌ای دیگر از این رساله جزء مجموعه‌ایست در کتابخانه مجلس شامل ۳ رساله ازشیخ حر (خلق الکافر و کشف‌التعمیه و رساله حاضر) مجموعه مزبور بخطمؤلف‌وازمجموعه کتابهای مرحوم سیدنصرالله‌تقوی‌است که بمجلس انتقال یافته

آغاز : الحمدلله الذی اجمعت علی‌الاعتراف بواحدیته العقول... وبعدفیقول الفقیر ... محمدبن حسن‌الحر العاملی ... هذه رساله فی حکم الاجماع و تحقیق معناه وتقسیمه‌الی ماهوحجة والی مالیس بحجه ... دعـانی الی جمعها اشتباه ذلک علی اکثر الفضلا ... واغترار هم بمجرد دعوی اجتماع ...

پایان: ورجحانها علی‌معارضتها تقدم بیانه من‌القواعدوالله الهادی الی‌طریق الحق ... تمت الرساله ... فی لیلة الخمیس رابع عشر شهر رجب المبارک ۱۰۷۸ بقلم مؤلفها محمدبن حسن‌بن علی‌بن محمد الحرالعاملی عامله الله لطفه الحق .

٤ـ التنبیه بالمعلوم من‌البرهان فی‌تنزیه المعصوم‌عن‌السهو والنسیان (ص۱۹۱ــ۲٤۱ دفتر) (عربی)

ازشیخ حرعاملی در نفی سهو ازمعصومین (ع) .

دردیباچه‌این‌رساله(برخلاف سه رساله‌ایکه‌یادشد)مؤلف‌نامی‌برای‌این‌رساله یاد نکرده اما درپایان رساله بدان تصریح کرده ودرپشت برگ نخست نسخه نیز کاتب آنرا از خط مصنف نقل کرده است .

این رساله نیز دارای ۱۲ فصل است و شیخ حر فهرست فصلها را خود در دیباچه یاد کرده .

وی‌دراین رساله‌از رسالهٔ‌ابن‌بابویه [۱] محمد بن‌علی‌صدوق‌درسهو‌النبی(ص)

۱ــ دربارهٔ این رساله ونسبت آن بصدوق سخنی‌است ونیزشیخ مفیدرساله‌ای‌دررد آن نوشته‌رجوع بمقدمه بحاروفهرست‌مجلس۷: ۱٤۰شود .

یاد کرده‌واستدلالهای آنرا پاسخ گفته است.

فهرست فصلها از این قرار است :

۱ـ ذکر جمله عبارات علما درتصریح به نفی سهو ازپیغمبر(ص) وائمه (ع) درسخن وجز آن .

۲ـ نقل‌سخن‌ابن بابویه که قائل‌به جوازسهواست‌درعبادت‌نه‌در تبلیغ‌احکام .

۳ـ آیاتی‌ازقرآن که دلیل نفی سهو ازپیغمبر وامام (ع)

٤ـ احادیث‌دراین باب .

٥ـ دلایل عقلی برنفی سهو.

٦ـ مفاسد مترتب براعتقاد بسهو پیغمبر (ص) .

۷ـ دلائل قائلان بجواز سهوالنبی(ص) .

۸ـ پاسخ ادله مذکور.

۹ـ تأکید دربطلان وفساد دلائل جواز .

۱۰ـ تأویل احادیث سهو .

۱۱ـ پاسخ استدلالات ابن بابویه بتفصیل .

۱۲ـ ذکر احادیثی نظیرحدیث سهوالنبی که حمل آنهابرظاهرروانیست ـ وتأویل آنها لازم‌است .

حرعاملی در رمضان ۱۰۷۸ از این رساله ، فراغت یافته است .

کشف‌الحجب : ۱٤۰ (در ذریعه نیافتم)

آغاز: الحمدلله الذی اختار الانبیاء والاوصیاء حفظة للایمان . . . امـا بعد فیقول الفقیر . . محمدبن حسن الحرالعاملی .. هذه رساله فی نفی السهو عن‌اهل العصمه(ع)...

پایان: و بالجمله فلیس ذلك بمحل شك و لاریب و لاتوقف والله تعالی اعلم تمت الرساله‌الموسومه بالتنبیه .. بقلم مؤلفها العبد.. فی‌آخر شهررمضان سنه۱۰۷۸

٥ـ صیغ العقود (ص۲٤۱ـ۱٦٥ دفتر) (عربی)

ازشیخ علی‌بن عبدالعالی کرکی (م ـ ۹٤۰)

درذریعه ، جواهرالکلمات در صیغ‌عقود از کرکی (باستناد ذکر برخی از فهارس) یاد شده . امـا درامل‌الامل بدین نام نیامده .

بخش عقد بیع این‌رساله‌دارای‌چند فائده‌والفصل است .

ذریعه ٥ : ۲۷۹ و۱۳ : ... ۱٥ : .. ۱۱۰ امل‌الامل‌چاپ‌بغداد ۲ : ۱۲۱

آغاز: الحمدلله حمداً کثیراً کما هواهله . . و بعد فهذه جملة کافیه ببیان صیغ العقود و الایقاعات اذکان لابد من معرفتها...

پایان: وجمیع ذلك مذکور فی‌معادنه من کتب‌الاصحاب یرحمهم‌الله فلیطلب هناك ولیکن هذاآخر الرساله و الحمدلله رب‌العالمین.

٦ـ رضاعیه (ص۲٦٥ـ۲۷۸ دفتر) (عربی)

از شیخ علی بن عبدالعالی کرکی[1] (مؤلف رساله صیغ العقود شمارهٔ ٥ این دفتر) .

این رساله درمجموعه رضاعیات وخراجیات بچاپ رسیده .

رجوع شود به ذریعهٔ ۱۱ : ۱۹۱

آغاز: الحمدلله کما هواهله .. اعلم وفقك الله انه‌قداشتهر علی‌السن الطلبه فی‌هذا العصر تحریم المراة علی بعلها بارضاع من سنذکره ولاتعریف لهم فی ذلك اصلایرجعون‌الیه...

پایان: یقتضی ثبوت الاخوه لاولاده لاثبوت الاخوه لاخوة اولاده و ذلك غیر مقتض للتحریم بوجه والله اعلم والحمدلله رب‌العالمین .

۱ـ درفهرست دوازدهم مجلس‌نسخه‌ای ازاین رساله درضمن مجموعه‌ایست مورخ .. که سهواً به عزالدین حسین‌بن عبدالصمد حارثی (البته بالقب محقق‌کرکی) منسوب شده .

در کنار برگ سوم رساله (ص۱۳۵ دفتر) حاشیه‌ایست منقول از خط شیخ حر عاملی ودر کنار صفحه آخر رساله نیز حاشیه‌ایست مشتمل برخرده گیری با نشان «م د ح» که ظاهر ازهمان شیخ محمد حرعاملی است وچنین پیداست که حرعاملی براین رساله رضاعیه حاشیه‌ای دارد .

۷ـ قاطعة اللجاج فی حل الخراج = خراجیه

(ص ۲۷۷ ــ ۳۰۵ دفتر) **(عربی)**

از شیخ علی بن عبدالعالی کرکی دارای ۵ مقدمه یك مقاله و خاتمه . وی در ۹۱۶ این رساله را بپایان رسانیده است .

این رساله در مجموعهٔ خراجیه ورضاعیه‌فاضل قطیفی در رد بر این‌خراجیه بچاپ سنگی رسیده است .

ذریعه ۷ : ۱۴۴،۱۷:۷ مجلس ۷ : ۲۰۷،۱۳۹

آغاز: الحمدلله‌الذی ابدکلمة الحق بالبراهین‌القاطعه .. وبعدفانی لماتـوالی علی سمعی تصدی جماعة من‌المتسمین بسمة‌الصلاح ...

پایان: فرغ من تسویدها‌العبدالمعترف‌بذنوبه علی‌بن عبدالعال ... نهارالاثنین حادی عشر ربیع‌الثانی من سنة ست عشره وتسعمایه حامدا .

۸ـ احکام الارضین (رساله در ...) (ص۳۰۵ـ۳۰۹دفتر) **(عربی)**

=رساله فی اقسام‌الارض ، از شیخ علی‌بن عبدالعالی کرکی .

موضوع بحث در این رساله،زمینی‌است که در گذشته آبادودرملك‌مسلمانی بوده ، اکنون چگونه‌قابل‌تملك‌است .

ذریعه۱ : ۲۹۳ . درامل‌الآمل‌نیامده.

آغاز: الحمدلله حمداً کثیرا کماهواهله... هذا تحقیق‌مسئله‌مهمه‌صورتها انه اذاضربت‌الارض‌المملوك‌العامره واندرست‌آثارهابعد ان‌کانت‌ملکا لمسلم فامااان‌یکون

مالکهاموجودا اومعلوماً اولافان کان الاول فاما ان یکون قدانتقلت الیه بالشرأ اوالهبه
اوشبهها او بالاحیاء فان کان ملکه بالشراء ونحوه لم تملك بالاحیاء بعد خرابها
بلاخلاف بین العلماء نقل الاجماع علی ذلك العلامه فی التذکره ..

پایان: بل بحسب مایقتضیه الصارف والدلائل المذکورة اولا تقتضی الصرف
الی ماذکرنا والله اعلم بالصواب .

[۳۱۴۷ـ مجموعه]

دفتریست بخط شکسته نستعلیق تقی بن محمدرضا موسوی مورخ ۱۱۱۱ وشامل ۸ رساله
از شیخ حر عاملی وشیخ علی کرکی .
کاتب در ذیل همه رساله‌ها تاریخ (۱۱۱۱) را تکرار و درپایان دفتر نام خودرا نیز
رقم کرده‌است عنوانها بیشتر بشنگرف وکلمات وسطور متناوب وپیوسته‌است .
قطع : نیم‌خشتی ۲۰/۵ × ۱۳ ج : تیماجی قهوه‌ای رنك . صفحات: ۳۱۰ . سطور:
۲۰ ، کاغذ : اصفهانی نخودی رنگ . شماره ثبت قدیم : ۷۸۲۰۳ . جدید: ۶۷۰۸

۱ ـ اصل الاصول (ص ۱ـ۲۳۷ دفتر) (عربی)

تعلیقات (یاشرح) معالم اصول از محمد رفیع گیلانی (م ـ) . معالم در
اصول فقه از شیخ حسن بن زین الدین عاملی (م ـ ۱۰۱۱) است.
(نسخه حاضر مجلد ۳ کتاب است و اوراقی از پایان آن افتاده‌است)
ذریعه ۲: ۱۶۸ ، سپهسالار ۱ : ۵۵۷ ، ۳: ۴۴۷ مجلس ۱۰: ۳۴۲

آغاز نسخه :قوله وینقسم الخبر...الکلام فی الخبر بماهو خبر طویل والمناسب
الاقتصار فیها علی ما هوالمهم ...

پایان: و جوابه ان المدعی یمکن تقریر الاعتراض بوجه یندفع عنه
هذاالجواب و هو .

۲ـ الفیه (ص ۲۳۹ ـ ۳۱۶ دفتر) (عربی)

از محمد بن مکی عاملی ـ شهید اول (م ـ ۷۸۶) . در احکام نماز دارای یك
مقدمه وسه باب و خاتمه .

الفیه شهید بچاپ رسیده .

ذریعه۲ : ۲۹٦ دانشگاه۵:۱۷۸۳ .

نسخه حاضر اوراقی از پایان کتاب را ندارد .

آغاز: بسمله الحمدلله رب العالمین ... امابعد فهذه کلمات وجیزه ... فی فقه الصلوة الیومیه ...

پایان موجود : فی احکام الشك فی الصلوة لاشك فی الثنائیه ... اوشك بین ـ الاثنـین والثلاث اوالاثنین و الاربع (کلمه اخیر راده صفـحه بعد است که در نسخه نیست) .

[۳۱۴۸ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ و بقلمهای مختلف ، از قرن ۱۳ و فاقد رقم کاتب و تاریخ کتابت.

پشت برگ اول صورت وقف نامه کتاب اصل الاصول (شماره یکم دفتر) به خط جعفر بن محمد رفیع ـ فرزند مؤلف کتاب ـ نوشته شده . واقف خود گیلانی و تولیت آن نخست با همین فرزند او بوده است شماره یکم با چند قلم و در تاریخ‌های مختلف نوشته شده و از پایان افتاده دارد . حاشیه بالای برگ اول الفیه (شمارهٔ دوم) وصالی شده ولی سطور آسیب ندیده وچنین پیداست که سرلوحی داشته و بریده‌اند . سقطات متن درحواشی جبران شده‌ونونویس از شماره یکم است .

پشت آخرین برگ شماره یکم ، صورهٔ عقدنامه فاطمه بامیرزا حبیب‌الله خان ولد جناب آخوند مهدی موسی گیلانی رانگوی که صداق آن بمبلغ پنجاه ویکعدد اشرفی و یك جاریه به بهای ۲۵ تومان و دوازده مثقال طلا وشهود عقد ، جناب حاجی آقای طباطبائی و سیدعبدالباقی رشتی ومیرزاعلی طباطبائی است ثبت‌شده‌است .

قطع : خشتی۱۵×۱۹ ج : تیماجی قهوه‌ای صفحات : ۳۱۵ . سطور مختلف . کاغذ فرنگی شماره ثبت‌قدیم :۷۸۱۸۳ . جدید . ۶۶۸۹

شرح بیست باب **(فارسی)**

بیست باب در تقویم ازمولی عبدالعلی بیرجندی (م ـ۹۳٤) صاحب شرح بیست

باب خواجه نصیرالدین طوسی دراسطرلاب وشرح ازمولی مظفر گنابادی (اوائل قرن۱۱ـه) مؤلف تنبیهات است .

وی درچندجا ازاین شرح تصریح کرده که در۹۳٤ یزدجردی (مطابق ۹۵ هجری) به نوشتن شرح اشتغال داشته درشرح باب یازدهم که سخن ازروزهای مشهور است ازجشنها وروزهای بزرگ معروف وتاریخی ملل را با احاطه وافی بخصوص روزهای بزرگ ایران باستان رایاد کرده وچنین پیداست که اطلاعات فراوان درباب تمدن و فرهنگ وتاریخ ملتها خاصه باستان ایران داشته است ودراین باب به تفصیل بیشتری پرداخته .

وی در شرح باب پانزدهم در زیر عنوان « ذکر ایام مشهوره تاریخ فرس » از مهرگان عامه و خاصه ، نوروز عامه و خاصه آبانگاه ، آب ریزان ، بهمنجنه شب سده ، بادبره و گاهنبار یاد کرده و به شرح آداب ورسوم مردم ایران باستان پرداخته.

درحواشی این باب (درنسخه ما) یادداشتهای ارزنده‌ای از خود مؤلف واز نویسندهٔ دیگری که ازفضلا وشاگردان آقاحسین خونساری ومحمدباقر مجلسی بوده ، دیده میشود. ازجمله نکته‌هایی که درحاشیه ص .. بچشم میخورد راجع به عید بابا شجاع الدین (نهم ماه ربیع الاول) .

در کتابخانه دانشکدهٔ الهیات چند نسخه ازاین شرح هست که همه از قرن ۱۳ ـ ه .

رجوع شود به ذریعه ۳ : ۱۸۸ ۱۳ : ۱۳۱ فهرست الهیات : ۸۰

نسخه حاضر از اندکی از شرح دیباچه واواخر باب ۱۸ تا آخر را ندارد.

آغازموجوددر نسخه : که مستقیم یا منحنی مرادخط مستقیم باشد و سطح نیز مستولی بوده یاغیرمستوی مستوی آن بوده که اخراج خطوط مستفاد درجهت طول و عرض وسطح ممکن و میسر باشد . این است آنچه تصدیر کتاب به آن واجب بوده و باقی مصطلحات درهر محلی که تقریر اقتضا کند، بتحریر درآید ... فقال المصنف ... اما بعد این مختصریست درمعرفت ... تقویم درلغت بمعنی تصحیح

است ... لیکن اینجامقصودوفترتقویم است و آن صفحایح است ..

پایان نسخه:۱۱ خلاف‌محل ۱۲وحشت‌سیر ۱۳: خلاءسیرو بهره هریك ازین کلمه‌آخر راده صفحه بعداست که درسرمت .

[۳۱۴۹]

دفتریست بخط‌نسخ‌قرن. ازآغازاندکی ازدیباچه واربابچه نزدیك به‌دوباب افتاده‌دار از اواخرباب ۱۸ تاپایان‌کتاب از نسخه افتاده. برخی ازبرگها آبدیـده وسیاه شده اکپر صفحات محشی است

قطع: خشتی. × .ج: تیماجی قرمز صفحات:. سطور:. کاغذ: فرنگی شماره ثبت قدیم ۷۸۱۸۵ جدید:۶۶۹۱

۱ـ الباب‌الحادی‌عشر (ص۱-۱۳دفتر) (عربی)

ازعلامه حلی (م ـ۷۲٦)(باب یازدهم از مصباح‌المتهجدشیخ طوسی است که علامهٔ حلی بر آن الحاق کرده) .

ذریعه ۳ : ۱۳۵ مجلس ۱۰ : ۱۵۰

آغاز: الباب الحادی‌عشر فیما یجب‌علی‌عامة المکلفین فی‌معرفةاصول‌الدین.

پایان: و تجویزا والامن من‌الضرره .

۲ ـ النافع لیوم‌الحشر (ص۱۳-۱۱٦ دفتر) (عربی)

شرح باب حادی عشر علامه حلی ، از مقدادبن عبدالله سیوری‌حلی (م‍ـ ...)

مجلس ٥: ۳۱ و۱۰:۱۵۰ .

درحواشی‌این نسخه فقراتی از «شرح بی‌ابی جمهور ، شرح مبادی ، انوار‌ـ الملکوت‌علامه‌و نیزحاشیه‌هایی بانشان‌قاسم (یا) ق س م باقلمهای‌مختلف‌نوشته‌شده .

آغاز: وپایان‌این نسخه‌همانند نسخه‌چاپی‌درست‌است‌وکاتب‌درذیل نسخه‌چنین رقم کرده است:

تم فی‌یوم‌الثلثاء علی‌ید ... شمس‌الدین‌محمدبن قاسم‌الملقب بالفقیه‌من‌فقهاء

(در نسخه «من الفقهاء»الاستراباد موطنا ومنشأ والجیلانی مولدا و مسکنا . اللهم اغفر ذنوبهما و استرعیوبها بحق محمد و آله الطاهرین .

۲ـ گفتار در مبحث وجود (۱۱۶ - ۱۱۷ دفتر) (عربی)

بخشی است از کتاب یا رساله‌ای درفلسفه یا کلام ودرمبحث وجوداست .

آغاز: اعلم ان مبحث الوجود مع وضوحه من مطالع انظار المحققین من الحکما والصوفیه والمتکلمین...فنقول اعلم ان الحق ان تصوره الوجود بدیهی . حتی ذهب الحکماء الی انه لاشیءاعرف من الوجود...واعترض علیه بانه اراد ان تصور کنه الوجود بدیهی فهو ممنوع...

پایان: وقال حجة الاسلام الغزالی ان صح المعنی فی حقه تعالی یجوز ان یطلق علیه بطریق الاخبار...لاالنداء فلا یصح ان یقال یا وجود ویا کلی . انما یتضح غایة الایضاح بعد معرفة مقابله .

۳ ـ شرح حدیث خیر الصفوف فی الصلوة المقدم

(ص ۱۲۰ دفتر) (عربی)

نوشته‌ایست بنقل از بحار الانوار محمدباقر مجلسی (مجلد۱۸ـ کتاب الصلوة)

آغاز: قال (ص) خیر الصفوف فی الصلوة المقدم وخیر الصفوف للنساء فی الجنائز المؤخر قیل یا رسول الله ولم قال (ص) سترة اقول من رأیت من اصحابنا کلامهم حملوا هذا الخبر علی ان...

۴ ـ مفتاح الغرر (ص۱۲۱ ـ ۲۱۰ دفتر) (عربی)

شرح بـاب حادی‌عشر (شمارهٔ یکم همین دفتر) ازخضر بن محمد بن‌علی‌رازی حبلرودی(قرن۹ـ ه) .

وی این کتاب‌را ازشرح دیگرخود برباب حادی عشر که جامع‌الدرر نام دارد گزیده وچیزهایی نیز برآن افزوده وخود در دیباچه بدین نکته تصریح میکند.

پشت برگ اول نسخه (ص۱۲۰ دفتر) نوشته‌شده «شرح باب حادی عشر المسمی به‌جامع الدرر من تصانیف اعلم العلماء مولانا خضر رحمةالله علیه» و مسلمانـویسنده این یادداشت دراشتباه بوده‌است.

این کتاب و مؤلف آن درفهـرست ۵ مجلس شناسانده‌ونسخه‌ای از آن بخط عبدالغنی بن خلیل کازرونی ومورخ ۱۰۸۵ باشمارهٔ ۱۶۹۹/۲ یاد گردیده‌است.

درمجلهٔ معهدالمخطوطات العربیه نیز ازنسخه‌ای در کتابخانه الفت اصفهان (که‌اکنون جزء کتابخانهٔ دانشکده ادبیات اصفهان‌است) یادشده.

مجلهٔ معهد المخطوطات ۳ : .. روضات الجنـات : ۲۱۵ فلاسفةالشیعه از عبدالله‌نعمه‌فهرست مجلس ۵ : ۲۸.

آغاز: الحمدلله القدیم الواحد (مطابق نسخه‌شمارهٔ ۱۶۹۹/۳).

پایان: والخدمه علی‌حسن‌التوفیق لایدل علی ... قطعاالان الواجب‌علی الکفایه یجوز... یذم‌الکل ویاثم لوترکه قصداً.

پایان‌نسخه حاضرچند سطر بیشتراز نسخه ۱۶۹۹/۳ داردوکامل است امابعلت پارگی بدرستی خوانده‌نمیشودوماجای آنهارا بانقطه نشان داده‌ایم.

ازرقم‌کاتب نیز بعلت پارگی خوانده‌نمیشود بجزاین چندکلمه:

فی‌دارالسلطنه حیدرآباد صانها .. سنه‌الف وتسعه عشر.

[۳۱۵۰ـمجموعه]

دفتریست‌که نیمی‌ازآن بخط نسخ شمس‌الدین محمدبن قـاسم استرآبادی گیلانی، درگیلان ونیم‌دیگرآن بخط‌شکسته‌نستعلیق شیوهٔ‌هندی‌ودر حیدرآباد نوشته‌شده‌است. پشت برگ اول‌دفتر تملك محمدصالح‌بن یوسف ووقفنامه‌ای مختصرومورخ ۱۲۵۷ ازاسحاق‌که‌این‌نسخه راوقف وتولیت‌آنرا به‌آخوند ملامحمد حسن‌بن زین‌العابدین واگذارکرده، دیده میشود.

برگ‌آخر پارگی‌دارد. درشماره یکم‌ودوم عناوین به‌شنگرف است.

قطع:رقعی۱۳×۲۰/۵ج: تیماج‌قهوه‌ای فرسوده صفحات:۲۰۷. سطور: مختلف

(شماره ۱و۲:۱۴وشماره۴:۱۷ وبقیه‌چلیپااست)شماره ثبت‌قدیم:۷۸۱۸۷جدید:۶۶۹۳

۱ ـ حاشیهٔ شرح وافیه (ص ۱ ـ ۲۸ دفتر) (عربی)

ازسید صدرالدین محمدبن محمدباقرقمی ساکن نجف (م ـ ۱۱۶۰) برشرح خود اوبروافیهٔ مولی عبدالله تونی (م ـ ۱۰۷۱) دراصول فقه . این حواشی راشیخ احمدبن شیخ علی کتان که ازشاگردان مؤلف بوده گردآوری کرده وبصورت کتاب حاضر درآورده وخود دیباچه‌ای برآن نهاده است . پس از صفحه ٤ کاتب حواشی را پایان داده وچند سطردرتجلیل ازاستاد نوشته وآنگاه با تجدید مطلع به بقیهٔ حواشی پرداخت، گویا پس ازپایان دادن بحواشی درص٤ ازبقیه حواشی آگاه شده است .

این حواشی باعناوین قوله واقول وازمباحث حقیقه‌شرعی است تامبحث مفهوم.

دراواخر این حواشی سید صدرالدین ازرساله‌ای که میرزا محمد شیروانی (استاد او) در احکام خلل و سهو صلوة بفارسی نوشته یاد وفقراتی نقل کرده است.

ذریعه: ۱۶۶:۱٤ـ۲۳۰

آغازدیباچه: بسمله الحمدلله رب‌العالمین .. وبعد فقد جمعت ما کتبه‌مولانا ومقتدانا .. استادنا الاعظم .. سیدنا السیدصدرالدین دام مجده‌العالی من‌الحواشی علی کتابه شرح‌الوافیه ...

آغازحواشی: بسمله قوله بل نقول ان‌التبادر .. الفرض انه کمالا یعلم ان‌التبادر لاجل امر غیرالوضع .. لایعلم انه‌لوضع‌الشارع ... والدال علیها مشکوك فیه‌فمن این تحکم بها...

پایان قسمت‌اول حاشیه: فلایمکن ان‌یکون هذاغرضا اصلیاله . تمت هذه الحاشیه‌الشریفه الطریفه ویتلو ها بقیة‌الحواشی و الحمدلله‌اولاوآخراً .

آغازقسمت‌دوم‌حواشی: بسمله .. قوله قلیل‌الفائده .. المقصودهوان فائدة اثبات الحقیقه الشرعیه ونفیها للمشارعین یظهرمن لفظاستعملهاالشارع فی معنی غیرالمعنی اللغوی ...

پایان: یتوضامن‌سؤره‌ویشرب قال‌الاستاد وهذه دعوی لاشاهد علیها من‌العقل

والعرف . هذاآخرما انتهی الینامن الحواشی الشریفه...وسلم تسلیماً.

۲ ـ شرح وافیه (ص ۳۳ ـ ۳۶۰ دفتر) (عربی)

ازسید صدرالدین محمدقمی بروافیه تونی. وی این شرح راهنگامی نوشته است که وافیه را براستاد خود مولی عبدالله تونی (م ـ ۱۰۷۱) میخوانده این شرح حامل تمام متن است .

دیباچهٔ این شرح نیزازهمین شاگرداوست وخود صدرالدین دیباچه ننوشته.

ذریعه ۱۴ : ۱۶۶ ونیز ص ۷۳۲ همین فهرست

آغازدیباچه : بسمله الحمدلله الذی اوضع لنا منهاج الدین بمصباح الحق من مشکوة الیقین .. وبعد فهذا مانثره من الفرائد . . قلم البحر المواج . . . استادنا الاعظم ... مولاناصدرالدین محمد ولد الفاضل المحقق .. سیدمحمدالباقر القمی... وکان ذلك فی وقت قرائته وافیة الفاضل مولاناعبدالله التونی .. قوله قلت انکار التبادر من کلام الشارح مکابرة باللسان .. اقول معنی کون التبادر من امارات الحقیقه...

پایان: فذکرت الذی کان من امرنا فقال لی کنت اصوب منهم فعلا ، انما یعید من لایدری ماصلی . هذاآخرما اردناه ... نفعنا الله به کما نفع باصله . . انه غفور رحیم .

کاتب سپس چنین افزوده است :

«الی هنا کلام السید تمو بالخیرعم...هذاالشرح الشریف مع المتن تصنیف سیدنا.. السیدالصدر دام ظله العالی .. وکان الفراغ من تسویده بنفسی لنفسی دون غیری .. فی نهار یوم الخمیس .. من السنة التاسعه من العشر الثالث من المائه الثالثه من الالف الثانی .. وانا اقل الاقلین ـ احمدبن المرحوم الشیخ علی کتان النجفی ... انه ارحم الراحمین».

[۳۱۵۱ـمجموعه]

دفتریست بخط نسخ شیخ احمدبن شیخ علی کتان نجفی مورخ ۱۲۲۹ . درصدر نسخه

شرح وافیه (۳۳دفتر) کاتب‌سطور اول وافیه را نوشته‌ودرکنار آن تصریح کرده که این شرح حامل تمام متن‌است بدون‌حذف حرف‌یاکلمه‌ای . روی‌یك برگ اضافی آخـر نسخه قصیده‌ای لامیه ازسیدصادق فحام در مدح سید صدرالدین شارح وافیه بخط کاتب دفتر نوشته‌شده . این قصیده دارای ۳۵ بیت و مطلع آن این بیت‌است :

الی م وعدك بالوصال و انجاز المواعد بالمطال

وفیم تفوقین الی فؤادی سهام الوجدعن قوس الملال

پشت‌این برگ ، کاتب گفتاری ازشیخ موسی نجفی دربارهٔ تقلید ، بوسیله شیخ حسن قفطان (ازشاگردان صاحب جواهرونویسندگان آن‌کتاب) نقل‌کرده است .

قطع : خشتی ۲۴ × ۲۱ ج تیماجی‌قرمزسیر صفحات :۳۶۰.سطور۲۲.کاغذ: فرنگی.

شماره ثبت‌قدیم ۷۸۱۸۶ جدید : ۶۶۹۲

۱ ـ اثنی عشریه (طهارة) (ص ۲ ـ ٤٤ دفتر) (عربی)

ذریعه ۱۱۷:۱فهرست مجلس٤:٦۱

آغاز: بسمله ، وبه‌ثقتی اما بعد حمدالله علی آلائه والصلوة علی سید انبیائه واشرف اولیائه‌فان‌اقل‌الانام محمدالمشتهر ببهاءالدین العاملی‌عفاالله عنه یقول‌هذه رسالة اثنی‌عشریه تتلوعلیك مسائل‌الطهارة علی‌نهج جدید ونمط سدید ...

انجام : قوتها واستصحاب الدراهم البیض واطالة المکث لغیرحاجة‌وادخال الخلاء شیا علیه اسم‌الله تعالی او احدالمعصومین کاتب افزوده قد فرغت من‌تنمیق هذه‌الاثنی عشریه الطهاریه‌بعون‌الله‌الملك الصمدیه‌فی‌تاریخ العصریوم‌الاحد .

۲ ـ اثنی عشریه (صلوتیه) (ص٤٦ـ۱۰٦دفتر) (عربی)

ازشیخ بهاءالدین عاملی .

مجلس٤:۵۹ـ٦۰وشماره‌بالا.

آغاز: بسمله ، الحمدلله‌الذی وفقنالالاهتداء بشریعة اشرف‌المرسلین وسید الاولین والاخرین وهدانا .. اما بعد فیقول اقل‌العباد محمدالمشتهر . ببهاءالدین العاملی عفاالله عنه‌هذه مقالةلطیفة فی‌واجبات الصاوة الیومیه ...

انجام : علی‌الارض فیکون انما قعد بعضك علی بعض فلاتصیر التشهد والدعاء. کاتب افزوده : قد فرغت من .. غفرالله له ولوالدیه واحسن الیهما و الیه بمحمد و آله اجمعین تم تم .

۳ ـ اثنی عشریه (زکوتیه) (ص ۱۰۸ـ۱۳۲ دفتر) **(عربی)**

تألیف : شیخ بهاءالدین عاملی .

ذریعه۱ : ۱۱۶ مجلس ۴ : ۶۱ـ۶۲ و ۹ : ۲۴۶

آغاز: بسمله ، حمدا لك اللهم علی جمیل آلائك وجزیل نعمائك وصلوة علی اشرف ... وبعد فیقول اقل الانام محمدالمشتهر به بهاءالدین العاملی وفقه الله للعمل فی یومه لغده قبل ان یخرج ...

انجام : وصلی الله علی محمد وآله اجمعین قدتم هذه الرساله الموسوم بالاثنی عشریه الزکوتیه فی فقه الامامیه..ولوالدیه واحسن الیهما والیه بمحمد وآله الطاهرین

۴ ـ اثنی عشریه (صومیه) (ص ۱۳۴ ـ ۱۷۲ دفتر) **(عربی)**

تألیف : شیخ بهاءالدین عـاملی .

ذریعه۱ : ۱۱۷

آغاز: بسمله ، الحمدلله الذی جعل الصوم جنة من النار والصلوة علی اشرف الخلایق محمدوآله الاطهار اما بعد یقول اقل العباد محمدالمشتهر ببهاءالدین العاملی وفقه الله تعـالی فی یومه لغده قبل ان یخرج الامر من یده لمافرغت من تألیف...

انجام : ان ثواب تلاوة آیة واحدة فیه کثواب ختم القـرآن فی غیره.کاتب افزوده:قدتم هذه الرسالة...باثنی عشریه ... علی ید افقر العباد واحوجهم...ابن محمد زمان القاری محمدصادق المشهدی اجمعین .

۵ ـ اثنی عشریه (حجیه) (ص ۱۷۴ ـ ۲۰۷ دفتر) **(عربی)**

تألیف : شیخ بهـاءالدین عاملی .

ذریعه۱:۱۱۵

آغاز: بسمله ، الحمدلله علی آلائه والصلوة علی اشرف انبیائه... اما بعد فیقول احوج الخلق الی رحمة الله الغنی محمد المشتهر ببهاءالدین العاملی .. تتلو علیك مناسك حج التمتع علی نهج قریب...

انجام : سلام الله علیه و علی آبائه الطاهرین برحمتك یا ارحم الراحمین .
کاتب افزوده : قدفرغت... محمدصادق المشهدی اللهم اغفره ولوالدیه واحسن الیهما و کفر سیآتی یوم حشری فانی فی عذابك لست اصبر .

۶ - وجیزه (ص ۲۰۸ - ۲۱۸ دفتر) **(عربی)**

تألیف : شیخ بهاءالدین عاملی .
کشف الحجب والاستار : ۵۹۹ ذریعه ۱۴:۱۶۸-۱۶۹

آغاز: بسمله ، الحمدلله علی نعمائه المتواتره وآلائه المستفیضه المتکاثره والصلوة علی اشرف اهل الدنیا والاخره محمد وعترته الطاهره وبعد هذه رسالة عزیزه موسوم بالوجیزه تتضمن خلاصه علم الدرایه و تشتمل ..

انجام موجود: اما الکافی فهو تألیف ثقة الاسلام ابو جعفر محمد بن یعقوب الکلینی الرازی .. و ثلثمایه ولجلالة .. (انجام ناقص) .

[۳۱۵۲ - مجموعه]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدصادق المشهدی بن محمدزمان القادری که در تاریخ ۱۰۸۸ـهـ کتابت شده شامل رسائل اثنی‌عشریه (طهارت،صلوة، خمس،زکوة، صوم،حج) ورساله وجیزه «در علم درایه» ازشیخ بهاءالدین عاملی رساله آخر ناقص است ، سر فصلها و عناوین بشنگرف بعضی صفحات محشی و برخی از برگها وصالی شده است

قطع: رقعی ۱۲/۵ × ۱۹ جلد: تیماج مشکی یك‌لا : صفحات ۱۰۹ سطور ۱۵ کاغذ: نباتی آهار دار شماره ثبت قدیم: ۷۸۲۰۲ جدید: ۶۷۰۷

حاشیه انوار التنزیل **(عربی)**

تألیف: شیخ بهاءالدین عاملی (م- ۱۰۳۱)

فهرست دانشگاه ۱ : ۹۳-۹۴؛ مجلس ۹: ۱۰۳۵۸: ۱۸۱.

آغاز: بسمله . الحمدلله الذی جعل نسخة عالم الامکان شرح الایآت قدرته وتفسیرا وصیر نقوش... وبعد فیقول الفقیر الی الله الغنی محمد المشتهر ببهاءالدین العاملی وفقه الله للعمل فی یومه لغده قبل ان یخرج الامر یده ان اولی ..

انجام : والمراد من کون اقلها ثلث آیات اقل جنسها والالم یصدق علی شیء من السوره ولوقال لیست اقل من ثلث آیات لکان اولی وقد سبق لنا کلام فی هذا المقام عند اول تفسیر الفاتحه فتذکره الحمدلله علی التمام والصلوة والسلام علی سید الانام و آله الغر الکرام وذلک فی غرة محرم الحرام سنه، ۱۰۷٤

(۳۱۵۳)

نسخه ایست بخط نستعلیق که در تاریخ ۱۰۷۴ هـ کتابت شده صفحات مجدول باقلم طلا و برخی از صفحات محشی است عناوین بشنگرف

قطع: رقعی ۹/۵ × ۱۷ جلد: تیماجی زرشکی ترنج و نیم ترنج دار درون تیماج مشکی صفحات ۳۳۷ سطور برخی ۱۴ کاغذ: شکری نازك شماره ثبت قدیم: ۷۸۲۱۹ - جدید ۶۷۲۴

۱- خلاصة الاقوال فی معرفة الرجال (ص ۱-۲۷۹ دفتر) **(عربی)**

تألیف: حسن بن یوسف بن المطهر = علامه حلی (م - ۷۲۶)

آغاز: بسمله، رب، وفق، الحمدلله مرشد عباده الی سبیل السداد وهادیهم الی طریق النفع فی المعاش والمعاد وصلی الله علی اشرف... اما بعد فان العلم بحال الرواة من اساس الاحکام الشرعیه و علیه تبتنی القواعد السمعیه یجب علی کل مجتهد معرفته وعلمه ولا یسوغ له ترکه وجهله اذا کثر الاحکام مستفادة من الاخبار النبویه والروایات عن الائمة المهدیه ...

انجام : المشایخ والی غیرهم مذکور فی کتابنا الکبیر من اراده وقف علیه هناك والحمدلله وحده وصلی الله علی سیدنا محمد النبی و آله الطاهرین قد وفقت لاتمام هذه الرساله الموسومه بخلاصة الرجال ... ولمن نظر فیه ولمن دعا لی بمحمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین .

۲ـ فهرست اسماء روات و فقهاء (ص ۲۸۰، ۲۸۲ دفتر) **(عربی)**

در این فهرست که بترتیب الفبایی ساخته شده نخست القاب و سپس کنیه‌ها یاد شده و در صدر و ذیل آن نامی از مؤلف نیست.

آغاز: النخعی ایوب بن نوح او محمد بن میر بن عبدالعزیز، القتیبی علی بن محمد . . .

انجام: ابوالعباس احمد بن علی بن نوح بن حسن ... ابراهیم بن صالح ابوالخراج الحسن بن الزرفان الانصاری.

۳ـ ایضاح الاشتباه فی اسماء الرواة (ص ۲۸۶ـ ۳۲۸ دفتر) **(عربی)**

ذریعهٔ ۲ : ۴۹۳ مجلس ۳۰۰۱۴.

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین وصلی الله علی سیدالمرسلین، محمد النبی و آله الطیبین الطاهرین یقول العبد الفقیر الی الله تعالی حسن بن یوسف بن المطهر الحلی غفر الله له ولوالدیه انی مثبت فی هذه الاوراق تحقیق اسماء جماعة من رواتنا وایضاحها ...

انجام: شبابه بالشین المعجمة المفتومه و الیاء المنقطه تحتها قبل الالف وبعدها ابن سوار بالسین المهملة المفتوحه

[۳۱۵۴ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ ابراهیم الحسینی ابن عطاءالله ابراهیم که در تاریخ ششم شهر جمادی الثانی سنه سبع عشر والف (۱۰۱۷)هـ در دارالسلطنه حیدرآباد دکن کتابت پذیرفته رساله دوم انجامش ناقص است برگ اول وصالی شده عناوین وسرفصلها بشنگرف در حواشی مطالبی نوشته و نقائص متن نیز جبران شده است.

قطع: خشتی ۱۵ × ۲۳ جلد: تیماجی قهوه‌ای ساده درون تیماج مشکی صفحات: ۳۲۷. سطور: ۲۱ کاغذ: اصفهانی شکری. شماره ثبت قدیم ـ ۷۸۱۹۹ جدید ۶۷۰۴

عیون الحساب **(عربی)**

تألیف : محمدباقر بن زین العابدین یزدی (قرن ۱۰ و اوائل ۱۱ـهـ)

ذیل کشف الظنون ۲: ۱۳۳ ذریعه ۱۵: ۳۷۸-۳۷۹. فهرست مجلس ٤ : ۲۲۹

آغاز: بسمله، وبه نستعین الحمدلله علی ماأولانا من ضروب نعمه المتضاعفه ومنحنا من لطایف قسمه المترادفه وجبر ذهننا من سوابغ آلایه المتفاضله... وبعد فان علم الحساب کثیر المنافع صادق المشارق والمطالع نتایج مقدماته خالیه عن الارتیاب وشموس مسایله طالعة من افق الصواب..

انجام: فتضع البیض فی النقطة الباقیه ولیکن هذا آخر ما اردنا ایراده فی الرساله والصلوة علی خاتم الرساله کاتب افزوده قد اتفق اتمام هذه الرساله فی عصر یوم ... سنه ۱۱۰۳ . ولمن نظر فیها ومن قراها .

[۳۱۵۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدنبی البجستانی که در تاریخ ۱۱۰۳-ه کتابت شده. اعداد، جداول وابواب به‌شنگرف به‌نقائص متن درحاشیه جبران گردیده است بعضی برگها وصالی شده.

قطع: رقعی ۱۳×۱۹ جلد: تیماج زرشکی یك‌لا. صفحات: ۱۲۹-۱۳۱ سطور: ۱۹ کاغذ نازك اصفهانی. شماره ثبت قدیم- ۷۸۲۲۸ جدید: ۶۷۳۳

حبیب السیر **(عربی)**

ازغیاث‌الدین محمدخواندمیر (م-۹٤۲) که بارها چاپ‌شده.

این تاریخ دارای یك مقدمه وسه بخش ویك خاتمه وهریك ازبخشها نیز بچهار بخش ترتیب یافته‌است. (نسخه حاضر بخشهای نخستین ودومین آنست).

ذریعه ۶: ۲٤٤ فهرست ادبیات: ۲۰۶ فهرست مشارفارسی ج۱: ۵۵۱

[۳۱۵۶]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق ۱۰۳۷ کاتب آن گویا همان محمد شفیع گنابادی کاتب نسخه شمارهٔ ۳۱۵۹ باشد این نسخه شامل بخش اول ودوم تاریخ حبیب‌السیر است برپشت نخستین برگ جلددوم این‌یادداشت آمده: واهب‌العطایا، این‌دو جلدکتاب حبیب‌السیر است باین حقیر فقیر محمدبن عبدالله تفرشی نوری که‌بفضل ورحمت خود صدیق‌الملك مشهور به رئیس دفترخانه وزارت خارجهٔ فرموده درطهران کرامت فرمود درسال هزار ودویست وهشتاد و سه هجری... ذالك فضل‌الله یؤتیه من‌یشاء وهوذوالفضل العظیم.

آغاز: لطایف اخبار لآ لی نثار ایثار عالیمقدار و شرایف آثار سلاطین ذوالاقتدار..

پایان بخش نخستین : خلعت اقبال بقدتو جست نامه آمال بنامت درست . چون بدعا رسم بود اختتام شد سخن من بدعایت تمام .

آغاز بخش دوم : الحمدلله الـذی جعل للنبیین لسان صدق علیاً امـا نموده میشود که این صفحات ...

انجام بخش دوم : ظلال دولتش پاینده بادا فلك پیوسته اورا بنده بادا تم المجلد الثانی ... فی تاریخ شهر ربیع الثانی ۱۰۳۷

کناره‌های این نسخه‌را موریانه بشکل نیم‌دایره خورده ولی‌متن آسیب‌ندیده‌است در چند برگ‌از آغاز نسخه آثار رطوبت دیده میشود. عنوان ونشان : شنگرف .

قطع: رحلی ۲۵ × ۳۷/۵ ج : تیماجی قرمز رنگ دارای ترنج وکنگره گل و بوته دار صفحات ۹۱۳، سطور: ۲۹ کاغذ: اصفهانی. شمارهٔ دفتر ثبت‌قدیم :۷۴۵۲۵ . جدید: ۵۸۳۰

حبیب السیر **(فارسی)**

بخشهای اول ودوم وسیم وچهارم است ازمجلدسیم کتاب حبیب السیر محمدبن خواند میر که بارها چاپ شده‌است .

الذریعه ج ٦ : ٢٤٤ فهرست مشار فارسی ج ۱ ــ ۵۵۱ .

آغاز: یارب به‌ثنای خودسخن‌سازم کن در گلشن حمدنغمه پردازم کن

[۳۱۵۷]

نسخه‌ایست نـاقص پایان) بخط نستعلیق قرن دهم ، درگوشه وکناربرخی از صفحه‌ها یـادداشتهایی ازملك‌الشعراء بهار نوشته شده درپایان نسخه نیز ازسپهریادداشتی‌آمده‌ومهراو درآغازوانجام نسخه دیده می‌شود ،کنار برخی از برگها وصالی شده‌است .

صفحه‌هادارای جدولهایی بقلم‌لاجوردومشکی‌وزر،عنوان‌ونشان: شنگرف .

انجام : حکایات بقدرامکان لوازم اهتمام بجای‌آورده‌این مجموعه رابااتمام رسانید .

قطع : رحلی ۱۹ × ۳۲/۵ ج : تیماجی‌باحاشیه زرین‌صفحات : ۱۴۱۰ سطور: ۲۳ ، کاغذ : اصفهانی ، شماره دفترقدیم ۷۴۵۹۶ . جدید :

حبیب‌السیر **(فارسی)**

نخستین بخش تاریخ حبیب‌السیر خواند میراست که بارها چاپ شده‌است .

همین‌فهرست ۷۳۹فهرست مشار ج ۱ : ۵۵۱ .

آغاز: لطایف اخبار ولآلی نثار ابنیای عالیمقدار ...

انجام : چون‌بدعارسم‌بوداختتام شد سخن من بدعایت تمام

[۳۱۵۸]

نسخه ایست بخط نستعلیق محمد حسین در ۱۰۵۵ ، پشت برگ نخستین این چند یادداشت آمده :

۱ ــ یادداشتی ازمحمدمحسن طاطائی درذیقعده ۱۱۴۹ .

۲ ــ یادداشتی ازمحمدحکیم بن‌محمد هاشم وزیر دنباله‌ای‌یادداشت‌وابیات‌گوناگون دیگر نوشته‌شد .

در پایان نسخه عباسقلی سپهرچنین نوشته : « بعد ازفوت مرحوم مبرور میرزامحمدتقی سپهر لسان‌الملک‌کاشانی وتقسیم‌کتابخانه آنمرحوم درسنه ۱۲۹۷ این‌کتاب مستطاب باین بنده حقیر رسید حرره الجانی الفانی عباسقلی بن لسان الملک اعلی‌الله مقامه فی شهر شوال المکرم سنه ۱۳۰۳» .

مهرهایی‌نیزازسپهر درگوشه وکنار برخی از برگها دیده‌میشود، رقم‌کاتب درپایان‌چنین است : تمت‌الکتاب بعون‌الملك الوهاب فی‌تاریخ رابع عشرشهر صفرختم‌بالخیر والظفر سنه خمسه وخمسین‌بعدالالف ۱۰۵۵ من‌الهجرة النبویه ... واناأقل الخلیقه‌ابن‌نوری محمدحسین الدماوندی عفی‌عنهما. عنوان ونشان شنگرف .

قطع : ۲۲ × ۳۶ ج : تیماجی مشکی رنگ دارای ترنج ونیم‌ترنج وکنگره رنگ‌رفته صفحات۶۱۱ سطور : ۲۵ ،کاغذ : اصفهانی شماره دفترثبت قدیم ۷۴۵۳۹ . جدید:۵۸۴۳

حبیب‌السیر **(فارسی)**

بخش سوم و چهارم ازسومین وخاتمه حبیب‌السیر

فهرست مجلس ج ۲ : ۱۳۸ فهرست دانشکده ادبیات : ۲۰۶ فهرست مشار فارسی‌ج ۱ : ۵۵۱ . وصفحه :۷۳۹ این فهرست

[۳۱۵۹]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق محمدشفیع فرزند محمد گنابادی که در اصفهان بسالهای ۱۰۱۴ ۱۰۱۵ نوشته‌است‌مهر بیضی‌شکل کاتب با نقش (عبده محمد شفیع بن محمود ۱۰۱۶) در پایان نسخه آمده‌است رقم کاتب در پایان بخش‌ها دیده‌میشود ، بر پشت برگ نخستین نسخهٔ‌حاضر این تملك دیده‌میشود ــ کتاب مستطاب ... حبیب‌السیر .،. شاهزاده آزاده اعظم که یوم‌یکشنبه ۱۲ شهر محرم‌الحرام بخانم‌جان خانم التفات فرمودند سنه ۱۲۳۸ ،

آغاز جزء سوم ازج ۳ ازمجلد ثالث :

ای نام تو زیب نامهٔ فتح وظفر   ای ذکر توعنوان سخن رازیور

پایان جزء سوم ازج ۳ :

سبز فلك بـاد بکامش مـدام   نـامهٔ امید بنامش تمـام .

تمام‌شد . . بتاریخ یوم‌الاحد یازدهم شهر شوال سنه ۱۰۱٤ الف واربع‌عشر دردار‌السلطنهٔ اصفاهان علی‌ید ... محمدشفیع بن‌محمد جنابادی ... رب‌العالمین .

آغاز جزء چهام ازج ۳ :

ای یافته از منزل مه تـا ماهی   ذرات جهان از کرمت آگاهی

انجام جزء چهارم ازج ۳ : لاجرم برتحریر اسامی بعضی از مشاهیر ... و برحسب وعده‌ای که دردیباچه مجلد اول کرده شده پرتو اهتمام بربیان شمه‌ای از غرایب‌وعجایب‌ربع‌مسکون میتابدامید که توفیق مساعد گرددکاتب‌افزوده تمت ... فی‌یوم‌الاثنین ۲۷ محرم الحرام‌سنه ۱۰۱۵ ه .

آغاز خاتمهٔ حبیب‌السیر: برضمیر بلغای صافی‌خاطر روشن ومبرهن باشد که حکماء ربع مسکونرا..

انجام خاتمهٔ :

زمان تا زمان دولتش بیش باد   زآصف بانصـاف در پیش بـاد

تمت ... فی‌تاریخ یوم‌الرابع‌عاشر شهر رجب‌الرجب سنهٔ‌الف واربع‌عشر ۱۰۱٤

یـادداشتی ازمحمدبن عبدالله ومهر چهارگوش ازاوبه‌نقش (رئیس‌دفتر وزارت خارجه دولت علیه‌ایران) آمده‌است، درکنار برخی از برگها نسخه بدلهـا و تصحیحهـا وافتادگیها

نیزشده ، گوشه وکنار برخی از برگها وصالی‌شده وبرکنار برگها آثاررطوبت‌دیده میشود ،
عنوان ونشان : شنگرف .
قطع‌رحلی: ۲۵ × ۴۷ ج : تیماج مشکی‌مقوایی‌دارای‌دوترنج‌بزرگ زرین . صفحات:
۷۱۹ سطور : ۲۵، کاغذ : اصفهانی شماره دفتر ثبت‌قدیم : ۷۴۵۲۷ .جدید: ۵۸۳۱

ترجمه تاریخ طبری (فارسی)

ازابوعلی محمد بلعمی وزیرابونصرسامانی.اصل‌ازمحمدبن جریر طبری را (م ۳۱۰) و بخشهایی‌ازآن‌بچاپ رسیده‌است .

مورد گفتگو بخشی‌است‌ازآغازهمین‌ترجمه که‌نیمهٔ‌بخش‌نخستین‌پایان‌آنست

رجوع شود به : فهرست مشار ـ ۲۰۰۶ سبك‌شناسی‌بهار۲ :...مقدمه پروین گنابادی بر چاپ اخیر آن که از انتشارات وزارت فرهنگ است .

آغاز: مکه در رودخانه‌ای افتاده است وآنجا زرع نمیباشد و اورا بکه‌نیز گویند و بارو دارد وهرکه نوبت‌اول بکعبه رسید البته بخندد ازغایت خرمی...

انجام : که‌چگونه کشته شد و ملك عجم از دست وی برفت ابتـدای آن از انساب پیغامبر صلی‌الله علیه وسلم .

[۳۱۶۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ حدود سده ده و یازده‌که نام کاتب و تاریخ‌کتابت ندارد رقم کاتب در پایان نسخه اینست : تمام شد نصف اول ازتاریخ محمدبن جریربن یزیدالطبری علیه‌الرحمة ... وصحبه اجمعین . درگوشه وکنار نسخه یادداشتهایی از ملك‌الشعراء است که‌باذکر موضع‌نوشته در اینجـا نقل میگردد :

۱ ـ درص... نسخه: آنچه‌باید‌نقل‌شود : خبر بخت‌نصر وعالم‌اسرائیلی‌وپیوست بخت‌نصر

۲ ـ خبر دارا ودارابن دارا وفیلقوس تا آخر مرگ دارا .

۲ ـ درص...ازاینجا جزء خطبهٔ منوچهراست‌واینجـا‌بغلط نوشته‌شده‌است از روی‌راده اصلاح شود (ص..)هرجاکه راده است تعلق ببقیه سطر است‌وهرجا (۲) است باید (پس از همه) آغازگردد .

۳ـ (ص..) اینجا باید ازکلمهٔ (پس ازهمه) ببعد هفده سطرکه در صفحه قبل‌وصفحه

پیش از آنست ضمیمه گردد و تاجائیکه راده گذاشته شده است مربوط باین خطبه است .

۴ ـ مصر نیز درعهد کمبوجیه پسر کورش کبیر بدست ایران افتاد و در عهد اسکندر از ایران انتقال یافت و باز در عهد پرویز سپاهیان ما مصر را گشودند اما خلافی که لشگریان درمداین پدیدکردند شام ومصر را ازایران جدا ساخت و عاقبت ایران را نیز ویران کرد وآشیان بوم وکنام سباع ساخت .

درپایان نسخه چند جمله‌ای را میرمحمدباقر در رمضان ۱۱۸۱ از باب سیاهه مشق نوشته است ونیز یادداشت تملك علی‌اصغربن محمدابراهیم در ۱۲۹۲ با مهربیضی شکل‌او دیده میشود افتادگیها درکنار برگها یادداشت شده است ،

صفحه ها دارای‌جدولهایی‌بقلم زرومشکی ولاجورد . عنوان ونشان : شنگرف برخی‌از برگهاوصالی شده و نوشته آسیب دیده است .

قطع وزیری:رحلی۵/۱۷×۲۵ ج : تیماجی سبز رنگ ، صفحات ۴۱۰ سطور : ۲۷ . کاغذ اصفهانی مایل بزردی . شماره دفترثبت‌قدیم : ۷۴۵۵۶ .جدید : ۵۸۵۵

اسکندرنامه **(فارسی)**

همان اسکندرنامه‌ایست که‌در روزگار صفویه ساخته شده درهفت‌جلد بنقل ازحکیم منوچهروبارها بچاپ رسیده است .

رجوع شود به : سبك شناسی ج ۲ ـ ۱۲۸ همین فهرست ص ۴۷۲ فهرست مشار فارسی : ۹۶

آغاز: مستوفی دفتر دانش و مسخر صفحه آفرینش چنین . . . کـه اورا اسکندربن دارای اصغر گویند و بلغت‌یونانی نام اواخشیده‌روس است‌یعنی‌فیلسوف قالب خلق عالم بدین بت‌پرستی‌بود...

انجام : و شاهزاده اصلان در ولایت روم پادشاه شد وباقی عمر رادر آنجا بسربرد شاهزاده اصلان ... برحمت ایزدی‌پیوست .

[۳۱۶۱]

نسخه‌ایست بخط های نستعلیق گوناگون ریز و درشت حاجی میرزا عبدالباقی‌بن محمد اسماعیل وفرزندش احمد در۱۲۶۴ رقم‌کاتب درپایان نسخه‌آمده وبخشی از آن را

سیاه وپاك کرده‌اند فرزند همین کاتب احمدبن‌عبدالباقی یادداشت‌زیررا دربارهٔ معرفی‌کاتب نسخه روی یك قطعه‌کاغذ نوشته‌که آنرا درپایان نسخه الصاق و صحافی نموده‌اند .

« این هفت جلد اسکندرنامه رامرحوم‌مغفورخلدآشیان جنت مکان رضوان آرامگاه حاجی میرزا عبدالباقی طاب ثراه درزمان طفولیت مرقوم داشته‌اند این کمین بنده کوچك‌ترین اولاد آن‌مرحوم درچندی‌قبل بملاحظه این که خطابوی بود اغلب صفحات آن که پاره و یا افتاده بود از روی اسکندر نامه دیگر نوشته وملحق داشته‌ام امید است هروقت فرصت نمایم اگر سهوی در نوشتن این کتاب ازحیث پاك‌شدن وغلط نوشتن اتفاق افتاد تا آخر صحیح نمایم بتاریخ‌شنبه‌پنجم شعبان‌المعظم ۳۳۲۵ نمقه احمدبن عبدالباقی » .

این‌نسخه مصور ودارای ۱۰۲ قطعه تصویراست‌که ۷عددآن‌درسرلوحه‌هرجلد نقاشی شده و۳ تصویر درآغاز وسه تصویر درپایان‌وباقی درمیان نسخه است .

برگهای آغاز وانجام ونیز تعدادی ازبرگهای میان نسخه وصالی شده است . در برخی ازجاهای‌نسخه‌آب ریخته ونوشتهٔ‌آن‌آسیب‌دیده‌وپاك شده است . عنوان ونشان:شنگرف.

قطع‌رحلی : ۲۱ × ۳۴ ج: تیماج‌یشمی مقوایی‌وصالی‌شده ، صفحات : ۸۷۰سطور:۱۸ کاغذاصفهانی شماره دفترثبت‌قدیم : ۷۴۵۳۲ . جدید:..۵۸۳۶

قاموس‌المحیط (عربی)

از ابو طاهر مجدالدین محمدبن یعقوب صدیقی شیرازی فیروز آبادی (۷۲۹ـ۸۱۷یا۸۲۰) است.

کشف‌الظنون ج ۲ ـ ۲۱۳همین‌فهرست‌ص.... فهرست مشارعربی ـ ۶۹۵

آغاز: الحمدلله منطق‌البلغاء باللغی‌فی‌البوادی...

انجام : وباءالجزم رأیت عبدالله‌لم‌تسقط لانه لاخلف عنها .هذاآخرالقاموس المحیط .. و فتح‌الغرب والشرق .. بختامه ،کاتب‌افزوده وافق‌الفراغ . . یوم‌الثالث من‌شهر رجب من‌السنةالثمانین بعدالف۱۰۸۰ کتبه الاقل‌الحاجی صالح‌بن‌ابراهیم بن احمدالبحرانی

[۳۱٦۲]

نسخه‌ایست بخط نسخ صالح‌بن احمد بحرانی مورخ‌رجب ۱۰۸۰ ،
پشت برگ نخستین نسخه‌مرحوم بهار نوشته‌است . «این کتاب‌قاموس بالنسبة کم غلط‌ومعرب
واز قوامیس چاپی بمراتب صحیح‌تر و بهتر است خداوند توفیق استفاده عطا فرماید این
نسخه با سایر نسخ‌کتب مرحوم میرزا عباسقلی‌خان‌مشیرافخم سپهررا وراث آنمرحوم باین
فقیر حقیر سه سال قبل فروخته‌اند حرره بتاریخ دیماه هزار وسیصد وهشت هجری قمری
وانا العبد محمدتقی ملك‌الشعراء بهارخراسانی» .
پسر بهار درپایان این یادداشت چنین نوشته«مراگمان براینست و حقیقت همینست
که این تاریخ قمری نیست وشمسی است ازجهت دیماه واینکه مرحوم پدرم در هزاروسیصد
وهشت قمری کودکی بوده است » . به ندرت افتادگیها ونسخه بدلها در کنار برگها
نوشته شده صفحه ها در جدول : لاجورد وشنگرف . مادهٔ اصلی لغتها با قلم مشکی‌ودرشت‌تر
ازمتن نوشتهٔ شده ومشتقات ونشانه ها بشنگرف است.کناربرخی ازبرگها وصالی شده است
قطع رحلی : ۲۰×۲۸ ج : تیماج مشکی مقوایی دارای ترنج و نیم سوخته‌ای رنگ و
روغن‌دارصفحات:۱۱۰۱سطور: ۳۰کاغذاصفهانی‌شماره‌دفتر ثبت‌قدیم:۷۴۵۲۹ : جدید:۵۸۳۳

برهان‌الکفایه (فارسی)

در احکام نجوم از شریف علی‌بن محمدبن‌یحیی‌بکری موصلی (ق–٦هـ)این
کتاب‌بچاپ رسیده .

رجوع شود به : فهرست مجلس‌ج ٦ : ۱۰٤ فهرست دانشگاه ج٤ : ۸۳۸
مشار فارسی .

آغاز: الحمدلله‌الذی خلق‌الخلق علی غیر مثال بعزته و ابتدع الاشیاء ....
اما بعد مصنف این کتاب‌محمدبن‌علی‌الشریف‌البکری میگوید...

انجام : و اما دانستن لون اسبان از کواکب ... و از دلیل و از اتصال
بیکدیگر و از مواضع کوکب والله اعلم بالصواب والیه‌المرجع‌والمآب .

[۳۱٦۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ رضاپسرمحمد علی‌بارفروش‌مورخ‌دوشنبه۲۴ ربیع الآخر ۱۲۲۸

که بدستور ملاغلامعلی نوشته ودرپایان رقم کاتب چنین است: تمام شد بحسب فرموده عالیجناب ملاغلامعلی در یوم دوشنبه ۲۴ چهارم شهر ربیع‌الاخر سنه ۱۲۲۸ و کتبه العبد الراجی رضا بن محمد علی بارفروش .

برگ دوم دارای سرلوح است که باقلم‌مشکی‌ولاجوردوشنگرف‌وآبی نقاشی‌شده‌وبرگهای دوم وسوم‌دارای‌جدول‌وکمندشنگرف میان حدول‌وکمند نقاشی گل و بوته است . این نسخه در دست محمد جعفر قاجار بوده و درگوشه و کنار برخی از برگها یادداشتهای او دیده میشود. درپایان نسخه این یادداشت از اواست : این کتاب مستطاب موسوم به برهان الکفایة الان که یوم پنجشنبه دهم ربیع الاول است درید تصرف احقرالعباد محمد جعفرقاجار است و خریده است دوازده قران هرکس بعد از فوت حقیر خواهدکه این کتاب را فروشد با دو شرط اگراین شرایط ها که نوشته خواهدشد بعمل نیاورده ومال وعمرش بگردش بادشرط اول اینست که بمصاحبی بفروشدکه علم نجوم داشته باشد از دوازده تومان کمتر ندهد شرط دوم اینست .

پس ازپایان کتاب یادداشتی درشماره سالهای ترکی است و در زیرآن جدولهایی در تعیین حدود و درجات کواکب نوشته شده . پشت آخرین برگ نسخه یادداشت مفصلی در بارهٔ قاعدهٔ استخراج جذر بخط محمد جعفرقاجاراست وروی همین برگ نیز یادداشتی ازاودر بارهٔ تولد فرزندش حیدرقلیخان نوشته شده.

در میان نسخه کنار برخی از برگها حاشیه از محمد جعفر قاجار نوشته شده پشت دومین برگ نسخه تملك صفرعلی بامهر بیضی شکل او بنقش « المتوکل علی‌الله عبده‌صفرعلی » دیده میشود .

برخی‌از افتادگی‌های‌متن‌در کنار برگها یادداشت‌شده است .

صفحه دارای‌جدول به شنگرف . عنوان ونشان : شنگرف

قطع : خشتی ۱۴ × ۲۰/۵ ج :تیماج زرد يكلا . صفحات: ۲۴۹ سطور : ۲۰ کاغذ : فرنگی ، شمارهٔ دفترثبت قدیم: ۷۴۵۳۵ . جدید: ۵۷۳۹

زینة التواریخ (فارسی)

ازمیرزا محمد رضی مستوفی پسرمیرزا محمد شفیع یکی از وزراء سلطان فتحعلی شاه قاجار است.وی این تاریخ رابادستیاری میرزا عبدالکریم‌باشتهاردی

(پدر محمدحسن اشتهاردی مؤلف تذکرهٔ دنابله نوشته‌است) .

کتاب مورد گفتگو از آغاز تا بخشی از شرح حال شعرا از عرب و عجم (پیرایهٔ اول) است .

رجوع شود به : الذریعه ج ۹۰۱۲-۹۱ وفهرست مجلس ج ۲: ۱٤۵ .

آغاز:

اول دفتر بنام ایزد دانا صانع و پروردگار وحی وتوانا

انجام (ناقص) :

من بد کنم وتو بد مکافات دهی پس فرق میان وتوچیست بگو

ملاحسن کاشی اصلش ازکاشان و مولدش از خطه آمل وعالمی .

[۳۱۶۴]

نسخه‌ایست ناقص‌ازپایان به‌خط نستعلیق‌قرن‌سیزده نام‌کاتب‌وتاریخ‌کتابت‌ندارد. صفحه‌ها دارای‌جدولها بقلم‌لاجورد ومشکی وزرین‌وکمند‌بقلم‌های‌مشکی‌وطلائی، عنوان‌ونشان : شنگرف.

قطع : ۲۱ × ۳۰ ج : تیماجی یشمی رنگ ضربی .

صفحات:۵۹۵ سطور۲۸ : ۲۱ کاغذ: فرنگی‌آهارمهره‌دار شمارهٔ‌دفترثبت‌قدیم : ۷۴۵۲۴ جدید: ۵۸۲۹

۱ - دیوان مجنون (ص ۱ - ۳۹ دفتر) **(عربی)**

دیوان اشعارقیس‌بن‌الملوح معروف به‌مجنون عامری که‌ابوبکر والبی آنرا گـردآورده است .

ذریعه۹ : ۹۶۸ معجم‌المطبوعات : ۱۵۳۶-۱۵۳۷

آغاز: بسمله الحمدلله رب‌العالمین .. حدث ابوبکرالوالبی..

پایان: قال ابوبکر هذه جملة ماانتهی الینا من‌اخبارالمجنون‌واشعاره‌خارجا عما لم‌نکتبه واعرضنا عن کتابته .

کاتب درذیل نسخه افزوده :

کتبه مع حزن وافروهم کافر وغم کامر فی قصبة سراب فی شهر ربیع الثانی ۱۲۶٤ .

۲ ـ قصاید سبعه علویه (ص ٤٠ ـ ٦۲ دفتر) (عربی)

ازابن ابی الحدید معتزلی (م ـ) .

قصیده نخست بائیه ودارای ۷۰ بیت وقصیده هفتم لامیه است .

براین قصائد چند شرح نوشته شده ودرحواشی وبین سطور نسخه ما فقراتی از بعضی شروح نقل گردیده .

رجوع شود به ذریعه ۱۲ : ۱۲۹ فهرست دانشگاه ۲ : ۲٥٤

آغاز: بسمله، القصائدالعلویات السبعه المنسوبه الی ابن ابی الحدید ...

الا ان نجدالمجد ابیض ملحوب...

پایان:

وخلافه ما ان بها لولم تکن منصوصة غنحید محدك معدل

۳ ـ قصائد مختلف (ص ٦٦ ـ ۱۱۷ دفتر) (عربی)

هفده قصیده است با قافیه‌های مختلف از الف تاراء ، عنوان قافیه ، دربالای قصیده یادشده .

آغازقصیدهٔ اول :

اما لك یا داء المحب دواء بلی عند بعض الناس منك شفاء

پایان قصیدهٔ آخر :

قلتم بان الحب فیه تدلل صدقتم و فیه للملاح تعزز

٤ ـ کبری (ص ۸۹ ـ ۱۰۹ دفتر) (عربی)

ازمیرسید شریف گرگانی (م ـ ۸۱٦) درمنطق صوری .

ذریعه ۱۷ : ۲٥۹ مجلس ٥ : ٤٤٥و۹:۱۹۹و۱۰:۲٥٦ .

آغاز: بدانکه آدمی را قوتیست درا که ...

پایان: لکن لاحجر است پس لاشجر باشد.

۵ ـ **الهیات = الهی‌نامه** (ص ۱۱۱ ـ ۱۱۸ دفتر) **(فارسی)**

از سخنان خواجه عبدالله انصاری .

این رساله درمجموعهٔ رسائل خواجه عبدالله انصاری به‌امر مرحوم ذوالریاسین شیرازی درچاپخانه ارمغان بچاپ رسیده است .

آغاز: بسمله ، دل ازجان پرسید که اول این کارچیست ...

پایان: تا آمده به بود ازین بسیاری .

[۳۱۶۵ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ وشکسته نستعلیق بچندقلم ازقرن ۱۲ ـ ه . درذیل شماره یکم نوشته است که درسراب بسال ۱۲۴۶ کتابت‌شده شمارهٔ ۵۹۴ بخط‌شکسته نستعلیق است ورقم کاتب ندارد درفاصله بین شمارهٔ ۴و۳ قطعاتی ازاشعارعربی منسوب به امرءالقیس، قطب‌الدین ، یزید، شیخ بهائی ، ابونواس، ادیب‌ترك وازناشناس (لاادری) نقل‌شده است .

قطع : خشتی ۱۴/۵ × ۲۱ ج : تیماجی‌مشکی ترنج ونیم ترنج نقاشی . صفحات : ۱۱۸ . سطورمختلف ، کاغذ : فرنگی شماره‌ثبت قدیم : ۷۸۱۹۸ . جدید :۶۷۰۳

زبدة الاصول **(عربی)**

ازشیخ بهاءالدین محمدعاملی (م ـ ۱۰۳۱) .

دارای ۵ منهج .

ذریعه ۱۱ : ۱۹ مجلس ۷ : ۱۳۶ دانشگاه ۵ : ۱۷۰۱

آغاز: بسمله ، ابهی اصل یبتنی علیه الخطاب ...

[۳۱۶۶]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۲ ـ ه دارای حواشی وسیع که نوشته هایی بانشان منه رحمه‌الله «م،قروفقه‌الله»، مرصع ، شرح مختصرالاصول وشرح دارد .

نسخه ناقص است واوراقی ازپایان منهج‌چهارم تاپایان‌کتاب را فاقداست .
پایان نسخه : بل‌انما هی‌فیماتردبه‌الشبهةوالمظنه تجری‌فی‌المقلد .
قطع : خشتی ۱۴ × ۱۹ ج تیماجی عنابی مندرس . صفحات : ۱۸۸ . سطور : ۵۰ .
کاغذ : اصفهانی شماره.دفترثبت قدیم : ۷۸۲۰۵جدید: ۶۷۱۰

۱ - الانوارالجلالیه (ص ۱ - ۲۸۱ دفتر) **(عربی)**

شرح است بر ترجمه‌فصول نصیریه‌از مقدادبن عبدالله سیوری حلی.

فصول نصیریه خواجه نصیرطوسی‌را رکن الدین محمدبن علی گرگانی(از شاگردان خواجه) به‌عربی ترجمه کرده واین ترجمه‌را فاضل مقداد شرح کرده. این‌شرح باعناوین قال واقول وحاصل تمام متن‌است . درشرح «ختم وارشاد» که درپایان اصل اول‌است و خواجه اشاره‌ای خفیف به‌سیرسلوك و درك‌حقایق‌توحید بشیوۀخاص اولیاء ونه‌از راه استدلال دارد ، فاضل‌مقداد به تفصیل‌بیشتری‌پرداخته فوائدی‌دراین باب بیان‌داشته‌است.

در شرح سطور نخست اصل اول شارح ، عبارات ترجمۀ گرگانی را عینا آورده‌وبه‌اختلاف‌آن با سخن خواجه (دراصل‌پارسی) ونقص ترجمه‌،اشارتی نکرده است (رجوع به‌ص ۶۲۵... این‌فهرست شود).

آغازموجود : ولکل واحد منها وهو ان‌کان بعیدالاغوار کبیرالاسرارالا ان تفاوته التی یعول فی‌التحصیل علیها وعقیلته‌التی ینتفع بهاوتدعو الضرورة الیها ... الامام‌الاعظم محمدبن محمدبن حسن‌الطوسی...فی‌وریقات وهی و ان‌کانت قلیله‌فهی فی‌الفوائد جلیله...

پایان : ولنقطع الکلام حامدین ولآلائه شاکرین وللتقصیرمعترفین وللخطاء مستغفرین ... والحمدلله رب‌العالمین.

کاتب سپس‌چنین‌افزوده :

وکان‌الفراغ من کتابة هذا الشرح فی‌ظهر یوم‌الاثنین ، یوم الحادی عشر من شهر رجب‌المسمی‌بشهرالاصم وقیل‌الاصب احد شهور سنه خمس و تسعین وثمانمایه علی‌ید ... علی‌بن [خوانده‌نمیشود] انه غفوررحیم .

۲ ـ حدیقهٔ هلالیه (ص ۱۸۶-۲۶۱ دفتر) (عربی)

شرح بر دعاء استهلال (دعاء ۴۳ صحیفهٔ سجادیه) از شیخ بهاء الدین محمد عاملی (شماره ۲۹۳۸/۱ همین فهرست).

رجوع به ص ۳۴۸ این فهرست شود.

[۳۱۶۷ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ. شماره یکم در ۸۹۵ بخط علی بن ... وشمارهٔ دوم درقرن ۱۲ نوشته شده عناوین شمارهٔ یکم به‌شنگرف. شماره یکم مقداری از دیباچه شارح مؤلف را فاقد است.

قطع: خشتی ۱۲×۱۹. ج: تیماج عنابی یك‌لا. صفحات ۲۶۱. سطور ۱۹ و ۱۶. کاغذ: سمرقندی واصفهانی. شمارهٔ ثبت قدیم ۷۸۲۱۶. جدید: ۶۷۲۱

وسیلة المقاصد (فارسی ـ ترکی)

از رستم مولوی. فرهنگی است فارسی ـ ترکی بترتیب حروف الفبا.

آغاز: بسمله، الحمدلله رب الارباب میسر المیسور والصعاب الذی خلق آدم ...

انجام:

هر که او نیك میکند یا بد   نیك و بد هرچه میکند یابد
مقریا باما مکن قهر وعتاب   ورخطائی رفته باشد در کتاب

[۳۱۶۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ مقری از قرن ۹، عناوین باقلم قرمز مشخص شده است ودرپشت برگ اول یادداشتهایی بتاریخ ۱۰۳۳ و ۱۳۲۲ موجوداست ومهرهای گوناگون بچشم میخورد. همچنین درصفحه آخر یادداشتها ومهری موجوداست ودر بیشترصفحات درحواشی توضیحاتی بترکی داده‌شده‌است وهمچنین برخی ازلغات بین‌السطور بترکی معنی‌شده است واشعاری بترکی و فارسی درآن وجوددارد.

قطع: خشتی ۲۰/۵ × ۱۴/۵ جلد تیماجی‌ضربی دارای ترنج ونیم‌ترنج وبرنگ عنابی روشن صفحات ۳۰۰ سطور مختلف کاغذ فرنگی نباتی شماره ثبت قدیم ۷۶۴۳۵: جدید ۵۹۶۴.

عیون الاصول (ص ۱ ـ ۳۰۴ دفتر) **(عربی)**

آقامحمد مهدی بن محمدابراهیم کرباسی (م-۱۲۷۸)

ذریعه ۱۵: ۳۷۷

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی هدانا الی معالم الاسلام وارشدنا الی...

انجام: لیکن هذا آخر ما اردنا تحریره من قواعد الاصول کاتب افزوده.

کتبه العبد المذنب القاصی محمد هادی بن محمدعلی الحسینی عفی عنهما ۱۲۸۱.

[۳۱۶۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدهادی بن محمدعلی الحسینی ۱۲۸۱ برگ اول دارای سرلوح (مذهب) به‌طلا وشنگرف ولاجورد ودیگر صفحات برنگ‌طلا جدول بندی گردیده است ودارای کمند میباشد ودرپشت برگ صفحه‌اول مهری وجوددارد ودربعضی ازصفحات حواشی مختصری دارد وبعلت چسبیدگی صفحاتی چندسطر ناخواناست وعناوین با قلم‌قرمز مشخص است.

قطع: خشتی ۲۲ × ۱۴/۵ جلدتیماج مقوادارضربی طلاکوب وبرنگ‌قرمز سوخته صفحات ۳۰۱ سطور ۱۹:۹ کاغذ فرنگی نباتی رنگ. شماره ثبت قدیم: ۷۶۵۰۰ جدید ۶۳۵۷.

مهیج الاشواق = معجون الهی (ص ۱ـ ۲۲۰ دفتر) **(عربی وفارسی)**

حاج میرزا محمود فرزند آقا محمد علی کرمانشاهی و حفید آقا باقر وحید

رجوع به فهرست ۶: ۹۷ وذیل فهرست ۷: ۶۳۱ وسپهسالار ۲: ۵۴۴-۵۴۵ شود.

آغاز:

کتاب هفت ملت گر بخواند آدمی عامست

نخواند تا زجز و آشنایی داستانی را

الحمدلله الذی نورقلوب العالمین.

انجام: هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه المجموعة المؤلفة الشریفه...

بمحمد وآله الطاهرین وصلی‌الله علی محمد وآله الطیبین.

[۳۱۷۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ کاتب معلوم نیست حدود قرن ۱۳، اوراق ابتدائی آبدیده وتغییر رنگ داده‌است وهمچنین چندبرگ آخر آسیب‌دیده وتغییر رنگ داده‌است .

قطع: ۱۴/۵ × ۱۰ جلد تیماج مشکی ضربی شماره برگ ۱۱۰ شماره سطور ۱۲ کاغذ فرنگی سفید رنگ شماره ثبت دفتر ۷۸۱۶۷ . جدید: ۶۶۸۰

نوادر الحکایات (یا) بحر النوادر (فارسی)

ازعبدالنبی بن خلف بیات قزوینی فخر الزمانی (زنده در ۱۰۴۱ و مؤلف تذکرۀ میخانه) دارای چهار صحیفه وهر صحیفه در دوازده باب وهر باب مشتمل بر دوازده مجلس.

فخر الزمانی دراین کتاب داستانهای شیرین وسرگذشت‌های دلپذیر آورده وآداب وسنن مذهبی راباآنها آمیخته است .

اززندگی عبدالنبی فخر الزمانی اطلاع کافی دردست نیست جز همانکه خود او درپایان مرتبۀ دوم تذکره میخانه آورده و بنوشته پروفسور محمد شفیع خان تنها تذکره‌ای که‌ازفخر الزمانی ذکری کرده، تاریخ محمد شاهی تألیف خوشحالچند است ، محمد شفیع خان در مقدمه ممتع خویش بر میخانه (که در چاپ مجدد آن بکوشش گلچین معانی باردیگر عیناً چاپ شده) دربارۀ زندگی او تحقیق وافی کرده است .

رجوع شود به تذکره میخانه بکوشش و با حواشی گلچین معانی: ۶۵۸-۷۸۳ ومقدمه پروفسور محمد شفیع بر میخانه صفحۀ نه تا بیست وسه، ریو:...

آغاز: ستایش خداوند بخشنده را که بازآفرید ازعدم بنده را که طریق معرفتش رابقدم تفکر واجتهاد پوید بو که گوهر مقصود جوید.

[۳۱۷۱]

نسخه‌ایست ناقص (ازپایان) بخط نستعلیق سده سیزدهم . عنوانها نوشته نشده وجای آنها سفید است .

انجام : درقصص الانبیاء مسطور است که‌راتب یومیه‌خوان احسان فرعون .. ومال اورابتو دادیم موسی بدین خبر دلخوش شده مدتی در انتظار بود روزگاری برین آمد ، کنار برخی از برگها وصالی شده‌است .

قطع : رحلی ۲۱/۵ × ۳۰ ج : مقوایی باعطف وگوشه تیماج مشکی مقوایی صفحات : ۱۰۶۴ سطور : ۲۰ کاغذ : فرنگی شماره ثبت ۷۴۵۷۷ . ۵۸۷۰

۱ ـ احادیث قدسیه (ص۲ـ۴۰ دفتر) (عربی)

احادیث قدسیه همان چهل سورهٔ منتخب از تورات است که ترجمه آن از عبری به‌عربی به حضرت علی (ع) نسبة داده میشود . این احادیث باترجمه فارسی آن بارها درایران چاپ شده‌است .

رجوع شودبه : الذریه ج ۱ ـ ۲۷۸ فهرست مشار عربی : ۲۳ .

آغاز: بسمله، فهذه فایدة ... و هی اربعون سورة منتخبة من التوراة السورة الاولی یقول الله ... عجبت لمن ایقن بالموت کیف یفرح ...

انجام : و کان اشد النـاس عذاباً یوم القیامة ادناهم عذاباً فوق العذاب بماکانوا یعلمون .

این نسخه بخط نسخ محمد جعفر بن معین‌الدین در۱۱۱۲، نوشته‌شده ورقم‌این‌کاتب درپایان شمارهٔ۲ دفترآمدهٔ است، درکنار برگها وزیر برخی ازسطوراین‌شماره توضیح هایی دربارهٔ جملات‌ولغات نوشته‌شده ، عنوان ونشان : شنگرف .

۲ـ عقود الجواهر (ص ۴۱ ـ ۹۷ دفتر) (عربی ـ فارسی)

ازاحمدبن‌عبدالله کرمیانی (کریمه‌ای) متخلص‌ومشهور به‌داعی متوفی ۸۱۰ یا ۸۲۰ کتاب (حمدوثنا) رشیدالدین وطواط که فرهنگنامه ایست‌منسوب‌باو (ومحمد منیف که این‌منظومه رابعدها بنام‌خود کرده‌نام‌آنرا نقودزواهر پنداشته)(۱) بنظم

۱ ـ مرحوم بهار دریادداشت خوددرذیل‌نسخه(که‌نقل‌میگردد) نیز دچارهمین اشتباه شد وسراینده‌رامحمدمتیف (منتحل) پنداشته .

در آورد و باین نـام (عقودالجواهر) نامیده‌است .

تفصیل سخن درباره این کتاب به فرهنگنامه از منزوی رجوع شود .

فرهگنامه های عربی بفارسی : ۱۷۷ ـ ۱۸۲ مقدمهٔ حدائق السحر و طواط چاپ تهران ازاقبال آشتیانی .

آغازموجود : که آن عرایس ابکارافکار رابحلهٔ زفاف ...پس لغاتی که دراوزان ...مندرج درششصدپنجاه بیت وپنجاه ویك قطعه بقلم آمد واین نقوذ زواهر باسم عقود الجواهر موسوم گشته مرسوم شدبرسم خزانه. .مرادچلبی بن... سلطان محمد. .

انجام :

مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن جز بعنایت زحق کس نکند فتح باب

یاامل الخائفین امح وثبت لنا ماهوخیر القضاء عندك ام الکتاب

یعنی ای امیدخائفان ... وهریك برحمت بیشمار کاتب افزوده «کتبه العبد الاقل ابن معین الدین علی محمد جعفر نیستانه‌ای فی سنه ۱۱۱۲» .

این نسخه نیز بخط نسخ محمدجعفر بن معین الدین علی نیستانه‌ای ومورخ ۱۱۱۲ پایان در این رساله یادداشتی ازملك الشعراء بهار دربارهٔ معرفی این کتاب عقود نوشته شده که عیناً نقل میگردد :

این کتاب که موسوم است به عقودالجواهر دراصل مأخوذ از کتاب نقوذالزواهر (۱) در لغات عربی بفارسی تألیف خواجه رشیدوطواط بوده ومنیف داعی ازفضلای عثمانی آنرابنام مرادچلبی فرزند سلطان محمدبن بایزید سلطان عثمانی بنظم آورده‌است کتابی است جامع ومفید ونسخهٔ آن کتاب وصفحهٔ اول آن هم افتاده است ، حرره ملك الشعراء بهار . ۱۳۰۲

بالای لغتهای عربی باخط شنگرف نشانه گذاری شده ، کنار برخی از برگها وصالی شده عنوان ونشان شنگرف .

---

۲ ـ چنانکه ملاحظه میگردد (همانگونه قبلا نیز تذکر دادم) مرحوم بهار درنام مؤلف و نام اصل کتاب دچارشبهه شده‌اند.

۴- ریاض الفتیان (ص۹۸-۳۱۷ دفتر) (فارسی)

شرحیست بر نصاب الصبیان ابو نصر فراهی از نظام الدین بن کمال الدین بن جمال بن حسام هروی (زنده قرن هشتم). هروی این شرح را در ۷۳۷ نوشته است.

رجوع شود به : الذریعة ج ۱۱-۳۳۳ فرهنگنامه‌های عربی بفارسی: ۱۵۶

آغاز: سپاس بیقیاس مر قادر یرا سزاست که اساس حیوة الناس ... بعد بدانکه نصاب صبیان نسخه بس پسندیدهٔ ... نظام بن کمال بن جمال بن حسام الهروی...

انجام : عیر و ناهق نر خر است اما اتان ماده خر است ... اتان بفتح همزه و تاء فوقانیه ماده خر جمع اتن و آتن ... و اتان سنگ گازران. کاتب افزوده «تاریخ عصر یوم الخمیس رابع عشر شهر صفر من شهور سنه ثلث عشر و مأة بعد الف کتبته .

این نسخه نیز به خط نسخ محمدجعفر مورخ پنجشنبه چهاردهم صفر ۱۱۱۳ صفحهٔ ۲۴۰ و ۳۱۸ و ۳۲۰ وصالی شده و نوشته آسیب دیده است گوشه وکنار برخی از برگها نیز وصالی شده است . عنوان ونشان : شنگرف .

[۳۱۷۲ - مجموعه]

دفتریست به خط نسخ محمد جعفر بن معین الدین علی نیستانه‌ای در سالهای ۱۱۱۲ ۱۱۱۳ پشت برگ نخستین نسخه این یادداشت تملك وانتقال نوشته شده : قدانتقل هذاالکتاب المبارك بالبیع الشرعی من ید مولانا محمد یوسف مازندرانی الی ملك اقل عبادالله واحوجهم الی رحمته شیخ باقرولد شیخ علی املدالله بطویلا فی تاریخ منتصف شهر صفر ختم بالخیروالظفر سنة ۱۱۷۹ . و نیز پشت همین برگ فایده‌ای منقول از بعض حکماء و اشعاری از شافعی واشعاری از شاعران ناشناس نوشته شده .

قطع: رقعی ۱۴ × ۲۰ ج تیماجی یشمی ضربی صفحات: ۳۲۰ سطور ؛ ۱۳ و ۱۴ کاغذ : فرنگی . شماره دفتر ثبت ۷۴۵۳۳ جدید: ۵۸۳۷ .

جاماسب نامه (فارسی)

منسوب به جاماسب ترجمه میرزا عبدالله افندی (مؤلف ریاض العلماء) .

جاماسب حکم افسانه‌ای ایران باستان که گویند وزیر گشتاسب، پادشاه کیانی

بوده و کتابهای بسیار در کیمیا واساطیر واحکام نجوم بدو منسوب داشته‌اند رساله حاضر در احکام نجوم وتأثیرات کواکب وحاوی پیشگوئی وقایع قرون بعد ازاسلام است گویا نخست به پهلوی نوشته شده وسپس آنرا به عربی بر گردانده و رساله حاضر ترجمه است از عربی آن (که بنوشتهٔ نالینو نسخ آن در کتابخانه های اروپا موجود است ونگارنده تا این زمان درایران ندیده‌ام) این ترجمه‌به‌نوشته صاحب ذریعه ازمیرزا عبدالله افندی صاحب ریاض‌العلماء (م ـ ...) است، و در شماره مؤلفات افندی، از کتاب «جاماسب‌نامه» یاد شده است.

در بارهٔ اینکه‌این ترجمه‌از کیست،ازعربی‌است یا پهلوی ترجمه‌عربی‌آن‌از کیست، در فهرستهاتااین‌زمان‌اشاراتی‌ندیده‌ام درفهرست‌بنگال،درشمار نسخ کتب طبی، از کتابی به‌نام «جاماس‌نامه»یاد شده.دور نمیدانم که‌این کتاب‌از ساخته‌های مکتب دساتیر وپیروان‌آن باشد (خاصه بقرینه پیش گوئی و طالع هزار سال که درآثار اساتیدی تکرار شده است.

رجوع شود به علم الفلك ازنالینو : ۲۷٦ گاه‌شماری در ایران قدیم ازتقی زاده : ۲۸۷ ریو :۱۰٤۷ .

ذریعه : ٤ : ۹۳و۵: ۲ـ۲۳ فهرست مجلس ۲ : ۹۲.

آغاز: بسمله سپاس مر ایزد پـاك راکه ما را آفرید چنـانکه خواست و بدارد چنانکه‌خواهد...

انجام : پری است نیکویی کن که بجز نام نیکو از کس چیزی نمـاند ـ زندگانی دیر نماند.

[۳۱۷۳]

نسخه‌ایست بخط شکسته از نسخه‌ای‌بخط‌رضاقلی‌هدایت و به‌خواست‌او نوشته‌شده.

یادداشتهایی در انتهای نسخه موجود است و در حواشی توضیحاتی داده شده است‌در بعضی ازصفحات جداولی نجومی وجود دارد.

قطع :رقعی۲۰/۵ × ۱۶/۵ جلد گالینگور برنگ‌قهوه‌ای‌سوخته‌دارای‌عطف و گوشه‌های تیماجی‌صفحات: ۱۳۴ سطور ۱۲ کاغذ فرنگی‌نباتی شماره ثبت قدیم ۷٦۴۳۷ .

دعای صباح (عربی)

منسوب به حضرت علی (ع). (ص ۱۸۷ این فهرست).

آغاز: بسمله، اللهم یامن دلع لسان الصباح بنطق.

پایان: کاتب نوشته:

از حضرتت ارحاجت خواهم نه‌ادب باشد
محروم توان کـردن پروردهٔ نعما را

اقل ابناء سلطان یوسف بن مرحوم منوچهر میرزافی شهر رجب ۱۲۷۶.

[۳۱۷۴]

دفتریست به خط نسخ و نستعلیق سلطان یوسف بن منوچهر میرزا ۱۲۷۶ قرن ۱۳ برگ‌اول دارای‌سر لوح‌مذهب‌بطلا وشنگرف ولاجورد و زنگار و صفحه‌یك و دو دارای‌حواشی مذهب‌منقوش باگل‌وبوته‌طلائی و بین‌السطور دارای دندانه‌های‌طلائی‌وتمام‌صفحات دارای‌جدول بندی ودارای‌کمنداست برنگ طلائی وشنگرف صفحهٔ ۱۳ الی‌آخر از نصرت‌الدوله یادکرده و برای او این دعا را نوشته است.
قطع‌رقعی ۲۱/۵ × ۱۴/۵ جلدوروغن دارای‌گل و بوته‌کاری صفحات: ۱۷ سطور ۸ کاغذ فرنگی نباتی‌رنگ‌وشماره‌ثبت قدیم: ۷۶۴۶۱.

صحیفهٔ سجادیه (عربی)

منسوب به حضرت علی بن‌الحسین ـ سجاد (ع)

ذریعه ۱۵ : ... ۱۸ همین فهرست :۲۹

آغاز: بسمله، حدثنا السید الاجل نجم الدین بهاء الشرف ابوالحسن.

انجام: یتم احسانك فیمابقی من عمری کمـا احسنت فیما مضی منه یـا ارحم الراحمین.

[۳۱۷۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ ... مورخ... صفحه یکم ودوم دارای سرلوح و حواشی مذهب بطلا و لاجورد وشنگرف زنگار و بقیه صفحات دارای‌کمند و جدول برنگ طلا و شنگرف

وبین‌السطور ترجمه با قلم قرمز و در حواشی توضیحاتی داده شده است ودر دو برگ ضمیمه یادداشتهائی وجود دارد و همچنین چند برگ سفید و جدولبندی شده در آخر موجود است وبرگ ماقبل آخرپاره شده‌است .

قطع :رقعی۱۴ × ۹ جلد تیماج مقوادار برنگ عنابی و ضربی‌دارای‌ترنج و نیم‌ترنج مذهب صفحات :سطور۱۲ کاغذ فرنگی شکری شمارهٔ ثبت قدیم ۷۶۴۷۰ جدید:۵۹۸۶

شرفنامه (اکرادنامه) **(فارسی)**

ازشرف‌الدین (یاامیراشرف‌خان) بن‌شمس الدین بتلیسی(م۹٤۹).

تاریخ وشرح‌احوال امیران‌وخانان کردستان

این کتاب درپترز بورك بسال۱۸٦۰چاپ شده .

ریو:۲۰۸ـ۲۰۹، ذیل :٥٥ـ٥٦ بادلیان شمارهٔ ۹٥ـ۹٦ ،فهرست کتب‌شرقی براون :۱۱۰.

آغاز: بسمله: افتتاح‌سخن حمدوثنای پادشاهی باید که‌ثنای ستایش‌ازضمیر منیرخورشید، جهانگیر تامدارج...

انجام : المنة‌لله که در تحریر و تقریر شرح و وقایع احوال کردستان با سایر احوال سلاطین ایران و توران که معاصر خواقین آل عثمان بوده اند تا این غایت درملك تحریرو تقریر کشیده ودر تصحیح روایات. رقم‌خاتم ام‌الکتاب وصلی‌الله علی‌النبی الامن بمحمد وعلی‌وآله‌الطاهرین.

[۳۱۷۶]

دفتریست بخط نستعلیق کاتب قرن۱۴ عنوانها بخط قرمزمشخص شده‌وبرگ اول‌دارای سرلوح مذهب‌به‌شنگرف ولاجورد وزنگاروتمام صفحات دارای جدول وکمندکه برنگ طلا و شنگرف مشخص شده است ودر برگ اول‌پشت جلد نوشته‌ای‌با نام(بجمشید امیر بختیاری) دیده میشود .

قطع:رحلی۲۲ × ۳۵/۵ جلدقهوه‌ای سوخته مقوادار تیماجی ضربی‌ودارای ترنج‌ونیم ترنج‌صفحات:...سطور:۲۱ کاغذ فرنگی شماره‌ثبت دفتر قدیم ۷۶۴۷۳.جدید.۵۹۸۷

۱ـ کفایهٔ مجاهدیه (ص۱ ـ ۷۹دفتر) **(فارسی)**

ازمنصوربن محمدبن احمدبن یوسف‌بن الیاس‌شیرازی‌فقیه (قرن۷)
رجوع شود به‌فهرست فونان:۱۵ ذریعه۱۸:۱۰۰

آغاز: بسمله: شکر وسپاس بیقیاس پادشاهی را مزد وحمد و ثنای بی‌نهایت خالقی . . . .

انجام : وحق دراین سخن ارادت فاعل مختاراست واظهار قدرت شامله که بمدرحسبت درتحت‌حکمة بالغه‌هویخرج الحی‌من المیت و یخرج المیت من‌الحی یفعل‌الله‌مایشاءبقدرته ویحکم‌مایرید ـ تمت‌الکتاب‌بعون‌الملك الوهاب.

۲ـ تفسیرسورآبادی = تفسیرعتیق (ص۸۰ـ۱۸۷دفتر) **(فارسی)**

استوری بنقل‌نشریه۱:۷۴ نمونه‌سخن‌فارسی‌ازدکترمهدی‌بیانی :۱۱۸ـ مقاله دکتریحیی‌مهدوی‌درمجله‌ادبیات‌سال۱۳شماره۴ص۱۵۵ـ۱۹۴

آغاز: . زمین که‌برکت کرده بودیم درآن‌زمین بآب ... زمین مقدس‌بود . سؤال ... ای‌سلیمان حریص دنیا بود تا دیوان را ... جواب گوییم آن کارها کی سلیمان دیوان رامی‌فرمود ...

انجام : سؤال ـ چرا گفت نعمة‌الله و نگفت نعم‌الله بعدما کی‌نعمت ... جواب گوئیم نعمت اسم جنس‌است. دارند تاکی بودکی بروی دست یاوند اوراهلاك کنند وهرگزآدمی غافل‌ترازآن نبود که خوفته بود درآن وقت‌وکوش آدمی راهی است .

[۳۱۷۷ ـ مجموعة]

دفتریست دارای‌دوکتاب‌شماره‌یکم‌بخط نستعلیق‌اوراق‌دراثرآبدیدگی فرسوده‌گردیده وعناوین بخط قرمزمشخص شده است‌شماره دوم بخط‌ثلث‌کهنه

قطع‌خشتی۲۵×۱۹ جلدپلاستیك مقوادارباگوشه و عطف تیماج برنگ قهوه‌ای سیر صفحات:۱۸۷مختلف‌سطور۱۳کاغذ مختلف‌زردرنگ شماره ثبت قدیم۷۶۴۷۹ . جدید:۵۹۹۱

نزهة‌القلوب (فارسی)

تألیف حمدالله مستوفی قزوینی

(نسخهٔ حاضر این کتاب بارها چاپ شده کتاب است)

آغاز: بسمله. چون واهب مواهب بی‌علت علت حکمته که مبدع مخترعات و مخترع . .

انجام : ختم کلام را بدین کلمات احصاء رفت یاعلة العلل...و اختم بالخیر فی‌الساوین من شهر ربیع الثانی سنهٔ ۱۲۲۴ اربعه و عشرین و مئتان بعد الف من الهجرة‌النبویه صلی‌الله علیه‌وآله.

[۳۱۷۸]

دفتریست بخط نسخ کاتب در پایان قسمت نو نویس ۱۲۲۴ قرن ۱۳ رقم کرده است ولی قسمت کهنه حدود قرن ۱۱ نظر میرسد بعضی از برگهای آن وصالی گردیده وعناوین بقلم قرمز نگاشته شده‌است ودارای جداول و صور فلکی میباشد.

قطع: خشتی ۲۳ × ۱۷/۵ جلد برنگ قرمز روشن ازتیماج با برگردان صفحات: سطور نو نویس ۲۰ ودر قسمت کهنهٔ ۱۸ کاغذ مختلف اصفهانی شکری و فرنگی وشماره ثبت دفتر قدیم: ۸۶۴۸۰ جدید: ۵۹۹۲

نامه‌ها وفرمانهای ناصرالدین‌شاه (فارسی)

این نامه‌هارا ناصرالدین شاه در بارهٔ حاکم خراسان و اوضاع واحوال آن حوالی واغتشاشات هرات خطاب به‌قوام‌الدوله نوشته .

آغاز: مقرب‌الخاقان میرزا محمد قوام‌الدوله وزیر مملکت خراسان بزیر شمول مراحم .

انجام : البته حسب‌المقرر مرتب‌داشته ودرعهده شناسند حررفی‌شهر شوال الکرم سنهٔ ۱۲۷۴

[۳۱۷۹]

نسخه حاوی فرامین واحکامی است باقلمهای مختلف وخط‌شکسته که‌در تاریخ ۱۲۷۵ –

۱۲۷۶ و۱۲۶۶ و ۱۳۶۸ قرن۱۳ ه نوشته شده درصدروذیل نامه‌هامهر ناصرالدین شاه زده شده‌است وتوضیحاتی درحواشی فرامین داده‌شده است.

قطع: رحلی۳۶ × ۲۲جلد مخمل‌آبی تندداراى مقوا، صفحات: ۱۳۴سطورمختلف کاغذ فرنگی برنگ‌آبی وزرد شماره ثبت دفتر ۷۶۴۷۴

نامه‌ها و فرمانها (فارسی)

قسمتی دیگر از نامه‌های شاه قاجاردربارهٔ اوضاع خراسان واغتشاشات هرات .

آغاز: قوام‌الدوله بـاچاپار سابق وعده داده بودیم که سه‌هزار تومان بجهة هرات‌خواهیم‌فرستاد ..

انجام: کمال‌رعایت ومحبت‌ازاومنظورداشته مواجب اورانقدوزودبرساند وازخدمات متفرقه خویش باورجوع کند که گذران اوشود شهرفی ۱۲۸۱

[۳۱۸۰]

دراین‌نسخه‌تعدادی دیگراز نامه‌هایی‌است‌مربوط باوضاع خراسان‌واغتشاشات هرات‌که با خطشکسته‌ودرسال۱۲۷۵ نوشته‌شده‌است‌وصدر بیشترنامه ها دارای مهروخط‌ناصرالدین‌شاه قاجاراست‌ودرنامه‌آخری حواشی‌مهرشاه‌را تذهیب ونقاشی‌کرده‌اند .

قطع: رحلی۲۲/۵ × ۱۵ جلدمخمل‌مقوادار برنگ‌آبی تندداراى صفحات: ۸۲سطور مختلف‌کاغذ فرنگی‌برنگ زردو آبی شماره‌ثبت قدیم ۷۶۴۸۴جدید: ۵۹۹۸

شرح هدایه (عربی)

هدایه از اثیرالدین ابهری و شرح از قاضی‌حسین میبدی (مـ) است. شامل طبیعی والهی .

آغاز: الهدایه امر من‌لدیه وکل شیٔ یعوداليه ..

پایان: فليرجع الى كتابنا المسمى زبدة الاسرار.

[۳۱۸۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ مورخ ۱۰۸۴ . حاشیه‌هایی از عبدالولی ، فخرالدین فاضل، خواجه زاده ، مسعود ، نصیر وبانشانهای‌مختلف درکنارصفحات نوشته‌شده.

چند سطری که مؤلف در ذیل‌کتاب نوشته و در بیشتر نسخه‌هاهست در این‌نسخه موجود

نیست. پشت برگ اول چند بیت عربی و چند تملک و یك تاریخ تولد دیده میشود .

قطع : رقعی ۱۳/۵ × ۱۸ ج : تیماج عنابی یکلا صفحات : ۲۶۰ . سطور ۱۴ . کاغذ اصفهانی . شمارهٔ ثبت قدیم ۷۸۲۰۹ جدید ۶۷۱۴

عوالم العلوم (عربی)

از عبدالله بن نورالله بحرانی (قرن ۱۲ـ هـ).

وی از شاگردان مجلسی بوده و عوالم العلوم را در ۱۰۰ کتاب نوشت (و بنوشتهٔ حاج میرزا حسین نوری در الفیض القدسی بحار الانوار استاد خود را در آن گنجانیده).

در کتابخانهٔ مجلس بیشتر مجلدات از عوالم العلوم بخط مؤلف نگهداری میشود . نسخهٔ حاضر مجلد ۱۶ است در احوال حضرت حسین (ع) .

رجوع شود فهرست جلد ٤ : ۳٤ ـ ٤۷ و ۱۹٤ : ۷ و ٤۳۳ ذریعه ۱۵ : ... فهرست سپهسالار ج ۱ : ۲۷۹ فهرست مؤلفین از مشار : ٦٤١

[۳۱۸۲]

نسخه‌ایست از مجلد شانزدهم بخط شکسته نستعلیق محمد علی اصفهانی بن ملا محمد صادق مورخ ۱۲۲۸ .

عناوین شنگرف. پشت برگ اضافی اول نسخه ، حدیثی درباره زیارت حضرت حسین (ع) و پشت برگ اول نسخه تملك عبدالجواد حسینی و سید عبدالکریم بن عبدالجواد دیده میشود ـ و بگواهی نوشته‌ای دیگر (در همین صفحه) این میرزا عبدالجواد فرزند میرزا مهدی شهید خراسانی است .

آغاز : الحمدلله الذی اکر منا بتوحیده والشهادة برسالة رسوله .. امابعد فیقول ـ الفقیر .. عبدالله بن نورالله نورالله عینه ..

پایان : فیقول یارب سلامتی فیم قتلوا ابنی وقال (ع) کل الجزع والبکاء مکروه سوی الجزع والبکاء علی الحسین علیه السلام .

قطع : نیم خشتی ۱۱ × ۲۰ ج : تیماجی قرمز ترنج مذهب و نقاشی کننده . صفحات : ۴۶۷ . سطور : ۲۰ . کاغذ : فرنگی . شماره ثبت قدیم : ۷۸۲۱۱ . جدید ۶۷۱۶

عوالم العلوم (عربی)

از عبدالله بن نورالله ـ مجلد دوم از کتاب امیرالمؤمنین (ع)

رجوع به ص ۷۶٤ این فهرست شود.

[۳۱۸۳]

نسخه‌ایست از مجلد ۳ از کتاب احوال امیرالمؤمنین (ع) از مجلدات عوالم. بخط شکسته نستعلیق قرن ۱۳ ه . عناوین شنگرف و از پایان ناقص است .

آغاز: الحمدلله رب العالمین.. اما بعدفهذا الجزء الثانی من کتاب احوال امیر المؤمنین(ع) من کتاب عوالم العلوم والمعارف...

پایان: عتبه وشیبه والولید و ساق الکلام الی ان قال قوله تعالی من المؤمنین رجال صدقوا ماعاهدوا الله علیه . (کلمه اخیر نشان صفحه بعداست که در نسخه نیست)

نسخه تصحیح و نسخه بدلها و اصلاحات درحواشی ضبط شده است.

قطع : خشتی ۱۴ × ۲۱ ج : تیماجی ضربی لیمویی دارای ترنج ونیم ترنج تذهیب‌شده صفحات ۴۸۱ . سطور : ۲۰ کاغذ : فرنگی آهار مهره‌شده . شمارهٔ ثبت قدیم : ۷۸۲۱۲ جدید ۶۷۱۷

عیون اخبار الرضا (عربی)

ازمحمدبن علی بن بابویه صدوق (م ـ ۳۸۱)

این کتاب چاپ شد وچندشرح و ترجمه‌دارد

ذریعه ۱۵ : ۳۷۵ ـ ۳۷٦ کشف الحجب و فهرست مشار ـ عربی چاپی

آغاز: الحمد لله الواحدالقهار العزیز الجبار ... امابعد قال ابو جعفر محمد... وقع الی قصیدتان ...

پایان: و کنت مع قوم اخذ واالطریق الی ههنا فجئت معهم فقال ذلك فقد ظهرلی من امر هذاالمشهد ماصح لی به تعینی وقد آلیت علی نفسی ان لاافارق. فقدالمشهد مابقیت .

[۳۱۸۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمد جعفر بن محمد باقر همدانی مورخ ۱۱۱۱ . کاتب در

پایان نسخه با تجدید مطلع بفارسی قصیده معروف دعبل خزاعی و تتمه آن را نوشته. نسخه‌ای مصحح است وحاشیه‌هایی از سعدالدین ،المغرب ، جامع‌الجوامع ، تفسیر رازی ،محمدحر، حاشیه عدهٔ از مولی خلیل ، تاریخ ابن خلکان،شیخ محمد و از مصنف با نشان « مص » و وحاشیه‌هایی‌جزاینها ، در کنار صفحات دیده میشود .

این حواشی همه بخط شکسته نستعلیق زیباست‌وظاهراً همزمان با نسخه نوشته شده است . درکنار آخرین صفحهٔ نسخه ، تملك و فهرست از محمدحسن‌بن عبدالغفاربن محمد حسینی بتاریخ ۱۲۸۶ ونیز یادداشتی حاکی ازکرامتی که در ۱۳۱۲ ،درمشهد رضوی(ع) مشهود شده است ،کنار برگ آخر وبرگ ۱ـ۴ وصالی شده ولی بنوشته‌ها آسیبی‌نرسیده . عناوین بشنگرف‌است.

قطع : وزیری ۱۴×۲۵ . ج : تیماجی مشکی با عطف دامن صفحات : ۵۲۱ . سطور : ۱۹ . کاغذ : اصفهانی . شماره ثبت‌قدیم : ۷۸۲۱۳.جدید:۶۷۱۸

الذریعةالی اصول الشریعه (عربی)

از سیدمرتضی‌علم‌الهدی (م - ۴۳۶)

وی این کتاب را در اصول فقه باشیوه‌ای بی‌سابقه در عناوین و استدلالات وانظار وبدون استفاده از دیگر کتاب های اصول فقه نوشته .

در دیباچه پس‌از توضیح شیوه خاص‌خودچنین گوید :

«فقد تحقق استبداد هذاالکتاب بطرق مجرده لااستعانه علیها بشیءمن کتب القوم‌المصنفه فی هذاالباب» .

در دیباچه از شافی و ذخیره ، وجواب مسائل موصلیه اولی وکتاب مسائل خلاف اصول فقه خود یاد کند وگوید دربارهٔ اجماع ، اخبار ، قیاس ، اجتهاد و دیگر مسائل اصول فقه ، بتفاریق در مؤلفات ونوشته‌های‌خود سخن گفته‌ام با این‌حال‌تالیف‌این کتاب که‌اکنون در کارنوشتن‌آن‌هستم‌مورد نیاز فراوان است»

در ابواب و فصول کتاب نیز از شافی و مسائل تبانیات و دیگر آثار خود یاد کرده .

ذریعه دارای ۱۴باب وهرباب دارای‌چندفصل‌است واین‌است‌فهرست‌اجمالی ابواب کتاب:

۱ ـ باب الکلام فی الخطاب و اقسامه و احکامه .

۲ ـ الکلام فی الامر و اقسامه و احکامه .

۳ ـ احکام النهی .

٤ ـ عموم و خصوص .

٥ ـ مجمل و مبین .

٦ ـ نسخ

۷ ـ حد الخبر و مهم احکامه .

۸ ـ صفة المتحمل للخبر (راوی) .

۹ ـ الکلام فی الافعال .

۱۰ ـ اجماع .

۱۱ ـ قیاس .

۱۲ ـ اجتهاد .

۱۳ ـ حظر و اباحة .

۱٤ ـ النافی والمستصحب للحال هل علیهما دلیل .

ذریعه ۱۰ :۲٦ دانشگاه: ...

آغاز: الحمدلله حمد الشاکرین الذاکرین المعترفین . بجمیل آلائه وجزیل نعمائه ... امابعد فاننی رأیت ان املی کتابا متوسطا فی اصول الفقه لاینتهی بتطویل الی الاملال ولا بالاختصار الی الاخلال ...

پایان: و کشف عن قناعه و اظهره لا یخجلنا بشی مما سطرناه و ذکرناه عند المواقفه یوم الحساب و نشر الکتاب انه سمیع مجیب . ووافق الفراغ من تصنیف هذا الکتاب یوم الجمعه حادی عشر من شوال سنه ثلثین واربعمایه . (کاتب سپس افزوده) کتبه العبد الفقیر الضعیف ابن ابی سعید ابو نصر الشریف فی رابع عشر محرم الحرام سنه تسع و تسعمایه .

[۳۱۸۵]

نسخه ایست بخط نسخ ابو نصرالشریف بن ابی سعید مورخ ۱۴ محرم ۹٦۹ . پشت برگ اول تملکی است از محمد رضا وچند مهر ویادداشت است بنامهای ابن محمد مهدی هندی ومحمد ربیع که تاریخ نخستین ۱۱٦۲ و تاریخ مهر دوم ۱۰۵۲ است . کنار بیشتر برگها آبدیدگی دارد اما بسطور آسیبی نرسیده .

قطع: خشتی ۱۷ × ۲۱ . ج : تیماجی مشکی ضربی باترنج بزرگ که‌در آن گل و بوته کنده‌شده. صفحات: ۴۷۸. سطور ۱۷ کاغذ: اصفهانی. شمارهٔ ثبت‌قدیم، ۷۸۲۱۵ جدید: ٦۷۲۰

۱ ـ بیست باب (ص ۱ ـ ۱۳ دفتر) **(فارسی)**

ازخواجه نصیرالدین طوسی دراسطرلاب .

این‌رساله بارها در۱۳۳۵ بکوشش مدرس رضوی چاپ‌شده .

ذریعه ۳ : ۱۸۷ الاسطرلاب از کورگیس‌عواد : دانشگاه ٤ : ۸٤۱ سپهسالار ۳ : ۲۷۰ آثارواحوال‌خواجه: ۲۳۹ وهمین فهرست : ٤۲٤

آغاز: بسمله، این کتابی است‌مختصر دراسطرلاب ..باب‌اول درالقاب آلات..

پایان: دراین باب کفایت باشد . اینست تمامی سخن درمعرفت اسطرلاب .

کاتب نسخه‌سپس افزوده است:

قدتمت هذه‌الرساله‌علی یدالفقیر ابوالقاسم حسینی‌التبریزی فی‌سنه ۱۰۹۱ فی‌شهر محرم‌الحرام .

۲ ـ شرح سی‌فصل (ص ۸۷ ـ ۱۷۵ دفتر) **(فارسی)**

سی‌فصل یا مختصر درمعرفت تقویم ازخواجه نصیر طوسی است ، چندشرح دارد واین‌شرح‌حاضر درقرن ۸ نوشته ودرصدر وذیل آن‌از نویسنده یاد نشده . جزاینکه درشرح فصل ششم‌از ـ نوروزسلطانی سال ۲۵ ازجلوس چنگیزخان مطابق روزآدینه هیجدهم ربیع‌الآخر سال هفتصدوبیست وهفت ازهجرت مصطفی (ص) و ۱۳ آذر ۱٦۳۸ اسکندری و۱۹ خرداد قدیم ۳۹٦ ازتاریخ ملکی یزدجردی،واول

فروردین ماه جلالی سال ۲۴۹ از کبیسهٔ ملکشاهی یـاد کرده (در بعضی از نسخ در دنباله این تاریخ چنین آمده : « که این رساله مشروح شده » امـا این جمله الحاقی بنظر میرسد .

از دیباچهٔ کتاب برمیآید که مؤلف این کتاب‌را درس میداده و به‌درخواست شاگردان آنرا شرح کرده است .

نسخه‌ای دیگر از این شرح (ازقرن ۱۰ ـ ه) درمجموعه خطی امـام جمعه خویی است که به کتابخانه مجلس اهداء گردید .

فهرست مجلس ۷ (مجموعه‌خویی):.آثار واحوال خواجه ازمدرس رضوی :.

آغاز: احمدالله علی نعمائه..امـابعد چون ازتقدیر باری‌عز اسمه‌وواسطه‌تأثیر اجرام علوی تربیت‌وتعلیم ابوین (درنسخه حاضر:ابوی) .. مطالعه کتب استادان حاصل‌شد .. علی‌الخصوص ازفواضل ... سلطان‌المتبحرین مولا نصیرالحق والدین الطوسی رساله‌ای که آنرا مختصرنام کرده درمعرفت تقویم مشتمل بر سی‌فصل .. وجماعتی که آنرا بحث میکردند التماس شرحی کردند برین رساله ...

پایان: درین مختصر برین قدراختصار کردیم اگر کسی‌زیادت‌ازین‌خواهد بادیگر کتب اهل این‌فن رجوع باید کردکاتب سپس افزوده تمت‌الرساله الشریفه علی‌ید .. ابن محمدهاشم‌محمد امین نصرآبادی منتصف شهرشعبان‌المعظم عام‌غعد مطابق یوشقان ئیل .

[۳۱۸۶ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ‌ونستعلیق قرن۱۱ شماره یکم نسخ ابوالقاسم حسینی مورخ۱۰۹۱ وشماره‌دوم نستعلیق محمدامین بن محمدهاشم نصرآبادی مورخ ۱۰۷۴ . پشت برگ‌اول‌دفتر تملك روح‌الامین حسین بن سیدمحمد بن روح الامین بن شمس‌الدین محمد حسینی مختاری و درپایان دفترو برگ اضافی‌آخرآن چند تملك وتاریخ تولددیده‌میشود. درکنارصفحات‌شماره حاشیه‌هایی بی‌نشان ودرشمارهٔ ۲ حاشیه ازخواجه‌زاده نوشته شده‌است .

پشت برگ اول شماره دوم‌یادداشت چندسطری بچلیپا بوده‌که عمداً سیاه کـرده‌اند . آثارآبدیدگی دربرخی ازبرگهای دفتربچشم میخورد ولی‌نوشته‌ها آسیب ندیده‌است. عناوین وجداول ونقشها بشنگرف رسم‌شده‌است .

قطع . رقعی ۱۲×۱۸ ج : تیماجی‌زردرنگ صفحات : ۱۷۵ سطور ۱۴ - ۱۳ .
کاغذ : اصفهانی‌دونوع شماره‌ثبت قدیم : ۷۸۲۱۷ .جدید ۶۷۲۲

حاشیهٔ شرح ملخص (عربی)

قاضی‌زاده رومی (م - ...) بر ملخص چغمینی(م - ...) در هیئت شرح نوشته و بر شرح اوچند حاشیه نوشته‌شده و کتاب‌حاضر حاشیه‌عبدالعلی بیرجندی (م -...) است بر شرح قاضی زاده رومی .

دراین‌فهرست‌ملخص‌وشرح‌آن ازجلال عبیدی باشمارهٔ ۵۱۲ یادشد .

کشف الظنون : ملخص فهرست دانشگاه : ٤ :۹۱۷ همین فهرست . ص.

آغاز: بسمله ، وبه‌ثقتی . الحمدلله رب‌المشارق والمغارب مزین‌السماءالدنیا بزینة الکواکب الثواقب والصلوة والسلام . . . فهذه تعلیقات علی‌المواضع المشکله وتنبیهات علی‌الرموز والمباحث الخفیه المعضله من‌شرح‌الملخص‌فی‌الهیئه‌المنسوب فاضل‌الامة‌قاضی‌زاده‌الرومی .. جمعتها‌بالتماس بعض‌الاخوان لیکون ...

انجام : فالشهرالشمسی‌الوسطی‌ابدایکون ثلاثون یوما وعشرساعات وتسعا وعشرین دقیقه ونصف‌سدس‌دقیقه وهوالخارج من‌قسمة مدةالسنة الشمسیه‌علی اثنی عشر والشهر الشمسی‌الحقیقی قدیزیدعلیه وقدیساویه و قدینقص‌منه . کاتب‌افزوده قدسود هذه‌النسخه من‌النسخه التی قوبل ثلاث مرات مع .. التی بخط المؤلف . . وقدوقع‌الفراغ .. فی‌المدرسةالفاضلیه .. وکان‌کاتبه‌العبدالمذنب علی‌بن شمس‌الدین علی‌الطبسی ۱۸۷ .

[۳۱۸۷]

نسخه‌ایست بخط نسخ تحریری علی‌بن شمس‌الدین علی‌الطبسی مورخ ۱۰۸۷ - ه و درروز ۴شنبه ۲۸ذیحجه درمدرسه فاضلیه‌آنرا بپایان‌رسانیده نقائص متن دربعضی حواشی جبران گردیده شکل‌ها (هندسی) بشنگرف درنسخه موجود است برگ‌اول وصالی‌شده‌دربعضی برگها اثرسوختگی موجود ولی به‌متن‌آسیب نرسیده این نسخه (نوشته کاتب) از نسخه‌ای رونویس شده‌که با نسخه‌اصل بخط مؤلف سه‌بار برابر شده‌است .

قطع :خشتی۱۳×۱۸ . جلد : تیماج قهوه‌ای یك‌لا . صفحات ۱۸۴ :۹۲سطور :۱۸
کاغذ : شکری‌اصفهانی . شماره ثبت‌قدیم : ۷۸۲۱۸ .جدید۶۷۲۳

تاریخ ناپلئون (فارسی)

تألیف: کنت ولدسکاز، ترجمه ازعلیخان فرزند حاج محمدطاهر.

سرگذشت ناپلئون واز وقایع تاریخی زمان ناپلئون بناپارت.

آغاز: مقدمه مقصودمن دراینجا ثبت وضبط جمیع اقوال وافعال اعلیحضرت امپراطور ناپلئون است که درمدت توقف من درنزد وی روزبروز از ایشان بـروز وظهور نموده است ولی قبل ازشروع درزمان رولوسیون (شورش) فرانسه زیاده بر بیست ویك سال نداشتم ودرهمان اوان بمنصب نیابت کشتی که برحسب درجه نظامی قرینه سرکردگی دوم است مفتخر و سرافراز گردیدم ...

انجام: لاغراندام وصاحب چهره سرخ وموی زرد مایل بخرمایی با چشمی چون هنود غیرمستقیم ابروهای درشت خرمایی رنگ پرپشت وبرجسته «امپراطور ازحیث قیافه اورا بسیار بدگل وبدشکل وازحیث مکارم اخلاق شخصی بسیارخوبی می یافت» دورنیست که مشارالیه باالنسبه بآمیرال مشخص خوبی باشد.

[۳۱۸۸]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق شکسته تحریری که‌در تاریخ ۱۳۱۵ ـ ه دردارالخلافه‌طهران ترجمه‌آن کتابت‌شده ، وشامل‌دوجلداست وشروع ترجمه‌جلددوم درتاریخ فوق‌الذکر میباشد. وروی‌کاغذ مهرهای برجسته‌ای وجوددارد بنام‌غلامحسین ودور آن گل‌وبوته بطرززیبائی‌است.

قطع :خشتی ۱۷/۵ × ۲۲/۵ **جلد**: تیماج سرخ ساده **صفحات**:۴۷۵، **سطور** : ۲۰ ، **کاغذ** : فرنگی‌سفید مـارك‌دار . **شماره ثبت‌قدیم** : ۷۸۲۶۲ **جدید** : ۶۷۶۶

مصباح المتهجد (عربی)

تألیف ابوجعفر محمد بن حسن شیخ طوسی (م ـ ٤٦٠).

کشف‌الحجب ٤٩٧ ذریعه ١٤: ٦٨ مجلس ١٠: ١٥٣

آغاز: بسمله ، الحمدلله ولی الحمد ومستحقه و صلی‌الله علی خیرته من خلقه محمد وآله الطاهرین من عترته وسلم تسلیماً سألتم ایدکم والله ان اجمـع عبـادات

السنة مایتکرر منها ومالا یتکرر واضعف الیها الادعیه المختاره عند کل عباده علی وجه الاختصار دون الطول و الاسهاب...

انجام: بعبادات الابدان اکثر وقد وفینا بماشرطناه فی صدر الکتاب و نسأل الله تعالی ان یجعله لوجهه و ینفعنا و من یعمل به او ببعضه .. کاتب افزوده: تم الجزء الثانی... وسلم تسلیماً کثیراً عظیماً.

[۳۱۸۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ که درقرن ۱۲ـه کتابت‌شده مختصری ازانجام افتاده است. نقائص متن درحاشیه جبران گردیده‌است سرفصلها وعناوین بشنگرف است. کنار بعضی صفحات مختصری آب‌دیده. بعضی برگها وصالی‌شده.

قطع: وزیری ۱۷ × ۲۴/۵ جلد: روغنی فرسوده گل‌وبوته‌دار عطف تیماج مشکی. صفحات: ۵۷۳، سطور: ۱۹. کاغذ اصفهانی شکری ضخیم آهاردار. شماره ثبت‌قدیم: ۷۸۲۶۱ جدید: ۶۷۶۵

الحدائق الناضره فی احکام العترة الطاهره (عربی)

تألیف یوسف بن احمد ال رازی البحرانی. (م-۱۱۸۶)

(این مجلد شامل کتاب نکاح وطلاق است ودرمقدمه تاریخچه نکاح رابتفصیل دارد تا پایان مبحث ظهار).

ذریعه ۶: .. ۲۸۹، فهرست مشارعربی ص ۳۰۵.

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی خیرخلقه محمد و آله الطاهرین کتاب النکاح وفیها فوائد مقدمة وفصول المقدمه وفیها فوائد الاولی فی بدو النکاح واصله روی الصدوق فی الفقیه عن زرارة فی الصحیح قال سئل ابو عبدالله عن خلق حواء وقیل له ان اناساً عندنا یقولون ان الله عزوجل خلق...

انجام: فی الاخبار انه مع اختلافهم فی الحکم یوجد بخلاف ماالیه قضاتهم وحکامهم امیل فی هذه الریاض والعراض اصاب سهم القدر لمؤلفه الذی لاسعة عنه ولامناص ولا یحید دون عموم. کاتب درپایان رقم کرده:

سنه خمس و ثلثین و ثلثمامه بعد الالف من الهجرة النبویه .

[۳۱۹۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ عبدالصمد فیروزآبادی مورخ ۱۲۲۵ درپشت برگ نخست مدرس رضوی نوشته « برگ اول (ص۱ - ۲) که نونویسی شده‌است بخط مرحوم والدمیرزا محمد باقرمدرس است». دوبرگ ازاول نسخه وصالی‌شده ، عناوین و اقوال و فصول بشنگرف . دربرخی حواشی نقائص ستون بشنگرف وگاهی بمرکب جبران گردیده است .صفحه چهار نسخه بعلت آبدیدگی سیاه‌شده ولی‌متن خوانا میباشد .

قطع :رحلی۲۰ × ۳۰ جلد : تیماج مشکی ساده رنگ‌رفته . صفحات:۵۵۵ :سطور ۳۱ .کاغذ فرنگی‌سفید . شماره‌ثبت قدیم : ۷۸۲۶۹ جدید :۶۷۷۳

الحدائق الناضره فی احکام العترة الطاهره (عربی)

تألیف : یوسف‌بن احمدبن ابراهیم‌البحرانی- کتاب‌بالا .

آغاز: بسمله ، حدیقةالصلوة من مجلدات الحدایق للشیخ الفاضل یوسف البحرانی طاب‌الله ثراه الحمدلله رب‌العالمین و صلی‌الله علی خیرخلقه محمد و آله الطاهرین کتاب الصلوة وفیه ابواب‌الاول فی‌المقدمات الاولی‌فی‌فضل‌الصلوةالیومیه وانهاافضل‌الاعمال الدینیه وان‌قبول‌سایرالاعمال موقوف ...

انجام : وکان ذلک‌فی‌الارض المقدسه التی هی علی‌التقوی مؤسسه کربلاء المعلی علی‌ساکنه واجداده وابنائه‌السلام والتحیة ... محمد محسن‌بن محمدعلی القائنی . اولا وآخراً وظاهراً وباطناً کماهواهله ومستحقه .

[۳۱۹۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ زیبای محمد حسن‌بن محمدعلی القائنی‌که در تاریخ ۱۲۳۸ ه کتابت شده . اقول و ابواب »عناوین شنگرف است .

قطع : رحلی۲۰ × ۳۰/۵ جلد : تیماج مشکی برخی‌ساده عطف پاره صفحات:۷۲۷ سطور : ۲۳ کاغذ فرنگی سفید آهار مهره‌دار ، شماره ثبت‌قدیم ۷۸۲۶۸ جدید ۶۷۷۲

الحدائق الناصرة فی احکام العترة الطاهرة (عربی)

تألیف : یوسف بن احمد بن ابراهیم البحرانی .

(این نسخه شامل کلیات صلوة از مقدمات الی شکیات نماز است)

آغاز: کتاب الصلوة من الحدائق الناضره بسمله و به نستعین الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین کتاب الصلوة و فیه ابواب الباب الاول فی المقدمات المقدمة الاول فی فضل الصلوة الیومیه و انها افضل الاعمال الدینه ...

انجام : وکان ذلك فی الارض المقدسة هی علی التقوی مؤسسه کربلاء المعلی علی ساکنه و اجداده و آبائه و ابنائه صلوات ذی العلاء فی الیوم الاول تمت الکتاب بعون الملك الوهاب علی ید الحقیر الفقیر الجانی محمدعلی السجستانی فی .. ۱۲۳۳

[۳۱۹۲]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدعلی سجستانی که در تاریخ ۱۲۳۳ ـ هجری کتابت شده عناوین و ابواب شنگرف.

قطع رحلی ۲۱ × ۳۰ ، جلد : تیماج مشکی ساده رنگ رفته عطف پاره. صفحات ۷۶۷ سطور ۲۵ کاغذ فرنگی سفید . شماره ثبت قدیم ۷۸۲۶۶ جدید : ۶۷۷۰

ریاض المسائل (عربی)

تألیف : سیدعلی بن سیدمحمد الطباطبائی (م ـ ۱۲۳۱).

آغاز: بسمله کتاب الطهاره و ارکانه اربعة الاول فی المیاه ...

انجام : ولاریب ان الاول ان لم نقل بکونه اقوی فهو احوط و اولی والحمدلله تعالی اولا و آخراً تم فی سنه ۱۲٤۹ .

[۳۱۳۹]

نسخه‌ایست بخط زیبای محمدحسن بن محمدعلی القاینی که در تاریخ ۱۲۴۹ ـ ﻫ

کتابت شده ولی قسمت آخر نسخه ازکتاب‌الجهاد باقسمت قبل آن‌قدری از لحاظ کتابت فرق‌کرده نقائص متون در حواشی صفحات جبران گردیده فصول و ابواب شنگرف و بالای بعضی مطالب خطی شنگرف‌کشیده شده است .

قطع:رحلی۱۸/۵×۲۸ . جلد : تیماج مشکی رنگ رفته‌عطف‌پاره. صفحات:۷۳۷ سطور : ۳۳ کاغذ : فرنگی سفید آهار دار و اوراق اواسط نسخه زرد رنگ شماره ثبت قدیم : ۷۸۲۷۲ جدید ۶۷۷۶

عدة‌الداعی ونجاح‌الساعی (عربی)

تألیف ابوالعباس احمدبن فهدحلی (م-۸٤۱).

ذریعه ۱۵: ۲۲۸ مجلس ٤ : ۳۲ .

آغاز: بسمله ،الحمد لله سامع الدعاء ودافع البلاء ومفیض الضیاء ...

انجام : وبلغت حجة‌الله ولاقوة الا بالله فسیکفیکهم‌الله و هوالسمیع‌العلیم

[۳۱۹۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۲ ــ ه . عناوین و خط بالای آیات قرآنی و مهم ادعیه بشنگرف است نقائص متن در حاشیه جبران گردیده و بعضی صفحات خواص ادعیه را در حاشیه شرح کرده و انجام نسخه با دعاء دجرزمنسوب به‌ابی دجانه خاتمه پذیرفته است برخی برگها وصالی شده است.

قطع : خشتی۱۳×۲۱ . جلد : تیماج‌مشکی ترنجدار و نیم ترنج‌صفحات۱۹۴سطور ۱۴ کاغذ : اصفهانی‌نباتی رنگ . شماره ثبت قدیم ۷۸۲۲۹ جدید ۶۷۳۴

شرح تذکره (عربی)

از میرسیدشریف گرگانی برتذکرهٔ خواجه .

رجوع شودبه کشف‌الظنون چاپ آستانه : ۲۷۶

آغاز موجوددرنسخه ذاته و عظمته صفاته ما متحیرفیه‌بصائرالافهام‌وتدهش بمناظرالعقول‌والاوهام و یستعاد منه‌الفوز ...

انجام : الی احوال‌البال یوم‌الثلثا من اواسط ذی‌الحجه سنه ۸۱۱ احدی عشره وثمانمایه بمحروسه شیراز.

[٣١٩٥]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق شبیه نسخ. که درتاریخ ٨١١ ه کتابت شده آغاز ناقص. وبالای عبارات متن خطی بشنگرف کشیده شده نقائص متن درحاشیه جبران گردیده. اشکال هندسی ودوایر باقلم مرکب وشنگرف کنار بعضی برگها آبدیده.

قطع: نیم‌خشتی ١١ × ٢٠ جلد: تیماج‌مشکی ترنج ودورمنگنه صفحات : ٤٣١ سطور برخی ٢١ کاغذ شکری آهاردار. شماره‌ثبت قدیم ٧٩١ جدید -

الدرة البهیه (منظومه) **(فارسی)**

تألیف: سیدمهدی نجفی بحرالعلوم (م-١٢١٢)

ذریعه ٨ : ١٠٩ و ١٣ : ٢٣٥ - ٢٤١ مجلس ٧: ..

آغاز: بسمله، افتتح المقال لبدالبسمله بحمدخیر منعم والشکر له مصلیاً علی نبی الرحمة واله الاطهار اهل العصمة

انجام : ولم اجد للستر والاجهادنصابها فانت بالخیار وادع عقیب الفرض بالمأثور من الدعا الموجز المشهورالی هناتم الکتاب وجف قلمه الشریف

[٣١٩٦]

نسخه‌ایست بخط نسخ. که حدودقرن کتابت شده وازکاتب وتاریخ کتابت یادی نگردیده. درپایان نسخه چندبرگ سفیداست.

قطع رقعی: ١٠ × ١٦ جلد: تیماجی یشمی دورمنگنه ترنج ونیم‌ترنجدار طلائی صفحات ١٩٥ سطور: ١١ کاغذ: شکری آهاردار شماره‌ثبت قدیم- ٧٨٢٥٧

الالفیه [الرسالة ...] **(عربی)**

تألیف: شهیداول (محمد بن مکی)

رجوع به‌مشارعربی- ص ٨٤ و همین فهرست: ٢٨٠

آغاز: بسمله. امابعد فهذه‌رسالة وجیزه‌فی فرض الصلوة..

انجام : علی صلوة الطواف والجنازة فمجاز و کذا النذرالمطلق. کاتب افزوده

فی الثالث من محرم الحرام من سنة مأتین واحدی و عشرین بعدالالف من الهجره النبویه صلی الله علیه و آله وسلم.

[۳۱۹۷]

نسخه‌ایست بخط نسخ که در تاریخ ۱۲۲۱ـه کتابت شده فصول وابواب بشنگرف است درنسخه ازکاتب یادی نشده ویکی ازمالکان نسخه کاتب را جد خود معرفی نموده و نوشته: (هذاالکتاب المسمی بالالفیه من تصانیف شیخنا وامامنا المحقق البذل النحریر محمد الملقب بالسعیدالشیخ الشهیدالاول بخط جدی نورالله مضجعه ومرقده).

قطع رقعی ۱۰ × ۱۵/۵ جلد: تیماج قهوه‌ای مایل بسرخ یكلادو رمنگنه صفحات: ۵۳ سطور: ۱۱ کاغذ فرنگی نباتی آهاردار. شماره ثبت قدیم ـ ۷۸۲۵۶

حاشیه بر معالم الاصول (عربی)

تألیف: میرزا محمدبن حسن شیروانی (م ـ ۱۰۹۸)

ذریعهٔ ۶: ۲۰۸ فهرست عربی مشار ستون ۲۹۷ و فهرست مجلس جلد دهم بخش نخست ص ۲۰۶

آغاز: بسمله، الفقه فی اللغة اقول انما ابتدأ آ بتعریف الفقه دون اصول الفقه کماهوالمعروف فی کتب الاصول لان وضع الکتاب انماهوفی الفقه...

انجام: هذامبنی علی عدم جواز النسخ قبل حضور وقت العمل بالمنسوخ ولایکون نسخاً علی التقدیرین کذاقیل ولعله احمل اعتماد. کاتب افزوده: کتبته لنفسی وللطالبین ان یقرئه وانی التمس منکم دعاء التوفیق العبادة

[۳۱۹۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ که درحدود قرن ۱۳ـه کتابت شده. ازکاتب یادنشده درپایان نسخه است که فقط احمد آن خوانده میشود کلمات قوله بشنگرف و نقائص متن در بعضی مهر حواشی جبران گردیده است صفحهٔ ۲۹۱ نونویس شده

قطع رقعی: ۱۲ × ۱۸ جلد: تیماج مشکی یكلا رنگ رفته صفحات: ۲۰۹ سطور ۱۹ کاغذ: فرنگی سفید آهاردار شماره ثبت قدیم: ۷۸۲۶۰

جنة المأوی (فارسی)

ازمحدث نوری حاج میرزا حسین بن محمدتقی طبرسی (م ۲۷ ج ۲ ـ ۱۳۲۰)

وازآن در۱۳۰۲ فراغت یافته . این کتاب در تهران بچاپ رسیده است .

الذریعه ۵:۱۵۹ وفهرست مشارعربی : ۲۵۵ .

آغاز: الحمدلله الذی انارقلوب اولیائه بضیاء معرفة وایه المحجوب ...

انجام : عجیج الجمال من الناحر تمت ... بیدمؤلفها ... حسین بن محمدتقی النوری الطبرسی فی عصر یوم الاحد الثالث عشرمن شوال المکرم من سنة ۱۳۰۲ فی بلدة سرمن رای حامداً مصلیاً مستغفرا اللهم وفقه و کل المؤلفین و البانین للخیر بحق محمد و آله .

[۳۱۹۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن چهارده عباسقلی سپهر احتمال داده که این نسخه بخط مؤلف آن مرحوم محدث نوری باشد ولی گواهی مبنی براینکه خط مؤلف باشد درنسخه یافت نشد ورقمی که درپایان نسخه ازمؤلف نوشته شده است دلیل براینکه خط اوباشد نیست زیرا بسیاری ازکاتبها بآوردن رقم مؤلف اکتفا کرده و از خود چیزی در پایان ننوشته‌اند البته نسخه در زمان مؤلف نوشته شده زیرا حاشیه‌هایی با نشان منه وفقه الله دارد. در گوشه و کنار نسخه افتادگیها و نسخه بدلها وحاشیه‌هایی بدون نشان مزبور نوشته‌شده‌است مهرسپهر در گوشه وکنار برخی ازبرگها دیده میشود . عنوان و نشان : شنگرف .

قطع : ۱۵ × ۲۱ ج : تیماج سرخ یکلا . صفحات : ۱۴۹ سطور : ۲۰ کاغذ : فرنگی

شماره دفتر ثبت ۷۴۵۵۷ . جدید : ۵۸۵۶

زادالمعاد **(فارسی)**

ازمحمد باقربن محمدتقی مجلسی (م ـ ۱۱۱۱) است که بارهاچاپ‌شده‌است بخشی ازباب سوم تا بخشی ازباب سیزدهم آنست .

رجوع شود به : الذریعه ج ۱۲ـ۱۱ فهرست مشارفارسی ـ۸۷۲ .

آغاز: (ناقص) وجمعی قضا را واجب دانسته‌اند و این احوطست ... فصل سوم درسنتها ...

انجام : (ناقص) مجده الباسط با لجوديده الذی لاتنقص خزائنه و لاتزید الکثرة .

[۳۲۰۰]

نسخه‌ایست ناقص (ازآغازوانجام) بخط نسخ ونستعلیق قرن ۱۳ ـه. گوشه وکنار برخی ازبرگها وصـالی شده . درکناربرخی ازبرگها عنوانهـا بشنگرف نوشته شده . عنوان و نشان : شنگرف .

قطع رقعی: ۱۵/۵ × ۲۱ ج: تیماجی تریاکی‌ضربی رنگ . صفحات:۴۱۹سطور: ۱۶ کاغذ :فرنگی‌مایل بزردی. شماره دفترثبت ۷۴۵۱۳ ،جدید۵۸۲۳

۱ـ انوار العقول = دیوان‌علی(ع) (ص۲ـ۴۳دفتر) **(عربی)**

ازقطب‌الدین ابوالحسن محمدبن حسین بن حسن بیهقی نیشابوری کیدری زنده‌درسدهٔششم .

رجوع شود به : الذریعه ج ۲ـ۴۳۱ فهرست دانشگاه ج ۲:۱۱۶ـ۱۱۸و۵: ۱۱۰۸ .

آغاز: الحمدلله الذی دانت لعزته الجبابرة وتضعصعت‌دون‌عظمته‌الاکاسرة ...

انجام :

فکم من فتی لم یعرمن حلل التقی

وکـم من فتی بالله اضحی مؤیـداً

این نسخه ش ۱ (ص ۲ـ۴۳) دفترو بخط نسخ سده سیزدهم . نام‌کاتب‌وتاریخ کتابت ندارد .

۲ـ نثراللالی (ص ۴۵ـ۴۸ دفتر) **(عربی)**

گزیده‌ای‌ازسخنان‌حضرت‌علی(ع)است که گردآوری‌آن‌شیخ‌ابوعلی طبرسی (م ـ۵۴۸) منسوب‌است وبه ترتیب‌حروف تهجی درسی باب ترتیب یافته است. این سخنان با ترجمه فارسی دراین دفترآمده است .

رجوع‌شودبه‌همین‌فهرست‌ص۶۹۴...این‌فهرست‌وفهرست سپهسالارج ۲ـ۱۰۲ دانشگاه۲: ۲۹۴ ـ ۲۹۰

آغاز: ایمـان‌المرء یعرف بایمانه ، اخوان هذاالزمان جواسیس‌العیوب :

انجام : یأس القلب راحة النفس ...یبلغ‌المرء بالصدق الـی منازل الکبار

این نسخه بخط نستعلیق محمد صادق تفرشی است و از سده سیزدهم ه ترجمه سخنان حضرت علی بفارسی در زیر آنها با شنگرف نوشته شده است .

۳ـ وصیة حضرت علی بحضرت حسین (ع) (عربی)

(ص ۴۸ـ۵۰ دفتر)

بیشتر پند و اندرزیکه در این (وصیت نامه حضرت علی برای حضرت حسین) آمده بعینه همانست که در روضهٔ کافی در «خطبة الوسیله» خطب منسوب به علی (ع) حضرت آمده است و گردآورنده از آن اقتباس کرده است .

آغاز: وصیة علی لولده الحسین . . فقال یابنی اوصیك بتقوی الله عزوجل فی الغیب والشهادة وکلمة الحق فی الرضا والغضب . .

انجام : لاتتم مروة الرجل حتی لایبالی ای طعامیه اکل ولای ثوبیه لبس...

این نسخه ش ۳ (ص ۴۸ـ۵۰) دفتر و بخط نسخ همان تفرشی در سدهٔ سیزدهم است .

۴ـ احادیث قدسیة (ص ۵۰ـ۵۹ دفتر) (عربی)

همان چهل سورهٔ منتخبه از تورات است با ترجمه فارسی که اصل آنرا بحضرت امیر (ع) نسبت میدهند . و بارها با ترجمه بچاپ رسیده است .

رجوع شود به الذریعه ج ۱ـ۲۷۸ فهرست مشارعربی:۲۳ .

آغاز: الحمدلله رب العالمین... فهذه فایدة جلیلة بلیغة وهی اربعون سورة . یقول الله عزوجل عجبت لمن ایقن بالموت...

انجام : عذاباً فوق العذاب بما کانوا یکسبون . واله .

ترجمه‌ها با شنگرف درزیر سطرها نوشته شده است .

۵ـ توقیع ناحیة مقدسة (ص ۵۹ـ۶۰ دفتر) (عربی)

نامه‌ایست که گویند از ناحیه مقدسه حضرت حجة (ع) برای ابن بابویه آمده است .

این توقیع دراحتجاج طبرسی نقل شده‌است.

آغاز: اوصیك یاشیخی ومعتمدی وفقهی اباالحسن علی بن الحسین بن بابویه...

انجام: هل سقیت عطشاناً هل اکرمت عالماً هل نصرت مظلوماً هذالی عمل. خالص.

۶_نامه عمرسعد بحضرت حسین (ع) (ص۶۱_۶۲دفتر) **(عربی)**

آغاز: هذه نصیحة وعظة فصیحة من قبل ومن بعد عن عمر بن سعد لمن هو اشرف الناس حیاً ...

انجام: : تذوق فیه الملك ولاتذوق شربته.

این نسخه بخط نستعلیق همان تفرشی وازسده سیزدهم است

۷_ پاسخ حسین (ع) بعمرسعد (ص۶۲ _ ۶۳دفتر) **(عربی)**

آغاز: ارشدك الله بن سعد من قبل ومن بعد کیلا.

انجام: والخسران لمن ضل وغوی.

این نسخه بخط نستعلیق همان تفرشی است.

۸_ قصص ابراهیم خلیل (ص۶۴_۷۹ دفتر) **(فارسی)**

داستانهایی است که درآیات واخبار وکتابهای تاریخ وسیر دربارهٔ حضرت ابراهیم آورده‌اند.

آغاز: دربیان قصه‌های حضرت ابراهیم خلیل الرحمان که اول کسیکه آگاه شد بعبرت گرفتن برمعرفت خدا واحاطه دلایل او بعلم ایمان بخدا.

انجام: پس آنحضرت درشام برحمت الهی واصل شد.

این نسخه شکسته نستعلیق تفرشی ومورخ شوال ۱۲۴۱ است (نام کاتب ندارد) و متن وحواشی صفحات را فرگرفته.

۹- بلوهر و یوزاسف (ص۸۲-۱۱۸ دفتر) **(فارسی)**

این داستان را مجلسی در بحار و عین الحیات آورده و نسخهٔ ما همان نوشتهٔ عین الحیاة است در آغاز تمثیلی چند در نکوهش دنیا در دوصفحه یادشده و سپس دنبالهٔ آن داستان بلوهر و یوزاسف را میآورد.

ذریعه: ۱۴۹، ۴: ۱۲۸ و ۱۷،۵۱۵: ۹۱ فهرست دانشگاه ۲ ...

آغاز: تمثیلی چند که پیشوایان دین در مذمت دنیا برای تنبیه غفلت زدگان ... دربیان آنکه هرچند آدمی بدنیا مشغول میگردد خلاص از آن دشوار است.

انجام: و زبان بحقایق و معارف گویا کرامت فرماید تا ازاین معارف - وحکمتها منتفع گردند درحین گرفتاری وزمان فقیری.

این نسخه بخط نستعلیق محمدصادق تفرشی ومورخ ۱۲۴۱ رقم کاتب درپایان چنین است: درشنبه ۲۵ رجب دردارالسلطنه طهران قلمی شد. حرره محمد صادق تفرشی.

۱۰- حق الیقین (ص۸۲-۱۰۸ دفتر) **(فارسی)**

ازمولی محمدباقرمجلسی حق الیقین مقصد این کتاب ازاثبات رجعت سخن گفت که اکنون مااین بخش را یکی ازرساله‌های دفترمورد گفتگو میشناسیم.

کتاب حق الیقین بارها درایران بچاپ رسیده است.

الذریعه ۷ - ۴۰ فهرست مشارفارسی: ۵۶۹...

آغاز: مقصدنهم دراثبات رجعت است بدانکه ازجمله اجماعیات شیعه بلکه ضروریات مذهب حق فرقهٔ محقه.

انجام: امیدوار ازجناب مستطاب بزرگوار ایشانم که این بنده عاصی را درین دنیا بقدری اعانت کنند که تواند ازعهده مشغول ذمه گی مردم برآید یا مصلحت بداند خود مرحمت فرماید.

این نسخه باهمان خط ودرحواشی شمارهٔ ۹ (بلوهر ویوزاسف) نوشته شده

۱۱ـ معجزات (ص۱۰۹ـ۱۲۰ دفتر) **(فارسی)**

پاره‌ای از معجزه‌ها که بحضرت رسول نسبت میدهند در این بخش از دفتر آمده است و مانندرساله پیش همین دفتر که بخشی‌است ازحق‌الیقین‌این‌نسخه باید بخشی از یك کتاب فضائل یا یك کتاب معجزات باشد .

آغاز: دربیان آنکه جمیع معجزات پیغمبران از جناب رسالت مآب خاتم انبیاء ... بظهوررسید یعنی‌نظیرمعجزات حتمیه پیغمبران‌ازآنحضرت‌ظاهرشده ...

پایان: که ببرکت‌اشان نجاةداد خدانوح راازکرب عظیم و سرد گردانید آتش را .. وبر او سلامت گردانید .

۱۲ ـ داستان پیامبران (ص۱۲۱ـ۱۲۲دفتر) **(فارسی)**

چند داستان اززندگی لوط و داود بنقل ازاخبارشیعه

آغاز: بسندمعتبرازحضرت امام‌محمدباقر (ع)... که‌قوم‌لوط‌بهترین‌قومی...

انجام: ودرآن روز برمن بیشتررحم خواهی کرد که نزد خداوند ایستاده باشیم پوشیده نیست .

این نسخه‌در کنارصفحات‌شمارهٔ۱۰ بچلیپا نوشته شده بجز بخشی‌ازآخر که‌هردو بچلیپا نوشته شده است .

۱۳ ـ نصایح وصاف (ص ۱۲۸ ـ ۱۲۵) **(فارسی)**

بخشی است درستایش الغ‌الجانیو غیاث الدین محمد خدا بنده وبند هایی ازنصایح وصاف .

آغاز: توآن شاهی که ... روزی مو کبی چون الغ خان آفتاب درارد وی آسمان برصندلی مقنطرات ارتقاع‌تمکن یافت...

انجام: و ناخن ندامت رخسار جان او را بخراشد تمت النصایح الوصاف

این نسخه نیز بخط شکسته نستعلیق همان تفرشی و بخشی از آن چلیپا نوشته شده‌است .

۱٤ ـ دیوان حافظ (ص ۱۲۵ ـ ۲۰٤ دفتر) **(فارسی)**

بیشتر از غزل های شمس الدین محمد حافظ شیرازی بیشتر دیوان او (قصیده‌ها وغزل های برخی دیگری ازعرفی ودیگران نقل شده .

درپایان درساقینامه ویك ترکیب بندوچندغزل نوشته شده‌است .

آغاز: الایا ایهاالساقی ادرکاساً و ناولها .

انجام:

گر دست دهد هزار جانم در پـای مبارکت نشانم

این نسخه نیز بخط نستعلیق وشکسته نستعلیق همان تفرشی که درمتن وحاشیه راست وچلیپا نوشته است .

۱۵ ـ تاج المآثر (ص ۲۰۶ـ۳۰٤دفتر) . **(فارسی)**

از تاج الدین حسن بن محمد نظامی است که آنرا درسنهٔ ۶۰۲ درشهر دهلی بنام سلطان قطب الدین ایبك ساخته‌است، عباسقلیخان سپهر این کتاب را گزین کرده وبنام مظفر الدینشاه ساخته‌است .

رجوع شودبه الذریعه ج ۳ : ۲۰۷ وج ۷ : ۲۱۶ .

آغاز: حمد و سپاس بیقیاس که قدم شهسوار عقل دو اسبه بسرحد عد ـ واحصای آن نرسد...

انجام:

بسا دانا کزین سرمـایه سازد عروس طبع را پیرایه سازد

یریدالمرء ان یعطی امناه ویـأبـی الله الامـاشاء

این نسخه نیز بخط نسخ و نستعلیق همـان تفرشی‌است که درحاشیه ومتن راست وچلیپا نوشته است .

[۳۰۲۱ ـ مجموعه]

دفتریست که اوراق اول آن بخط نسخ ناشناس و بقیه بخط نسخ و نستعلیق وشکسته نستعلیق محمد

صادق تفرشی وازسده سیزدهم ، درآغازوانجام نسخه ملك الشعراء بهاراشعاری یادداشت نموده اند، برخی ازشماره های این دفتر همه یا بخشی ازآن درکنار برگها نوشته شده ونیز درکنار برگها گاهی نسخه بدلها وافتادگیها یادداشت شده است ، دربرگ ۶۳ دفتر یادداشتی درباره آیه تحریم خمر نوشته شده درمیان نسخه گاهی يك صفحه وگاهی نیمی ازيك صفحه نوشته نشده است گوشه وکنار برخی ازبرگها وصالی شده، عنوان ونشان : شنگرف .

قطع : رحلی ۳۰ × ۴۱ ج : مقوایی باعطف تیماج زرشکی صفحات : ۳۰۴ ،سطور: گوناگون کاغذ : فرنگی شماره دفتر ثبت قدیم : ۷۴۵۶۳ جدید : ۵۸۶۰

۱ ـ کافیه (ص ۱ ـ ۳۰ دفتر) (عربی)

ازابن حاجب کشف الظنون : ۱۳۷۰ معجم المطبوعات : ۷۱

آغاز: بسمله الکلمة لفظ وضع بمعنی مفید وهی اسم وفعل وحرف...

انجام : تحذف للساکنین وفی الوقف فتردما حذف والمفتوح ماقبلها تقلب ایضاً . حرر العبد الاحقر عباسقلی به لسان الملك کاشانی قدوقع . ۱۲۸۵ .

۲ـ عوامل مأیه (ص ۳۱ـ۴۴ دفتر) (عربی)

از عبدالقاهر گرگانی

آغاز: بسمله : الباء حرف جرالاسم ... والجار والمجرور ...

انجام : حبل اللروح الریمال من خدمات شاه سلیمان ادام الله له الملك و السلطان وهذا اخرما اقصد ایراده بالتماس بعض انسان من الاخوان قد فرغت من تسوید ۱۲۸۵

[۳۲۰۲ـ مجموعه]

مجموعه ایست بخط نسخ عباسقلی بن لسان الملك کاشانی باقلم قرن ۱۳، پشت برگ آخر یادداشتی چلیپا وجود دارد وبعضی ازعناوین درشمارهٔ ۱ درحاشیه نوشته شده است ودرشمارهٔ ۲ عناوین بخط قرمزاست .

قطع خشتی: ۲۱/۵ × ۱۷ جلد تیماج مقرادار برنگ قهوه‌ای روشن صفحات: ۲۰۰ سطور ۹و۲۰ کاغذ فرنگی سفید صیقلی شماره ثبت قدیم : ۷۶۴۲۸ . جدید: ۵۹۶۵

ظفرنامهٔ تیموری (فارسی)

شرف‌الدین علی یزدی (م-۸۵۰ (یا) ۸۵۸) .

کشف‌الظنون چاپ استانبول : ۱۱۲۰ دانشگاه ۲ : ۶۱۶-۶۲۱

آغاز: بسمله . حمداً کثیراً مبارکا لمن یؤتی الملک و ینزع الملک ممن یشاء .

بنام خدائی که از نام اوست   که‌ما راتوانایی‌و گفتگوست

انجام :

خلایق مرفه ز احسان او   زمین وزمان تحت‌فرمان او

کاتب‌افزوده.درزمان دولت...السلطان...ناصرالدینشاه‌غازی‌ادام‌الله‌تعالی...قد وفقت‌باتمام هذاالتاریخ فی یوم‌الخمیس السابع من‌شهر العظیم سنه عشر و ثلثمائه بعدالالف من‌الهجرةالنبویه .

[۳۲۰۳]

نسخه‌ایست بخط شکسته نستعلیق حسن‌بن‌مراد علی‌الچالشتری مورخ۱۳۰۱.

درپشت برگ اول یادداشت‌زیردیده‌میشود(این‌کتاب که بنا بدستور مرحوم خدا رحمخان ابوی اینجانب برشتهٔ تحریر درآمده... تاریخ ۳۰/۱/۱ احمدریاحی

برگ اول دارای سرلوح مذهب بطلا و شنگرف و زنگار ولاجورد و تمام صفحات دارای جدول وکمند برنگ طلائی وعنوان‌ها بقلم قرمز نوشته شده است .

قطع رحلی۳۵ × ۳۱ جلدتیماجی ضربی دارای‌ترنج ونیم‌ترنج‌وبرنگ قهوه‌ای‌صفحات ۵۷۷ و ۲۸۹ و سطور۲۱ کاغذفرنگی و شیرشکری رنگ . شماره‌ثبت دفتر قدیم۰۷۶۴۷۴ جدید : ۵۹۸۸

اخلاق محسنی (فارسی)

ازملاحسین کاشفی بیهقی .

رجوع به‌ص۴۵۵ همین‌فهرست شود .

آغازموجود: میپزم . هیچ نگفتم تا شب‌درآمدخوانچه ازبرای اوآراسته کردم از ...

انجام: هر زمان دودهٔ از روزنه وی بر میآید و دیوارها را تیره ودماغها خیره میسازد پیغام فرستادم که این دود چرا میکنی جواب فرستاد که از برای خود چیزی .

[۳۲۰۴]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق وقلمهای گوناگون رقم کاتب مورخ بقرن ۱۲است برگهای نسخه در صحافی جابجا شده است و بیشتر اوراق‌آن وصالی شده‌است‌وعناوین ابواب بجوهر قرمز نوشته شده است ودر صفحه ۱۲۰ بچهل‌باب تقسیم بندی شده‌که تا۳۶ باب موجوداست و بقیهٔ افتاده است و همچنین ابتدای‌نسخه ناقص است و صفحه اول آن شعری است که‌مربوط به نسخه اصلی‌نیست .

قطع وزیری:۲۱/۵ × ۱۳ جلدپلاستیك باگوشه‌هاوعطف‌تیماج برنگ سبز تیره صفحات ۱۶۸ سطور مختلف، کاغذفرنگی برنگ‌زرد تیره . شماره ثبت‌قدیم:۷۶۴۵۱ جدید : ۶۳۴۶

کتابچه مواجب و سیورسات صاحبمنصبان و سربازان فوج ماکو

(ص۱ -۱۹۸) (فارسی)

این کتابچه متعلق به‌سالهای پایان قرن۱۳ وآغاز قرن ۱۴ـه است

آغاز: هوالله تعالی شأنه .. کتابچه مواجب ششماهه صاحبمنصبان...

انجام : کتابچه مواجب وسیورسات صاحبمنصبان و سربازان .. ۱۳۰۲

[۳۲۰۵]

دفتریست متعلق بمواجب و دخل و خرج صاحبمنصبان فوج ماکو مورخ ۱۲۰۲ ۱۳۰۱ برگ اول دوم وسوم‌دفتر وصالی‌شده‌است ودر تمام صفحات چندین مهرموجود دارد

قطع : رحلی۲۷ × ۱۷ جلدپلاستیك باگوشه وعطف تیماج رنگ‌قهوه‌ای‌تند . صفحات ۹۹ . کاغذ فرنگی نباتی رنگ . شمارهٔ ثبت‌دفتر۷۶۴۹۷ . ۶۳۴۹

دفتر آمار قورخانه تبریز (فارسی)

آغاز: صورت بازدید قورخانه مبارکه و باروط(باروت)کوبخانه ..

انجام : صورت توپ وخمپاره .. موجودی آذربایجان ..

[۳۲۰۶]

نسخه‌ایست بخط شکسته از قرن ۱۳ چندبرگ از ابتدا بریده شده است درصفحه ۲۵ تاریخ ۱۲۹۲ رقم شده است.

قطع وزیری ۲۰/۵ × ۱۶ جلد تیماج قهوه‌ای رنگ بدون‌مقوا صفحات ۳۷ کاغذفرنگی برنگ آبی ونباتی شمارهٔ ثبت‌دفترقدیم: ۷۶۴۹۷ جدید ۶۳۵۲.

تاریخ ذوالقرنین (فارسی)

از میرزافضل‌الله خاوری‌حسینی‌شیرازی(زنده‌در۱۲۶۰) تاریخ دورهٔ قاجاریه و خاصه عصر فتحعلیشاه.

ذریعه: ۹: ۲۸۸ و ۱۰: ٤٤

آغاز: بسمله: فتح الباب نامهٔ خاقانی و فصل‌الخطاب رساله صاحبقرانی سپاس....

انجام: به انجام رسید و این گوهر آبدار... تا اینجا صورت خط مؤلف طاب ثراه بود و این نسخه از کتابی که بخط خود مؤلف مرحوم مبرور... میرزا فضل‌الله خاوری بوداستنساخ شد و درشهرذی حجةالحرام‌سنه۱۳۲۵ یکهزار۱۳۲۵ اختتام‌یافت اللهم اجعل عواقب امور ناخیرا بمحمدوآله‌الاطهار

[۳۲۰۷]

نسخه ایست بخط نستعلیق مورخ ۱۳۲۵ عناوین بخط قرمز.

و درپشت برگ اول بقلم ریزتر دربارهٔ این کتاب شرحی بتاریخ۱۳۲۶ بخط‌عنایة‌الله دست غیب نوشته‌شده است.

قطع رحلی ۳۶ × ۲۲/۵ جلد تیماجی ضربی برنگ قرمز صفحات ۳۹۸ سطور ۲۰ کاغذفرنگی برنگ زردکمرنگ شمارهٔ ثبت قدیم۷۶۴۸۳جدید۵۹۹۵

ذوالقرنین (تاریخ) (فارسی)

ازمیرزا فضل‌الله‌خاوری ـ جلددوم از کتاب بالا.

آغاز: بسمله عنوان رساله صاحبقران حمد خداوند ذوالجلال است جل شانه که فرمان ...

انجام: وخارستان روزگاررا ازآبیاری ابرهمت سرشار رشك گلستان ارم گردانید ... قصیده طریقت ملك‌جاوید بعون‌الله وتوفیقه باتمام‌رسید این کتاب .

[۳۲۰۸]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق کاتب‌قرن ۱۳و۱۴ عناوین بقلم‌قرمز مشخص گردید .

قطع :رحلی۳۶ × ۲۳ جلدپلاستیك‌مقوا دار برنگ‌سبز تیره و با گوشه‌وعطف تیماج‌شمارهٔ صفحات:سطور: ۲۰ کاغذفرنگی برنگ شکری . شمارهٔ ثبت‌قدیم : ۷۶۴۸۴ شماره ثبت‌جدید: ۵۹۵۶ دفتر ندارد .

دفتر جمع وخرج **(فارسی)**

آغاز: کتابچه اسامی صاحب‌منصبان وسوارهای اوصانلووقراچورلو...

انجام: بهمین اسم وباهمین اسبها وملبوس ... باید ازعهده‌برآییم‌فی‌شهر ذی‌حجة‌الحرام۱۲۹۸ .

[۳۲۰۹]

این‌نسخه دفترجمع وخرج بخط نستعلیق شکسته وسیاق‌مورخ۱۲۹۸ ودرذیل بعضی‌از صفحات مهرهایی بچشم‌میخورد که‌باسامی مختلف‌است وتوضیحاتی در بعضی‌ازصفحات‌درحواشی وجود دارد ودوبرگ‌آخر جدا شده‌است .

قطع‌خشتی : ۲۰ × ۱۳ جلدتیماج وضربی‌آبی‌تند. صفحات : ۷۴ سطور مختلف کاغذ فرنگی نباتی‌رنگ شمارهٔ ثبت‌دفترقدیم ۷۶۴۹۷ .. جدید : ۶۳۵۴

دفتر جمع وخرج **(فارسی)**

آغاز: کتابچهٔ مواجب محلی ...

انجام: مبلغ پنجهزاروسیصد تومان وهشتهزار ویکصدوپنجاه دینار .

[۳۲۱۰]

نسخه‌ایست بخط شکسته وسیاق ازدفتر جمع وخرج ازاواخر قرن ۱۳ اوائل ۱۴ ۱۳۱۴ ۱۴۹۱ رقم شده‌است ودر خاتمه هر بخش ۲ یا۳ مهر باسامی گوناگون وجود دارد ودر صفحه ۱۳۳ حاشیه‌ای مبنی بر تأیید رسید مبلغ پنجهزار وسیصد تومان وهشتهزار و یکصدوپنجاه دینار بابت مواجب ششماهه محلی است ... ۱۳۱۱ .

قطع وزیری ۲۱/۵ × ۱۳ جلد مخمل بنفش رنگ که باحواشی وبرگردان تیماج قهوه رنگ میباشد صفحات: ۱۳۳. سطور مختلف. کاغذ فرنگی ونباتی رنگ شماره ثبت قدیم: ۷۶۴۹۷ جدید: ۶۳۵۵

صحیفه سجادیه (ص ۱ - ۱۸٤) (عربی)

ذریعه ۱۵ : ۱۸ فهرست دانشگاه ۱ :۱۵۳ مجلس ٤ :۳۲ و۱۰ :۲۹۰

آغاز: بسمله ، حدثنا السیدالاجل نجم الدین بهاءالشرف ..

انجام : النبی ویتم احسانك فیمابقی من عمری کما احسنت فیما مضی منه یاارحم الراحمین والحمدلله رب العالمین قدتم بتوفیق الله .

[۳۲۱۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمد صادق شیرازی ۱۲۲۹ ه قرن ۱۳ . صفحه اول و دوم مذهب وصفحه اول دارای سرلوح ودارای حواشی مذهب بطلا ولاجورد و زرنگار وشنگرف و همچنین بین السطور مذهب بطلااست وبقیه صفحات جدول بندی برنگ طلا و دارای کمند است سرلوح وعناوین ادعیه مذهب بطلااست وبا خط قرمز نوشته شده است . بعضی ازصفحات محشی است ودرانتهای نسخه مقداری صفحات سفید دارد .

قطع: رقعی ۱۶/۵ × ۱۰ جلدرنگ روغنی گل وبته‌دار ودارای عطف تیماج صفحات: ۱۸۳ برگ ودارای ۱۵ سطر . کاغذ : فرنگی نباتی رنگ . شمارهٔ ثبت قدیم : ۷۶۱۴ . شمارهٔ ثبت دفتر قدیم: ۷۶۵۰۷ جدید : ۶۳۶۳ .

میزان الملوك (فارسی)

ازسیدجعفر بن ابی اسحق دارابی کشفی (۱۱۸۹-۱۲٦۷)

رجوع شود به اعلام الشیعه (الکرام البرره) : ۲۴۱ .

آغاز: بسمله: میزان الملوك و الحمدلله رب العالمین بـالربوبیه القاهره... الرحمن الرحیم بالرحمانیه..

انجام : تاریخ ختم واختتام مغزحق کلام اتفاق افتاد. والحمدلله رب العالمین تمت الکتاب . ۱۲۰۴

[۳۲۱۲]

نسخه ایست بخط نستعلیق محمد کریم ابن مرحوم ملارجبعلی البروجردی ۱۲۰۴ھ در پشت برگ اول وآخر یادداشتهایی وجود دارد درنسخه شواهد وامثال بقلم دیگروبخط نسخ آورده شده است وعناوین بخط قرمزمشخص شده است ودر بعضی صفحات درحواشی توضیحـاتی وجود دارد .

قطع رقعی ۲۱/۵ × ۱۳ جلد تیماجی مشکی باعطف ولبه تیماج قهوه‌ای صفحات:... شماره سطور ۱۵ کاغذ فرنگی نباتی رنگ شماره ثبت قدیم ۷۶۴۴۷. جدید ۵۹۷۳

تعلیقهٔ سجادیه **(عربی)**

(حاشیه بر من لایحضره الفقیه ابن بابویه قمی) تألیف: ملامرادتفرشی (مراد بن علیخان تفرشی م۹۶۵-۱۰۵)

مقصود اساسی مولی مراد تفریشی دراین کتاب شرح احادیث منقول درمن لایحضره الفقیه نبوده بلکه مقصود اوتنقیح وتهذیب واز هر چیز مرتب والفبایی ساختن مشیخه وراویان احادیث کتاب فقیه). تفریشی (بنوشته حاجی نوری) نخستین کسی است کـه به‌کار ترتیب دادن مشیعه فقیه پرداخت. نخست مشیخه را شرح کرده ویکایك رجال اسناد را مورد بررسی قرارداده وضعیف و موثق امامی وغیر امامی راجدا ساخت وبرای هریك ازطرق رقمی خاص ازیك به بالا گذارده که - وسپس درفهرست الفبـائی ، باتکرار این رقم ، کار مراجعه به‌رجال کتاب فقیه را آسان کرده است .

درمقدمه فهرست مشیخه روش این فهرست را یادآوری کرده ودر آغاز

شرح مشیخه نخست مأخذخودرا در نوشتن شرح‌مشیخه یاد کرده (مأخذ او تلخیص الاقول استرابادی نقدالرجال میر مصطفی تفریشی است) او میگوید «من به میر مصطفی (که‌ظاهراً شاگرد ملامراد بوده) توصیه کردم در تألیف کتاب نقدالرجال عبارات علماء سلف را عیناً و بدون تغییر نقل کند و او نیز تا آنجا که توانسته چنین کرده است».

آغاز شرح مشیخه: ولما فرغنا بتوفیق الله عزوجل... عما تعلق بهذا الکتاب فبالحری التنبیه‌فی‌مشیخته علی طرق مؤلفه... وعلی المنقول عنه باعتبار الصحه. بسمله، قوله رضی‌الله‌عنه عن‌عمار بن موسی الساباطی قوی باحمدبن‌حسن...

آغاز فهرست: بسمله لما کان وجدان طریق طریق من مشیخة کتاب من لایحضره الفقیه علی‌ما بینه المؤلف، مشتملا علی نوع‌مشقه عندالحاجه الی‌الاستعلام حیث لم‌یترتب ترتیبا یعلم منه‌تقدیم طریق... وتأخیره رتبنا ماینتهی الیه‌الطریق علی ترتیب‌الحروف و علمنا علی کل واحد عدده ... ذکر الاسامی: (۴۷) ابان ابن تغلب...

پایان: (۳۰۶) مافیه من‌وصیة امیرالمؤمنین (ع) لابنه‌محمدبن الحنفیه(ع) والحمدلله رب‌العالمین.

رجوع شود به خاتمه مستدرک (ج ۳ :...) ذریعه‌۴: ۲۲۳ ـ ۲۲۴ ۱۴: مجلد معارف اسلامی شماره ۵ ص ۷۰.

آغاز: بسمله، وبه‌ثقتی الحمدلله‌رب‌الارباب ومسبب الاسباب ومفتح‌الابواب و مسهل الضعاف الذی فسوی و قدر فهدی واخترع السموات العلی ... امابعد فهذه تعلیقات علی کتاب‌من‌لایضره‌الفقیه تألیف‌الشیخ النبیه وهوالاجل الاکمل‌والمستند الافضل شیخ‌الطائفة المحقه الناجیه و مستندهم ثقة الاسلام و مقتدی الانام ومعتمد هم ابوجعفر ...

انجام ج ۱: قوله‌علیه‌السلم ایسامنااای لم یخرجامناولایرجعان الینا و الحمدلله رب‌العالمین وهذااخرماعلق من التعلیقه السجادیه علی‌الجزء الثالث من کتاب من

لایحضره الفقیه تصنیف ثقه‌الاسلام. وهوالموفق والمعین والحمدلله رب‌العالمین .

[۳۲۱۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ. که درقرن کتابت شده‌شامل‌سه جزء(اول‌ودوم وسوم)است ابواب واقوال بشنگرف استسه‌برگ ازآخرسفید مانده .

قطع:۱۲/۵ × ۱۹ جلد: تیماج مشکی ساده یکلا صفحات : ۵۷۸ سطور : ۲۲ کاغذ: اصفهانی: شماره‌ثبت قدیم ـ ۷۸۲۰۰ جدید۶۷۰۵

التعلیقة السجادیه **(عربی)**

(حاشیه برمن‌لایحضره‌الفقیه جزء سوم «باب‌القضایا»

تألیف: ملامراد بن علیخان تفرشی

آغاز: بسمله ، هذه هی‌الحاشیه المسماه بالتعلیقه السجادیه التی‌علقها احقر العباد مرادالتفرشی علی کتاب من‌لایحضره الفقیه تصنیف الشیخ الاعظم والمقتدی المعظم...ابواب القضایاوالاحکام‌باب من یجوزالتحاکم الیه و من‌لا یجوز قوله علیه السلام‌الی رجل‌منکم الی‌من‌الشیعه تعلم شیأ من‌قضائنا ای حکمنا وفی‌بعض النسخ من‌قضایانا ...

انجام : وقال النجاشی انـه‌یعرف و ینکر روی عن‌الاصبغ و روی عن‌الباقر والصادق علیهاالسلام قدتمت‌بعون‌الله. واحسن فی‌اعلی عسین اکرامه . درعصریوم الاثنین‌سنه‌شماوستین بعدالف .. بدست فقیرحقیر نحیف مذنب‌عاصی‌ابن‌حسن‌محمد مهدی‌الحسنی‌التفرشی...ولجمیع‌المومنین‌والمؤمنات برحمتك یا ارحم‌الراحمین.

[۳۲۱۴]

نسخه‌ایست بخط‌نسخ تحریری ابن‌حسن محمد مهدی الحسینی التفرشی کـه درتاریخ ۱۰۶۸ هـ «بفرموده‌حاج‌مولاناه‌محمدتبریزی» کتابت‌شده‌این نسخه‌جزء سوم‌از باب‌قضایاوالحکم است تاآخر ودرپایان نسخه‌فهرستی از اسماءالرجال در چهارده صفحه نوشته‌شده عناوین و ابواب واقوال بشنگرف . بعضی صفحات‌آب‌دیده‌ولی بمتن‌آسیب نرسیده .

قطع: نیم‌خشتی ۱۲ × ۱۹/۵ جلد: مقوائی چیتی عطف‌تیماجی‌قرمز صفحات۵۷۲ سطور: ۱۷ کاغذ: اصفهانی‌شماره‌ثبت قدیم‌ـ ۷۸۲۰۱ جدید۶۷۰۶

کلیات طغرا : (فارسی)

ازملاطغرا مشهدی یاتبریزی.

دراین دفتر تعداد ۲۸ کتابچه هست که پاره‌ای از آنهادرفهرست دانشگاه نیامده است .

برای آگاهی بیشتر دربارهٔطغراومؤلفاتش رجوع شود به الذریعه ۲/۹-٦٤۹ و فهرست دانشگاه ج ۲ ـ ۱۹۵[۱].

آغازکلیات : فردوسیه طغراعبارتیست ازاین بوستان معنی پروری که چون درموسم اردیبهشت تحریر ...

انجام:

خیر شما نیست در کف نـامردی شه‌خیروحشم‌خیروسپاهش‌خیراست

۱ـ فردوسیه : (۱ـ۲۵)

۲ـ تجلیات : (۲٦ـ۳۳)

۳ـ تاج المدایح : (۳٤ـ۳٦)

٤ـ الهامیه : (۳٦ـ٤۷)

۵ـ تحقیقات : (٤۷ـ٤۹)

٦ـ مرآت‌الفتوح : (٤۹ـ۵۸)

۷ـ آهنگ بلبل : (۵۸ـ٦۱)

۸ـ چشمهٔ فیض : (٦۱ـ۹۵)

۹ـ مشامهات ربیعی : (۹۵ـ۹۸)

۱۰ـ جلوسیه : (۹۸ـ۱۱۱)

۱ـ درفهرست دانشگاه مجلد دوم آمده که «ازدفترطغری درکتابخانه مجلس تنها یك نسخه‌شامل ۱۵ کتابچه‌وجودداردمسلماً درمأخذنقل‌مؤلف‌محرم سهوی رخ داده‌بوده‌است زیرا علاوه بردفترحاضر که۲۸ کتابچه‌دارد چنددفتردیگر نیزدراین کتابخانه‌موجوداست

نسخهٔ ما با نسخهٔ کلیات طغری که در دانشگاه است اختلافات بسیار دارد که مهم‌ترین آنها را تذکر داده میشود :

۱ - نسخهٔ ما فاقد کتابچهٔ تذکرة الاحباء و جوش بلبل (صورتی دیگر از آهنگ بلبل) است ولی دارای سه کتابچه و چند رقعه است که در نسخهٔ دانشگاه نیامده کتابچه‌ها اینك دورقعه که جدا از رقعات آمده :

۱_آهنگ بلبل (۵۸ـ۶۱)

آغاز:

ز طغرا چو این حرف شد صوت یاب
ازو یافت آهنگ بلبل خطاب

انجام.

کلکم چنین ساخت دیباچه‌اش را صرف رقم گشت اوراق لاله

۲_گریه قلم (۱۹۸ـ۲۰۲)

آغاز:

گریه قلم خطاب این رقم دردناك طغرا است

پایان: بردرگهش دو یده چو طغرا گریستم .

۳_كلمة الحق (۲۱۱ـ۲۱۵)

آغاز: كلمة لحق طغرا حجتیست برعدم سخای پادشاه حرص‌پرور .

انجام:

باطلش نیز صاف و رنگین است حرف طغرای حق سرا این است

٤_اعلامیه (۲۷۹ـ۲۸۰)

این رقعه خطاب ریولچی خان و درذم اوست پس از خمسه ضروریه آمده

آغاز:

مخاطب این خطاب نصیحت انتساب یولچیخان پسر آقاجان موی تاب

انجام: چون اداشناسان را مشاهدهٔ وضع خلاف... محرك سلسله غیبت است...

٥_اشارتیه (۲۸۲ـ۲۸۳)

آغاز:

خطاب بسر لشکر قطب شاه یولچیخان هزیمت دستگاه

انجام :

حیز ستانیست در کف نـامردی　　　شه‌حیز وحشم‌حیز وسپاهش‌حیز است

اختلاف دیگر آنکه چشمهٔ فیض درنسخهٔ دانشگاه ٦٦ نامه و در نسخهٔ ما ۷۱ نامه دارد . آغاز آن آغاز نسخهٔ دانشگاه است .

انجام :

طغرا بدین رساله نـگردد چنان وزیر
کـز کلك اوثنای خط شاه تـازه شد

ازجملهٔاختلافات‌نیز آنکه‌آغاز وانجام دو کتابچهٔ‌زیر‌درنسخهٔ ما با دانشگاه متفاوت است‌این‌دو کتابچه‌عبارتند از:

۱ ــ آشوبنامه

آغاز آن‌درنسخه‌ما :

زنظم ونثرچوپرشوربوداین انشا　　　خطاب یـافت به‌آشوبنامهٔ طغرا

انجام مانند انجام نسخه دانشگاه است .

۲ــ خمسهٔ ضروریه . آغاز آن آغاز نسخهٔ دانشگاه .

انجام :

وضع خنکش بکار یولچی آید　　　سرما دایم بشیر برفی بوده‌است

۳ــ عبرت‌نامه‌مصراع نخستین بیتی که درعبرت نامه است‌درنسخهٔ دانشگاه یك‌کلمه «مقیما» ناقصی‌دارد . وآن‌مصراع‌چنین‌است .

آغاز: قلمی بهر ... شده عبرت نـامه ...

انجام آن انجام دانشگاه است .

[۳۲۱۵ــ مجموعه]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق. سرلوح: باقلمهای طلاولاجوروشنگرف، و سفید و مشکی نقاشی شده. هر صفحه‌دارای‌جدول بقلمهای‌لاجورد و شنگرف ونیز دارای‌کمندلاجورداست. عنوانها :

شنگرف درپاره‌ای ازبرگها اثرموریانه بچشم میخورد . نسخه‌ای ازاین دفتر درکتابخانه دانشگاه موجود است که دارای ۲۵ کتابره است ونیز نسخهٔ دیگری دراین کتابخانه است که گویا ۱۶ کتابچه دارد .

قطع : ۱۶ × ۳۲/۵ ج : تیماج تریاکی یك‌لا صفحات : ۲۸۳ تعداد سطر : ۳۲ (۹ × ۲۷) کاغذ : هندی‌شماره دفترثبت ۱۱۳۵۷ .

تحقیق وتوفیق (ترکی‌استامبولی)

ازراغب پاشا (م-۱۱۷۶) صاحب‌سفینهٔ‌راغب .

تاریخ نادرشاه وروابط ایران وعثمانی‌درعهد نادرشاه .

[۳۲۱۶]

نستعلیق صالح سلیمان یا سلیمان صالح راوندی یا بهاونگری درسال ۱۲۶۶ . عنوان شنگرف . سرلوح : نقره ولاجورد جوهرسرخ وسفید . جدول : دربرگ اول ودوم شنگرف ونقره ومشکی ودربرگهای دیگرشنگرف .

آغاز : حمد وسپاس بیحد وشکروستایش لایعد اول ترتیب بخشای کارگاه ایجاد و تألیف فرمای مواد اضداد ...

انجام : این‌ماکانوا مد مرومقهورایلیه‌آمین بجاه‌النبی الامین .

قطع رقعی: ۱۲ × ۲۰ ج : تیماج قرمز مقوایی صفحات : ۲۶۴ سطور ۱۷ کاغذ. فرنگی شماره دفترثبت قدیم:۱۰۰۵۹جدید. ۵۵۰۳

اختیارات بدیعی (فارسی)

گفتاردوم‌است از کتاب اختیارات بدیعی(ادویه مرکبه)ازحاج‌زین‌العابدین عطار (علی‌بن حسین انصاری) که‌آنرا در سال ۷۷۰ نوشته . در اختیارات بدیعی‌در دو مقاله‌ترتیب‌یافته‌است‌مقاله‌نخست‌درادویه‌مفرده . دوم (نسخه‌حاضر)ادویه‌مرکبه

آغاز: امداد حمد بی عد واعدادسپاس بی قیاس مبدعی‌را...

انجام : تا به بیهوشی بیرون‌آوردند .

رجوع شود به : الذریعة ج ۳۶۸:۱ کشف‌الظنون ج ۱ : ۶۵ فهرست خطی دانشکده پزشکی : ۸ فهرست فارسی مشار : ۵۷ .

[۳۲۱۷]

نسخهٔ ناقص‌الآخر نستعلیق مورخ ربیع‌الاخر ۹۴۱ دارای سرلوح با قلمهای طلا زر و لاجورد وشنگرف: عنوان شنگرف جدول صفحات: زر و مشکی . گفتار اول کتاب در نسخه نیست و از گفتار دوم شروع شده .

آغاز : الحمدلله رب‌العالمین . . . اما بعد بدانکه ایـن مقالت دوم است ازکتاب اختیارات بدیعی ،

قطع : خشتی ۱۲ × ۲۱ . ج : مقوا . صفحات : ۶۷۴ سطور : ۱۱ . کاغذ اصفهانی

شمارهٔ دفتر ثبت : ۱۱۰۷۲ .

نور العیون (پزشکی ــ فارسی)

از ابو روح محمد (یا محمد ربیع) بن منصور بن ابی عبدالله بن منصور گرگانی معروف به زرین دست در ده مقاله .

ابوروح این کتاب را در ۴۸۰ بنام ملکشاه سلجوقی ساخته است .

این کتاب با عنوان سؤال و جواب ترتیب یافته است .

چند نسخه در کتابخانهٔ دانشگاه و دانشکده پزشکی موجود است .

فهرست فونان : ۳۸ـ۴۱ مقدمه دکتر صدیقی بر قراضه طبیعیات ص . . . مقالهٔ «برخی از کهن‌ترین آثار فارسی» از دکتر صدیقی در مجله ادبیات سال ۱۳ : ش ٤ : ۱۳۲.۵۷ فهرست خطی دانشکده پزشکی ص : ٤٦٥ دانشگاه ۹ : ۱۲۳۹

آغاز : تصنیف ابو روح محمد بن منصور بن عبدالله الجرجانی معروف بزرین دست در تشریح و ترکیب وحد و هیات و مزاج خاص چشم و مزاج عام و طبقات رطوبتها و عصبها و پیها و عضله‌ها و صورت هر یکی و اختلاف استادان دران و جمله سؤال این مقاله صد و پنجاه و سه سؤال وصد و پنجاه و سه جواب . سؤال اول از مقاله اول اگر تـرا برسند که غرض پزشکی چشم چیست جواب کور بودن چشم و آن در دو صورت است یکی آنکه چشم بدرستی نگاه داری که موجود بود و دوم آنکه چون از حد درستی بیرون شد آن بیماری بود از وی دور کنی . کسی که آنرا باز بدان حال اول برد پزشك بود . سؤال ۲ ـ اگر ترا پرسند که حد وفعل پزشکی

بچند روی است وجه باید کرد تا غرض پزشکی حاصل آید جواب گوی آنکه حد
پزشکی چشم برسه روی است یکی آنکه یاری دهد طبیعت را آنچه ممکن باشد
بضد بیماری ودوم چیزی که وی نفع بیماری و دوای آن باشد وسیوم آنکه دور کنی
آنچه فساد ومضرت وبیماری آن بیماردران باشد چون این معنی‌ها بجای آوردی
غرض پزشکی چشم حاصل آید. سؤال اگر ترا پرسند که اول چه واجب بر انکس
که خواهد پزشکی کند جواب گو باید که اول بداند که چشم درست چون باشد
وچون بدانست درنگرد حال درستی، چون نه‌بیند داند که از حال درستی بحال
دیگر گشت و بدانست که بیمارست پس باید که بداند که سبب آن بیماری
ازچه بود وآن سبب دور کند و چون بدرستی برناآورد باید که بدان درستی را
را نگاه دارد ودرستی آن وقت نگاه توان داشت که حد چشم بشناخته باشد تا بران
حد نگاه دارد چون چشم بحد خود باشد [درست باشد] وچون ازحد خود درگذرد
بیمار بود وتندرستی را نگاه توان داشت وبیماری را بضد علاج توانکرد...

پایان: بیماریهـای کرم و ما ایـن فروشد که علاجش علاج ارتعاش است،
وداروهائی که بسازند حفظ صحت چشم را درتابستان کافورست ودرزمستان مشك ،
و منفعت کند ضعف چشم پیران را درهرشبانه‌روز گران و خوردن طبیخ افسنتین
پیش ازغذا سکنجبین عسلی وعطسه وغرغره کردن پس ازآنکه در کشند بقـرنی
خون پژمرده بینی و با او بینائی نقصان گرفته ایـن ازخشکی باشد و این عسر
العلاج است .

[۳۲۱۸]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق قرن ۱۱ـه عنوان: شنگرف‌سرلوح نقاشی‌شده بقلم زرولاجورد و شنگرف .جداول بقلم‌مشکی وزر . پایان نسخه طلاکاری شده ،

قطع: نیم‌خشتی ۱۱ × ۲۰ ج : تیماج مشکی‌مقوایی صفحات : ۴۸۱ سطور: ۱۷ کاغذ سمرقندی شماره دفتر ثبت ۱۲۶۴۴ .

قصص موسی (تفسیر ـ فارسی)

ازمعین الدین ملامسکین بن شرف الدین حاجی محمدفراهی (م-۹۰۷) صاحب معارج النبوة . وی آیات قصص راجع بحضرت موسی (ع) راازقرآن مجیداستخراج ومرتب وآنرا تفسیر کرده است (نسخه حاضر بخشی ازآن تفسیراست).

اودرمقدمه این کتاب تعدادی از کتابهای خود را نام میبرد .

الذریعة ج ٤:۳۲۸و۱۷۲٤٥ :۱۰۸ ودانشگاه ج ۲-٦٥٩

[۳۲۱۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ ونستعلیق . ناقص. انجام را ندارد . عنوان : شنگرف. درپشت نخستین برگ یادداشتی‌است که نام‌کتاب را باشتباه تفسیرآل عمران و بخشی ازکتاب‌حدائق الحقایق مؤلف دانسته نوشته شده ومهررضاقلی درپایان یادداشت‌آمده است .

آغاز : الحمدلله نحمده و نستعینه ونؤمن ونتوکل علیه و نعوذ بالله . . . اما بعد همیگوید بنده ضعیف مستکین المستعین بعون الملك‌القوی . . .

انجام : بنی‌اسرائیل درمیان‌آمد بادی نرم ازجانب مغرب وزیدن گرفت .

قطع : خشتی۲۰×۳۳ . ج : تیماج سرمه‌یی‌رنگ . صفحات : ۲٤٦سطور : ۲۳ کاغذ ... شماره دفترثبت ۱۲۱۰۲ .

روضة الصفویة (تاریخ ـ فارسی)

کتابی است در تاریخ دولت صفویه از آغاز آن تا عهد شاه محمد پدر شاه عباس کبیرازمیرزا بیك حسن حسینی گنابادی معاصرشاه عباس (م ـ ۱۰۳۸).

رجوع شود به الذریعة ج ۱۱-۱۹۷ .استوری،ج۱بخش‌یکم :۳۱۳

آغاز : الحمدلله الحکیم القدیر الذی تفرد بوجوب الوجود لذاته و تخصص باسمائه الحسنی وصفاته، فهرست دیباچهٔ آثار خواقین ذوی‌الاقتدار راچه سزاوار شایسته‌تر ازافتتاح بتحمید وتوصیف مبدع الاشیاء که ازمحیط ملاء اعلی تامحاط مرکز سفلی . . .

انجام : رومیان تاب صدمت وصولت غازیان نیاورده روی ازمیدان پیکار بوادی قرارآورد ازسپاه قزلباش ازری پرخاش ایشانرا تعاقب کرده قریب سیصد نفرحمل بقتل آورده ایشان ازبیم جان باطراف واکناف پراکنده گشتند وقرب چهارصد نفردیگر ازکثرت برف هلاك شدند میرزاعلی بیك پریشان وبدحال خود رابارزروم انداخت. کاتب سپس چنین رقم کرده:

تحریراً فی التاریخ بیست وچهارم رجب المرجب سنه هزار یکصد وسیزده تحریر یافت .

[۳۲۲۰]

نستعلیق ۲۴ رجب سال ۱۲۱۳، عنوان : شنگرف ، سرلوح صفحه اول باقلمهای آب طلایی ولاجورد وشنگرف وسبز وسفید نقاشی شده جدول : زرو مشکی .
قطع : رحلی ۱۶ × ۲۹ ج. تیماج قرمزرنگ صفحات ۴۶۴ سطور ۱۸ . کاغذ اصفهانی
شماره دفتر ثبت : ۱۲۷۳۰-

چهار فصل - (سفرنامه آجودان باشی) **(فارسی)**

دارای یك مقدمه وچهار فصل و یك خاتمه ازعبدالفتاح گرمرودی است. درآن مسافرت یکی ازسفیران محمدشاه بنام حسین خان آجودان باشی که درسال ۱۲٥٤ به بلژیك وانگلیس وفرانسه رفته شرح داده است، سفرنامه (شب نامه) اواز همین آجودان باش درفهرست مجلس جلدششم شناخته شده است .

آغاز: خداوندی رابنده‌ایم و کردگاری راپرستنده ...وبعد چون بتاریخ ... حسین خان آجودان باشی عسا کر ...وبنده درگاه عبدالفتاح گرمرودی که مدتهاست...

انجام : واجناس دیگر دروجه عیال ومنسوبان آنها بمناسبتی تعارف مینمود نقد اربابت اخراجات یومیه و کرایه منزل وکالسکه و کشتی و اخراجات معلمین وارباب صنایع وغیره .

[۳۲۲۱]

نسخه ایست بخط نستعلیق قرن سیزده، صفحه‌ها دارای کمند، شنگرف وجدولهای ؛ لاجورد

ومشکی وزر درپشت برگ دوم یاوداشت تملک‌سپهر (عباسقلی) در۱۳۲۶ نوشته شده ودرپایان مهر بیضی‌شکل اوبه باسجع(مشیرافخم عباسقلی بن محمدتقی لسان‌الملک‌بن محمدعلی بن رفیع الدولة‌بن محمدعلی‌بن محمدرضا عضدالدولة الشریف) آمده ونیز یادداشت تملک محمدتقی ملک‌الشعراء بهار دررجب ۱۳۰۷ آمده‌است، عنوان ونشان ؛ شنگرف .

قطع ؛وزیری۱۶/۵ × ۲۵ ج؛ تیماج‌زردیک‌لا،صفحات: ۲۶۱ سطور؛ ۱۵ کاغذفرنگی

شمارهٔ دفترثبت‌قدیم : ۷۴۵۱۶جدید : ۵۸۲۵

۱ ـ کفایهٔ مجاهدیه (ص۱ ـ ۷۰دفتر) (فارسی)

ازمنصوربن محمدبن احمد، بن یوسف‌بن‌فقیه‌الیاس

این کتاب‌دریك مقدمه وپنج مقاله ویك خاتمه وچاپ‌شده‌است .

فهرست فونان : ... ۱۳ـ۱۵ همین فهرست ص ۷۷۷

آغاز: شکر وسپاس پادشاهی راسزد وحمدوثنای‌بیقیاس خالقی رارسد ...

انجام : واظهار قدرت شامله مندرجست درتحت حکمت بالغه وهو یخرج الحی . . بقدرته ومشیته .

۲ ـ قانونچه (ص ۷۱ـ۱۶۰ دفتر) (عربی)

ازمحمدبن محمد چغمینی خوارزمی(م ـ۷٤٥) .

رجوع به‌فهرست مجلس ٤ :۲٦۹ دانشگاه ٤ :۷۹٦ شود .

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... و بعدفهذه مختصر مشتمل علی زبدة مایجب استحضاره من‌صناعة الطب‌انتخبه من کتب المتقدمین...

انجام : واماالحلواء فالعسلی معین‌علی‌الهضم والعجینی غلیظ مولدللسدد... وحسن توفیقه والسلام .

رجوع شودبه فهرست خطی پزشکی ص : ۳٤٦ وفهرست عربی مشار :٦۱۷

[۳۲۲۲ـ مجموعه]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق،قرن۱۲عنوانها ؛ شنگرف، ش ۱ دارای‌چندتصویرانسان کشید شده‌چندیادداشت‌پزشکی‌در آغازوانجام‌نوشته،مهری درآغاز وانجام دیدهٔ میشودبانقش،مهدی

الشریف» درش ۲ حاشیه هایی است که در پایان آن کلمهٔ (شرح) آمدهٔ و پیدا است که شرح برمتن است .

قطع رقعی ۱۰×۱۹ ج ؛ تیماج سیاهٔ صفحات ؛ ۱۶۰ سطور درش۱: ۱۹ ودرش۲، ۱۴ کاغذ اصفهانی شماره‌دفتر ثبت ۱۲۰۰۴ .

دیوان اطعمه

(فارسی)

ازحاج ملاحسن فرزند محمدمحسن بن ملاسمیعا مدرس (م ۱۲۳۱) معروف به‌آخوند ملاحسن بسمل .

این دیوان (که بخط خود بسمل است) دارای این چندبخش است :

۱ ـ غزلیات وقصائد وقطعات ورباعیات درهمه موضوعات مختلف ازجمله ، مدح ابراهیم پاشا مصری، وصالح پاشا سائی، اسدالله میرزا وشاهزاده دولت میرزا ونیزچندسطری منثور درمدح‌دولت .

۲ ـ ترجمهٔ حال خود وشناسائی پدروجدش .

۳ ـ کتاب اطعمه که‌درمقدمه‌اش باعباراتی پر تصنع درسبب تألیف کتاب‌اطعمه گوید : شاهزاده دولتشاه از او خواست تابرخی از « نتایج افکارش که در وصف مطعومات است سیما‌ـحضرت بزرگوار پلو موشح است» تدوین کند . وی پس از ذکر سبب تألیف ، شرح حالی مختصر از خویش نگاشته که سطور آخر آن را اینک نقل میکنم :

«بعضی اوقات دروصف مطعومات مفت بطریق صحبت ومجلس آرائی شعری میگفت ازممدوحش پرسیدند گفت مرا معشوقی باید که مطبوع‌طباع ودرقبول‌عامه متفق علیه باشد لهذا غیر ازحضرت بزرگوار پلو کسی رابااین قابلیت نمیبینم، از تخلصش سؤال کردند گفت چون درشروع بمـاکولات اولاً بسم‌الله گفته میشود، اقلابلفظ بسمل‌مرا تاانقراض عالم‌یاد خواهند نمود، بتوبیخ بعضی که اورا ازسلسلهٔ علماءِ وشاعری رادون مرتبه اومیدانستند وبمصداق وعلمناه الشعر... از گفتن شعر تائب‌آمده‌قریب بچهار هزاربیت آبدار خود را باآب روان شست ولغتی درکمال

امتیاز بر قرآن نوشت وچون شرف بار بدربار معدلت مدار حاصل نمود ازآنجا که بالضروره اشعار فارسی ازحروف شکرعاری نیست پس لاجرم گفتن شعر درحقیقت شکر گزاری خواهد بود ، تجدید عهد گفتن شعر را ازلوازم حسنه دانسته درماه رمضان ۱۲۳۱ (۱) عالم فانی‌را بدرود ودرمطبخ بهشت جاودانی رحل اقامت گشود وتاریخی درفوت خود گفته که ثبت خواهد شد».

مثنویات اطعمه بسمل پس ازاین مقدمه آغاز میشود بدین ترتیب: که نخست یك مثنوی در مدح آفریدگار و یك مثنوی درتعریف پلو که بسیار مفصل است . وی پس ازآن مثنویاتی مدح فتحعلیشاه قاجارخودتمامی اکراد، مدح خاقان مغفور شاه ومذمت اهل دنیا،(نسخه‌ما تااینجاست وپس از آن اوراق سفید بسیارازدفترودوات نانوشته‌است وچنین پیداست که بسمل میخواسته آنهارانیز بنویسد).

آغاز نسخه : کتاب حاجی ملاحسن المتخلص به‌بسمل (بسمله .

الایـا ایهـاالساقی سقاك الله عطشانا
رحیق القندنـا ولنی جـزاك الله احسانا

سرت گردم‌زلال روح‌پرور گرهمی‌بخشی
زقند وآب لیمو ساغری لبریز کن جانا

پلورا گنبد آسا صحنی از چربش مدور کن
که عزم آشیان دارد برو مرغ و فسنجانا

پایان بخش اول : شهزادهٔ والاتبار طهماسب میرزا قاجار .. پذیرای‌قبول ـ وپیرایه استحسان پذیرد . وعلینا الاستعانه .

آغاز بخش دوم :

ای ز شهد شکر شکر تو کام جان لذیذ
وز حلاوتهای حمدت‌کام انس وجان لذیذ

۱ ـ در ذیل سر گذشت پدران خود (در بخش۲این‌دفتر) تاریخ ۱۲۴۵ نهاده است وچنین‌پیداست‌که پیش‌بینی شاعر بوقوع نپیوسته است .

باشدا نعامت به خاص وعام در هرعام عام

میرسد پیوسته انعامت باین و این آن لذیذ

آغاز بخش سوم (شناسایی اجداد بسمل)، اکنون روابود قصور همت ارباب روزگار و با بعلت قلت فهم ملوك وصاحبان اختیار و اقتدار، کالای علوم و ادب ومتاع کمالات وحسب را خریداری نیست.

آغاز بخش چهارم (کتاب اطعمه):

ای نام تو دیباچه دیوان مطاعم رنگین بوداز نعمت تو خوان مطاعم
کاشانه عشق ابدی مطبخ جودت گسترده در آن سفرهٔ الوان مطاعم

پایان کتاب:

صاحب این گنبد فیروزه رنگ صاحب صلح است نه مایل بجنگ

[۳۲۲۳]

نسخه ایست به خط شکسته نستعلیق ملا حسن بسمل (مؤلف کتاب). درذیل آخرین صفحه نسخه چندکلمه بوده که سیاه کرده‌اند، در ذیل بخش۲ که عنوان آن (شناسائی اجداد بسمل) است رقم و تاریخ آن ۱۲۴۵ دیده میشود. درپایان نسخه ۳۰ برگ سفید است.

قطع: رقعی۱۱×۱۷/۵ج: تیماجی قرمز روشن صفحات: ۱۰۱ (بدون برگهای اضافی آخر نسخه) سطور: ۱۷. کاغذفرنگی. شمارهٔ ثبت قدیم: ۷۸۲۳۸. جدید: ۶۷۴۲

ذخیرهٔ خوارزمشاهی **(فارسی)**

از سید اسماعیل گرگانی متوفی (م ۵۳۱)

رجوع شود بفهرست فونان: ۷ـ۱۱ مجلس ۲: ۲۵۹ دانشگاه ٤: ۷۵۵

[۳۲۲۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ میرحیدر حسینی مورخ ۱۰۷۸.

این نسخه قسمتی است از گفتار دوم تاپایان کتاب ۶ ذخیره. از ابتداء جلد۶ چند برگ افتاده دارد. اغلب صفحات دارای حواشی در بیشتر برگها آثار آبدیدگی است. اما بسطور نسخه آسیبی نرسیده صفحات همه مجدول بچند قلم طلایی و لاجوردی وشنگرف و

بابها با قلم درشت تر . برسی از برگها وصالی شده ، پشت برگ اول وروی برگ آخر چند یادداشت دیده میشود .

کاتب در پایان نسخه نوشته که این نسخه را از روی‌نسخه‌ای مصحح ومورخ ۵۲۵ روی‌نویس کرده‌است .

آغاز: پس سکنکبین با آب برگ‌خیار خورد قی تمامتر آید و هر بامداد اقمهٔ چند نان باآب غوره‌یا باشراب غوره‌وشراب انار و شراب لیمو وشراب ریواج بخورد و سرکه و گلاب‌وروغن گلاب ...

پایان: ونیم‌وزن‌آن افسنتین غاریقون بدل آن مثل آن نداست . ومثل آن صبراست . قدوقع‌الفراغ من تنمیق هذه‌الاوراق‌المسمی ذخیره خوارزمشاهی حسب الامر نواب...والی‌قراباغ .. زیاد اغلی فی شهر ربیع‌الاول خمس‌وثمانین بعدالالف تحفة‌العبد میر حیدر حسینی .

درذیل نسخه‌کاتب نوشته‌ای راکاتب نسخه اصل درپایان آن‌نوشته نقل کرده وپایان آن چنین است : بآب باران شفاف کنند نافع باشد ... والیه المرجع و المآب مقابله نمودم این کتاب ... واما الفقیر ... سنه ۵۲۵ .

قطع : رحلی ۲۵×۳۶ ج : تیماجی عنابی رنگ . صفحات ۵۴۳سطور: ۳۱. کاغذ اصفهانی نخودی رنگ شمارهٔ ثبت قدیم : ۶۶۹۱۸ . جدید: ۶۲۶۴ .

شرح الکواکب الدریه (فارسی)

ترجمهٔ شرح قصیده میمه مدح حضرت پیغمبر است که معروف بقصیده‌برده وموسوم به الکواکب‌الدریه‌است . سراینده قصیده شرف‌الدین بوصیری (م–٦٩٤) وشارح‌آن‌شرف‌الدین‌علی‌یزدی(م–۸۵۸)است .

دربارهٔ این کتاب رجوع بفهرست مجلس ۲ : ۷۲٤ : ٤۰۷

[۳۲۲۵]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق (شیوه ترکی) قرن ۱۰ ـ ه . اول و آخر کتاب را ندارد در اغلب برگها آثاررطوبت دیده میشود سرفصلها وعناوین بشنگرف .

قطع : رقعی ۱۲×۱۴/۵ . ج تیماجی قهوه‌ای رنگ . صفحات ۳۳۱ . سطور ۱۵ و ۱۸۹ کاغذ : ترکی ضخیم . شمارهٔ ثبت‌قدیم ۶۶۹۱۹ جدید : ۶۲۶۵

آغاز موجود: و کتاب معارف انتخاب منازل السائرین قدس سرصاحبه بتحقیق ملخص این کلام اختتام یافته وروشن ترپرتوی که از نیر وحدت حقیقی بر مرائی عقول و اوهام میتابد واحد عددیست که خصائص واحوال مندمج درجمال اجمالش درسلسلهٔ ...

انجام : خواننده خوش‌آواز راحسن‌النغمه گویند رنغم در نغمه نظیر حلق است در حلقه صلوة از حق سبحانه وتعالی که‌مفسرست‌برحمت نسبت باخاتم صلی الله علیه وعلی آله و سلم امری مستمرست بر دوام بی‌انصرام .... مقرون باجابت که حقیقت آن‌دعا .

۱ ـ الوسیله الی‌نیل‌الفضیله (ص۱ـ۳۰٤ دفتر) **(عربی)**

ازعلی بن حمزه طوسی زنده در ٥٦٠ . این کتاب درجوامع فقه چاپ شده کشف‌الحجب والاستار ٦٠١فهرست‌دانشگاه ۲۱۰۱:۱ .

آغاز: بسمله ، حمدالله الکریم الالاءالعظیم النعمآء والصلوة علی نبیه‌محمد خاتم‌الانبیاء و سیدالاولیاء وعلی آله سادة الاتقیآء الائمةالهداه النجباء فانی اوصیك یا بنی بتقوی‌الله والاعتصام بحبله والتمسك بطاعته والتحرج عن معصیته‌والاخلاص فی‌العمل بمایرضیه والتوفر علی‌التفکر فیما یزید فی‌معرفتك‌ویقینك...

انجام : قضاءالدین فان تبرع احد بتکفینه کان ما خلفه لمن‌له علیه دین وان‌لم یخلف شیئاًالاللدین ولا للکفن وتبرع احد بکفن‌له ثم‌آخروآخرکان ما فضل للورثة دون الدین .

۲ ـ جمل‌العلم والعمل (ص ۳۰٦ ـ ۳٤٤ دفتر) **(عربی)**

از سید مرتضی علم‌الهدی(م ـ۳٦ : ٤۰٦)

دریعه ٥ : ۱٤٤ فهرست‌مجلس ٥ :۱٥ ـ ۷: ۱٥٤ کشف‌الحجب:۱٥۸

آغاز: بسمله. الحمدلله کماهو اهلهومستحقه وصلی الله علی سیدالانبیاء محمد وعترته الابرارالاخیار صلوة .. امابعد فقد اجبت الی ماسألنیه الاستاد ادام الله تاییده من املاء مختصرمحیط بما یجب اعتقاده فی جمیع اصول الدین ...

انجام: بالذخیرة فان اثرالزیادة والاستقصاء فعلیه بکتابنا الملخص و من اراد التفریع و استیفاء مسایل الشرع کله وابوابه فعلیه ...

۳ ـ المهذب (ص ۳۴۶ ـ ۳۷۸ دفتر) **(عربی)**

از قاضی عبدالعزیز بن البراج (م ـ ۴۸۱)

کشف الحجب : **۵۷۳** فهرست دانشگاه : **۲۰۷۷:۵** فهرست کتابخانه رضوی : **۱۱۹:۳** .

آغاز: بسماه ، الحمدلله الواحد القدیم العزیز العلیم الذی انعم علی عباده المکلفین ومیز هم به من سایر المخلوقین ایثارامنه سبحانه وتعالی لینلهم منازل الثواب والظفر بمراتبه فی کریم الماب وصلة لهم الی ذلك اصلا وفرعا وعقلاوشرعا و نصب علیه الدلایل الواضحات ...

انجام: التراب بینهما و ان کان الذی ... جعل امام المرأة و یجعل التراب بینهما . تجدد بعد ذلك تمت .

[۳۲۲۶ـمجموعه]

دفتریست بخط نسخ قرن ۱۳ ـ ه . فهرست کتابهای موجود در این دفتر بخط محمد باقر بن محمدتقی (ظاهراً حجة الاسلام شفتی) بر پشت برگ اول مجموعه ثبت شده . عنوانها و سرفصلها شنگرف .

قطع : خشتی ۱۵ × ۲۱/۵ . ج تیماج مشکی رنگ ترنجدار ضربی صفحات:۳۷۸ سطور:۲۹ . کاغذ فرنگی . شمارهٔ ثبت قدیم ۶۷۰۱۱ . جدید :۶۴۲۱

کشف الاسرار **(فارسی)**

از امام رشیدالدین ابوالفضل میبدی منسوب به خواجه عبدالله انصاری .

این تفسیر بزرگ که هر دسته از آیات قرآن را در سه نوبت بترتیب ترجمه پارسی ؛ تفسیر ، و تأویل کرده در ده مجلد با کوشش و همت آقای حکمت و همکاری عده از اهل فضل در تهران برای اولین بـار (با انتساب بخواجه) بچاپ رسیده است .

رجوع شود بمقدمه حکمت بر جلد ۱ و ۲ و دیگر مجلدات کتاب و مقاله سید محمدعلی روضاتی درمجلهٔ دانش سال ۲:۱۷ ۵ و برمجلهٔ یغما ۱۱:۵۷ و ۱۲:۱۹ ۵ آریانا ح ۷ و ۷ شماره ۱ ص ۱۰

[۳۲۲۷]

نسخه‌ایست به خط نسخ زیبا مورخ ۸۴۴ ج اول تفسیر کشف الاسرار و نـاقص الاول والآخر است . ترجمه فارسی عبارات عربی که درمتن آمده بخط کاتب درحاشیه نوشته شده چند برگ اول وصالی شده اعلام و عناوین بشنگرف است .

آغازموجود: چنانکه داند که ذات خالی نبود ازآنك برصفتی بود یا نبود دیگرعلم باشد ببسیاری خبرها عنداختیار چنانك داند که آبگینه بسنك شکندو آتش پنبه را بسوزدو مانند این وعلم بتعلیق فعل بغـاعل دراین باب شود و دگرعلم بقصد مخاطب چون خطاب اوشنود دگر علم باصوری جلی وتذکر آن باقرب عهد ...

انجام موجود : راست گوید صدق وی سوددارد که کافران آنروز همه راست گویند و برمعصیت خود اقرار دهند وایشانرا سود ندارد بلکه .

تذکرة الفقهاء (عربی)

کتاب فقه استدلالی ازعلامه حلی (م-۷۲۶). این کتاب تا نکاح است ودردوجلددر ایران جاپ شده .

ذریعهٔ ٤ : ٤۳ کشف الحجب : ۱۱۰ .

[۳۲۲۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ علی‌اصغر بن حاج محمدحسن نجف‌آبادی مورخ ۱۲۵۵ ، (وی جلد ۲ و ۳ این کتاب را نیز در همین‌تاریخ نوشته (که بدنبال همین شماره معرفی میشود) در

برگ اول پـاره‌گی و چسبیدگی وجود دارد . این نسخه از کتاب الحج است تـا کتاب « نقد ونسیه » ۴ .

آغاز: بسمله ، المقصد الثالث فی‌افعـال الحج و فیه فصول الاول فی‌احرام الحج مسئله اذافرغ المتمتع من عمرته واحل‌من احرامه وجب علیه‌الاتیان بالحج مبتد یابالاحرام بالحج‌من‌مکه ویستحب ان‌یکون یوم الترویه وهوثامن ذی‌الحجة اجماعا روی العامه عن جابر ...

انجام : فیصیر اثناعشر فیسقط من کل اثنی عشر الوضیعه وهی درهم ، تم الجزء السابع‌من کتاب تذکرة الفقهاء ... علی اعدائهم اجمعین الی‌یوم‌الدین .

قطع : رحلی۲۱ × ۳۱ جلد: تیماجی مشکی‌ضربی ترنج‌دار. صفحات : ۳۴۳سطور: ۲۸ ،کاغذ : فرنگی سفید شماره ثبت قدیم ۶۶۹۸۳ جدید : ۶۳۹۹

تذکرة الفقهاء (عربی)

ازعلامه حلی (جلد دوم کتاب بالا).

[۳۲۲۹]

نسخه‌ایست بخط همان کاتب‌نسخه پیش‌ودرهمان تاریخ‌کاتب درذیل‌این نسخه رقم دارد این نسخه ازنقد ونسیه نسخه تاکتاب الغصب .

آغاز: بسمله،الفصل الثانی فی‌النقد والنسیه ...

پایان:علی‌ید مصنفه‌حسن‌بن‌مطهر الحلی‌سنة‌خمس‌عشروسبعمایه ویتلوه‌الجزء الثالث‌عشر ... و قدتم ... سنه ۱۲۵۵ .

پشت برگ اول‌یادداشتی بعربی نوشته شده وکنارآن وصالی شده . عناوین بشنگرف است .

قطع ، رحلی۲۱ × ۳۱ . ج تیماجی مشکی ضربی ترنج دار، صفحات ۶۰۰ . سطور ۳۳کاغذ : فرنگی ، شمارهٔ ثبت قدیم : ۶۶۹۸۲ . جدید : ۶۳۹۸

تذکرة‌الفقهاء (عربی)

ازعلامه‌حلی (جلد سوم از کتاب بالا).

[۳۲۳۰]

نسخه‌ایست با همان خط ومشخصات شماره‌های۳۲۲۸و۳۲۲۹عناوین شنگرف است . این نسخه ازکتاب الغصب است تا پایان کتاب تذکره (نکاح) .

آغاز : بسمله ، و به نستعین ... المقصدالعاشر فی‌الغصب وفیه‌فصول الاول مهیه الغصب اخذ مال الغیرعلی جهة التعدی و قیل الاستقلال باثبات الید علی‌مال الغیرعدوانا وقیل الاستیلاء علی مال الغیر وهواعم من‌الاولین وقیل‌الاستیلاء علی‌مال الغیربغیرحق ولاحاجة الی التقیید بالعدوان بل‌یثبت‌الغصب...

انجام:تزوجت فلاسبیل له علیهاوعمارفطحی لایعول علی ماینفرد به وان‌کان ثقة تم‌الجزء ... هذا آخرما وجدمن کتاب‌تذکرة الفقهاء .

قطع : رحلی ۱۹ × ۳۰/۵ ج : تیماجی قهوه‌ای روشن ضربی ترنجدار . صفحات : ۷۰۰ . سطور ۲۶ کاغذ : رنگی سفید شماره ثبت قدیم : ۶۶۹۸۱ جدید : ۶۳۹۷ .

جواهرالکلام (عربی)

ازشیخ محمد حسن اصفهانی (م ــ ۱۲۶۶) بر شرایع‌الاسلام محقق حلی .

ذریعه ۵ :۲۷۵ مجلس ۷۲:۷و۱۰:۱۷۸ مشار ــ عربی :۲۶۱

[۳۲۳۱]

نسخه‌ایست بخط شکسته نستعلیق قرن ۱۳ــ شامل‌کتاب زکوه وصوم . بالای عبارات متن شرایع خط قرمز کشیده وسقطات درحواشی جبران گردیده .

آغاز: بسمله ، وبه‌نستعین ، کتاب الـذکرة وهی لغةالطهارة ومنـه فقنلت نفساز کیه،قدافلح من زکیها مازکی من احد منکم . . .

انجام : محررافی کلام الاصحاب التحقیق فی‌الجمیع والله هوالعالم .

قطع : رحلی ۲۱ × ۳۱ . ج : تیماجی مشکی ضربی . صفحات : ۴۵۰ . سطور : ۳۱ کاغذ . فرنگی سفید . شماره ثبت قدیم ۶۶۹۸۶ جدید : ۶۴۰۲

جواهرالکلام (عربی)

شرح محمد حسن اصفهانی نجفی برشرایع (جلد دیگراز کتاب بالا) .

[۳۲۳۲]

نسخه‌ایست بخط نسخ مهدی‌بن زین‌العابدین نجف‌آبادی مورخ ۱۲۵۶ سقطات در حواشی جبران واصلاح شده این نسخه‌شامل کتاب الصید والذباحة است

آغاز: بسمله ، القسم الرابع من‌الاقسام التی . . . علیها الکتاب فی‌الاحکام وهی اثنی‌عشر کتابا کتاب‌الصید والذباحه ای کتاب‌التذکیة ...

انجام : عدم‌الرجوع والله العالم والحمدلله اولا واخر وظاهراً وباطناً . کاتب افزوده «تمت .. علی یدالحقیر مهدی‌بن ملا زین‌العابدین نجف‌آبادی فی شانزدهم شهرربیع الاول فی ... ۱۲۶۶ .

تفصیل وسائل‌الشیعه **(عربی)**

از شیخ محمدبن حسن حر عاملی (م ـ ۱۱۰۴) .

ذریعه ۳۵۲:٤ فهرست مجلس ۳۹۳:۷:۱٤

[۳۲۳۳]

نسخه‌ایست بخط سلطان محمود طبسی مورخ ۱۰۹۲ : پشت برگ اول چند تملك است از جمله تملك فخرالدین بحرانی مورخ ۱۱۵۳ عناوین با شنگرف که در فاصله‌قسمت ۱ـ۲ـ۳ یك برگ سفیداست . برگ آخر پاره شده و رقم‌کاتب از بین‌رفته . اکثرصفحات دارای حواشی . این‌نسخه از آغاز تا پایان‌کتاب حج است .

آغاز: بسمله . و به‌ثقتی ، یقول‌الفقیر الی‌الله الغنی محمد بن الحسن الحر العاملی الحمدلله علی افضاله والصلوة والسلام علی‌محمد وآله...من کتاب تفصیل وسائل‌الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه ...

انجام : والاحادیث فی ذلك کثیرة .. تم کتاب‌الحج و تم‌الجزء الثالث من کتاب تفصیل وسائل‌الشیعه الی‌تحصیل‌مسایل‌الشریعه.

قطع : رحلی ۲۱×۳۱ . ج ۰ تیماجی مشکی ضربی . صفحات ۳۳۰ . سطور ۳۰.

کاغذ : فرنگی . شمارهٔ ثبت‌قدیم : ۶۶۹۸۷ ، جدید: ۶۴۰۳

تفصیل وسائل الشیعه (عربی)

از شیخ محمدبن حسن حر عاملی (مجلد دیگر از کتاب بالا).

[۳۲۳۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ با چندقلم ازقرن ۱۳ ـ ه از اول و آخر افتادگیهایی دارد ابواب و عناوین بخط درشت‌تر. کنار برگ اول تملك محمد شفیع‌بن محمد تبریزی دیده میشود این‌نسخه از آغاز وسائل است تا بخشی ازکتاب صلوة.

آغاز: والاداب الدینیه والدنیویه و ان فرجت عما اشتملت من کتب فقه ـ الامامیه‌لمافیه من‌الحفظ لاحادیث المعصومین علیهم‌السلم وجمع‌الاوامر والنـواهی المتعلقه بافعال المکلفین ولیکون الرجوع الیهم علیهم‌السلام لاالی غیرهم فی‌امور الدنیا والدین ولم‌انقل فیه‌الاحادیث الامن‌الکتب المشهوره المعول علیها التی لا تعمل‌المشقه ...

انجام: فاذا کان فی یوم‌الفطر جعلت‌الفطر لرسول الله صلی‌الله علیه و آله ولعلی(ع).

قطع: رحلی ۲۱ × ۲۵/۵. ج: تیماجی قرمز دارای عطف دامن صفحات ۶۸۱ سطور ۲۹. کاغذ فرنگی سفید. شمارهٔ ثبت‌قدیم ۶۶۹۹۱ جدید: ۶۴۰۶

شرح ایساغوجی (عربی)

ایساغوجی در منطق از اثیرالدین ابهری (م ـ ٦٦٠) و ایـن شرح از حسام‌الدین حسن کاتی (م‌ـ٧٦٨) است

کشف‌الظنون: ایساغوجی دانشگاه شماره‌های ۱٤۲۰/۳، ۱۵۷۳/٤، ۱٦٤۳/۱۰، ۳۸۵٦/۲.

آغاز: بسمله، الحمدلله الواجب وجوده الممتنع نظیره‌الممکن...امابعدفان کتاب‌الشیخ‌الامام قدوة‌الحکماءاثیرالدین‌الابهری طیب‌الله‌ثراه وجعل‌الجنة مثواه المشهوربایساغوجی لماکان‌علی بعض‌الاخوان‌متعسرا اوعلی بعضهم‌متیسرا اردت‌ان‌اکتب بالتماسهم اوراقا لتزیل‌تعسر ...

انجام : من المقدمات الیقینیة ولکن هذا آخر ما کتبنا من الاوراق لایضاح مافی کتاب الایساغوجی تم الکتاب بعون الملك الوهاب علی ید اضعف العباد جعفر علی بن حاج سلطانعلی مرندی من شهور سنة ثلث وخمسین والف.

[۳۲۳۵]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق و نسخ (۴صفحه اول نستعلیق) جعفر بن علی بن حاج سلطانعلی مرندی مورخ ۱۰۵۳ عناوین به‌شنگرف اکثر صفحات محشی

قطع: خشتی ۱۴ × ۲۱ ج: گالینگور صفحات: ۵۳ سطور: ۱۱ کاغذ اصفهانی شماره ثبت قدیم ۶۷۰۱۸ جدید ۶۴۳۳

حاشیهٔ فوائد ضیائیه (عربی)

حاشیه عصام الدین (م ـ ۹۴۳) بر شرح جامی بر کافیه ابن حاجب (م ـ ۶۴۳)

کشف الظنون ۲ : ۲۴۸ فهرست دانشگاه : شماره‌های ۱۵۸۷ ، ۱۶۷۱ و ۳۸۸٤

[۳۲۳۶]

نسخه‌ایست بخط نسخ اوائل قرن ۱۳ـه در برخی از برگها آثار آبدیدگی وجود دارد و سطور برخی از صفحات آسیب رطوبت دیده. عناوین بـه‌شنگرف این نسخه از اول و آخر افتاده دارد .

آغاز موجود : من انعام او غیره وما وقع علی غیر الاختیاری بحمدالله تعالی علی صفاته فلتنزیله منزلة الاختیاری فهو لیس بحمد حقیقه و استعمال الحمد فیه مجازا و لان المحمود علیه لیس بمحمود علیه حقیقه ...

انجام : الردفی الکتابه ایضا والمفتوح ماقبلها فقلب الفأ بیاء الکتابه

قطع: خشتی ۱۲ × ۲۰ ج: تیماج عنابی بدون مقوا صفحات: ۲۲۰ سطور : ۲۱ کاغذ: فرنگی شماره ثبت قدیم: ۶۷۰۱۹، جدید: ۶۳۳۴

خلاصة الحساب (عربی)

از شیخ بهاءالدین محمد عاملی (م ـ ۱۰۳۱) .

آغاز و پایان مانند نسخ سابق.

ذریعهٔ ۷ : ۲۲۴ مجلس : ۳۲ ، دانشگاه ٤ : ۸۸٤مشار ـ عربی

[۳۲۳۷]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن۱۳ یااوایل۱۲ـه نسخه‌چاپی‌وکتاب در راللئالی(تضمین‌قصیده هائیه معروف ازریه‌درمدح مولی‌امیرالمؤمنین(ع)) ضمیمه نسخه است(برگ۱ـ۱۱۱)
این تضمین اثر طبع شیخ جابر کاظمینی(م۱۳۱۳)است‌وبامرشریعتمدارشیخ‌محمدو بخط‌محمد صادق گلپایگان‌درمطبعه‌علمیه‌خاصه‌مدرسه دارالفنون بسال۱۳۰۲ بچاپ رسیده. برگ‌اول خلاصه الحساب نونویس‌است وکنارچند برگ اول‌وصالی‌شده حواشی بسیارازمصنف ودیگران بانشانهای مختلف‌درکنارصفحات بخط‌بسیارریز نوشته شده‌برچند برگ کوچك نیزحاشیه‌هایی نوشته ودر میان‌وآخردفترالصاق‌شده. ابیاتی‌ازخواجه نصیردرقاعدهٔ ضرب‌ونیزابیاتی در حساب اعشاردر حاشیه‌صفحهٔ ۵۹۴ نوشته شده

قطع: خشتی ۱۴ × ۲۰/۵ ج: تیماج قرمزروشن بامقوای نازك صفحات: ۵سطور۱۷ کاغذفرنگی شماره‌ثبت قدیم ۷۸۲۴۱جدید۶۷۴۵

تحریر اقلیدس **(فارسی)**

تحریر اصول هندسه ازخواجه نصیرالدین طوسی.

ذریعهٔ ۳:۳۸۱ مجلس۲: ۸۵۰ ۳۲:۷ دانشگاهٔ ٤:۸٤۳ آثار و احوال خواجه ۱۹۹ ، ۲۰۳

آغاز: بسمله الحمدلله منه‌الابتداء والیه‌الانتهاء ... و بعد فلما فـرغت عن تحریر المجسطی ...

پایان: فان‌البیان قریب‌من‌بیانه

[۳۲۳۸]

نسخه‌ایست بخطشکسته نستعلیق قرن۱۱ـه‌کنارچندبرگ اول‌وآخروصالی‌شده. دوائر واشکال‌هندسی درکنارهای وسیع‌صفحات وگاه‌بربرگهای کوچك ترسیم والصاق شده‌برخی از صفحات محشی است. این نسخه سخن خواجه را در پایان‌کتاب(که در برخی از نسخه‌ها هست) ندارد .

قطع: رقعی ۱۲ × ۱۸ ج: تیماجی عنابی منگنه شده صفحات؛ ۳۲۱ سطور ۱۹ کاغذ اصفهانی شماره ثبت قدیم ۷۸۲۴۳ جدید ۶۷۴۷

اربعین حدیث **(عربی)**

از شیخ بهاءالدین عاملی.

ذریعهٔ ۱: ۴۲۵ فهرست مجلس ۱۰ (بخش اول): ۳۰۵

آغاز: بسمله ان احسن حدیث تحلی اللسان ...

پایان: علی یدمؤلفه... بهاءالدین العاملی. بمحروسة اصفهان حرست عن بوائق الزمان وطوارق الحدثان.

[۳۲۳۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۲ـه در اکثر صفحات حاشیه‌های از مؤلف نوشته‌شده فهرست مطالب کتاب با عناوین شنگرف بر دو صفحه اضافی (سعی از آغاز نسخه اربعین) بقلمی دیگر نوشته شده عناوین به شنگرف برگ آخر نونویس است.

قطع: نیم‌خشتی ۱۳/۵ × ۲۱ ج؛ تیماجی مشکی صفحات ۴۰۰. سطور ۱۶ کاغذ فرنگی شماره ثبت قدیم ۷۸۲۴۷. جدید ۶۷۵۱

معانی الاخبار **(عربی)**

از صدوق محمد بن علی بن بابویه قمی

معانی الاخبار از کتب نفیسهٔ اخبار شیعه و در موضوع خود مبتکر است. در این کتاب، لغات مشکلهٔ اخباری که از پیغمبر (ص) یا یکی از امامان نقل شده، و یا جملات و عباراتی از آنها که تفسیرش روشن نیست و یا کلمات و لغاتیکه در تداول، معنی معروفی دارد و در روایات برای معنی و منظور خاصی بکار برده شده است، با استناد باخبار - واحادیث، مورد تفسیر و شرح قرار گرفته است (۱). در آخر کتاب چند خطبه از خطب

---

۱ - نمونهٔ دستهٔ اول، کلمات: خرقاء، مطیطا، مکامعه، ثیاب القسی، دبقا وشجیه واز دسته دوم اکل آدم و حوا از شجره، حدیث من احب لقاء الله احب الله تعالی لقائه... والفرار الی الله ... احفوا الشوارب واعفوا اللحی. و بسیاری از احادیث غامض وجالب واز قسم سوم است: موت امر، مجنون فقر تقصیر ..

نهج البلاغه «از لحاظ لغات و معانی **مشکله**» وسپس نامهٔ ام سلمه بعایشه (بهنگام خروج عایشه ببصره برای برانگیختن جنگ جمل) تفسیر گردیده است، و در پایان یك باب مفصل بنام «باب النوادر» دارد .

مصنف در دیباچه، ضمن آنکه بسبب تألیف کتاب اشاره کرده، دقت و تحقیق کامل را درمورد روایات لازم شمرده و دراین باره بچندین خبر صحیح و جالب، استناد کرده و از آن جمله روایتی است که بوسیله حضرت محمدباقر (ع) ازحضرت صادق (ع) نقل کرده وخلاصه‌اش اینست : «درجات و مقامات پیروان مکتب مارا از روی مقدار آشنایی ومعرفت آنان بحقایق اخبار قیاس کن نه کمیت روایاتشان ازما . در کتابی ازعلی (ع) دیدم که ارزش هر کسی بمعرفت اواست، وخداوندتعالی باهر کس بمقدار عقل وادراکش حساب خواهد کرد» این کتاب درایران چاپ شده است .

آغاز: الحمدلله رب العالمین ... باب الذی من اجله ... سمیناهذاالکتاب کتاب معانی الاخبار، قال الشیخ ابوجعفر محمدبن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه الفقیه القمی نزیل الری مصنف هذاالکتاب حدثنا ابومحمد الحسن بن احمدبن الولید...

پایان: فلا نسمیهم بالایمان بعدذلك الفعل . تم الکتاب والحمدلله .

[۳۲۴۰]

نسخه ایست بخط نستعلیق محمدکاظم بن‌محمد معصوم انجوحسینی حسنی ازقرن ۱۳ (یا اواخر ۱۲) ـ ه و آنرا در اصفهان نوشته تاریخ کتابت ندارد) ، نخستین سطر برگ صفحهٔ اول باآب طلا ولاجورد نقاشی شده، تمامی صفحات دارای جداول آب‌طلا ولاجورد است عناوین وآغاز ابواب باقلم آب‌طلا نوشته شده .

قطع‌رقعی ۱۴ × ۲۴، جلد تیماجی قرمز رنگ، صفحات ۳۴۸، سطور، ۱۷ ،کاغذ، آهار مهره فرنگی، شماره ثبت دفتر ۱۶۲۷۲ .

معانی الاخبار **(عربی)**

ازصدوق (همان کتاب بالا)

[۳۲۴۱]

این نسخه بخط نسخ متوسط در ۱۰۵۶ برای کتابخانه علی‌نقی بن محمد هاشم طغایی

(ازعلماء قرن ۱۱) کتابت شده، ابواب وعناوین شنگرف، پشت نخستین برگ یادداشتی است درتفسیر و تأویل آیۀتطهیر و استخراج حروف زبر و بینات آیه‌تطهیر بطریق اهل جفردربارۀ اهل بیت.

بر دو برگ آخر نسخه، جدولی دیده‌میشود که باترتیب جالبی، اسم کنیت، لقب، جای ولادت، روز، ماه، وسال ولادت، پادشاهان‌هنگام‌ولادت، نام‌مادر، نقش خاتم، شمارۀ زوجات، اولاد، مدت عمر، روز. ماه‌وسال وفات، محل وسبب وفات، مدفن، پادشاهان‌یاخلفاء هنگام وفات ونیز حاجبان هریك ازچهارده معصوم رانشان میدهد. آغاز وپایان نسخه مطابق نسخۀ بالا است وامتیازی ندارد رنوشتۀ پایان نسخه نشان میدهدکه برای‌کتابخانۀ علی نقی‌بن محمدهاشم طغایی‌کتابت شده‌است .

قطع : رقعی ، وزیری ۱۵ × ۲۵ جلد : تیماجی قرمز شمارۀ صفحات : ۲۰۸ سطور هرصفحه : ۲۰ کاغذ، آهار مهره شماره ثبت قدیم :

جُنگ **(فارسی وعربی)**

شیخ‌الرئیس قاجار این جنگ راساخته‌ودرآن گزیده‌هایی ازروایات‌واخبار درموضوعات مختلف ونوادر، پندواندرز، ادبیات ونوادر فقهی ونیز گزیده‌هایی از زهرالربیع سیدنعمة‌الله جزائری (م ـ ۱۱۰۰) فراهم کرده .

آغاز: قال رسول‌الله (ص) انامدینة‌العلم وعلی بابها فلماسمع الخوارج هذا الحدیث‌حسد، وا علی علی(ع) ...

پایان: وکان اشدالناس عذاباً یوم‌القیامه وزدناهم فوق‌العذاب بماکانوا یعلمون

[۳۳۴۲]

نسخه ایست بخط نسخ غلامرضا یزدی شاعر متخلص به‌حیران مورخ ۱۲۷۹ .
حیران‌درپایان نسخه یادآورشده است که بامرمقرب‌الخاقان میرزاداودخان‌وزیرلشکر در۱۲۷۹ ـ ه بکتابت این نسخه مبادرت ورزیده است‌وسپس‌حیران یکقطعه شعرو یك رباعی در مدح داودخان و ارزش کتاب سروده و دریك برگ اضافی آخر نسخه نگاشته است .

بفرمان جهان داور قضا حکم قدر فرمان
بپایان آمد این دفتر که آمد تالی فرقان

همه‌جان بخش الفاظش چولفظ عیسی مریم
همه روشن عباراتش چودست موسی عمران
کتابی طرفه وزیبا چو مصحف فرد و بیهمتا
یکی‌بس طرفه باید تا شود مطبوع‌طبع‌خان

حیران یزدی از شعرای متأخر (قرن ۱۳ ـ ه) ومعاصر جیحون متوفی ۱۳۱۸ ـ ه بوده است، درخط نسخ دستی داشته وازدیوان خود چندین نسخه بخط خویس نوشته است.

قطع : رقعی ۲۰/۱۶ جلد : تیماجی سبز. شماره صفحات : ۳۲۸ سطور : ۲۰ کاغذ : فرنگی، شماره دفتر : ۲۷۷۹۶

وصایای خواجه نظام‌الملک (فارسی)

= دستورالوزارة

نصایح واندرزهای خواجه نظام‌الملک (وزیر ملکشاه وصاحب سیاستنامه) وپاره‌ای ازسرگذشت اوراکسی در حدودقرن ۸ ه دراین کتاب در یک‌مقدمه ودوفصل، گرد آورده وآنرا «وصایای خواجه نظام‌الملک» یا «دستورالوزاره» نام داده، وبرخی اشتباهاً آنرا تألیف خواجه نظام‌الملک‌دانسته‌اند، دربرخی ازنسخ نیز (نسخه‌شماره دانشگاه) به عبدالوهاب امامی‌منسوب گشته.

غیاث‌الدین‌خواندمیر، دردستورالوزراء خوداز این کتاب‌بانام «رساله وصایای خواجه نظام‌الملک» یاد کرده‌است.

در کتابخانه مجلس، سپهسالار ونیز کتابخانه‌های بادلیان، برلین، انجمن آسایی بنگال نسخه‌هایی از این کتاب موجود و کهنه ترین آنها نسخه بادلیان مورخ ۹۴۹ ه است (نسخه حاضر نیز پس از بادلیان کهنه ترین است)

رجوع شود به فهرست مجلس ۲ : فهرست پرچ (فارسی برلین) : ۳۱۹ بنگال (ایوانف) : ۴۹۰ بادلیان فارسی : شماره‌های ۱۴۲۷، ۱۱۹۸ و۱۴۲۸ فهرست ادبیات تهران : ۵۱۹ ـ ۵۲۰ دانشگاه :فهرست مشارفارسی ج۱ : ۱۶۳۲».

آغاز: شرایف تحمیدات پادشاهی‌را که‌انتساب فخردین بنظام ملک‌ازحکمة

کاملهٔ اوست و ارتباط مباهات ملت بانتظام دولت ازقدرت...

انجام : همچو آباء نامدار و اجداد بزرگوار نام نیکو برصحایف روزگار مثبت ومخلد دارد والله یرحم عبداً قال آمیناً.

[۳۲۴۳]

نسخه‌ایست به‌خط نستعلیق شکسته در ازقرن۱۱ـه

این نسخه که رقم کاتب‌ندارد و نسخه‌ای است کامل دارای جداول باقلم آب طلائی وشنگرف است عنوان‌ها باشنگرف نوشته‌شده

قطع:رقعی ۱۷ × ۹ جلد، تیماج پارچه‌ای‌سبز باعطف‌وگوشه چرمی سیاه‌صفحات۲۴۵ سطور۱۲ کاغذ : سمرقندی ضخیم شمارهٔ ثبت۷۴۲۹۶ جدید۵۶۲۳

حاشیهٔ لوامع الاسرار (عربی)

از میر سید شریف گرگانی (م ـ ۸۱۶) برلوامع‌الاسرار (شرح مطالع) از قطب‌الدین رازی (م ـ۷۶۶) و مطالع‌ازابوالثناء سراج الدین‌محمدارموی است

میر سید شریف این حاشیه را بهنگام درس خواندن آن نزد مبارك شاه مصطفی نوشته است .

کشف‌الظنون ۲ :۴۵۳ دانشگاه شماره‌های ۱۴۹۸و۲۳۷۹.

آغاز: بسمله ، قال وحید زمانه تغمده‌الله بغفرانه ، الحمدلله فیاض ذوارف العوارف‌الفیاض‌الوهاب‌من‌فاض‌الماء فیضاوفیضوضة...وبعدفان العلوم‌بذه‌الفاء اماعلی توهم اما اوعلی تقدیرها فی‌نظم‌الکلام وقدصرح ...

[۳۲۴۴]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق‌که حدود قرن ۱۰ـه دارای یك سرلوح مذهب ومرصع به شنگرف ، صفحات مجدول بـه لاژورد وزر ، عناوین شنگرف و صفحات اول وپایـان نسخه آبدیده ومختصری بمتون‌آسیب رسیده درپشت برگ نخست اثرچند مهر وتملك مشهود است دربعضی حواشی بطریقه چلیپا مطالبی نوشته شده است ازکاتب وتاریخ کتابت درنسخه یاد نگردیده . وپایان نسخه ناقص است بعضی برگها وصالی شده است .

پایان : من موضوع القضیه الثانیه معدول اوضارب مخصوص، وقد عرفت .
قطع : خشتی ۱۱/۵ × ۲۱ . جلد : گالینگور مقوایی یشمی عطف و گوشه میشن قرمز. صفحات : ۳۳۱ . سطور برصفحه ۲۱ . کاغذ : شکری قندی - شماره ثبت قدیم - ۷۸۲۴۴ جدید ۶۷۴۸

لطایف اللغات

(فارسی)

تألیف عبداللطیف بن عبدالله عباسی (قرن ۱۱ـ هـ): واین کتاب فرهنگ لغات عربی - وفارسی واصطلاحات مثنوی مولوی رومی است وچاپ شده .

سپهسالار۲ . . ۲۲۶ فهرست دانشگاه ۲: ۲۲۵ - ۲۲۶ شماره مجلس۲:۲۸۰

آغاز: که برخی ازسلف نوشته‌اند داخل بود ملاحظه آن که شایددرجایی نسخه باشد یا در کتاب دیگر یافته شود ...

انجام : یکسری - یعنی سراسری چه یك سر به معنی سر، ما سرودیم به معنی تمام وایضاً بمعنی تنهاونا گهان نیز آمده. یافی به معنی تلخه گوی یعنی بیهوده

[۳۲۴۵]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق شکسته حاج محمد ابراهیم بن حاج رحمةالله تهرانی آغاز نسخه ناقص است (اندکی ازدیباچه افتاده) ابواب وعناوین بشنگرف است . درحواشی تفسیر بعضی کلمات بجوهرآبی نوشته است ونیز اشعار متفرقه در برخی حواشی ثبت گردیده در پایان نسخه مهـری (بنام کلبعلی) نقش است دردوصفحه پایان نسخه اشعار ومطالب پراکنده‌ی نوشته شده است .

قطع : خشتی ۱۴/۵ × ۲۰/۵ . جلد : مقوائی بنفش عطف پارچه سرمه‌ای. صفحات: ۴۱۴ . سطور : ۱۷ . کاغذ: فرنگی سفید. شماره ثبت قدیم : ۷۸۲۴۵ جدید :۶۷۴۹

۱ـ فوائد شافیه (م ۱ـ۳۱ دفتر)

(فارسی)

ازمحمد جعفر فراهی (قرن ۱۱ـ هـ . دردرایة الحدیث) .

مؤلف برای اینکه «دانستن حدیث همه کس را میسر باشد» این رساله را بفارسی نوشته و تمام احادیثی که بمناسبت مطلب ویا درخاتمه رساله میآید تنها ترجمه فارسی آنها را آورد.

این رساله دارای ۵ فائده وخاتمه‌است. فوائد را باختصار نوشته و درخاتمه به‌تفصیل پرداخته فهرست فوائد چنین است:

فائدهٔ اول – دربیان حدود حدیث وبیان اقسام وانواع حدیث.

فائدهٔ دوم – دربیان حدود اقسام سه گانه حدیث.

فائدهٔ سوم – حدود انواع حدیث.

فائدهٔ چهارم – حدود (تعریفات) دیگرانواع حدیث.

فائدهٔ پنجم – تقسیم احادیث به متواتروغیرمتواتر.

خاتمه–احادیث دربارهٔ طرق بدست آوردن احکام ومطالب متناسب بـه علم حدیث ازآن جمله احادیث موضوعه. دربارهٔاحادیث‌موضوع به‌تفصیل سخن رانده است و پاره‌ای از احادیثی که صغانی موضوع و نادرست دانسته (و فیروز آبادی در پایان سفرالسعاده نیزآورده مانند احادیث‌درمدح عمر و ابی‌بکرونیزحدیثهای معروفی همچون زرنی غباتزددحباو الشقی شقی فی‌بطن امه والتجارهم‌الفجار) یاد میکند. درپایان‌سخن خوددراین باره گوید «یکی‌ازعلماء شیعه نقل کرده که‌بعداز ششصد سال از هجرت در هندوستان شخصی «با بارتن» نام بهم رسیده‌بود ومیگفته است که من ازصحابهای «حضرت رسول (ص) وتا حال عمر کرده‌ام وجماعتی به او اعتقاد کرده بودند واحادیث خلاف بسیار نقل مینمود ... وصاحب قاموس نیـز گفته که من‌آن احادیث را ازاصحاب اصحاب اوشنیده‌ام».

مؤلف بیشترجایها سخن خود را با جمله «بدانکه ای عزیز» آغازمیکند– وازدیگر کتابها ورساله‌های درایةالحدیث ماننددرایهٔشهیدثانی یاوجیزه‌بهائی‌هیچ یادنکرده است (حال‌آنکه‌چنین بنظرمیرسد که بخشهایی ازرساله ترجمه‌از کتابی دیگراست).

مؤلف این رساله‌را در۱۰۸۹ بپایان رسانیده و نسخه حاضرهمان نسخه‌اصل خط مؤلف و دارای خط زدگیها وتغییرات بسیاراست.

دیگر رساله‌های موجود در این دفتر نیز بخط همین محمد جعفر مؤلف رساله حاضر و یا مقابله شده بوسیله اوست) .

آغاز: الحمدلله الذی هدانا الی معرفة احکام الشرع ... اما بعد چنین گوید این حقیر کثیر التقصیر .. که مفتاح سعادات اخروی ووسیله فوز بدرجات علوی ، علم حدیث .. وچون این علم شریف موقوف بر معرفة احوال راویان حدیث ومعرفت اقسام .. وحدود آن بود وتحصیل این امر برا کثر طلاب این عصر دشوار مینمود ـ وهمه کس را مقدور ومیسر نبود .. لهذا این فقیر .. این رساله را نوشت بزبان فارسی نزدیك بفهم ...

پایان: این بود آنچه درخاطر داشتیم مناسب این رساله وازخدای تعالی سؤال میکنم که بگرداند مارا ازاول کسانی که از آن منتفع میشوند ... اتفق الفراغ من تسویدها علی ید مؤلفها العبد الاقل محمد جعفر فی جمعة الثانیه من شهر الثانیه من شهور السنه التاسعه وثمانین والف من الهجره سنه ۱۰۸۹ .

۲ ـ النافع لیوم الحشر (ص ۳۳ ـ ۱۳٤ دفتر) (عربی)

از مقداد بن عبدالله سیوری حلی .

آغاز: الحمدلله الذی دل علی وجوب وجوده افتقار الممکنات ...

پایان: وان یجعله خالصا لوجهه انه .

۳ ـ مناظره درامامت (ص ۱۳۷ ـ ۱۸٤ دفتر) (عربی)

ازمحمد بن علی بن ابی جمهور احسائی (قرن ۹ـ هـ) احسائی در این رساله داستان مناظرة خودرا درخراسان باملای هروی پدرخواست یکی ازمعاصران خود وسخنان خود وهروی را درپاسخ ورد یکدیگر بتفصیل نقل کرده است .

مقدمه مناظره را دردیباچه بدینگونه در ۸۷۸ که درمشهد رضا (ع) مجاور وبا سیدمحسن بن محمدباقر رضوی یکی ازاعیان آن شهر همخانه بودم وباجمعی از مردم مشهد بحث کلام وفقه داشتم ، واین سیدمحسن که ازسالها پیش برای تحصیل

علم به‌هراة مهاجرت کرده بود ، برما واردشد ، و گفت یکی از علماء بزرگ ومبرزسنی‌مذهب هراة که ازمردم کش ومکران است‌ونزدیك به ٦٠ سال است که درهراة اقامت‌دارد ؛ عازم‌به‌مشهد رضا(ع)است تابااین دانشمند عربی (مقصود ابن ابی جمهوراست) ملاقات و مناظره کند ، سیدمحسن و دائی او به استقبال عالم هروی رفتند واورابعنوان میهمان به‌خانه‌آوردند وسیددرخانه خودمجلسی آراست وجمعی ازطلاب واشراف وساداترا بدان‌مجلس‌دعوت کرد . من راباهروی سه‌بار ودرسه جلسه مناظره اتفاق‌افتاد ونخستین آنهاجلسه‌ای درروزمیهمانی بزرگ‌خانه سیدبود» .

احسائی تفصیل مجلس اول و دوم وسوم ، سخنانی را در این مجلس درباره امامت بلافصل حضرت علی (ع) با هروی گفته‌وشنیده نقل کرده است .

مجلس دوم مناظرهٔ آنان‌روز دهم ذی‌حجه درمدرسه‌سلطان شاهرخ ومجلس سوم باردیگردرخانه سید محسن بوده ودرپایان این مجلس سوم سخن از کرامات ظاهره ازحائرحسینی (ع) رفته وملای‌هروی‌درانجام‌مذاکرات ، پذیرفته است که اگر کرامات‌مزبور درست‌باشد ، مذهب اهل تسنن‌را ترك گوید.

شیخ حرعاملی ازاین رساله باعنوان «بعضی ازمناظرات احسائی با عـامه» یاد کرده ودرصدر وذیل نسخه‌حاضرتصریح‌شده که نام رساله «المباحثه بین‌المحق والمبطل» است .

درصدر نسخه چنین نوشته :

هذه‌الرساله الموسومه بالمباحثه بین‌المحق والمبطل من کلام الشیخ الافضل الاکمل اعلم‌العلماء وابلغ البلغاء و افصح الفصحاء .

امل‌الآمل‌بتصحیح و تحقیق سیداحمد حسنی ۲ : کنی‌القاب‌قمی:۱۸۷

آغاز: الحمدلله حق حمده ... اما بعد سألتنی ادام‌الله بقا عما کان بینی و بین‌الهروی فی بلاد خراسان من‌المجادلات فی‌المذهب والزمته من‌الحجه فاعلم‌انی کنت فی‌سنة ثمان وسبعین وثمانمائه وجاورت مشهد الرضاعلیه السلام وکان‌منزلی

بمنزل السیدالاجل ... محسن بن محمد الرضوی ... و کان کثیراً من اهل المشهد مشغولون ...

پایان: و هذا ما کان بینی و بینه من المجادلات علی الاستقصاء والحمد لله علی ظهور الحق و کیدالباطل و استغفرالله من الزیاده و النقصان .

کاتب افزوده :

قد تمت الرساله الموسومه بالمباحثة بین المحق والمبطل من کلام شیخنا الافضل الاکمل اعلم العلماء و ابلغ البلغا و افصح الفصحاء الشیخ الدین و کنت بنمیاء الامحمد جعفر فراهی عفی عنه غفرالله .

۴ ـ مناظره در امامت (ص۱۸۶ـ۱۹۸ دفتر) (عربی)

از شیخ حسین بن عبدالصمد حارثی عاملی .

وی صورت مباحثه خودرا با یکی از فضلاء حلب، که در حلب سال ۱۹۵۱ اتفاق افتاده .

آغاز: الحمد لله علی ما انعم و کفی والصلوة والحکم علی عبادة الذین اصطفی محمدالنبی الامی و آل بیته ذوی الکرم والوفا لهذا صورة ماوقع لهذاالفقیر الی رحمه رب الغنی حسین بن عبد الصمد الحباعی فی حلب سنه احدی و خمسین و تسعمائة ...

پایان: و ذلك بعد ان کان قد اذعن و استقرالاعیان فی قلبه و سب اعداء اهل البیت عموماً وسب الثلاثه خصوصاً اما تبین له احوالهم و ما وقع منهم والصحت له حقیقتة الحال وصارمن خواص الشیعه والله الحمداولا و آخراً و باطناً وصلی الله علی محمد و آله الطاهرین قد کتبه بیمنا ، الاقل محمد محمد جعفر فراهی .

عاملی بااعیان‌زادهٔ حلبی درباهٔ مذهب‌شیعه مناظره ونخست ازفقه جعفری ومقایسه آن بافقه‌حنفی آغاز کرده و دراینجا از کتاب منخل غزالی که درطعن برابوحنیفه نوشته وادله فراوان براثبات کفر اواقامه کرده‌ونیز ازالنکت الشریفه فی الردعلی

ابی‌حنیفه که تألیف یکی از فضلاء مصر است و نسخه آنرا عاملی در مصر دیده یاد میکند
هم‌در این رساله میگوید « فرق شیعه هرچند از مجموع فرق اهل سنة اندك ترند
اما زیکایك فرق کم نیستند همچنین دربارهٔ ، ارث پیغمبر ، جیش اسامه، ودشنام به
خلفاء سخن گفته است. عاملی در پایان رساله میگوید «پس از اعتراف حلبی به‌مذهب
تشیع در بارهٔ دیگر موضوعات کلامی مانند مسئله رویه ، قضاءوقدر ومسائل فرعیه
ازقبیل مسح ومتعه نیز بااوسخن گفتم وسرانجام وی از صاحبان شیعه شدودشمنان
خاندان پیغمبررا دشنام گفت .

فهرست دانشگاه۳: ۶۲۷ فهرست رضوی ٤: ۲۵۸ .

[۳۲۴۶ - مجموعه]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق‌ونسخ ازقرن ۱۱ ـ ه که‌بیشترآن (شماره‌هـای ۱ و ۳ و ۴)
بخط محمدجعفر فراهی‌مؤلف فوائدشافیه (شماره‌یکم) است . و شماره‌دوم (النافع‌لیوم‌الحشر)
رانیزاو مقابله وتصحیح کرده است .

کنار برگ اول‌، آخر وصالی‌شده ولی به‌سطور آسیبی نرسیده . شماره‌یکم شکسته‌نستعلیق
ومورخ ۱۰۸۹ وباقلم نسخ‌است درذیل‌شمارهٔ ۳ تاریخ ۱۱۱۱ گذارده‌شده‌ورقم‌کاتب درذیل‌این
رساله‌چنین است :

وکتب بیمناه‌الاقل محمدجعفر فراهی عفی‌عنه فی‌نصنف ربیع‌الاول سنه ۱۱۱۱ .

پس‌ازپایان شماره‌دوم روی‌دوصفحه بحثی‌دربارهٔ مسئلهٔ‌احباط وتکفیر ازتفسیرفخررازی
درذیل آیه‌ان تبدوا الصدقات .. نقل‌شده ومتن‌وحاشیه این‌دوصفحه‌را فراگرفته .

در ذیل‌آخرین رساله مجموعه (مناظره عزالدین حسین حارثی بااعیان زاده‌حلبی)
نوشته‌ایست (شاید ازمحمد جعفر فراهی کاتب دفتر) دربارهٔ سجده برتربت حسینی وانتظار
قائم موعود ونقل‌خرده‌گیری برخی‌ازعلماء عامه براینهااین نوشته‌بدین‌گونه آغازمیگردد :

قدوقفت علی‌کتاب لیوسف الواسطی فی‌الردعلی‌الفرقة الناجیه وذکرفیه کلامامن‌جملته
قد عملت الشیعه المسبحه والعبل من‌الطین‌الذی ینسبونه الی تربةالحسین (ع) و یسجدون
علیهما ، اذا سجدوا وضعوه واذا قاموا احدوها بایدیهم . . . وهل‌هذا الامن‌اکبرالبدع .

عناوین به‌شنگرف است .

قطع : رقعی ۱۸/۵ × ۱۳ ج تیماج قرمز بدون مقوا ، صفحات : ۱۹۹ سطورمختلف

کاغذ : اصفهانی شماره‌ثبت‌قدیم : ۷۸۲۴۸ جدید : ۶۷۵۲ .

الحدائق الناضره (عربی)

ازحاج شیخ یوسف بحرانی (م ـ ۱۱۸٦) .

این مجلد آخرین قسمت حدائق است و بحرانی بیش از این ننـوشته .

در ذیل نسخه حـاضر نوشته : «روز ۲۳ صفر ۱۱۸٦ که بیماری مؤلـف آغاز شد تألیف این کتاب معوق ماند و مؤلف در ٤ ربیع‌الاول همان سال درگذشت»

شماره‌های ۳۱۹۰ـ۳۱۹۲ دراین فهرست دیده شود .

[۳۳۴۷]

نسخه‌ایست بخط نسخ عبدالصمدبن عبدالرضافیروز آبادی که در ۱۲۲۵ در تهران نوشته . پشت برگ اول نوشته‌ای بوده که سیاه کرده‌اند درکنار صفحات حاشیه‌هایی بانشان (منه) دیده میشود.

آغاز: الحمد لله رب العالمین .. کتاب الطلاق و لهم فیه تعریفات...

پایان: بخلاف ما الیه حکامهم وقضاتهم امیل الی هذا انتهی ما سطره قلم المصنف ثم عاجله المرض الذی توفی فیه فلم یتمکن من اتمام کتاب الطهاره ... من ربیع الاول من العام المذکور . کاتب سپس افزوده .

وقع الفراغ من کتابة هذاالمجلد فی یوم الثالث من شهر ذی‌قعده الحرام ... الفیروزآبادی غفرالله له ولوالدیه آمین .

قطع : رحلی ۲۹×۱٦ ج: تیماج سبریك لا صفحات ۵۹۵ • سطور۲۳ • کاغذفرنگی شمارهٔ ثبت قدیم ۷۸۲٦۹ . ٦۷۷۳

۱ ـ رجال (ص ۱ ـ ۷٦دفتر) (عربی)

از مولی محمد باقربن محمدتقی مجلسی (م ـ ۱۱۱۱) .

مجلسی این رجال را به‌اختصارپرداخته‌وردیباچه رموز ونشانیهایی راکه‌بکار برده است روشن ساخته . در حاشیهٔ صفحه دوم (نسخه حاضر) نوشته‌ایست‌ازمؤلف

بانشان «منه» حاکی از اینکه راویانی‌را که روایات بسیار نقل کرده‌اند ونامشان در اسانید بتکرار آمده ، بارقم«۲» مشخص میسازد .

در این کتاب نخست اسماء راویان ، سپس کنیه ها ونامه‌های مصدر به ابن وآنگاه القاب بترتیب الفبایی آمده .

آغاز: الحمدلله الذی رفع منازل الرجال ... و بعد فیقـول فقیر عفو ربـه محمد بن محمدتقی المدعو بباقر ...

پایان: الیعقوبی هو داود بن علی .

۲ ـ شواکل الحور فی شرح هیاکل النور (عربی)

شرح مولی جلال دوانی (م-۹۰۷) برهیاکل النور شهاب الدین یحیی سهروردی مقتول (م ـ ۵۸۷) .

نسخهٔ حاضر مانندشمارهٔ ۱۸۸٤ است که دوانی در دیباچهٔ آن ازغیاث الدین محمودخواجه جهان یادکرده و درپایان آن توضیحات مفصلی دربارهٔ تاریخ ومحل تألیف این شرح دارد .

رجوع شود بفهرست مجلس ۵ :۳۷۵ ذریعه ١٤: ۲٤۰ و فهرست دانشگاه ۳ : ۲۹۰ مشارعربی : ۵۷۵

آغاز: بسمله یامن نصب علامات آیات قدرته...

پایان‌موجود : ونعق فیما بیننا غراب البین فانفصم عقد صحبتنا (کلمه اخیر نشان صفحه بعد است که از دفتر افتاده) .

درکنار صفحات ، نسخه بدلها و اصلاحات متن و حاشیه‌هایـی از دوانی با نشان «منه» واز دیگران بانشانهای دیگر ثبت شده .

[۳۲٤۸ ـ مجموعه]

دفتریست بخط شکسته نستعلیق قرن ۱۲ـه (بدون نام‌کاتب وتاریخ‌کتابت برگ‌اول نونویس است وکنارآن وصالی شده وبه‌متن‌آسیبی نرسیده شماره دوم‌ناقص است و یك برگ افتاده دارد . عناوین شنگرف است .

قطع ؛ رقعی ۹/۵×۱۷ ، ج تیماج قرمزروشن بدون مقوا ، صفحات : ۲۴۲، سطور ۱۷ کاغذ : اصفهانی شکری ، شماره ثبت قدیم : ۷۸۲۳۹ جدید:۶۷۴۳

حاشیه شرح مختصر (عربی)

ازسید شریف گرگانی (م ـ ۸۱۶) ، برشرح عضدالدین عبدالرحمان ایجی (م ـ ۷۵٦) برمختصر المنتهی ابن حاجب (م ـ ٦٤٠) .

سید شریف این حاشیه را درسه بخش نوشته :

۱ـ مبادی کلامیه .

۲ـ بخش مبادی لغوی . ۳ـ مبادی منطقی.

کتاب حاضر بخش مبادی کلامی ازحاشیه قدیم میرسید شریف است برشرح مختصر .فهرست :.. دانشگاه شمارهٔ ٤٤٧٩/۱و٤٠١٥

[۳۲۴۹]

نسخه‌ایست بخط شکسته نستعلیق قرن ۱۱ـ ه درکنارصفحات حاشیه‌های بسیار با نشانهای مختلف وبیشترازمؤلف با نشان «منه» نوشته شده ، قطعات کوچکی نیز در اواسط نسخه الصاق و برآنها حواشی مختلف نوشته شده . پشت برگ اول تاریخ تولد و درگذشت سید شریف بخطی تهیه به خط نسخه ثبت است .

آغاز: الحمدلله اردف التسمیه بالتحمید فی مفتتح الکلام اقتفاء بماورد فی الاخبار :.

پایان: واما بان یعقد شرط من شروط الانتاج کما تقدم بیانه والله تعالی اعلم قدتم المبادی الکلامیه من الحاشیة القدیمه .

عناوین شنگرف .

قطع : خشتی ۲۳/۱۵ ج : تیماجی قهوه‌ای مشکی مندرس با عطف از تیماج قرمز مندرس،صفحات ۱۳۵، سطور ۱۷، کاغذ :اصفهانی ، شماره ثبت قدیم : ۷۸۲۴۰جدید۶۷۴۴

معیار الدره (عربی)

شرح بردرهٔ فاخرهٔ جامی ، ازشاه علی بن بنده علی کابلی معروف به‌شاه‌بیك.

الدرة الفاخره ، که وجودیه یا توحیدیه نیز خوانده میشود در توحید و تصوف واثبات واجب ووحدت است بر مذاق عرفاء و نویسندهٔ این شرح با عقاید جامی مخالف بوده و این شرح را دررد بر سخنان او وشاگردش نوشته و همه جا از او با عنوان «تلمیذفاضل» یاد کرده است .

مؤلف هنگامی که دراکبرآباد هند درملازمت شاه شجاع به مباحثهٔ کتب ریاضی اشتغال داشته است، رساله وجودیه جامی را که ازپیش بانام آن آشنا بوده، دیده وآنرا سست بنیان وپرتکلف ومشتمل برکلمات کفرآمیز یافته و این شرح را بر آن نگاشته است .

محمد وسیم حواشی براین شرح نوشته که درنسخه ماموجود است وهمه جا خرده گیریهای شارح را باتعریض وطعن پاسخ گفته وسخنان او را ترهات ومزخرفات ویا به سخریه تدقیقات خوانده است.

درفهرست ها ومراجعی که دردسترس دارم ازاین شرح درةالفاخره جامی تا این زمان ذکری ندیده ام؟

آغاز: بسمله، سبحان الحکیم الامجد القدوس الصمد لم یلد ولم یولد ولم یکن کفوا احد المقدس عن الاتحاد والحلول ... اما بعد فقد کنت هلعا الحریص الی ان اطالع الرساله الدریه الرقیه الموسومه فی بعض الالسنه بالدره الفاخره و فی البعض بالوجودیه المنسوبه الی الحبر المحقق ...

انجام : هذا آخر ماتیسر لی فی شرح هذه الرساله وانا العبد الملتجی الی رحمة ربه العلی شاه علی بن ... علی الکابلی المعروف بشاه بیك عفی عنه بمنه و کمال کرمه فانه الغفور ... الجواد الکریم العلی العظیم وصلی الله علی سیدنا محمد وآله وصحبه ...

[۳۲۵۰]

نسخه ایست بخط نسخ محمد بن [نام پدر کاتب سیاه شده] که در تاریخ ... کتابت شده محل نام کاتب و تاریخ کتابت را در پایان نسخه پاك کرده اند وقسمتی ازصفحه آخر پارگی دارد .

درحواشی صفحات نوشته هایی است بطریقه چلیپا و باخط نستعلیق زیبا از محمدوسیم (بادوقلم) بالای عبارات متن خطی شنگرف کشیده شده است .

قطع : خشتی ۱۶/۵ × ۲۱ ، جلد : تیماج نارنجی یك لا ساده صفحات : ۱۷۳ سطور صفحات : ۱۷ ، کاغذ : فرنگی سفید آهاردار شماره ثبت قدیم ـ ۷۴۱۶۳ . جدید: ۶۶۰۴

مجمل الحکمة (فارسی)

نسخه‌های ترجمه رساله های اخوان الصفا) که تااین زمان شناخته شده گاهی بمانندهم و پاره‌ای از آنها با یکدیگر تفاوت بسیار دارند ،

نسخه‌ای از ترجمه رسائل اخوان الصفا درهند چاپ شده است .

برای آگاهی به بیشتر دربارهٔ رسائل اخوان الصفا و ترجمه های آن رجوع شود به: فهرست مجلس ج ۶ ـ (پاورقی) ۸٤ و ج ۷ ـ ۶۳۰ و فهرست دانشگاه شماره ۳٤٤٥ یادداشت های قزوینی بکوشش ایرج افشار ۷ : ٤٤ ـ ٤٥

آغاز: سپاس و منت وجودی را کـه واجب الوجود است و هرچه جزویست ممکن الوجود ..

انجام : یعنی برترك لـذت مقلد ست یعنی بدوت علم و حکمت بعلم والله اعلم بالصواب .

[۳۲۵۱]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق ابوتراب حسینی موسوی مورخ شوال ۱۲۴۴ ورقم او درپایان نسخه چنین است : «تمام شد کتاب مجمل الحکمة ... درعشر اول شهر شوال سنه ۱۲۴۴... علی ید ... ابوتراب الحسینی الموسوی نواده میرزا جعفرصافی تخلص واگر پاره‌ای غلط داشته باشد چون اصل نسخه هم مغلوط بودوهم سیاه وهرچه دقت کردم نیافتم» پشت نخستین برگ نسخه و نیزروی آخرین برگ مهرهای بیضی شکلی با نقش های گوناگون ازسپهر آمده است عنوان و نشان : شنگرف .

قطع : خشتی ۱۵ × ۲۱ ، ج تیماجی تریاکی رنگ ضربی ، صفحات : ۲۵۴ سطور : ۱۶ ، کاغذ : فرنگی آهارمهره شماره دفتر ثبت قدیم : ۷٤۵۸۲ جدید: ۵۸۳۷

ترجمه وشرح مدارج الیقین (فارسی)

فی

شرح الاربعین

شرح چهل حدیث ازشیخ سلیمان ماحوزی بحرانی (م-۱۱۲۱) ودربیان اثبات امامت بویژه امامت علی(ع) از طرق عامه است که آنرا مدارج الیقین نامیده وبه شاه سلطان حسین صفوی هدیه کرده. ماحوزی دراین کتاب ازچند اثرخود مانند الشهاب الثاقب فی رد النواصب و ذخیرة المحشر فی فساد نسب عمر و مجمع المناقب یاد نموده است. کتاب جای سخن ترجمه وشرحیست از همین مدارج الیقین که (بواسطه ناقص بودن این نسخه) مترجم آن شناخته نشد. بخشی از ترجمه وشرح حدیث بیست سوم است تا ترجمه وشرح بخشی از حدیث چهلم ولی درمیان آن افتادگی زیاد دارد.

رجوع شود به: الذریعة ج۱-۴۱۸

آغاز: که علی رایت هدایت است وامام اولیاء مؤلف گوید که این خبر صریح است درامامت او صلوات وسلامه علیه وقابل تأویل نیست وتقریر دلالت آن اینست که رایت خدا که مردم ازپی او روند وبآن راه یابند وتشبیه نموده پیغمبر- به رایت در مشهود بودن قدر او ...

انجام: ونیز در فصول مهمه روایت نموده که مردی آورده شد پیش عمر بن الخطاب وتقصیر او این بود که جمعی باو گفته بودند که چون صبح کردی گفته بود که صبح کردم درحالتی که دوست داشتم فتنه را وناخوش داشتم حق را وتصدیق نمودم یهود و نصاری را وایمان داشتم بآنچه ندیده بودم وآنچه خلق نشده بود پس فرستاد او را به پیش علی (ع)

[۳۲۵۲]

نسخه ایست ناقص (از آغاز وانجام ومیان) بخط نسخ قرن سیزده وبطوریکه ازعنوانها بدست

میآیدبسیاری از برگهای‌این نسخه‌افتاده‌است ودرمیان برگهای‌نخستین نسخه‌برگ ۲۶سفید است کنارصفحه نخستین‌نسخه‌این یادداشت‌ازسپهر نوشته شده:

برطبق اشارتی که در بعض فصول این کتاب شده‌است مؤلف این نسخه‌شریفه صاحب کتاب شهاب ثاقب و کتاب مجمع المناقب است تاواضح باشدحرره‌الجانی‌وزیر تألیفات عباسقلی سپهر بن المرحوم المبرور میرزا محمد تقی لسان‌الملك کاشانی طاب‌ثراه فی‌شهر رجب لوی‌ئیل ۱۳۲۲

درکنار برگ ۲۵ نیز یادداشتی دیگر ازسپهر دیده میشود. گوشه وکنار برخی‌از برگها وصالی‌شده ونسخه‌بدلها وافتادگیها درکنار برگها یادداشت شده‌است عنوان ونشان: شنگرف

قطع وزیری ۱۵/۵ × ۲۳/۵ج: تیماجی‌تریاکی‌رنگ‌ضربی‌صفحات: ۲۵۹۰ سطور: ۱۷ کاغذ: فرنگی مایل بزردی. شماره دفترثبت‌قدیم: ۷۴۵۰۶ جدید ۵۸۱۷

اصول الدین (کتاب در ..) **(فارسی)**

تألیف سید احمد حسینی.

مؤلف که ازمردم شیعه قرن‌اخیر ایران‌است دراین کتاب پنج اصل دین: توحید، عدل، نبوت، امامت‌ومعاد را بهمین‌ترتیب (بدون عنوان خاص) یاد کرده وهریك‌را به‌اجمال توضیحی‌داده وهر اصل‌را بایك سطر دعا و یاصلوات پایان داده وبه‌ابیات‌حافظ ومولوی‌و برخی‌از آیات وروایات استنادجسته‌ابیاتی‌نیز بدون تصریح به‌نام‌سراینده‌آورده ازجمله این‌بیت:

دل در بن دهر مبندید که بی بنیاد است
سخن از عمر مگویید که او بر باد است
صد سفره دشمن فکند طالب مقصود
شاید که یکی دوست بیاید چنانست

شیوهٔ استدلال برمطالب تحقیقی نیست و بیشتر خطابی است و دراصل سوم (نبوت) به‌احکام وقوانین استوار دین اسلام، استنادجسته و برای مثال چند حکم شرعی مختلف‌را باعلل ومصالح آن یاد کرده ودرمسئله نبوت وامامت به‌مصائب‌اهل بیت نیزاشاره کرده وچنین استنباط میشود که ازاهل منبر ووعظ بوده‌وازفلاسفه‌دل

خوشی نداشته. درجایی ازمسئله معادمیگوید: «بدانکه حکمارادرانظار خلق عزت و اعتباردیگراست ... که هرقدرخلافش ظاهر ومبرهن باشد ومحسوس بشود کهاین قول لغو وبیهوده است. هیچکس او را ردنکند وهر که درردآن قول اشاره نماید درمحضرعامه اورا مقداری نباشد».

دراواسط مسئله نبوت، تاریخ نوشتن کتابرا ۱۲۸۰ - یاد میکند.

آغاز: بسمله وبه نستعین الحمدلله الذی جعلنامن المتمسکین بولایة امیرالمؤمنین والصلوة والسلام علی من ارسله بالهدی.. اما بعد بایددانست که احب اشیاءدرنزد خداوند ایمان واقرار بتوحید اوجل شانه است ومبغوض تر از شرك و کفرهیچ امر و عملی نیست ...

انجام: ومعادنا الیك وذهابنا ایاك وصلی الله علی محمد وآله الطاهرین شب پنج شنبه شهر رمضان ۱۲۸۱ احمدالحسینی.

[۳۲۵۳]

نسخه‌ایست بخط شکسته نستعلیق تحریری احمدالحسینی مورخ ۱۲۸۱ - ه (متون آیات قرآنی که برای شاهد ومثال آورده شده بهنسخ) بالای آیات وعبارات عربی خطی بشنگرف کشیده شده‌است. عناوین بشنگرف. درفاصلهٔ اصلهاودوصفحه سفید است.

قطع: خشتی ۱۶ × ۲۲. جلد: تیماج عنابی ضربی یك لا. صفحات: ۱۸۰ سطور: ۱۱ کاغذ: فرنگی آبی‌آسمانی. شمارهٔ ثبت قدیم ۷۴۱۶۸ جدید ۶۶۰۹

۱ - **مفتاح النجاة** شرح دعای سمات (ص۲ - ۱۹۷ دفتر) **(عربی-فارسی)**

تألیف حاج میرزامحمودفرزند آقامحمدعلی وحفیدآقاباقربهبهانی. از حاج میرزامحمود (متوفی سال ۱۲۶۰ یا ۱۲۶۰ دردزاشیب) پیش ازین کتاب معجون الهی = مهیج الاشواق وبشماره ۳۱۷۰ شناختیم.

رجوع شود به ذریعه: ۱۳: ۲۴۹ فهرست سپهسالار ۱: ۵۴۴
مجلس ۶: ۹۷و۷: ۶۳۱ - ۶۳۲ فهرست رضوی ۶: ۲۵۱ - ۲۵۲.

برای سر گذشت وفهرست مؤلفات آقامحمود رجوع شود به مجمع‌الفصحاء ۴۵۲:۲ (چاپ‌سنگی) مآثر و آثار : ۱۵۲ ، نجوم‌السماء ۳۸۷ ، طرائق‌الحقائق ۲۱۸:۳ مرآةالاحوال خوداودر سر گذشت خاندان‌مجلسی.

یکی از معاصران او قصیده‌ای درتقریظ این کتاب مفتاح‌النجاه در شرح دعاء سمات سروده که (که در پشت آخرین برگ نسخه حاضر نوشته شده)

قبل‌از آغاز شرح سه مقدمه دارد و شیوه شرح را خود(در پایان مقدمات) چنین بیان داشته : « بعداز ذکرچند فقرد از دعاء غیر ممزوج با شرح که قاری را زحمتی‌نباشد در خواندن ، متعرض ترجمه مختصری بحسب تحت الـلفظ عربی شود . بعد ازآن بیان‌لغات‌لازمه و شرح آن‌بروجه اختصار نماید وبعد ذلك آنچه متعـلق بمقام است از مطالب و مقاصد مفیده . . . و چندان محل و مخل نباشد ذکر نمایم .

آغاز: بسمله ، الحمدلله الذی لایخیب من دعاه ... اما بعد پس چنین گوید حقیر فقر حقیر بعجز وقصور تقصیرالراجی عفوربه الغنی الغافر محمود بن محمد علی‌بن محمدباقرطاب‌الله... که چون دعاء سمات‌بین‌الادعیه المأثوره... مشتمل‌است بر الفاظ غریبه و مطالب عجیبه که خاطرنشان کمتری از اعاظم و اعیان گشته. بخاطر رسید ... بقدر مقدور .. شرحی‌نوشته.. کشف‌مبهمات‌آنرا کرده‌باشم...

انجام : سبیل‌العارفین الکاملین بمحمد و آله‌الطیبین الطاهرین والحمدلله وکان‌الفراغ من شرح دعاءالسمات‌المسمی بمفتاح‌النجاه‌فی‌عصریوم‌الاثنین السادس والعشرین من‌شهر جمادی‌الثانیه‌سنه ۱۳۲۸! کاتب رقم کرده

وکان الفراغ من‌تحریر هذاالکتاب فی‌صبح یوم‌الاحدالتاسع‌من شهر ذی‌قعدة الحرام من شهور سنه الف‌ومأتین و اربعین و خمس من‌الهجره ، النبویه وقدوقع اتمامه فی دار الخلافه طهران فی مدرسه ام السلطان . . . و اناالعبد . . . نجفقلی الانجدانی .

۲ - شرح احادیث مشکله (ص۲۰۰-۲۲۸) دفتر **فارسی-عربی**

شرح چند حدیث مشکل زیر است بصورت سؤال وجواب .فهرست احادیث شرح شده این است :

۱ - نیة المؤمن خیرمن‌عمله .

۲ - من عرف فقد عرف‌ربه .

۳ - قال رسول‌الله ص ماقلت ولا قال القائلون قبلی مثل لااله‌الاالله .

٤ - کنت کنزا مخفیا فخلقت‌الخلق ان اعرف .

۵ - حدیث نبوی لایری عورتی غیرعلی‌الاکافر .

٦ - حدیث علوی اناا‌صغر من‌ربی رشتی .

۷ - حدیث‌نبوی : ان‌العبدلیعذب‌ببکاء اهله.

۸ - نبوی لوکان لی‌یدا ثالثا .

۹ - نبوی لولاتمرد عینی عن‌طاعة‌الله لکنت علی دینه .

۱۰ - حدیث‌ازسجاد(ع) ویل‌لمن‌غلب آحاده‌عشراته.

۱۱ - حدیث ازحسن‌بن‌علی(ع) و نظرالحسن‌بن‌علی (ع) الی اناسی‌للعیون..

ان‌الله جعل شهر رمضان مضماءا لحلقه ..

۱۲ - الشقی شقی فی‌بطن‌امه .

۱۳ - علیکم بالحسنه بین‌السیئتین .

۱٤ - خلقتم من‌سبع ورزقتم من‌سبع .

۱۵ - الاغسال سته ثلثه مشترك ..

۱٦ - حدیثی از پیغمبر درباره تقوی .

۱۷ - عبدی الی‌من تلتفت ، الی‌من‌هو خیر .

۱۸ - المؤمن واحده جماعه .

۱۹ - از احادیث لیلة‌الاسراء .

۲۰ ـ حدیثی درباب خلق حواء ازحضرت صادق (ع)

۲۱ ـ یارب‌الارواح‌الفانیه ..

آغاز: احادیث مشکله‌نیة‌المؤمن خیر من‌عمله و نیة‌الکافر شر من عمله‌ترجمه ظاهر حدیث آنست که نیت مؤمن بهتر از عمل او است و نیت کافر بدتر از عمل او است . . .

انجام: و ما بین روح وبدن در نقص‌و کمال باید مناسبتی بوده‌باشد واین ارواح از جهت تنزل از مرتبه انسانیة قابل‌بدن‌انسانی نیستندحرره الجانی‌نجفقلی الانجدانی .

۳ ـ شرح حدیث‌رأس‌الجالوت (۲۳۲-۲۳۸دفتر) **(عربی)**

از نجفقلی انجدانی.

رجوع‌شود به‌ذریعه ۱۹۹:۱۳ و فهرست مجلس ۹ : ۲۵۲ ، ۴۲۸

آغاز: حدیث سئل رأس‌الجالوت‌عن‌الرضا(ع) وقال یامولای‌ماالکفروالایمان وما الجنة والنیران والشیطان...

پایان: و از آن باز دارد که رضای او درآن نیست .

قلم‌اینجارسیدو سر بشکست سخن اینجا رسید وآخر شد

٤ ـ مشکاة الوری [بخشی از ...] (ص۲۳۸-۲٤۰دفتر) **(عربی)**

از محمد جعفر شریعتمدار تهرانی استرابادی (م ـ ۱۱۹۸ ـ ۱۲۶۳)

نسخه‌حاضر درباب نمازجماعت‌است وبخشی‌است‌ازشرح‌او بر الفیه و انجدانی نویسنده دفتر آنرا در اینجانقل کرده

آغاز: تذنیب فی‌ثواب صلوةجماعة اعلم‌ان‌الجماعة‌مستحبه...

۵ ـ شرح حدیثی در تفسیر آیه ان‌السمع والبصر والفوآد ...

(ص ۲٤۰-۲٤٤دفتر) **(فارسی)**

حدثنا ابوالقاسم علی بن‌احمد بن‌موسی ...

قال قال رسول الله یا بابکر انت منی بمنزلة السمع..ترجمه این حدیث آنستکه
پایان: مثل انجذاب فرزند پدر.

٤ ـ شاخ نبات (ص ۲٤۸ ـ ۲۵۷ دفتر) **(فارسی)**

تألیف محمدجعفر استرابادی شریعتمدار (م ـ ۱۲٦۳) در اصول دین. شاخ نبات ترجمهٔ کتاب اصل الاصول همین مؤلف است وشرح اصل الاصول بنام فصل ـ الفصول ازشیخ علی استرابادی شریعتمدار فرزند محمدجعفر ، مؤلف کتاب است. شاخ نبات در۱۱۹٦ در کنار چندرساله عملیه بچاپ رسید .

رجوع شود به ذریعه ۲ : ۱٦۸، ۱۳ : ۱، ۱٦ : ۲۳۳ اعلام الشیعه (الکرام البرره) : ۲۵٤

آغاز: بسمله، الحمدلله علی نواله...مابعد پس میگوید خادم بساتین مذهب جعفری ... محمدجعفر استرابادی که این رساله ایست مسماة بشاخ نبات دربیان اصول الدین بروفق اصول مذهب جعفری ...

انجام : زیرا که تعدد واجب الوجود مفهوم است ازمفاهیم وهرمفهومی یا واجب است یاممکن یاممتنع .

پراکنده های دفتر **(عربی وفارسی)**

۱ ـ بر برگهـای اول دفتر (پیش ازمفتاح النجاة) ابیاتی گزیده ازاشعار شعرای نامی چون عطار، هلالی ،کلیم و ... که با این بیت شروع میشود

گفته عطار دریوم الحساب آیدپدید هر چه ماراهست امروزاست برخلقال خیال .

۲ ـ سؤال وجواب درباره حبوه .

۳ ـ داستان کبوتر باز وطالب علم .

آغاز: نقل است که در جوار همسایگی طالب علمی کبوتربازی خانه داشت روزی بحسب اتفاق درمحله کبوتران می پرانید...

٤ ـ ۱۹۸ : قصیده ایست درتقریظ مفتاح النجاة ـ شرح دعاء السمات .

آغاز: چونکه ممدوح فاضلان محمود آن وحید جهان به جود و سجود
بعیان عارف عروج و نزول به بیان واقف هبوط وصعود
بتقاضای طبع راد وجواد بدعای سمات شرح نمود

پایان: سال تاریخ این خجسته کتاب تا بدانند فاضلان عهود خوب سنجید ودید و گفت آزاد متن محمود دوشرح هم محمود .

۵ ـ ص ۲٤٦ ، شجره حضرت . پیغمبرا کرم (ص) ، فایده سبزی کاشتن بنقل از حضرت صادق (ع) جزاین

٦ ـ ص ۲٤۷ ـ ۲٤۸، جدول رمل واصطلاحات رمل وطریقهٔ ساختن مرکب بازاج سیاه وصمغ عربی.

۷ ـ ص ۲٤۹، طریقه ساختن مرکب بوضع مشهوری، وضع دفع سموم گزندگان،

۸ـ(ص۲۵۹) عددطبقات چشم وعددعصاب وعظام به نظم و نثر .

گفتاریست مختصر که نویسنده آن یادنشده وخطبه ودیباچه ای ندارد .

آغاز: عدد طبقات چشم موافق قول اطباء ، کرد آفریده کار عقابی بصنع خویش چشمت بهفت پرده وسه آب منقسم... وسپس حدیثی نبوی دربارهٔ علی(ع)

۸ ـ ص ۲٦٤ فائده دراختلاف علمادرتعداد سورمکی ومدنی .

آغاز: اختلف العلماء فی المراد بکون السور مکیة ومدنیة فقیل ما نزلت ...

۹ ـ ص ۲٦۵ ـ نسب پادشاهان صفوی از جانب پدر .

آغاز: هوالله تعالی نسب پادشاهان صفویه نقل از خط سیدغیاث الدین ابراهیم بن محمد قاسم النسابه السبزواری ...

۱۰ ـ (ص۲٦۵-۲٦٦)، سلسله نسب مادرشاه عباس اول به نقل از تذکرهٔ ابن فتاده نسابه مدنی .

۱۱ ـ ص ۲٦٦ ـ ۲٦۸ ـ ایام حکومت بنی عباس وایام استیلای ایشان .

آغاز: عدد آنها ازآل عباس سی وهفت نفر بمرتبه حکومت رسیدند.

انجام : رکن الدین خورشاه بن علاء الدین محمدبن نگارستان .

۱۲ـص ـ ۲۶۸ فائده فی بیان الواو المضاف فی «لاوایدك الله» .

آغاز: حکی أن المأمون سأل یحیی بن اکثم عن شیٔ .. .

۱۳ـ(۲۶۸ـ۲۶۹) حدیثی از سلمان فارسی و مناظره‌ای از مفید .

۱۴ـص ـ ۲۶۹ـ داستان شیوع طاعون در بغداد .

آغاز: بسمله، لما وقع الطاعون فی البغداد و توابعها. رأی السید الصالح النجیب لیلة الجمعة فی النجف الاشرف ..

انجام: موضع سقط بعض العبارة عن خاطر الرائی ولم یحفظها .

۱۵ـ(ص ۲۶۹) آداب قلم تراشیدن .

آغاز: آداب قلم تراشیدن بجهته حصول مطالب که نوشته میشود بقلم از حضرت امام بحق ناطق جعفر بن محمد الصادق ع .

انجام: البته آنچه بآن قلم نوشته بانجاح مقرون گردد .

۱۶ـ(ص ۲۷۰ـ۲۷۲) حدیث فی تقلیم الاظفار...

آغاز: نقل عن علی (ع) من قلم اظفاره

دنبال آن فوائد و سائل و حکایات متفرقه و بیان لباس روز نوروز و فوائد دیگر است

۱۷ـ(ص ۲۷۲) شرف الکواکب از خواجه نصیر طوسی .

۱۸ـ(ص ۲۷۳) بیوت الکواکب :

آغاز: باین ترتیب است قمر، عطارد، زهره .

۱۹ـ(ص ۲۷۳) فایده فی بیان حقیقة الملك .

آغاز: اختلف العلماء فی حقیقة الملك ...

۲۰ـ(ص ۲۷۴) مکتوب فی الصحاح والقاموس ان شجیاً کلمه .

۲۱ـ(ص ۲۷۴) کرم شب تاب که در شب بسیار میدرخشد .

۲۲ـ(ص ۲۷۴ ـ ۲۷۸) فائده عن الکفعمی .

آغاز: فی ذکر ایام الاسبوع المعروف .

انجام: کانون ثالث عشر ... شباط ، ثالث عشر .

۲۳ـص(۲۷۵) فائده در اراده دیدن انبیاء . (درخواب)

آغاز: من اراد رؤیة احدمن الانبیاء اوالائمه علیهم السلام ...

درپایان آن نیز فوائد متفرقه طبی است تا ص ۲۷۹ .

۲٤ـ ص ۲۸۹ـ اسامی که درعدد مناسب وموافق میباشند

آغاز: محمد مهدی=امام = اعجازرسول =رهنمادیوانگی = آسودگی

...ودنباله آن سخنانی منقول ازائمه اطهار(ع) .

۲۵ـص ۲۹۲ـ دراحوال ملك‌الموت واحوال المیت .

آغاز: نقل من مجمع المحاسن للغزالی فی‌احوال ملك‌الموت واحوال المیت

فی بعض‌الاخبار ان‌الاشیاء کلها .

۲٦ـص ۲۹۳ـ۲۹۵ـ فوائدی درخضاب وفضیلت حناء ، وروزهایی که ناخن

وسر تراشیدن‌خوب نیست.

۲۷ـ ص ۲۹۵ـ اسامی ساعات‌النهاروالليل .

۲۸ـ ص ۲۹٦ـ فایده.علم‌الطلسمات علم یتعرف من کیفیة تمزیج‌القوی : ..

۲۹ـ ص ۲۹۷ ـ فائـده فی‌ابطال ترکب الجسم من‌الجزء الـذی لایتجزی

ان فرض ...

۳۰ـ ص ۲۹۸ـ حکی‌الامام فخرالدین الرازی فی‌اول السرالمکتوم .

۳۱ـ ص ۲۹۹ـ من شرح القانون‌شیخ‌نجم‌الدین ... و نقلهائی‌از کشکول در

بیان اختلاف حقیقة‌نفس .

انجام: اسم ارض یخرج منه الدجال .

[۳۲۵۴ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ نجفعلی الانجدانی که درتاریخ ۱۲۴۵ـ ه درداراالخلافه طهران‌در مدرسه ام‌السلطـان کتابت شده. این دفترشامل ۵ رساله ونیزمطالب پراکنده‌ایست که بصورت جنگ نوشته‌شد بعضی ازصفحات محشی سه جدول رمل درصفحات بشنگرف ترسیم‌شده.عنوانها نیز به شنگرف است .

قطع : خشتی ۱۵ × ۲۱/۵ . جلد : تیماج قهوه‌ای کمرنگ‌ترنج ونیم ترنج و دور منگنه صفحات : ۱۵۱ سطور ۱۹ـ ۱۷ کاغذ سفید فرنگی آهار دار و . شمارهٔ ثبت قدیم : ۷۴۱۷۳ جدید : ۶۶۶۳ .

۱ـ ابانة المختار فی ارث الزوجه من ثمن العقار بعد الاخذ بالخیار (ص ۸ـ۸۱ دفتر) (عربی)

تألیف شیخ فتح‌الله بن محمد جواد نمازی شیرازی معروف به شیخ الشریعهٔ اصفهانی (م ۱۲۶۶ـ۱۳۳۹).وی این رساله را در رد بر نظر فقیه همزمان خود سید کاظم یـزدی دراین مسئله، نوشته.مولـی محمدکاظم خراسانی ، استاد معروف آن زمان ، چون رساله ابانةالمختار شریعت را دیده اعتراضاتی درحواشی آن نوشته شریعت اصفهانی باردیگر رساله صیانة الابانة عن وصمة الرطانه‌را (که ضمیمهٔ ایـن رساله است وخواهیم شناخت) درپاسخ به اعتراضات خراسانی‌ودفاع ازنظرات‌خود نگاشته . (شریعت‌اصفهانی درآغاز رساله به‌این مقدمه‌اشاره کرده است)

موضوع‌رساله ارث‌زوجه است ازحق خیارزوج‌درعقار (درصورت محرومیت زوجه از خود عقار) .

سید محمدکاظم یزدی درحاشیه برمتاجر شیخ‌مرتضی‌انصاری‌منکرارث‌زوجه ازحق خیار شده و شریعت اصفهانی این رساله را دراثبات ارث از خیار (بمعنی‌ارث زوجه ازبهای عقارپس ازاعمال‌حق خیار) نوشته . این مسئله درمرکز علمی نجف مطرح بحث شده وشیخ محمد حسین‌کاشف الغطاء (بنوشتهٔ ذریعه) رساله‌ای مبسوط درطرفداری ازشریعت نگاشته است .

منظومه ای‌نیزدراین‌مسئله‌بعربی سروده شده که‌سرایندهٔ آن درصدر یاذیل نسخه ودرخودابیات یاد نشده وآنرا‌باخطی‌درآغازدفترحاضرافزوده‌اند) .

این (ارجوزه‌ای‌دارای ۶۰ بیت است وبا این ابیات‌آغازمیگردد :

ان مات‌من‌قداشتری‌ارضاجعل　　للبایـع الخیار ان ردالبـدل

و موتـه عن زوجة وعن ولـد　　فاختصت الارض به مالم یـرد

وحیث ردت حکم القوم بـان شارکت الزوجه فی ملك الثمن

آخرین بیت:

وهل تری المانع هنـا نقصی هنا بـان تملك ثمـن الارض

شریعت رساله‌ای دیگر نیز درمسائل ارث دارد که صاحب ذریعه یـاد کرده واحتمال داده‌اند موضوع آن رساله نیزهمین مسئله ارث زوجه از ثمن عقارباشد . بنوشتهٔ ذریعه ، نسخهٔ اصل این رساله در کتابخانه شخصی شریعت موجود است .

ذریعه ۱ : ۵۹ ۱۵ : ۱۰۳ ـ ۱۰٤ ریحانة‌الادب ۲ : ۳۱۷ ـ ۳۱۸ و ذیل رسالهٔ شمارهٔ ۲ این دفتر .

آغاز: بسمله ، الحمدلله الذی هدا ناسواء السبیل وابان لنا صریح ... وبعد فیقول اقل الاقلین العبد الاثم الجانی ابن محمد جواد الشیرازی النمازی المیرزا فتح‌الله الشیرازی الاصفهانی الغروی انـدقد وقـع الی سؤال من بعض اخوانـنافی الایمان من اهل جیلان فی قصة طال التشاح فیها بینهم فحررت السؤال وابنت عن الجواب.. ثم جائونی بجواب معلل ... من بعض مشاهیر العصر . . .

انجام : وعن داء اللجاج والتعصب منزهون خالون والحمدلله علی آلائه العظام... بیمنا مؤلفه الخاسر ... فـی شهرذی‌القعده من شهورالسنه التاسعه عشر بعدالثلاثه والالف من الهجرة المقدسه النبویه علی مهاجرهاالاف الف سلام وتحیة .

۲ـ صیانة الابانه عن وصمة الرطانه (ص ۸۱ـ۱۰۸ دفتر) (عربی)

تألیف شیخ‌الشریعه اصفهانی (مؤلف رساله ابانه‌المختار) .

این رساله را شریعت درپاسخ اعتراضات مولی محمدکاظم خراسانی بر ابانة المختارفی ارث الزوجه ... نوشته است .

ذریعه ۱ :۵۹ و ۱۵ :۱۰۳ـ۱۰٤ ورجوع به ص ۸٤۳ این فهرست شود .

آغاز: بسمله ، وبه نستعین . الحمدلله رب‌العالمین وافضل صلواته وتسلیماته... وبعد فان الرسـالة الموسومه با بانة المختارفی ارث الـزوجه من ثمن العقار بعـد

الاخذ بالخیار التی قد صنفتها و رصفتها . . . قد تشرفت بالوقوع بید بعض اعاظم العصر ...

انجام : ولعله اراد مالا ینافی هذاالمعنی و بهذا نختم الکلام .. حرره فقیر عفوربه فی الاخرة مصنفه الجانی الفانی فتح الله الشیرازی الاصفهانی الغروی و فقه الله للعمل بما یزینه والبعد عما یشینه واتی کتابه بیمناه وجعل آخرته خیراً من اولاه .

[۳۲۵۵ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ زیبا دراوایل قرن ۱۴ـ ه کتابت شده قصیده عربی را باین مجموعه افزوده‌اند و نوع کاغذ آن فرق دارد . عناوین به‌شنگرف سقطات متن در حاشیه بشنگرف جبران‌شده‌است درپشت برگ نخست مهرمحمد تقی بن جعفرمن آل الشیخ رضا مشهود است . دو برگ در آخر دفتر سفید .

قطع : خشتی ۱۵/۵ × ۲۲ ، جلد : تیماج سرخ ضربی یك لاصفحات: ۱۱۳ سطور : ۲۲ـ۲۱ کاغذ : فرنگی سفیدآهاردار شماره ثبت قدیم : ۷۴۱۶۷ جدید : ۶۶۰۸ .

۱ـ معیارجمالی (ص ۱ـ۶۷ دفتر) (فارسی)

ازشمس فخری ـ محمدبن فخرالدین سعید فخری اصفهانی (قرن۸)

نسخه حاضر بخش یکم معیارجمالی است وغلامرضا حیران یزدی شاعرقرن ۱۳ (وکاتب دفتر) این بخش را از آن کتاب برگزیده .

کشف الظنون چاپ‌استانبول: ۱۷۴۷ همین فهرست ص ۱۸۲ (بخش اول) و مقدمه‌دکترصادق کیابرچاپ بخش چهارم .

آغاز: بسمله ، حمدی که حدآن درغایت نیاید و سپاسی که قیاس آن در حواس نگنجد مقدری را ... اما بعد بدانکه غرض ازترتیب‌شجرهٔ‌انسان ومراد از تشیید این بنیان که‌ازمنبع رحمت ...

انجام : بحورمستعذب وضع کنند تا ارباب نظم واصحاب طبع بدانند که اوزان دراین مقدار که‌آورده‌شد منحصر نیست تمام‌شد کتاب بعون‌الله‌الملك الوهاب

۲- تبصرة الشعراء (ص ٦٧-۱۲۲ دفتر) **(فارسی)**

تألیف مولی محمدسعید (در نسخهٔ حاضر محمد سعد)

ذریعه ۳ : ۳۱۸ .

آغاز: بسمله ، بعد از تحمید حضرت الهی که فاتحهٔ کلام قافیه سنجان سخن پرور و ابتداء مقال هنرپروران نظم گستر است فقیر حقیر کثیر التقصیر محمد سعد مشهود ضمیر شعر فهمان شیرین زبان . . . می گرداند که چون این احقر را بر اکثر نفائس فنون اطلاع ووقوف دست داد وخدای تعالی ابواب ادراك و وجدان سخنان صحیح ازسقیم بر وجنات روزگارش پیش نهاد... لهذا رساله‌ای درفن قوافی ازروی کتب استادان و نسخ معتمدان درحیز تحریر آورده ...

انجام : هر لحظه سپاهی بر عشق من وحسن تو کو تکته نخواهد ازابن حسامت برمعجز موسی نبود دست عصارا حاجت بگواهی

۳-معیار جمالی (ص۱۱۳ - ۱۲۵دفتر) **(فارسی)**

منتخبی است از بخش سوم معیار جمالی در بدیع است (ص ٨٤٥ این فهرست) وانتخاب کننده غلامرضا حیران یزدی شاعر است که دراواخر قرن ۱۳ میزیسته وخطی خوش داشته و نسخه‌های بسیار بخط خود نوشته (ازآن جمله معانی الاخبار نسخه شماره ۲۸۷ ریحانة الارب ۱:۳٦۱ این فهرست را) .

تاریخ یزد:. فرهنگ سخنوران:.

آغاز: بسمله، بدان ایدك الله . . . که علم بدیع علمی گزیده وعلمی پسندیده است وآن رافضلا متقدم ازعلم بیان اخراج کرده‌اند وارباب براعت واصحاب بلاغت...

انجام : بیتی باشد مثالش چنانچه خواجه فرماید:

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها

ادر کاسا و ناولها الا یا ایها الساقی .

تمام شد منتخب معیار جمالـی در علم بدیع بعون الله تعالی .

٤ـ عروض نظمی (ص۱۲٦-۱۳۲ دفتر) (فارسی)

تألیف رشیدالدین و طواط (محمدبن محمدعبدالجلیل عمربن) (م-..)

این رساله بخشی عروض از حدائق السحر وطواط است که غلامرضا حیران یزدی جدا کرده و باین نام دراین دفتر آورده است.

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین والصلوة علی رسوله محمدوآله اجمعین فهذه رسالة فی فن العروض من تصانیف مولانا العلامه رشید الملة والدین الوطواط ... بحر هزج مثمن سالم ...

انجام:

چو ببحر کامل میفتد طرف سخن — همه وزن ادیکه عروض چنین کن

متفا علـن متفا علـن متفا علن — مناد دولت تـازه چهره تو کهن

کاتب سپس افزوده «تمام شدآنچه منظور بودتحریر آن در علم عروض و بدیع بعون الله الملك الوهاب وكاتبه اقل الطلاب غلامرضا المتخلص بحیران وكان الفراغ سنة ۱۲۷۸».

٥ـ عروض [رساله در...] (ص۱٤۱- ص۱۹۱ دفتر) (فارسی)

ترجمه ایست از یك رساله عربی در عروض

آغاز: بسمله، عروض علمی است که شناخته میشود از آن احوال وزنهای معتبر از برای شعر وشعر کلام موزون مقفی است...

انجام: خلط ضربی است بضربی یاعروضی بعروضی یا بحری به بحری والحمدلله اولاً وآخراً.

[۳۲٥٦ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ ونستعلیق غلامرضا متخلص بحیران که درتاریخ ۱۲۷۸ـ هـ کتابت شده شامل پنج رساله درعلم عروض وبدیع وقافیه عناوین واشکال شنگرف است و دوایری که ترسیم گردیده شنگرف است. چندبرگ دروسط وآخر دفتر سفید است.

قطع: رقعی ۱۲ × ۱۹/۵ جلد: تیماج عنابی یک‌لا صفحات ۱۸۹ سطور: ۱۵ کاغذ فرنگی آهار دار شماره ثبت قدیم ـ ۷۸۲۴۶ جدید ۶۷۵۰

۱ـ الانوار الجلالیه (ص۲ ـ ۱۸۰ دفتر) (عربی)

تألیف: فاضل مقداد سیوری حلی (م ـ ۸۲٦) وشرح بر فصول نصیریه خواجه ـ بر ترجمه عربی فصول از رکن‌الدین گرگانی.

باشماره این فهرست نسخه‌ای کهن و فاقد اول از این کتاب شناختیم.

رجوع به ص... این فهرست‌شود.

آغاز: بسمله، وبه‌نستعین سبحانك اللهم واجب‌الوجود ومبدأ غاية وجود كل موجود انت اخرجتنا... امابعد فلماكان علم‌الكلام من بين هذه العلوم اوثق برهاناً واظهر تبياناً و اشرف موضوعاً واكمل اصولا...

پایان: مانندنسخه شماره‌است. وكاتب در ذیل آن رقم کرده :

انجام : والحمدلله وحده قدتم‌الكتاب على طريق الاستعجال على‌يدى افقر العباد ابن‌حاجى محمد تقى‌محمدمهدى السبزوارى واتفق فى‌شهورسنة تسع‌وثلثون ومائه بعدالالف من‌الهجرة النبويه.

۲ـ ارشادالمسترشدين (ص۱۸۲ـ۲۰٦ دفتر) (عربی)

= اعتقادیه تألیف فخر المحققین محمدبن‌الحسن بن‌مطهر فرزندعلامه‌حلی (م ۶۸۲ـ۷۷۱). صاحب ریاض‌العلماء (بنوشته ذریعه) ازاین رساله با نام (اعتقادية فخريه) یاد کندو گویدمولی نظام‌الدین‌محمدقرشی‌ساوجی شاگردشیخ بهائی (م ـ در حدود ۱۰٤۰) شرحی مبسوط وخوب بر آن نوشته وبنام رفیع‌الدین مرعشی کرده.

صاحب ذریعه‌نسخه‌ای دیگراز این کتاب در نجف و در کتابخانه ایروانی (تبریز) نشان داده‌اند.

ذریعهٔ ۱: ۳۵۲۱ : :

آغاز: بسمله، الحمدلله رب‌العالمين وصلى الله على‌سيدالمرسلين محمدالنبى

الصادق الامین وعلی آله المعصومین امابعد فیقول محمد بن الحسن بـن المطهر انی املیت هذه الرساله لارشاد المسترشدین و هدایة الطالبین و قدبینت فیها مـا یجب علی المکلفین...

انجام : فایها المؤمنون تمسکوا واعتمدوا علیه و السلام علیکم و رحمة الله وبرکاته انه حمید مجید وصلی الله علی محمد و آلـه اجمعین . کاتب رقم کرده «قدتم فی یوم الاثنین من شهر جمادی الاولی کتبه فی سنه تسع وثلثین ومائه بعدالالف .

[۳۲۵۷ ـ مجموعه]

دفتریست شامل دورساله بخط نسخ محمد مهدی ابن حاجی محمدتقی السبزواری که در تاریخ ۱۱۳۹ ـ ه کتابت شده عناوین شنگرف. بالای مطالب متن خط شنگرف کشیده شده است بین دورساله مطالبی کوتاه وپراکنده نوشته شده.

قطع رقعی ۹ × ۱۶/۵ جلد: تیماج مشکی ترنج دار و نیم ترنج فرسوده عطف تازه صفحات ۲۰۶ سطور ۱۶ کاغذ اصفهانی شماره ثبت قدیم ـ ۷۸۲۵۵ جدید ـ ۶۷۵۹

جنگ اشعار گزیده **(فارسی)**

گزیده هایی است از اشعار شعراء متقدم ومتأخر. انتخاب کننده اشعار (که نام خودرا یادنکرده) برروی یك برگ اضافی آغاز جنگ، فهرست اسامی شاعرانی که گزیده اشعارانشان دراین جنگ آمده یاد کرده وبالای چنین نوشته

«از آنچه دیوان آنها مطبوع و موجود ومعروف است کمترذکرشده که انتخاب آن راخلاف ادب دانستند وازبعضی آنچه یافته نوشته است وانتخاب نکرده و دیوان ایشان راندیده» گویا منظوراز معاریف سعدی وحافظ است که نامشان رانیاورده.

درآغازذکر منتخبات اشعارعنصری، شرح حال اورادر ۵ صفحه ونیم (۲۸۹-۲۹۴ دفتر) نوشته است وبرای دیگر شاعران شرح حال نیاورده است . برخی از شاعران را بتکرار یادکرده وازابن سینا یك قصیده آورده.

اینك اسامی شعراء یاد شده در این جنگ مطابق فهرست موجود در آغاز دفتر (وباذکرشماره صفحه که بقلمی دیگر بامداد نوشته) :

ص۱ ـ ناصرخسرو.

۱۰۳ـ مسعود سعد سلمان.

۱۵۲ـ حکیم سنائی .

۲۰۳ـ امیر معزی .

۲۸۱ـ انوری

۲۸۳ـ حکیم رودکی .

۲۸۶ـ حکیم عنصری.

۳۰۹ـ منوچهری شصت کلمه در نسخه منوچهری

۳۲۱ـ مختاری غزنوی .

۳۳۹ـ سیدحسن غزنوی .

۳۴۲ـ فرخی خراسانی.

۳۴۹ـ عبدالواسع جبلی .

۳۵۷ـ غضائری رازی .

۳۶۱ـ عنصری درپاسخ عضایری.

۳۶۴ـ مسعودسعد درپاسخ غضائری .

۳۶۶ـ جمال‌الدین اصفهانی.

۳۶۹ـ رشیدالدین وطواط.

۳۹۱ـ ادیب صابر.

۳۹۸ـ حکیم قطران تبریزی .

۴۰۱ـ لامعی گرگانی.

۴۰۲ـ فلکی شیروانی .

۴۱۲ـ اسدی طوسی .

۴۱۳ـ رکن‌الدین دعوی‌دار .

۴۱۵ـ سراج‌الدین قمری.

۴۱۸ـ عسجدی غزنوی.

۴۲۰ـ غیاث شیروانی .

۴۲۱ـ فریدالدین احول .

۴۲۳ـ فلکی شیروانی .

۴۲۵ـ عمعق بخارائی .

۴۳۳ـ کمال‌الدین اصفهانی

۴۴۷ـ مجد همگر .

۴۵۰ـ شیخ‌ابوعلی سینا .

ص ۴۵۱ ـ حکیم سوزنی

۴۶۰ـ رضی‌الدین نیشابوری

۴۴۱ـ بیانی هروی .

۴۶۳ـ خواجوی کرمانی .

۴۷۵ـ جمال کازرونی .

۴۷۷ـ مولاناشمس‌تبریزی .

۴۷۸ـ نظامی .

۴۸۱ـ امیدی تهرانی .

۴۸۲ـ عمادی غزنوی .

۴۸۵ـ عماد شهریاری .

۴۸۷ـ عماد فقیه کرمانی .

۴۹۱ـ شاه طاهر .

۴۹۸ـ شاپور تهرانی .

۴۹۹ـ شریف تبریزی .

۵۰۵ـ عبید زاکانی .

۵۳۲ـ میلی ترك .

۵۳۷ـ محتشم کاشانی .

۵۷۹ـ ارشد کازرونی .

۵۷۹ـ باباافغانی.

از ص ۵۸۱ تا پایان دفتر رباعیات متفرقه است .
شعری که از بوعلی سینا آورده یك قصیده است بدین مطلع :

غـذای روح بـود مـاده رحیـق الحـق
که رنگ و بوش کند رنگ و بوی گل رادق
عقیق پیکر و یـا قوت فـام و لعل مثـال
همـای گـردد اگر قطره‌ای بنده شدبق

شعری را که بنام شمس تبریزی آوردی غزلی است از دیوان شمس مولوی رومی که مطلعش این است:

روزها فکر من این است و همه شب سخنم
که چرا غـافل از احـوال دل خویشتنم

آغاز جنگ: (اولین بیت قصیده ای از ناصرخسرو) :

ای قبه گردندهٔ بی روزن خضرا یاقوت فرتوتی و یاقوت برنا

پایان: (اشعار باباافغانی) :

صد مرده زنده کـرده فغانی طبیب شهر
من از دعای کیست که رنجور مـانده‌ام

آغاز رباعیات متفرقه :

گـویند مرو از پی آن سرو بلند انگشت نمای خلق بودن تـا چند
بیفـایده پندم مـده ای دانشمند من چون نروم چو میبرندم بکمند

پایان جنگ :

گر چشم گشایم به جمال توخوش است
ور دیـده ببندم بجمال تـو خوش است

هیچ از تو بجز فراق تو ناخوش هست
آن نیز به امید وصال تـو خوش است

[۳۲۵۸ - جنگ]

دفتریست بخط نستعلیق قرن ۱۳ . بین صفر ۲۸۸ و ۲۸۹ سه برگ که دنباله اشعار رودکی بوده بریده‌اند وهمچنین دو برگ بین صفحه ۵۸۰ و ۵۸۱ وسه برگ (بین ۱۵۰-۱۵۱ وجای بریده گی برگها کاملا پیداست، پشت برگ اول و در ذیل صفحه آخر تملك ویادداشت جزو جمع است که نام نویسنده را سیاه کرده‌اند نیمه دوم صفحهٔ ۲۷۹ به خط وقلمی دیگراست .

درکنار برخی ازصفحات نسخه بدلها واصلاحات با ترجمه برخی ازلغات و یا نظیر ازشاعری دیگریادشده است چنانکه درحاشیه ص ۴۱۳ ازابوالفرج رونی بخطی دیگرشعری یاد شده است .

قطع : خشتی : ۰۰۰ × ۰۰۰ ج تیماجی قرمز رنگ صفحات : ۵۸۷ سطور : ۲۱ کاغذ فرنگی سفید . شماره ثبت قدیم : ۳۹۱۱ . جدید: ۲۹۲۴ .

تقریرات اصول فقه (عربی)

مولی علی روز دری (منسوب به روزدر- دیهی درارا‌ك سلطان آباد) از برجسته‌ترین وقدماء شاگردان واصحاب میرزا محمد حسن شیرازی درسامراء بوده. وی تقریرات همه درسهای اصول فقهی را که ازمیرزا شیرازی فرا گرفته نوشته گردآوردی کرده وی علاوه بر مسائل ومباحث اصولی که بطور مرتب در تقریرات خود آورده مسئله مشتق و تعادل و تراجیح را جداگانه و بصورت رساله‌ای مستقل نگاشته و بهنگامیکه روزدری ازطرف استاد بزرگ خود عازم تبریز واقامت درآنشهر گشت (درسالهای پیش از ۱۲۰۹ ر ه ق) نوشته‌ها و تقریرات خود را در نزد استاد خود میرزا گذارد، تا درراه سفر دستخوش خطر نگردد. شیرازی تقریرات او را مطالعه کرد وبسیار پسندید وامر کرد تادیگر شاگردان نسخه ها از آن رونویس کنند و بخوانند .

در مجموعهٔ ارزنده طباطبائی چند نسخه از تقریرات روز دری داریم و هر يك تنها چندمسئله متفرق ازمسائل اصول است و تـا به امروز جزوات مرتب از

این تقریرات را (اگر بوده است چنانکه صاحب ذریعه نوشته‌اند و ما از ایشان نقل کردیم) ندیده‌ام.

نسخه حاضر مجموعه‌ایست از تقریرات روز دری شامل ۱۴ مبحث بزرگ و کوچك از مباحث الفاظ اصول فقه که هریك با مطلع جدید و بسمله و خطبه جداگانه و بدون رعایت ترتیب متداول در کتب اصول فقه. ما بترتیب در اینجا یاد میکنیم:

۱ـ اشتراك امرین (ص۱ـ۲۸ دفتر)

آغاز: بسمله و به نستعین اللهم وفقی بمحمد و آله فوائد الاولی لاینبغی الاشکال فی امکان استعمال صیغه الامر فی القدر المشترك بین الوجوب والندب وهو الطلب المطلق مطلقاً حقیقه بناء علی.

انجام: هو نفس القید فلااغلاق فی کلامه قدره بوجه والحمدلله رب العالمین وصلی الله علی محمد وآله الطیبن الطاهرین.

۲ـ دلالة امر بر مره یا تکرار (ص۲۹ـ۵۶ دفتر)

آغاز: بسمله، و به نستعین قاعدة اختلفوا فی ان صیغة الامر هل هی للمرة او التکرار ...

انجام: بل یجری فیه تقدیر الصراحة فی الندب اوظهوره فیه. ایضا کمالایخفی والحمدلله رب العالمین وصلی الله علی محمد وآله الطاهرین.

۳ـ مبحث فور و تراخی (ص۵۶ـ۶۳ دفتر)

آغاز: قاعدة اختلفوا فی دلالة الامر علی الفور اوالتراخی علی اقوال ثالثها عدم دلالته علی خواص شی منها ...

انجام: فان جریانه فیه حیث ان المستصحب نفس الزمان بعد محل.

۴ ـ مقدمهٔ واجب (ص ۶۵-۱۰۶ دفتر)

آغاز : بسمله ، اللهم وفقنی لاتمامه بحق محمد وآله ، اصل اختلفوا فی وجوب مقدمة الواجب علی اقوال یاتی تفصیلها وقبل الخوض فی المقام لابد من تقدیم امور الاول ..

انجام : والتزم باللازم الاول وهو جواز تصرف الاصیل وظهر ما فیه مما بینا.

۵ ـ واجب نفسی وغیری (ص ۱۰۶-۱۲۳ دفتر)

آغاز : ینقسم الواجب باعتبار آخر الی النفسی والغیری والذی ینبغی ان یعرف به الغیری بحیث یسلم عمایر دعلی ما عرفه بعضهم هوان ...

انجام : عنه اصلا علی فرض امکان دفع الایراد المتقدم بالوجه الثانی من الدفع فتدبر .

۶ ـ واجب توصلی وتعبدی (ص ۱۲۳-۱۳۳ دفتر)

آغاز : وقد ینقسم الواجب باعتبار الی التوصلی والتعبدی والاول ما یکون الغرض منه حصول نفسه علی ای وجه کان وبعبارة اخری ...

انجام : یجزی بعمله ان خیرا فخیراً وان شرا فشرا فلا دخل له بالمقام اصلا

۷ ـ واجب اصلی وتبعی (ص ۱۳۳-۱۵۸ دفتر)

آغاز : وقد ینقسم الواجب باعتبار آخر الی اصلی و تبعی و الظاهر عدم ثبوت اصطلاح فیهما بل هما علی معنا هما الاصلی ...

انجام : توقف وجود کل من الضدین علی عدم الآخر و توقف عدم کل منهما علی وجود الآخر ...

۸ ـ الامر بالشی هل یقتضی النهی عن ضده (ص ۱۶۱-۱۷۵ دفتر)

آغاز : بسمله ، وهو حسبی ونعم الوکیل ، اصل اختلفوا فی ان الامر بالشی

هل يقتضى النهى عن ضده اولا على اقوال يأتى تفصيلها و قيل ...

انجام : قصد هااجمالا ولو بعنوان كونها هى الداعيه للامر لولا المانع منه تمت المسئلة والحمدلله اولا واخرا ...

۹ ـ مبحث اجتماع امر ونهى (ص ۱۷۶-۲۰۳ دفتر)

ازمباحث مهم اصول فقه

آغاز : بسمله ، رب وفقنا لاتمام المسئله القول فى مسئلة اجتماع الامر والنهى وتنقيحه يقتضى رسم الامور الاول ... المسئلة هذه لفظيه اوعقليه ..

انجام : المذكوره فراجع والله الهادى الى سواء السبيل والحمدلله رب العالمين والصلوة والسلام على محمد وآله الطاهرين تمت المسئله بعون الله تعالى اللهم وفقنى بحق محمد وآله ...

۱۰ ـ مبحث دلالة نهى بر فساد منهى عنه (ص۲۰۳-۲۳۲ دفتر)

آغاز : بسمله ، وبه نستعين القول فى مسئلة دلالة النهى على فساد المنهى عنه وتنقيحه يقتضى تقديم امور الاول لايخفى ..

انجام : الى ما يتوقف اليه لرجوعه الى طلب الشى على تقدير حصوله فافهم والله اعلم و هو ولى التوفيق اللهم وفقنا..واجعل خاتمة امورنا خيراً بجاه محمد و آله الطاهرين صلوات الله عليهم اجمعين و لعنة الله على اعدائهم اجمعين الى يوم الدين تمت ...

۱۱ ـ فرق بين بحث دلالة النهى على الفساد و حمل مطلق برمقيد

(ص۲۳۲ ـ ۲۳۴دفتر)

آغاز : زيادة متعلقه بمقام الفرق بين مسئلة دلالة النهى على الفساد ومسئلة بناء المطلق على المقيد وهى انه قد ...

انجام : من الفساد لخروجه عن مورد الخلاف فيها فافهم والله اعلم بحقايق

الامور تمت بعون‌الله تعالی و توفیقه اللهم وفقنا وایدنا بحق محمد و آله .

۱۲ ـ تداخل الاسباب شرعیه (ص۲۳٤ ـ ۲۳٦ دفتر)

آغاز: فائده فی تداخل الاسباب قدعنون جماعة من المتأخرین ان الاصل فی الاسباب هل هوالتداخل الاان یقوم علی عدمه دلیل اوعدمه...

انجام : من‌القواعد العقلیه اواللفظیه فان غایة ما یفیده ادلة الاسباب انما هی سببیة کل .

۱۳ ـ مبحث اجزاء (ص ۲۵۰ ـ ۲۸۳ دفتر)

آغاز: بسمله ، و به نستعین ... القول فی مسئلة الاجزاء وقبل الخوض فیها لابد من تقدیم امورالاول قدعنون جماعة الخلاف فیها بان الامر هل ...

انجام : التخصیص ولایصار الی غیره من سایرالوجوه المتقدمه والله الهادی الی سواءالطریق تمه .

۱٤ ـ مشتق (ص ۲۸٦ ـ ۳۲۲ دفتر)

آغاز: بسمله ، وبه ثقتی اللهم وفقنی لاتمامه القول فی المشتق وهو کماذکره جماعة اللفظ الماخوذ من لفظ ویسمی الاول اصلا والثانی فرعا ولابد بینهما من مناسبة فی المعنی لیصح ...

انجام · حقیقة باعتبار التلبس فی الماضی بالنسبة الی حال النسبة و الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی محمد وآله الطاهرین .

[۳۲۵۹ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نستعلیق شکسته آخرقرن ماه‌اول ۱۴ ـ ه . پشت برگ نخست فهرست بخشهای دفتر ودر برگ دیگرقبل‌از آن مهر تملك(ناخوانا) و توضیح‌در بارهٔ‌این‌مجموعه نوشته شده‌است نقائص‌متن در برخی حواشی جبران گردیده است .

قطع: خشتی۱۵/۵ × ۲۲ ،جلد :تیماج‌سرخ ترنج‌دار دورمنگنه صفحات : ۱۶۱سطور: ۲۶ ، کاغذ : سفیدفرنگی‌آهاردار . شمارهٔ ثبت‌قدیم : ۷۴۱۶۴ جدید : ۶۶۰۵ .

۱ ـ مکتوب (ص ۱ دفتر) (فارسی)

از آقا محمد بن محمد رفیع گیلانی معروف به بیدآبادی (م ـ ۱۱۹۷).

این نامه را بیدآبادی در پاسخ سید حسین قزوینی در سیر و سلوك پند واندرز وحکمت الهی نوشته در این دفتر چند مکتوب از اوهست .

رساله‌های سلوك وتفسیر از بیدآبادی چاپ شده :

رجوع شود به فهرست دانشگاه .

آغاز: مکتوبی است که جناب عارف ربانی و حکیم صمدانی وحید دهره و فرید عصره آقا محمد بیدآبادی قدس الله روحه درجواب مراسله جناب سید وعالم مجتهد آقا سیدحسین قزوینی که ازآن مرحوم استرشاد نموده بود مرقوم فرموده‌اند که دارای جمیع عوالم وجوامع کلمه است ...

پایان: آنچه حاضر بود بقلم آمد تامکر بکار آید . هر کس که زشهر آشنائی است داند که متاع ما کجائی است .

۲ ـ جعفریه (ص ۲ ـ ۳۰ دفتر) (فارسی)

از میرمحمد جعفری سید حسین سیاه‌دهنی قزوینی .

درفهرست دانشگاه : و ذریعه این رساله راندیدم .

آغاز: بدانکه علم سلوك که آن عبارت است از معرفت کیفیت قیام بحقوق عبودیت ومعرفت رب وعلم بنفس خود که من عرف نفسه فقد عرف ربه و شرائط ریاضت آن و آداب خلوت ...

پایان: از حضرت نبوت . . . ربمتابعت ایشان نفس قدسی را وروح ایمانی را ومعرفت توحید بمصداق نفوسکم فی النفوس و ارواحکم فی الارواح میراث بردند وقبول فیض ازایشان نمودند اللهم ارزقنا حسن الخاتمه بمحمد وعلی وابنائهما والفاطمه سلام الله علیهم اجمعین . قدتمت الرساله بعون الله تعالی علی یداقل الخلیقه اسدالله

معین الرعایا بن رضوان جایگاه میرزا نصرالله معین الرعایا فی‌لیلة‌التاسع مضیت من شهر رمضان سنهٔ یکهزارو سیصدوهفت سنه ۱۳۰۷ .

۳ ـ حق‌الیقین (ص ۳۱ ـ ۴۷ دفتر) **(فارسی)**

ازشیخ‌محمود شبستری عارف (قرن۸ـه) دارای‌هشت باب.
مشار : ۵۷۰ . دانشگاه ۱۵:۴۰ .

آغاز: بسم‌الله خیرالاسماء ای پیدا تر از هرپیدایی و ای آشکار تـر از هر هویدایی ، پیدایی تو باپنهانی سازکار و پنهـانی توچون پیدایی‌آشکار، نه‌پیدایی تواز پنهانی زمان ...

پایان: منه بدأنا والیه نعود وهوالاول و الآخر والظاهر والباطن وهو بکل شی علیم ولاحول ولا قوة الابالله العلی‌العظیم تمت علی یداقل الخلیقه معین‌الرعایا فی‌یوم عشرین من‌شهر رمضان سنه ۱۳۰۷ .

۴ ـ مراتب‌العارفین (ص ۴۸ ـ ۵۲ دفتر) **(فارسی)**

ازشیخ محمود شبستری .
این رساله چاپ شده .
فهرست مشار :. ۵۷۰ .

آغاز: الحمدلله الذی‌نورقلوب الصادقین بهدایة العرفان شکر وسپاس‌مرآن رئوف ورحیم راکه موجودات را ازظلمت خـانهٔ نابود بصحـرای وجود آورد ـ و سوختگان‌آتش فراق‌را .

پایان: تحریر این‌رساله بدین سبب‌بود که سالك خودرا بـدین آیینه‌مقابل سازد که اگردرخود چیزی یابد درطلب زیاد کوشد . کاتب‌سپس‌افزوده:
الحمدلله ولی‌التوفیق وصلی‌الله علی الدلیل للخیرالطریق وآله المعصـومین بالتحقیق تمت‌هذه‌الرساله الموسومه بمراتب‌العارفین .. محمودشبستری‌قدس‌روحه ...معین‌الرعایا فی‌احدی‌وعشرین من‌شهر رمضان‌سنه۱۳۰۷ .

۵ ـ رساله در توحید (ص ۵۳ ـ ۷۱ دفتر) (فارسی)

از آقا محمد بید آبادی در توحید بر مشرب اهل ذوق و تصوف. دارای سه بخش و خاتمه درذریعه وفهرستهای . . دانشگاه ندیدم

آغاز: جوامع آحاد حمد وثناء واحدی را که قطرات کثرت اشیاءدربحر واحدیت اوناچیزاست وجوامع افراد شکروسپاس واجبی‌را که حقایق ممکنات در محض حقیقت‌او بی تمیزاست...

پایان: همه اندرز وجوح باو کن وابتدا بدو وختم بدو تا ازاوبدو ازاوسوی اوسیر کنی واین عنایت پیروزی دان ونهایت بهروزی والسلام علی اهل‌السلام و الحمدلله وآخراً وظاهراً وباطناً والصلاة علی نبیه محمد وآله اجمعین تمت‌الرساله فی یدالاحقرالافقر اسدالله معین‌الرعایا فی‌لیلةالسبت سبع وعشرین رمضان‌المبارک سنه ۱۳۰۷ .

٦ ـ مرآت‌المحققین (ص ۷۲ ـ ۸٦ دفتر) (فارسی)

ازشیخ محمود شبستری‌بن امین‌الدین عبدالکریم شبستری درهفت باب .

مشار : ۵۷۰ و۱٤۲٦مجلس۲ : ...

آغاز: حمد بی‌حد وثنای بیعدد ذوالجلالی را که‌آثار قدرت‌او درعالم آفاق وانفس چون‌آفتاب ...

پایان: درتصرف امروقدرت‌واحد بینیم‌اینجامعنی قدرت روی نماید والسلام خیرختام الحمدلله اولا وآخراً حرره اسدالله معین‌الرعایا فی یوم‌ثلث . . . من‌شهر شوال سنه ۱۳۰۷ .

۷ ـ اصول طریقه ذهبیه (رساله در...)

(ص ۸۷ ـ ۹۰ دفتر) (عربی)

ازسید ابوالقاسم رازشیرازی ذهبی‌معاصررضاقلی‌هدایت .

این رساله مشتمل بر در منهاج است : آفاقی وانفسی

رجوع شود به ذریعه :۰

آغاز: الحمدلله وسلامه علی عباده الذین محمد ص وآله اولی بالولایة و- الاصطفاء الذین هم اهل الله فاعلم ایهـا الصدیق الشقیق الشفیق سقاك الله من مدام رحیق حتی تصل بالرفیق الاعلی وهو نعم الرفیق...

پایان: ... حیث ادرجهم بفضل متابعة حبیبه فی مقام الحبیبیه ای ادخلهم فی تحت لواء الفقر المحمدی الذی هو صلی الله علیه وآله وسلم به افتخر وانا اقول الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولاان هدانا الله والصلـوة والسلام علـی الهداة المهدیین وعلی العرفاء والالهیین واولالیـاء الکاملین والطلاب والسالکین ورحمة الله وبرکاته...سنه ۱۳۰۷ .

۸ ـ کرسی نامه سلسله ذهبیه (ص ۹۱ـ۹۴ دفتر) **(فارسی)**

از میرزا ابوالقاسم شریفی ذهبی (م قرن ۱۳ـ هـ) شجره نامهٔ مشایخ طریقت ذهبی

فهرست مشار : ۶۱۸٪ .

آغاز: بدان ای صدیق صدیق و سرمست بادهٔ تحقیق که سلاك و مجذوبین را درسلوك فی سبیل الله ووصول بمقام فناء فی الله و بقاء بالله چاره و بدی بجز از تمسك ولایت ..

پایان: برخلاف ارکان فسلام الله علی ارکانها وشعبها و تابعیهم اجمعین الـی یوم الدین والسلام علی من اتبع الهدی .

کاتب در ذیل نسخه افزوده این نسخه از روی نسخه ای که بخط مبارك حضرت آقا میرزا ابوالقاسم نورالله مضجعه نوشته شده بوده است کتابت شد . حرره اقل الفقراء والتابعین اسدالله معین الرعایا ... سنه ۱۳۰۷.

۹ ـ مقصداقصی (م ۹۵ ـ ۱۳۵ دفتر) **(فارسی)**

از عزیز بن محمد النسفی (نخشبی) (قرن ۶ـ هـ)

مقصد اقصی درهشت باب‌است .

فهرست دانشگاه ۳:۴۹۹-۵۰۰ مشار:۱۴۸۲.

آغازجلد اول: الحمد لله رب العالمین اما بعد چنین گوید اضعف الضعفاء وخادم‌الفقراء عزیزبن محمدالنسفی رحمة‌الله‌علیه که جماعت درویشان ..

پایان: و اخلاق پسندیده آراسته کرد در این است کمال آدمی و این است خلاص ونجات آدمی سخن کوتاه شد .

۱۰- **کشف‌الحقائق**(ص ۱۱۸ - ۱۳۵ دفتر) **(فارسی)**

از نسفی دارای ۱۵ رساله .

آغاز: بسم‌الله الرحمن‌الرحیم الحمدلله رب العالمین و الصلوة والسلام علی رسوله... محمدوآله‌واولاده‌و اتباعه‌اجمعین‌چنین گوید اضعف ضعفاء وخادم‌الفقراء عزیزبن محمدالنسفی ...

تمت‌الرسالات‌العزیزیة‌من کتاب‌المقصدالاقصی... ؟ علی‌یداسدالله‌معین‌الرعایا

۱۱ - **آینهٔ حکمت** (ص۱۳۹-۱۵۸دفتر) **(فارسی)**

حسن بن‌عبدالرزاق گیلانی‌قمی (م - ۱۱۲۱)

آئینه حکمت دارای سه باب وهرباب دارای فصولی است .

فهرست مجلس ۳۱۲:۹ ذریعه ۵۲۱

آغاز: حمد وسپاس بیحد و بیقیاس جناب کبریای‌حکیم‌بی‌همتایی‌راسزاست که بحکمت ...

پایان : و شیخ بهاءالملة والدین در کتاب حدایق الصالحین بعد از نقل این کلام گفته که کلام سید استبعادی ندارد چه‌هر کس تأمل وتعمق دراین‌علم شریف کند تواند دانست که‌اصول‌آن مستفاد از انبیاعلیهم السلام‌است و حکم‌جزم بااین‌معنی کنند بحیثی که هیچ شك وریب درآن نداشته باشد و این‌بود مقصود از این‌رساله . تم بعون‌الله وحسن توفیقه والحمدلله رب‌العالمین.

۱۲ ـ اسکندریه (ص۱۵۹ـ۱۶۹ دفتر) **(فارسی)**

از میرزا سیدشریف گرگانی (م-۸۱۶).

درپاسخ سؤالات اسکندرمیرزا فرزند شیخ عمر پسر امیر تیمور گورکانی. امیرزاده اسکندر ۹سؤال در مطالب مختلف ازسیدشریف کرده است.

فهرست مجلس ۵: ۴۹۷.

دیباچه‌های این‌رساله درنسخ مختلف است

آغاز: این رساله‌ایست مشتمل بر سؤالاتیکه سلطان سعیدمغفوراعظم‌میرزا اسکندر از استادالبشر المشهور بسیدشریف قدس‌الله سره فرمود سؤال اول‌درباب آفرینش که مقصود از آفرینش چه بود..

پایان: وهر کس متوجه شود که‌توکید اثبات آن کنداثبات خود کرده‌باشد در توحید کردن و از آنجا تعدادلازم آید پس محض توحید نباشدچنانکه مشهور است وچند سخن درتوحیدحقیقی میسر نشد والله اعلم بالصواب. تم‌بعون‌الله وحسن توفیقه‌والحمدلله‌رب‌العالمین.

۱ ـ مثنوی درحکمت الهی (ص۱۸۷ـ۲۰۳دفتر) **(کردی)**

از ملاپریشان کرد(قرن۹ـه)

ذریعه۹ : ۵۸.

آغاز :

من ژ بسم‌الله من ژ بسم الله	ابتدا مکم من ژ بسم‌الله
پریشان نامه ذکرمکم لله	نه‌ارای هر کس‌پی فنا فی‌الله
لا رطب لایابس الا فی کتاب	کتاب‌درج‌وحمدفصل‌الخطاب

پایان :

.. فیؤمئذلایسئل رحمان	وات عن ذنبه انس ولاجان

پس معنای آیه چنین و قیاس   کاظمین الغیظ عافین عن الناس
تحریراً فی شهر شوال سنه هزاروسیصد وهفت هجری نبوی صلی الله علیه
وآله وسلم سنه۱۳۰۷ .

۱٤ ـ فیضیه (ص۲۱۲ـ۲٤٥دفتر)   **(فارسی)**

تألیف مشتاق علیشاه دکنی فیضی (م ـ ۱۳۰۱)
مشتمل بر یك مقدمه وچهارفصل ویك خاتمه.این کتاب چاپ شده است .
دانشگاه ش۱/٤۰۲۱

آغاز: الحمدلله الذی من علی المرسل بالرساله وعلی الانبیاء بالنبوةوعلی الاولیاء بالولایة وعلی المسلمین بالاسلام و علی المؤمنین بالایمان وعلی العارفین بالعرفان ـ وعلی الموقنین بالایقان وعلی المحسنین بالاحسان...

پایان :

مگر باشد تفقد بر بحالم زآن سلیمانش
کرم شاخی که وی اصلش خردجسمی که وی جانش
نبودی گر قدوم وی دراین دولت سرای دین
همه یکباره گشتی طی بساط زهد و ایمانش

صورت اتمام پذیرفت بتاریخ پنجم شهرمحرم الحرام هذالسنه پارس ئیل۱۳۰۸

۱٥ ـ ارشادالمریدین(ص۲۵۲ـ۲۹۳دفتر)   **(فارسی)**

تألیف حسین خوارزمی (م۸۳۵)
ارشادالمریدین خوارزمی مشتمل برچهارفصل است.

آغاز: الحمد لله الذی رفع علام الشریعة بمیا من بیان ائمة الدین و زین سرابیل اهل الحق بحلل الحقایق والیقین ونور بانوار التجلیات مشکوةقلوب العارفین...

پایان :

... هر کس که رساله را بخواند   یك فاتحه ای بما بخواند

یارب بریش بلطف و احسان — از دار جهان بنور ایمان

در بیست و نهم شهر ذیقعدة الحرام تحریر شد فی سنهٔ پارس ئیل من شهور سنه ۱۳۰۷ حرره هاشم ابن محمدعلی بن المیرزا هاشم خوش نویس.

۱۶ ـ آداب المریدین (ص ۲۹۳-۳۰۸ دفتر) **(فارسی)**

تألیف حسین خوارزمی (مؤلف کتاب بالا)

کتاب آداب المریدین خوارزمی مشتمل بر ده فصل است.

آغاز: حمد و ثنای بیحد احدیرا که غمام رحمت عامش بر شجرهٔ وجود انام متقاطر گشته اصل آنرا در بوستان ارادت بعیون شریعت خرم گردانیده و فرع آنرا بفحوای اصلها ثابت و فرعها فی السما...

پایان:

هر که با فاتحه کند یادم — از رقاب جریمه آزادم

نور ایمان ورا قرین گردد — روز محشر ز محسنین گردد

در شب هیجدهم شهر ذی الحجة الحرام تحریر شد بفرموده عالیجاه مقرب الخاقان آقائی آقای معین الرعایا دام اقباله العالی در دارالسلطنه قزوین نوشته شد کتبه ـ الحقیر الفقیر محمد هاشم.

سنه یکهزار و سیصد و هفت هجری نبوی صلی الله علیه و آله وسلم سنه ۱۳۰۷

[۳۳۶۰ ـ مجموعه]

دفتری است به خط نستعلیق مشتمل بر ۱۵ رساله در عرفان و تصوف بر فارسی و عربی کردی و نظم و نثر بقلم معین الرعایا و محمدهاشم.

هریك از هر رساله‌ها دارای حواشی بسیار در کنار صفحات است.

درفاصله بین رساله جواب و سؤال میرزا اسکندر از میرسیدشریف ومثنوی ملا پریشان کرد ۱۷ صفحه و بین کردی ملاپریشان و رساله فیضیه ۸ صفحه و نیز بین رساله فیضیه و کتاب ارشاد المریدین ۶ صفحه سفید است.

در ذیل آخرین رساله (آداب المریدین) مطالبی بخط معین الرعایا راجع به

دو رساله‌ارشادالریدین‌و آداب‌المریدین واینکه دورساله فوق‌الذکر دریکی از قراء بخاری در سنه هفتصد و بیست‌وپنج نوشته شده است وعلت اینکه فقراتی از علماء عامه نقل کرده‌اند دراثروجود تقیه بوده است .

قطع : خشتی ۲۸ × ۱۸ صفحات (با برگهای‌سفیدواضافی) ۳۴۴ جلد: تیماج بی‌مقوا ازصفحه۳۰۹ ببعدسفید است)سطور:۱۹ کاغذ : فرنگی شمارهٔ ثبت قدیم ۶۸۴۱ . جدید۶۲۱۵

لوامع‌الانوار فی‌شرح عیون الاخبار (عربی)

تألیف نعمةالله الحسینی‌الموسوی الجزایری (م- ..) و شرح است بر کتاب عیون اخبار الرضا تألیف محمدبن علی‌بن بابویه صدوق

ذریعه۱۳:...و۱۸: ۲۰۰ کشف الحجب : ۳۴۳(بعنوان‌شرح‌عیون...)

آغاز: بسمله ، وبه نستعین ، الحمدلله رب‌العالمین حمداً کثیرا و بعد فان المذنب‌الجانی نعمةالله‌الحسینی‌الموسوی الجزایری یقول لمافرغت‌من‌شرح‌التوحید للصدوق ... اردت ان اکتب شرحاعلی مشکلات کتاب عیون‌الاخبار ... الحمدلله الواحدالقهار العزیزالجبار اسم للموجود الحق‌الجامع‌للصفات ...

انجام : فضایح‌العیوب واجعل‌هذا السرح‌من‌جملة وسایلناعندالامام علی‌بن موسی‌الرضا علیه وعلی آبائه من‌الصلوات‌اکملها و من‌التسلیمات اجزلهاقال هذه‌الا حرف‌بلسانه وحررها ببیانه مؤلف‌الکتاب المذنب الجانی نعمةالله‌الموسوی‌الحسینی الجزایری . کاتب رقم کرده: « علی یداقل‌الخلیقه ابن‌یادگار خواجه علی‌موسوی ارغیانی .. حسب‌الفرموده عالی‌حضرت‌میرزاسیدمحمد شیخ‌الاسلام‌قلمی گردیدسنه ۱۱۳۲ .

[۳۲۶۱]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق خواجه‌علی‌بن‌میریادگار خواجه علی‌الموسوی‌ارغیانی که‌در تاریخ ۱۱۳۲ - ه بامر میرزا سید محمد شیخ الاسلام کتابت شده بعضی صفحات آب دیده وچند برگی وصالی شده بالای عبارات متن خطی شنگرف است نقائص متون در برخی

حواشی جبران گردیده است . درروی صفحه نخست پائین صفحه چند سطر درشت و بخط نسخ کتابت شده است .

پشت برگ اول نوشته‌ای است از عبدالباقی بن سیدمحمد بامهری به‌سجع (عبدالعالی حسینی)

قطع وزیری ۱۸ × ۲۴ جلد تیماج شیمی تیره یك‌لا ساده سطور : ۲۴ کاغذ شکری اصفهانی شبیه‌کاهی . شمارهٔ ثبت قدیم ۷۸۳۳۲ جدید ۶۸۳۷

۱ ـ التطهیر (رساله ...) (ص۲-۲۸ دفتر) **(عربی)**

از مولی محسن فیض کاشانی (م ـ ۱۰۹۱) .

فیض در دیباچه این رساله و در فهرست مصنفات خود تصریح کرده است که رساله تطهیر برگزیده ایست از کتاب نخبه تألیف او درطهارات رساله‌خاص تطهیر باطن و اخلاق و شامل یك مقدمه وباب‌است .

ذریعه ٤:٢٠١ دانشگاه۲: ۲۶۰۵ فهرست مصنفات فیض

آغاز: بسمله الحمدلله الذی ظهر قلوب ولیانه من رذائل‌الاخلاق...اما بعد فهذه رسالة فی‌بیان کیفیة تطهیرالسر من‌الرذائل ... افردناها من کتابنا الموسوم بالنخبه بالتماس بعض‌الاخلاء ... وسمیناه بـالتطهیر ...

پایان: ونفی‌الخواطر فانها شاغلة واکل‌الحلال والذکر الدائـم والتسلیم‌له تعالی فی کل‌حال والله‌الموفق والمعین .

۲ـ فهرست مصنفات فیض (۲۹ ـ ٤٥دفتر) **(عربی)**

از فیض کاشانی مؤلف‌رسالهٔ‌بالا.

در دفتر حاضر دوفهرست از تصانیف فیض بقلم او موجـود است ، یکی رساله حاضر که در آن بدون بحساب آوردن یکایك نامه‌ها ، منتخبات«منتزعات» ۸۸ کتاب و رساله‌یادشده ، نخست کتاب الصافی و آخرین آنها فهرست مصنفـات (ظاهراً همین کتاب راکه در دست داشته درپایان بشمارآورده) وخود اودر پایان رساله تعداد آنهارا «نزدیك به ۱۰۰» دانسته‌وگوید«این‌مؤلفات بتدریج وبرحسب ترقی من درعلوم ازلحاظ استواری مطالب وجودت بیان متفاوت است . مـطالب

برخی از کتب در برخی دیگر از کتابهای اما به‌لغت دیگر یا بیان بهتر تکرار گردیده است (عین این‌سخن اخیر در دیباچه نسخه دوم فهرست که تلخیص ـ وتنقیح فهرست حاضر است ، بعینه آمده است .

فیض این فهرست را در ۱۰۹۰ نوشته دو خود بدین نکته تصریح کرده‌است. رجوع شود به نسخه‌ای دیگر از همین فهرست بـاشمارهٔ ۲۷۹۵/۲ در بخش یکم این فهرست آمده .

رجوع‌شود به‌ذریعه‌۱٦۸ :فهرست مصنفات . **دانشگاه**.۱۲ : ۲٦۰٦مجلس ۷٥:۱۰

آغاز: الحمدلله وسلام‌علی عباده...امابعد فهذا فهرست مصنفات خادم علوم ـ الدین محمدبن‌مرتضی...فمنها کتاب‌الصافی‌فی‌تفسیر القرآن ..

پایان: ثم ان بعض مـافی بعض مماتکرر فی‌آخر ولو بلغـة اخری، وبـیان اصفی وبعضه لیس بذلك المهم‌لمن جرد نفسه .. وقدعلم کل‌اناس مشربهم‌ولله‌الحمد علی ماهدانا .. وصلی‌الله علی محمد وآله .

۳ ـ فهرست مصنفات فیض (ص٤٦ ـ ٥۷ دفتر) (عربی)

فیض کاشانی در این فهرست مصنفات خودرا بصورت‌کاملتر و روشنتـر از فهرست‌اول شناسانده است .

مجموع مؤلفات خود را (بجز نامه‌هـا که بحساب نیاورده) به‌بیست دستهٔ پنج تائی تقسیم‌و درهردسته ٥رساله و کتاب‌را که درموضوع‌یاجهتی دیگر نزدیکی دارند ، یاد کرده و (برخلاف فهرست اول) منتخبات و مثنویات خود را بحساب آورده و بنابرین همانگونه که در دیباچه تصریح کرده مجموع مؤلفات اوچند کتاب و رساله است که از بیست‌سالگی تا۸۳ سالگی تألیف کرده است.

فیض این فهرست را نیز درهمان ۱۰۹۰ نوشته ودردیباچه‌آن‌همان که‌نوشته پایان آن فهرست راتکرار کرده ... درپایان این‌فهرست‌دربارهٔ آثارخود گوید : «نفیس‌ترین آثار من برای خواص سی‌رساله نخست است بعلاوه رساله‌های ، ضیاء

القلب ، السرية العليه ،فهرست علوم ، خمسه عديمه الثمال .

(خمسه عديمه المثال نهمین دسته پنج تایی این فهرست است که در مسائل فلسفی و اصول است که فیض آنها را از کتابهای بزرگ فن استخراج کرده و عبارت است از رساله های :

۱ ـ اللب ، درحدوث عالم .

۲ ـ لباب ـ درعلم باری .

۳ ـ الحق المبین فی بیان کیفیة التفقه فی الدین بخلاف ماعلیه جمهور المتأخرین (اصول فقه و خرده گیری بر مجتهدان) .

٤ ـ محاکمه بین چندتن از فضلا فاضلین من مجتهدین شیعه .

۵ ـ التطهیر . (رساله شمارهٔ یکم دفتر حاضر) .

فیض این دسته را «خمسهٔ عدیمة المثال خوانده» است ـ بر گ ۲٦ ـ ر دفتر) ورساله شوق المشق وسوق الجمال . این ٤٠ تألیف خاص خواص است و دیگر مصنفات و برخی از رساله های دسته چهارم است ، خاص متوسطان وعوام است . تعدادی از مصنفات من نیز یاباوجود بقیه زائد است یاا کنون موردپسندم نیست ـ ویا بوسیله یکی دیگر ازمؤلفاتم نسخ شده است» .

نخستین کتاب یادشده دراین فهرست ، صافی و آخرین آنها« الاحجار الشداد والسیوف الحدادفی نفی الجواهر الافراد است» .

آغاز: الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی امابعد فیقول الفقیر . . . محسن بن مرتضی ...هذا فهرست مصنفاتی التی صنفتها منذراهقت العشرین الی ان بلغت ثلثا وثمانین ، کتب للضبط والتعریف و هی مائة تصنیف متفاوته فی الضعف والاتقان ...

پایان: و کتب هذاالفهرست سنة تسعین والف من الهجرة النبویة.

٤ ـ علم باری (رساله در کیفیت...)(ص ۵۸ـ ٦١ دفتر) **(عربی)**

فیض کاشانی این رساله را درپاسخ سؤال بعضی از فضلاء ابهر نوشته ،موضوع

سؤال (که متن آنرا در آغاز پاسخ فیض نقل گردیده)، در بارهٔ کیفیت علم باری بموجودات است قبل از وجود آنها و طریق حل شبهه معروف.

این رساله در ۱۰۹۱ در زندگی مؤلف بدست یکی از شاگردان رونویس شده. این جواب وسؤال درفهرست مصنفات فیض (شمارهٔ ۳۲۶۲/۲ ص۳۵) درشمار مؤلفات او یاد شده‌است.

آغاز سؤال: کتب بعض الافاضل من سکان الابهر الی المحقق الاستاد العلامه... یساله عن هذه المسئله بعد ان سأل زمرة علماء العصر... فلم یجیبوه بما یقوم علی ساق فقال ان کان الله سبحانه و تعالی عالماً بالموجودات فی الازل قبل وجودها.. فیلزم تحصیل الحاصل من الایجاد...

پایان: و فوق کل ذی علم علیم والحمد لله و کتب هذه الاحرف بیده الفانیه محمد بن مرتضی المدعو بمحسن الکاشی.. والتزود لاخراه. کاتب نسخه اصل ما نوشته نسخه حاضر نقلته من خط یده متعنا الله ومعاشر الناهضین بجناح المعرفه والیقین بدوام خدمته فی اهنیء العیش وارغده.. سنة احدی و تسعین و الف والحمدلله علی آلائه . . . خیر البریه.

۵ - تفسیر آیه امانة (ص ۶۲ - ۶۵ دفتر) **(فارسی)**

ازفیض کاشانی.

نسخه‌ای دیگر از این رساله ضمیمه اصول المعارف فیض با شماره ۱۷۱۳/۲ در کتابخانه مجلس موجود است.

رجوع شود بفهرست مجلس، ۵: ۵۶ ۹: ۲۴۹ ذریعهٔ ۴: ۳۲۴ سپهسالار ۳: ۱۵۰۵.

آغاز و انجام این نسخه مطابق نسخه ۱۷۱۲/۲ مجلس است.

۶- مشواق (ص ۶۶ - ۸۵ دفتر) **(فارسی)**

ازفیض کاشانی (م-۱۰۹۱).

این رساله را فیض کاشانی در توجیه و تفسیر اصطلاحات و عبارات شاعرانه و ومتغزلانه است که عرفا و اهل ذوق در سخنان خود بکار میبرند . مؤلف خود در فهرست مصنفات خویش در معرفی این رساله گوید :

«مقصود از تألیف مشواق عریان کردن معانی حقائق از لباس استعارات برای تفهیم معنی محبة و انس بخدا و برانگیختن اشتیاق مردم صاحب ذوق و بخاك مالیدن بینی قشریان خشك و منکر محبة حق تعالی» .

فیض در این رساله نخست سه فصل در ذکر کلیات (عرفانی و توجیه عبارات استعارات و اصطلاحات اهل ذوق نوشته و در فصل سوم تا پایان رساله پاره‌ای از کلمات مزبور را یاد و توجیه کرده و از مثنویات خود فراوان بگواه آورده است .

فهرست اجمالی مطالب بدینگونه است .

فصل اول در بیان سبب انشاء اشعار در اشاره بمعانی وحقائق .

فصل دوم ــ در بیان درجات و مراتب سخن و انواع و اصناف آن .

فصل سوم ــ در بیان سبب تعبیر ازمعانی حقایق به الفاظ متداول مشهو و اشارت بمعانی هریك . الفاظی که در این فصل بتوجیه آنها پرداخته اینهاست:

رخ وزلف ، خال وخط ، چشم وابرو ، لب ، شراب وساقی ، خرابات وخراباتی بت وزنار ، کفر و ترسایی .

آغاز. بسمله بحمدك اللهم یامنتهی قلوب المشتاقین وبعد چنین گوید مؤلف این سخنان .. که چون طایفه‌ای از متقشفه محبت بندگان را نسبت باجناب الهی منکر بودند و بدین سبب در اشعار اهل معرفت ...

پایان :

ریا و سمعه و ناموس بگذار	بیفکن خرقه و بر بند زنار
چو پیر ما شو اندر کفر مردمی	اگر مردی بده دل را بمردی
به ترسا زاده‌ای دل را بیکبار	مجرد شو زهر اقرار وانکار

تم ما اردنا ذکره والحمدلله والسلام علی اصفیاء الله.

۷- **سه اصل** (ص ۸۶- ۱۶۰ دفتر) **(فارسی)**

ازصدرالمتالهین شیرازی (م - ۱۰۵۰) .

درفهرستی که پشت برگ اول دفتر، برای رساله‌های موجود دردفتر نوشته شده وچنین پیداست که‌نویسنده‌مردی آگاه وهمزمان نگارش‌نسخه بوده نوشته «سه اصل آخند صدرا بروایة اخری» .

این نگارنده تا این زمان از وجودنسخه‌یاروایتی دیگرازسه اصل صدرا که‌بانسخه چاپ شده‌باکوشش‌تحقیق‌سیدحسین نصرو نسخه‌شماره ۲۹۹۲/۲ مجلس تفاوتهایی داشته باشدآگاهی ندارم .

رجوع‌شودبه‌صفحه‌۴۳۹این‌فهرست ومقدمهٔ نسخه‌چاپی‌سه‌اصل بقلم‌سیدحسین نصر دیده شود .

آغاز: مطابق نسخه چاپی‌ونسخه شماره۲۹۹۲/۲مجلس .

پایان: و حقیقت مؤمن (صالح را بشناسی‌این‌آیه را برخوان که ان‌الـذین آمنوا وعملوا الصالحات ... وآخردعویهم ان الحمدلله رب‌العالمین .

[۳۲۶۲-مجموعه]

دفتریست بخط نسخ تحریری قرن ۱۳-ه ، پشت برگ‌اول‌دفترفهرست رسائل‌موجود درآن دوباربا دوقلم نوشته شده ویکی ازآنها بخطی نزدیك به‌خط نستعلیق وازهمان‌نویسنده است‌که دردفترشماره۱۸۰۷مجلس‌نیز‌یادداشتهایی بانشان عبدالله دارد (ودرفهرست ۵مجلس ص۳۴۶ازاویاد شده) . درکناربرخی ازصفحات دفترحاضرنیز نوشته‌هایی (با نشان مزبور و بدون نشان) دارد . این دفترتصحیح شده واصلاحات و «بلغ» درحواشی‌آن بچشم‌میخورد. عناوین به شنگرف است .

قطع : خشتی ۱۶×۲۱ ج : مقوای‌گنجوی ، صفحات : ۱۶۰سطور :۱۷کاغذ : فرنگی شماره ثبت قدیم : ۷۸۳۲۶ جدید : ۶۸۳۰ .

۱- **میزان‌المقادیر** (ص ۱-۱۸ دفتر) **(عربی)**

ازرضی‌الدین محمدبن حسن قزوینی (م - ۱۰۹۶) این رساله‌دارای مباحث

دقیق ونکات ارزنده ومبتکریست، بترتیب بر سه تفصیل و نه تتمیم (یا متمم)وقزوینی آنرا در ۱۰۵٤ نوشته درتفصیل ۲ وپایان رساله از این تاریخ یاد کرده . در بخش نخست فهرست حاضر این رساله را شناساندیم و نسخه‌ای از آن باشمارهٔ ۲۸۶۸/۱ یاد کردیم که تاریخ تألیف ندارد .

ازمطالعه این رساله برمیآید که مؤلف درتعیین دقیق مقادیر ، اکتفا بـه نوشته کتابهای مؤلفان پیش ازخود نکرده بلکه با وسواس واحتیاط ودقت کامل ، خود به‌تحقیق وتجربه پرداخته ونکات بسیاروتازه بدست آورده است .

(نسخه حاضرچند برگ ازاول کتاب (ازتفصیل اول را ندارد) .

رجوع شود به ص ۲۱۳-۲۱۵ این فهرست ونیز علم‌الفلك از عزاوی (مجله مجمع‌العلمی العربی دمشق سال ۲۹ : ٤۰٤) فهرست الهیات : ۳۸۹-۶۸۰ .

آغاز موجود درنسخه حاضر: - فهوشعیرتان وسیته اسباع شعیره یبلغ [۱] اسباعه واما القیراط العراقی فهوثلث شعیرات وثلثة اسباع شعیره ...

پایان: لاشك انه‌اصوب خصوصاً فی زماننا الـذی فیه‌الآراء متخالفه والحق محجوب [۲] والقائم بالحق مستوراللهم ارزقنا... والخلاص مما یوجب تفویت‌الوقت والقیل والقال . هذا آخرما اردنا ایراده فی هذه‌الرساله وقصد ناالاختتام بـه فی تلك‌المقاله ... اتفق تألیفه فی رجب ۱۰۵٤ .

۲- غناء [رساله ...] (ص۱۹ - ۳۳ دفتر) **(عربی)**

ازمولی محمدباقرسبزواری (م-۱۰۹۰) .

وی (بنوشته ابن یوسف‌شیرازی) این رساله‌رادرپاسخ وردبرساله فیض‌کاشی دراثبات جوازغناءنگاشته‌ودرپایان‌رساله‌سخنانی‌درمنع‌ازپیروی‌عالم‌وفقیه‌ناپرهیزکار آورده است . شیخ حر عاملی درامل الامل «رساله فی تحریم‌الغناء» ازسبزواری یاد

۱- نقطه‌ها نشان کلمات است‌که دراثروصال خوانده نمیشود .

۲- درنسخه دیگر : محجوروصواب نیزهمین است بقرینه قافیه .

کرده ونیز (بنوشته‌صاحب ذریعه) در تحریر الوسائل آنـرا درشمار مآخذ خود آورده است .

ذریعه ۵۷ ، امل‌الآمل چاپ بغداد به‌تحقیق سیداحمدحسینی۲:۲۵۰فهرست سپهسالار ۳ :.

آغاز: بسمله الحمدلله الذی اوضح لنـا سبیل الحق.. فیقول المفتقر الی رحمة‌الله ... محمد باقربن محمدالسبزواری انی قد ذکرت فـی هذه الرساله جل الآیات‌والاخبار الوارده عن اصحاب العصمه (ع) فی تحریم الغناء والمنع عنه ... ونبذة من التفاریع المتعلقه به ...اعلم ان‌للمسلمین اختلافافی‌تحریم‌الغناءواباحته...

پایان: والی ربکم فبه توسلوافانه لایرد‌له دعوة ولاتخیب له طلبه هذا آخر ما اردت ایـراده فی هذه‌الـرساله و الحمدلله رب‌العالمین و صلی‌الله علی محمد – وآله اجمعین .

۳ ـ قبلةالآفاق (ص۳۳– ٦۵دفتر) **(فارسی)**

ازرضی‌الدین‌قزوینی (مؤلف میزان المقادیرشماره یکم دفترحاضر) . رجوع به همین فهرست صفحه ... وفهرست ۹:.. ذریعه ۱۷ :.. شود .

آغاز: اللهم کماولیت نبیك قبله ترضاها ..

پایان: تا چین سیصد وده فرسخ سی ونه مرحله .

٤ـ صلوة الجمعه (رساله ...) (ص٦٦–۹۳دفتر) **(عربی)**

ازمولی عبدالله تونی (م ـ ۱۰۷۱) درنفی‌وجوب عینی نمازجمعه و ابطال‌ادلهٔ وجوب تخییری‌آن . تونی این رساله را در ۱۰۵۸ بپایان رسانیده است .

درمجموعه‌نفیس‌نسخ اهدایی امام‌جمعه‌خویی‌به کتابخانه‌مجلس‌دفتریست که یکی ازرساله‌های موجوددرآن همین‌رساله تونی‌است درصلوة‌جمعه ودرفهرست‌آن مجموعه (مجلد۷ فهرست‌مجلس) باشمارهٔ ۲/ ۱۲۸ شناسانده شده

درصدرنسخه حاضر کاتب‌فهرست‌مطالب رساله‌رانوشته و اینك نقل میگردد:

فصل فی ذکر ادلة القائلین بالعینیه و جوابهم

فصل فی الدلیل علی نفی العینیه و فیه مقدمتان

مقدمه فی بحث خبر الواحد.

مقدمه فی حقیقه الاجماع و حقیقته.

فصل فی ذکر جماعة توهموا منهم القول بالعینیه والجواب عنها

فصل فی بیان الوجوب التخییری والتحریم فی زمن الغیبه و فیه بحث اشتراط الفقیه ثم بحث الاجتهاد و حقیقته و ردمنکریه و شرائطه

نسخهٔ حاضر سخن مؤلف را در پایان کتاب دارد (و این سخن در نسخه مزبور نیست) همچنین در ذیل رساله دوفقره حاشیه از مؤلف است

فهرست مجلس ۷: ۱۷۷-۱۷۸ و ذریعه ۱۵ : ۷۴-۷۵

آغاز: بسمله الحمدلله علی جمیل بلائه ... و بعد فهذه رساله مختصره فی بیان ...

پایان: فی کتاب المواریث ولیکن هذا آخر ما اوردناه فی هذه الرساله والحمدلله و کتب بیده الفانیه مؤلفه الفقیر الی الله ابن حاجی محمد البشروی الخراسانی عبدالله و کان ذلک منتصف شهر شعبان... سنه ثمان و خمسین بعد الالف من الهجره علی مهاجرها الف سلام و تحیه .

[۳۲۶۳ - مجموعه]

دفتریست بخط نسخ و شکسته نستعلیق محمد صادق بن محمد امین نوزادی قاینی مورخ ۱۱۱۱ در صفحهٔ ۱۱ جدولی رسم شده است و در بعضی از صفحات نسخه حاشیه نگاشته شده است و رساله شماره سوم چلیپا است وانتهای نسخه (رساله آخر) چند برگ وصالی شده برگ چهارم از رساله اول از نصف پاره است .

قطع بیاض ۱۱ × ۲۸ جلد تیماج یک لای قهوه ای رنگ و زر کوب صفحات ۴۷ سطور ۲۳ کاغذ رنگ شماره ثبت قدیم ۷۸۳۳۰ جدید: ۶۸۳۵

رشح السحاب فی شرح نظم الحساب (عربی)

تألیف محسن بن محمد طاهر قزوینی (قرن ۱۲-ه) .

این کتاب شرح است بر نظم الحساب قوام الدین محمد الحسینی است .

رجوع شود به ذریعه ج ۱۱–ص ۲۳۶ فهرست مجلس ۱۰ :–

آغاز: بسمله، الحمدلله الاحد الذی قسم بین عباده ضروب نعمائه...فیقول العبد المستضیئ بنور الله الباهر المدعو بمحسن بن محمد طاهر...لما نظم خلاصة الحساب ...

انجام : وقد تیسر لی تألیف هذا الشرح المسمی برشح السحاب فی شرح نظم الحساب بعون الملك الوهاب فی خمسة اشهر مع تشتت الاحوال وتکثر الاشتغال وکان الفراغ منه فی اوائل شهر...والصلوة علی نبیه المصطفی وآله الذینهم مصابیح الدجی ومفاتیح الهدی ولاحول ولاقوة الا بالله العلی العظیم.

[۳۲۶۴]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق که درحدود قرن نوشته شده کاتب دررقم خود از تاریخ کتابت یاد نکرده ولی مؤلف تاریخ تألیف را ۱۱۲۸ آورده است درحاشیه ص ۳ تملك نسخه را بادومهر دیده میشود ودر بعضی صفحات در حواشی نقائص متن را جبران نموده وبعضی مطالب به نسخ کتابت شده .

قطع: خشتی ۱۷ × ۲۳ جلد تیماجی ماشی ترنج و نیم ترنج دورمنگنه صفحات ۱۷۳ سطور ۲۴

کاغذ: فرنگی سفید مهردار شماره ثبت قدیم–۷۸۳۹۳ جدید ۶۸۹۷

قرابادین شفایی (فارسی)

تألیف مظفر بن محمد حسین الشفائی طبیب (م–۹۶۳)

فهرست مجلس ج ۹ بخش نخست : ص ۱۸۲ فهرست فارسی مشار ۲۵۸۲

آغاز: بسمله، الحمدلله الحکیم العلیم اما بعد بر نظر ارباب صدق پوشیده نماند که فقیر حقیر مظفر بن محمد حسین الشفائی ...

انجام : سه درم موم رادر روغن بگدازند وادویه را کوفته وبیخته اضافه نمایند ودرهاون بسایند.

[۳۲۶۵]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق که درقرن ۱۲ کتابت شده کاتب ازخود وتاریخ کتابت یاد نکرده

پایان نسخه ناقص است عناوین شنگرف صفحات مجدول ودارای کمندشنگرف درحواشی برخی صفحات ادعیه وآیة الکرسی بقلم نسخ نوشته شده درپشت برگ نخست و برگ آخر نسخه خواص بعضی داروها ودفع سموم نوشته شده است بـرگ اول از قسمت پائین پاره شده .

قطع: وزیری ۱۳/۵ × ۲۳/۵ جلد تیماج زرشکی نیزه ترنج ونیم ترنج دار صفحات ۲۲۹ سطور ۱۵ کاغذ شکری هندی شماره ثبت قدیم-۷۸۳۸۵ جدید ۶۸۸۹

جامع العلوم (بخشی از ...) (فارسی)

تألیف امام فخر رازی (فخرالدین ابوعبدالله محمدبن عمر)

نسخه حاضر خطبه ودیباچه کتاب راندارد واز آخر فهرست آن آغاز شده

مشار فارسی: ج ۱ : ۴۷۱ فهرست مجلس ۶ : ۱۵۱ وج ۱۰ ، بخش ۱ ص ۱۱

آغاز: علم البزاة الهندسه المساحة جرالاثقال اینست اسامی علمها که ازهر یکی آنچه شرط کرده ایم گفته خواهد شد بتوفیق الله تعالی، علم الکلام.

انجام : ایزدتعالی جناب جلال خدایگان عالم را ازوصحت زوال مصون دارد و دعوات صالحه این غریب شکسته دل را درحق او مستجاب گرداند بمنه و کرمه وقدفرغ من تحریره بحسن توفیقه و لطف تاییده العبدالداعی الراجی الـی رحمة الملك المعین الجاری عمادالدین محمد... گنابـادی . احسن الله احوالهم و غفر ذنوبهم فی یوم الاثنین سابع شهر رمضان کثیر الفیضان سنه احدی وعشرین و تسعمایه الهجریة النبویه .

شکر که این قصه بپایان رسید   شکر که این نامه بعنوان رسید

[۳۲۶۶]

نسخه ایست بخط نسخ عمادالدین محمد گنابادی مورخ ۹۲۱-ه آغاز نسخه ناقص دیباچه کتاب از نسخه افتاده است و ۱۵ برگ کاغذ سفید در آغاز نسخه است . عناوین بشنگرف. نسخه بـا دو قلم ریز و درشت کتابت شده اشکال هندسی بشنگرف است .

درپایان نسخه کاتب دیگری نوشته که: بطلیموس شاگرد جالینوس و جالینوس شاگرد بلیناس وهمچنین تا به لقمان شمرده و درصفحه پایان نسخه داستان تسخیر خطه استخر فارس

توسط اعراب درظهور اسلام و شرح آثار باستانی قلعه‌جمشید وخصوصیات آن دراستخر نوشته شده است بعضی برگها وصالی شده .

قطع : رقعی ۱۱/۵ × ۱۸ . جلد: تیماج نارنجی تیره دور منگنه ترنج و نیم ترنج دار . صفحات ۳۲۹ . کاغذاصفهانی و ۱۵ برگ فرنگی سطور : ۲۱ شماره ثبت قدیم -۷۸۴۹۲ جدید ۶۸۹۶

کاشف الاسماء (عربی)

= روضة العلما و دوحة العرفاء تألیف علاءالدین محمدبن شاه ابو تراب گلستانه . بنوشته ذریعه این کتاب در آغاز « روضة العرفاء و دوحة العلماء » نام داشته و پس ازچاپ بدین نام خوانده شده .

رجوع شود به ذریعه :ج ۱۳ ص ۸۹، ج ۱۷ ص ۲۳۵

نسخه حاضر تا باب ۲۱ است و آغاز آن با نوشته ذریعه مختصری فرق دارد.

آغاز: بسمله ، اقول المفتقر الی غفران الملك المبین الخادم للدین المتین محمد الملقب بعلاءالدین ان المعلوم من کلامه عزمن قایل الله الذی خلق سبع سماوات ومن الارض...

انجام : کشف الله له عن مطلبه و کذا بحفظ الحکیم کاتب افزوده تمت فی یوم السبت خامس شهر ذی الحجه الحرام بیداقل العباد محمد باقر بن محمد حسن البروجنی ۱۲۹۵

[۳۲۶۷]

نسخه ایست بخط نسخ محمدباقر بن محمد حسن البروجنی که درتاریخ ۱۲۹۵ ـ ه کتابت شده صفحات بشنگرف ولاجورد مجدول و دارای کمند بین السطرین خط کشی شده است عناوین بشنگرف .

چند برگ از آغاز و انجام خط کشی شده ولی سفیدمانده است .

قطع : وزیری ۱۶ × ۲۴/۵ . جلد : تیماجی ماشی رنگ ضربی دور منگنه . صفحات : ۷۲۱ سطور برص ۱۰ کاغذکرم نباتی رنگ . شماره ثبت قدیم ۷۸۳۸۱ ـ جدید ۶۸۸۵

شرح مواقف (عربی)

تألیف علی بن محمدبن علی (میرسید شریف گرگانی) .

مواقف در علم کلام از قاضی عضدالدین ایجی است و میرسید شریف آنرا شرح کرده است .

کشف الظنون ج ۲ ص ۵۶۱

ونیز رجوع شود به معجم‌المطبوعات فهرست عربی مشار ج ستون **۵۶۷**

آغاز موجود: یختص فاما بالممکن الذی لایقوم بنفسه بل بغیره وهو الموقف الثالث فی‌الاعراض اوبالممکن الذی یقوم ...

انجام : فیما سبق ان العبارات الدالة علی‌المعانی المقصودة خلق الله تعالی فی‌اللوح المحفوظ او جبرئیل‌علیه‌السلام او النبی علیه التحیـة و الاکرام غیر ــ الاحتمالات الثلاثه المذکوره ههنا و لجعله راجعا الیها وجه والحمدلله‌علی‌الاتمام

کاتب درپایان رقم‌خود این‌بیت راآورده است :

هر که خواند دعا طمع دارم   زانکه من بنده گنه کارم

[۳۲۶۸]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق متوسط که درحدود قرن‌کتابت شده کاتب از خود وتاریخ کتابت‌یادنکرده آغاز نسخه ناقص است وبیشترصفحات محشی و نقائص متن درحاشیه جبران گردیده عناوین بشنگرف اکثر صفحات آبدیده بالای عبارات متن خطی بشنگرف کشیده شده است .

قطع : خشتی۱۸ × ۲۵/۵ . جلد: تیماجی عنابی‌رنگ ساده صفحات : ۵۹۷ ـ سطور ۲۶ . کاغذ : اصفحانی‌وفرنگی‌نباتی تیره ضخیم ، شمارهٔ ثبت‌قدیم : ۷۸۳۱۸ جدید۶۸۲۳

شفاء (طبیعیات)   **(عربی)**

تالیف شیخ ابوعلی‌بن سینا .

فهرست نسخ مصنفات از دکترمهدوی ص۱۲۵ـ۱۷۴ : . مجلس۵:۳۹۴

آغاز: بسمله ، و به‌نستعین و ان قد فرغنا بتیسیر الله وعونه مما وجب‌تقدیمه فی‌کتابنا هذا و هو تعلیم اللباب من صناعةالمنطق فحری بنا ان نفتح الکلام فی تعلیم العلم‌الطبیعی علی‌النحوالذی .

انجام : فهذا آخر المقاله التاسعه عشره من جمله الطبیعیات

کاتب سپس افزوده است :

تم الکتاب بعون الملك الوهاب علی ید الاقل المحتاج الی ربه الغنی ابن ملك محمد محب علی الکازرونی .. لانی کتبته من نسخه غلط فی النهایة والسلم

[۳۲۶۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ زیبای محب‌علی بن ملك محمد الکازرونی مورخ ۱۱۱۱ – ه عناوین بشنگرف ، و برگ نخست مختصری پارگی دارد ولی بمتن آسیبی نرسیده .

قطع : رحلی ۱۸/۵ × ۳۰ . جلد: تیماج مشکی ترنج ونیم ترنج دور حاشیه طلائی دارای برگردان صفحات ۴۳۱ ، سطور : ۳۱ کاغذ : نازك آهاردار فرنگی سفید . شمارهٔ ثبت قدیم : ۷۸۳۲۴ جدید - ۶۸۲۹

حلیة المتقین (فارسی)

تألیف محمد باقر بن محمد تقی مجلسی .

رجوع شود به ذریعه ج ۷ ص ۸۳ فهرست فارسی مشار ستون ۵۸۵ .

[۳۲۷۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ حاجی محمد بن حاجی ابراهیم مورخ ۱۰۸۵ آغاز نسخه ناقص است و اندکی ازمقدمه راندارد فصول و ابواب بشنگرف دراکثر صفحات در بالای مطالب عربی و روایات که آورده شده خطی شنگرف کشیده شده است برخی برگها وصالی شده و اندکی اثر موریانه خوردگی مشهود است .

آغاز: ... اجابت ملتمس ایشان نمود و برچهارده باب وخاتمه مرتب گردانید باب اول در آداب لباس ، دویم در آداب حلی ...

انجام : شایسته ترین مردم کسی است که برای مردم شایسته‌تر باشد و بهترین مردم کسی است که مردم از او منتفع شوند بهاینجا ختم کرده این رساله را درپنجم ماه رجب سنه هزار و هفتاد و نه ازهجرت مقدسه نبوی ادام الله ظله تمت الکتاب بعون الله الملك الوهاب قدوقع الفراغ من مشقه فی ظهیرهٔ یوم الثلثاء عاشر شهر جمادی الاولی . . العاصی ابن حاجی ابراهیم .

قطع : وزیری ۱۴/۵ × ۲۳ . جلد: تیماج قهوه‌ای سوخته ترنج و نیم‌ترنج دار درون تیماج قهوه‌ای صفحات ۳۹۸ سطور: ۲۳ کاغذ : فرنگی شکری نازك. شماره ثبت قدیم ۷۸۴۲۳ . جدید: ۶۸۲۸.

تفسیر قرآن **(عربی)**

منسوب به امام حسن عسکری (ع) .

ذریعهٔ ٤ : ۲۸۳ کشف الحجب

[۳۲۷۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ مورخ ۱۰۳۰ هـ نام کاتب ندارد و آغاز نسخه ناقص است صفحات مجدول به لاجورد وطلائی درپشت برگ نخست چندمهر ، عبدالجوادالحسینی وعبده حسن الحسینی محمد کنار برگها آبدیدگی مختصری است.

آغاز: ابانا شدید فقال خلفا علی ولدیکا هذین لافیدهما العلم الذی یشرفهما الله به ثم لاتجعلا ...

انجام : امتنع عن اداء الشهادة اذکانت عنده ولاتکتموا الشهادة ومن یکتمها فانه آثم قلبه یعنی کافر قلبه اتفق الفراغ من نسخة علیها آثار الصحة فی رابع من شهر صفر ختم بالخیر والظفر من شهور سنه ثلثون والف من الهجرة النبویه

قطع : وزیری ۱۳ × ۲۶/۵ . جلد : تیماج زرشکی دور منگنه صفحات : ۵۳۳ : ۱۹ . کاغذ : نازك اصفهانی . شمارهٔ ثبت قدیم ۷۸۳۳۱ جدید :۶۸۳۶

شرح نهج البلاغه **(عربی)**

تألیف کمال الدین میثم بن علی بن میثم البحرانی (م - ۰۰۰)

کتاب حاضر شرح متوسط نهج البلاغه است که خود او آنرا از شرح کبیر خویش اقتباس کرده است .

رجوع شود به ذریعه جلد ١٤ ص ١٤٩ .

آغاز: بسمله ، سبحان من حسرت ابصار البصائر عن کنه معرفته وقصرت السن

البلغا عن اداء مدحته ... و بعد فلما کان من تمام نعم‌الله علی و کمال احسانه الی اتصالی بخدمة حضرة من تجلت بنجوم کرمه وجود المکارم...

[۳۲۷۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ وقلمهای گوناگون قرن۱۳ ورقم کاتب ندارد ، وصفحاتی برگهای کوچك درلابلای نسخه اضافه‌شده بعضی برگها وصالی گردیده است درپایان نسخه دوصفحه نقل ازارشاد دیملی نوشته‌شده .

انجام : به تصور صفاته اللایقه بحاله و کماله من اللوازم والخواص و ما یستفیدون .

قطع : وزیری ۱۵ × ۲۲ . جلد : تیماجی‌سرخ‌ضربی صفحات : ۴۶۴ ، سطور : ۱۳ کاغذ: فرنگی سفیدآهاردار شماره ثبت‌قدیم ـ ۷۸۳۲۷ ـ جدید ۶۸۳۲

مفاتیح الشرایع (عربی)

تألیف ملامحسن فیض‌کاشانی (محمدبن مرتضی) وی در ۱۰۴۲ تألیف آنرا بپایان رسانیده .

رجوع شود به‌فهرست مجلس ج ۹٤:٤ و۱۰ بخش‌اول : ۳۸۲ . کشف‌الحجب والاستار ص ۵۳۸ .

آغاز: بسمله ، الحمدلله الذی هدانا الدین الاسلام ...

انجام : لاضرر ولاضرار فی‌الدین .. کل شی مطلق‌حتی یرد فیه نهی والله اعلم بحقایق احکامه هذا آخرالمفاتیح و وقع‌الفراغ من‌تألیفه عام اثنین واربعین والف واتفق لتاریخه عدد حروف تاریخه مرفوعه بحذف حرف العطف والحمد لله اولا وآخراً ..

[۳۲۷۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ صفدرالحسینی بارمی مورخ ۱۲۳۶ عناوین بشنگرف است . درپشت برگ نخست وبرگ آخر نسخه مطالب کوتاه وپراکنده نوشته‌شده .

قطع ؛ وزیری ۱۳/۵ × ۲۴ جلد : تیماج مشکی‌ترنج ونیم‌ترنج‌دار . صفحات: ۵۱۷

سطور: ۲۳ . کاغذ : فرنگی . شمارهٔ ثبت‌قدیم : ۷۸۳۱۹ . جدید ۶۸۲۴

شوارق الالهام فی‌شرح تجریدالکلام (عربی)

تألیف مولی‌عبدالرزاق لاهیجی-فیاض (م -۱۰۵۱)

شوارق‌الالهام شرح تجریدالعقاید خواجه است دردوقسمت تدوین گردیده

۱ - اموروعایدات . ۲ - جواهرواعراض (همین نسخه) .

رجوع‌شود به ذریعه ٤ ١٤ ص ٢٣٨ ، آثار واحوال خواجه ازمدرس‌رضوی

فهرست چاپی‌مشار: ..

آغاز: بسمله ، المقصد الثانی فی‌الجواهر والاعراض‌وفیه فصول خمسة‌اربعة منها فی‌الجواهر والخامس فی‌الاعراض...

انجام : وقال لافرق بین‌قولنا ینفعل وبین قولنا یتغیر و یتحرك هذا و هنا قدتم مباحث‌الاعراض کاتب‌چنین رقم کرده‌است :

وقد فرغت من تسویده یوم‌السبت من‌العشر الثانی من‌الشهر الثامن السابع من‌المائة الثالثه من‌الالف الثامن من‌الهجرة النبویه علی‌هاجرها ... محمدصالح‌بن محمد قاسم‌الخراسانی وکان ذلك فی‌ارض‌الغری ۱۲۷۳ .

[۳۲۷۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ . محمد صالح‌بن محمد قاسم خراسانی مورخ ۱۲۷۲ - ه عناوین بجوهرقرمزاست و درپشت برگ نخست‌چند بیت‌شعرازمیررضی وپهلوان‌محمود ثبت گردیده است .

قطع خشتی ۱۴ × ۲۱ . جلد : تیماج‌سرخ دورمنگنه‌صفحات : ۴۶۱.سطور۱۷ .کاغذ فرنگی سفیدآهاردار . شمارهٔثبت قدیم - ۷۸۳۲۸ جدید۶۸۳۳

تقریرات (عربی)

تألیف میرزا حبیب‌الله رشتی (م - ۱۳۱۲) .

نسخهٔ حاضر شامل قضا ، وشهادات و وقف‌است تااول اجاره .

رجوع شود به‌ذریعه ج ۲ - ص ۲۸۵ .

[۳۲۷۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ علی بن‌الشیخ حسن یاسین النجفی ازقرن ۱۳ و بادوقلم نوشته شده عناوین بشنگرف است . وکتاب‌الوقف با خطبه جداگانه‌شروع گردیده وبین‌پایان‌کتاب قضا والشهادات وشروع‌کتاب الوقف دوبرگ سفیداست .

آغاز: بسمله ، الحمدلله رب‌العالمین وصلی‌الله علی محمد وآله الطاهرین .. کتاب‌القضا ومقاصده ثلثه‌الاول‌فی‌القاضی وصفاته والثانی‌فی کیفیة‌القضاء والثالث فی احکام الدعاوی‌المقصدالاول‌فی‌القاضی...

انجام : فان ماذکره‌الشهید من‌التفصیل لیس مشاهداًفی کلمات‌العلماء هذه آخرماقررنا عندالاستاد دام ظله فی‌باب‌الوقف ویتلوه باب‌الاجاره‌بحول‌الله وقوته — وحسن توفیقه قدتم‌بالخیر.

قطع :وزیری۱۵/۵×۲۳ جلد : تیماج‌زرشکی دورمنگنه.صفحات : ۵۵۱ . سطور: ۲۱ کاغذ : سفیدنازك شمارهٔ ثبت قدیم — ۷۸۳۱۷ . جدید ۶۸۲۲

قواعد الاحکام فی‌معرفة الحلال والحرام (عربی)

تألیف حسن‌بن یوسف مطهر — علامه حلی(م-۷۲۶)

این کتاب چاپ شده است .

ذریعه ۱٤ :۱۷ و ۱۷ صفحهٔ ۱۲۶ . مجلس۷:۲٤و۲۱۹ کشف‌الحجب‌صفحات ٤۱۷ و ۷۱۳ .

[۳۲۷۶]

نسخه ایست بخط نسخ. مورخ ۱۰۵۱ (تاریخ‌کتابت درذیل مجلد ۲ یادشده) عناوین وابواب وفصول شنگرف است اکثر صفحات محشی است ، شرح اول است (ازکتاب طهارة کتاب وصیت) .

درپنج صفحه قبل ازآغاز نسخه،فهرست‌کتاب‌ومطالبی پراکنده در باب‌کفالت وجزآن ونیز نقش‌صورة‌کعبه معظمه‌وچند دایره وتعیین قبله‌نواحی باذکر جهات‌بطوردقیق ودوسه‌جدول دیگر درباره احکام وقضاء .

آغاز: بسمله،الحمدلله علی‌سوابغ‌النعمآء ... امابعد فهذا کتاب قواعدالاحکام فی‌معرفة الحلال‌والحرام‌اخصت فیه‌لب الفتاوی ...

انجام : فمات قبل الدفع انعزل ولوقال ادفع الیه بعد موتی لم یعزل تم الجلد الاول من کتاب قواعد الاحکام ویتلوه الجزو الثانی والحمدلله رب العالمین .

قطع : وزیری ۱۹ × ۲۵، جلد: تیماجی‌سرخ ترنج ونیم ترنج‌دارای برگردان‌صفحات ۴۱۵ برگ سطور : ۲۰ ،کاغذاصفهانی نباتی، شماره ثبت قدیم ۷۸۳۲۰ . جدید: ۶۸۲۵

قواعد الاحکام (ج ۲) (عربی)

تألیف حسن بن یوسف مطهر حلی

مجلددوم کتاب‌بالا وازباب نکاح تـا دیات درفقه است .

[۳۲۷۷]

نسخه ایست بخط نستعلیق ، که‌در ۱۰۵۱ ــ ه کتابت شده بدون ذکر نام‌کاتب ، نقائص متن درحـاشیه جبران گردیده ابواب وفصول بشنگرف بعضی برگها وصـالی شده درپایان نسخه مطالبی نوشته‌هایی‌پراکنده‌است وقسمتی ازآن‌درباره‌حدیث غدیر است که‌نقل‌ازابوحامد غزالی‌شده‌است‌درتأیید انتصاب‌مولی‌امیرالمؤمنین(ع) بخلافت مسلمین بعدازحضرت‌رسول (ص) وتحیت‌وتهنیت عمربن خطاب این نسخه مجلد دوم نسخه قبل است ،

آغاز: بسمله ، کتاب النکاح وفیه‌ابواب الاول فی‌المقدمات وهی‌سبعد مباحث الاول النکاح مستحب ویتاکد فی‌القادر مع‌شدة طلبه ...

انجام : قبل اتمامه فاکمله و اصلح . . . من الخلل و النقصان و الخطاء والنسیان وهذه وصیتی اکتب والله‌خلیفتی علیك والسلام ورحمةالله ... شهرشعبان المعظم سنه احد و خمسون فوق الالف اللهم اغفر لکاتبه قاریه و جمیع المؤمنین والمؤمنات بحق‌النبی وآله ...

قطع : وزیری ۲۰ × ۲۵، جلد : تیماج سرخ ضربی دورمنگنه،صفحات : ۲۵۵ سطور ۲۱ ،کاغذ . :فرنگی‌شکری رنگ . شماره ثبت‌قدیم ۷۸۳۲۱ جدید : ۶۸۲۶

کشف‌الیقین فی فضائل امیرالمؤمنین (عربی)

تألیف حسن‌بن یوسف بن‌مطهرعلامهٔ حلی .

فهرست‌عربی‌مشار: ۷۴۳ کشف‌الحجب والاستار ص ۴۶۹

آغاز موجود : بکشف الیقین فی فضائل امیرالمؤمنین علی سبیل الایجاز والاختصار من غیر تطویل ولا اکثار فان فتح باب ذلك يؤدی الی الملال ...

انجام : لان فضائله علیه الصلوة والسلم لاتحصی کثرة والحمدلله رب العالمین وصلی الله علی سیدالمرسلین وخاتم النبین محمد وآله وعترته الطیبین الطاهرین. کاتب افزوده تم هذه النسخه الشریفه علی یدالمذنب العاصی احمدبن بیك احمدالخلخالی فی خمسة شهر جمادی الاول سنه اربع وتسعین والف (۱۰۹۴)

[۳۲۷۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ احمدبن بیك احمد الخلخالی مورخ ۱۰۹۴ آغاز نسخه ناقص است و در حدود یك صفحه‌از نسخه‌افتاده بعضی‌از برگها وصالی شده‌عناوین بشنگرف نقائص‌متون در حواشی‌جبران گردیده .

قطع : وزیری ۱۵×۲۵ ، جلد : مقوائی چیتی عطف تیماج‌صفحات ۲۰۰ سطور ۱۹ .
کاغذ : اصفهانی سفید تیره‌آهاردار. شمارهٔ ثبت قدیم : ۷۸۳۲۳ . جدید ۶۸۲۷

زبدة التواریخ (جداول) (فارسی)

نورالدین لطف‌الله ـ حافظ ابرو (متوفی ۸۳۳)

حافظ‌ابرودر ۸۲۸ . ازتألیف این‌مجلد فراغت‌یافته

رجوع شود به ذریعه: ۲۳ فهرست کتابخانه‌مدرسه‌السنه‌شرقی در پترسبورک ۵۳ـ۵۶ مجلس: ۱۴۳

آغاز: بسمله، آغاز کتاب داستانها فهرست ممالك بیانها حمدوثنا وآخرین مالك الملکی تواند بود که انشاء موجودات...

انجام : تم المجلد الاول فی یوم الثلثا غرة ربع الثانی سنه ثمان و عشرین وثمانمایه الهجریه ... بعون الله وتعالی وحسن توفیقه وصلی الله علی محمدوآله‌وسلم تسلیماداًیماابداً.

[۳۲۷۹]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق حدود قرن‌دهم .

ابتدای نسخه دارای سرلوح بطلا وشنگرف ولاجورد وزنگار وسفیداب .
عناوین بجوهر قرمز نوشته‌شده‌است صفحات ودارای جدول باقلم آب‌طلاست‌در بعضی‌از صفحات آثارآبدیدگی‌مشهود وصالی گردیده است .
قطع : رحلی۲۲ × ۳۰/۵ جلدتیماج‌مقوادار باعطف‌پارچه ضربی‌وبرنگ‌قهوه‌ای‌روشن صفحات ۴۲۹ ، سطور ۲۹ کاغذ اصفهانی نباتی رنگ شمارهٔ‌قدیم‌ثبت ۷۸۱۵۹ .جدید۶۶۷۵

۱ ـ خلاصة الحساب (ص۱ ـ ٦٤ دفتر) (عربی)

از شیخ بهاءالدین عاملی (م-۱۰۳۱)

مزیت این نسخه بر دیگر نسخ خلاصه‌الحساب این است که عطاءالله پسر محمدزکی طبری که این‌نسخه خلاصه و دیگر رساله‌های موجود در این‌دفتررا در۱۱۷۰ نوشته‌بر پشت‌نخستین‌برگ دفتر تو چندسطری از دیباچه را که وی در برخی از نسخ خلاصة‌الحساب دیده (ودر بیشتر نسخه چاپی نیزهست اما درنسخه حاضر دیده‌نمیشود) عیناً نقل کرده است .

این سطور که متعلق به‌پایان دیباچه‌خلاصه است حاکی‌از آنست که کتاب را بنام سلطان حمزه بهادرخان (فرزند شاه‌محمد خدابنده وبرادرشاه‌عباس‌صفوی) ساخته وباو اهدا کرده است.

دیباچه برخی از نسخ خلاصه بنام شاه عباس وبرخی‌دیگر بنام سلطان‌حسن برادر دیگر شاه‌عباس است ، همچنانکه برخی ازنسخه‌ها نیز (مانند نسخه‌حاضر) بنام کسی نیست. عزاوی گویا تنها از نسخه‌ای مرا دیده که آغازآن بنـام حمزه میرزا بوده .

رجوع شود به ذریعه ۲۲۵:۷، علم‌الفلك في‌العراق ازعزاوی (ص۴۰۰مجله مجمع‌العلمی‌العربی ج:۲۸) وص... این‌فهرست .

قسمتی از نوشته شیخ بهائی که‌کاتب دفتر حاضر درپشت برگ اول نسخه حاضر از نسخه دیگر نقل کرده است این‌است:

« وهی زبدة‌المتأخرین و جعلتها تحفة لحضره هی کعبة‌المحتاج ان لم‌یکن کعبة‌الحاج و مشعر الکرام ان‌لم‌یکن مشعر‌الحرام ، ثمرة شجرة‌السلطنه‌القاهره...

ابن السلطان ابی الغالب سلطان حمزه بهادر خان ... فانی لما اکتحلت بطلعته الزهراء فکرت فی شیء یلیق منی ان یهدی الیه او یتأهل لان یعرض علیه فلم ارشیئا یلیق منی اهدائه الی خدام ذالک الباب الا ما یناسب الحال ...) .

در کنار صفحات این نسخه از خلاصه، حاشیه‌هایی بنقل از شرح شمس الدین علی خلخالی ، و جواد وحاشیه‌هایی بفارسی از عطاءالله (کاتب نسخه) برپشت و روی یك برگ کوچك الصاقی پس از ص۶ نوشته شده . بریك برگ الصاقی دیگر (پس از صفحه ۱۴) ارقام و نوشته‌های بدون نشان دیده میشود .

رجوع به ص ۱۳۳،۳۲ این فهرست شود .

آغاز و پایان : (مانند نسخه شمارهٔ ...

در صفحهٔ ۶۸-۶۹ چندلغز بنظم ونثر فارسی وعربی از شیخ بهایی ودیگران است ونیز یك جدول حذر که تمام صفحه ۶۹ را فرا گرفته است .

۲ ـ شرح خلاصة الحساب (ص ۷۰ـ۸۰ دفتر) **(عربی)**

بخشهایی پراکنده از شرح جواد بر خلاصه بهایی است که بخط همین عطاءالله اصفهانی ولی بقلم ریزتر نوشته شده و در پایان هر بخش نوشته « من شرح الجواد» .

آغاز: قاعدة ضرب التوشیح و قد یسمی ضرب الطول ایضاً وحاصله ان یوضع المضروبان طولا ...

پایان: وقد استبان مما قلناه سابقاً ان نسبة المتفاوتین اذا لم یکن کنسبه الخطاطین لم یکن العمل صحیحاً ... فالمجهول نصف ذلك العدد المعلوم و قیس علیه. جواد.

پس از بخشهای شرح جواد ، ازصفحه ۸۱ تا ۸۶ دفتر ، فقرات ومطالب پراکنده ایست بنقل از کتب مختلف بدین ترتیب :

۱ ـ تعریف حکمت از شرح هدایه میبدی .

۲ ـ مسئله قطعة ارض فیها شجره .... (مسئله ایست لغزوار فقهی ریاضی) از کشکول بهائی .

۳ ـ اختیارالوزن بالتسعه ـ از شرح جواد .

٤ ـ خلاصه برهان اینکه عدد اصم ، جذر بتحقیق ندارد ، ازشرح جواد .

۵ ـ تقسیم اعداد به مفرد وزوج از مفتاح‌الحساب غیاث‌الدین

۶ ـ قاعده شریفه در تضعیف اعداد از یك به بالا باجداول نمونه از خلاصه الحساب تصنیف قطب‌الدین خسرو شاهی .

۷ ـ فائده فی تقسیم‌الاعداد (ظاهراً از عطاءالله اصفهانی کاتب دفتر)

۸ ـ قاعدهٔ تضعیف یك تا شصت‌وسه که عدد بیوت شطرنج است از محمدبن ابراهیم ساعدی انصاری (دریك‌بیت) .

۹ ـ مسئله هندسی از سید اشراق در برخی از تعلیقات (مقصود از سید اشراق‌میرداماداست) .

۱۰ ـ برهان مختصر بر مساوات زوایای مثلث از کشکول بهائی.

۳ ـ اشکال‌التأسیس(ص۸۷ـ۱۰۱ دفتر) **(عربی)**

از شمس‌الدین محمدبن اشرف سمرقندی (قرن۷ ـ ه) (۱)

این کتاب چند شرح و حاشیه دارد که درکشف‌الظنون و ذریعه‌یادشده.

ونویسندهٔ شرح حاضر (مانند .

از شمس‌الدین‌محمد .

نویسنده نسخه فقراتی از شرح قاضی‌زاده و حاشیه‌هایی از مؤلف با نشان «منه» و از خود بفارسی‌درحواشی‌نسخه آورده ودرپایان شرح‌شکل ۶ که‌سمرقندی از شکل (زاویه) مامونی یاد میکند ، کاتب درحاشیه شعر زیر رااز‌ناصرخسرو نقل کرده است :

---

۱ ـ حاجی خلیفه هرجا از سمرقندی یادکرده تاریخ وفات او را حدود ۶۰۰ قید میکند ، بغدادی میگوید نسخه‌ای از حاشیه‌سمرقندی بر نسفی دیدم‌که صریحاً تاریخ‌فراغت از تألیف در آن ۶۹۰ قید شده بود بنابرین سخن چلپی راباید‌تصحیح‌کرد.
هدیةالعارفین : ۱۰۶

اگر دیدی مرا عاجز نگشتی در اقلیدس به پنجم شکل مأمون

رجوع شود به کشف‌الظنون چاپ استامبول :۱۰۵ فهرست دانشگاه ٤: ۹۰۲ و شمارهٔ ۲۰۹٤/۲ و ۲۷۹۸/۱ مجلس ٤: ۲۲٤

آغاز: الحمد لله ... و بعد فان جماعة من الفضلاء ... التمسوامنی رساله ... وهی مشتمله علی مقدمه وعدة اشکال اماالمقدمه ففی‌المبادی ...

پایان: مساویاً الذی هو مربع ح دتمت بعون الله علی یدالفقیر عطاءالله عفی عنه فی اواسط شهر محرم‌الحرام فی شهورسنه۱۱۲۶ .

در گوشه رقم کاتب نوشته‌ای دیگر از او دربارهٔ مؤلف اشکال‌التأسیس‌وشرح قاضی زاده بر آن به‌چلیپا دیده میشود .

٤ ـ برهان یك قضیهٔ هندسی (ص ۱۰۲ دفتر) (عربی)

نوشته ایست کوتاه بنقل از تحفه شاهیه قطب‌الدین شیرازی و در صدر آن نوشته :

« برهان علی صحة مسئلةالمناره والبئر » ودر ذیل صفحه ومیان سطور دو شکل هندسی ترسیم شده .

آغاز: قوله ولکونه انما وقع قطعة من کسره مرکزه مرکزالعالم و اذاکان کذالك ضمن‌البین ان سطح‌الکره کلما قرب من‌المرکز از دادانجذابه .

۵ ـ پاسخ یك شبهه (ص۱۰۳ دفتر) (عربی)

بخشی است کوتاه از شیخ بهاءالدین عاملی بر شرح چغمینی .

شیخ بهائی در این سطور شبهه‌ای را دربارهٔ مسئلهٔمناره وچاه که‌قطب‌الدین شیرازی در نهایةالادراك نقل کرده وپاسخ گفته ، میآورد وبرپاسخ قطب خرده گرفته و خود پاسخی قاطع وپس از آن‌شبهه‌ای دیگر در مسئله بیان میدارد.

در همین صفحه دوشکل که برای صورت کرهٔ هوا فرض میشود وظاهراً (از شرح شیخ بهائی منقول‌است) ترسیم شده .

آغاز: شبهة وجواب و منها شبهة مشهوره سهلة الدفع قداوردها العلامه‌فی نهایةالادراك حاصلها ان هذا البیان یقتضی انه لوصعد فی‌الاناء علی المناره ماء .. ثم نقل‌الی قعرالبئر یصیرا کثر و اذا نقل بعینه الی‌رأس‌المناره یصیر اقل ثم اجاب عنها . . .

۶ ـ لغز (ص۱۰۴ـ دفتر) **(عربی)**

از شیخ بهاءالدین‌محمد عاملی. این لغز بنام‌امیرالمؤمنین(ع)است .
سر گذشت شیخ بهائی از سعیدنفیسی .
کاتب درزیر سطوراین لغزتوضیحاتی افزوده‌است.

آغاز: ثقتی ورجائی و من به فی‌الدارین اقتدائی استدعی منکم الاخبارعن اسم‌عدد افراده بعدد لطائف الارکان و من اجزائه عرف‌ابواب‌الجنـان ویذکرونه مع‌الله‌الملك‌المنان‌فی‌اوله بصیرةالمخلوقات‌وثانیه ثانی‌اسم‌الذات...

۷ـ لغز زبده (ص ۱۰۵ ـ ۱۱۳ دفتر) **(عربی)**

= رضویه از شیخ بهاءالدین محمدعاملی .

وی‌این‌لغزرابنام زبده‌برای استخراج‌لفظ«زبده» که نام کتاب‌او است‌دراصول ساختنه وچون سال۱۰۲۱درمشهدخراسان این‌لغزرا بپایان‌رسانیده آنرارضویه(که معادل ـ ۱۰۲۱ است) نیز نام داده .

ذریعه ۱۸:لغززبده مجلس۹ : ۶۹۸ دانشگاه۲ : ٤٤۲

آغاز: بسمله اما بعدالحمد والصلوة فیقول احوج الخلق ... لایخفی علیکم ایها الاصحاب‌العظام ... انه قد یعرض للبال فی‌بعض‌المحال ملال یمنع عن مطالعة العلوم ... اخبرونی عن‌اسم کتاب بعضه من‌الحروف‌النورانیه ...

پایان: والجاهل لاینتفع بـالف عبارة تم والله‌الهادی .. سنح لناهذه‌اللغـز فی المشهدالمقدس‌الرضوی سنةالف واحد و عشرین ... رضویه وهذا اسمه‌ایضاً

۸ ـ معما بنام یونس (ص ۱۱۴ دفتر) (عربی)

معمای منظوم از شیخ حسین بن عبدالصمد حارثی همدانی (م ـ ۹۸۴). این معمای منظوم هفت بیت است و از آن نام «یونس» استخراج میگردد.

صاحب ذریعه لغزی به نثر از همین شیخ حسین جبعی خطاب بفرزندش شیخ بهائی یاد کرده و گوید شیخ بهائی باو پاسخ گفته است. نسخه حاضر بجز لغز مذکور در ذریعه است.

آغاز :

اسم حبیبی ان ونس[1] فعله و طرفـاه سورة فاخـره
وهـو رباعی من قلبـه بالقلب تسقی الجنة الزاهرة

آخرین ابیات این است :

و کلما فی قلبه قلبه کاصله اعجوبة سایـره

در کنار این ابیات نوشته توضیح شیخنا و مقتدانا ... و بین السطور نیـز توضیحاتی داده شد ، ودربالای صفحه حدیثی است از حضرت علی(ع) دربارهٔ طبقات و رنگ آسمان .

۹ـ تشریح الافلاک (ص ۱۱۵ـ۱۳۳ دفتر) (عربی)

ازشیخ بهاءالدین محمد عـاملی دریك مقدمه و۵فصل وخاتمه . این کتاب مکرر بچاپ رسیده‌ودرهمین‌فهرست نسخه‌ای‌ازآن‌همراه با حاشیه‌آن ازبهائی‌باشماره ۲۷۸۶/۷ یاد شد .

شکل ربع مسکون وربع‌غیرمسکون‌زمین برطبق نقشه‌ای که‌شیخ‌بهائی‌خود خود کشیده برروی‌یك برگ کوچك ترسیم و در صفحه ۱۲۶ الصاق شده.در کنار صفحه ۱۳۱ حاشیه‌ایست مفصل بفـارسی منقول ازمعارفات شیخ بهائی .

۱ ــ در نسخه«دنی»آمده و ظاهراً صحیح «ونس» است .

بر صفحه ۱۳٤ تا ۱۳٦ نوشته‌هایی است بترتیب دربارهٔ وقت صبح وعرض بلد بنقل از کشکول بهائی وشرح تذکره خواجه ازمولی عبدالعلی بیرجندی .

۱۰- حاشیهٔ تشریح الافلاك (ص ۱۳۷-۱۶۲ دفتر) (عربی)

شیخ بهائی بر کنارصفحات رساله تشریح الافلاك خود تعلیقاتی نگاشته ، ویکی ازشاگردان اواین حواشی را گردآوری وتدوین کرده وبصورت رساله‌ای مستقل درآورده .

تدوین کنندهٔ این حواشی ازخود یاد نکرده وصاحب ذریعه نیز به‌نام اودست نیافته‌است . همانگونه که‌درمعرفی‌شماره ۲۷۸٦/۸ این فهرست‌یادآورشدیم ، گرد آورنده این حواشی ازتعلیقات خود برشرح تذکره یاد کرده است . (شماره همین رساله است وچون ازآغازچند سطری افتاده دارد این نگارنده بااستفاده از قرائن احتمال داد که همان تعلیقات خود بهائی است که بوسیله یکی‌ازشاگردان تدوین شده) .

پایان نسخه حاضر نیزکاملتراز نسخه مزبوراست و ۵ صفحه (برحسب‌صفحات این نسخه) بیش ازآن نسخه دارد (نسخه سابق بیشتر خاتمه را ندارد) .

ذریعه ٦ :۳۹ همین فهرست :۳۳

آغاز: بسمله الحمدلله علی افضاله . . . هـذه حواش کتبها الشیخ الجامع للمعقول والمنقول ... بهاءالدین محمد العاملی علی هامش‌رسالته التی‌سماهاتشریح الافلاك دونیتها وعنونتها تسهیلا علی الطلاب فانها لکثرتها بحیث یضیق بها هامش الکتاب ولذا یکتب بعضها لافی موقعه اویسقط من قلم‌الکتاب ... قوله احتوت‌من فن‌الهیئه[۱] الهیئه علم یبحث فیه من الفلکیات...

پایان: قوله فضل‌القیاس بحث‌القبله لان دائرة ارتفاع الشمس غیربحث‌راس البلد ... والظل فی سطحها لاجماله .

۱- نسخه شماره ۲۷۸۶/۸ ازاینجا آغازمیشود: قوله فن‌الهیئه

پس ازپایان حاشیه تشریح الافلاک فقراتی است منقول از :

۱ـ تشریح الافلاک ازشیخ فرج‌الله جزائری بصری (ص ۱۶۳ـ۱۶۵دفتر) .

۲ـ مسئله غریبه بنقل ازتحفه شاهیه قطب شیرازی (ص ۱۶۳ دفتر) .

۳ـ کلمات دوحرفی درزبان عربی .

٤ـ حدیثی بنقل‌ازکافی‌کلینی (ص ۱۶۷ دفتر) .

۵ـ فائدهٔ جلیله بنقل ازشرح ازشیخ بهاءالدین برشرح چغمینی (ص ۱۶۹ـ ۱۷۰ دفتر) .

۶ ـ فائدهٔ در بیان حقیقت و اقسام مجو (ص ۱۷۰ـ۱۷۱ دفتر) بنقل ازشرح بهایی برشرح چغمینی .

۷ـ محوقمر بنقل ازحاشیهٔ بیرجندی برشرح چغمینی (ص ۱۷۱ دفتر) .

۱۱ـ التحفة الشاهیه (ص ۱۷۲ـ۱۷۸ دفتر) (عربی)

ازقطب‌الدین‌محمودشیرازی (م ـ ۷۱۰)

نسخه حاضر بخشی از تحفه الشاهیه است دربارهٔ کواکب ثابت مرصوده ، وصور کواکب .

رجوع شود به کشف‌الظنون ۲ : ۲۶۲

آغاز: اما الکواکب الثابته فلایمکن ان یعد کثره الا ان‌العلماء قدر صد وا وامنها ماتین وعشرین کوکبا .

پایان: ومن اراد الاستقصاء فیها فعلیه بمراجعة صورالکواب لعبد الرحمان الصوفی فانه احود کتاب فی هذاالباب.

۱۲ـ عیون الحساب (بخشی از ...) (ص ۱۷۹ـ۱۸۱ دفتر) (عربی)

از محمد باقر یزدی (قرن۱۱) .

رجوع این فهرست مجلس۲:۱۱۰و٤:۲۲۹دانشگاه٤:۹۲۱ شود .

آغاز موجود ـ قواعد فی استخراج الاعداد الفربیه مرة بزیاده نصفه علیه و اسئله هل فیه کسر ...

پایان: فهی التی علی نسبة الضعف وهی ۱و۲و٤و۸و۱٦ وهکذا .

۱۳ـ شرح شرح ملخص (ص ۱۸۵-۲۰۹ دفتر) (عربی)

از شیخ بهاءالدین محمد عاملی برشرح قاضی زاده موسی بن محمود رومی برملخص محمودبن‌محمدچغمینی .

این شرح شیخ بهائی متعلق بـه مبحث « نسبت ارتفاع بزرگترین کوههای زمین با قطرزمین» است. درامل‌الامل شرح برشرح محقق رومی برچغمینی درشمار مؤلفات شیخ بهائی بنقل از حدیقه هلالیه خود اویاد شده . در ذریعه نیز شرح ملخص چغمینی ازبهائی یاد شده ودراین دو مدرک‌روشن نشده‌است که این شرح تنها بریك مبحث ازشرح چغمینی‌است‌درذیل‌حواشی‌تشریح‌الافلاك(نسخه‌شماره۱۰۰ این‌دفتر) ، ازشرح شیخ بهائی برشرح چغمینی فقراتی نقل شده.

تصورمیشود همین شرح است که در برخی ازمدارك بنام شرح شرح چغمینی ودربرخی بنام شرح چغمینی یاد شده .

شیخ بهائی تحقیقی را که قاضی‌زاده دربحث «نسبت ارتفاع بلندترین‌قله‌ها با قطرزمین» کرده ومورد تحسین واعجاب همه دانشمندان آن زمان شده خرده گرفته وآنرا نادرست دانسته وخود تحقیقی دیگردارد وبرای اثبات نظرخودسه مقدمه یاد کرده وپس‌ازآن ، عبارات قاضی زاده را درشرح این بحث ازچغمینی با سخن خود آمیخته و به شرح ونقل‌آن پرداخته است .

ذریعه ۱۳ : ۳۳۳ ـ ۳۳٤ و ص ۸۹٤ همین فهرست .

آغاز: بسمله نحمدك یا من جعل‌الارض مهادا والجبال اوتادا (اما بعد)فان افقرعبادالله الغنی بهاءالدین محمد العاملی ... یقول بینما الخاطریموج فی‌مسارح الانظار . . اذوقع النظرالقاصر . . علی البحث المشهور فی‌الاقطار ... اعنی بحث

نسبة ارتفاع اعظم‌الجبال الی قطرالارض من شرح الچغمینی للمحقق الرومی . . .
فوجدته قدحقق المقام ودقق الکلام علی وجه لامزید علیه‌ونهج لم یسبق‌الیه حتی
اذعن له علماء الاعصار ... واعتقدوا أنه اتی بما لم یتنبه له المتقدمون . . . وقد
کنت اعلم ان اذعانهم لذلك الکلام فی غیرموضعه ...

پایان: ولعمری لقد افرط الفاضل الشارح فی‌التشنیع علی ذینك المحققین
کماتری وقد عرفت بماتلوناه ان تشنیعه منعکس علیه و بضاعته مردودة الیه و ان
المحققین المذکورین بریان عن‌الغفله والاهمال والله اعلم بتحقیق‌الحال .

این نسخه بقلم نویسندهٔ دیگریست جزعطاءالله اصفهانی بلکه‌بخط شکسته
نستعلیق عبدالعلی‌قزوینی‌لاسجردی(لاسگردی) ومورخ ۱۲۳۸ـ ه است.وی‌درذیل
نسخه رقم کرده است :

قدوقع الفراغ من تسوید هذه‌الرساله فی‌یوم الاثنین فی‌دارالسلطنه‌اصفهان
فی مدرسه الجده الکبیره علی یدالحقیر . . . عبدالعلی قزوینی لاسجردی فی‌سنه
۱۲۳۸ . درزیررقم‌کاتب صورت خط مؤلف درپایان شرح چغمینی نقل شده‌ونشان
میدهد که شیخ بهائی در۹۹۰ دراصفهان‌آنرا بـه پایان رسانیده حواشی مؤلف در
کنارصفحات رساله نیز (با نشان منه رحمه‌الله) دیده میشود .

۱۴ـ صفیحه (ص ۲۱۳–۲۲۶ دفتر) **(عربی)**

= رساله اسطرلاب ازشیخ بهائی عاملی .
درهمین فهرست وفهرست ۹و۴ مجلس نسخه‌هایی ازصفیحه یاد شده .
رجوع به ص ۳۲ این فهرست شود .

آغازو انجام : مانند نسخه شماره ۲۷۸۶/۶

۱۵ـ لغز (ص ۲۲۶ دفتر) **(عربی)**

ازشیخ حسین بن عبدالصمدحارثی(م ـ ۹۸۴) . اواین‌لغزرا برای فرزندش ـ

شیخ بهائی-وخطاب به او گفته است واو نیز پاسخ گفته. لغزی دیگر منظوم بنام یونس ازوی در ص ۸۹۲ یاد شده.

ذریعه ۱۸ لغز

آغاز: ایها الولد المؤید بالاکرام والاعزاز ... اخبرنی عن اسم آخره اوله...

آغاز پاسخ بهائی: یا سیدی وابی واستادی . . . هـذا اسم رباعی الاعضاء ثلاثی الاجزاء اثنا عشری الاصول .

۱۶- لغز قانون (ص ۲۲۷-۲۲۹ دفتر) **(عربی)**

ازشیخ بهاءالدین عاملی .

نسخه‌ای دیگر از این لغز باشمارهٔ ٤/ ۱۹۸۸ درفهرست ۹ یادشد که ماده تاریخ (لغز طبیبانه بی‌عدیل = ۱۰۰۲ را که شیخ بهائی خود گفته و درپایان نسخه حاضر موجود است) ندارد . شیخ بهائی درپایان این لغز، دولغز دیگر گنجانیده که مانند این لغز ازنام کتابهای طبی مأخوذ است یکی بنام کتاب موجز و دیگری بنام قانونچه . وی گوید :

وقدتولدمن هذاالحکیم ولدان طبیبان لبیبان احدهما اکبر ...

رجوع شود به ذریعهٔ ۱۸: ۳۳٦، فهرست دانشگاهٔ ۲: ۳۹۱- ۳۹۷ فهرست مجلس ۹: ٦۹۸ سر گذشت شیخ بهائی: ۱۰۷

آغاز : بسمله یقول اقل الانام بهارالدین محمد العاملی ... ایها الاصحاب . ان لی حبیبا جالینوسی المشرب ...

پایان : ومر کباته الثنائیات وتاریخ اتمامه لغز طبیبانه بی‌عدیل

درکنار نسخهٔ حاضر حاشیه‌هایی ازمؤلف درتوضیح برخی از فقرات این لغز وازآن جمله درتوضیح ماده‌تاریخ اتمام رساله نوشته‌شده

۱۶- جدول ثوابت (ص ۲۳۰ دفتر) **(فارسی)**

جدولی برای نشان دادن بلندترین و کوچکترین ستارگان ثوابت در اول

سال ۸۵۳ یزدگردی (اضافه بر آنچه در مجسطی یادشده) است. این جدول دارای ۱۲ خانه است که بترتیب دارای این عناوین است:
اعداد، اسامی کواکب، برج درجه ودقیقه (طول) درجه ودقیقه عرضی، جهات اقدار. برای کوچکترین ثوات نیز همین ۶ خانه ترسیم شده.

۱۷ـ سهام میراث (ص ۲۳۲ دفتر) **(عربی)**

بیان سهام مقدره (میراث) درقرآن وسنت وتعیین برندگان سهام (به نقل از شرح لمعه دمشقیه ـ الروضة البهیه)

۱۸ـ الفرائض البهائیه (ص ۲۳۳ـ۲۴۱ دفتر) **(عربی)**

از شیخ بهاءالدین عاملی. حبل المتین او دارای چهار منهج است بترتیب در عبادات، عقود، ایقاعات واحکام. ازمنهج اول تنها کتاب طهارة وصلوة (تاتعقیبات نماز) بترتیب تألیف شده وبقیه کتابها پراکنده است وظاهراً تألیف کتاب تمام نشده. ازجمله بخشهای پراکنده حبل المتین همین باب ۳ ازمنهج چهارم (نسخه حاضر) است که درمیراث است وفرائض بهائیه نام یافته.
رجوع شود به ذریعهٔ ۶: ۲۴۰ ۱۶: فرائض بهائیه و فهرست مجلس ۱۰ : ۴۸۲
آغاز : بسمله الباب الثالث من المنهج الرابع من الحبل المتین فی المواریث وفیه مقدمه وخمس مطالب ..
پایان : وقد تسقط من سهمه نصف الردوهذه صورة العمل فی الثلثه الاخیره فانظر فی هذا (در ذیل این نوشته جدولی که شیخ بهائی بدان اشاره کرده رسم شده است).

۱۹ـ جهة قبلة [رسالة تحقیق ...] (ص ۲۴۳ـ ۲۵۴ دفتر) **(عربی)**

ازشیخ بهاء الدین محمدعاملی. این رساله جز رسالهٔ قبله ازشیخ بهائی است که به شماره ۱۵/ ۲۷۶۱ این فهرست یادشد.
مجلس ۹: ۳۶۱ ذریعهٔ ۵: ۳۰۱ـ۱۷: ۳۹ عزاوی (مجلهٔ مجمع العلمی العربی سال: ۲۹ ص : ۴۰۰)

آغاز : بسمله اما بعد الحمد... فیقول اقل العباد محمد... ان تحقیق حقیقه جهة القبله التی یجب علی البعید تحصیلها... وقد اختلف کلام فقهائنا.. فی الکشف عنها – وبیان ماهیتها...

پایان : هذا ما خطر بالبال... وتراکم الاشغال والحمدلله اولا وآخر و ظاهراً و باطناً .

۲۰- کریه (ص۲۵۵-۲۷۹ دفتر) **(عربی)**

رساله در کر، از شیخ بهاءالدین محمد عاملی.

شیخ بهائی رساله‌ای نیز بفارسی درموضوع کر نگاشته و تحفه نام داده و به سلطان محمد خدابنده هدیه ساخته .

دراین رساله در یك صفحه ۲۲ شکل (فرضی) حوض را نشان داده و شیوهٔ بدست آوردن مساحت کر را درهر یك از این اشکال (دائره، هلالی ، شلغمی جفت کردن وطیره) روشن ساخته است. دارای یك مقدمه وچند فصل .

رجوع به فهرست مجلس ۹: ص۳۵۹- ۳۶۰ ذریعهٔ ۱۷: ۲۸۸ شود.

آغاز : بسمله نحمدك یا من ملاءحیاض قلوبنا .. وبعد فیقول افقر عباد الله... بهاءالدین محمد... ان احق ما صرف الیه المکلف همته ..

پایان : المظن بوقوع الکریه فانه کاف فی هذا الباب ولم تنتبه له بوائق الدهر الخوان .

۲۱-قبلهٔ اصفهان (ص۲۸۱-۲۸۲ دفتر) **(عربی)**

ریاضی دان معروف عصر صفوی محمد باقر یزدی (م - زنده تا ۱۰۴۷) دربارهٔ قبله اصفهان گوید «درساعت هفت وچهل دقیقه، خورشید درست درسمت قبله قرار دارد» برخی این سخن مولی محمد باقر را کلی وشامل همه فصلها و روز های سال ندانسته‌اند . ونویسندهٔ این گفتار (شاید عطاءالله) کلی بودن نظر یزدی را اثبات میکنند.

آغاز گفتار: بسمله قداشتهر من الفاضل الماهر مولانا محمدباقر الیزدی(۱) انه کلمامضت. وقدتوهم انه لیس کلیامطردافی جمیع ایام السنه علی طولها وقصرها فلننظر فی انه یختص بدار السلطنه لافنقول اولا انه کلی لایختلف فی ایام السنه وان کان فیه شوب تخمین .

پایان : وهوسبع ساعات واربعون دقیقه کما وهوالمشهور تمت ۱۱۷۴

۲۲ـ حساب عقدانامل [قاعده فی ...] (ص۲۸۷ـ ۲۸۸ دفتر) **(عربی)**

بخشی است ازاربعون مولی محمد باقر مجلسی (م‍ـ۱۱۱۱)

آغاز : اعلم ان القدماء قدوضعواثمان عشرةصوره من اوضاع الاصابع الخمسه الیمنی لضبط الواحد الی تسعة وتسعین .

۲۲ ـ تیاسر مردم عراق درقبله [رساله درتوجیه

(ص ۲۸۸ ـ ۲۹۲ دفتر) **(عربی)**

ابوالقاسم جعفربن حسن بن سعید حلی (م ـ ۶۷۶) این رساله رادر پاسخ اعتراض خواجه نصیر طوسی (درمحضر درس محقق که داستان آن معروف است) نوشته وابن فهدحلی (م ۸۴۱ درمهذب بارع ـ شرح مختصر نافع ـ به هنگام شرح عبارت محقق دربارهٔ استحباب تیاسر برای اهل عراق (یااهل شرق) این رساله راعیناً آورده است و نخست درذیل عنوان تذنیب به مقدمه تاریخی آن اشاره کرده. نویسنده این دفتر رساله راباسخنانی که ابن فهد در مهذب (پیش ازنقل رساله وبعنوان مقدمه) گفته نقل کرده است وخود درحاشیه پس ازنقل اعتراض معروف خواجه ـ بفارسی چنین گوید :

۱ـ درحاشیه در زیرعنوان «فائده» متن سخن مولی محمد باقر رابدینگونه نقل گردیده (و به مدرك آن اشاره نشده) وآن این است :

«فائده من الغرائب ان الشمس سامت القبله فی دار السلطنه اصفهان فی کل یوم من ایام السنه بعدمضی سبع ساعات وثلثین دقیقه من طلوعها وهذاما تفطنت به».

«محقق رحمه‌الله بعدازجواب اجمالی،این رساله رامفصل نوشته ارسال نمودند وخواجه تحسین فرمودند وحق دراین مسئله ظاهراً توجیه فاضل مجلسی است در بحار الانوار کـه محراب مساجد عراق منحرف بوده ازقبله بطرف یمین پس در تیاسر ازخارج به‌قبله میشده‌اند وتقیة تصریح نفرموده‌اند وفسادتوجیه محقق کمال ظهور دارد وتحسین خواجه محتاج به‌توجیه است» .

رجوع شودبه‌ذریعه : فهرست‌دانشگاه : ۸۶۹:٤و٥: ۱۸۳۸ وشمارهٔ۳/۲۸۸۸ امل الآمل چاپ بغداد : (ترجمه‌محقق)

آغاز: بسمله،جری فی‌اثناء فوائد المولی‌افضل علماء الاسلام... نصیرالدنیا والدین اشکالا علی‌التیاسر و حکایة الامر بالتیاسر لاهل العراق لایتحقق معنا ...

پایان: والجواب منع الحصر بل نقول بالتیاسر فیهاوجـازاختصاص بعض جهات القبله بمزید الفضیله . . . سبب الانحراف در ذیل رساله نوشته ایست از میرزا احمد علی ومضمون‌آن مشابه فارسی عطاءالله است در کنار نخستین صفحهٔ رساله .

۲٤ـ مقادیر (ص ۲۹۹ـ۳۱۳ دفتر) **(عربی)**

از مولی محمد بـاقر مجلسی (م ـ۱۱۱۱) در اوزان ومقادیر . وی این رساله را در شرح وتوضیح سخنان پدرخود مولا محمد تقی مجلسی (که باتجلیل فراوان دردیباچه از اویـاد کرده) درروضة المتقین ـ شرح‌برمن‌لایحضره‌الفقیه‌ـ نوشته ودارای ۷ مقدمه و دوفصل است و فصل۲ خودداری پنج مقصد .

فوائد رضویه : ٤۱۲امل‌الامل (ترجمه مجلسی).

آغاز: الحمدلله الذی ارتفع عن مطارح‌الافهام ... اما بعد فیقول الفقیر . . ابن محمد تقی محمد باقر... نی‌لماالفیت کثیراًمن مهمات مسائل الشریعه مبتنیة علی معرفة الاقدار ...

پایان: سبعة من‌هذا الدراهم ولیکن هذاآخرما اردناایراده‌فی‌هذه‌الرساله... معادن الحکمه والشرف والنباله .

پس ازپایان رساله موازین،درص ۲۱٤ چند یادداشت پراکنده هست بدین ترتیب : نخست‌اسماء ترکی سالها وترجمهٔ آنها بفارسی و عربی وسپس فهرستی از کتابهایی است که‌کاتب دفتر دیده ومطالعه کرده . دراین‌فهرست‌این کتابها بچشم میخورد :

خلاصة الحساب ازخسروشاهی .

لب‌اللباب عبدالعزیز نیم دهی .

رساله در جبر ومقابله ازشهاب الدین احمد .

لسان الخواص از رضی‌الدین قزوینی .

رساله بهائیه حساب (که مؤلف آن شناخته نشده).

شرح رساله جبریه خواجه نصیر(مؤلف یاد نشده) .

رساله حساب الانامل از شرف الدین علی یزدی

علاوه بر کتابهای مختلف که مهمترین آنها رادراینجا یاد کردم ، عطاءالله اصفهانی مجموعه‌ای ارزنده‌از شروح خلاصه الحساب بهایی دردست‌داشته ودراین فهرست نام برده ومجموعهٔ آنها۵ شرح فارسی وچهارشرح عربی است (وی‌شروح فارسی و عربی راجدا کرده ودر کنار صفحه گوید تا حال که سال ۱۱۸۵ است‌شش شرح فارسی‌برخلاصه الحساب‌دیده شده .

اینك فهرست شروح فارسی خلاصه که او یاد کرده :

۱ــ شرح خلاصه از ملاطالب اصفهانی .

۲ــ » » ازملاحسین شاهرودی .

۳ــ » » ازمحمدامین قمی .

٤ــ » » ازمحمد شمس‌الدین لاهیجی .

۵ــ » » از محمد اشرف (فقط پنج شرح فارسی یاد کرده) .

فهرست شرحهای عربی خلاصه :

۱ــ شرح جواد برخلاصه الحساب .

۲ـشرح خلخالی برخلاصه‌الحساب .

۳ـ » از ناشناس »

۴ـ » میراشرف طباطبائی

۲۵ـ لب اللباب (ص ۳۱۵ـ۳۲۲ دفتر) **(فارسی)**

ازعبدالعزیز نیم دهی .

یکی از رساله‌های کمیاب فن حساب است که‌عطاءالله اصفهانی‌جزء مجموعه ارزندهٔ کتب ریاضی‌خویش داشته و درفهرست کتابهای خویش (که دربالانقل‌شد) ازآن یاد و در این اوراق آخر دفتر بخش حساب کسور از آن کتاب را رونویس کرده است .

آنچه در این نسخه موجود است‌شش‌باب است بدین‌ترتیب .

باب اول در ضرب کسور ودر وپنج ضابطه است .

باب دوم درقسمت کسور (دارای هشت ضابطه است)

باب سوم در تضعیف کسور .

باب چهارم در تضعیف کسور .

باب پنجم درجمع کسور .

باب ششم در تفریق کسور .

در پایان باب ۶ دوقاعده است یکی در استخراج جذر کسور ودیگری در استخراج جذر صحیح باکسر بالای قاعده‌ها بترتیب شمارهٔ ۳ و۴ گذارده شده .

در ذریعه از « لب اللباب » عربی که گزیدهٔ خلاصه الحساب بهائی و بقلم میرزا محمد حسین شهرستانی (م ـ۱۳۱۵) است یاد شده .

آغاز: باب اول در ضرب کسور و در او پنج ضابطه است ضابطه اول ضرب کسور در کسور. طریقه دروی آنست که عدد کسرمضروبین را دریکدیگر ضرب کنند وحاصل آنرا با حاصل ضرب‌مخرج ..

پایان: جذر او شش است و دوجزو از سیزده جزو قسمت کردم او را بردو که مخرج است خارج شد سه و جزئی واحد از سیزده جزو و هوالمطلوب. کاتب سپس چنین رقم کرده «تمت از رسالهٔ عبدالعزیز نیم‌دهی که مسماست به لب‌الباب نقل شد».

درذیل این صفحه وپشت آن دوجدول جذرترسیم شده .

[۳۲۸۰ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نسخ ونستعلیق عطاءالله بن محمد زکی اصفهانی مورخ ۱۱۷۳ (مگر یک‌رساله شماره ۱۳ که بخط عبدالعلی قزوینی‌لاسگردی‌ومورخ۱۳۳۸است) عطاءالله اصفهانی که خود مردی اهل فضل بوده ،کتابهای بسیار در دست داشته وفقراتی از آنها درحواشی ۲۵ رساله‌ای‌که دراین دفتر رونویس‌کرده نوشته.همه صفحات این دفتربایک قلم نیست‌گاه نسخ وگاه شکسته نستعلیق وگاه ریز یا درشت است ودرذیل بیشتر رساله‌ها رقم دارد . یادداشتهایی‌نیز خود او در توضیح یا نقد مطالب کتابها دارد . مهر بیضی کوچك اونیز با نقش عطاءالله» وتاریخ ۱۱۹۲ در برخی ازبرگها دیده میشود.

برپشت برگ اول دفتر نوشته‌هایی‌دارد ازآنجمله است فهرست رساله‌های موجود در دفتر و نقلی ازحاشیه ابن‌هیتم در تحریر اقلیدس بواسطه تحریر اصول اقلیدس بقلم محقق نسفی عناوین واشکال هندسی‌دررساله‌ها همه بشنگرف است .

در برخی ازبرگها آثار رطوبت دیده میشود امابنوشته‌ها آسیب نرسیده .

قطع : رقعی۱۱ × ۱۵/۵ج تیماج مشکی بدون‌مقوا صفحات : ۳۲۳ ، سطورمختلف کاغذ : اصفهانی (شمارهٔ فرنگی سفید) . شمارهٔ ثبت‌قدیم : ۷۸۲۵۸ جدید :۶۷۶۲ .

اسطرلاب (عربی)

از کیا کوشیاربن لبان گیلی باشهری . (زنده در ۳۴۲ـ۳۸۳)

اسطرلاب کوشیاردارای چهار گفتار

رجوع شود به بروکلمان۱ :۲۲۲ـ۲۲۳ تعلیقات چهارمقاله ازمحمد قزوینی و از دکتر معین‌چاپ مصحح دکتر معین : ۲۶۱ ـ ٦٦٤ .

ونیزرجوع‌شودبه‌الذریعة ج ۱۱ـ۷۳وفهرست‌دانشگاه‌ج۸ـ۷۱۷.الاسطرلاب کورکیس عواد .

آغاز: الحمدلله ولی الحمد واهله .... قال الکوشیار بن لبان با شهری الجیلی رحمة الله الاسطرلاب کلمة یونانیة واشهر ماقیل فی معناها انها میزان الشمس وهی آلة شریفة تحوی اکثر الاعمال ...

انجام : وذلك ما اردنا ان نبین ونختم الکتاب بهذا الفصل والفصل بهذا الباب وآله اجمعین .

[۳۲۸۱]

نسخه ایست بخط نسخ . عنوان : شنگرف . سومین بخش از فصل چهارم ناتمام است (ص ۲۶:) .

قطع : ۱۲×۱۶ ج:مقواصفحات : ۳۰ سطور : ۱۸ کاغذشمارهٔ دفترثبت : ۱۱۲۲۰

دیوان شعر **(عربی) ـ نظم ونثر**

اشعار ابوسنان بن حاتم عبدالله بن سعد طائی شاعر عرب جاهلی (متولد در ۶۰۰ میلادی) بروایه قاضی تنوخی ازمرزبانی .

رزق الله حسون ازروی نسخه موزهٔ لندن با اضافه گزیده هایی دیگر بنقل ازمیدانی وابوالفرج ونیز فریدریك شولتس آلمانی بامقدمه وملاحظات آنرا به چاپ رسانیده اند (چاپ نخست در لندن بتاریخ ۱۸۷۲ ودوم درلایپزیك بسال ۱۸۷۸ چاپ شده .

درلاهور نیز با شروح فیض الحسن سال ۱۸۷۸ چاپ شده معجم المطبوعات : ۷۳۰ دار الکتب ۲ : ۱۳۶ معجم المؤلفین ۳ :۱۷۳

آغاز: بسمله، اخبرنا القاضی ابوالقاسم علی بن المحسن التنوخی قال انبأ ابوعبیدالله ..... من بنی عبس فاحسنوا فقال : لعمرك ما اضاع بنوا زیاد = ذمارا بینهم فیمن یضیع .

انجام : وان لم اجد لنزیلی قری ـ قطعت له بعض اطرافیه. قدتم دیوان حاتم و اخباره والحمدلله وحده فی غرة شهر جمادی الاولی احد شهور سنه السادسة عشر بعد المائتین والالف من الهجرة النبویه علی صاحبها الصلوة والسلام .

[۳۳۸۲]

نسخه ایست بخط نسخ روشن‌مورخ ۱۲۱۶ - ه که‌در آن ازکاتب یادنشده)صفحات مجدول بشنگرف بین‌ابیات بشنگرف خط‌کشی شده‌است در صفحه قبل از آغاز نسخه ابیاتی بلیغ بتازی با مطلع :

ایاابنة عبدالله وابنة مالك - ویاابنة ذی‌البردین والفرس الورد منسوب به حاتم طائی که‌خطاب بزوجه خود سروده است ودرصفحه بعدازپایان قصیده الغسانیة ثبت‌شده‌بااین مطلع:

ماکل یوم ینال المرء ما طلبا ولایسوغ‌له المقدور ما و هبا

درحواشی برخی صفحات مطالبی بخط نستعلیق تحریر باقلم دیگری نوشته شده

قطع : ۱۵×۲۱ ، جلد : تیماج نیلی ساده صفحات برگ : ۱۰۷ سطور ۱۰ کاغذ، فرنگی ضخیم آهاردار شکری، شماره ثبت قدیم - ۷۸۳۲۶جدید :. ۶۸۳۱

کیمیای باسلیقا (فارسی)

ترجمه جدیدی است از کتاب‌فراليوس .

این کتاب شامل‌سه‌جزءوهرجزء آن‌دارای مقالات‌وفصول چنداست، فهرست مفصل فصلهای اجزاء کتاب در آغاز آن‌آمده ، وفهرست احتمالی اجزاء چنین‌است

جزء اول دارای یك مقدمه وچهار مقاله .

سرمقاله یکم ازجزء اول در ذکر طب کیمیای نظری و طبیعیات مشتمل برده فصل .

مقاله دوم، اساس طب کیمیایی دارای هشت فصل .

مقاله سوم - درکیفیت تدابیر ادویه بطریق اصل صنعت کیمیا ، دارای سیزده فصل .

مقاله چهارم - درعملیات فن کیمیا (استخراج مواد وعناصر) دارای دوفصل

جزء دوم دارای دومقاله است .

مقاله اول - معالجات‌کلیه (شامل هشت فصل) .

مقاله دوم - معالجات جزئی (شامل ۹ی فصل) .

جزء سوم از کتاب کیمیای، باسلیقا - (یا خاتمه کتاب) . گزیده سه‌فن از

دوازده فن (ذخیره اسکندری است که در این فهرست آنرا شناختیم) در دانشگاه یك نسخه کامل از کتاب کیمیای باسلیقا باشماره موجود است که در فهرست بنام ذخیره اسکندری شناسانده و در ذیل آن قید شده که این بجز ذخیره اسکندری معروف و منسوب به ارسطو است . منشأ اشتباه فهرست نگار ظاهراً همین خاتمه کتاب است که شامل منقولاتی از ذخیره است و در پایان خاتمه بنام ذخیرهٔ اسکندریه آمده، نسخه‌ای دیگری نیز در دانشگاه هست (شمارهٔ ۵۰۰۵/۱) که بنام صحیح خود معرفی شده وتنهادومقاله از کتاب کیمیا باسلیق است و در فهرست توضیح داده نشد که این دومقاله از کدام یك از اجزاء کتاب است .

درذریعه کتابی بنام طب تازه کیمیایی دارای مقدمه ومقالات یادشدو گویا همین کتاب حاضر است .

ونیز بنوشته ذریعه کیمیای باسلیق، بقلم سیدزین العابدین بن سیدعلی طباطبائی پزشك دربنگاله بسال ۱۱۰۰ بامرنواب محمدرضا خان بهادر مظفر ازعربی ترجمه شده، این ترجمه باافزودن چندمسئله پزشکی مستخرج از کتب لایقینی است دارای ۳ جزء وهرچیز دارای چند مقاله .

چنانکه ملاحظه میشود مشخصات این کتاب که صاحب ذریعه توصیف کرده‌اند و در کتابخانه شبر نجف نسخه‌ای از آن را دیده‌اند با کتاب حاضر منطبق است .

رجوع شود به فهرست مجلس ج ۱۰ـ بخش ۱ : ص ۱۱ فهرست کتابخانه دانشگاه ج ۱۲ ص ۲۷۰۹ (شماره ۳۷۰۶) ۱۵: (شماره ۰۱ /۵۰۰۵) ذریعه ۱۳۱ و ج ۱۵ : ۱۴۱ .

آغاز : بسمله . فهرست این کتاب مشتمل است بر سه جزء وجزء اول محتویست بر یك مقدمه وچهار مقاله جزء دوم مشتمل است بر دو مقاله وجزء سیم دارای دومقاله‌خاتمه است .

انجام : بشکنند دیگرا وبر دارند برای وقت حاجت و فواید این حجر

لاتعد ولاتحصی‌است وصحت می‌بخشاید .. صفت دهن ... ویغمر بماء حماض فی‌دن فیه خل ویدفن فی زبل رطب اربعة عشریو ما فانه ینحل قد تمت‌الرسالة المسمی بذخیرةالاسکندریه .

[۳۲۸۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۳ ، رقم کاتب ازخود وتاریخ‌کتابت ندارد ، عناوین و فصول بشنگرف است.

قطع‌خشتی ۱۶ × ۲۱/۵ ،جلد ، تیماج بنفش ضربی‌صفحات۲۱۹ ، سطور ۱۹، کاغذ سفید فرنگی . شماره ثبت قدیم – ۷۸۳۹۰جدید۶۸۵۹

حاشیه بر شرح تجرید (عربی)

حاشیه قدیم ملاجلال دوانی (م – ۹۰۷) بر شرح علاءالدین علی قوشچی بر تجریدالعقاید خواجه نصیرطوسی (م– ۶۷۲)

رجوع شود به فهرست مجلس ۵ : ۱۱۸

آغاز : القسمین والصفات السبعه لایوجد فی‌الاعراض اصلا ولافی الجمادات افرادالجوهر والکم ولایوجد فی‌الجوهر المجرد ...

انجام : علی قوله لما کان‌الواجب فاعلا بالاختیار لم یکن شی من معلولاته قدیما والحاصل انه یلزم علی‌الاشاعرة و من یحذو حذوهم کون بعض معلولاته قدیما وکونه موجبا بالنسبة‌الی ذلك‌البعض واماعلی‌المصنف فلا قدتم‌مبحث‌الوجود والعدم تم فی ثامن شهر رجب‌المرجب فی سنه ۱۱۲۴ .

[۳۲۸۴]

نسخه‌ایست‌بخط نسخ‌تحریری که‌درتاریخ ۱۱۲۴– ه‌کتابت شده ،کلمات‌قوله‌بشنگرف ازکمال‌الدین حسین لاری‌آقاحسین خوانساری آقا جمال ، حاشیه دارد

پشت برگ‌اول وبرعطف جلد بخطاچنین نوشته شده «حاشیهٔ ملا جلال برشرح قدیم»

قطع : رقعی‌۲۲/۵ × ۲۸ . جلد : تیماج سبز رنگ‌رفته درون تیماج‌سرخ،صفحات : ۳۷۴ ، سطور۱۵ ، کاغذ اصفهانی شکری ـ شماره قدیم ۷۸۲۲۲ جدید۶۷۲۷

۱ - **شرح ایساغوجی** (ص۲ - ص ۶۷) دفتر **(عربی)**

ایساغوجی از اثیرالدین مفضل بن عمر ابهری (م - ۶۶۰) وشرح حاضر از حسام‌الدین حسن کاتی (م - ۷۶۸) است .

رجوع به‌ص ۸۱۴ این‌فهرست شود .

آغاز: بسمله ، الحمدلله الواجب وجوده ... امابعدفان کتاب‌الشیخ‌الامام... اثیرالدین‌الابهری المشهور بایساغوجی لماکان علی‌بعض الاخوان متعسراً و علی ...

انجام : ولیکن‌هذا ماکتبنا من‌الاوراق لایضاح ما فی‌الایساغوجی. کاتب‌در پایان رقم کرده تم هذاالکتاب بعون الملك الوهاب فی‌ید افقرالفقراء ضیاء الدین محمدبن محمد سلیم فی‌شهر صفر سنه۱۰۶۲ .

۲ - **فرهنگ لغت** (ص ۶۸ - ص۷۱دفتر) **(فارسی)**

پاره‌ای‌از لغات منشیانه که‌منشیان بکار می‌برند(وبیشتر تازی‌است) گردآوری وترجمه‌شده‌است . نام‌نویسنده‌درنسخه‌یادنشده.

آغاز: فرايد - (دریکتا) ، مصباح (روشنی چراغ) ...

انجام : جسمان (تن) ، ارتقا (بلندی) ، حرافی (سرمها) ، قوادم (قدمها)

۳ - **هیئت** (ص۷۲ -۱۵۰دفتر) **(فارسی)**

تألیف علاءالدین علی بن‌محمد قوشچی (م-۸۷۹) .

ه . فهرست‌حاضر (بخش نخست) ۳۳۱ .

آغاز: بسمله ، وبه اما بعد این کتاب مشتمل است بر مقدمـه ودومقاله...

انجام : و جرم او سیصد و بیست و شش برابر جرم زمین است و قطرقمر هفتصدوسی‌و یك‌فرسخست ...

[۳۲۸۵ - مجموعه]

دفتریست‌شامل‌دورساله وفرهنگ‌لغاتی ازمنشآت که بخط نستعلیق‌و نسخ‌کتابت شده‌کاتب

شمارهٔ ۱ ضیاءالدین محمدبن محمد سلیم است که‌آن‌را در تاریخ ۱۰۶۲ ـ ه در شهر توشقان کتابت نموده البته دو صفحه از رساله شمارهٔ ۳ (هیئت) راکه نونویسی شده و شماره دوم که لغات منشأت است بخط کاتب فوق‌الذکر وباقی صفحات دفتر که دنبالهٔ سوم است بخط دیگری است وکاغذ آن‌نیز کهنه‌تر است .

اشکال هندسی بمرکب وطلا وشنگرف وزرد نقاشی وترسیم گردیده .

عناوین بشنگرف است در حواشی برخی صفحات مطالبی مربوط به متن نگاشته شده است .

قطع : رقعی ۱۱×۱۸ جلد : تیماج مشکی یك‌لا صفحات ۱۴۹ . سطور : مختلف

کاغذ : فرنگی‌سفید سمرقندی‌شکری . شمارهٔ ثبت‌قدیم ۷۸۳۹۵ ـ جدید۶۸۹۹

نزهة الارواح (فارسی)

از میرحسین بن عالم هروی‌غوری (م ـ ۷۱۸) در ۲۸فصل .

رجوع‌شودبه‌صفحه۱۷٤ همین‌فهرست(نسخه‌حاضر اندکی‌ازدیباچه‌راندارد) .

آغاز: بسمله ، بیعیبی که در غیب و شهادت بی ارادت او بیمثلی که‌مثل ووصت درحضرت اوامکان شیئیت ندارد که گوئی اورا زمان و مکان است پیر عقل آنجاکه ازطفل استان است ...

انجام : بیت کی بود ما زما جدا مانده ، من‌وتورفته و خدا مانده والله‌اعلم بالصواب . کاتب‌افزوده. تمت‌فی‌یوم‌الاحد شهر شعبان‌المعظم سنه ۱۰۳۹

[۳۲۸۶]

نسخه‌ایست بخط نسخ مورخ ۱۳۰۹ .کنار برخی ازبرگها وصالی‌شده . دوبرگ‌اول نونویس عناوین‌بشنگرف‌است.

قطع رقعی ۱۰×۱۸ ج : تیماج قهوه‌ای رنگ وکهنه صفحات : ۲۵۱ سطور: ۱۲

کاغذ :فرنگی . شمارهٔ‌ثبت‌قدیم: ۷۴۱۸۶ . جدید : ۶۶۲۵

جامع المقاصد (عربی)

شرح بر قواعد علامه حلی (م ـ ۷۲۶) از شیخ علی بن عبدالعالی کرکی (م ـ ۹٤۰)

ذریعه ٥ : ۷۳ سپهسالار ۱ : ۳۸۰

[۳۲۸۷]

نسخه‌ایست بخط نسخ هدایةالله بن محمدعقیلی اصفهانی مورخ ۱۰۲۳ . چندبرگ اول نونویس است عناوین ونشانها بشنگرف . درصفحات آغاز و انجام چندمهر دیده‌میشود این نسخه مجلد ۶۹۵ است .

(نسخه‌حاضراز مقصد ۳ کتاب احیاءالموات تا پایان کتاب است) .

آغاز: بسمله ، الحمد لله رب‌العالمین قوله المقصدالثالث فی‌احیاء الموات قال فی‌التحریر الموات هومالاینتفع به ....

انجام : الاعلام حامدالله تعالی علی آلایه مصلیا علی رسوله وآله مسلماً مستغفراً کاتب در پایان نسخه چنین رقم کرده و قد فرغ من کتابته العبد هدایة الله‌بن محمدعقیلی اصفهانی غفر ذنوبهما فی‌ظهریوم‌الخمیس خامس عشرین شهر شعبان‌المعظم من‌شهور سنه اثنی‌عشرین‌و الف من‌الهجرةالنبویه وصلی‌الله‌علی‌محمد وآله الطاهرین‌المعصومین تمت ...

قطع : وزیری ۱۹ × ۲۴ . ج : تیماجی سوخته باترنج ضربی . صفحات ۴۸۹ . سطور:۲۳ کاغذ : اصفهانی (برگهای نونویس فرنگی) . شمارهٔ ثبت قدیم : ۷۴۱۸۸ جدید : ۶۶۲۷.

مقنعه **(عربی)**

از شیخ مفید محمدبن محمدبن نعمان بغدادی (م ــ ٤١٣) .
شیخ ابوجعفر طوسی کتاب تهذیب خودرا شرح برهمین کتاب‌نگاشته این کتاب در ۱۲۷٤ ــ ق بچاپ سنگی رسیده .
مجلس ٤ : ۹٦ فهرست‌سپهسالار۱ : ۵۳۰.

[۳۲۸۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ مورخ ۱۰۸۰ ــ ﻫ . دربیشتر برگها آثار آبدیدگی موجود

است . کنار برگها وصالی شده . عناوین بشنگرف قسمتی از برگ اول با وصالی از بین‌رفته و آغاز نسخه ناقص‌شده .

آغاز: معرفته و یسرما دعااليه من طاعته و ایمان . . . و بعد فانی ممتثل ما رسمه السيدالامير... فیعزالدين والدنيا مدته و ادام بالتأييد ...

انجام : على قتلهمها وذلك فی شهر كذامن سنة كذا والحمد لله رب العالمين تم الكتاب کاتب رقم کرده بعون‌الله و توفيقه سلخ شهر ربيع الاول سنه ۱۸ [۱۰۸۰] من الهجرة النبويه صلى الله عليه و آله .

قطع : خشتی ۱۲/۵ × ۱۹ . ج : تیماجی یشمی . صفحات ۴۴۱ . سطور ۱۸ .
کاغذ : اصفهانی. شمارهٔ ثبت قدیم ۷۴۱۸۲ جدید: ۶۶۲۱

مقالات الاصول (عربی)

از آقا شیخ ضیاءالدین عراقی (اراکی) متولد در ۱۲۷۸ ومتوفی در ۱۳۶۱ از اساتید مبرز قرن اخیر مرکز علمی نجف .

مقالات از کتب ارزنده و دقیق اصول فقه شیعه است ودارای ۲ مجلد است که هر دو مجلد درنجف بچاپ رسیده (نسخه حاضر مجلد اول است) .

اعلام الشیعه (نقباء البشر) : ۹۵۶ ـ ۹۵۹.

[۳۲۸۹]

نسخه ایست بخط نسخ قرن ۱۴ . عنوانهای «مقاله با قلم بنفش است . این نسخه مجلددوم از مقالات است .

آغاز : بسمله ، الحمدلله رب العالمين مقدمة اعلم ان ديدن الاصحاب من الصدر الاول على تدوين شتات من القواعد الوافيه بغرض مخصوص وجعلها فناً خاصاً فيتعلق بها العلم تارة والجهل اخرى...

انجام : و مناسبات المقام والله العالم بحقايق الاحكام و على الله التوكل وبه الاعتصام . تمت .

قطع : وزیری ۱۵ × ۲۴ . ج : تیماجی قهوه‌ای رنگ . صفحات : ۲۹۳ . سطور ۱۹
کاغذ : فرنگی . شماره ثبت قدیم : ۴۱۸۰ . جدید : ۶۶۱۹

نهایة البادی (فارسی)

شرح مبادی‌الوصول علامه حلی است از خواهر زاده او سید عمیدالدین عبدالمطلب اعرجی (م - ۷۵٤)

ذریعه ١٤ : ٥٣ و ١٦ : ١٠ کشف‌الحجب: ...

آغاز: بسمله . بحمدك اللهم نفتتح الكلام وبشكرك ياعلام نستجلب النعم الجسام لانكر المنعم بسوابغ الانعام ... و بعد فكما ان من شان الشيوخ ايصال المعانی المحققه بالدلائل المقررة المخدرة بالالفاظ المحبرة الی تلامیذ هم باذنی...

انجام : صلوات‌الله عليهم اجمعين ما تعاقبت الليالی قد فرغ من اتمام هذا الكتاب الشريف مالكه احوج عبادالله اليه ابن محمود صدرالحسينی فی غرة شهر جمادی‌الاولی سنه احدی وسبعين وتسعمائه كاتب سپس افزوده...
والحمدلله اولا وآخراً وظاهراً وباطنا .

[۳۲۹۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمود صدرحسینی ومورخ ۹۷۱ .فصلها وعناوین‌وعلایم بشنگرف قطع رقعی ۱۹×۱۳/۵ . ج تیماجی مندرس . صفحات ۳۰۷ . سطور : ۱۵ . کاغذ : اصفهانی . شماره ثبت قدیم : ۷۴۱۷۵ . جدید ۶۶۱۴

کشف‌الکشاف (عربی)

از عمر بن عبدالرحمان فارسی (م ۷٤٥) وشرح است بر کشاف زمحشری . این کتاب در دو جلد است (ونسخه حاضر مجلد یکم آنست)

کشف‌الظنون : ١٤٧٩ فهرست دارالکتب : چاپ ١٩٢٤ ج ١: ٥٨

[۳۲۹۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۰- ه . چند برگ اول وآخر نسخه وصالی شده‌وگوشه راست چند برگ اول خوانده نمیشود . عناوین به شنگرف این نسخه جلد اول است‌ازآغاز تا اول تفسیر سورهٔ بنی اسرائیل .

آغاز: بسمله . الحمدلله الذی اثار الاعیان بنور الوجود و جعلنا مرائی صفاته ...اما بعد فان اقل خلق الله وافقرهم الیه عمر بن عبدالرحمن الفارسی اصلح الله مآله یقول اشارائی من...

انجام: محمدالمنقذ من المهالك وعلی آله و صحبه ماسلك النجدین سالك ویتلوه النصف الثانی من سورة بنی اسرائیل ان شاءالله تعالی

قطع : وزیری ۱۷/۵ × ۲۷ . جلد : تیماجی یشمی ضربی . صفحات : ۹۴۷ . سطور ۱۹ . کاغذ : سمرقندی . شماره ثبت قدیم : ۷۸۳۳۶ - جدید ۶۸۴۱

نقدالرجال (عربی)

میر مصطفی تفرشی (قرن ۱۱ـ ه) ـ این کتاب به چاپ رسیده .

کشف الحجب : ... مصفی المقال : ٤۶۰ وهمین فهرست : ۷۹۳

آغاز: بسمله . الحمدلله خالق اللیل والنهار اما بعد فیقول الفقیر المحتاج الی رحمة الله الغنی ...

انجام: العلامه جلال الدین الحسن بن یوسف بن مطهر الحلی والحمدلله رب العالمین وصلی الله علی سیدنا ونبینا محمد وآله الطیبین الطاهرین وسلم تسلیماً کثیراً کثیراً تمت الکتاب بعون الملك الوهاب کتبه العبد الجانی زکی بن نصیر الهمدانی سنه .

[۳۲۹۳]

نسخه‌ایست بخط زکی بن نصیر همدانی و مورخ ۱۰۰۹ .کنار برگ ۱ـ۳ وصالی شده . اسامی وخط بالای آنها به شنگرف . در ۵ صفحه بیش ازپایان نسحه یادداشتهای متفرقه دیده میشود . این نسخه مصحح است وگواهی مقاله وتصحیح درپایان وکنار برخی ازصفحات آن دیده میشود .

قطع ، وزیری ۱۹ × ۲۹ . جلد : تیماجی قهوه‌ای ضربی . صفحات ۴۰۷ . سطور: ۲۱ .کاغذ : اصفهانی . شماره ثبت قدیم : ۷۸۳۳۳ – جدید ۶۸۳۸

کشف الغمه **(عربی)**

از علی بن عیسی اربلی (م ۶۹۲)

ذریعه ۱۸ ۱۳۹ : ۴۷ کشف الحجب والاستار : ۴۶۷ مجلس ۲۲۹۷ : ...

آغاز: بسمله، الحمدلله الذی الزمنا کلمة التقوی، و وفقنا للتمسیک بالسبب الاقوی وشید لنا ربوع الایمان ...

انجام: فی مودتهم وهم علیهم السلم وسایطنا وشفعآونا الی رحمة التی وسعت کل شئی انه جواد کریم والحمدلله الذی هدانا لهذا وما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله وآخر دعواهم ان الحمدلله رب العالمین.

[۳۲۹۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۹ــه در برگ اول آثار آبدیدگی دارد. برگهای ازاول ووسط وآخر وصالی شده عنوانها شنگرف پشت صفحه اول نسخه فقراتی از کامل بهائی نقل شده.

قطع: وزیری ۱۸ × ۲۶ جلد تیماجی قهوه‌ای ضربی ترم ولچکی مذهب صفحات ۷۱۵ سطور: ۲۱ کاغذ: اصفهانی شکری صحیح شماره ثبت قدیم ۷۸۳۳۵ جدید ۶۸۴۰

معتبر **(عربی)**

ازابوالقاسم جعفر بن حسن (محقق حلی) (م ـ ۶۷۶)

این کتاب رامحقق حلی شرح برمختصر نافع خود نگاشته ودر آغاز مباحث سهم اصول فصه را آورده و کتابهای فقهی آنرا تـا کتاب الحج رسانیده و کتابهای پس از آن رانانوشته .

کشف الحجب : والاستار: ۵۳۳ فهرست مجلس: ۹۴:۴۵ ذریعه ۱۴: ۵۸ امل الآمل چاپ بغداد تحقیق سیداحمد حسنی ۲ : ۲۸ دانشگاه .

آغاز: بسمله، وبه ثقتی، الحمدلله ذی القوة الباهره والسطوة القاهر ...امابعد فان القواعد العقلیه و الشواهد العقلیه قاضیة بان اتم الاسباب معتصما واهمها متمسکا وملتزما استعمال قوتی النظر والعمل هذه لتحصیل سعادة المعاد...

انجام : وکان‌الفراغ منه یوم‌الاثنین العشرین من شهر ربیع‌الاول...مصلیا مسلماً علی‌النبی‌وآله‌المعصومین الطاهرین صلوات‌الله وسلامه علیهم‌اجمعین.

[۳۲۹۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدحسین بن‌سعدالدین غفاری مورخ ۱۰۱۸-۱۰۱۹ رقم‌کاتب تاریخ‌کتابت‌درپایان بخش‌اول‌ودوم موجوداست درنسخه تملك محبنی بن محمدباقر موسوی‌و چندتملك دیگردیده‌میشود بیشتر برگها آمده‌عناوین شنگرف است.

قطع: رحلی‌کوچك ۱۸ × ۲۸ج: تیماجی سبزرنگ با ترنج ولچکی ضربی صفحات ۵۳۳سطور۲۵ کاغذ اصفهانی شماره‌ثبت‌قدیم ۶۶۹۹۵ جدید۶۴۱۰

ملل و نحل (عربی)

ابوالفتح محمد بن عبدالکریم شهرستانی (م-۵۴۸)

کشف‌الظنون:. معجم۱۸۲۰-۱۸۲۱ المطبوعات۲:۱۱۵۳.

آغاز: بسمله، الحمدلله‌حمدالشاکرین بجمیع‌محامده کلهاعلی‌جمیع نعمه‌کلها حمداً کثیراً وبعدلماوفقنی‌الله‌تعالی بمطالعة‌مقامات‌اهل‌العالم‌من‌ارباب‌الدیانات‌والملل الاهواء والنحل والوقوف علی‌مصادرها ومواردها واقتباس اوانسهاوشواردهااردت...

انجام : نقلته علی ما وجدته فمن صادف‌فیه خلا فی‌النقل فاصلحه اصلح‌الله حاله وسدد اقواله وافعاله تمت‌الکتاب بعون‌الملك الوهاب والیه المرجع والمآب

[۳۲۹۵]

نسخه‌ایست بخط‌نسخ اوایل‌قرن۱۲-ه چندبرگ آخروصالی‌شده تملك‌ومهرمحمدشفیع دراول وآخرنسخه ونیزتاریخ تولدی بامهربیضی محمد شفیع درپشت صفحه‌آخر دیده میشود چند برگ اول تازه است

قطع: وزیری۱۲ × ۲۳ج: تیماجی قهوه‌ای ضربی نقاب‌دار صفحات ۵۲۱ سطور ۲۱ و۲۳ کاغذ: ترکی (صفحات نونویس فرنگی) شمارهٔ‌ثبت قدیم ۶۷۰۱۵ جدید۶۴۳۰

۱ - نورس (۱-۱۸) **(فارسی)**

از نورالدین محمد ظهوری (م - ۱۰۲۴)

ظهوری این رساله را به امر ابراهیم عادلشاه پادشاه بیجابور و در مقابلهٔ با بانورس نامه ملک‌قمی نوشته و این هردونورس‌نامه رابرای مقابله با مخزن‌الاسرار نظامی انشاء کرده‌اند وبگفتهٔ «میخانه باطن حضرت‌شیخ گرامی نظامی‌نگذاشت که آن دوعزیز در تتبع آن کتاب کاری سازند» .

ظهوری از مریدان غیاث‌الدین میر میران (مؤلف جهان دانش) بوده‌است.

نورس‌نامه یکی از سه‌نثر است که از منشآت معروف ظهوری است . ایـن نورس‌نامه بادو نثر دیگراو«خوان‌خلیل‌وگلزار ابراهیم » درنسخه هـا در کنارهم نوشته میشوند . دیگر از منشآت ظهوری چند مکتوب است که در دفتـر شمارهٔ ۲۸۷ مجلس (مانند دفترحاضر)پس‌ازپایان سه‌نثر نوشته شده است . دردفترحاضر نورس‌وگلزارابراهیم و بیشترصفحات خوان‌خلیل دارای ترجمه بین السطوربزبان هندی است .

برای تحقیق درسر گذشت‌وآثار ظهوری دیده‌شود : فهرست‌دانشگاه ۲:۳۴۸ تذکرهٔ میخانه مصحح گلچین معانی ص ۳۶۳ - ۳۶۴ و حواشی مصحح بر آن‌صفحه ۳۶۴-۳۶۶ بنقل از مآثر رحیمی ۳:۳۹۳-۳۹۸

آغاز: سرود سرایان عشرتکدهٔ قال که بنورس سرابستان حال‌کارکام وزبان ساخته اند ...

پایان:

هم بتوفیق دعایش رسم قانون جهان

زین دعا ها بر اجابت منت‌بسیارباد

۲- گلزار ابراهیم (ص۱۸ - ۳۴ دفتر) **(فارسی)**

از منشآت نورالدین ظهوری است .

ظهوری در این نوشته برای ممدوح خود ابراهیم عادلشاه نه‌صفت ممتاز یاد کند و گوید در هفت اقلیم با آن صفت ممتاز و یگانه است.

ظهوری در این نوشته از ملك قمی بخوبی یاد کند و خود را فرع او و در نوشتن گلزار ابراهیم انباز او خوانده (شاید در این نیز مانند نورس مقابله‌ای داشته‌اند). عبارت ظهوری چنین است:

للّه‌الحمد که بیمن تعلیماتش پیرانه سر بترقیات جوانی مینازم و باشهسواران عرصهٔ این فن عنان برعنان میتازم ... که آفتاب تربیتش پر تو عاطفت انداخته خفائی را ظهوری ساخته و در نخل پیرایی وچمن آرایی گلزار ابراهیم انبازملك الکلام قمی است که بیعدیل و انباز است وفرعش زانو برزانوی اصل وشجرش دوش بر دوش اعجاز.

رجوع شود به ذریعه۹: ٦٥٦ - ٦٥٧ دانشگاه ۲: ۳٤۸

آغاز: خرمی چمن سخن بطراوت حمد بهار پیرایی است که گلزار ابراهیم دررخسار یوسف طلعتان نمرود نخوت رسانیده ...

پایان:

داستان شد ختم گلزاررخش   غیرت گلزار ابراهیم باد

زین دعاها بر اجابت منت بسیارباد.

۳- خوان خلیل (ص ۳٤-۷۰ دفتر)   **(فارسی)**

نثر سوم از «سه نثر» ظهوری است.

ظهوری این دیباچه را نیز بنام ممدوح خویش ابراهیم عادلشاد (که همنام ابراهیم خلیل است) انشاء کرده.

ظهوری در این دیباچه بترتیب ازابراهیم عادلشاه ملك‌الکلام قمی، شاه خلیل‌الله، مولافرخ حسین، مولانا حیدر ذهنی وخویشتن را ششمین شمرده‌است.

درپایان خوان خلیل نیز ازسهیم وانباز بودن خودباملك قمی سخن گفته است.

«چون قبل از این در پیرایش گلزار ابراهیم واکنون در گستردن خوان خلیل سهیم وعدیل ملك‌الکلامی که بی‌نظیر وانباز است ... بنابراین مقدمه لازم آمد که ازذوق این نسبت درپوست نگنجم» .

آغاز :

ای ازتوبراهل تخت و اکلیل سبیل — گرزکرجمیل است و گرقدرجلیل
نطق از تو بمهمانی ارباب خـرد — انداخته خوان ازسخن‌خوان خلیل

پایان :

تا دراین مهمان سرا خوان خلیل آید بیاد
میزبان خلق ابراهیم عادل شاه بـاد

٤ـرقعات ظهوری (ص۷۰ـ۱۰۵دفتر) **(فارسی)**

درمنشآتی که ازظهوری دردست‌است‌چندنامه است که تعدادآنهادرنسخه‌ها متفاوت است ، درنسخه شماره ۲۸۷ مجلس ٥ نامه‌است (که‌درفهرست۲بدان‌اشاره نشده) ودردفترحاضر ٦ نامه است ونامه‌های ٥ و ٦ دفترحاضردرنسخه شماره۲۸۷ بترتیب ۳ و ٥ است و نامه شماره سوم این نسخه درآن دفتر وجود نـدارد اینك نامه‌های موجود دراین دفتر :

نامهٔ اول (ص ۷۰ـ۷۸ دفتر)

آغاز: شهید تبسم‌ایست عشوه خون بها مقتول رنگین مطلب شیرین مدعا نخل‌تابوت‌سینه ...

پایان: حاشیه نشینان بساط بزم حضورلامع‌النوربوجه احسن‌جلوه کرده‌باد.

نامهٔ دوم (ص ۷۸ـ۸٥ دفتر)

آغاز: آب ازفرق گذشته بحرقلزم شمراشك دوری فرق فرق تاقدم‌سوخته آتش برق شررتاب مهجوری .

پایان: سایه بلند برفرق ارادت کیشان وفدویت اندیشان گسترده باد

نامهٔ سوم (ص ۸۵ - ۹۲ دفتر) .

آغاز: زیبا عروس دولت‌را ازروز نخست نامرد عیش سکالیست .

پایان: جان‌به جانان پیوست وتن ازملال وارست .

نامهٔ چهارم (ص ۹۲ - ۹۶ دفتر)

قربانی چشم بسته‌عید قربان وبافرصت فرصت جاوید همدم وباعشرت مدام توأم باد .

نامه پنجم (ص ۹۶ - ۱۰٤ دفتر)

آغاز: پشت بدیوار شیشه کدورت کمره‌ایم ، پشت از پشت . . بار شکسته اندوه وغم ...

پایان :

عمری چو بنای این کهن دیرت بـاد

آغـاز خوش و عـاقبت خیرت بـاد

نامهٔ ششم (ص ۱۰٦ - ۱۰۵ دفتر)

آغاز: ازچشم افکنده نگاه آشنا ازنظر افتادهٔ غمزهٔ فریب آوا ..

پایان: نظر فریب ازمنظر چشم برآورده نـامه ٦ دراین‌دفتر دراینجا پایان یافته وکاتب رقم کرده : تمام‌شد بوقت شب۱۱۹۹ امادر نسخه‌دیگر مجلس (شمارهٔ ۲۸۷) بیش ازیك صفحه‌زیاده براین دارد ودنبالهٔ‌جملهٔ «ازمنظرچشم سربرآورد» چنین ادامه یافته :

«بیگانه نگاه غرورآشنا، نظرباز شاهد استغنا ...»وپایان‌آن چنین است : نگاه گرسنه چشمم سرخیل یك جهان نادیده گذاشت .

٥ ـ کلیات طغرا (ص۱۰۷-۲۸۲ دفتر) **(فارسی)**

نسخه‌های کلیات طغرا همانگونه که درص ۷۹۰ این فهرست یاد شده از نظر تعداد کتابچه‌ها مختلف است و کاملترین نسخه‌ها همان نسخه شمارهٔ ۳۲۱۵ مجلس است. در فهرست دانشگاه از یك نسخه مجلس که شامل ۱۵ کتابچه و شمارهٔ موقتش ۹۲ است یاد و چنین تصور شده که تنها نسخه مجلس است.

نسخه‌ای که بنظر مؤلف محترم آن فهرست رسیده همین است که اکنون در کار شناختن آن هستیم اما نسخهٔ کاملتر از این همان نسخه شمارهٔ ۳۲۱۵ این فهرست است (که شمارهٔ موقت آن ٤۲ است).

چون در ذیل آن نسخه برخی از نکات مبهم ومهم فروگذاشته شد نگارنده در اینجا بتفصیل بیشتری میپردازم:

طغرا از شعرا و نویسندگان قرن یازدهم هندوستان بوده و نخست درخراسان میزیسته و درپایان زندگی بهندوستان رفته و در دربار محمد شاهجهان ومرادبخش پسر شاهجهان از پادشاهان تیموری هند که در ۱۰٦۸ در کجرات بپادشاهی رسیده است و با مرادبخش سفرهائی بجنوب هندوستان کرده و سرانجام در کشمیر در اواخر قرن یازدهم درگذشته و درجوار کلیم کاشانی او را بخاك سپرده اند و وی مخصوصاً در هندوستان بواسطهٔ منشآت مصنوع وپر تکلف خود معروفست و کتابهای اومدتها درشمار کتابهای درسی و سرمشق نویسندگان بوده است.

دربارهٔ احوال او رجوع شود بهسرو آزاد اربلگرامی چاپ ۱۹۱۳ : ۱۲٤ فهرست دانشگاه ۲ : ۱۹٥ ، نصرآبادی : ۳۳۹

طغرا در رقعات خود از یك اثر خود یادمیکند که نگارنده تاکنون آنها را ندیده است.

این اثر معیارالادراك است

این رساله در شرح یا اصلاح یك بیت مشکل از دیوان خواجه شمس‌الدین

محمد حافظ شیرازی است.

(چنانکه از آهنگ بلبل او برمیآید) دارای ۵ مقاله است و طغرا در دیباچه نگفته است که آن بیت حافظ که محتاج به اصلاح و شرح است کدام است.

دیباچه معیارالادراك نیز در برخی از دفاتر بنام آهنگ بلبل و در برخی بنام جوش بلبل است در دانشگاه و یك نسخه ما خوش‌بلبل و نسخه دیگر ما آهنگ بیت آغاز این دو یکی است.

مطالب نیمه اول آن دو یکی است با تفاوتهای کوچکی در برخی از الفاظ و تعبیرات. آهنگ بلبل (نسخه ۱۰۳۲۱۵/۷) با این رباعی پایان یافته‌است:

چون شد مرتب درباب آن بیت — معیار الادراك یعنی رساله

کلکم چنین ساخت دیباچه‌اش را — صرف رقم گشت اوراق لاله

پایان جوش بلبل (که در فهرست دانشگاه نقل شده) شعری دیگر است باهمین قافیه و بنظر میرسد دنباله دو بیت مزبور باشد.

اما در نسخه شمارهٔ ۳۲۹۶/۱۱ مجلس، پس از این ابیات نیز ادامه دارد و چند صفحه دیگر را نیز فرا گرفته و بیشتر این قسمت اضافی تکلفات و استعارات است در مدح سلطان ابوالمظفر محمد غازی جهانگیر شاه جهان (حال آنکه در آهنگ بلبل از این پادشاه هیچ یاد نشده).

(رجوع به نسخه شمارهٔ ۳۲۹۶/۱۱ این فهرست شود).

طغرا از رساله معیارالادراك بسیار یاد کرده و از آنجمله به تفصیل روزنامه ۳۷ که به میر آب نوشته.

رقعات:

تعداد رقعات طغرا در نسخه‌ها مختلف است و در نسخه شماره. تعداد ۶۰ رقعه است و ترقی از آنها نام جدا دارد و از جمله اولین رقعه عبرت‌نامه نام‌دارد و از این رو

۱ــ درفهرست دوم دانشگاه تصور شده است که عبرت نامه نام مجموع رقعات طغراست و نیز تصور شده که این‌نامه برای نشان دادن دزدیهای نصیر است.

برخی عبرت‌نامه رانام بخش رقعات پنداشته‌اند ماخواهیم دید که برخی دیگراز رقعه‌هانیز نام‌خاص دارد.

اینک‌رقعه‌های موجود دردفتر ۳۲۱۵ بترتیب‌با ذکر مشخصات یادمیشود :

۱ـ رقعه عبرت‌نامه برای مقیما. طغرا این رقعه‌رابرای مقیمانوشته و او را اندرزداده واز دزدی‌آثار منشأت‌دیگران وآنرابا‌تغییر اندك بنام‌خود کردن زنهار گفته و برای عبرت مقیما،از نصیرای همدانی ودزدی‌های او از ظهوری شاعریاد کرده ونمونه‌هایی از دزدیهای اورا بـا نقل فقراتی از سخن ظهوری ونظیرآن از نصیرا همدانی آورده ومقیما را دراین باب پیرو نصیرا خوانده است واین رقعه را «عبرت‌نامه» نام‌داده‌است.طغراپس‌ازاینکه مقیما رااندرز گفته ودزدی اثردیگران مذمت کرده ، برای مثال گوید :

«دلیرمیدان سخن رانی نصیرای همدانی ... هرگاه بمروت آشنا نگردد ، وبتاخت وغارت‌ظهوری جرأت نموده ملازمان که دغدغه پیروی او دارند چگونه سنت پیشرو خود راواجب نشمارند چون بفتوای مقام‌خامهٔ حق پیام بـاین مقدمه زبان‌گشود لازم نمود که چندی ازدست برد نصیرا بحیزظهور درآید وفقره فقره جابجانمودار گردد».

سپس ده فقره ازظهوری وپس ازنقل هرفقره،فقره‌ای از سخن نصیرا (که میگویدردزدی ازظهوری است) نقل کرده ونخستین فقره این است :

ظهوری دردیباچه گلزارابراهیم گفته : به پیرایه اجتهادش رونـق برشرع مفتون وبدرستی اعتقادش‌کارملت ازشکست مصون . نصیرا عفی عنه درمکتوب‌قاضی نورالله نوشته : به پیرایه اجتهادش رونق برشرع مفتون بدرستی اعتقادش کارملت ازشکست مصون» .

آغاز :

قلمی بهرمقیما [۱] شده عبـرت نامه
که شود روسیه آن دزدسخن چون خامه

پایان :

بشغل دزدی معنی دگرمگشا کف رغبت
که خواهی نیشها خوردازربان خامهٔ مردم

۲ـ رقعه قمارنامه درپاسخ ایلچی. طغرادراین نامه هون (نوعی زررایج د کن که ظاهرا دربرد و باخت بین بـازیکنان متداول بوده) ودیگرادوات بازی تخته نرد و گنجفه و شطرنج را یادکرده (دانشگاه).

آغـاز :

بشنوجواب نامه ایلچی پادشاه درو صف هون و باقی اسباب نرد گاه

پایان :

ز بهـر دام قمارت دعـا کند طغرا
که همچو تخته فتدمهرهٔ تواش دردست
هـزار خصل حریفانه میبرد از تـو
چو کعبتینش اگر یکدوبار نقش نشست

۳ـ معذرتنامه ـ رقعه‌ایست ازطغـرا به‌حمزه خان که از اوفهرست اسامی علوم را خواسته طغرا دراین نامه اسامی علوم با جملات خودآمیخته.

آغاز :

حمزه خوان‌خواست چواسماءِ علوم‌رقمی
معذرتنـامه چنین گشت بسویش رقمی

پایان :

طغراچسان دوات و قلم‌آورد به پیش
تیـغ و سپرمناسب وضـع سپاهی است

۱ـ درنسخه دانشگاه جای «مقیما» سفید است و شایدبه‌همین دلیل‌مؤلف‌توجه‌نیافته‌اند که این رقعه برای مقیما نوشته شده.

باید که مشق جنگ کند از دو سوی خویش

نامش چویکه تـاز در اقلیم شاهی است

۴ـ رقعه به شاهزاده شجاع.

آغاز: بکاغذ فلکی رنگ و کلك بدرشعاع

چنین عریضه نوشتم به شاهزاده شجاع

پایان:

تاج سلطنت بسبزی فیـروزهٔ فیروزی

شاداب نمایش بـاد بالنـون والصـاد

۵ـ رقعه به قاضی نظاما. وی در این نامه از شیخ محمد خاتون شکایت کرده و بر اوواویس مازندرانی را طعن گفته.

آغاز:

طبعم ز لغوگویان از بس نبـود راضی

این رقعه را نوشتم در طعنشان بقاضی

پایان: ازالحاد اویس مازندرانی مشهورتر است در این باب چه نویسد.

۶ـ رقعه به میر نظام.

آغاز:

در آن محل که شدی صبحدم ز آهم شام

ز درد خویش نوشتم چنین به میرنظـام

پایان: محول حال بهر کس این لایق است میسر کناد.

۷ـ رقعه به روشن قلم (دانشگاه).

آغـاز:

بسیار ستایشم در این نامه کم است   زیرا که سخن ز خط روشن قلم است

پایان:

نثـر طغـرا اگر بدیهه بود   دست رد بر پیـام او نـزنی

تا نخوانـد خونی سخنت   ناخنی بـر کلام او نـزنی

۸ـ رقعه به میرزا سنجر (دانشگاه)

آغاز:

بوقت‌رفتن دربارشاه گردون‌فر نوشته شد زتجرد به‌میرزاسنجر

پایان:

بی کفن طغرا دراین باغ الم‌میشد بخاك

چون نهال تاك اگرمیبافت گور کنده‌را

۹ـ رقعه به پروانه قلی (گویا داروغه بوده ـ زیرا تصدی مشعل و یاشغلی نظیر آن بود وطغرا دراین نامه ازخاکسترقلی واخکربیك داروغگان‌سابق سخن گفته‌است).

آغاز:

شمع کلکم به‌شب سطرچو افروخته شد

دل پروانه قلی رقعه صفت سوخته شد

پایان:

ترسم زسنگ فرش کزین دود گرم‌شد

افتـد شرر بخرقـهٔ او همچو سوخته

۱۰ـ رقعه به شمسا ازخوشنویسان عصرطغرا.

آغاز:

شمسا چو علم ازره نازك رقمی شد

این نامه بـه تعریف خط اوقلمی شد

پایان: به جهت ترجیح احد طرفین حجتی بدست‌آید.

۱۱ـ رقعهٔ درخواست سر که (چون رباعی عنوان نامه وبرخی ازکلمات‌رباعی آخررقعه را سیاه کرده‌اند معلوم نیست مخاطب کسیت).

آغاز: رقعه (پس ازرباعی صدر) پیوسته‌آن مسیح زمـان را درصفرا شکنی طالع به تاریخ‌آفتاب دست رسی بود.

پایان :

طغرا اگرچه خود مزه‌ای درجهان ندید

انشا نهـال کشت ز لـذت رسانیش

بیت دوم رباعی خوانده نمیشود .

۱۲ــ رقعه به قاضی جیودرشکایت ازسردی راه سفربه لاهور . عنوان این رقعه‌نیز (نسخه شماره ۳۲۱۵) پاك شده .

آغازپس ازعنوان : نکاح بند عروس معنی بی‌عیبی ... ملك دانش راخدیو حضرت قاضی جیو .

پایان :

این حرف که ازسردی آن‌کام وزبان‌سوخت

افسردگی از بـرف و یـخ راه میینـاد

۱۳ــ رقعه به خواجه لاله .

آغاز :

بخواجه لالـه که زیب حدیقهٔ انشاست

زبهرنیل چنین رقعه شدروان وبخواست

پایان :

ولی‌زبخت‌سیاهش ندید مشتری مگر زبخت سفید تومشتری بیند

۱٤ــ رقعه دربـارهٔ شکستن شیشه دوا «دراین رقعه طغرا ازمیرمحمد امین یـاد کرده‌است) .

آغاز :

درباب سرنگون شد شیشهٔ دوا این‌نامه شد نوشته‌زکلك الم فزا

پایان :

نالد چورو بدامن کهسار آور زان کوهها‌عجب که‌صداآوردنخست

۱۵ــ رقعه به میرزا صانعی .

آغاز :

در بـاب وضع مـردم دربـار پادشاه

این گونه گشت خامهٔ تبـریز سر براه

پایان :

وشماراازقیدپرسش‌احوال رهایی دهـاد بـالنـون و الصـاد

۱۶ـ رقعه به تمرخان (تیمورخان)

آغاز :

فارغ شدم چوازسپه نخل‌افکنی این‌رقعه گشت بهر تمرخان‌نوشتنی

پایان :

برسرغفلت چوطفلان چوب میخواهی هنوز

میتوانم گفتنت کـز اهـل غیـرت نیستی

۱۷ـ رقعه به طالبای کلیم (دربارهٔ سهوظهوری درمقامات موسیقی) .

آغاز :

زسهو[های]ظهوری به‌طالبای کلیم رقم نمودچنین‌رقعه‌ازپی تفهیم

پایان :

می‌نهفت این صوت را سازلب طغرا ز خلق

نـای کلك حق سرایـی باعث اظهـار شد

۱۸ـ رقعه به شاه ابوالحسن .

آغاز :

درمجلسی که بود علم دست دره زن

این رقعه گشت نامزد شاه ابوالحسن

پایان: اگردرسلب طالبانید خوش باشید .

۱۹ـ رقعه به میرزا بزمی (دانشگاه) .

آغاز :

زکلك نرگس گلزار کشمیر به بزمی این چنین شد نامه تحریر

پایان :

نشاط آور به صحن این گلستان　　　به‌طغراهم گل ذوقی برافشان

۲۰ـ رقعه به سید عبدالرحیم (دانشگاه) .

آغاز ؛

درآن شبی که قلم را نبود ذوق سخن

چنین رسید بـه عبدالرحیم رقعه من

پایان:

چون کمان دارای نواب آمد بصحرا میرود

تـا به چنگک آرد نوایی در کنـار آبگیر

۲۱ـ رقعه بمیرشفیع (دانشگاه) .

این رقعه در نسخه دانشگاه بنام میر شریف آمده و آخرین رقعه‌هاست صحیح همان میرشفیع است‌خاصه به‌قرینهٔ‌جناس بین نام مخاطب و جمله شفیع یوم المعاد در ختام نامه ، و این نیزازجمله‌چند غلطی‌است که درنسخه مغلوط دانشگاه وجود دارد ومؤلف محترم فهرست را دچار اشتباه ساخته .

آغاز:

بـرای ضبط درخـت افکنـان فعل شنیع

نـوشته گشت چنین رقعه‌ای به میر شفیع

پایان: ایمان دوستان محفوظ بادبشفیع یوم المعاد .

۲۲ـ رقعه بشیخ فرهاد .

آغاز:

بهر فرهـاد کـه شیخی ز تنش میبارید

برگک تعریف بدینسان ز نی کلك دمید

پایان:

به سیل تازگی شعر اومگر طغرا　　　در این زمین سیه نوبرنجات کند

۲۳ـ رقعه به‌مقیم (یامقیما) کاشی .

آغاز :

این رقعه به جای ظرف آشی شـد نـامزد مقیم کـاشی

پایان:

از قـاشق کلکش اگر دست از برآید

قـوت دل عشاق چـو گفتار فغانی است

۲٤ـ رقعه بمیرزا لطف الله .

آغاز:

چنان نوشته شد این سطرها بلطف خدا

که میشود به حروفش دبیر چرخ خدا

پایان:

کـز بیـم درشتی صدای کـاغذ کلکش چومدادرنگ خودمیبازد

۲۵ـ رقعه بمحمد امین بیك .

آغاز:

بمحمد امیـن دکـاندار این‌چنین شدمتاع رقعه دچار

پایان:

در پله پرسش، قیامت سبك است چون نیست دراین‌پله گرانبارسخن

۲٦ـ رقعه به‌بدیعای حکیم (حکیم بدیع) .

آغاز:

گشتم چو ز تاب گرمی‌خانه سقیم این نامه نوشتم به بدیعای حکیم

پایان:

طغرا به چسان آید نزدیك در و بامش

نتوان ز جـلا دیدن از دور در یخـانه

۲۷ـ رقعه‌به‌میرك دشت بیاضی (دانشگاه)

آغاز:

بسوی میرك دشت بیاضی‌این نامه روانه گشت بتحریك منزوی خامه

پایان:

بغیرازدردسر چیزی، ندید ازنظم و نثرخود

بـه امید چه آیـد برسر ترتیب دیوانی

۲۸ـ رقعه‌به‌میرزا اشرف .

آغاز:

این نامه ز کلك نی‌مطرب و زلف آهنگ رقم یـافت بنام اشرف

پایان:

نشد ز چنگ بـه غوغـای بخت ملایان

هرآن مقام کـه طغرا ز خانقاهم داد

۲۹ـ رقعه بملا احمد معمار .

آغاز:

شاید بیادش آردفردسخن چوخشتم ازبهریار گلکاراین وصف رانوشتم

پایان:

ز انسان که نهد زمزه قناد برروی طبقچه‌مشت قندی

۳۰ـ رقعه بمیرزاعبدالواسع وزیرفراه .

آغاز:

به‌وز یرفـراه از این نـامه تازگی روی داده چون خامه

پایان: اکتفا نموده از رقم آن درگذشت .

۳۱ـ رقعه بملا ناظم .

آغاز:

بناظم چون رسیداین‌تازه مکتوب شدش و اله چو خط روی مطلوب

پایان: بسواد نامه حضرت قاضی واگذاشت.

۳۲ـ رقعه بتمر(تیمور) خان منجم (شامل اصطلاحات تقویم).

آغاز:

این رقعه ز روی علم تنجیم شد مشتمل صفات تقویم

پایان:

شب کرد چون مطالعه روزنامه‌اش ساعت زبهر کار کنی هندوروم یافت

۳۳ـ رقعه بسلطان مراد ـ سلطان قراباغ ـ در تشکر از ـ قطعه‌ابری که ازطرف سلطان به‌او هدیه شده

آغاز:

کلکم چو رو به کاغذ آبی چو یاد کرد

این رنگ وصف ابری سلطان مراد کرد

پایان:

رنگی نبود در سخنش از بهار فیض

آخر بدین وسیله به رنگ سخن رسید

۳۴ـ هنگامیکه طغرا بیمار بود، عزالدین مسعود جنگی آورده و از او خواسته است تا غزلی در آن جنگ بنویسد طغرا (شرح واقعه را دراین قطعه ادبی با کنایات‌واستعارات شیوهٔ‌هندی آمیخته ودرآخرغزلی را که درآن جنگ نوشته یاد کرده است.

آغاز قطعه:

مریض بودم کاورد جنگ خود مسعود

نوشته گشت در آن این مقال درد آلود

مطلع غزل:

همچو نرگس مدت عمرم به بیماری گذشت

روزگارم همچو گل در سینه افکاری گذشت

۳۵ـ رقعه بمیرزا رفیعا .

آغاز:

این‌رقعه که نیست ربع‌نامه   شد فیض ده هـزارخـامه

پایان: خواهدآورد زیاده چه نویسد .

۳۶ـ رقعه دعوت بمحفل قمار .

آغاز:

در حین قمار بهرارباب قلات   بازی‌بازی نوشته شداین کلمات

پایان:

طغرا نه زری‌دارد و نه رخت در این‌بزم

کـامد چو مقـامر صفتان بـر سربازی

صد خانه ز تحیر دهدش دست چو بیند

از رهگذر حـاصل بهرسو زر بـازی

۳۷ـ رقعه بمیرآب .

پاسخ‌نامه‌ایست که‌میرآب بـه اونوشته و او رااز‌سرقت‌آثار اوبوسیله‌یکی‌از نویسندگان خبردار ساخته و نیز دربارهٔ کتاب معیارالادراك او توضیحی خواسته طغرامیگوید کتاب معیارالادراك‌دو هزار بیت است که‌بریك بیت حـافظ‌نگاشته و دیباچه‌ای برآن نهـاده بنام« جوش بلبل » مضمن تعریف‌دیوان‌آن معرفت کیش

(در آغاز توصیف این‌کلیات طغرا) از معیارالادراك و اینکه جوش بلبل ، دیباچه آن کتاب است یاد کردیم) .

آغاز : . . .

این تـازه رقم چو نهر پنجاب   گردید روان به سوی میرآب

پایان:

کعبهٔ سیاهی چو داد کـوه صفا شد دوات

معبـد او راز قـدر مسجد اقصی نـوشت

۳۸ـ رقعه بنام خان (ظاهرا فرزین وزیراست) و بهمین تناسب اصطلاحات شطرنج بکار رفته) .

آغاز:

این رقعه بنام خان رقم شد سرمـایهٔ رفعت قلـم شد

پایان:

وضعش چو مدح شاه بطغرا کنـار رخ

در هند تـا ز آب بجویند کـار فیل

۳۹ـ رقعه بنـام میرزا صالح (در فهرست دانشگاه رقعه بنام محمد صالح شاید همین است) دراین رقعه اصطلاحات بازی شطرنج بکار رفته و از محمد امین بیك(مخاطب نامه شماره) یادشده .

آغاز:

این رقعه بنـام میرزایی است کز روی صلاح مقتدایی است

پایان:

زآنکه زآلات این بساط رقم بکفش نیست آلـت کـاری

۴۰ـ رقعه بنام اعتمادخان .

آغاز:

ابرقلم اینجا چو شودقطره فشان نیسان رقـم ببین در ایام خزان

پایان:

کز دو صد فصل بیك نامه شود مدح نگار

طمعی نیست بجز عدل ز فریـاد رسش

۴۱ ـ رقعه به میر مؤمن .

طغرا در این نامه از کنده کاران ـ کشکول سازان ـ ورنگرزان و بزازان کشمیر شکایت کرده است .

اغاز:

ز کار حیله وری چند میکنم تحریر

که تاخبر رسد از مکرشان به میرووزیر

پایان :

نواب صمد خان نپسندد که در این شهر

نقصان رسد از طایفهٔ سنگ پرستش

۴۲ ـ رقعه بنام سید حسن و در آغاز آن از سید جلال بخاری نیز یادشده.

آغاز :

رسد ز کلك فقیرانه هرطرف فقرات

بخلوت ورق از یمن عارف کجرات

تا سید جلال بخاری مخدوم جهانیان تواند بود افتخار زمین وزمن حضرت سیدحسن اکابر زمانرا خادمی درگاه خویش تواندفرمود.

پایان :

طلسم خاك نویسی اگر رقم گردد

سواد آن رقم از سطر نامه طغراست

۴۳ ـ رقعه دروصف حکیم محمد سعیدا طبیب .

آغاز :

در وصف دوستی که طبیب است و نظم گوی

این فرد شد رقم زدهٔ کلك مشکبوی

پایان :

اشعار پخته روی دهد خامگوی را

گر دم زند ز گرمی بازار نطق او

۴۴ ـ رقعه بمظفرعلی (درشکایت از دستبرد محمدرضا به آثار نویسنده)

آغاز:

این تازه رقعه چون به مظفر علی رسید

گلدسته ای ز معنی رنگین بدست دید

رقم‌دستگاها ظاهر شد که‌نثر فقیر بدست‌محمدرضاافتاده ورضای‌محمد (ص) از دست داده ..

پایان :

زینسان که‌دست‌دزدی دارند دور نبود

خط را اگر بدزدند از دست وپای‌طغرا

۴۵ ـ رقعه به گل بیك وتوصیف نوشته‌ای از او .

طغرا در این‌نامه انواع شیرینی ومیوه‌های آشنا وناآشناوازآنجمله‌آناناس (درنسخه انناس) نبات کالپی ، کیدو کهل یاد کرده‌است.

آغاز :

اینجا چو حلاوت رقم را دیدم طفلانه زمان خامه را لیسیدم

پایان :

طوطیان گلشن پنجاب را تا روز حشر

پختگیهادر سخن از جام شفتالویی است

۴۶ ـ رقعه در وصف حکیم محمد سعید وحکیم محمدحسین .(درفهرست دانشگاه در شماررقعات ازرقعه‌ای بنام حکیم محمدحسین پزشك‌یادشده) .

آغاز :

وصف دو حکیم‌است در این‌تازه کتابت

کامروز کسی‌نیست چو ایشان به طبابت

پایان :

لیکن به‌کسی کز سخن افتد به صداعی

بسیار دهد نفع کمی های مقالش

۴۶ ـ رقعه بنام آقامحمدخان (دانشگاه) .

در این رقعه اقسام غذاها وصف شده است.

آغاز :

این صفحه که کنگری شمارد قلمش
بهتر ز سیه پلا و باشد رقمش

پایان :

۴۷ ـ رقعه بنام درویش عنایت کجراتی .

آغاز :

اینجا نی خامه نغمه ریز است قانون رقم سرود خیز است

پایان:

در صومعه بزمگه نغمه کند وجد گر دست مغنی نبود در کمرساز

۴۸ ـ رقعه شکایت از قحطی .

این نامه زحرف قحط سالی ماند به طبقچهٔ لآلی

پایان :

اینگونه که شد قحطی گندم در هند
مشکل که تواند بت گندم گون دید

۴۹ ـ رقعه بنام حاجی ظریف سمرقندی .

آغاز:

این نامه که همیان زر مضمونست
معنی ده رشك مخزن قارون است

پایان :

بر همت مژگان ز چه رو کیسه ندوزم
کافشان گر سیم است به پیرامن طغرا

۵۰ ـ رقعه بنام میرزا رحیم .

طغرا در این نامه اسامی پرندگان را تضمین کرده است .

آغاز:

این رقعه خوش لفظ چو گردید رقم

شد بـر خـط انشاء بر اربـاب قلم

پایان:

چون صعوه ای که قاشق عاج است نام او

می ماندش بباغ قلمداشت وو گذاشت

۵۱ ـ نامه‌ایست طرفه ظاهراً خطاب به وزیر فرزین. طغرا در این نامه از تاریخ عباسی نگاشتهٔ میرزا طاهر وحید یاد کرده آنرا دزدی از تاریخ اکبر نـامه ابوالفضل دکنی داند و گوید ابوالفضل خود اکبر نامه را با نثر کردن نظم سکندر نامه و غارت الفاظ شوخ نظامی و نیز بکار بردن فقرات ظفر نامه تیمـوری ساخته وطاهر که سخن ابوالفضل را بکار برده در معنی دزدیست که بدزدی دیگر خورده» آنگاه از نظم طاهر وحید وصائب سخن آورده و این هر دو را ربایندهٔ مضامین خود دانسته وچند نمونه از ابیات خودرا که طاهر وصائب مضمون آنرا در شعر آورده‌اند باشعر آنان یاد کند و گوید :

(طاهر) درباب دزدی نظم طبیعت صائب دارد و مصراع خوب در بیت هیچکس نمیگذارد .

درپایان رقعه گوید :

«اگر تخم آدم سخنور در ایران زمین بر نمی‌افتاد ، خطاب منشی‌الملکی و ملك‌الشعرائی به اینها که میداد»

آغاز:

ورق اینجا به کلك مینازد کلك با سطر عشق میبازد

پایان:

گر صورتشان روی به ببند دزمرقع

بر قطعـه دود از پی قپیـدن معنی

۵۲ ـ رقعه بنام امینـای تاجر .

آغاز:

در چنین رقعه که‌معنی زشفق رنگ گرفت

چه عجب لفظ گرآید بنظر ها گلرنگ

پایان:

می توان گفتن که از تأثیر این بی قسمتی

کاغذ اعمال خود را هم نیابـد در حساب

۵۳ ـ رقعه بنام ملا حبیب‌الله. طغرا در این رقعه اسامی کتابهای منطق وحکمت رادرآمیخته.

آغاز:

این نامه گر رسد بکف دست مرد بیسواد

تا خوانده درس لب بگشایـد به اجتهـاد

پایان:

میبایدم جای دگر،رفت از جوار مدرسه

تا شور این جهال را،منهم چوطغرا بشنوم

۵٤ ـ رقعه‌ایست بنام عصمة‌الله ولی و در آغاز آن پس از عنوان،غزلی هفت‌بیتی است .

آغاز:

عصمة الله ولی کز نسبت او جام یافت

رتبهٔمینای گردون پیش میخواران‌عشق

مقطع‌غزل:

گر نمی بست ار غنون فیض‌را تار ازنفس

نغمه کی میداشت در عشرتگه مستان‌عشق

پایان:

طغرا که بود دمکش ساز غم آن گل

جز ناله چسان از لب خاموش بر آرد

۵۵ ـ رقعه بنام میرزا جعفر مقیم خانی (شامل اصطلاحات و نامهای وسائل نوشتن).

آغاز:

کلك رامیدهم آب رخ یاقوت بچنگ
چون سیاهی نشود در کف او سرخی رنگ

پایان:

چیزی که نه محتاج دکانست و نه خانه
اسباب خوش بی سرو سامانی طغراست

۵٦ ـ رقعه‌ای دیگر است به امینا

آغاز:

به امینای خوش خریدو فروش میرسد رقعه جنس حروف بدوش

پایان:

بخشد زمین تنگ سخن را گشادگی
ازوسعتش به نظم چو حرفی بیان کند

۵۷ ـ رقعه بنام نظام ـ خوشنویس.

آغاز:

نباشد از جوش دل مائده بمهمان خوان ورق فائده

پایان:

ور برنگ دگرش چمچه بود در کف نطق
شکـه در دیگچـهٔ شاعریش بر گـردد

۵۸ ـ رقعه بنام خواجه عبدالباقی لاهوری.

آغاز:

خامه از سنبل و فرد از ورق گل کردم
رقعه را شرح سخن سازی بلبل کـردم

پایان:

داند که اشك شادی ما کرده پیشواز
وقت مراجعت چو به آب روان رسد

۵۹ ـ رقعه بنام میرمحمدصالح (دانشگاه)

آغاز:

زو که در پیش همتم خوار است قلم از عزتش رقم کار است

پایان:

نزد دانا احتیاج مرد قسمی از عدو است
بهر دفع این عدو باید خدیوی همچو زر

۶۰ ـ رقعه بنام مولانا احمد سلیمانی (دانشگاه) .

آغاز:

اینجا که قلم سر ظرافت دارد جای سخن از لبش تبسم دارد

پایان:

تا گاه گفته ایشان بگوش خود طعن ازز بان مردم نااهل نشنوی

۶۱ ـ رقعه بنام ملانصیر محمد نجومی (دانشگاه)

وی رقعه در تخطئه علم تجوم و روشن ساختن خطاهای منجمان است.

آغاز:

درین رقعهٔ آسمانی رقوم نویسم غلطهای اهل نجوم

پایان:

تنجیم بود تازه گلی از بهار علـم
لیك از خزان جهل کسان باخت رنگ و بوی

۶۲ ـ رقعه بنام میرمحمدعلی .

آغاز:

سخن از بسکه در این نامه جلوه ریز شده
قلم کند ز تحـریر سخن تـیز شده

پایان:

بیجان شود ار قالبشان از گل فریاد

صدفصل از آن قالب بیجان شنود بخت

۶۳ - رقعه‌ای دیگر بنام امینای تاجر.

آغاز:

بشنو که ز یك جنبش مضراب قلم

صد نغمه بگوشت رسد از تار رقم

پایان:

مسجد شاه جهان را بیشتر گردد شکـوه

فرش آن گر سازدش خاقان دین اورنگ زیب

٦٤ - رقعه بنام مولانا احمد خلیلی

آغاز:

اینجا سخنی ز خشك سالی گویم تروتازه چون زلالی

پایان:

کی مردمك است آنچه بینی در چشم

پـران مگسی فـتاده در کاسـهٔ چشم

٤ - رقعهٔ التماسنامه.

طغرا در این نامه میگوید «قبل از این در نواحی دکن دومکتوب مشتمل بر ذم یکی موسوم به اشارتیه و دیگری موسوم به اعلامیه نوشته و هر یك بیت بقافیه کلك وملك در دیباچه معیارالادراك نوشته بوده «اکنون درخدمت اعزه ...التماس مینماید که آن دومکتوب را بامکانیب دیگر دریکجانویسند و آن بیت را در هر نسخه‌ایکه بنظر آید به گزلك التفات حك نمایند»

رقعه اشارتیه و اعلامیه همانست که در دفترشماره ۳۲۱۵ باشمارهٔ ۲۷و۲۸ یاد و اشاره شد که این دو رقعه در نسخهٔ کلیات طغرا در دانشگاه است وجود ندارد

و درنسخه ۳۲۱۵ نیز بصورت جدا از دیگر رقعات و پس‌از خمسهٔ ضروریه ثبت‌شده
درنسخه دیگر مجلس نیز (که اینك بشماره ۳۳۰۶ یادمیشود) نیزوجودندارد.

این دورقعه خطاب به یولچی‌خان (همان که در خمسه ضروریه نیز مذموم طغرا است) ودرذم وتقبیح او و آمیخته باالفاظ هزل است وطغرا پس‌از سالهـا از نوشتن آنها پشیمان‌شده وچنین پیداست که بیشترکاتبان (جز نویسنده‌نسخه‌شمارهٔ مجلس) التماس طغرا را شنوده‌اند.واماشعری‌راباقافیه کلك‌وملك،این نگارنده در هیچ یك‌ازنسخ‌جوش بلبل و آهنگ‌بلبل (که‌هردو دیباچه شرح‌یك بیت‌مشکل حافظ شیرازی‌است)ندیده ام.

آغازرقعه التماسنامه:

این رقعه شد از زبان‌مردم   موسوم بـه التماسنامه

در دفترحاضر این کتابچه‌ها ازمولا طغرا موجوداست:

۱ ـ تاج‌المدایح (ص۱۰۹ـ۱۹۲)

با شمارهٔ ۳۲۱۵/۳ ذکر آن گذشت.

آغاز: چو این نسخه رشك‌لوایح شده...

پایان: از طفیل‌نسبت‌نامش نشان‌را مژده‌باد.

۲ ـ تذکرة‌الاحباء (ص۱۹۲ـ۱۹۷)

آغاز: طغرا تاکی زبان... تیز کنی...

پایان: زنجیر کباده گر ز افلاك شود.

۳ ـ مشابهات (ص۱۹۷ـ۲۰۴)

آغاز: موسم آن شد که منیاراك هندی سر کند...

پایان: خواهد کناره کرد چو بینه قلم از او

نام این‌رساله در مجموعهٔ پیشین «مشابهات ربیعی» آمده است.

۴ ـ مرتفعات (ص۲۰۴ ـ ۲۱۱)

آغاز: نوبهار آمد که مقراض از پربلبل کنند ...
پایان: درصفحهٔ وجوو چو تصویر آفتاب
صدراین رساله نیزمانندرساله بالا درمجموعهٔ دانشگاه‌چیز دیگر است .

۵ ـ کنزالمعانی(ص۲۱۱-۲۱۷)

آغاز: نفایس مخزن دهان جواهر حمد مکرمی است .
پایان: بدستش نامهٔ فرماندهی باد
این رساله ۱۵ مجموعه ۳۲۱۵ است .

۶ ـ تجلیات (ص۲۱۸-۲۲۷)

دروصف کشمیر ۳۲۱۵/۲ .
آغاز: خط عشق بنور این غنی میسازد ...
پایان: زمین فکر چه گلخن چه گلزار
رباعی که در نسخهٔ مجموعهٔ پیشین در آغاز این رساله نوشته شده دریـن نسخه پس از رباعی اول است که در وجه تسمیه رساله آمده .

۷ ـ تعدادالنوادر (ص۲۲۷ـ ۲۳۳)

آغاز: در تیره زمین هند دستگیر شدم ...
پایان: کرداست بهار را زمین گیر سخن
این رساله نیز در مجموعهٔ پیشین باشمارهٔ ۲۳ هست .

۸ ـ مجمع الغرایب (۲۳۳-۲۳۷)

آغاز: زین نسخه که پادشاه کلکنده شنید .

پایان: با این سبزان دمی بنشین چمن شو
این نسخه در مجموعهٔ پیشین باشماره ۱۳ آمده است .

۹ ـ **تحقیقات** (ص۲۳۸ ـ۲٤۱)

آغاز: از بس غلط است حرف قاموس فلك ...
پایان: که طغرا هم قلم در کف برای امتحان دارد .
این رساله نیز در مجموعهٔ پیشین است شمارهٔ ۳۲۱۵/۵ .

۱۰ ـ **انوار المشارق** (ص۲٤۱ـ۲٦۱)

آغاز: ای جوش دل صراحی و جام از تو ...
پایان: ساغر ز هلال عید در چنگش باد .
این رساله هم در مجموعهٔ پیشین است شمارهٔ ۳۲۱۵/۲۰ .

۱۱ ـ **جوش بلبل** (ص۲٦۱ـ۲۵۷)

آغاز. از لب طغرا چو گل کرد این نوای پرخروش.
پایان: لاجرم در این مقام دراز نفس کوتاه اندیش است .

۱۲ ـ **معراج الفصاحة** (ص۲۷٦ـ۲۸۲)

آغاز: از حق نخی معجزه آئین خواهم ...
پایان: از جملهٔ مریدان اوست دعوت خانقاه
این رساله درین نسخه ناتمام مانده و درمقابله با نسخهٔ مجموعهٔ پیشـین معلوم میشود چهار سطر نثر و چهار بیت شعر از پایان رساله را کاتب ننوشته است.

[۳۲۹٦]

دفتریست بخط شکسته نستعلیق شیوه هندی ازقرن ۱۲ ه درپایان آخرین رساله دفتر

مهر کوچك و بیضی است بنقش غلام‌حسین صفحات نیمه‌اول دفتردارای ترجمه بین‌السطور هندی‌است . عناوین شنگرف .

قطع : نیم‌خشتی ۱۴ × ۲۳/۵ ج مقوای‌چینی باعطف از تیماج‌مشکی صفحات :۲۸۲ سطور: ۱۳ کاغذ : هندی‌شکری شماره ثبت‌قدیم : ۱۲۲۴۹ - جدید ۵۵۱۱ .

عقدالعلی للموقف‌الاعلی (فارسی)

از افضل‌الدین عمیدالملك احمدبن حامد کرمانی (قرن٦ـه) . این کتاب‌را در تاریخ برخی از بلاد کرمان وسرگذشت ملك دینار بسال ٥٨٤ در٥ بخش (قسم) نوشته است .

بدایع‌الازمان فی‌وقایع کرمان وذیل‌آن بنام المضاف الی بدایع الازمان نیز ازهمین افضل‌الدین است .

عقدالعلی درتهران ، تصحیح علی‌محمدعامری چاپ‌شده .

مشار : ۱۱۲٤ باذریعه ۱۵ : ۲۹۰-۲۹٤ دانشگاه شمارهٔ ٥١٠٦ ، استوری ۱: ۳۵۷ .

(۳۲۹۷)

نسخه‌ایست بخط نسخ‌زیبای ملاحسین معلم ماهانی ازاواخرقرن ۱۳ تا اوائل ۱۴ـه وبنوشته‌کاتب ، ازنسخه‌ای مورخ ٦۴۹ روی‌نویس شده . از نسخهٔ حاضر سطوری چند از خطبه ودیباچه‌را ندارد .

آغاز: الافاضل علامةالزمان افضل‌الملة والدین احمدبن حامدسقی‌اللهٔ ثراه. هر کس که تنك بلاغت بررخش فصاحت کشیده...

پایان: متزاید ومتضاعف .. والمتطول به تم کتاب عقدالعلی للموقف‌الاعلی فی‌ربیع‌الاول سنة ٦٤٩ تسع واربعین وتسعمائه . . . کتبه اقل‌الطلاب ملا حسین ماهانی .

قطع : نیم‌خشتی ۱۳ × ۲۰ ج : تیماج‌مشکی یك‌لا . صفحات۱۷۷ سطور : ۱۳. کاغذ: فرنگی شکری شماره‌ثبت‌قدیم : ۷۴۱۹۲ . جدید ۶۶۳۱

شرح صحیفه (فارسی)

ترجمه صحیفهٔ سجادیه است آمیخته باندکی شرح. درآغاز هر دعا پس از نقل عنوان عربی دعاء، ترجمهٔ عنوان‌را باشرح بیشتر بفارسی (درنسخه حاضر باقلم قرمز) آورده وپس ازآن به‌شرح و ترجمهٔ دعا پرداخته‌است. نگارنده گمان‌میکنم همین شرح است که در کتابخانه‌آستان رضوی نسخه‌ای ازآن‌باشماره ٤۱ (باعنوان ترجمه صحیفه درفهرست) مورخ ۱۱٤۸ ونیزصاحب ذریعه نسخه‌ای ازآن‌را که در ۱۰۵۹ درهانپورنوشته شده در کتابخانه محدث‌قمی دیده‌اند.

ذریعه ٤ : ۱۳۱۱۱ : شرح‌صحیفه‌فهرست رضوی ۲ : ۲۵۱ (مسلسل) حاشیه نگارنده‌برفهرست ٦ مجلس.

غالباً درترجمه برعناوین دعاها سخنانی ازخود دربیان خواص دعاء افزوده چنانکه درآغاز دعاء ٤٦ پس‌ازنقل عنوان مختصردعاء.

دعاء چهل‌ونهم دردفع کید دشمنان ... وضرر ایشان. این دعا فرموده‌اند مناسب اکابر واعاظم مردمانست که ایشانرا هرنوع دشمنان وخصمان قوی باشندو ازروی ظلم‌وطغیان قصدهلاك واضرار ایشان‌نماید.

همچنین در ذیل برخی از ادعیه پس از پایان ترجمه متن دعا سخنانی افزوده است.

[۳۲۹۸]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق قرن۱۲ هـ وازآغاز وپایان‌آن افتاده‌است (اوراقی‌ازمقدمه ودنباله شرح دعا ۵۴ لاستکشاف الهموم ــ ازنسخه افتاده).

آغاز: پیغمبران میکند وبعدازآن برای‌خود ودوستان دعا میکندوکان‌من دعائه اذا ابتدأ بالدعاء بدأ بالتحمید للّٰه‌جل والثناء علیه حضرت امام زین‌العابدین (ع) چون ابتدا بدعا نمودی اول‌حمد وثنای حق تعالی نمودی بآنچه این‌کلمات

ترجمه آن وقریب به آنست . سپاس بیقیاس خدای را که اول اشیاست قدیم بی ابتدا وآخر اشیاست ساقی بلاانتها خداوندی .

انجام : وظاهر کن عذرمرا ویقین کن ضخیم‌را وعافیت بخش درآن حسدم را خدایا هر که بامداد کند واورا اعتمادی وامیدی بغیرتو باشد بامداد کردم و اعتماد ...

(کلمه اخیر نشانی سطر اول صفحه بعد است که درنسخه نیست .

عنوانها درهمه نسخه بشنگرف است . درون چپ نسخه چندتاریخ تولد که تاریخهای آن از ۱۳۰۹ به‌بعداست دیده‌میشود .

قطع : رقعی ۰۰۰ × ۰۰۰ ج : تیماج مشکی‌رنگ . صفحات : ۰۰۰ سطور : ۰۰۰
کاغذ : هندی شماره ثبت‌قدیم : ۷۸۳۶۸ ـ جدید : ۶۸۷۲ .

جامع الاسرار ومنبع الانوار (عربی)

تألیف : سید حیدر بن علی عبیدلی حسین آملی .

فهرست مجلس ٤ : ۱۵۰ ، ۱۰ : ۱٦۲ (بخش نخست) ۱٦۲ فهرست دانشگاه .. الذریعه :

آغاز : بسمله . الحمدلله الذی کشف عن جماله المطلق حجاب الجلال المسنی بالکثرة وخلص عباده المخلصین ... اما بعد فانی لما فرغت من رسالة منتخب التأویل المشتمله علی بیان کتب الله .

انجام : ادین بدین الحسب انی توجهت ، و کابیه ارسلت دینی و ایمانی ، تمت فالخیر والعافیة علی یداقل الخلیفه بل لاشیٔ فی الحقیقه محمد باقر بن محمد حسن لبروجنی فی لیلة الثلثا فی سنه ۱۲۹٦ .

[۳۳۹۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدباقر بن محمدحسن البروجین مورخ . ۱۲۹٦ ـ ه محل سرلوح سفید ، عناوین بشنگرف ودراکثرحواشی عناوین نسخه‌را بشنگرف نوشته .

قطع : وزیری ۱۷ × ۲۵ جلد : تیماج نارنجی عطف‌سجاف تیماج‌تیره صفحات ۳٦۵ سطور : ۲٦ شماره‌ثبت‌قدیم ۷۸۳۹۴ ـ جدید : ۶۸۹۸

۱ - سفرنامه فضل الله خان (گزیده ..)

(ص۱ - ۲۷ دفتر) **(فارسی)**

هنگامی که عباسقلی سپهر نایب اول وزارت خارجه بوده این گزیده را از سفرنامه میرزا فضل‌الله خان تهیه کرده و در آغاز این مقدمه را درمعرفی مؤلف کتاب نوشته .

چون کتاب سیاحت‌نامه مرحوم میرزا فضل‌الله خان کارپرداز اول‌دولت‌علیه مقیم بمبئی که بجهت سرکشی واستفسارحالات وامورات پاره ازرعایای دولت‌علیه که درممالك هندوستان ودیگر بلدان متفرق وساکن هستند از بمبئی بطرف هندوستان وسایرالبلاد سفر کرده و باجازهٔ امنای دولت قوی‌شوکت قاهره بدولت برمه رفته وتحصیل اطلاعات نموده وازبلدان وانصارپارهٔ مطالب وغرایب ذکر کرده برای‌عموم مأمورین‌خصوصاً مأمورین دولت علیه که دربمبئی مقیم میشوند موجب اطلاع وبصیرتست لهذا این‌بندهٔ آستان سپهرنشان به‌اشاره لازم‌البشاره وامر واجب الاطاعه جناب مستطاب ... مؤتمن‌الملك وزیرامورخارجه دولت علیه‌ایران‌دام‌ظله العالی خلاصه مطالب ورؤس مسائلش‌را استخراج نموده به‌تحریرمیآورد» .

دردفترحاضر دونسخه ازاین گزیده سفرنامه فضل‌اللّه‌خان موجود است‌یکی نسخه اصل‌است بخط سپهرودیگری‌نسخه‌ایست پاکنویس‌شده‌بوسیله‌دیگری‌است وکامل‌نیست . سپهرخود درپشت برگ اول نوشته به «یکی‌دوجزء اول‌نسخه بخط مشاورالدوله میرزا ابوالقاسم‌خان نایب وزارت‌خارجه پسرمرحوم میرزامحمدعلی مستوفی .. وبقعه به‌خط خود بنده‌است» .

سپهر دریادداشتی دیگر برهمین برگ ازمؤلف سیاحت نامه را بدینگونه یاد کرده است .

سیاحت‌نامه مرحوم میرزا فضل‌اللّه‌خان کارگزاربمبئی پسر مرحوم میرزا محمدحسین عضدالملك قزوینی .

نسخه‌حاضرهمان پاکنویس میرزا ابوالقاسم‌خان مشارالدوله است .
نسخهٔ حاضر همان پاکنویس است .

آغاز (پس‌ازمقدمه‌سپهر): ممالك ندوستان بتاریخ بیست‌وپنجم‌ربیع‌الاول ۱۲۹۰ برای سر کشی پاره‌ای ازرعایای دولت علیه که در بلدان هندوستان متفرق هستند ازبمبئی بیرون شدودرتانه که با بمبئی بیست‌میل راه‌است وازآنجا بطرف..

پایان این‌نسخه ناقص : وخرابی آنجا بجهت عدم اطاعت یکـی از زنهای واجد علی‌شاه ویك‌پسراو .

۲ ـ سیاحت نامه (ص۳۸ ـ ۸۲ دفتر) **(فارسی)**

نسخه اصل گزیده سیاحت‌نامه میرزا فضل‌الله‌خان بقلم وخط عباسقلی‌سپهر.
آغاز: همانگونه که درنسخه قبل .

پایان: ومقصود این عهدنامه درزبان فارسی وبرمنه‌ای حاصل شود . دراین بارزبان انگریزی معتبرومقرر خواهدبود .

[۳۳۰۰]

دفتریست بخف شکلته نستعلیق عباسقلی سپهر (مؤلف) ومیرزا ابوالقاسم خـان مشاور الدوله (برحسب نوشتهٔ سپهر درپشت برگ اول شماره‌اول به‌خط میرزا ابوالقاسم است) پشت برگ اول یادداشت سپهردیده میشود درفاصله وونسخه چندبرگ سفیداست .
قطع : نیم‌خشتی :۱۳/۵ × ۲۱ ج : کالینگورقهوه‌ای باعطف وگوشه تیماج مشکی .
صفحات : (باچاپ برگهای اضافی) ۸۲ . سطور :۱۱ کاغذ : فرنگی سفید وخطدار . شماره ثبت‌قدیم : ۷۶۴۳۶ ـ جدید : ۵۹۶۷ .

۱ ـ قانون (ص۲ ـ ۷۴ دفتر)

میرزا ملکم‌خان ، این‌رساله درضمن مجموعه‌آثار ملکم چاپ‌شده فهرست کتابخانه‌ملی :. دانشگاه : ..

آغاز: طهران نسبت بترکستان کمال نظم‌را دارد ولی ایران نسبت به‌چهل دولت‌دیگر مملواغتشاش وغرق ذلت‌است .

انجام : آنوقت عوض اینکه پی معلمین نظامی برویم جمیع حواس خودرا صرف تحصیل معلم اداره میکردم که وزرای ما معتقد ادارهٔ فرنگستان بشوند .

۲ ـ منتخبی ازقانون میرزا ملکم خان

(ص ۲ ـ ۱٤ دفتر)

درذیل این نوشته شده «ازفصل اول قانون میرزا ملکم که بطبع رسیده است».

آغاز: اصل مذهب ایرانیان ، فصل اول ، خداوندعالم خاك ایران واهل ایران را ازبرای چه آفریده است ؟

انجام : اینوضع مبارکرا ازبرای افتخارسلطنت قاجاریه تاآخرخوب محکم نگاهدارد نقل ازفصل اول قانون میرزا ملکم خان که بطبع رسیده است .

[۳۳۰۱]

دفتریست بخط نستعلیق خوب قرن ۱۴ . عنوانهای شماره ۲ با خط نسخ درشت نوشته شده .

قطع : خشتی :۱۵×۲۰ج : مقوای حشتی عطف پاره مشکی . صفحات : ۹۲ .. ۷۴+۱۴ (باضافه چندبرگ سفید وسط) . سطور : ۱۳ کاغذ : فرنگی شکری نازك وضخیم شماره ثبت قدیم : ۷۸۰۰۳ . جدید : ۶۹۳۱ .

مقاصداللغه (بخش اسماء) (عربی)

= مصلح مقاصداللعه بالقب عربی به فارسی دردوبخش است اسماء وافعال . اسماء بترتیب حروف هجاء هریك درسه بخش مفتوح ، مصموم ومکسور وافعال را بترتیب مصادر روزی بترتیب ابواب ثلاثی مجرد ومزندورباعی آورده .

نسخه ای دیگر ازاین کتاب در کتابخانه مجلس درصفحه ۱۱۶ ج۳ موجوداست منزوی در«فرهنگنامه ها » احتمال داده است این کتاب همان زبدة اللغه تألیف علاءالدین علی کاشی (م ـ ٦٢٤) باشد که حاج خلیفه آنرا آورده وتوصیف کرده .

(فرهنگنامه‌ها : ۲۹۱ فهرست مجلس ۳ : ۱۱۶)

آغاز: (ناخوانا) ح الاجاج آب تلخ .

[۳۳۰۲]

نسخه‌ایست بخط نسخ نجم‌الدین بن جمال‌الدین بن میرقیس مورخ ۸۱۹ . چندبرگ از اول و آخر وصالی‌شده و برخی آبدیده اندکی ازآغاز نسخه افتاده دیباچه کتاب وحرف الف مفتوح‌را ندارد وپس‌ازپایان بخش اسماء ورقم‌کاتب ، بخش افعال درپشت برگ آخر آغاز شده ویك‌صفحه ازآن نوشته‌شده .

آغازموجود : ج الاجاب آب‌تلخ .

انجام : واساف نام بت‌قریش والله‌اعلم بالصواب لمت‌الاسارمن‌مقاصداللغه . الحمدلله رب‌العالمین والصلوة وسلام علی‌صل محمد وآله اجمعین .

عناوین به‌شنگرف .

قطع : رقعی : ۱۲ × ۱۹/۵ ج : تیماج مشکی . صفحات : ۱۷۵ . سطـور : ۱۹ کاغذ : نباتی‌هندی . شماره ثبت قدیم : ۷۷۹۸۵ ــ جدید : ۶۴۵۶ .

لمحات

(فارسی)

شرح لمعات فخرالدین ابراهیم‌بن شهریار عراقی ، ازشیخ‌علی‌یارشیرازی .

نگارنده‌ما این‌زمان نسخه‌کاملی ازاین شرح ندیده‌ام اما توصیف‌حاج‌خلیفه ازلمحات شیخ‌علی‌یار شیرازی بدینکه درشرح عنوان لمحات‌دارد ۲۴ کتاب‌حاضر منطبق است .

[۳۳۰۳]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق قرن۱۰ تـا اواخر ۹ ــ ه عناوین به‌شنگرف است . اوراق بسیار ازاول وآخرنسخه افتاده است .

آغاز: دانی چه‌حدیث میکند درگوشم یعنی درگوش قـالب وقلب‌من بزبان حال ومقالت وبیبان‌غمزه واشارت میگوید قوله:عشقم که دردو کون مـکانم نیست

عنقای مغربم که نشانم بدید نیست عنقای مغرب سیمرغست ناظم ترجمانی .

انجام : نطق بزبان قال وکامی برمن چشمها وکامی باشارت ابروها قوله .

قطع خشتی کوچك ۱۴ × ۲۸ جلد : پارچه‌ای آبی رنگ که برمقوای ضخیم کشیده شده صفحات : ۱۷۳ . سطور : ۱۹ کاغذ : سمرقندی شکری ضخیم . شماره ثبت قدیم : ۷۷۹۸۷ جدید : ۶۴۵۸ .

لمعات (عربی)

شرح شیخ علی یار .

رجوع به ذیل نسخه شماره ۳۳۰۳ شود .

[۳۳۰۴]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق قرن ۱۰ ـ ه ازآغاز وپایان نسخه اوراقی افتاده اما این نسخه کاملتر از نسخه سابق است وتنها اوراقی ازدیباچه ومقدمه لمعات واوراقی از شرح لمعه ۲۷ تا آخررا ندارد .

آغاز: ازحیث معلوم نیست وتعین صورایشان درعلم حق سبحانه مستحیل است که محقول باشد لاستحاله قیام الحوادث بذات الحق سبحانه ولاستحاله ان یکون الحق سبحانه طرفا لسواه اوفطرونا وازاینجاست که حقایق نزد محققان اهل کشف .

انجام : سخن گفتن وچون حدیث توآید سخن درازکنم سرمن عرف الله طال لسانهٗ ازینجا معلوم میشود سؤال اگر گویند بعضی از مشایخ گفته اند من عرف الله .

صفحات دارای جداول بقلم قرمز برخی ازصفحات محشی ودربرخی ازبرگها آثار آبدیدگی موجوداست اما به نوشته‌ها آسیبی نرسیده‌است . این نسخه تصحیح شده ونسخه بدلها وسقطات درحواشی وبین سطور ضبط است .

قطع : وزیری ۱۶ × ۲۴ . جلد : پارچه‌ای آبی رنگ بامقوای ضخیم صفحات ۲۰۳ سطور : ۱۵ . کاغذ : ترکی شکری رنگ . شماره ثبت قدیم : ۷۷۹۸۶ . جدید : ۶۴۵۷ .

شرح اربعین (فارسی)

ترجمه قطب شاهی از محمدبن خاتون عاملی (قرن ۱۱)

رجوع شود به ذریعه ۱ : ۴۲۵-۴۲۶ و ٤ : ۷۶-۷۷ فهرست مجلس ٦ : ۳۰

[۳۳۰۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ و نستعلیق قرن ۱۱ - ه اغلب برگها وصالی شده همه‌صفحات دارای جداول بقلم آتی است . آیات رعناوین بشنگرف . این‌نسخه ناقص است.

آغاز: بسمله : ای از تو حدیث معرفت را تنبین . اما بعد بمسامع ارباب ارباب دانش و ذکا میرساند داعی دولت قاهره محمدبن علی‌المستهز ابـن خـاتون العاملی عامله‌الله بلطفه‌الازلی .

انجام : تصدیق فیمالی این جماعت را در آنچه دعوی یافت ان‌فیمایند از مخفیات عالم فلکی سزاوار (انجام ناقص)

قطع : وزیری ۱۷×۲۷ . ج تیماجی قهوه‌ای رنگ کهنه . صفحات:۵۱۷ .سطور: ۲۰ کاغذ : اصفهانی آثار مهره شمارهٔثبت قدیم :۶۶۹۹۷ جدید:۶۴۱۲ .

شرح مقاصدالطالبین (عربی)

مقاصد الطالبین از سعد الدین تفتازانی (م - ۷۹۱) وشرح حـاضر نیز از خود اوست .

کشف‌الظنون : مقاصد فهرست معجم‌المطبوعات : ۶۳۷.

آغاز: بسمله .لك‌الحمد والمنة علی رسولك‌و اصحابه .. قوله و رتبته‌علی‌ستة مقاصداقول اعلم‌ان‌الانسان‌قوة‌نظریة کمالهاالمعرفة الحقایق کماهی.و کمالهابالامور علی‌ماینبغی تحصیلا لسعادةالدارین . . .

انجام : فی‌اساتهم علیهم‌السلام وهذا آخرما اوردناه والحمدلله رب‌العالمین والصلوة علی‌النبی‌الامین .. سنه ۱۳۱۱

[۳۳۰۶]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن۱۰ تا اوایل ۱۱ - ه برگ آخر آن نو نویس و بخط

عبدالمؤمن خطیب در ۱۳۱۱ نوشته شده . چندبرگ اول وصالی شده وپشت برگ اول چند تملك کهنه ونو دیده میشود .

قطع : وزیری ۱۸×۶٬۰ ج تیماجی زردرنگ ضربی صفحات ۵.۳ سطور : ۳۵.
کاغذ : ترکی شمارهٔ ثبت قدیم : ۷۷۹۸۹ . جدید:۶۴۶

۱ ـ رسالهٔ ملکوتیه (ص۱ـ۵۲ دفتر) **(عربی)**

حدوث عالم‌ازشمس‌الدین محمد ـ شمسا ـ گیلانی شاگردملاصدرا
رجوع شود به ذریعه ۶ : .. مجلس ۹ :۲۴۰ دانشگاه ۳ : (نسخه حاضرچند سطر از آغاز رساله راندارد) .

آغاز: کل واحدةمنهاباهر .. ترکیب تلك‌المقدمات علی وجه .. ودفع ـ الشلکوك‌والشبهات علی ماسیجی فی هذاالرساله بمایختص مما و ذلك‌فضل‌الله‌یؤتیه من یشاء و ارجو ...

انجام : خود جوزر فعزجوز به کودکرا ولو کنتم‌اظهر تموهاعلیه فمع‌انکم وقعتم فی‌الحرام‌العقلی لکنتم من‌العابثین النادمین ایضاً

منمای باین خلق مجازی خـود را
مشهور مکن بنکتـه سازی خود را
چون میبینی که اهل مجلس کورند
ای شمع به هرزه میگدازی خودرا

۲ ـ تحقیق‌صدورالکثیرمن‌الواحد(۵۳ـ۸۹دفتر) **(عربی)**

از مولی شمساگیلانی‌مؤلف رساله‌بالا
مجلس۹: ۲۴۲

آغاز: بسمله . الحمدلله خالق‌الکل و باعث‌الرسل .. فیقول افقرالفقراء الی الغنی الحقیقی محمدالشهیر بشمساءالجیلانی .. هذه فوائد قدسیه واسرارملکوتیه اعلم انه لافقر تحت‌الفقر فی‌الوجود...

انجام : .. وهی انهم لسبب انقیاد هم للنفس الاماره بالسوء و متابعتها وعدم

متابعة العقل صار ومستعدين لدخول النار اللهم اجعلنا من المستعدين لدخول الجنه وصحبة الابرار ... یا ارحم الراحمین .

کاتب رقم کرده .

وقع الفراغ من تسویده بتاریخ المائه بعدالالف .. علی یدالعبد... محمدکاظم بن محمد رحیم النیسابوری .

۳ ـ علم الواجب (ص۹۰-۹۸ دفتر) (عربی)

= برهانیه ، از مولی شمسا گیلانی .

فهرست مجلس ۹: ۲۳۶ دانشگاه۳: ۱۳۶

آغاز: بسمله : وصلی‌الله علی سیدنا محمد و آله‌الطاهرین وعترته‌المعصومین وسلم تسلیماً کثیراً اعلم ان‌العالم بالغیر قسمان ... و ذالك‌العلم الزاید علی الذات منحصر فی‌الحصولی والحضوری و هذان‌القسمان‌من‌العلم هما‌العلمان‌المانوسان‌فیما بین‌العالمین من الممکنات ..

انجام : ولهذا حکم‌البرهان علی ان الاول من‌الصفات السلبیه بالنسبة الی حاجة غیره‌جل شأنه والثانی من‌الصفات الثبوتیه الکمالیه الثابته فی‌مرتبة ذاته مع قطع‌النظر عن کل ماعدا ذاته تمت‌الرسالة بعون‌الملك‌الوهاب.

۴ـ شرح رسالة‌العلم (ص۱۹۸-۱۱۴ دفتر) (عربی)

خواجه نصیرطوسی این‌رساله رادر پاسخ جمال الدین اسمعیل‌بن سلیمان بحرانی و شرح بر رساله علم احمدبن سعادة بحرانی (که جمال‌الدین نزدخواجه فرستاده وشرح و توضیح مسائل آنرا درخواست کرده)نوشته‌است . درنسخهٔ‌حاضر نامه جمال‌الدین و متن جداگانه رساله احمدبن‌سعاره نقل‌نشده.

رجوع شود به فهرست مجلس ۵: ۳۳۲ دانشگاه ۳: ۱۸۰

آغاز: بسمله : قال سیدالمحققین نصیرالمله‌والدین محمدبن الحسن‌الطوسی اتانی کتاب فی‌البلاغة منتهـالی غایة لیست تقارب بالوصف .

پایان: اقتفاء لکلام اهل‌البحث عن هذه‌المسائل واختتم الکلام‌ههنا واللّه‌ولی التوفیق .

کاتب رقم کرده :

و قد وقع‌الفراغ من‌تضییع کتابة‌هذه الرساله صحوة یوم‌المولود من‌العشره الاوسط من شهر ربیع‌الاول من‌سنه‌ثلاث ومائه بعدالالف من‌الهجره‌النبویه علی ید اقل خلق اللّه محمدبن محمد کاظم النیشابوری فی مشهدالرضا علیـه‌التحیه والثناء ورحمة‌اللّه و برکاته .

۵ ـ **حکمة‌العارفین** (ص۱۱۵ـ۲۰۴دفتر) **(عربی)**

محمد طاهر قمی شیرازی (م‌ـ۱۰۹۸) دررد‌بر متصوفه .

دو نسخه دیگر از این کتاب درمجلده فهرست شناخته‌شد مجلس ۵:۲۲۵ و ۴۹۴ ذریعه :و۴:۵۶ ذریعه ۷:۵۸ .

آغاز: بسمله : الحمدللّه‌الذی جعلنا بمعرفته ومعرفته دینه علـماء فقهاء اما بعد فلما رأیت‌الناس قدترکوا الحق وقالوا ابی‌الباطل ورفضوا‌الباقی.

انجام : کنت جالساً‌وکان‌جالسامعی انتهی ایهاالمؤمنون المهتدون انظروا الی هولاء الکفرة الفجره و الی عقولهم و عقول مریدیهـم ومصدقیهم والحمد للّه رب‌العالمین .

کاتب سپس چنین رقم کرده :

قد فرغت من تسویدهذه‌النسخه .. الموسومه‌بحکمة‌العارفین فی‌یوم‌الاحدمن شهرربیع‌الاول‌من‌شهر سنه‌مـائه‌بعدالالف من‌الهجره النبویه‌المصطفویه کتبه العبد الآثم محمد کاظم بن‌محمد رحیم‌النیسابوری.

۶ ـ **شرح حدیث‌عمران صابی** (ص۲۰۴ـ۲۳۷ دفتر) **(عربی)**

از سید اسمعیل الحسینی الخاتون آبادی‌الاصفهانی .

مؤلف نوروزیه شماره ۳۰۵۳ این کتابخانه

وی حدیث مناظرهٔ عمران صابی را با امام رضا ـ علی بن موسی (ع) در بارهٔ توحید، ووجود باری و حدوث عالم و برخی دیگر مباحث کلامی بتفصیل شرح کرده و از رساله‌های خود یاد کرده.

خاتون آبادی پس از شرح اصل مناظره چند اشاره در بیان مسائل فلسفی ـ ومبانی مناظره نوشته است (در نسخه حاضر اشاره ٤ ناتمام مانده)

اشاره چهارم در آنست که حل مناظره مبنی بر آنست که صاد زاول صور علمیه است و بدین تناسب در بارهٔ پیشگویی‌ها و علم نجوم و منجمان بحث کرده است.

رجوع شود به ص ۵۰۰ این فهرست. وجلد ۹: ۷۹ و ۷۰۲

آغاز: هذا شرح حکایة عمران الصابی مع الرضاع فی عیون الاخبار الرضا من اسمعیل الحسینی الخاتون آبادی الاصفهانی قال الرضاع ان کان فی الجماعة عمران ـ الصابی فانت هو قال انا هو الصابی واحد الصابئین وهم طایفه من النصاری علی مانقل بعض المفسرین ونقل بعض هذه الطایفه انهم علی شریعة آدم والمشهور انهم عبدة الکواکب فالظاهر ان عمران کان منکر الصانع وکان علی مذهب الدهریه... الذین کانوا قبل سقراط وتلمیذه افلاطون الالهی...

انجام: ماهو قال علم من علم الانبیاء قال نعلمت کان علی بن ابیطالب ع یعلم فقال کان اعلم الناس به و اورد قدس الله روحه احادیث متکثره من هذا القبیل واوردما اورده السید الجلیل فی کتاب نهج البلاغه من کلام امیر المؤمنین (ع) المنجم الذی نهاه عن المسیر الی النهروان ثم انه قدس سره اطنب فی تضعیف تلك الروایه مرة فی سندها ومرة فی نفسها ...

[۳۳۰۷ ـ مجموعه]

مجموعه ایست بخط نسخ بقلمهای گوناگون (شامل ۶ رساله) از محمد کاظم بن محمد رحیم النیشابوری و محمد بن محمد کاظم النیشابوری (از مورخ ۱۱۰۰)

برگ اول وصالی شده ویادداشتی در پشت آن وجود دارد وقسمتی از برگ اول آن از بین رفته است و برگ ۱۲۸ یك روی آن نانویس مانده و انتهای نسخه (رسالهٔ آخر) ناقص است.

قطع : رقعی۱۲ × ۱۸ جلد تیماج مقوادار، دارای ترنج برنگ آلبالویی تیره (فرسوده شده است) صفحات ۴۷۴ . سطور ۱۹ کاغذ ایرانی اصفهانی مختلف و برنگ نباتی . شمارهٔ ثبت قدیم دفتر ۸۷۲۵۱ جدید: ۶۷۵۵

۱ - شرح توحید (ص۱-۱۰۰ دفتر) (عربی)

کتاب توحید از قطب الدین عبدالکریم بن ابراهیم گیلانی قادری (م ۸۲۰) و شرح از علی نقی بن احمد بن زین الدین احسائی - (فرزند شیخ احمد احسائی

در مؤلفات قطب الدین عبدالکریم کتابی بنام «کنز المکتوم فی اسرار التوحید المجهول المعلوم» یادشده و ممکن است همین کتاب باشد .

علینقی (یاعلی) احسائی که رساله او در اخلاق سال ۱۲۱۷ چاپ شده این شرح را در ردعقاید صوفیه نگاشته وی درضمن این شرح حدیث صائی را کاملا شرح کرده .

برای فهرست مؤلفات گیلانی رجوع شود به بروکلمان ذیل ۲ : ۸۳ ۲-۲۸٤ معجم المؤلفین ۵ : ۳/۱۳ هدیة العارفین ۱ : ٦١٠

آغاز رسالهٔ گیلانی : بسمله، حمدالله بصفاته توحیده بذاته فهوالواحد لاعن توحید والمحمود قبل الحمد والتحمید ...

آغاز شرح بسمله ، الحمدلله رب العالمین الذی جل عن التشاکل والتشابه... واشکره بمابدی والصلوة والسلام علی عبده و رسوله ... وبعد فیقول العبد علی نقی بن احمد بن زین الدین انه لماوقع نظری الفاتر علی رساله ...

انجام : و ایاك من الخطاء والزلل وهذا آخر ما اردته فی شرح توحید عبدالکریم بن ابراهیم الجیلانی وقع الفراغ من هذاالشرح علی یدمؤلفه علی نقی بن احمد بن زین الدین الهجری ضحی یوم الجمعه آخر جمادی الاخر.

کاتب چنین رقم کرده :

تمت علی ید اقل الطلاب .. محمد علی بن محمد مهدی الحسینی البید گلی الکاشانی تجاوزالله عن سیآته سنه ۱۲٤۸

۲ - شرح توحید صدوق (ص۱۰۱-۲۳۱ دفتر)

قاضی سعید قمی (م ۱۱۰۳۷) کتاب توحید صدوق را در ۳ جلد شرح کرده و نسخه

حاضر بخشی از آغاز جلد اول شرح قاضی سعید است .

ذریعه ۱۳:۱۵۳ فهرست دانشگاه : ۸ : ۲٥٦

آغاز: بسمله و به نستعین . سبحانك وحنانيك یاسبوح یا قدوس وفقنا اللهم کی نسبحك كثيراً انك كتب بنابصيراً وارنا اللهم حقايق الاشياء كماهی حتی نحمدك . . .

پایان: وظنی ان لما المجروره ینبغی ان یکون نسخة جمع مع لافتدبر .

انجام : بعیداً و خسرواخسراناً مبیناوصلی الله علی محمد النبی و آله الطاهرین

[۳۳۰۸]

دفتریست بخط نسخ و شکسته نستعلیق قرن ۱۳ شمارهٔ۱ بخط نسخ محمدعلی بن محمد مهدی حسینی بیدگلی کاشانی ومورخ ۱۲۴۸ است (شمارهٔ۲ رقم کاتب و تاریخ کتابت ندارد و بخشی است از کتاب) .

قطع : خشتی ۱۶ × ۲۲ جلد گالینگور . صفحات: ۲۳۱ سطور: ۱۵و۱۴ کاغذفرنگی

شمارهٔ ثبت قدیم ۷۴۱۷۴ جدید ۶۶۱۳

شرح گلستان (فارسی)

از سید یعقوب بن سیدعلی معروف به علی‌زاده (م-۹۳۱)

چلبی از این شرح در کشف الظنون یاد کندو گوید این شرح از منیری است که سید یعقوب آن را بنام خود کرده و تنها تغییری که در آن داده تبدیل نام مؤلف است در آغاز و انجام نسخهٔ کتاب.

در دانشگاه نسخه‌ای از این شرح موجود است .

فهرست دانشگاه ۲: ۱٤۱-۱٤۲

[۳۳۰۹]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق قرن ۱۰- ه اندکی ازشرح دیباچه وشرح باب ۸ ازنسخه افتاده برگ اضافی اول وآخر نسخه وصالی وبرنخستین آنها ۵ غزل ازسعدی نوشته شد . آثار آبدیدگی دراوراق اول نسخه دیده میشود اما به نوشته‌ها آسیبی نرسیده . دربرخی از صفحات فقراتی ازشرح سروری نقل شده .

آغازموجود: که طاعتش موجب قربت است و بشکر اندرش مزید نعمت یعنی اندرشکر نعمت خدای زیادهٔ نعمت ثابت است فالباء زائدة لتحسین اللفظ . قالوا القاعده فی استعمال العجم...

پایان موجود : وعظ دو کس مردند بضم المیم وتحسر بردند . آنکه داشت ومالش نخورد وآنکه دانست برمقتضای علمش نکرد . بیت

کس نبیند بخیل فاضل را　　　که نه‌درعیب گفتنش کوشند

بالای جملات گلستان خط قرمز کشیده و از شرح جدا شده . عناوین همه شنگرف است .

قطع : جیبی کوچك ۱۳/۵ × ۱۸/۵ ج : مقوای آبی ، عطف ازتیماج قرمز صفحات ۳۶۳ سطور: ۱۹، کاغذ سمرقندی ضخیم شکری شماره ثبت قدیم ۷۸۴۰۰. جدید :۶۹۳۵

منتهی المطلب (عربی)

ازعلامه حلی (م - ۷۲۶) .

[۳۳۱۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ صفرعلی نجف آبادی مورخ ۱۲۴۸ . عناوین شنگرف این نسخه کتاب زکوة وحج است ازمنتهی المطلب علامه .

آغاز: الکتاب الثالث فی الزکوة والخمس وفیه مقدمه و مقاصد اما المقدمه ففیها فصول الفصل الاول فی ماهیتها الزکاة فی اللغة یقال بمعنیین الزیادة والنمو والثانی التطهیر...

انجام : والحمدلله وحدها وصلی‌الله علی سیدالمرسلین ... قدوقع الفراغ من کتابة العبد ... بحق محمد وآله (ص) یا ارحم الراحمین .

قطع رحلی ۱۹ × ۳۰ ج :تیماجی . صفحات :۴۷۵ سطور : ۲۷ کاغذ :فرنگی شماره ثبت قدیم : ۶۶۹۹۳.جدید ۶۴۰۸ :

بحار الانوار (عربی)

ازمولی محمد باقرمجلسی .

[۳۳۱۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ ابوالقاسم شریف اصفهانی مورخ ۱۲٦۲ . عناوین شنگرف اگر اول وآخروصالی شده وسپس موریانه دربرخی ازبرگها مشاهده میشود این نسخه بخشی از ج ۱۰ بحارالانوارست .

آغاز: بسمله ، ابواب تاریخ الامامین الهمامین الحسن والحسین(ع)ولادتهما واسمائهما وعللهما ...

انجام : وکانما نشط من عقال لقدتم هذاالمجلد بفضل‌الله وعونه فی‌شهرربیع الاول من شهور سنه تسع و تسعین بعدالالف من الهجره والحمدلله اولاواخرا و صلی‌الله علی محمدواهل بیته‌الطاهر المقدسین کاتب افزوده‌تم‌الکتاب علی‌یدالمحتاج الی ربه‌الغنی ابوالقاسم الشریف البالفروشی فی‌الاصفهان ۱۲٦۲ .

قطع : رحلی ۱۹/۵ × ۲۸/۵ . ج : گالینگور باعطف وگوشه ازتیماج قهوه‌ای . صفحات ۳۷۸ . سطور: ۲۷ . کاغذ : فرنگی شماره ثبت قدیم: ٦٦۹۸۹ . جدید: ٦۴۰۴

۱ـ حدیث المنزلة و چندحدیث دیگر (ص ۲ـ۲۹ دفتر) **(عربی)**

حدیث‌منزلةدراین‌نسخه‌به‌طریق اهل تسنن ازحضرت صادق نقل شده وپس ازآن نیز وصیت پیامبر بحضرت امیرالمؤمنین‌علی(ع) باعنوانهای (یا علی) نقل گردیده است زیربرخی ازکلمات مشکل معنی فارسی‌آن نوشته شده است .

صغانی‌در«احادیث‌موضوعه» و فیروزآبادی در سفرالسعاده حدیث منزله را تصحیح کرده وبیشتراحادیث‌فضیلت ونیزحدیث وصیت پیغمبر (ص) به علی (ع) را که با جمله «یاعلی» آغازمیگردد ، ازاحادیث‌موضوع دانسته است .

آغاز: قال حدثنا الشیخ الامام الاجل فخرالدین بقیةالمشایخ شرف‌الخطبا اسماعیل‌بن محمدبن محمدبن یوسف القاشانی فی‌الیوم الرابع من صفر سنة احدی وتسعین وخمسأیه‌قال‌اخبرنا الشیخ‌ابوالقاسم‌بن غانم ...

انجام : یا علی خمسة تمیت‌القلب کثرة الاکل و کثرةالنوم و کثرةالکلام و کثرةالضحك و کثرة هم‌القوت واکل‌الحرام‌یطردالایمان‌والتعظیم لامرالله‌والشفقة

۲ـ مناجات (ص ۳۰ـ۵۹ دفتر) (عربی)

مناجات منظوم منسوب بحضرت علی بن الحسین (زین العابدین) است با بخشی ازمواعظ او .

آغاز: و بعد قال الشیخ الامـام الزین العابدین علیه السلام :

تبارك ذوالعلی والکبریاء تفرد بـالجلال وبالبقاء

فسوی الموت بین الخلق طراً فکلهم رهـاین للفناء

انجام :

تلق مواعظی بقبول صدق تفز بالا من عندحلول لای

[۳۳۱۲ ـ مجموعه]

دفتریست به خط ریحانی (ثلث) ازقرن ۱۲ ـ هـ .

درپشت آن یادداشتی ازعباسقلی سپهر در ۱۲۸۸ نوشته شده‌است زیر برخی ازکلمات ش ۱ دفتر ترجمه فارسی و در ش ۲ پایان مصراعهای‌دوم در انتهای اول و زیرآنها درکنار برگ نوشته شده وتوضیح برخی ازکلمات نیز داده شده است . اطراف تمام برگها باکاغذ صحیح زرد رنگ شبیه بکاغذ پوستی وصالی شده وازص ۲۰ تا ۲۹ بقسمتهای از نوشته‌های دفترآسیب رسیده است . درمیـان دفتر یك برگ ازجنس‌کاغذی‌که با آن وصالی کرده‌اند دیده میشودا وبقیه برگها بیك جنس‌هستند .

عنوانها : بشنگرف .

قطع : ۲۱/۵ × ۲۵/۵ . ج (اکنون) ندارد صفحات : ۶۰ سطور ۵ کاغذ اصفهانی شکری‌شمارهٔ دفترثبت قدیم ۷۴۴۳۸ جدید ۵۷۵۸

تاریخ مصر (عربی)

بخش دوم کتابی‌درتاریخ مصراست .

نام کتاب و نام مؤلف یافت نشد . درکشف‌الظنون و در فهرست دارالکتب قاهره‌تعداد زیادی از تواریخ مصر یاد شده است .

کشف الظنون ج ۱ـ ۲۳۱ دارالکتب چاپ ۱۹۲٤ ج :

آغاز: ذکرفسطاط مصر اعلم ان‌فسطاط مصر احتفظ فی‌الاسلام بعد مافتحت

ارض مصر و صارت دار اسلام و قد كانت بيد الروم و القبط و هم نصارى ملكيه ـ ويعقوبيه ومنابيه‌و حين اختط المسلمون الفسطاط انتقل كرسى المملكة من مدينة الاسكندرية بعد ماكانت منزل الملك ...

انجام : واما منازل الغز فاشتراها الملك المظفر تقى الدين عمر بن شاهنشاه نجم الدين ايوب بن شادى فى شعبان سنة ست وستين وخمسأيه‌و جعلها مدرسة للفقهاء الشافعية واشترى ويتلوه الجزء الثالث ذكر حارات القاهرة و ظواهرها .

[۳۳۱۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ ازقرن۱۳ـه کاتب وتاریخ کتابت ندارد .

درصفحهٔ۴ نسخه یادداشت تملك کتاب ازعباسقلی‌سپهرثانی در۱۳۱۶ با مهر بیضی‌شکل اوبه سجع (عباسقلی) نقش شده است .

کنار برگ دوم وچند برگ ازپایان وصالی شده است . عنوان ونشان شنگرف .

قطع : ۱۸ × ۲۸ ج : تیماج نیلی یك‌لا صفحات : ۳۰۶ سطور : ۲۷ کاغذ : فرنگی شکری شماره‌دفتر ثبت قدیم ۷۴۴۳۵ جدید ۵۷۵۵ .

شرح مدخل منظوم

(فارسی)

از میرزا حبیب الله بن محمد طبیب (قرن ۱۱)

وی منظومه‌خودرا شرح کرده اماهمه جاچنین‌مینماید که گویندهٔ منظومه کسی دیگر است . در ابیات چند جا تخلص‌خودرا «حبیب»آورده و در آغازصور بروج گوید :

پس نهادند بشنو این زحبیب نام برج از صوره بدین ترتیب

ماده تاریخ تألیف شرح‌نیز « اتمام کتاب حبیب » است .

آغاز: بسمله ،

بنـام خداوند لـوح و قلم که از نیستی زد بهستی قدم

خداییکه‌این‌لاجوردی‌سپهر بیاراست ازانجم وماه ومهر

مدخل هر کتاب شرح جواهر منظومه ومفتح هر کتاب بیان زواهر منثورهٔ

حمد حکیمی‌است که بقلم .... وبعد برضمایر عیسی سرایر وخواطر قدسی مآثر ارباب الباب صورت اظهار وسمت اشتهار دارد که کتاب مدخل منظوم علوم نجوم نسخهٔ جامعه القواعدو کثیرةالفواید وچون درسلك نظم انتظام یافته عرایس‌نفایس فوایدآن درحجرهٔ اغلاق‌واختفا محجوب ومختفی‌مانده بندهٔ کمتربن حبیب‌الله‌بن محمد طبیب غفر ذنبه عند رب‌المجیب خواست که آن پردگیان نشیمن حجاب‌را برمنصهٔ‌ظهور جلوه داده چند کلمه...

انجام : وگمراهان شوارع شریعت را دلیل جلیل طریقت‌اند کردانیدولله الحمد اولا و آخراً و ظـاهراً و باطناً تمام شد شرح مدخل منظوم بعون عنایت ملك القیوم در شهور عـامیکه از مضمون این بیت مفهوم و معلوم میشود ، : یافت چه اتمام کتاب حبیب ـ ازکرم ولطف کریم ومجیب ـ کردچه تاریخ تمامش سؤال ـ گفت که اتمام کتاب حبیب. تمت بعون عنایت ملك بی‌مضنت .

[۳۳۱۴]

نسخه ایست بخط نستعلیق قرن ۱۰ کنار دو برگ اول و آخر وصالی شده برخی از صفحات اول وآخر محشی است . در ذیل نسخه غزلی (شاید از مؤلف) و در ماده تاریخ تألیف رساله غزل این است .

گر کنی عفو من بیدل بگویم یـك بیك
نام دلداری که باشد رشك ماه آسمان

گر یکی رابا یکی ضرب ار کنی‌آید پدید
غیر از آن نامیکه دارم مهر او در دل عیان

گرشدت معلوم ازاین‌اسم دوم جزء نخست
طرح کن ثانیش گیرو ثـالث آن اسم دان

بعـد از آن از اسم اول ثـانی او را بگیر
یا دوچندانش کن وبیرون کنش زودازمیان

هرچه باقی ماند از دانش در آور درحساب
حاصلش را جمع کن تاریخ آن دفتر بدان

بر پشت برگ اول تاریخ تولدیست مورخ ٩٥٥ عناوین بشنگرف آیات قرآنی و عبارات تازی بنسخ است.

قطع: رقعی ١٣×١٨ ج: تیماج مشکی بدون مقوا. صفحات: ١٥٥ سطور: ١۴ اصفهانی. شماره ثبت قدیم ٧٨٣٨۴ جدید ۶٨٨٨.

١ـ اجزاء القضیه [رساله در...] (ص ١ـ٢ دفتر) **(عربی)**

تألیف از مولی علی قوشچی (م ـ ٨٧٩) و تحقیق است در باره اجزاء قضیه و تصدیق و تصور.

در کتابخانه نسخه دیگر از این رساله هست.

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین. اعلم ان قدماء الحکماء ذهبوا الی ان اجزاء القصیه المعقوله ملبد المحکوم علیه و به و النسبة التامه الخبریه و تسمی النسبه الحکمیه والوقوع واللاوقوع ...

انجام: فی الموجبه والکذب علیها فی السالبه علی ماصرح به المحققون. تمت الرساله لقدوة العلماء المتاخرین الملا علی القوشجی.

در کنار رساله حاشیه‌هایی از مؤلف با نشان منه و بدون نشان دیده میشود.

٢ـ لزومیه [رساله ...] (ص ٤ـ دفتر) **(عربی)**

از شمس الدین محمد گیلانی.

در دیگر مجلدات فهرست مجلس و دانشگاه آنرا ندیدم.

آغاز: بسمله اعلم ان اللزوم مطلقاً عبارة عن ضرورة تحقق شی و هو اللازم عند تحقق شیٔ آخر و هو الملزوم و ینقسم اولا الی ثلثه اقسام اما بحسب الوجود الخارجی فقط بمعنی انه یمتنع وجود الملزوم والخارج بدون اللازم ...

پایان: لتوهم کون اللزوم فی تعریف القیاس او ماذهبنا بالمعنی الاول... هذا مابلغ الیه الخاطر القاصر فتامل وانصف ولاتکن من المعاندین المقلدین لحقیة جمیع الاقوال الصادرة عن الماضین.

انجام : فقدضل ضلالا کبیرا اعاذناالله تعالـی وایاك ، تمت الرساله المسماه باللزومیهٔ للقاضی المحقق شمس‌الدین نور مرقده .

۳ـ خلق‌الاعمال (ص۵ـ٦ دفتر) (عربی)

ازمولی جلال‌الدین محمددوانی (م‍ـ۹۰۷)

این‌نسخه دیباچه‌دوانی‌رادرآغاز رساله‌خلق‌الاعمال که چاپ‌شده ونسخه‌های خطی‌آن درمجلس و دانشگاه‌موجود است ندارد و پایان‌آن‌نیز (که شرح حدیث حقیقت کمیل است) ازآن کوتاه‌تر است .

مجلس ۵: ۲۳۸ . دانشگاهٔ ۳ : ۲۵۸

آغاز: بسمله اقول‌افعال العباد دایره بحسب‌احتمال العقل بین‌امور الاول‌ان یکون حصولها بقدرة الله تعالی ...

پایان: فقال‌زدنی بیانافقال (ع) اطفأالسراج فقدطلع الصباح. تمت‌الرساله

٤ـ اخلاق‌عضدی (ص۹ـ۱٦دفتر) (عربی)

ازعضدالدین عبدالرحمان‌ایجی (م‍ـ۷۵٦) درچهارمقاله. در مجلد ۹فهرست بتفصیل دربارهٔاین کتاب وسهو قلمی که‌ازمؤلف‌علامه ذریعه در این باب واقع شده (درج ۱و ج ۱۳) وآنرا تألیف«بعضی ازاصحاب» پنداشته‌اند ونیزخلطی که درآن کتاب‌نفیس درباب معرفی‌شرح شمس‌الدین کرمانی برآن پس ازآن‌چنین‌دریافتم که‌درمجلد۳ فهرست دانشگاه نیزاین رساله شناخته نشده است.

فهرست ۹:۳۱۱،۳۷۰ (ص٤۰ ذیل کشف‌الظنون۱:٦۷فهرست‌رضوی ٦:٤۲۸ ذریعه ۱:۳۷۱و۱۳ : ۲۸۲ . دانشگاهٔ ۳:٦٤۸)

آغاز: بسمله الحمدلله علی نواله . .وبعد فهذا مختصر فی‌علم الاخلاق رتبته علی‌اربع مقالات...

پایان: بحیث لایفضی‌الی‌النفاق والله‌سبحانه وتعالی اعلم بالصواب.کاتب‌افزوده

تمت الرسالة المنسوبة الی خاتم المتبحرین مولانا عضدالملة والدین ... و رفع درجته فی علیین .

درحواشی این نسخه نوشته‌هایی به فارسی به‌وبعربی نقل‌از تهذیب الاخلاق (ظاهراً اخلاق جلالی) دیده میشود .

لوامع الاشراق (ص۱۷-٤٤ دفتر) (فارسی)

ازمولی جلال‌الدین دوانی دارای سه‌لامع وهر لامع دارای چندلمعه‌است . (نسخه‌حاضر بخشی‌ازاواخر کتاب‌است)

این‌رساله که اخلاق‌جلالی نیزخوانده میشود چاپ شده .

مجلس۲ : ۳٤۳ .

آغاز موجود: چون فضائل معلوم شد باید دانست که بازاء آنها صفتی چند است که نداز آن جنس است...

پایان موجود: یااستجلاب‌غرضی وعنایتی تعالی‌عن‌ذالك علوا کبیرا. کاتب در ذیل نسخه نوشته «ار کتاب تهذیب الاخلاق ملاجلال‌الدین دوانی منتخب گردید» پس‌از پایان این‌نسخه‌کاتب، دیباچهٔ لوامع‌الاشراق را در صفحه بعد نقل کرده و در آغازصفحه گوید: «عالم‌ربانی مولاجلال الدین دوانی در دیباچه کتاب مصنفه خود میفرماید چون مقاصداین کتاب قواعدحکمت‌عملی‌است».

درذیل همین صفحه چند سطر در شرح این بیت حافظ « آسمان بار امانت نتوانست کشید » نوشته شده.

٥-لوامع الاشراق(ص٤٦-۹۰ دفتر) (فارسی)

دو بخش دیگر است از کتاب لوامع الاشراق دوانی ، بخشی بقلم‌کاتب بخش پیش که پس ازنوشتن بخش آخر کتاب(نسخه سابق) این بخش‌را آورده و بخشی بقلمی دیگر بافاصلهٔ ٥صفحه سفید بخط نسخ نوشته شده

آغاز: مرادبه علمی که درتعریف حکمت مذکوراست نه‌حفظاقوال متداوله مشهوره است ...

پایان بخش‌اول واثراتصاف و انتصاف دراو ظاهر شود (پس‌ازصفحات سفید): وانسانرا مزاح العله گردانید و آنچه انسانرا بدان حاجت‌بودازاین اسباب حواله باتدبیر.

پایان بخشها: ورذالت‌حرص معلوم است وبرین‌قیاس سایررذائل.

٦ـ تحقیق الکلیات (ص۹۱ـ۹۷دفتر) **(عربی)**

ازامام فخر رازی دارای ۵قاعده و یك خاتمه.

نسخه حاضر گزیده‌ایست ازرساله تحقیق الکلیات فخررازی (رساله شمارهٔ ۲۸۰۹) و انتخاب کننده که نام خود رادرصدریاذیل‌نسخه نیاورده دردیباچه رساله گوید «وصیتی که امام‌فخر درپایان تحقیق‌کلیات آورده‌ونیزدیباچه آغاز آنراوجز این دوهرآنچه دراصل مقصوددخالت‌نداشت ازآن حذف کردم».

فهرست مجلس ۱۰:. ۱۱۰ :.

آغازنسخه: بسمله هذه‌رساله معموله لتحقیق الکلیات معزوة الی‌الامام‌الفخر الرازی ..انتخبتها وحذفت منهاماالادخال‌له‌فی‌اصل مقاصدها کوصیته فی‌آخر...قال الکلام مرتب علی‌قواعد وخاتمه القاعدة الاولی فی‌تحقیق مفهوم الاشتراك ...

پایان: فلنکتف بهذاالقدرفی‌هذاالمقام فان‌الاطناب ممالا یستطاب، والایجاز مما یوثرویجاز.

۷ـشرح هدایه (ص۱۱۲ـ۱۱۵ دفتر) **(عربی)**

ازقاضی حسین میبدی برهدایه اثیرالدین ابهری رجوع شود بـه فهرست مجلس۵ : ۳٦۰ ـ ۳۷۰ مشار ـ عربی چاپی :۵۷۰

(نسخه حاضر بخشی ازاول بخش‌دوم (طبیعیات)است ودیباچه وخطبه کتاب

راندارد)برچند صفحه سفید نخست فهرست هدایه ازآغاز بخش دوم تاپایان بقلم قرمز ثبت شده .

آغاز فهرست (ص ۱۰۸) رسالة للمحقق اثیرالدین الابهری فی الحکمة الطبیعیه .

آغاز نسخه شرح : اعلم ان الحکمه علم باحوال اعیان الموجودات .

پایان: فصل فی ان الصورة الجسمیه لایتجردعن الهیولی ... وکلماکانا اعظم کان البعد بینهما ازید فلوامتدا.

این نسخه باقلم نسخ و نیمه اول آن (ص ۵۲ ـ۵٤) به قلم تازه تر ودارای حاشیه هایی است ازمیرهاشم قوشجی،عصمت و بعد صفحات که بقلمی دیگراست حاشیه ندارد .

۸ ـ هدایه (ص ۱۱۵ ـ . دفتر) **(عربی)**

ازاثیرالدین مفضل بن عمرابهری، (م ـ۶۶۰) ،هدایه متن فلسفی متداول دارای بخشهای منطق وطبیعی ونسخه حاضر ازبخش دوم آغاز میگردد و دیباچه وخطبهٔ مؤلف را ندارد، فهرستی که دراین دفتر باقلم قرمز نوشته‌شده‌متعلق به‌همین متن هدایه است وظاهراً درصحافی سهواً از آن جدا افتاده .

هدایه شروح وحواشی بسیار دارد وازبرخی ازآنها بدون نام یا باذکر نام در کنار صفحات نسخه حاضر فقراتی نقل‌شده.این نامها درحواشی نسخه‌دیده میشود: شرح هدایه،حاشیهٔ تهذیب، شرح هدایه ازملا زاده .

کشف الظنون : هدایة فهرست مجلس ۵ : ۳۶۰ـ۳۷۵

آغاز: القسم الثانی فی الطبیعیات ...

پایان: فلیرجع الی کتابنا المسمی بزبدة الاسرار .

[۳۳۱۵ ـ مجموعه]

دفتریست بخط نستعلیق ونسخ بدست چند نویسنده نوشته شده در فاصله بین رساله‌ها

صفحات سفید گذارده شده، پشت برگ اول فهرست محتوی دفتر بقلم قرمز ثبت شده وآخرین نامی که در آن فهرست آمده (پس از نام هدایه اثیریه) از کتاب «شرح تهذیب شیخ مهاجر در کلام وحکمة» یادشده اکنون در این دفتر این کتاب وجود ندارد .

قطع : نیم خشتی ۱۲ × ۲۱ ج تیماجی قهوه‌ای رنگ ضربی، صفحات : ۱۹۳ سطور مختلف کاغذ : فرنگی شماره ثبت قدیم ۷۸۳۹۶ . جدید : ۶۹۰۰ .

تفسیر سورة فاتحه (عربی)

ازمیرزا ابوالحسن مؤلف این تفسیر شاگردان و پیروان شیخ احمد احسائی بوده ودر ۱۲۴۵ از تألیف این بخش فراغت یافته است، چنین پیداست که میخواسته تفسیر کامل قرآن تألیف کند وکتاب حاضر مجلد اول از تفسیر اواست. در این مجلد پیش از آغاز به تفسیر مقدمه‌ای مبسوط دارد که ۱۰۰۰ صفحه ازنسخه رافرا گرفته ودرهمین (مقدمه) ازخودو از سر گذشت شیخ احمد احسایی یاد کرده واورا مدح بسیار گفته ومفتاح نجاة خوانده وسخن بسیار در وصف او گفته است .

آغاز کتاب: الحمدلله المستشهد بحدوث خلقه علی قدمه وبمااراهم من آیاته علی وجود...

آغاز تفسیر : بسمله، عن امیر المؤمنین (ص) قال کل امر ذی بال لم یذکر فیه بسم الله... فهو ابتر وقال الصادق (ع) ودربماترك افتتاح امر بعضی شیعتنا بسم الله .

[۳۳۱۶]

نسخه ایست بخط نسخ علی رضا بن ملامحمد علی صدر آبادی یزدی مورخ ۱۲۴۷ . درکنار نسخه نوشته که بانسخه اصل مقابله وتصحیح شده .

قطع : خشتی ۱۵ × ۲۱ ج تیماج قرمز بدون مقوا صفحات ۵۴۱ سطور : ۱۹ . کاغذ فرنگی . شماره ثبت قدیم ۷۴۱۹۳ . جدید : ۶۶۳۲ .

غنائم الایام (عربی)

ازمیرزا ابوالقاسم قمی صاحب قوانین (م ـ ۱۲۳۱) دارای چهار قسم وهر بخش

دارای چند کتاب فقه . وی این کتاب را در ۱۲۰۶ در قم بپایان رسانیده است .
این کتاب به چاپ سنگی رسیده .

مشار چاپی عربی : ۶۵۱ .

[۳۳۱۷]

نسخه ایست بخط نسخ ابوالقاسم بن‌محمد ازغدی مورخ ۱۲۳۶، حاشیه هایی ازمؤلف درکنـار صفحات وروی یك سفحه‌که پس از برگ اول الصاق شده و با نشان منه دام ظله دیده میشود عناوین شنگرف

قطع : خشتی ۱۵ × ۲۱ (اکنون جلد ندارد) صفحات ۶۳۰ سطور : ۲۳ :کاغذ : فرنگی شکری . شماره ثبت قدیم : ۷۸۲۲۵ . جدید : ۶۷۳۰ .

مشارق الشموس : **(عربی)**

ازآقا حسین‌خوانساری (م ۱۰۹۹) وشرح است بر دروس‌شهید اول ـ محمد بن مکی (م۷۸۶)

ذریعه۱۳: ۲۴۴ کشف‌الحجب:۳۳۳ فهرست دانشگاه‌شماره۱۸۷۴ مشار : ۸۴۵

[۳۳۱۸]

نسخه ایست بخط نسخ قرن ۱۲، بدون رقم وتاریخ . این نسخه‌در بعضی‌از کتاب طهارت آغازشده ودیده میشود (مسئله فقاع) پایان‌یافته.

اغاز: بسمله، درس الجنابه یحصیل للرجل والمرئه... لاخلاف بین‌المسلمین ظاهراً فی‌ان ...

قطع : خشتی ... × ح : تیماجی قرمزصفحات ۵۰۰ سطور ۲۰ کاغذ : اصفهانی‌شماره ثبت قدیم : ۷۸۲۲۳ . جدید : ۶۷۲۸ .

۱ـ مصابیح الاسرار (ص ۱ ــ ۹۸ دفتر) **(فارسی)**

ازمحمد حسین‌بن محمد اسماعیل بسطامی (م-۱۲۱۷).

این کتاب‌شرع بخشی‌ازمشکوة‌الوری‌ازشریعتمداراسترابادی دریك‌مقدمه‌و۸ باب‌و خاتمه است .

صاحب ذریعه در اعلام‌الشیعه بسطامی را یاد کرده امااز مؤلفات او نیاورده جز تعلیقات ادبی مبدأ و معاد

رجوع شود به اعلام الشیعه ۱:۳۷۹

آغاز: بسمله الحمدلله رب‌العالمین والعاقبة للمتقین ... اما بعدپس میگوید مراتب اقدام طالبین وخادم علماء شرمبین حقیرعدم الاستطاعة وفقیرقلیل البضاعة اقل‌الخلق جرماًواکثرهم جرماًمحمدحسین ابن محمد اسمعیل البسطامی که‌درعهد...

انجام: اگر کسی خواهد که بر ثواب آن درادعیه مرویه درتعقیبات مطلع شود رجوع نماید بکتابهای که درتعقیب نوشته‌اند سیما مصباح شیخ طوسی و کتب ابن طاوس تمت‌الرسالة .

۲ـ رساله دراصول دین (ص۹۸ـ۲۸۰دفتر) **(فارسی)**

تألیف حاجی محمد حسین بن محمد اسمعیل بسطامی این‌رساله در مسائل کلامی واصول‌عقائدات .

اعلام‌الشیعه (الکرام‌البرره)۱:۳۷۹ .

آغاز: بسمله . تهذیب اصول کافی عقاید دینیه وتنقیح فـروع وافی معارف یقینیه که منتهی‌المطالب عباد...

انجام: بعضی قائل‌اند باول وبعضی بدویم‌وآنچه مذاهبی که درمفادات‌این است مطابق آنچه صدرالعلماء والمحققین علامه شیرازی در کتب خود ایرادنموده خصوصاً کتاب مبدء والمعاد تمام شد .

۳ـ معجون الهی (ص۲۸۲ـ۲۸۶دفتر) **(فارسی)**

بخشی ازمعجون الهی تألیف آقا محمود مجتهدحفیدوحیدبهبهانی .

رجوع شود به فهرست مجلس۶ :۹۷ وجلد ۷ ص۶۳۱

آغاز:

صاحب اکسیر درعالم کم است کیمیا دردهررمزی مبهم است

در وجود این مـرا نبود سخن زانکه خوددیدم‌بچشم‌خویشتن

[۳۳۱۹ ـ مجموعه]

این نسخه رقم‌کاتب وتاریخ‌کتابت ندارد وروی عبارات عربی باشنگرف خط‌کشیده‌شده است وبعضی عبارات عربی بخط قرمز نوشته شده است بر پشت نخستین برگ وقف‌نامه‌ای‌است ازطرف امامقلی خان قاجار دولوکه تولیت‌آن را خودش بعهده گرفته وبعد ازخودش‌آنـرا بمجتهد جامع الشرایط واگذارکرده است تاریخ آن‌سال ۱۲۶۱ می‌باشد و پشت‌آن ممهور شده است .

قطع : رقعی ۲۱ × ۱۴ جلد : تیماج چرمی قهوه‌ای روشن صفحات : ۲۸۶ سطور : ۱۷ کاغذ فرنگی شکری . شماره ثبت قدیم : ۷۴۳۰۱ جدید : ۵۴۲۵.

۱ـ کفایهٔ مجاهدیه (ص۱ـ٤٦٤دفتر) (فارسی)

ازمنصوربن محمدبن احمدبن یوسف‌بن الیاس شیرازی.

وی چنانکه خـود در مقدمه تصریح کـرده این کتاب‌رابرای‌مجاهدالدین زین‌العابدین ازپادشاهان آل مظفر نوشته وشامل دوفنست که هرفن درچند مقاله وهرمقاله درچند فصل‌وهرفصل درچند بابست .

ص۸۰۳این فهرست دیده میشود .

آغاز: شکر وسپاس مرخالقی راکه در خلقت انسان ...

پایان: همین عمل کندوالله اعلم بحقایق الامور ومنه الفرج والسرور

کاتب در پایان نسخه رقم کرده است .

« قد تمت النسخه الشریفه فی اواخر شهر ربیع الثامن و کتب العبد الحقیر الفقیرالمذنب محمد محسن خاتون‌آبادی تم بالخیر» .

۲ـ سال عمر طبیعی‌انسان (ص٤۹٤ـ٤۹٥ دفتر) (فارسی)

نوشته ایست از محمدبن محمدمهدی طبیب دراثبات‌اینکه عمرطبیعی‌انسان ۱۲۰ سال است در پاسخ فتحعلیشاه قاجار که سؤال کرده بود چگونه عمر طبیعی

انسان را ۱۲۰ سال میدانند وحال آنکه باید ۸۰ سال باشد زیرا چنانکه زمـان نمو چهل سال است ، زمان انحطاط نیزچهل سال باشد .

آغاز: وقتی قبله عالم وعالمیان ... فتحعلیشاه قـاجار ... اینکه عمرطبیعی چرا یکصد و بیست سال است...

پایان: وجه دیگرمیتوان گفت لکن چون اکثرآنها مدخول و گفتگوطول داشت اطناب نشدالعبد المخلص محمد مهدی طبیب سنه۱۲۳۳

۳ـفوائد طبی (ص ۴۹۷ـ۵۴۴ دفتر) **(فارسی)**

پاره‌هایی‌است باعنوان فائده وباب ازاندرزهای پزشکی‌وبهداشتی وتعریفات وتعلیم درست کردن برخی ازداروها و معاجین ودرمان برخی از بیماریهاوهمچنین بیان خواص برخی از گیاهان و داروهاست‌بقلم محمد محسن خاتون آبادی که از کتابهای مختلف طبی گردآوری کرده ویا اززبان‌دیگران‌شنیده(درآغازشنیده‌ها عنوان سماع دیده میشود) و در ذیل برخی از فقرات آن ماخذ خود را یاد کرده نام طب منصوری محمدزکریا بتکراردیده‌میشود .

در میان فقرات منقوله (که نام مأخذآنها یاد نشده) عبارات کهنه ایست وچنین پیداست از متون کهن طبی بدون تغییر فاحش نقل شده است . چنددستور و پند منظوم پزشکی نیز در ضمن این فوائد هست و یکی از آنهـا یك مثنوی است دارای ۱۷ بیت . در آغاز چند تعریف فلسفی یادشده .

آغاز: فائده قدیم دو گونه بود یکی بقیاس و دیگری مطلق قدیم بقیاس چیزی باشد که زمان او بیشتر از زمان دیگری باشد اما قدیم مطلق بدو وجه باشد یکی قدیم بود بحسب زمان دوم قدیم بود برحسب ذات...

پایان: چون کسی را زهر داده باشند لقلق با روغن بریان کنند و باسر که بخورد او دهند ... سماع.سری که جوشش کند سوس و حنـا و تو تیاو هلیلهٔ زرد بکوبند و بزند و بروغن شیر عجین کنند و برسر بمالند نافع بود .

[۳۳۲۰ - مجموعه]

دفتریست بخط نستعلیق زیبای محمد محسن خاتون آبادی از قرن ۱۲ ، عنوانها به شنگرف، پشت برگ اول نوشته شده «طب منصوری و حفظ الصحة منصوری» پشت برگ آخر چند نسخه داردو نوشته‌است .

قطع : رقعی ۰۰۰ × ۰۰۰ ، ج : تیماج قرمز بی‌مقوا . صفحات ۵۴۴۰ ، سطور : ۱۷ کاغذ : اصفهانی شمارهٔ ثبت قدیم : ۲۳۱۷۲ .

۱- رسالة الفقر (ص ۱-۱۱ دفتر) (عربی)

این رساله‌در برخی از نسخه‌ها با همین نام‌ودر برخی از نسخ بنام منهاج السالکین یا بنام میزان العمل است . مؤلف آن نیز در برخی شهاب‌الدین سهروردی ودرپاره‌ای نجم‌الدین کبری خیوقی یاد شده .

دریکی ازمجموعه‌های کتابخانه آستان قدس بعنوان پندنامه (شمارهٔ ۱۰۸- اخلاق) این رساله بنام رساله درفقر و مکاید غروراز شهاب‌الدین سهروردی یادشده‌و نویسنده فهرست (مجلد ۶) اظهار داشته‌اند که «پنداشته میشود همان صاحب عوارف المعارف باشدنه شیخ اشراق» . درمجموعه شماره ۱۴۰۵ این کتابخانه (فهرست ٤) این رساله بنام رساله الفقر و با نسبت بسهروردی موجود است .

درذریعه از آن نسخه باهمین نام « رساله الفقر» واز نظر این نگارنده دربارهٔ ترجیح نسبت آن بشیخ اشراق بدلیل شباهت بسبك وشیوه او یاد شده است .

نکته‌ای که چشم گیر است ابیاتی است که در پایان این رساله آمده (ودر فهرست ٤ مجالس نقل شده) ، شباهت مضامین آنها به اشعار منسوب بشیخ اشراق است اما پروفسور کربن در صحت نسبت این رساله بشیخ اشراق تردید مینمود و شیوهٔ نگارش آنرا از شیوهٔ شیخ اشراق دورمیدانست .

بهرحال دور نیست که از تألیفات نجم الدین کبری باشد .

نجم الدین ابو الجناب احمد بن عمر بن نجم خیوقی خوارزمی معروف بطامهٔ کبری نجم‌الدین کبری معروفترین پیشوایان تصوف در قرن ششم و مؤسس طریقهٔ

کبروی که در فتنهٔ مغول با مریدان خود بجنگ مغولان رفت ودرآن واقعه روز دهم جمادی الاولی ۶۱۸ کشته شد .

وی مؤلف کتب ورسایلی چند بفارسی وعربی در تصوفست از آن جمله اصول العشره ورسالةفی السلوك ورسالةاقرب الطرق وطوالع التنویر وفواتح الجمال بفارسی والخائف الهائم من لومة اللائم وهداية الطالبین وشرح السنة والمصالح وعین الحیات در تفسیر ورساله در طریقهٔ شطاریه .

درمراجع (تاآنجا که این نگارنده تتبع کرده است) تألیفی بنام میزان العمل از نجم الدین کبری نیست اما رسالهٔ الفقر به او نسبت داده شده .

این رساله بنام منهاج السالکین با قواعد العقاید خواجه نصیر الدین طوسی والزام النواصب در طهران بسال ۱۳۰۳ قمری چاپ شده است .

رسالة الفقر گزارش مکاشفات ومشاهدات نویسنده است در هفت فصل ویك مقدمه .

فصل ۱ـ فی نعت الفقیر السالك .

فصل ۲ـ فی علامة محبة الله عبده .

فصل ۳ـ فی حقیقة دخول الفقیر فی الخلوه وشرح آدابها .

فصل ٤ـ فی معرفة النفس وابتهاجها .

فصل ۵ـ فی تفضیل الفقر علی ماسواه .

فصل ۶ـ فی حقیقه الدنیا وصفتها .

فصل ۷ـ فی صفة طریقة الله (نسخهٔ حاضر بین مقدمه و فصل ٤ افتاده دارد)

ذریعهٔ ۱۶ :... مجلس ٤ : ۱۸۰ ــ ۱۸۷ فهرست رضوی ۶ : ۳۹۵ . ادبیات دکتر صفا ۲:.. تاریخ نظم و نثر از سعید نفیسی ص ۷۲٤

آغاز: الحمدلله الذی یعلم مکائیل البحار . . . و بعد سالتنی وفقك الله عن شرح بعض ما اعطانی الله من نعمه . . . فاسرعت الی اجابتك . . فاقول . . طفت بعض الدنیا...

این نسخه بخط نسخ سلیم وهرصفحه دارای ۲۷ سطر است در ذیل نسخه سه مهرمربع وبیضی است باسجعهای مختلف از رضا قلی .

۲ـ آغاز و انجام (ص۱۳ـ۳۴ دفتر) **(فارسی)**

از خواجه نصیر طوسی (م ـ ۶۷۲).

فهرست مجلس ۷ : ۲ مشار: ۲۷

آغاز: ربنا لاتزغ قلوبنا بعد اذهدیتنا...

پایان: « وسلام علی المرسلین والحمدلله رب العالمین.

کاتب در پایان نسخه رقم کرده :

« تم فی شهر ربیع الثانی سنهٔ **۱۰۶۳** فی قریه یقانکوه من توابع تنکابن علی ید الفقیر الی الله الغنی الحسیب محمد مؤمن الحسینی الطبیب لایبعده الله عن جنابه انه قریب مجیب ».

در ذیل آن بخط دیگری که ظاهراً خط مرحوم رضا قلیخان هدایت است نوشته شده : « خط مرحوم حکیم میر محمد مؤمن بن حکیم محمد زمان تنکابنی صاحب تحفه است رحمة الله علیه ».

از این قرار این نسخه بخط محمد مؤمن حسینی تنکابنی معروف بحکیم مؤمن است که ساکن اصفهان و خود و پدر و جدش از پزشکان دربار صفویه بوده‌اند و خود طبیب شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷ـ۱۱۰۵) بوده و تحفهٔ حکیم مؤمن را به نام شاه سلیمان نوشته.

۳ـ اسکندریه (۳۵ ـ ۵۲ دفتر) **(فارسی)**

از میرسید شریف گرگانی (م ـ ۸۱۶) در پاسخ سؤالات اسکندر پسر عمر شیخ (پسر امیر تیمور گورکانی).

در دیباچه پس از خطبهٔ نوشته :

در سنهٔ خمس وعشر وثمانمایه اسکندر بن عمرشیخ از اصفهان کسی بشیراز فرستاد نزد سعید مغفور علامة العلماء زین الدین علی مشهور به سید شریف و ازاو

سؤال نمود که مقصود از آفرینش چه بوده و آفریدهٔ اول چیست و ترکیب روح با جسد چگونه است و مفارقت انسان برچه وجهست و ثواب و عقاب چگونه تواند بود وفرشته‌چیست و شیطان کیست وغرض از سؤل و صراط وغیرآن چیست و دوزخ واعراف کدامست ومعراج حضرت رسالت (ص) چگونه بوده است و رفرف چیست وسیدهٔمغفور چند فصل درجواب نوشت ».

اسکندرمیرزا ده سؤال درپیرامون اصول عقاید از گرگانی کرده و او در ده فصل (ودر برخی ازنسخ در نه فصل ویك خاتمه) سؤالات اوراپاسخ گفته است .

شیوهٔ دیباچه وتعدادسؤال در نسخه‌های این رساله متفاوت است ونسخه حاضر با نسخه شمارهٔ ۱۲۰۷/۹ تفاوتهایی دارد . در نسخه حاضر پاسخها درنه‌فصل‌است وفصل‌دهم بقلم‌کاتبی دیگر بر آن افزوده‌شده.

آغاز: بسمله رساله میرسید شریف ... در مبدأومعاد ومذاهب عبادالحمدلله رب‌العالمین... وبعد در شهور سنة خمس عشرو ثمانمائه ...فصل‌اول در تمهید عذر جهة قصور ادراك ..

پایان نسخه (فصل۹) : در مثل اینحالت مصاحب نباشد والله اعلم بالصواب .

فصل دهم دروصیت مشاع احکام شریعت بافهام خواص وعوام‌میرسد .

پایان فصل‌دهم: و اشارت ایشان به‌توحید از آنجاناشی‌میگردد . والله‌الموفق.

این نسخه بخط شکسته نستعلیق دوکاتب دیگر است (بجز کاتب نسخه اول و دوم) صفحات ۲۲تا۲۶ سطردارد .

نویسنده که نام خودرا نیاورده در ذیل نسخه به چلیپا چنین نوشته است. «حسب‌الاشارهٔ مخدوم ملاذ دردمندان آقامحمد مؤمن این اقـل‌خلیقة‌بل‌لا شی بالحقیقه محمد باقر باعث تتمیم تحریر این رساله شریفه گردید والسلام تحریراً بتاریخ شهر جمادی‌الاول سنه ۱۶۳ » . تاص ۳۹ بخط کاتب سابق یعنی محمد مؤمن حسینی است و از آن پس را کاتب دوم نوشته و در پایان نسخه افزوده است :

«تتمهٔ رساله سابقست که در نسخهٔ دیگر ملاحظه شده تمت تحریر یافت» و پس از این فصل دهم رساله را نوشته است .

٤ ـ اوصاف‌الاشراف (ص ۵۵ ـ ۸۳ دفتر) **(فارسی)**

از خواجه نصیرالدین طوسی .

این نسخه بخط نستعلیق بخط تحریری، خوب ـ عناوین بهمان خط بسرخی نوشته‌شده کاغذ اصفهانی آثارمهره دار برنگهای مختلف . صفحات ۲۲سطری .

۵ ـ یزدان شناخت(ص۸۵ـ۱۱۵) **(فارسی)**

تألیف شهاب‌الدین سهروردی معروف به‌شیخ اشراق یاهمدانی .

کاتب نام رساله را چنین نوشته است :

« رساله بابا افضل درمعرفت وسلوك وما يتعلق بهماالمسمی به ایزدشناخت فی‌المعرفة والحقایق» .

رجوع شود بفهرست مجلس ٤۸٦:۵ دانشگاه۳:۱٦۰۰ .

آغاز: چون از جناب مقدس ازلی .

پایان: که در اینهمه سعاداتست میسر کند . والحمد لواهب‌العقل ..والصلوة والسلم علی‌محمد وآله .

این نسخه بخط شکسته نستعلیق‌خوب ـ عناوین بهمان خط بسرخی نوشته‌شده ،سطور صفحات ۲۲ .

٦ ـ نزهة الارواح (ص۱۱۷ـ۲۰۵دفتر) **(فارسی)**

تألیف رکن‌الدین ابوالحسن حسین‌بن‌عالم بن ابی الحسین حسینی هروی غوری معروف بامیرحسینی یا امیر حسینی سادات عارف بسیار معروف. متوفی در ۱٦ شوال۷۱۸ .

مؤلف خود درپایان کتاب در وجه تسمیهٔ آن‌سروده:

بیك رشته ز دریـای تفـکر   کشیدم نظم را با نثرچون در

بسی نغز حقیقت یابی ای دوست — که پنهان کرده در زیر این پوست
در آنساعت که میکردم تمامش — نهادم نزهة الارواح نامش

آغاز و انجام مطابق نسخه‌های
این نسخه بخط شکسته نستعلیق زیبای کاتب نسخه قبل است و رقم کاتب هم‌نام‌خود را بنادا اما درپایان نسخه نوشته .

«حسب الفرمودهٔ جامع کمالات صوری ومعنوی مخترع طور اهلیت ومردی صاحب نفس عیسوی و جالینوس الزمانی مخدومی ملاذی میرزا محمد مؤمن حفظه الله تعالی در مقام تنمیق این رساله شریفه در آمده حرره العبدالضئیل الذلیل محمد اسماعیل بتاریخ اربع عشر شهر صفر ختم بالخیر والظفر من شهور سنه سبع وستین بعدالالف من الهجرة النبوی (ص) سنه ۱۰۶۷» .

هر صفحه از ۲۲ تا ۳۱ سطر بخط تحریری خوش . عناوین بهمان خط بسرخی نوشته شده ـ خصوصیات کاغذ مانند شمارهٔ پیشین .

۷ ـ نزهة القلوب (۲۰۷ـ۲۵۵ دفتر) (فارسی)

در بالای نسخه نوشته است :

«زبدة من کتاب نزهة القلوب فی الاخلاق الفضیلة والرذیله» .

این کتاب دارای دو بخش فضایل ورذایل است و مؤلف هریك را بترتیب حروف الفبا یاد کرده نخستین صفت فضیلت امانت وآخرین وقار است ونخستین رذائل ، استهزاء و آخرین آنها مزاح است و پس از آن نظر سوم و چهارم .

چنین پیداست این کتاب دارای چهار نظر است :

نظر اول (در نسخهٔ حاضر نیست) .

نظر دوم ـ شرح فضائل ورذائل .دراین بخش ۵۰ فضیلت و ۲۵ رذیلت یاد کرده و دراین باره (پس ازپایان ذکر فضایل وپیش از آغاز رذایل) گوید:

فضائل محدود است و رذائل نامحدود بدین سبب دواعی شر بسیار است ـ ودواعی خیر اندك . هرچند این لوح سترده واینطریق ناسپرده و این در بسته ـ

این مهر نشکسته .. و این لعل در کان و این بلبل بی الحان ... و این مشك در نامه بهتر ست و بشرح و تفصیل خصائل رذائل هیچ حاجت نیست چه اکثر این روزگار درین معنی به درجه کمال اند و از حد مقال ... اما بمعنی آنکه گفته‌اند

یك چند مدیح راد مردان گفتیم امروز بجای سلفگان میگویم

شمه‌ای از آن باز نمودن .. هم مناسب آنکه هرچند بدی بر دواعی نیکی در عدد افزونی دارد اما چون در ترتیب، برتری دواعی نیکی راست، در این شرح بیست‌وپنج رذیلت که نصف مرهٔ فضائل بود ایراد کنیم و این صفات را اهل دین مهلکات گویند.

نظر سوم ـ صفات و آثار نفوس (در این بخش بترتیب دربارهٔ قدرت و آثار نفوس انبیاء نفوس اولیاء، نفوس ارباب فراست نفوس کاهنان و نفوس عموم خلائق سخن گفته‌و در ذیل بیان آثار نفوس ارباب فراست، قدرت درك قائفان و اقسام علم قیافت را بیان داشته‌است).

نظر چهارم ـ در عشق اولی و مطلب مولی و تشویق بریاضت.

در این کتاب بشیوه کتاب نزهه الارواح نثر آمیخته بقطعات شعر است و اشعار ازفردوسی، سعدی، خواجه نصیر[1] جلال الدین تبریزی قاضی نظیرالدین اردبیلی‌و دیگران ویا بدون نام‌سراینده است.

همچنین ازاین کتابها و کسان یادشده:

ازابومحمد سالك، اخلاق ناصری، منثورالحکم، جامع الحکایات، مصابیح، ابراهیم سعید هروی، امام الدین رافعی (شعر)، شیخ قصار، مجمع الفوائد، شیخ شبلی بایزید بسطامی، صدر بغدادی کتاب‌مکرالله، یعقوب کندی‌ودر پایان نظرچهارم از اصطلاح مردم قزوین (قزاونه) یاد کرده وپیداست قزوینی بوده است

چلبی‌ازنزهه القلوب‌سلیمان‌بن‌محمد سواری که در اخلاق‌و بعربی‌است یاد کند و گوید:

۱ـ ازخواجه یك رباعی یادکرده که‌اولش‌این است (۲۲۸ دفتر) : علمی است که از لاولمت برهاند وز دردسر مملمت برهاند.

«وی خوداین کتاب را بفارسی بر گردانیده وچیزهایی برآن افزوده وآنرا بهجة الانوار نام داده وسپس شرحی بعربی برآن بنام زهرة الریاض نوشته».

آغاز: حق سبحانه و تعالی وجود آدمی را از صفات ملکی و شیطانـی که تأثیرش خصال جمیله وردیه تواند بود ممزوج آفریده ..

پایان: چنانکه رسول(ص) فرموده والله لولا الله ما اهتدینا . .» حق سبحانه همگان را توفیق طلب این راه هدایت کناد بفضل و کرم و منت خوشی انه علی مایشاء قدیر .

این نسخه بخط شکسته نستعلیق تحریری ـ عناوین بهمان خط بسرخی نوشته شده ـ سطور هرصفحه ۲۷-۲۸

۸ـ ماهیة الصلاة (ص۲۵۵-۲۶۶ دفتر) **(عربی)**

= اسرارالصلوة از ابن سینا .

رجوع شود به فهرست مهدوی ص۱۷۵ قنواتی شماره ۲۲۷.

آغاز: قال الشیخ الرئیس ابوعلی سینا .. الحمدلله الذی خص الانسان ...

پایان: لایتصدق للاکمه والسلام والاکرام .

این نسخه بخط نستعلیق هرصفحه از ۲۱ تا ۲۶ سطر عناوین بخط نسخ نوشته شده

۹ـ اثبات نبوت (ص۲۶۶-۲۷۳ دفتر) **(فارسی)**

= معراج نامه از رساله‌های منسوب به ابن سینا.

ظاهراً ترجمه ایست از یکی از رسائل تازی ابن سینا زیرا که سبك انشای فارسی آن به انشای ابن‌سینا نمیماند .

رجوع شود به فهرست مهدوی :۲۹۷ مجلس ۹ : ۳۹۹

آغاز: سپاس خداوند آسمان وزمین را و ستایش ..

پایان: و آنرا غذای روح خود سازد .

هرصفحه از ۲۲ تا ۲۵ سطر بخط تحریری ـ عناوین بهمان خط با مرکب سرخ و عبارات تازی بخط نسخ معرب نوشته شده .

۱۰ - تعبیر الرؤیا (ص۲۷۵-۳۰۲ دفتر) **(عربی)**

از رساله‌های منسوب به ابن سینا .

فهرست نسخ مصنفات ابن سینا از مهدوی : ص۵۷-۵۹

آغاز: قال الشیخ الرئیس ابوعلی بن عبدالله بن سینا.. الاودیه التی استمدت الامواه من العیون ...

پایان: فی اشیاء آخر والسلام من اتبع الهدی .

هرصحیفه ۱۹ سطر بخط شکسته نستعلیق ـ عناوین بهمان خط بامرکب سرخ.

۱۱ - کشف الحقایق (ص۳۰۳ - ۳۲٤ دفتر) **(فارسی)**

دراین از دفتر رساله دوم و سوم از کشف الحقایق تألیف عزیزالدین محمد نسفی عارف مشهور قرن ٦ و متوفی در ۷۱۰ .

در میان این دورساله ص ۳۱۲-۳۱٤ راسفیداست ودیباچه ندارد .

آغاز: بدانکه انسان مرکبیست از دوجوهر.

پایان: .. معرفت زیاده میشود وظاهرترمیگردد .

هر صحیفه ۲۴ سطر بخط تحریری ـ عناوین بهمان خط بامرکب سرخ

۱۲ - اصطلاحات صوفیه (ص۳۲۷-۳۳۱ دفتر) **(فارسی)**

تالیف کمال الدین ابوالغنایم عبدالرزاق بن جمال الدین احمدکاشانی عارف مشهور قرن هشتم متوفی در ۷۳۵ .

کمال الدین عبدالرزاق دورساله در اصطلاحات تصوف نوشته یکی بتازی ـ ودیگری بفارسی واین نسخه رساله فارسی اوست.

فهرست دانشگاه ۳: ٤۰۷ وشماره ۱۸۸۰/۳ .

آغاز: بدان که تصوف تصفیهٔ قلب است ...

پایان: فیض رسانندگان اهل معنی را گویند .

هرصفحه از ۱۸ تا ۲۰ سطر بخط تحریری خوش.

۱۳ ـ فقراتی از کشکول (ص۳۳۳-۳۳٤) **(عربی)**

گزیده‌هایی از کشکول شیخ بهائی عاملی .

آغاز: هو قال الشیخ بهاءالملة والدین رحمة الله علیه فی لمجلدالثالث من-الکشکول عن کمیل بن زیاد قدس سره سـألت مولای امیر المؤمنین فقلت یا امیرالمؤمنین ..

۱٤ـ انوارالحقیقه واطوارالطریقه **(عربی)**

(ص ۳۲۸-۳۳۷ دفتر)

بخشی است از کتاب انوارالحقیقه و اطوارالطریقه گیلانی در توحیدومیان مراتب عرفان وریاضت .

آغاز: اعلم ان غرض الانبیاء و الاولیاء ایصال الخلق الی کلماتهم المعینه لهم بحسب استعداداتهم بقدرالجهد والطاقه ...

پایان: یتوضاء ویصلی ویصوم و یخرج المال لـلزکوة و یتعب نفسه للحج یصرف حیوته للجهاد الصوری .

۱۵ـ غزل (ص ۳۳۹ دفتر) **(فارسی)**

ازنوعی خبوشانی (م - ۱۰۱۸ یا۱۰۱۹)

رجوع شود به ذریعه۹ :۱۲۳۵

آغاز :

آمد شبم ببالیـن سرمست ولا ابالی

دست ازنگارپرگل چشم ازخمارخالی

پایان :

خوش نعمتی است بادوست،شامی سحر نمودن

بـا شیشهای پرمی، در خانـه هـای خالـی

۱۶- اسرارالشریعه (بخشی از ...) (ص ۳۴۰ دفتر) **(عربی)**

آغاز: قال‌النبی (ص) دبیب‌الشرك فی‌امتی اخفی من دبیب‌النمله ...

پایان: لان الاول اشاره الی التوحید الفعلی والثانی الی التوحید الصفاتی و الثالث الی‌التوحید الوجود الذاتی.

۱۷-نهایة البیان فی‌درایة الزمان (ص ۳۴۱-۳۵۹ دفتر) **(عربی)**

ازداودبن محمود قیصری رومی (م -۷۵۱) شارح فصوص‌الحکم‌ابن العربی.

قیصری این رساله رادر کشف حقیقت زمان به درخواست برخی از یاران نوشته ودردیباچه میگوید:

«دیرزمانی‌بود که‌به ازراززمان‌آگاه بودم‌امادرصددبیان وابرازآن‌بر نیامدم تاآنکه برخی ازبرادران ودوستان ازمن خواستند.»

این رساله دارای ٤ فصل‌است و فهرست‌فصول آن‌را خوداودر مقدمه بدین گونه آورده است.

فصل اول - درماهیت زمان وحقیقت‌آن.

فصل دوم - بحث دروجود ازلیت وابدیت زمان وادلهٔ اقوال مختلف.

فصل سوم - تقسیمات فرمان.

فصل چهارم - ذکرایام بزرگ الهی.

چنانکه‌کاتب پس ازختام نسخهٔ رساله ازروی خط مؤلف نقل کرده است آنرا دراواخرذی حجهٔ ۷۳۵ بپایان رسانده.

آغاز: «یقول العبدالضعیف الراجی داودبن محمودبن محمد رومی ... القیصری مولداالساوی‌محتدالایمانی التوفیق‌به‌تحصیل‌علوم‌الحقایق‌والدقائق ووفقنی بکشف انواع المعانی ... وکان من جملتها حقیقه‌الزمان ... کنت بسبب قلة البضاعة بین ارباب هذه‌الصناعة و کثرةالحیاء المانع عن الاقدام ... لم اقدم ببیانها ... وکان یترشح منی عند طفوح بعض اسرارها احیانا ... فسالنی.

پایان: والله اعلم بالحقایق واسرارها .

هر صحیفه از ۲۰ تا ۲۲ سطر بخط تحریری عناوین بخط نسخ کاغذ مانند شماره‌های پیشین . تاریخ کتابت ۱۰۸۱ .

۱۸ـ رسالة وحدة الوجود (ص ۳۶۱ـ۳۶۷ دفتر) **(عربی)**

تألیف حسین بن ابراهیم تنکابنی (م ـ ۱۰۵۰)

رجوع به فهرست مجلس ۹ :۶۶۲ فلاسفه شیعه . ازعبدالله نعمه : ۲۵۵

آغاز: الحمدلله الذی هونورسماوات العقول والنفوس وظهور ارض الاجرام ... اما بعد فصول اقل الخلیقه ... حسین بن ابراهیم قد اختلج فی صدری ان ...

پایان: وان کان من السلسلة الطولیه ونجلیه .

هر صفحه از ۱۹ تا ۲۰ سطر بخط تحریری .

۱۹ـ حدوث العالم (ص ۳۶۹ـ۳۷۶ دفتر) **(عربی)**

ازحسین بن ابراهیم تنکابنی .

مجلس ۵ ۲۰۳ ۹: ۵۴٤، ۷۰۰.

آغاز: الحمدلله المتفرد بوجوب وجوده عن کل عین المتعال ...

پایان: تعالی عن ذلك علوا کبیرا .

این نسخه بخط نستعلیق جلال الدین گیلانی هر صفحه ۱۸ سطر بعضی از صفحات چلیپا نوشته‌شده ـ بسال ۱۰۸٤ درتهران نوشته شده .

۲۰ ـ متعه‌رساله‌در... (ص ۳۷۹ـ۳۸۹ دفتر) **(فارسی)**

ادله بر مشروعیت متعه وردّاهل سنه

آغاز: بدانکه اجماع واقع است در میان اهل اسلام در اینکه نکاح متعه که اورا نکاح منقطع گویند در صدر اسلام مشروع بوده... و هیچ کس از اهل اسلام درین خلاف ندارد واکابر صحابه وتابعین وغیرهم ارتکاب اینمعنی کرده‌اند.

پایان : پس چرا اهل جهالت وضلالت دوام را مشروع و حلال میدانند ومتعه را حرام و نامشروع میخوانند

۲۱ـ فصول نصیریه [ترجمهٔ ...] (ص۳۹۱ـ۴۰۳ دفتر) **(عربی)**

ترجمهٔ فصول خواجه نصیر از رکن‌الدین‌علی گرکانی .

رجوع شود به‌ص۶۲۴و۶۲۷ ... این فهرست شود .

آغاز : اما بعد حمدالله‌الواجب وجوده‌الفائض ...

پایان : فلیقطع الکلام علی‌نصیر وحقی ان من نظر بعین عقله ... وایاکم بسعادةالدارین بمحمد وآله‌الطاهرین .

کاتب در پایان نسخه رقم کرده :

« در عصر یوم‌الاثنین ۶ شهر صفر ختم بالخیر والظفر در مازندران بهشت نشان در بلدهٔ طیبهٔ اشرف بروز خود سیاه روزگار نشاند اگر سهوی یا غلطی شده باشد بر نسخه اعتماد نبود فرصت تصحیح نداشت متوقعست که در وقت‌صحبت حال این حیرت زده را در گوشهٔ خیال جای دهند بنده و خادم محمد مسیح شیرازی » .

۲۲ ـ مشارق‌الایمان (بخشی از..) (ص ۴۰۵ـ۴۲۱ دفتر) **(عربی)**

تألیف شیخ‌رجب برسی (قرن۱۱ ـ ﻫ)

کتاب‌مشارق انوار برسی‌وچاپ شده فهرست کتابهای‌چاپی‌وعربی‌مشارص۸۴۵ فهرست مجلس ۵ : ۴۸

آغاز : قال رسول الله ص اول ما خلق الله نوری انا علی‌وعلی منی کنت انا وعلی نوراً بین یدی الرحمن ...

پایان : فقال باذن الله و بارك فقال بامری اعدها الی جسدها فانی‌قد سالت فیها من‌الله ثلثین سنة اخری حیوة طیبة لقدومها دایرة فقال الی‌ملك‌الموت سمعا وطاعة یا ولی‌الله‌ثم اعاد روحی الی

این نسخه بخط گنجعلی و بدامر سید محمد مؤمن نوشته شده

۲۳ ـ **علم الیقین** [بخشی از...] (ص۴۲۲ دفتر) **(عربی)**

تألیف ملامحسن فیض کاشانی

آغاز : وروی العامه باسنادهم عن همام بن ابی علی قال قلت لکعب...

پایان : وعن مولانا الباقر ع قال تسنیم اشرف شراب اهل الجنه یشر به محمد وآل محمد صرفا ویمزج لاصحاب الیمین وسائر اهل الجنه

۲۴ ـ **حدیث قد صعد نا ذری الحقایق** (ص۴۲۳ دفتر) **(عربی)**

عبدالنبی شطاری صورت خط سیدعلی همدانی را که این حدیث را به خط امام حسن عسکری (ع) دیده و از آن نقل کرده در اینجا آورده این نوشته اکنون بخط گنجعلی نویسنده نسخه حاضر است و در ذیل نوشتهٔ سیدعلی همدانی چنین نوشته است:

«نقل هذه الاشارات و هذه العبارات من خط السیدعلی الهمدانی الصمدانی النورانی. بید عبدالنبی الشطاری».

در ذیل این نوشته باشمار کردن مجموع حروف زبر و بینات مدت غیبة کبری تخمین زده شده.

درباره این حدیث رجوع شود به فهرست مجلس ۵: ۳۶۰ و ۹: ۲۱۲.

آغاز حدیث: نقل الفقیر الی الله الغنی السید علی الهمدانی من خط الامام الحسن (ع). ماهذا لفظه قدصعدنا ذری الحقایق باقدام النبوه والولایه و نورنا سبع طرائق باعلام الفتوه والهدایه...

۲۵ ـ **گفتاری از احمد غزالی** (ص۴۲۵ ـ ۴۲۶ دفتر) **(فارسی)**

آغاز: مردی راسر درعالم دادهاند اگرسیر خورد مست است و اگر گرسنه است دیوانه و اگر خفته است سرداراست و اگر بیداراست متحیر.

پایان:

آرند یکی و دیگری بربایند — بر هیچ کس این راز همی نگشایند
ما از قضا جز اینقدر ننمایند — پیمانه تویی باده بتو پیمایند

درذیل این نوشته چندرباعی از گنجعلی دیلمی دیده‌میشود.

۲۶ ـ **بیاض منشآت** (ص۴۲۲ـ۴۳۲ دفتر) **(فارسی)**

دیباچهٔ بیاض منشآت است.

در این دیباچه ابیاتی از نظامی در مدح پیغمبر آمده .

آغاز: (بسمله) شکر و سپاس بیقیاس بیرون از اندازه افهام و اوهام ... مرعلة‌العلل وواجب‌الوجود هست نیست نمائی را سزاست که صبح‌صادق ممکنات راکه‌نیست هست نما اندر .. حبذ ابیاضی که بیاضش طلیعهٔ جبهۀ صبح صادق را مثال وسوادش سواد کحل‌الجواهر دیدهٔ مشکین‌غزال...

پایان :

سخن دیباچه دیوان فکر است — سخن دردانه عمان فکر است
سخن جانست‌وعالم چون تن او — سخن معنی و جانها مسکن او

۲۷ ـ **لوایح** (ص ۴۳۵ـ۴۵٦ دفتر) **(فارسی)**

از نورالدین عبدالرحمان جامی دارای۳۵لایحه .

مجلس ۲:۴۲۴ـ۴۲۵ . ۱۰۹۰۱۰ دانشگاه ۳ : ۲۱۵ ۳:۴۸۸ ادبیات :٤۰٦

چاپی مشار : ۱۳٤٦ جامی از علی‌اصغرحکمت:۱۷۰ذریعه۱۸:۳۷۱ـ۳۷۲

آغاز: لااحصی ثناء علیك(۱) ... خداوندا سپاس تو برزبان نمی‌آرم.

پایان: لب بگشایی به نطق خاک‌به دهن.

کاتب درپایان‌نسخه رقم کرده :

« قد تمت فی‌شهر جمادی الاولی سنه ۱۰٦۳» و در ذیل آن‌نوشته‌شده :

---

۱ ــ صدر خطبه کتاب که در ذریعه نقل‌شده از لوایح‌نیست وشاید افزوده کاتب است.

« مر این رساله را حضرت محبوب‌القلوبی اخوی جا نعمری‌ام میرزا محمد باقر خلف صدق حضرت‌ملاذی امینای رودسری تذکره‌از جهت بنده احبای‌نجیب محمد مؤمن حسینی طبیب قلمی‌فرموده‌اند امید که حضرت‌حق سبحانه و تعالی همگی را بشرف قرب آن‌جناب تشریف کرامت ارزانی دارد انه قریب‌مجیب» .

در زیر آن بخط‌تازه‌تر (گویا خط عبدالعلی میرزای احتشام‌الدوله ومعتمدالدوله متخلص بعبدی پسر فرهاد میرزا معتمدالدوله که این‌نسخه به اوتعلق داشته‌است) نوشته شده :

«این‌خط مبارك مرحوم حکیم مؤمن تنکابنی معروف صاحب کتاب تحفه در طب است » .

پس از این نسخه درص ٤٥٧ غزلی از مولوی نوشته شده با این مطلع :

کیخسرو سیاوش ، کاوس کیقباد
گویند کز فرنگس افراسیاب زاد
رمزی خوشست‌اگر بنیوشی‌بیان کنم
احوال خلق و قدرت شاهی و علم و داد

۲۸ ـ جام گیتی‌نما (ص٤٥۹ـ٤٧٥دفتر) (فارسی)

از کمال‌الدین حسین‌بن معین‌الدین میبدی یزدی .

این کتاب دارای یك مقدمه وسی‌مقصداست .

رجوع‌شودبه‌فهرست‌مجلس۹:۲۱۲.

صفحات ٤٥٨ ـ ٤٦٥ از آغاز نسخه (پس‌ازسطوراول‌دیباچه) افتاده و جای آن کاغذسفید گذاشته‌اند‌تااند کی پیش از مقصدپانزدهم ، دراینجانیزچندسطری را کاتب ننوشته‌وجای‌آنراسفید گذاشته.کاتب درپایان‌نسخه رقم کرده :

« دربلدهٔ ایروان بتاریخ شهررمضان سنه۱۰٦۱ اتمام یافت بعونه و اناالعبد الفقیر الی‌الله‌الغنی الحسیب‌ابن محمدزمان محمدمؤمن‌الحسینی‌الطبیب »

آغاز: بسمله سپاس حکیمی را که افکار حکماء ..

پایان: و از هرجا استفاده کند تا آن عقائد بمزید استحکام ورسوخ موصوف گردد وبدرجه یقین برسد .. اللهم ارنا الحق... وآله الطیبین الطاهرین.

۲۹ـ بخشی از احیاء العلوم (ص۴۷۷ـ۴۸۱ دفتر) (عربی)

آغاز: هوالحکیم الفرق بین الالهام والتعلیم والفرق بین طریق الصوفیه فی استکشاف الحق وطریق النظار فی الاکتساب اعلم ان العلوم التی لیست ضروریه انما تحصل فی القلب فی بعض الاحوال ویختلف الحال فی حصولها...

رصدالاقالیم (ص۴۸۳ دفتر) (فارسی)

گفتاری کوتاه بنقل از بطلمیوس .

آغاز: زمین بشکل کره ایست در میان عالم چون توهم کنیم که سطح دایره معدل النهار عالم راقطع کند دایره بزرگی بر بسیط زمین بر موازات معدل النهار توهم کرده میشود ...

۳۰ـ الاحادیث (ص۴۸٤ـ۴۹٤ دفتر) (عربی)

احادیث منقول از پیغمبر و امامان(ع) بطریق شیعی درموضوعات مختلف .

آغاز: فی الاحادیث قال الصلوة فی اولها رضوان وفی آخرها غفران ...

پایان: وقال اذابلغ الماء کر لم یحمل خبثاً

۳۱ـ حدیثی درفضل علی(ع) (ص۴۹٦ـ۴۹۵ دفتر) (عربی)

تألیف : بنقل ازمسنداحمدبن حنبل وصحیح مسلم .

آغاز: فی مسند احمد بن حنبل لم یکن بین اصحاب النبی من یقول سلونی الاعلی بن ابیطالب و فی صحیح مسلم ان علیاً قال علی المنبر سلونی قبل ان تفقدونی .

۳۲ـ شرح حدیث کنت کنزاً مخفیاً (عربی)

(ص ۴۹۷ ـ ۴۹۸ دفتر)

تألیف ازمولانا صدرا شیرازی ، درآغاز این رساله ازمحیی‌الدین یاد شده ودربرخی‌ازنسخه‌هااین رساله (به‌خطا)به‌اومنسوب‌شده (ماننداسخه شماره ۱۸۰۵) محیی‌الدین نیزشرحی‌داردکه دردانشگاه و کتابخانه رضوی نسخه آن موجوداست رجوع شود بفهرست ۹ ۴۳۵ ذریعه ۱۳ :۲۰۵ رضوی۵ : ۱۰۶دانشگاه۳ : ۴۶۹

آغاز : بسمله‌قال الشیخ‌محیی‌الدین رحمه‌الله تعالی‌اعلم‌وفقاك الله‌لمایحب و یرضی ان بعض‌اهل‌العلم اورد علی هذا الحدیث القدسی وهوقوله تعالی کنت کنزاً مخفیافاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف اشکالاعظیماً وذکر انه سال‌عن کثیر من علماءزماننا »

پایان: فسبحان من‌جعل‌الظهور مانعاً لادراك والستر والحجاب سبباًللظهور وهواعلم بالحقایق

۳۳ـ خلق الاعمال (ص۴۹۸ـ۵۰۰ دفتر) (عربی)

از مولی صدرا شیرازی .

این نسخه بخشی است از آخررساله .

آغاز: ان اردت مثالالان تعلم بکیفیة کون الافعال الصادرةعن العبادهی بعینهافعل الحق‌لا کمایقوله‌الجبری ولا کمایقوله القدری ولا کمایقوله الفلسفی ...

پایان: و کل حزب بمالدیهم فرحون و یابی الله الا ان یتم نوره و لو کره المشرکون .

۳۴ـ شرح مصطلحات (ص۵۰۴ـ۵۰۷ دفتر) (فارسی)

بخشی است‌ازرساله‌ای‌درتوجیه وشرح فلسفی‌مصطلحات و کنایات‌وترکیبات بکاررفته‌در رساله‌ای‌دیگر است .

آغاز: موجود که مادانی با وجود استعداد مستعمل روح مجرد نشود حکیم تیر بی‌پر و پیکان دارد و خریدن آن کنایه ازقبول روح مجرد است مرروح نفسانی وقوهٔ نفسانی را مابین **سائر** ارواح وقوی و بصحرا رفتن کنایه از عالم کسب است وسه آهوی مرده که فدای روح مجرد نمیشوند علوم وصنایع علوم رسمیه...

پایانهٔ و بسلامت روان شدن کنایه از عدم موانع راه زنان و عبات عالم بقا است نسبت به بی‌تعلقان عالم حی تمت بعون العلیم الحکیم .

۳۵- شرح یك رباعی (ص۵۰۸ دفتر) **(فارسی)**

بر این رباعی منسوب شیخ ابوسعید ابوالخیر شروحی چند نوشته شده و شرح حاضر مختصر یست از محمد مؤمن بن محمد زمان حسینی طبیب صاحب تحفه در طب و بخط اوست (چند نسخه دیگر از رساله‌های این دفتر نیز بخط اوست) رباعی این است:

دی بر سر گور ذله غارت کردم مرپاکان راجنب زیارت کردم
شکرانهٔ آنکه روزه خوردم رمضان در چند نماز بی طهارت کردم

فهرست دانشگاه شماره‌های ۵۳۱٦۷/۷ /۳،۳۲۳۸/ ٤۷۹٤و۵ /۵۲۷۳

آغاز: (پس از رباعی) دی عبارت ازماضی مرکب به‌حال است وذله عبارت از اخلاق ذمیمه و غارت کنایه ازدورساختن آن ازنفس قدسی..

پایان: نماز میت است که وضوء لازم ندارد ونماز میت کردن بر نفس اماره اشاره بمردن او است.

بسبب بی‌هده والله اعلم بالصواب کذاخط ببالی وانا الحقیر محمدمؤمن الحسین الطبیب غفرالله له ولوالدیه .

۳٦- شطرنج (ص ۵۰۹ - ۵۱۰ دفتر) **(فارسی)**

صفحه ٦٤ خانه شطرنج نام مهره‌ها درخانه‌ها وصورت یك بازی وکارهر مهره یادشده درچندسرصفحه این ابیات درباره شطرنج نقل شده.

فیل و شیر و شتر و گاو دگر دبابه
رخ واسب است وطلیعه است ودگر زرافه
شاه را راست وزیری بجنبش فرزین
پیش هریك بچه‌ای درپس شه‌شهزاده
پسرشاه شود شاه چو گردد شه مات
خنگ پیش صف و اندر عقبش کشافه

۳۷ـ موسیقی (ص۵۱۰ دفتر) **(فارسی)**

دراسامی دوازده مقام وبیست‌چهار شعبه وشش آوازه.
درذیل نوشته تصریح شده که این بخش ماخوذاست ازتألیف عبدالقادر.
آغاز: حدوسط هردومقام مناسب‌راآوازه فاسه واسامی‌آن باین‌ترتیب‌است

۳۸ـ غزلی از کاتبی (ص۵۱۳ دفتر) **(فارسی)**

مطلع غزل این است:
آغاز:
ای‌راست‌روقضا بکمان‌توچون‌خدنگ   برتر کش توچرخ ملمع دم پلنگ

۳۸ـ بحرطویل (ص۵۱۳دفتر) **(فارسی)**

بخشی است ازبحرطویل ملمع مهری عرب(سیدعلی‌عاملی) که بنام‌نظربیك سروده‌شده.

رجوع شودبه‌ذریعه۹:۱۱۳۶۰ مجمع‌الفصحاء ۲:۳۸
آغاز: هربحرطویل که بجهت نظری بیك نوشته‌اند بردمن ماست بیغماهمه امتعه واقمشه هردو جهان- یعنی‌من‌الراس حریرالخردو بادله‌الهوش و من‌السشم سنه مخمل خواب ...

۳۹_نامهٔ اعتمادالدوله به حکیم مؤمن (ص۵۱۶ دفتر) **(فارسی)**

نامه‌ایست از اعتمادالدوله به‌حکیم برای درخواست داروی مقوی. با این نامه نیز بخط حکیم است و تمام آن در این دفتر نیست و شاید افتاده است یا ناتوشته‌مانده.

آغاز: انشائی که نواب مستطاب ملکتجناب ایرانیان مداری و حیدالزمانی اعتضاد السلطنه البهیه السلطانیه اعتماد الدوله العلیه العالیه الخاقانیه نموده و از خادم الفقرا میرزا مؤمن طبیب حسینی ادویه مقویه باهیه خواسته :

یك تن ازبوبردگان خوان فضلت بوعلی‌است

پرغلط نبود اگر گویم دیگر یك بوقراط

پیوسته نجوم سبعهٔ طبیعیه در آسمان بدن آن نتیجهٔ ادوار و ارکان چون سیارات نورافشان ...

این نامه و نامه دیلمی (شماره بعد) به چلیپا و به عکس دیگر نوشته‌های دفتر است.

۴۰_ نامهٔ دیلمی به حکیم مؤمن (ص ۵۲۰-۵۱۷ دفتر) **(فارسی)**

نامهٔ دوستانه از مولی حسن دیلمی گیلانی به‌حکیم محمد مؤمن طبیب حسینی

آغاز: مکتوب حضرت علامی فهامی قدوة السالکین والمحققین العالم الربانی مولاناحسن الدیلمی سلمه‌الله تعالی که بحقیر محمد مؤمن حسنی طبیب نوشته‌اند. مخلص جانی وداعی جنانی حسن دیلمی گیلانی خوالص تسلیماتی که اشعه لمعات برکات آن چون بارقهٔ نورازعذارحور تابان ونفایس تحیاتی که قطرات زلال صافیش چون رشحات سلسبیل بروجنات ریاحین ریان ...

پایان: و اخلاق اماجد وافکار و آفاق بجمال کمال آن عدیم المثال ناظر باد بمنه وجوده .

۴۱- شرح رباعی (ص ۵۲۱-۵۲۲ دفتر) (فارسی)

ازمحمد مؤمن حسینی طبیب (حکیم مؤمن) در شرح این رباعی شیخ ابوسعید که علامه حلی درپاسخ سؤال ازقاعدهٔ فلسفی «لایصدرعن الواحد الاالواحد» انشاء کرده است . رباعی این است :

زلفش بکشی درازکار آید از او — وربگذاری جنگل بار آید ازاو
وربیچ وخمش زیکدیگر بگشایی — عالم عالم مشك طرار آید از او

حکیم مؤمن این رباعی را شرح وتوجیه کرده است .

آغاز: (بسمله) منقول است که از علامه حلی قدس سره از معنی لایصدر عن الواحد الاالواحد سؤال نمودند وجناب رفیع ایشان این رباعی شیخ ابوسعید ابوالخیر طاب ثراه رادرجواب فرمودند ... وتطبیق آن بخاطر قاصر حقیر محمد مؤمن الحسینی الطبیب چنین رسیده که تشبیه ممکن که مقدوروواجب عزشانه است بزلف به سبب ظلمت عدم اوست ...

پایان: باید صادر اول واحدی باشد متصف بکمال وجمال قادرواحد مختار عزشانه والسلام علی من اتبع الهدی .

درذیل صفحه ۵۲۲ نوشته است ازمعتمدالدوله (درویش عبدی) درمعرفی مؤلف ونویسندهٔ این رساله .

۴۲- نسب نامهٔ سادات دیلمی (ص۵۲۳-۵۲۶دفتر) (عربی)

شجرهٔ نسب وسر گذشت اجدادسادات دیلمی که نیاکان حکیم مؤمن ومیرعطاءالله (پزشکان عصر صفوی) بوده اند و به قاسم بن حسن امیر بن ابی الحسن زیدبن حسن بن علی بن ابیطالب(ع) میرسد بنقل از کتاب عبیدلی (تألیف در ۴۰۴) ونیزازشجره نامه دیلمیه که در۹۹۷ تألیف شده وازوصیت نامه سیدمؤید ابوالحسن احمدبن ابوالقاسم بن هارون اقطع که درزمان نوشتن این شجره نامه دردست بوده است) .

محمد باقر دیلمی درذیل آن، سر گذشت میرعطاءالله تنکابنی نیای حکیم مؤمن

(متوفی در ۱۲۰۳) وموالید ووفیات نزدیکان حکیم مؤمن را نوشته است ،تاریخ این نوشته ۱۰۸۹ـه است .

آغاز: بسمله قال الشیخ الشریف العبید لی النسابه وابوالحسن الموضح النسابه فی نسب السید الامام الهمام ابوالحسین احمدالهارونی...

۴۳ـ نان وحلوا (ص ۵۲۷ـ۵۳۰ دفتر) **(فارسی)**

بخشی از نان وحلوای شیخ بهائی عاملی (م ـ ۱۰۳۱) .

آغاز:

قدصرفنا العمر فی قیل‌وقال یـاندیمی قم فقد ضاق‌المجال

پایان :

ساقیا یکجرعه ازجام قدم بر بهائی ریـز از روی کرم

تاکند شق پردهٔ پنـدار را هم بچشم یار بینـد یار را

۴۴ـ قطعات پراکنده (۵۳۰ـ۵۳۹ دفتر) **(فارسی)**

قطعاتی ازغزل مثنوی بخطهای مختلف‌ازاین شاعران که بترتیب‌یاده‌یشوند

از شیخ بهائی .

آغاز :

از کتان وسموربیزارم باز میل قلنـدری دارم

از واعظ (غزل):

آغاز:

الهی نفرت‌ازماده بنوعی‌اهل دنیارا که ره‌ندهد کسی‌در دل غبار کینهٔ‌مارا

پایان :

واعظ بفکر دوست زبان ازسخن ببند جایی که‌دل نشسته زبان هیچ‌کاره است

میرنجاة **(عربی)**

آغاز :

الهی دردیارمحنتم حشمت پناهی ده زدردوداغ‌عشقم‌تخت وتاج پادشاهی‌ده

پایان :

نمیدانم چه بایدخواست تامن از تودرخواهم

بهرچیزی که دانی لایقم خواهی نخواهی ده

ازحسن‌خان شاملو :

آغاز:

یارب این مخمور غفلت رامی اسرارده   همچوآهم بردر دلهای روشن بارده

پایان:

چون حسن‌میترسم ازمخموری‌روزجزا   بادهٔ آمرزشم از جام استغفا رده

از مولوی

از مولوی(ازدیوان شمس تبریزی)،درصدر این غزل نوشته « بتاریخ شهر ربیع‌الاخر ۱۰۸۵معادل صاحبی مهرزای آمده » :

آغاز:

منگر بهرگدائی که توخاص از آن مایی

مفروش خویش ارزان که تو بس گرانبهایی

پایان:

شکری شکرفشان کن که توقند نوش قندی

بنوازنای دولت که عظیم خوش نوایی

از میرزا همت رودسری (رباعی)

از شیخ فیض دکنی

آغاز:

یا ازلی الظهور یا ابدی‌الخفا   نورك فوق‌النظرحسنك فوق‌الثنا

پایان :

عشق توفرزانه‌کیش نازتو بیگانه جو   زخم توی مرهم‌فکن درد تومرد آزما

ظلك نور العيون قربك اولى النعم همك ام الهمم وصلك اصل المنى

ازعلی پاشا حاکم بصره (دوبیت عربی)

ازمیرزاطاهر وحید (تتمهٔ یك قصیده)

از مقرب الحضره لطف علی بیکا

از الهی (غزل)

[۳۳۲۱ـ مجموعه]

دفتریست ازقرن ۱۱ بخط هاوقلمهـامختلف و درسالهای مختلف ازجمله خط حکیم مؤمن ومحمد باقرطبیب تنکابنی این‌دفتر نخست دردست رضاقلی هدایت وسپس دردست معتمدالدوله عبدالعلی متخلص به‌عبدی پسر فرهاد میرزا بوده و یادداشتهای هردو دردفتر دیده میشود.

درص ۵۷۷ مرحوم رضـاقلیخان هدایت بخطخود نوشته است ، «هوالله تعالی این بیاض که‌فی‌المثل برجلیست پراختر حکمت‌ودرجی‌پر گوهرمعرفت‌فقیرالراجی‌لعنایت رضاقلی المتخلص بهدایت دروری خریداری نموده ۱۲۵۸۰» وسپس درص ۵۳۹ پس‌ازچند بیت ازالهی که‌ظاهراً بخطخود اوست ودرصدرآن نوشته ؛ «الهی عفی‌عنه» بازمرحوم هدایت بخطخود نوشته‌است : «این‌کراس بیـاض راکه مطالعهٔ مطالع شموس مطالب ومقاصد نکات حکمت آیـاتش دیدهٔ دل‌را ضیادهد وسویدای قلب از سوادش سلب شود وغالبا رسالاتش بخط مرحوم حکیم مؤمن تنکابنی صاحب تحفه است و بعضی‌را بسوابدید وی نگاشته‌اند ...»

قطع : بیاض‌رقعی ۱۸ × ۸ × ۳/۵ج تیماجی سبز صفحات: ۵۳۹ سطور: گوناگون کاغذ اصفهانی‌شماره ثبت : ۲۲۶۱۰ .

جنگ (عربی)

گردآوری بهاءالدوله و تنها در دو جا چند سطر فارسی دارد وبیشتر شعر است . اینك مطالب :

نقل‌باب ۳۸ از عیون اخبار الرضا و«۲» فقره ازامالی الصدوق ص ۱ تا ۲

باب ۴۰ ازعیون اخبار الرضا وفقره ازمنهاج النجاة ملامحسن فیض ص ۲

نقل فقرات چنداز ربیع الابرار ص۳تا۴

نقل فقرهٔ ازمروج الذهب و معادن الجوهر مسعودی ص۴ـ۵ .

ازربیع الابرار ص ۵ .

چند بیت ازعبدالله بن‌عبدالمطلب و چندبیت ازابن الهانی ص۵

فقرات واشعاری از :

ابوالحسین احمدبن القاءس اللغوی(شعر)

نقل ازکامل التاریخ

قاضی ابوالحسن جرجانی

من‌لایحضره الفقیه (یک‌حدیث)

قال معویه .. فقرهٔ

ازاولاد طاهر ذوالیمینین تکه

قالب عجوز .. شعر

قالب زینب علیهاالسلام ... شعر

لقابوس الملقب بشمس المعالی شعر ص ۶ـ۷

صاحب‌بن عباد ، شعر

من‌ربیع‌الابرار ... چند داستان وروایت

فی‌الکافی ... حدیث

ابونصر الهرثمی المقانی بن‌هرثم ، شعر

ابومحمد السلمی ، شعر

لابی‌الحسن علی‌بن هارون المنجم ، شعر ص ۷

اشعار وفقرات‌از :

للزمحشری . شعر

ابراهیم الکلبی الاشهبی . شعر

لابی هلال العسکری . شعر

ابوالسعادات . شعر

لبدیع الزمان الهمدانی . شعر

قال‌اسحق الموصلی . شعر

من‌عیون اخبار الرضا . حدیث

قال تاج‌الدوله ابوالحسین احمد بن‌عضدالدوله‌الدیلمی فی‌النکبته . شعر ص۸
لابی مسلم‌المروزی صاحب الدعوة . شعر
لبعضهم لقداحسن واجاد فی‌التنبیه . شعر
ابوالفرج‌الببغاء فی‌مدح شاپوربن اردشیر وزیر . شعر
زیدبن الحسن‌بن سعیدالکندی . شعر
ابن‌المعتز . شعر
فقرهٔ ازیحیی بن‌زیاد المعروف بالفراءِ النحوی ص ۹
شعر ازثعالبی در مدح سلطان محمود هنگام فتح سیستان
شعر ازیزید بن‌معویه ص ۹
شعر ازعمر بن ربیعه
شعر ازقاضی اسعد
اسامی سهام‌ازلام از رسوم‌عرب جاهلی)
تسبیح عندطلوع الشمس . ص ۱۰
شعرازیکی ازشعراءعرب
حدیثی ازامالی صدوق
قطعه‌شعری زیبابه‌عربی
قطعه‌شعری ازفرزدق درهجو جریر باشرح معانی لغوی ص۱۱-۱۲
قطعه‌وداستانی ازابوالفتح بستی دربارهٔخلف بن‌احمد
داستان‌احنف‌ومعاویه و چندبیت‌از اودربارهٔ
قبیله کسع (بضم‌کاف‌و فتح سین = قبیله‌ای‌دریمن)ص۱۲ تا۱۳
شعری ازعلی بن‌محمد صاحب الزنج بالبصرة ص ۱۳
قطعه شعری ازابونواس الحکمی . ص۱۳
قطعه شعری ازلاادری ص ۱۳

شعر ازعمر بن ابی ربیعه ص ۱۳

شعری ازالناصر لدین الله خلیفهٔ عباسی ص ۱۳

شعری مورج السدوسی ص ۱٤

نقل ازمجمع الامثال ص۱٤

شعری ازیك شاعر ص ۱٤

فقراتی از کتاب مطالب السؤل صاحب کشف الغمه ص۱٤

شعری ازحضرت حسین بن علی بن ابیطالب (ع) خطاب سکینه ص ۱٤

شعری ازحیص بیص درمرثیه حضرت حسین (ع) ص۱٤

داستانی ازابوالحسین الجزار ص۱٤

فقراتی و ابیاتی ازعبدالملك وفضل بن عباس بن عشیة بن ابی لهب ص۱۵

حدیث در بهداشت ص ۱۵

فائده در تاریخ علم طب ص۱۵

شعری ازقاضی هبة الله بن سناء الملك ص ۱۵

شعری ازمحمد بن العفیف ص۱٦

اشعاری چنداز ابو نواس ص۱٦

شعری ازعبدالله بن عبیدالله بن طاهر ص۱٦

داستان وشعری از فرزدق ص۱٦

شعری ازحسین بن مطیر الاسدی درمرثیه ص۱۷

شعری از متنبی ص۱۷

شعری ازابوالحسین الکاتب الوسطی ص۱۷

شعری بن زین العبادی ص۱۷

صنعت مغایرت درشعری ازابوالفضل المیکالی درشراب ص۱۷

شعری ازابوالمظفر محمدبن ابی العباس القرشی الاموی المعاوی ص۱۷و۱۸
قطعه نخست باقافیه الف و دوم باقافیه «فاء»

شعری از سالم بن وابصه ص۱۸

شعری از: نصیب الشاعر ص۱۸

شعری از شاعری گمنام ص۱۸

شعری از خلید مولی عباس بن محمد بن علی بن عبدالله بن العباس نیای عمیثل شاعر ص ۱۸

داستانها واشعاری از محمد بن مناد، دربارهٔ حج هارون الرشید و پسرانش ص۱۷

شعری از نصر بن احمد شاعر معروف به خبزارزی ص۱۹

شعری از ابوعثمان خالدی ص۱۹

شعری از عبدالجلیل المرسی ص ۱۹

شعری از فضل الدولة ص۱۹

از امثال عرب ص ۱۹

شعری از عمر بن ابی ربیعه ص۱۹ (این اشعار بنوشتهٔ کنار صفحه تکراری است)

شعری از شاعری عرب در مرثیه زنش ص۱۹

شعری از ابوالعتاهیة اسمعیل ص۲۰

شعری از ابودلف قاسم بن عیسی العجلی ص۲۰

اشعاری از ابوالقاسم حسین بن علی المعروف بابن المرزبان ص۲۰

شعری از ابوالمطاع ذوالقرنین بن حمدان الملقب بوجیه الدولة ص۲۰

شعری از کتاب حماسه ابوالحجاج یوسف بن محمد البیاسی بنقل از کتاب المراثی از ابوعلی قالی ص۲۰

شعری در مدح سلطان صلاح الدین ایوبی ص۲۱

شعری از بحتری ص۲۱

اشعاری با یک مضمون از اخیطل الاهوازی و چندشاعر دیگر بدون نام ص۲۱

شعری از ابوحبیش النمیری در وصف سخای یحیی بن خالد برمکی ص۲۱

شعری از ابن الخیاط المدنی در مدح المهدی ص۲۱

شعری ازابراهیم سواق درباره ابوالعباس عیسی بن سلیمان ص۲۶

شعری از ابوالشعب قیسی درباره‌خالد قسری ص۲۶

شعری ازناشناس ص۲۶

شعری از صفیه‌الباهلیه ص۲۷

اشعاری از فاطمه بنت‌الاحجم الخزاعی در مرثیه با شرح بنقل از شرح حماسه خطیب تبریزی ص ۲۷-۲۸

شعری ازعجیرالساولی ص۲۸

شعری ازالتیمی دربارهٔ منصور بن‌زیادبن ابیه‌ص ۲۹

شعری از ناشناس ص۲۹

ازمحمدبن یحیی نیشابوری کشته شده در فتنهٔ غز ص۲۹

شعری ازمحمدبن غالب‌الاندلسی‌الرصافی ص۲۹

اشعاری چندبدون نام ص۳۰

سخنی‌ازحضرت حسن (ع) درپاسخ معاویه‌ص۳۰

شعری چندازعبیدبن ایوب‌العنبری ص۳۰

از شاعری دیگر ص۳۱

ازحماسی ص ۳۱

قطعه‌ای‌ازیك شاعرعرب دربارهٔسر نوشت

ازابودلامة که درپیشگاه مهدی خلیفه عباسی گفته است ص ۳۱

از داستانهای ابو دلامة دربارهٔ بیماری هوش وطبیب ص ۳۱ تا ۳۲

خطبه رجل‌عظیم الانف‌امرته‌من‌العرب‌ص۳۲

اشعاری ازچند شاعر ص ۳۲

اسماء حسنی درقرآن حکیم از سوره‌بقره تا اخلاص اسماء خداوند را در هریك‌ازاین سور جداگانه بحساب آمده و همه‌آنها ۹۹ اسم است ص ۳۲ تا۳۳

فقره فارسی و دعای که دروقت رؤیت عطارد می‌خوانند و لطیفه‌ای ازآقا

جمال مجتهد پدر آقاحسین خوانساری ص۳۳ تا ۳٤

قصیدهٔ از بدیع الزمان همدانی با این مطلع : ص ۳۵ تا ۳۷

سماء الدجی ما هذه الحدق النجل

أصدر الدجی حال وجید الضحی عطل

قصیدهٔ دیگر از بدیع الزمان همدانی با این مطلع : ص ۳۷ تا ۳۸

علی ان لااریح العیس والقتبا　　　والبس البید والظلمآء والیلباء

قصیدهٔ از ابوالفتح سبط ابن التعاویذی با این مطلع : ص ۳۸ تا ۳۹

سمع الزمان بوصلها فدنت علی عداوتها

باتت تعاطینی المدام و کنت من اکفائها

قصیدهٔ از محمد بن جهیر الملقب بفخر الدولة با این مطلع:

لحاجة نفس لاتفیق غرورها　　　وحاجة قلب لیس یقضی یسیرها

مدیحهٔ با این مطلع : ص ٤۰

اعدت الی جسم الوزارة روحه　　　وماکان یرجی بعثها ونشورها

قصیده ودرمدح خضیب امیر مصر با این مطلع ص٤۰:

تقول التی فی بیتها خف محملی　　　عزیـز علینـا ان نـراك تسیر

قصیدهٔ از ابونواس با این مطلع ص ٤۰ :

دع عنك لومی فان اللوم اغراء　　　وداونی بالتی کانت هی الـداء

و قصیده دیگر با این مطلع : ص ٤۱

نضت عنها القمیص لصب مآء　　　فـاورد خدهـا فرط الحیآء

و ازخمریه این مطلع : ص ٤۱

یطوف بها ساق أغن تری له　　　علی مستدار الاذن صدغا معقبا

و درمدح خصیب بن عبدالحمید ص ٤۱ تا ٤۲

یا منـة امتنها السکر　　　ما ینقضی منی لها الشکر

و با این مطلع : ص ٤۲

ودارندامی عطلوها وادلجوا　　　بها اثرمنهم جدید و دارس

اشعاری دیگر ازابونواس ،

با این مطلع : ص ۴۳

ما العذرفی ترك راح　　　والمسك منها یفوح

و با این مطلع : ص ۴۳

سقی المطیرة ذات الظل والشجر　　　ودیر عبـدون هطال من المطر

قصیده‌ای ازحسین بن مطیر الاسدی با این مطلع: ص ٤٤

لقد کنت جلدا قبل ان توقـد النوی

علی کبـدی نـارا بطیئاً خمودهـا

دو بیت ازحسین بن مطیر الاسدی ص٤٤

ابیاتی ازسید رضی ص ٤٤

ازمجنون و دیگران ص ٤٥

از : ابن درید ص ٤٦

از دیك الجن الحمصی ، وسید رضی

چند قطعه منسوب به عایشه و به ابواسحق الغزی

اشعاری از : ناشناس ص ٤٧

ابوالعباس الضبی ، ابو اسحق ابراهیم بن السیار النظام

از : احمدبن ابی نصیر المناذی الوزیر ص ٤٨

لاادری ، وبعضی ازمتأخرین

اشعاری از : محمدبن الهانی المغربی در صنعت حسن تخلص ص ٤٩

ارهذلی ، وبعضی ازاعراب

قصیده‌ای از: عبدالعلی الحویزی با این مطلع :

قام یجلوها و فی الاجفان غمض　　　و الندامی نـوم بعض و بعض

ابیاتی ازسیف الدولة ص٦٧

قصیدهٔ از ابن العربی ص۶۷

ازرضی الموسی ۶۸

ازشهاب التلعفری

ابوالحنین الجزار

اشعاری از: ص۶۹

حسام الدین الهاجری

تغزل از شاعری دیگر که اسمش ذکر نشده

اشعاری از : ص۷۰

از عضدالدولة الدیلمی

یك بیتی ودو بیتی هایی از چند شاعر دیگر که اسمشان ذکر نشده

درص۷۱ داستان مناظره است شعری بین عقیل بن علقمهٔ مری و فرزندانش عملس و حرباء این ابیات به ترتیب از:

عقیل بن علقمه

عملش بن عقیل

حرباء بن بنت عقیل

ابیاتی از : امام سجاد خطاب به پدر ص ۷۲

ابیات منسوب به امام حسین (ع) در الامام سجاد (ع)

فاضل خان ادیب

اشعاری از چند شاعر دیگر

ابیاتی از: ص۷۳

چند شاعر که اسمشان ذکر نشده

اشعاری از : ص ۷٤

ذوالرمة

محمد صالح الحلبی

چند شاعر دیگر
ابیاتی از: مأمون عباسی درص ۷۵
یحیی بن اکثم قاضی مأمون
ذوالرمه و یک شاعر دیگر که اسمش ذکر نشده
ابیاتی از: عبدالله بن طاهر ص ۷۶
بحتری و چند شاعر دیگر
ابیاتی از: امام علی (ع) ص ۷۷
الخطیب احمد المدنی و چند شاعر دیگر
قصیدهٔ از: خنساء درمرثیهٔ برادرش ص ۷۸
ابیاتی از: متنبی ص ۷۹
ابونواس و محمد حسن الحویزی
چند شاعر دیگر
درص ۸۰ عبابی و یك شاعر دیگر که اسمش برده نشده
درص ۸۱ قصیدهٔ از: احمد بن المنیر الطرابلسی
اشعاری از یك شاعر که اسمش ذکر نشده
درص ۸۲-۸۳ دو قصیدهٔ از:
شریف (رضی)
قصیدهٔ از ابوحیة النمیری با این مطلع: ص ۵۰
و خبرك الواشون انی احبکم بلی و ستورالله ذات المحارم
قطعه‌ای دیگر از او ص ۵۱
ابواسحق الصابی
ازمالك اشتر درواقعه جنگ صفین
و ازچند شاعر (که اسمشان برده نشد) دربارهٔ اسب.
ص ۵۲ اشعاری از:

ابوطالب بن عبدالمطلب .

چنددوبیتی‌ازچند شاعر دیگر که‌اسمشان برده نشده

پس‌ازآن‌اشعاری از :

ابوبکرالشاعر (ص۵۳)

وچندشاعر دیگر که اسمشان ذکر نشده

یك بیتی ودوبیتی‌ها واشعاری درتغزل ص ٥٤

بازازابوبکرالشاعر

وچندشاعر دیگر که اسمشان ذکر نشده

قصیده ازبشاربن بردبنقل‌اغانی‌ازموصلی ص ٥٥

بااین مطلع :

وذات دل‌کان‌البدر صورتها باتت تغنی عمیدالقلب سکراناً

ازخمریات ص ٥٦

چندشاعر که اسمشان ذکر نشده

اشعاری از : گویاازایوب‌ازلصوص‌بنی‌الغیر ص ٥٧

ازمهیارالدیلمی

خنسـاء (ابیاتی که جرمرخنساء رابخاطر آنها شاعرترین دانست)

وچند شاعرمجهول

اشعاری از : ص ٥٨

چندشاعر که اسمشان ذکر نشده

ازابونواس درصنعت مراجعه‌ص٥٨

معاویه بن‌ابی‌سفیان

قصیدهٔ از:شاعرگمنام‌ص ٥٩

ابوالفتح‌البستی ص ٥٩

دوقطعه‌ازابن‌الدمینة ص٥٩-٦٠

نخست دالیه دوم کافیه

ابوالولید الکتانی

شاعری که اسمش برده نشد

مهلبی الوزیر

ابواسحق الصابی

ابوالفتح البستی

ابوالفتح الکشاجم

ابو تمام الطائی

چندشاعل که اسمشان ذکر نشده

ص ٦٢ اشعاری از:

ابی تمام الطائی

چندشاعر که اسمشان ذکر نشد

ابن المقر ص٦٢

مهلبی الوزیر

چندشاعر که اسمشان ذکر نشده

ابوسعید ابوالخیر

چندشاعر دیگر ٦٥

دراین اشعار قطعه‌ای درصنعت اکتفاء است

ابوالعلاء المعری

عبدالله ابن العبد بن الطاهر

ابن الدهان

چندشاعر دیگر

ص۸۳ قصیدهٔ از : ابی فراس

(۸٤ تا ۸۵) قصیدهٔ از :

سموأل با این مطلع :

اذاالمرءلم یدنس من‌اللوم عرضه فـکل رداء یـرتدیـه جمیل

(ص۸٤تا۸۵)قصیده‌ای‌بلنداز یك شاعر که اسمش ذکر نشده با این مطلع :

نالت علی یدها مـالم تنله یدی نقشا علی معصم اضنت به کبدی

ص ۸۷ابیاتی واشعاری از :

قیس عامری ـ مجنون وازبعض ازادباء

ص۸۸قصیدهٔ از:

سید علی معصوم

قطعه‌ای‌ازیك شاعر(که اسمش ذکر نشده) درذم‌دوستی‌باتکلف

قصایدی از :

سید شریف الرضی

از یك شاعر دیگر

ابوالغنائم المعام الموسطی (ص۸۹)

ص ۹۰ اشعاری از :

علی‌بن عطیة ـ سلیمان بن عامر

چندقطعه‌یادوبیتی‌ازچندشاعردیگر

ص۹۱ اشعاری از :

الرقاشی ـ ابو نواس

ابوالعتاهیة ـ یك‌شاعردیگر

ص۹۲ اشعاری از : أخطل

هلال بن جعشم ـ شاعرجاهلی

بحتری ـ محمدبن ابی‌ذرعه

ص۹۳ اشعاری از :

ابی دلف العجلی

عبدالله بن طاهر الخزاعی

ابو بکر الخوارزمی

صاحب بن عباد

یوسف بن حمویه

اشعاری از : فرزدق درمدح بنای سلیمان

فاضل خان در مدح عباس میرزا

اشعاری از : ابی‌فراس

ابیاتی چند از تجالی از نضیب درمدح سلیمان

ص۹۵ـ اشعار از عبیدالله بن عبدالله بن طاهر

ص۱۳۲ قصیدهٔ از حمیری درمدح علی (ع) با این مطلع:

اقسم بالله وآیاته والمرء عما قال مسئول

ان علی بن ابی طالب علی التقی والبر مجبول

واشعاری از ابوالصلت وابن حیوس .

اشعاری از درمدح علی (ع)

بشار بن برد ـ ابن صاحة الصقل

احمد بن العثمان الاندلسی ـ تمیم بن المعز العبیدی

ص۱۳٤ اشعاری از :

تمیم بن المعز العبیدی ـ ثابت بن قرة

تقیة دختر غیث بن علی بن عبدالسلام و چند شاعر دیگر

قصیده تقیة با این مطلع :

اعوامنا قد اشرفت ایامها وعلا علی ظهر السماك خیامها

ص۱۳٥: ابیاتی از

ازلیلی و از مجنون عامری ولیلی اخیلیه
مسلم بن عقیل درمدح علی (ع)
اشعاری از : ص ۱۳۶
یزیدبن معاویه ـ ابوالسعادات
چندشاعر دیگر
ص ۱۳۷ تا ۱۴۰
ابیات وقصایدی ازچند شاعر که اسمشان ذکر نشده
ص ۱۴۱ : ابیاتی از
سراج وراق ـ ابن دقیق العید
صفی الدین حلی ـ چندشاعر دیگر
ص ۱۴۳ : ابیاتی از
متنبی ـ شمس الدین الحکیم بن دانیال
ابن الفارض ـ چند شاعر دیگر
ص ۱۴۳ : ابیاتی از
ابونواس
خدیجه زوجة النبی (ص) فی مدحه (ص)
چندیك بیت ودو بیت ازچندشاعر دیگر
ص ۱۴۴ تا ۱۴۶: ابیاتی وقطعاتی از
چند قطعه درتغزل ودروصف طبیعت
المستعین بالله بن الحکم الاموی ـ حارث بن خالد
ابوعبدالله محمدبن سلطان الغالب بالله پادشاه اندلس
هارون الرشید ـ شافعی درمدح علی (ع)
ملاکاظم الازری البغدادی

ص ۱٤٦ ـ ۱۷۹ حکایات و ابیاتی و قصایدی است به نظم و نثر در ادب و تغزل و در صناعات شعری از گویندگان شناخته و ناشناس از چند شاعر و نویسنده که اسمشان برده نشده و از آن جمله اشعاری از:

دعبل خزاعی ـ ابونواس

سید رضی ـ سید علیخان

ابونواس الحکمی ـ منصور الفقیه

امرء القیس ـ بحتری

تقی الدین بن هشام ـ حسام الدین الحاجری

شیخ سرور، شهاب تلعفری و شهاب محمود بدیع

ابن الخلیفه ـ زهیر بن ابی سلمی

شیخ بدرالدین المنشی ـ ابن الجهم

صفی الدین الحلی ـ ابوالعلاء المعری

ابونواس ـ ابوالعلاء المعری

ابوجعفر الخلیفة ـ ابوعبدالله الشاعر

ابن درید البغدادی ـ ابن الاصبع

بحتری ـ ادیب محمد بن غانم

ابن سینا ـ احمد الکاتب

احمد البیضاوی ـ ابی العلاء المعری

الامیر العاصمی ـ ابراهیم الصولی کاتب المأمون

ص۹٦ : قصیدهٔ از یك شاعر که اسمش برده نشده

مطلع قصیده‌ای است :

دارالفجایع و الهموم و دار البث والاحـزان والبلوی

ص۹۷ : اشعاری از

قطعاتی یك نامه بیتی از

ص ۹۸- ابیاتی از:

ابونواس

ازمنخل الیشکری درصدرابیات نوشته« المنخل الیشکری کان ندیماً للنعمان ابن المنذر فاتهمه بامرانه المتجردة وقتله»

از الخوارزمی

از ص ۹۹ : اشعار و ابیاتی

نابغهٔ ذبیانی و چند شاعر دیگر

ص ۱۰۰ : اشعاری از

ص ۱۰۱ تا ۱۰ دفتر :

موشحات وقصاید و نامه‌های وپاسخهای منظوم از قاضی علاءالدین کاتب السر مصر درنامه های خویش در جواب امراء و برای امراء درآغاز قصائد این نامها دیده میشود : شمس الدین بن عبسون مستوفی ، شیخ مجیرالدین خیاط دمشقی ابن بنابه مصری . شمس الدین

موشح نخست ازص۱۰۱تا۱۱۹ بدین مطلع است .

کرر اللوم علیه ان تشا فهو صب بمحیاه انتشا

قصیدهٔ از قطب الدین معارضاً لابن مطروح بااین مطلع :ص۱۱۹تا۱۲۰

الا حل الله سیف المقل فکم ذا اصاب وکم ذاقتل

ابیاتی از ص ۱۲۰ تا ۱۲۱

شریف رضی

ابیاتی ازجابرالکاظمی که درهنگام خداحافظی ازنواب اردشیرخوانده‌است.

اشعاری از ۰ ص ۱۲۱ - ابن المقرب ودیگران .

ابیات وقطعات گوناگون در بحر های مختلف از چند شاعر کـه اسمشان یاد نشده ۰ ص۱۲۲

ص۱۲۳ قصاید از :

صاحب بن عباد درمدح حضرت علی (ع)
ابن الخیاط الشاعر :
ص ۱۲٤ : قطعاتی از
ابو اسحق ابراهیم الغزی
القاضی الارجانی
قطعاتی از :ص۱۲۵ ــ القاضی الارجانی
ابوفراس الحمدانی ـ ابو تمام الطائی
ص ۱۲٦ اشعاری از: ـ خنساء
لیلی الاخیلیة .
چند شاعر دیگر که اسمشان ذکر نشده.
ابیاتی از:ص۱۲۷ ــ ابی فراس حمدانی
ابی تمام طائی ــ چند شاعر دیگر
قطعات و ابیاتی از :
ص۱۲۹:ابن المعتز و دیگران ــ اشعاری از
قطعه‌شعری‌ی از یك زن در مدح علی (ع)
از ابن حجر (یا ابن نباته) در بحر خفیف و از ابن الفارض در مدح علی(ع) و شافعی
درمدح آل بیت و ابن الحویزی درمدح آل بیت.
۱۳۰ تا ۱۳۱ قصیدهٔ از ص
ابن العاص در مدح آل بیت با این مطلع (در بحر وافر):
بآل محمد عرف الصواب و فی ابیاتهم نزل الکتاب
و چند بیت دیگر مدح آل بیت (در بحر طویل)
اشعاری از : ص ۱۳۱ :
ابو نواس در مدح علی بن موسی الرضا
اشعاری در تغزل از چند شاعر که اسمشان ذکر نشده

کمال الدین بن نبیه ـ ابن الرومی ـ خلیع شاعر
ابوالحسن بصری ، عمربن الهرندی ، یزیدبن معاویه
ابوالنصر محمد،احمد جوهری ـ محمد بن کمیل
سید اسماعیل ، سید احمد جوهری ، عبدالطاهر
سلیمان‌بن‌عبدالملك ، طاهرعتابی ، صاحب بن‌عباد ،
منصوربن کیغلغ ، و او دمشقی ، ابوحفص عمر مطواعی
ابن مکنه ، ابوالفتح بن‌قادوس . ابوالفتح‌ذوالکفایتین ،
معتمدبن عباد ، صاحب اشبیلیه ، ابوالحسن طباطبائی ،
صفی حلی ، ابن رشیق ، ابن وکیع ، ابن‌سناءالملك ،
زیاد اعجمی ، تنوخی ، ابوذویب‌هذلی ، ابن قلاقس ،
علی‌بن بسام ـ علی بن خلیل ، ابن نباته سعدی ،
ولیدمحمدبن یحیی‌بن حزم ، ابو کثیر ،
ابوبکر خوارزمی نمیری ، محمدبن وهیب ،
محمدبن شمس الخلافه ، ابن سکره ،
عبدالرحمان بن محمد الواسطی ، بحتری ،
ابوالفتح بکتمری ، بستی ، ابوالفضل ،
ابن جابر،ابن‌اشرف‌ماردینی ، ابن‌جابراندلسی ،
ابن عفیف باخرزی ، صنوبری ، صلاح الدین صفدی ،
ابن النقیب ، مسلم‌بن ولید ، ابن رشیق ، تهامی ،
ملك اشرف ، شاه ارمن ، عبدالله بن قائلة البستی ،
ابن اللبانه ، سراج وراق ، ابن معتز قیروانی ،
ابوجعفر اندلسی ، ابن خلاد ، عدی بن‌رقاع عاملی ؛
ابن جعفر غرناطی ، شرف الدین حلاوی ـ
ابن القیروانی ، مسلم بن ولید ، ابواسحاق منقری ،

ابن فارض ، نصربن احمد جزائری ، ابوفراس ،
صدرالدین العاملی[۱] ، ابن مطروح شهید ،
حاج یوسف ازری ، ارجانی ، عبدان اصفهانی ،
ابن جحدالاموی ، دیك الجن ، ابن درید ،
ابوعثمان خالدی ، ابوالنبیه ، عزالدین بن عبدالرزاق ،
صدرالدین عاملی (مکرر) ، عمارة بن عقیل ،
ابو محمد خطیب ملقب‌به‌سیبویه ، ابوالصلت در مدح
ابن ذی یزن ، شهاب محمود ، امیة بن ابی‌الصلت ،
ابوالعتاهیه ، جمال الدین صوفی ،
ابوالحسن احمدبن مومل ، مالك‌بن مرحل اندلسی ،
ابوجعفر اندلسی ، ابوالفرج ببغاء ، ابن احمدالصقلی ،
ابن عبد ربه ، ابوخلف عکبری ـ ابومحمد شافعی،
ابن هفان ، ابن الساعاتی ، عماد بن دبوقا ،
نجم الدین بارزی ، حسین‌بن مطیراسدی ،
سری رفاء ، شمس تلمسانی، ابوالحسن الغصب الملحی ،
دعبل خزاعی ، بدربن لؤلؤ ذهبی ، ابن حیوس
یعقوب نیشابوری ادیب ، امیرسلیمانی ،

۱ـ دوقطعه دوبیتی ازصدرالدین‌آورده و درصدر آنها نوشته :
للسیدالفاضل والنحریرالکامل‌صدرالدین العاملی الاصل متعنالله ببقائه .
ظاهراً مقصود سید صدرالدین عاملی فرزند سید اسماعیل صدر وحفیه سید صدرالدین عاملی است‌که دراین اواخر رسانید و مراجع بزرگ مرکزعلمی قم بود ودرسالهای جوانی شعر میسروده واشعاراورا شاعران عرب‌استقبال‌میکرده‌اند .
یکی ازدوبیتی‌ها :

خلقت علی صفوالوداد نفوسنا	فتو اصلت ارواحنا بـودادها
و تکا تمت سرالهوی فتزاودت	فی‌الطیف‌کی یخفی علی اجسادها

ابو محمد خوارزمی ، ابن حجاج ، حیوس ،
شمس الدین بن صائغ ، ابراهیم عزی ،
ابن یوسف یعقوب بن صابر ، عباس بن احنف ،
ابوبکر یحیی بن تقی اندلسی،مسلم ، ابن سیاره ،
ابو دلف ابن‌العدوی ، سهل‌بن مرزبانی ،
ابوالعباس احمد نصیبی وزیر ، ابراهیم‌بن عباس صولی،
ابوالحسن کرخی، قیلونی‌کاتب، ابن‌فضل، شهاب‌تلعفری ،
ابن ادریس یمانی عبدری ، ابوعثمان خالدی ،
حلف بن عزیز نحوی ، شهاب احمد بن بنت الاعز ،
محمدبن وهیب حمیری ، ابن‌الخیثمی ،
وجیه‌الدوله قاضی مجد الدین عبدالطاهر ،
سلیمان ، ابن حجله ، ابن یغمور ،
ابوزهیر مهلهل بن نصربن‌حمدان، بهاءزهیر،ابن‌مطروح،
ابن‌التلمیذ، لیلی‌بنت طریف الشیبانی، بشار،
جمیل‌بثینه، عمربن‌ابی‌ربیعه، زنی ازبنو کلاب،
امیر تمیم، نصیب‌علی‌بن‌جبیه، حسان، مولوی‌معنوی«۱»
جابر کاظمی، جریر، مروان‌بن‌ابی‌حفصه،
تاج‌الملك بوری‌بن‌شادی، حسام‌الدین الحاجری ،
مسکین دارمی ، ابوحامدغزالی، کاظم ازری ،
جحظهٔ برمکی ، ابوالقاسم بن حسن کاتبی ،
قاضی منصورهروی، ابن‌ابی‌الاصبع، تقی‌الدین‌عمرصاحب حماة،

۱ـ به‌مولوی ابیاتی‌چندبعربی منسوب شده‌وازجمله آنهااین‌است.

و معاشجانی انتی‌کنت دائما ... اعلل من بـرد مطیب التنسم
ولکن بکت قبلی فهیج‌لی‌البکار ... بکاهـا فضلت الفضل للمتقدم

اسعدبن ابی‌ملیح ، تمیم‌بن‌معزبن منصورقائم،
ابوجویریبن عمرامیرقراقوش (نقل‌ازدمیة القصرباخرزی)،
صرورشاعر، قاضی‌ابوالقاسم هبةالله مصری، یاقوت‌مستعصمی،
ابوعبدالرحمان محمدبن عبدالله قرشی‌اموی معروف به‌عتبی،
ابوسعید احمدبن‌مسیب خوارزمی،
ابوبکربن زهراندلسی اشبیلی ، ذوالنون مصری،
ابوالجوائر واسطی، مهلبی وزیر،خطیب حصکفی،
یحیی‌بن نزارمنجی، یحیی‌بن‌اکثم،
قطعه‌ای ازمأمون عباسی (درباره یحیی بن اکثم چون اورادرحال ملاعبه ـ وشوخی باغلام‌زیبای‌خوددید)،
ابوحکیمه‌راشدبن اسحاق بن‌راشد کاتب ،
ابوعمر قسطی ، نفیس‌احمدلحمی ،
ابراهیم بن‌علی‌بن یوسف‌شیرازی فیروزآبادی ـ جمال‌الدین ابواسحاق،
عبدالحکم مصری ،
ابراهیم بن‌نصرموصلی، ابواسحاق ابراهیم غزی،
ابوالطمحان قینی ، احمد قرطبی ، نامی (یامهلبی‌وزیر) اخطل ،
ابن‌بسام، ابوشراعه، علی‌بن محمد،
عین‌القضاة ، ابن‌حمامه،بدیع‌الزمان همدانی،
محمدبن یزید،مجدمؤدب، مسعود، ابومحمد خازن،
ابوالمحاسن شعری، رفیع‌الدین‌لبنانی ،

قصیده عینیه (ص ۲۹۶ دفتر)

ازسید اسماعیل حمیریست که از شعراء مدح گوی خاندان پیغمبر (ص) ـ ومعاصر حضرت جعفرصادق(ع)بوده. عینیه مطلعش‌این‌است:

لام عمر بـاللوی مربع طـامسة اعلامهـا بلقع

وشروح بسیاردارد حدیثی مفصل ازامام رضا(ع) دربارهٔ این قصیده نقل شده که درآغاز نسخه حاضر پیش ازثبت قصیده، بفارسی نوشته شده.

آغاز: بسمله الحمدلله وسلام علی عباده... شیخ فخرالدین صاحب مجمع البحرین در کتاب مناقب نقل کرده است... آنکه فضل من عبدربه گفت داخل شدم بر امام موسی بن جعفر(ع)...

پایان مقدمه فارسی: بعدازحکایت مفارقت محبوبه‌ای که داشته‌است ام‌عمرو نام وبیان آیین پیمان‌شکنی وبیوفایی منافقان بامحبوب وحبیب حقیقی. میفرماید عجبت من قوم اتوا احمداً.

پایان قصیده:

الحمیری مادحکم لم یزل ولو یقطع اصبعا اصبعاً

پس از پایان قصیده حمیری ابیاتی ازقیس بن عاصم تمیمی به نقل از کتاب اربعین شیخ بهائی ومن ازآن دوقصیده بزرگ ومعروف نقل شده مطلع نخستین:

عوجاعلی طلل بالقنص خلان.

و مطلع دوم.

اعتزل ذکرالاغانی والغزل وقل الفصل وجانب من هزل

شرح قصیدهٔ بانت سعاد (ص ۳۱۴ - ۳٤۱ دفتر)

قصیده بانت سعاد از کعب بن زهیر صحابی است درمدح پیغمبر (ص) واین قصیدهٔ لامیه است ومطلعش این است.

بانت سعاد فقلبی الیوم مبتول متیم اثر هالم بعد مکبول

نقره‌کار وسیوطی وسیدرضی، براین قصیده شرح نوشته‌اند وشرح حاضر (بنوشته بهاءالدوله کرد آورنده جنگ حاضر) از کتاب اقتصاد گرفته شده. این نگارنده در کشف‌الظنون وفهارس قاهره وظاهریه بروکلمان شرحی برقصیده بنام اقتصاد ندیدم وشرح قصیده بنام کنه‌المراد درفهرست یادشد.

آغاز: پس ازبسمله وبیت مطلع قصیده : بانت‌فارقت محلهاذهبت وسعاداسم علم علی امرآه فقلبی‌مبتدأ والفاء لالاستیناف...

پایان: تهلیل ای تأخیر یقال این‌هلل عن کذا اذانکص عنه هذاما اخذ عن کتاب الاقتصاد .

رجوع به‌فهرست ۹ :۲۸۳

تخمیس بانت سعاد (ص ۳٤۱ ـ ۳٤۹ دفتر)

قصیدهٔ کعب بن‌زهیردرمدح پیغمبر (ص) راجمعی‌ازشعراء تخمیس کرده‌اند رجوع شودبه ذریعه ٤ : ...

آغاز:

دم المحب بسیف الهجر مطلول	ودمعه بعد حب البین مهـول
فقصرواواقصروافی‌العدل‌اوطولو	بانت سعاد فقلبی الیوم مبتول

متیم اثر ها لم‌یعد مکبول

پایان تخمیس :

واستبد لواعن مفانیهم ودور هم	ظهورخرد المداکی فی‌بدور هم
الی اللقاء و ذااقصی سرور هم	لایقطع نفع‌طعن الافی نحور هم

و مالهم عن حیاض الموت تهلیل

سراینده تخمیس درذیل این تخمیس ابیاتی افزوده (دوقطعهٔ پنج مصراعی ویك قطعه‌سه‌مصراعی)وچنان مینماید که گردآورنده‌به‌این نکته‌توجه نکرده‌است

آغاز ابیات اضافی :

فمن رای‌فی مطاوی نظمها خللاً فلیبسط العذرما جوراً فعلا .

پایان: اتی الیه‌بوحی‌الله جبرئیل کاتب درذیل این ابیات نوشته«تم تخمیس قصائد البرده»واین‌خطا سهوا لقلم گرد آورنده است .

شرح لامیة العرب (ص ۳۵۰ - ۳۶۶ دفتر) .

لامیة العرب قصیده معروف عمرو بن مالك شنفری ازدی اوسی است (از عرب جاهلی) منقول از ابن حجه در نزهة الالباب (بنقل دیباچه شرح حاضر) برخی این نسبت را ناروا وقصیده را سروده خلف الاحمر پنداشته‌اند اما بیشتر علماء ادب آنرا از همین شنفری دانسته‌اند ، بیت اول قصیده‌ای است .

اقیموا ابنی امی صدور مطیکم   فانی الی قوم سواکم لامیل

در فهرست دارالکتب قاهره چاپ ۱۹۲٤ عقب شرح بر لامیة العرب ودر دیگر مجلدات فهرست قاهره ودر فهارس ظاهریة مشق ودارالکتب چاپ ۱۹٦٤ نیز چند شرح یاد شده است و مؤلف شرح حاضر شناخته نشده ودر قاهره یك نسخه از این شرح هست که در فهرست، مؤلف آن ناشناس است .

رجوع شود بفهرست دانشگاه ۲: ۱٤٤ دارالکتب چاپ ۱۹۲٤ ج ۳: ۲۱۷ فهرست ظاهریه دمشق : شعر

آغاز: بسمله شرح قصیده لامیه العرب شنفری بن ملبد الازدی واسمه عمر بن مالك ذکره بن حجه (در نسخه ما بغلط : ابن حجر) فی نزهة الالباب والشنفری فنعلی فکان عداء ومنه المثل اعدا من الشنفری .

آغاز شرح : بسمله قال الشنفری الازدی ثم الاوسی و یقال انها منحوله قالها حلف الاحمر و اکثر العلماء اجمعوا علی انها له اقیموا ابنی امی صدور . . . ویروی لبنی ای خذوا فی امرکم وانتبهوا من رقدتکم ...

پایان: والمعقل الحصن وانما سمی معقلا لانه یعقل من یقیم فیه .

شرح لامیة العجم (ص ۳٦۷-۳۸۰ دفتر)

لامیة العجم قصیده ایست باقافیهٔ لام از فخر الکتاب مؤیدالدین ابو اسماعیل حسین بن علی اصفهانی طغرائی (م - ۵۱۳)

لامیهٔ طغرائی نیزشرح بسیاردارد وشرح حاضر، هیچیك ازآنها كه نگارنده میشناخت مطابقت ندارد .

آغاز:

اصالة الرآی صانتنی عن الخطل وحلیة الفضل زانتنی عـن العطل

این رایی الاصیل یصوننی عن الاضطراب فی القول والعمل .

پایان :

قدر شحوك لامران فطنت له فـاربابنفسك ان تـرعی مع الحمل

المعنی قدرموك و اهلوك لامر...حساده الذین یؤثر و اهلاك . . . ویتربصون به الدوائر اعاذنا الله منها وقدقیل ماقل فقده جل تمت معانی هذه القصیده .

پس ازپایان شرح لامیة العجم (ص ۳۸۰ ـ ۴۱۰ دفتر) قصائد وقطعاتی ازاین شعراء یادشده .

قصیده‌ای با قافیه الف ازمیرزا محمدنصیرطبیب اصفهانی .

ابیاتی با قافیه مثنوی از شریف ابن الهار در بـاره بازی شطرنج و شرح اعمال ومهره‌های آن درصدراین ابیات باقلم قرمزنوشته زیر كه آمیخته با استعارات است دیده میشود :

فی موضع الشطرنج ومافیه من الحكم قیل هوعقلان متجادلان و جیشان متقابلان تجمعهم رقعة الجلود الشبیهه ببقعة الوجود، ضعوا مندلافی غایة التحریر للخیل و الرجل والملك و الوزیر یتناظرون بالدرج و الدقایق موزونون بمیزان الحقائق .

اینك نخستین ابیات منظومه شطرنجیه :

الشاه لایحضر عندالشاه لانها من اعظم الدواهی

والرخ لایولج فی المضایق اذ ذاك بالطیور غیر لائق

والعقد كالبیدق فی التحصین وضربة الفرزین كالكمین

كذا اعتضاد الشاه للفرزان موعظة فی السیر ، للسلطان

پایان :

قدر مزوه للهدی مثالا　　ان الحکیم یضرب الامثالا
وهذه خاتمه الارجوزه　　و ماحوت من حکم عزیزه

قصیده‌ای کوتاه از حسام الدین عیسی بن سنجر بن بهرام اربلی المولد و عامری النسب .

ابیاتی از نابغهٔ جعدی.

ابوالحسن علی بن نبیه .

سبعهٔ علویه: (ص ۳۹۲_۴۱۱ دفتر)

هفت قصیده معروف ابن ابی الحدید معتزلی در مدح علی (ع)
رجوع شود به ص ۷۴۹ همین فهرست .

حبسیه (ص ۴۱۰ _ ۴۱۷ دفتر)

قصیده شکوائیه و یا اشکوائیه .
عمیدالدین **اسعد بن نصر انصاری** وی بر اتابك زنگی به هنگام زندانی شدن خود و پسرش تاج الدین محمد در قلعه اشکنوان این قصیده شکوائیه را سروده و حدتی آنرا شرح کرده‌اند از آن جمله ابن مسعود سیرافی[۱] _ که نسخه‌ای از شرحش با شمارهٔ ۴۰۸ در کتابخانه مجلس موجود است .

مطلع قصیده :

من یبلغن حمامات ببطحاءِ　　ممتعات بسلسال و خضراء

پایان :

لیکنه عند عفو الله ارقبه　　اقل من قطرة فی لج داماء

معلقات سبع (ص ۴۱۷ _ ۴۴۵ دفتر)

قصائد معروف به سبعه معلقه بدین ترتیب :

---

۱ _ اشکنوان قلعه‌ای در فارس بوده و اکنون نشانی از آن نیست .

لامیه امرء القیس .

دالیه ـ طرفة بن عبدالبکر عاملی .

میمیه ـ زهیر بن ابی سلمی مزنی .

الفیه (قافیه الف) ابوعقیل لبید بن ربیعه .

الفیه ـ عمرو بن کلثوم .

میمیه ـ عنترة بن شداد عبسی .

همزیه ـ حرث بن حلزهٔ یشکری .

بدنبال معلقات لامیه‌ای دیگر ازامروز القیس و پس از آن مطالب مختلف منظوم و منثور است بدین ترتیب :

شعر ازسموؤل بن عادیا (ص ٤٤٨ ـ ٤٤٩)

شعر ازاعشی میمون شاعر جاهلی درمدح پیغمبر (ص) (ص ٤٤٩ ـ ٤٥٠)

شعر ازمعین الدین طنطرانی (ص ٤٥٠ ـ ٤٥٢)

فائده ـ قال العسکری نیران العرب بصفع عشرنا را (ص ٤٥٢ ـ ٤٥٥)

حکایه ـ ازهارون الرشید (ص ٤٥٥ ـ ٤٦٠)

قصده ازابوالفتح بستی با این مطلع (ص ٤٦٠ ـ ٤٦٢)

زیادة المرء فی دنیاه نقصان   وربحه غیر محض الحق خسران (۱)

بخشهای ازمنظوم مدسوانح سفر المجاز شیخ بهاءالدین عاملی (ص ٤٦٣ـ٤٦٩)

قصیده‌ای بلند ازوالد شیخ بهایی = عزالدین حسین بن عبدالصمد (ص٤٦٩ـ٤٧١)

مطلع قصیده :

اسحر بابل فی جفنیك ام اسقم   ام السیوف لقتل العرب والعجم

قصیده معروف ابن الوردی (ص ٤٧١ ـ ٤٧٢)

(این غزل یکبار درهمین دفتر بدون ذکر نام سراینده نوشته شده است .

(درص ۱۰۱٦ این فهرست یاد شده)

۱ ـ این شعر ازصالح رندی دانسته‌شده .

قصیده درمدح پیغمبر (ص) ازشیخ‌حسن بحرانی دمستانی (ص ۴۷۳ ـ ۴۷۵)
ازصاحب‌معالم ص۴۷۵ـ۴۷۷ وقطعه معروف شافعی‌درمدح‌علی (ع) (ص۴۷۳)
قطعه‌ای ازبحرالعلوم‌طباطبائی در مدح علی (ع) (ص۴۷۷)
دوقصدهٔ دیگر ازدمستانی بحرانی (ص ۴۷۷ ـ۴۸۳)
شعری از شیخ محمدبن حماد (ص ۴۸۳ ـ ۴۸۶)
مرائی سیدمهدی بحرالعلوم طباطبائی (ص ۴۸۶ ـ ۴۹۳)
این مرائی یازده بنداست،وشیخ رحمةالله کرمانی (صاحب حاشیه بر فرائد انصاری) شرحی بفارسی برآن نوشته که چاپ شده .
ـقصیده تائیه ازدعبل‌خزاعی (ص ۴۹۳ ـ ۴۹۹)
دعبل این قصیده رادرمدح امام‌رضا (ع) سروده وصدوق درعیون اخبارالرضا آنرا نقل کرده، حاج میرزا محمد ارباب قمی (م ـ ۱۳۴۱) درداربعین خود ابیاتی دلکش برآن افزوده.قصیده دعبل به نثر فارسی ترجمه شده پس ازبیت ۲۷ ، مطلع قصیده تجدید ومطلع دوم این بیت است :

بکیت‌الرسم‌الدار من عرفات وأذرفت‌دمع‌العین بالعبرات

قصیده میمیه فرزدق درمدح امام علی‌بن حسین (ع) (ص ۴۹۹ ـ ۵۰۱)
قصیده‌برده = الکواکب‌الدریه ازبوصیری‌درمدح‌پیغمبر(ص) (ص۵۰۱ـ۵۰۹)
شرح شرف‌الدین علی‌یزدی همه‌این قصیده‌ونیزتخمیسات وتضمینات برده درمجلد ۷ مجلس یادشد .

رجوع به‌ص ۸۰۷ و مجلد ۴ : ۲۴۲ و ۷ : ۴۰۷
ـ لامیةالعجم طغرائی (ص ۵۰۹ ـ ۵۱۲)
شرح‌لامیه در ص۳۶۷ این دفترثبت ودراین صفحات تکرار گردیده است .
(رجوع‌شودبه‌صفحه۱۰۲۵ این فهرست)
از ص ۵۱۲ تا۵۴۱ اشعاری از این شاعران‌یادشده (علاوه براشعاری که نام

سراینده ندارد) : ابوالعلاء معری) صفدی ، ابن‌الساعاتی‌ارجانی ، مؤیدالدین ، مهلبی ، ابوتمام،فضولی ، ابن‌ابی‌الجنید ، علی (ع) ، ابونواس ، ابن‌معذل ، عبیدة، ابی‌طیب ، اوس‌بن‌حجر ، حسابن‌ثابت،ابوالطیب‌المتنبی ، ابوعبادة، بحتری ، جدیمی ابوالحسن جوهری،علی‌بن‌الرومـی ، عبدالله‌بن المعتزعباسی اخطل ، کثیرعزة ، ابوالعتاهیه ، ابواسحاق‌صابی، قاضی‌تنوخی ، نابغهٔ ذبیانی،وطواط ، عمران‌بن‌قحطان، ابوالفضل بن‌عمید ، ریاضی،مسلمة‌بن عبدالملک،عباس بن‌احنف ، ابونصرمحمدبن عبدالجبارعتبی ، ریادالاعجم ، تفتازانی ، قاضی‌ابوالفضل،ابوالعتاهیه، قاضی‌الارجانی مصنف (گویا گردآورنده جنگ‌مراداست) بدیع‌الزمان همدانی ، ابوالفتح‌بستی، حماسی ، عبدالملک ثعالبی ، امرءالقیس ، معن‌بن‌اوس (قطعه‌ای که عبدالله‌بن‌زبیر آنرا انتحال کرده)، بشار بن‌برد ، مسلم‌الخاسرحطینه‌صاحب‌بن‌عباد، ابومحمدخازن علی(ع) ـ قطعه‌ای منسوب به علی (ع) ومنقول درمصباح کفعمی ، جریر(درمرثیهٔ عمربن عبدالعزیز) ابن جوزی ، فرزدق .

ـ در ص ۵۴۱ـ۵۴۳ اشکال درمسئله‌ای نحوی بنظم‌طرح‌وحل‌شده نخست‌اشکال نحوی دردوبیت آمده‌وحل آن در۲۳ بیت‌حل آن یادشده ومجموعا ۲۵ بیت‌است

آغاز :

وسائل لی عن‌اشیاء کیف اتت	ممنوعة الصرف فی‌القرآن اشیاء
وکیف لم یمنعوا امثالهازینه	فجـاء بـالصـرف اسماء و انبـاء
فقلت انی کفیل بالجواب بها	فاسمع فللقوم فی الاشیـاء آراء

پایان

فان توقف جهلا بالجواب فقل	حفظت شیأً و غـابت عنك اشیاء
ثم‌الصلوة علی اعلی‌الوری شرفا	وآلـه ماشدت فـی‌الایك و رقاء

در ص ۵۴۴ تا ۵۵۲ قصائدی نوشته شده بدون ذکرنام سراینده ومطلع آنها بترتیب یاد میشود :

مطلع قصیدهٔ اول (ص۵٤٤)

اراك طرو باذا شجی و ترنم   تطوف باذيال السحاب المخيم

قصیده دوم (ص ۵٤۵):

ونالت علی ایدها مالم تنله یدی   نقشاعلی معصم اضنت علی کبدی

قصیده سوم (ص ۵٤۷)

هذا فؤادك بهنا بین اهواء   و داك رايك شوری بین آراء

قصیده چهارم (ص ۵٤۸)

علام سقی خديك من جفنك الحال   امن ربوت اللول لاح لك الحال

قصیده ۵ (ص ۵٤۹):

امن المنون و ریبه اتوجع   و الدهرليس بمعتب من يجزع

قصیده ٦ (ص ۵۵۰)

اشاقك فی اطلال متیه بالخال   ربـاع تعفی رسمها راجف الحال

ـ لوامع (ص ۵۵۳ـ۵۹۲ دفتر) **(فارسی)**

بخشی از لوامع عبدالرحمان جامی = شرح خمریه ابن فارض.

رجوع به ص فهرست دانشگاه ۳: ٤۸۷ شود

آغاز:

از هرچه نه یار بیزار آید   او را بهزارجان خریدار آید

آتش عشق وشعله شوق درنهادش افروختن گیرد...

پایان: يفهم من هذه الرباعيه على سبيل الايماء والتعميه

بی دعوی فضل جامی ولاف هنر   درسلك بیان کشیداین عقد گهر

وآن لحظه که شدتمام آورد بدر   تاریخ مه و سال وی ازشهر صفر

ـ ترسل وانشاء منظوم (ص ۵۹۲ ـ ٦۱۳)

بخشی است از کتابی در ترسلات و نمونه های مکاتبات ومنشآت بنظم.

عنوانها موجود درنسخه بدینگونه است:

الباب الاول فی مطالع المکتوبات (دومنظومه : فی الوفاء و فی نقض العهد) .

الباب الثانی ـ ۲۷ منظومه با این عنوانها فی الفراق واظهار الاشتیاق فی فقد الاخوان فی شدة الغربه، فی المفارقه وعدم الواع ، فی ارسال المکتوب قبل الملاقات، فی الشکر، فی الشکایه عن البیان فی الشکایه عن الملال واختلال الحال، فی الشکایه عن ابناء الدهر ، فی المعاذیر، فی عذر حقر الهدایا، فی عذر ترک الالقاب ، فی عذر ان یکتب بالظهر، فی الشقاء ، فی تهنیة العید، فی تهنیة المولود، فی تهنیة شرب المسهل، فی تهنیة المنصب والخلعه ، فی [تهنیه] المراجعه من السفر، فی تهنیة الزفاف، فی التعازی، فی تعزیة الاطفال ، فی التسلیه، فی خفاء المحبه ، فی النصیحه، فی ان الامور مرهونة باوقاتها، فی الوفاق وترک النفاق .

درنسخهٔ حاضر بیش ازاین دوباب موجود نیست ودر ذیل عنوان آخر (فی الوفاق..) تنها یك بیت است .

آغاز: الباب الاول فی مطالع المکتوبات .

سلام کایـام الشباب طراوة وعهد التلاقی بعد طول التهاجر

علی حضرة ظلت یقبل ارضها شفاه الاعالی رغبة فی المفاخر

پایان : فی الوفاق.

یابی القداح اذا اجتمعت مکسرا و اذا افترقن تکسرت افراد

پس ازپایان این مکاتیب ۶ بیت فارسی است با این مطلع :

کعبه خراب کردن وآنکه بجای آن

کـردن کلیسیا و نهـادن بنـا کنشت

وزبـام قدس بهر خرابـات و میکده

وزمسجد رسول کشیدن ستون و خشت

... چندان گناه نیست که آزردن دلی

خواهی به قول فاحش وخواهی به فعل زشت

[۳۲۲۲جنگ]

دفتریست بخط نسخ بهاءالدوله، پشت برگ اول یادداشتی است حاکی از اینکه بهاء الدوله این جنگ را برای کتابخانه خودگرد آوری کرده وزیر آن مهری چهارگوش و بزرگ است که نقش آن بهاءالدوله است. عنوانها بشنگرف، دروسط دفتر برگهای سفید بتکرار دیده میشود و همچنین درپایان دفتر پنج برگ سفید و اضافی است (که در شماره گذاری صفحات بحساب نیامده) .

قطع : رحلی۳۱ × ۱۷/۵ جلد ، تیماجی سبز ، صفحات : ۶۱۳ ، سطور،۲۱ کاغذ ؛ فرنگی آهار مهره شماره ثبت قدیم ۷۴۲۳۱ . جدید : ۵۶۵۱ .

المسالك الجامعيه **(عربی)**

تألیف محمدبن علی بن ابی‌جمهور احساوی وشرح است برالفیه شهید اول، این کتاب درص ۴۷۵ ـ ۶۷۷ این‌فهرست معرفی‌شده .

[۲۹۸۱]

نسخه ایست بخط نسخ عربی محمد صالح غروی مورخ ۸۹۵ این نسخه درص ۶۷۷ این فهرست معرفی شده (۱).

---

۱ ـ درص۴۲۹ این‌فهرست (بخش اول)کتاب مجمع‌الفائده والبرهان که‌درجلد ۹ باشماره **۲۷۶۳** یادشده بود ، سهواً (باشمارهٔ ۲۹۸۱) تکرارشد . اینك شمارهٔ ۲۹۸۱ به‌نسخه مسالك‌الجامعیه داده میشود .

فهرست کتابهای معرفی شده

فیشهای کتابها و نسخه‌های معرفی شده دراین فهرست را آقای سید حسن ناصرآبادی تهیه کرده و آقای منوچهر خاقانی در تنظیم آن همکاری کرده‌اند .

۶۱۲ ـ آتشکده (بخشی از...) حاج لطفعلی بیك آذر بیگدلی فارسی ۶۵۰

۶۱۳ ـ آغاز وانجام خواجه فارسی ۹۷۸

۶۱۴ ـ آداب المریدین حسین خوارزمی فارسی ۶۶۵

۶۱۵ ـ آهنگ بلبل ملاطغری مشهدی یا تبریزی فارسی ۷۹۲

۶۱۶ ـ آیینه حکمت حسن بن عبدالرزاق گیلانی فارسی ۸۶۲

۶۱۷ ـ ابانة المختار فی ارث الزوجه من ثمن العقار بعد الاخذ بالخیار از شیخ فتح الله ابن محمد جواد نمازی شیرازی ـ شریعت اصفهانی عربی ۸۴۳

۶۱۸ ـ اثبات النبوة شیخ الرئیس ابوعلی سینا عربی ۶۱۵

۶۱۹ ـ اثنی عشریه (حجیه) شیخ بهاءالدین عاملی عربی ۷۳۵

۶۲۰ ـ « (زکوتیه) « « « ۷۳۵

۶۲۱ ـ « (صلوتیه) « « « ۷۳۴

۶۲۲ ـ « (صلوتیه) « « « ۷۳۵

۶۲۳ ـ « (طهارة) « « « ۷۳۴

۶۲۴ ـ اجزاءالقضیه ـ قوشجی ـ عربی ۹۶۶

۶۲۵ ـ احادیث قدسیه ترجمه از عبری به عربی منسوب به حضرت علی علیه السلام عربی ۷۵۵

۶۲۶ ـ احادیث قدسیه منسوب به حضرت علی علیه السلام عربی ۷۸۰

۶۲۷ ـ رساله احدیت شاه نعمة الله ولی فارسی ۵۹۴

« « « « ۶۰۶

۶۲۸ ـ احکام الارضین رساله فی اقسام الارض شیخ علی بن عبدالعالی کرکی عربی ۷۲۵

۶۲۹ ـ اخبار علیه محمد فصیح فارسی ۷۱۱

۶۳۰ ـ اختیارات بدیعی حاج زین العطار فارسی ۷۹۸

۶۳۱ ـ اخلاق شیخ الرئیس ابوعلی سینا عربی ۶۱۶

۶۳۲ ـ اخلاق عضدی از عضدالدین ایجی عربی ۹۶۷

۶۷۸ـ الامر بالشیٔ هل یقتضی النهی عن ضده تألیف روزدری عربی ۸۵۵

۶۷۹ـ انعامات شاه نعمة‌الله ولی فارسی ۶۰۵

۶۸۰ـ الانوار الجلالیه (شرح بر ترجمه فصول نصیریه خواجه) مقداد بن عبدالله سیوری حلی عربی ۷۵۱

۶۸۱ـ الانوار الجلالیه (مقداد بن عبدالله سیوری حلی ۸۴۸

۶۸۲ـ انوار المشارق طغرا فارسی ۹۴۵

۶۸۳ ـ انوار الحقیقه وحاشیه الطریعه از کیلانی عربی ۹۸۵

۶۸۴ـ انوار الریاض (ج۱) ـ سیدمحمد شهشهانی » ۶۴۲

۶۸۵ـ » » (ج۲) » » » » ۶۴۳

۶۸۶ـ » » (ج۳) » » » » ۶۴۳

۶۸۷ـ » » (ج۴) » » » » ۶۴۴

۶۸۸ـ » » (ج۵) » » » » ۶۴۴

۶۸۹ـ انوار العقول = دیوان علی علیه‌السلام از قطب‌الدین ابوالحسن محمد بن حسین بن حسن بیهقی نیشابوری کیدری ۷۷۹

۶۹۰ـ اوصاف الاشراف از خواجه نصیر طوسی فارسی ۹۸۰

۶۹۱ـ ایضاح الاشتباه فی اسماء الرواة حسن بن یوسف بن مطهر علامهٔ حلی عربی ۷۳۸

۶۹۲ ایضاح القواعد = شرح بر قواعد علامه از فخر المحققین محمد فرزند علامه حلی » ۶۳۱

۶۹۴ـ الباب الحادی عشر ـ علامه حلی عربی ص ۷۲۹

ـ ب ـ

۶۹۵ ـ بحار الانوار مجلسی عربی ۹۰۶۱

۶۹۶ـ بحر طویل از سیدعلی عاملی معروف به مهری عرب (ملمع) ۹۹۵

۶۹۷ـ بحر النوادر = نوادر الحکایات عبدالنبی بن خلف بیک قزوینی فارسی ۷۵۴

۷۳۶ـ رساله درتحقیق وجود شاه نعمةالله فارسی ۵۹۹
۷۳۷ـ تحقیق وتوفیق راغب پاشا ترکی اسلامبولی ۷۹۸
۷۳۸ـ تحقیق ایمان از شاه نعمةالله ولی » ۵۹۵
۷۳۹ـ تحقیق صدورالکثیرعن الواحد ـ مولی شمسا گیلانی عربی ۹۵۵
۷٤۰ـ تحقیقات » ۹٤۵
۷٤۱ـ تذکرةالاحباء » ۹٤۳
۷٤۲ـ تسبیح (رساله در ...) شاه نعمةالله ولی » ۶۰۰
۷٤۳ـ تعدادالنوادرطغرا » ۹٤٤
۷٤٤ـ تخمیس بانت‌سعاد عربی ۱۰۲٤
۷٤۵ـ تداخل‌الاسباب‌الشرعیه روزدری » ۸۵۷
۷٤۶ـ تذکرةالفقها علامهٔ حلی » ۸۱۰
۷٤۷ـ » » » ۸۱۱
۷٤۸ـ » » » ۸۱۱
۷٤۹ـ تذکرهٔ شعراء اسحاق بیك عذری برادر بزرك لطفعلی بیك آذرصاحب آتشکده ۶۶۳
۷۵۰ـ ترجمةالصلوةمولی‌محسن‌بن‌مرتضی‌فیض‌کاشانی فارسی ۵۷۸
۷۵۱ـ ترجمه الفوایدالضائیه از عباسقلی سپهرکاشانی ۷۱۳
۷۵۲ـ ترجمه تاریخ طبری‌ابوعلی محمد بلعمی وزیرابونصر سامانی فارسی ۷٤۳
۷۵۳ـ ترجمهٔ جعفریـه عبدالعالی کرکی ازحسن بن عبدالغفار فارسی ۶۷۳
۷۵٤ـ ترجمهٔ روزنامه‌های خارجی عباسقلی سپهر کاشانـی فرزند محمد تقی‌سپهر لسان‌الملك فارسی ۷۰۷

۷۵۵- ترجمه عوامل جرجانی عباسقلی کاشانی فرزندمحمد
تقی لسان‌الملک فارسی ۷۱۴

۷۵۶- ترجمه و شرح فصوص الحکم محیی‌الدین ابن عربی
جواهر شاه نعمة‌الله ولی فارسی ۶۰۷

۷۵۷- ترجمه و شرح مدارج الیقین فی‌شرح الاربعین شیخ
سلیمان‌ماحوزی فارسی ۸۳۳

۷۵۸- تشریح‌الافلاک شیخ‌بهاءالدین عاملی عربی ۸۹۲

۷۵۹- التطهیر مولی محسن فیض‌کاشانی « ۸۶۷

۷۶۰- تعبیرالرؤیا منسوب به‌ابن‌سینا « ۹۸۴

۷۶۱- تعریفات شاه نعمة‌الله ولی فارسی ۵۹۷

۷۶۲- تعریف روح انسانی شاه نعمة‌الله ولی « ۵۹۶

۷۶۳- تعلیقه سجادیه حاشیه برمن‌لایحضره‌الفقیه‌ابن‌بابویه
قمی ملامرادبن علیخان تفرشی ح ۱ عربی ۷۹۱

۷۶۴- التعلیقه السجادیه ملامرادبن علیخان تفرشی « ۷۹۳

۷۶۵- تفسیرآیه امانه ملا محسن فیض‌کاشانی فارسی ۸۷۰

۷۶۶- تفسیرحروف مقطعه قرآن شاه‌نعمة‌الله ولی « ۶۱۱

۷۶۷- تفسیرمعین نورالدین محمدبن مرتضی‌بن محمدمومن
معروف به اخباری عربی ۶۶۹

۷۶۸- تفسیر سورآبادی = تفسیر عتیق- ابوبکر عتیق
سورآبادی فارسی ۷۶۱

۷۶۹- تفسیر سورهٔ‌توحید شاه نعمة‌الله ولی « ۵۹۲

۷۷۰- تفسیر فاتحة‌الکتاب « « ۵۹۲

۲۷۱- تفسیر قرآن منسوب بحضرت امام حسن عسکری
علیه‌السلام عربی ۸۸۱

۷۷۲ـ تفسیر فاتحةالکتاب » » » ۵۹۵

۷۷۳ـ تفسیر فاتحه میرزا ابوالحسن عربی ۹۷۱

۷۷٤ـ تفسیر کلمه توحید شاه نعمةالله ولی فارسی ۵۹۲

۷۷۵ـ تفصیل وسائل الشیعه شیخ محمد بن حسن حر عاملی » ۸۱۳

۷۷۶ـ » » » » » ۸۱٤

۷۷۷ـ تقریرات فقه از میرزا حبیب‌الله رشتی » ۸۸۳

۷۷۸ـ تقریرات اصول فقه مولی علی روزدری از شاگردان
میرزا محمدحسن شیرازی عربی ۸۵۳

۷۷۹ـ التنبیه بالعلوم من البرهان فی تنزیه المعصوم عن السهو
والنسیان از شیخ حر عاملی عربی ۸۲۲

۷۸۰ـ رساله در توحید آقا محمد بیدآبادی فارسی ۸۶۰

۷۸۱ـ توحید شاه نعمةالله ولی » ۵۹۷

۷۸۲ـ رساله در توحید محمد دهدار » ۶۵۷

۷۸۳ـ توقیع ناحیه مقدسه (نامه‌ایست که میگویند از ناحیهٔ
مقدسه حضرت حجة علیه‌السلام برای ابن بابویه قمی
صادر شده است) عربی ۷۸۰

۷۸٤ـ التوکل (رسالهٔ ...) شاه نعمةالله ولی فارسی ۶۰۰

۷۸۵ـ تیاسر مردم عراق در قبله از ابوالقاسم جعفر بن حسن بن
سعید حلی عربی ۹۰۰

۷۸۶ـ جاماسب نامه منسوب به حکیم جاماسب ترجمه
فارسی از میرزا عبدالله افندی ۷۵۷

۷۸۷ـ جامع الاسرار ومنبع الانوار ـ سیدحیدر آملی عربی ۹٤۸

۷۸۸ـ جامع العلوم از امام فخر رازی (فخرالدین
ابوعبدالله محمد بن عمر) فارسی ۸۷۷

۷۹۸- جامع‌المقاصد (شرح بر قواعد علامه حلی)		
ازشیخ علی‌بن عبدالعالی کرکی	عربی	۹۱۰
۷۹۰- جام گیتی نمای از کمال‌الدین حسین‌میبدی	فارسی	۹۹۱
۷۹۱- جداول نجومی	»	۶۸۵
۷۹۲- جدول ثوابت	»	۸۹۷
۷۹۳- جعفریه ازمیرمحمد جعفربن سید حسین		
سیاه دهنی‌قزوینی	»	۸۵۸
۷۹۴جعفریه ازنورالدین علی‌بن عبدالعالی کرکی	عربی	۶۷٤
۷۹۵- جمع مختصر ازوحید تبریزی	فارسی	۶۹۰
۷۹۶- الجمل والعقود از شیخ الطائفه ابوجعفر		
محمدبن حسن طوسی	عربی	۶۳۷
۷۹۷- جمل‌العلم والعمل ازسید مرتضی علم‌الهدی	»	۸۰۸
۷۹۸- جنة‌المأوی ازمحدث نوری حاج میرزا		
حسین‌بن محمد تقی طبرسی	فارسی	۷۷۷
۷۹۹- جنگ اشعار گزیده	»	۸٤۹
۸۰۰- جنگ شیخ‌الرئیس قاجار	فارسی وعربی	۸۱۹
۸۰۱- جنگ شعر	فارسی	۶۱۳
۸۰۲- جنگ شعراز بهاءالدوله	عربی	۱۰۰
۸۰۳- گردآورنده قاآنی شیرازی	عربی - فارسی	۶۷۸
۸۰٤- جنگ مطالب مختلف گردآوری بوسیله مرتضی‌بن		
آقا بزرگ تهرانی وسید علی‌اکبر	عربی - فارسی	۶۶۵
۸۰۵- جواهر (رسالهٔ...) = ترجمه وشرح فصوص الحکم		
محیی‌الدین‌بن عربی ازشاه نعمة ولی	فارسی	۶۰۷
۸۰۶- جواهرالاخلاق = اخلاق‌محسنی ازملاحسین		
واعظ‌کاشفی بیهقی	»	۶۵۲

۸۲۰- حاشیه تشریح الافلاك شیخ بهائی ازخوداو عربی ۸۹۳

۸۲۱- » برشرح تجرید ، حاشیه قدیم ملاجلال دوانی
برشرح قوشچی برتجرید خواجه نصیر عربی ۹۰۸

۸۲۲- حاشیه شرح مختصر ازسید شریف گرگانی برشرح
عضدالدین ایجی برمختصر ابن حاجب عربی ۸۳۰

۸۲۳-حاشیه شرح ملخص حاشیه‌عبدالعلی بیرجندی برشرح
قاضی‌زاده رومی بر ملخص چغمینی عربی ۷۷۰

۸۲۴- حاشیهٔ شرح وافیه از سید صدرالدین محمد بن
محمد باقر قمی برشرح خود او بروافیه مولی عبدالله
تونی ۷۳۲

۸۲۵- حاشیهٔ شواهد الربوبیه از حاج ملا هادی سبزواری
برشواهد الربوبیه صدرالمتالهین شیرازی عربی ۶۳۲

۸۲۶- حاشیهٔ صحیفهٔ سجادیه از مولی محسن فیض کاشانی
(محمدبن مرتضی) عربی ۶۳۵

۸۲۷- حاشیهٔ فوائدضیائیه از عصام‌الدین برشرح جامی
برکافیهٔ ابن حاجب عربی ۸۱۵

۸۲۸- حاشیهٔ لوامع الاسرار از میر سید شریف
گرگانی عربی ۸۲۱

۸۲۹- حاشیه برمعالم الاصول از میرزا محمد بن حسن
شیروانی عربی ۷۷۷

۸۳۰- حبیب‌السیرازغیاث‌الدین محمد خواند میر فارسی ۷۳۹

۸۳۱- حبیب السیر از خواند میر بخش ۱-۴ » ۷۴۰

۸۳۲- حبیب السیر بخش نخستین » ۷۴۱

۸۳۳ - حبیب‌السیر- بخش ۳و۴ ج ۳ وخاتمه

۸۵۰ـ حساب (رساله‌ای در ...) از ابواسحاق غیاث الدین کرمانی فارسی ۶۸۳

۸۵۱ـ حساب عقد انامل ـ بخشی از کتاب اربعون مولی محمد باقر مجلسی عربی ۹۰۰

۸۵۲ـ حکمة العارفین ازمحمد طاهرقمی شیرازی » ۹۵۷

۸۵۳ـ الحکمة العرشیه ازصدر الدین محمد بن ابراهیم شیرازی عربی ٦٦٤

۸۵۴ـ حق الیقین ازمولی محمدباقر مجلسی فارسی ۷۸۲

۸۵۵ـ حق الیقین ازشیخ محمود شبستری » ۸۵۹

۸۵۶ـ رساله در حقیقت مثال و دیگر عوالم معنوی از شاه نعمة‌الله ولی فارسی ۶۰۲

۸۵۷ـ حلیة المتقین از محمد باقر بن محمد تقی مجلسی فارسی ۸۸۰

۸۵۸ـ رساله در حواس ظاهره و باطنه از شاه نعمة‌الله ولی فارسی ۶۰۰

۸۵۹ـ حورائیه ازشاه نعمة‌الله ولی » ۵۹۲

خ

۸۶۰ـ خراجیه = قاطعة اللجاج فی حل الخراج ازشیخ علی بن عبدالعالی گرکی عربی ۷۲۵

۸۶۱ـ خط ترکی وسیاق و اوهل ومشجر فارسی ۶۹۰

۸۶۲ـ خفی علائی از زین الدین ابوابراهیم اسماعیل بن حسین بن محمدبن احمد حسینی گرگانی فارسی ۵۸۲

۸۶۳ ـ خلاصة الاقوال فی معرفة الرجال ازعلامه حلی ـ عربی ۷۳۷

۹۱۱ـ الروضةالبهیه (سهام میراث نقل از ...)	عربی	۸۹۸
۹۱۲ـ روضةالصفویه ازمیرزا بیك حسن حسینی گنابادی ـ (تاریخ)	فارسی	۸۰۱
۹۱۳ـ روضةالعلماء ودوحة العرفاء = کاشف الاسما ازعلاءالدین محمدبن شاه ابوتراب گلستانه	عربی	۷۷۸
۹۱۴ـ ریاض‌الفتیان (شرح بر نصاب الصبیان ابو نصر فراهی) ازنظام‌الدین بن کمال الدین بن جمال بن حسام هروی	فارسی	۷۵۷
۹۱۵ـ ریاض المسائل (شرح مختصر نافع‌حلی) ازسیدعلی‌بن سید محمد طباطبائی	عربی	۷۷۴

ز

۹۱۶ـ زادالمعادازمحمد باقر بن‌محمد تقی‌مجلسی	فارسی	۷۷۸
۹۱۷ـ زبدةالاصول ازشیخ بهاءالدین محمد عاملی	عربی	۷۵۰
۹۱۸ـ زبدة التواریخ از نورالدین لطف‌الله حافظ ابرو	فارسی	۸۸۶
۹۱۹ـ زینة التواریخ ازمیرزا محمد رضی‌مستوفی پسرمیرزا محمد شفیع	«	۷۴۷
۹۲۰ـ زینة المجالس ازسید مجدالدین محمدبن ابیطالب حسینی	«	۶۳۰
۹۲۱ـ سبعهٔ علویه (قصاید...) ازابن ابی‌الحدید	عربی	۱۰۲۷

س

۹۲۲ـ سرالتوحید ازشاه‌نعمة‌الله‌ولی	فارسی	۶۰۲

۹۴۲ـ شرح ایساغوجی ـ ایساغوجی از اثیرالدین ابهری ـ
وشرح ازحسام‌الدین حسن کاتی عربی ۸۱٤
۹٤٤ـ شرح ایساغوجی اثیرالدین ابهری ارکانی » ۹۰۹
۹٤٥ـ شرح بیست‌باب ازمولی عبدالعلی بیرجندی فارسی ۷۲۷
۹٤٦ـ شرح تذکره = شرح مختصر هیئت ازمولی عبدالعلی
بیرجندی تذکره خواجه نصیر طوسی عربی ٥٦۲
۹٤۷ـ شرح تذکره ازمیرسید شریف گرگانی بر تذکرهٔ
هیئت خواجه عربی ۷۷٥
۹٤۸ـ شرح توحیدصدوق ازقاضی‌سعیدقمی » ۹٥۹
۹٤۹ـ شرح توحید کتاب توحید از قطب الدین
عبدالکریم‌بن ابراهیم گیلانی قادری و شرح از
علینقی‌بن احمدبن‌زین‌الدین احسائی عربی ۹٥۰
۹٥۰ـ شرح حدیث خیر الصفوف‌فی‌الصلوة المقدم
(نقل‌از بحارالانوار مجلسی) » ۷۳۰
۹٥۱ـ شرح حدیث رأس‌الجالوت از نجفقلی‌انجدانی » ۸۳۸
۹٥۲ـ » حدیث کنت کنزا مخفیا...ازمولی‌صدرا
شیرازی » ۹۹۳
۹٥۳ـ شرح حدیثی در تفسیر آیه ان‌السمع والبصر
والفؤاد... فارسی ۸۳۸
۹٥٤ـ شرح حدیث عمران صابی ـ از سید اسمعیل
حسینی خاتون‌آبادی اصفهانی عربی ۹٥۷
۹٥٥ـ شرح خلاصة‌الحساب از جواد بر عربی ۸۸۸
۹٥٦ـ دعای صباح ازابراهیم امینی فارسی ٥٥۸

۹۵۷ـ » رباعی بوسعید (دی بر سر گور زله غارت کردم . .)
ازمحمد مؤمن حسینی تنکابنی فارسی ۹۹۴
۹۵۸ـ شرح رباعی دیگر از بوسعید » ۹۹۷
۹۵۹ـ شرح سؤال کمیل بن زیاد از شاه نعمةالله » ۵۹۸
۹۶۰ـ » سی فصل از خواجه نصیرطوسی » ۷۶۸
۹۶۱ـ » شرح ملخص از شیخ بهاءالدین محمد
عاملی برشرح قاضی زاده بر ملخص محمود چغمینی عربی ۸۹۵
۹۶۲ـ شرح صحیفه (ترجمه صحیفه) فارسی ۹۴۷
۹۶۳ـ » رسالة العلم احمدبن سعادة بحرانی ازخواجه
نصیرطوسی عربی ۹۵۶
۹۶۴ـ شرح عوامل جرجانی از عباسقلی سپهر فارسی ۷۱۵
۹۶۵ـ » عوامل گرگانی از عباسقلی سپهر کاشانی » ۷۰۵
۹۶۶ـ » فصوص ازشاه نعمةالله » ۵۸۹
۹۶۷ـ » فصوص الحکم از شاه نعمةالله ولی کرمانی» ۵۸۵
۹۶۸ـ » شرح قصیدهٔ بانت سعاد عربی ۱۰۲۳
۹۶۹ـ » کافیه از میر سید شریف گرگانی برکافیه
ابن حاجب فارسی ۶۷۸
۹۷۰ـ شرح الکواکب الدریه (ترجمه شرح قصیده
میمیه) فارسی ۸۰۷
۹۷۱ـ شرح گلشن راز ـ مفاتیح الاعجاز شرح
شمس الدین محمدبن علی لاهیجی بر گلشن راز
محمود شبستری فارسی ۵۸۱
۹۷۲ـ شرح گلستان ازسید یعقوب بن سیدعلی
معروف به علی زاده فارسی ۹۶۰

۹۷۳ـ شرح مختصر هیئت = شرح تذکره خواجه نصیر طوسی از بیرجندی	عربی	۵۶۲
۹۷۴ـ شرح لامیة العجم طغرائی	»	۱۰۲۵
۹۷۵ـ شرح لامة العرب شنفری	»	۱۰۲۵
۹۷۶ـ شرح مدخل منظوم ازمیرزا حبیب‌الله بن محمد طبیب	فارسی	۹۶۴
۹۷۷ـ شرح مصطلحات	»	۹۹۳
۹۷۸ـ شرح مقاصدالطالبین سعدالدین مسعودبن‌عمر تفتازانی ازخود او	عربی	۹۵۴
۹۷۹ـ شرح مواقف ازعلی‌بن محمدبن علی (میرسید شریف گرگانی)	»	۸۷۸
۹۸۰ـ شرح نصاب‌الصبیان عبدالصمدبن امیرالحاج		
۹۸۱ـ شرح نهج‌البلاغه از کمال‌الدین میثم‌بن علی‌بن میثم بحرانی	»	۸۸۱
۹۸۲ـ شرح وافیه ازسید صدرالدین محمدقمی بر وافیه موی‌عبدالله‌تونی		۷۳۳
۹۸۳ـ شرح هدایه ازقاضی حسین میبدی (هدایه اثیرالدین‌ابهری)	»	۹۶۹
۹۸۴ـ شرح هدایه اثیرالدین ابهری ازقاضی حسین میبدی	»	۷۶۳
۹۸۵ـ شرفنامه (اکراد نامه) ازشرف‌الدین یا میراشرف خان‌بن شمس‌الدین بتلیسی	فارسی	۷۶۰
۹۸۶ـ شطرنج (جدول واشعاری دربارهٔ آن)	»	۹۹۴
۹۸۷ـ شطرنج (اسامی دربارهٔ آن)	عربی	۱۰۲۶

عنوان	زبان	شماره
۹۸۸ـ شعشعهٔ ذوالفقار از سید محمد شفیع بن بهاءالدین محمد حسینی	فارسی	۵۷۱
۹۸۹ـ شفا ـ طبیعیات از بوعلی بن سینا	عربی	۵۵۷
۹۹۰ـ شفا (طبیعیات) از شیخ ابوعلی بن سینا	»	۸۷۹
۹۹۱ـ شفا از ابوعلی بن سینا شیخ الرئیس	»	۵۵۶
۹۹۲ـ شکارنامهٔ ایلخانی از علی بن منصور حلوایی	فارسی	۵۶۹
۹۹۳ـ شوارق الالهام فی شرح تجرید الکلام از مولی عبدالرزاق لاهیجی فیاض	عربی	۸۸۳
۹۹۴ـ شواکل الحورفی شرح هیاکل النور (شرح مولی جلال دوانی بر هیاکل النور شهاب الدین سهروردی	»	۸۲۹
۹۹۵ـ شهاب الاخبار از قاضی عبدالله محمد بن سلامة القضاعی	»	۶۹۱
۹۹۶ـ صحیفهٔ سجادیه	عربی	۷۹۰
۹۹۷ـ صحیفهٔ سجادیه منسوب به حضرت علی بن حسین (ع)	»	۷۵۹
۹۹۸ ـ صحیفه = رساله اسطرلاب از شیخ بهائی عاملی	عربی	۸۹۶
۹۹۹ـ صد کلمهٔ (صد کلمه قصار حضرت مولی آنست که جا خط گردآوری کرده)	»	۶۹۴
۱۰۰۰ ـ صراط السطور = قلمیهٔ منظوم از سلطان علی مشهدی	فارسی	۶۳۳
۱۰۰۱ـ صلوة الجمعه از مولی عبدالله تونی	عربی	۸۷۴
۱۰۰۲ـ صمدیه از شیخ بهاءالدین محمد عاملی	»	۷۰۶

۱۱۰۲ـ کشف الاسرار ازشاه نعمةالله ولی فارسی ۶۱۱

۱۱۰۳ـ کشف التعمیه عن وجه التسمیه از شیخ حرعاملی
عربی ۷۲۰

۱۱۰۴ـ کشف الحقایق ازنسفی فارسی ۸۶۲

۱۱۰۵ـ کشف الحقایق ازعزیز الدین محمد نسفی عربی ۹۸۴

۱۱۰۶ـ کشف الغمه ازعلی بن عیسی اربلی » ۹۱۵

۱۱۰۷ـ کشف الکشاف ازعمر بن عبدالرحمان فارسی وشرح
است بر کشاف زمخشری عربی ۹۱۳

کلمات قصار علی (ع) = غرر زور آبادی

۱۱۰۸ـ کشف الیقین فی فضائل امیر المومنین ازحسن بن یوسف
ابن مطهر علامه حلی عربی ۸۸۵

۱۱۰۹ـ کشکول فقراتی ازشیخ بهایی عاملی » ۹۸۵

۱۱۱۰ـ کفایهٔ مجاهدیه ازمنصور بن محمد بن احمد بن یوسف بن
الیاس شیرازی فقیه فارسی ۷۶۱

۱۱۱۱ـ کفایهٔ مجاهدیه ازمنصور بن محمد بن احمد بن یوسف بن
الیاس فارسی ۸۰۳

۱۱۱۲ـ کفایهٔ مجاهدیه ازمنصور بن محمد بن احمد بن یوسف بن
الیاس شیرازی فارسی ۹۷۴

۱۱۱۳ـ کلمات قصار علی (ع) = غرر ازمحمد بن حسن زورآبادی عربی ۶۹۵

۱۱۱۴ـ کلام الملوك الکلام ازعبدعلی بن ناصر الحویزی معروف
به ابن رحمة عربی ۶۲۰

۱۱۱۵ـ کلمات قصار حضرت رسول (ص) عربی ۶۹۱

۱۱۱۶ـ کلمة التصوف از شیخ شهاب الدین سهروردی ـ شیخ
اشراق عربی ۶۱۷

- ل -

۱۱۸٤ـ مشتق ازروزدری عربی ۸۵۷

۱۱۸۵ـ مشکاة الوری از محمد جعفر شریعتمداری
تهرانی استرابادی » ۸۳۸

۱۱۸٦ـ مشواق از فیض کاشانی فارسی ۸۷۰

۱۱۸۷ـ مصابیح الاسرار (شرح بخشی ازمشکوةالوری تألیف
شریعتمدار (استرابادی) از محمد حسین بن
محمد اسماعیل بسطامی فارسی ۹۷۲

۱۱۸۸ـ مصابیح السنه از امام حسین بن مسعود فراء
بغوی شافعی عربی ۵۷۷

۱۱۸۹ـ مصباح المتهجد از ابوجعفر محمد بن حسن طوسی » ۷۷۱

۱۱۹۰ ـ المصباح شرح میرسیدشریف گرگانی (بر
بخش سوم) مفتاح العلوم سکاکی » ٦۳٦

۱۱۹۱ـ مطلع مقاصداللغة = مقاصداللغة (بخش اسماء)
احتمالا از علاءالدین علی کاشی » ۹۵۱

۱۱۹۲ـ معارف ازشاه نعمة‌الله ولی فارسی ۵۹۱

۱۱۹۳ـ معانی الاخبار از صدوق

۱۱۹٤ـ معانی الاخبار ازصدوق » ۸۱۸

۱۱۹۵ـ معانی الاخبار ازصدوق محمد بن علی بن بابویه
قمی » ۹۱۵

۱۱۹٦ـ معتبر ازابوالقاسم جعفر بن حسن (محقق حلی » ۹۱۵

۱۱۹۷ـ معجزات فارسی ۷۸۳

۱۱۹۸ ـ معجون الهی = مهیج الاشواق از حاج میرزا
محمود فرزند آقامحمدعلی کرمانشاهی عربی ـ فارسی ۷۵۳

۱۱۹۹ـ معجون الهی = مهیج الاشواق	فارسی	
۱۲۰۰ـ معراج الفصاحة از طغرا	»	۹۴۵
۱۲۰۱ـ معلقات سبع	عربی	۱۰۲۱
۱۲۰۲ـ معما بنام یونس (منظوم) از شیخ حسین بن عبدالصمد حارثی همدانی	»	۸۹۲
۱۲۰۳ـ معیارة الدره شرح بر درهٔ فاخرهٔ جامی ازشاه علی بن بنده علی کابلی معروف به‌شاه بیك	»	۸۳۰
۱۲۰۴ـ معیار جمالی از شمس فخری (منتخبی از بخش سوم... انتخاب کننده غلامرضا حیران یزدی	فارسی	۸۴۵
۱۲۰۵ـ معیار جمالی از شمس فخری محمد بن فخرالدین سعید فخری اصفهانی	»	۸۴۶
۱۲۰۶ـ مفاتیح الاعجاز شرح گلشن راز محمود شبستری از شمس الدین محمد بن علی بن علی لاهیجی متخلص باسیری	»	۵۸۱
۱۲۰۷ـ مفاتیح الشرایع از ملامحسن فیض کاشانی (محمد بن مرتضی)	عربی	۸۸۲
۱۲۰۸ـ مفتاح الغرر ـ شرح باب حادی عشر از حبلرودی	عربی	۷۳۰
۱۲۰۹ـ مفتاح النجاة (شرح دعای سمات) از حاج میرزا محمود فرزند آقا محمد علی و نوهٔ آقا باقر بهبهانی	عربی ـ فارسی	۸۳۵
۱۲۱۰ـ مفتاح النجاة از محمد صادق اصفهانی ولد حاج میرزا اسدالله	فارسی	۷۰۶
۲۱۱۱ـ مقادیر از مولی محمد باقر مجلسی	عربی	۹۰۱

۱۲۲۷- مناظره در امامت ازمحمد بن علی بن ابی جمهور احسائی	عربی	۸۲٤
۱۲۲۸- منتخبی ازقانون میرزاملکم خان	فارسی	۹۵۱
۱۲۲۹- منتهی المطلب ازعلامه حلی	عربی	۹٦۱
۱۲۳۰- رساله منشآت از شاه نعمة‌الله ولی	فارسی	۵۸٦
۱۲۳۱- منشآت منظوم	عربی	۱۰۲۷
۱۲۳۲- منظومه مثنوی در تحقیق ایمـان از شاه نعمة‌الله ولی	فارسی	۵۹۵
۱۲۳۳- منظومه نحوی	عربی	۱۰۳۱
۱۲۳٤- من لایحضره الفقیه از صدوق قمی	«	٦۳۹
۱۲۳۵- « « «	«	٦٤۰
۱۲۳٦- من لایحضره الفقیه ازمحمد بن بابویه صدوق	«	٦۳۹
۱۲۳۷- من لایحضره الفقیه ازمحمد بن علی بن بابویه صدوق	«	٦۳۸
۱۲۳۸- منهاج السالکین = رسالة الفقر = میزان العمل- منسوب بشهاب الدین سهروردی	«	۹۷٦
۱۲۳۹- موسیقی (مختصری در . .)	فارسی	۹۹۵
۱۲٤۰- موسیقی از عبدالقادر		۹۹۵
۱۲٤۱- مهدیه ازشاه نعمة‌الله ولی	فارسی	۵۸۷
۱۲٤۲- المهذب از قاضی عبدالعزیز بن براج مهیج الاشواق = معجون الهی از حاج میرزا محمود فرزند آقامحمدعلی کرمانشاهی ونوهٔ آقا باقر وحید	عربی (فارسی)	۸۰۹ ۷۵۳
۱۲٤۳- میزان الاشعار = عروض از سیفی هروی	فارسی	٦۵۳

۱۲۴۴ـ میزان العمل = رسالة الفقر = منهاج السالکین منسوب بشهاب الدین سهروردی	عربی	۹۷۶
۱۲۴۵ـ میزان المقادیر از رضی الدین محمدبن حسن قزوینی	»	۸۷۲
۱۲۴۶ـ میزان الملوك از سید جعفر بن ابی اسحق دارابی کشفی	فارسی	۷۹۰

ن

۱۲۴۷ـ النافع لیوم الحشر (شرح بـاب حادی عشر علامه حلی) از مقدادبن عبدالله سیوری حلی	عربی	۷۲۹
۱۲۴۸ـ النافع لیوم الحشر از مقدادبن عبدالله سیوری	»	۸۲٤
۱۲۴۹ـ نامه‌های ظهوری = رقعات	فارسی	۹۱۹
۱۲۵۰ـ نامهٔ ابوسعید ابوالخیر بـه شیخ الرئیس و جواب شیخ بآن	عربی	۶۱۶
۱۲۵۱ـ نامهٔ اعتمادالدوله به حکیم مؤمن	فارسی	۹۹۶
۱۲۵۲ـ نامهٔ دیلمی به حکیم مؤمن	»	۹۹۶
۱۲۵۳ـ نامهٔ عمرسعد به حضرت حسین (ع)	عربی	۷۸۱
۱۲۵٤ـ نامه‌ها (به سید محمد علوی)	عربی	۶۲۰
۱۲۵۵ـ نامه‌ها وفرمانها از ناصرالدین شاه قاجار	فارسی	۷۶۲
۱۲۵۶ـ نامه‌ها و فرمانهای ناصرالدین شاه	»	۷۶۳
۱۲۵۷ـ نان وحلوا ازشیخ بهائی (محمدبن حسین عاملی)	»	۵۶۶
۱۲۵۸ـ نان وحلوا از شیخ بهائی عاملی	»	۹۹۸
۱۲۵۹ـ نثر اللالی گزیده‌ای ازسخنان حضرت علی ع	عربی	۷۷۹
۱۲۶۰ـ نثر اللئالی مولف این کتاب علی بـن فضل راوندی یاقطب راوندی ویا ابوعلی طبرسی		

ویا کرکی است عربی ۶۹۴

۱۲۶۱ـ نزهة‌الارواح ازمیر حسین بن عالم هروی غوری معروف به‌فخر السادات فارسی ۵۸۴

۱۲۶۳ـ نزهه‌الارواح ازمیرحسین بن عالم هروی غوری » ۹۱۰

۱۲۶۴ـ نزهة‌الارواح ازرکن الدین ابوالحسن حسین بن عالم بن ابی‌الحسین حسین هروی غوری فارسی ۹۸۰

۱۲۶۵ ـ نزهة الارواح = تاریخ حکماء ازشمس‌الدین شهر زوری عربی ۶۱۵

۱۲۶۶ـ نزهة الاسماع ازشیخ حرعاملی » ۷۲۱

۱۲۶۷ـ نزهة‌القلوب(اخلاق) فارسی ۹۸۱

۱۲۶۸ـ نزهة‌القلوب ازحمدالله مستوفی قزوینی » ۷۶۲

۱۲۶۹ـ نسبت خرقه (رساله‌در.) ازشاه‌نعمة‌الله ولی » ۶۰۰

۱۲۷۰ـ نسبت افراد (رساله.) ازمحمددهدار » ۶۵۹

۱۲۷۱ـ نسب نامهٔ سادات دیلمی عربی ۹۹۷

۱۲۷۲ـ نصایح منظومه ـ مثنوی از شاه‌نعمة‌اللّٰه‌ولی فارسی ۵۹۵

۱۲۷۳ـ نصایح وصاف ـ فارسی ۷۸۳

۱۲۷۴ـ نصیحت‌نامهٔ سالکین » » » ۵۹۲

۱۲۷۵ـ نصیحت » » » ۵۹۳

۱۲۷۶ـ نصیحت‌نامه » » » ۵۹۹

۱۲۷۸ـ نفایس‌الارقام » ۶۵۷

۱۲۷۹ـ نفسیه از شاه‌نعمة‌الله ولی » ۵۹۶

» » » کرمانی » ۵۸۶

۱۲۸۰ـ نقدالرجال ازمیر مصطفی تفرشی عربی ۹۱۴

A CATALOGUE OF

THE

MANUSCRIPTS IN THE PARLAMENT LIBRARY

(PERSIAN & ARABIC)

BY

ABDOL HOSSEIN HAERI

VOL . 10

PART 2

TEHERAN

1968 - 1347

A CATALOGUE OF THE MANUSCRIPTS IN THE PARLAMENT LIBRARY

(PERSIAN & ARABIC)

BY

ABDOL HOSSEIN HAERI

VOL . 10

PART 2

TEHERAN

1968 - 1347